N Ya Danilevski RUSIA EBROPD PRIVIND RELAȚIILE CULTURALE ȘI POLITICE W KVf Germano-Royan " H; Ediția a cincea "cu note postume, un articol de K N Bestuzhev-Ryumin și indici de obiecte și imsh (Ediție de N Strahov) S PETERSBURG Frate tipografie Panteleev Vereiskaya, ani Același autor: darwinismul Studiu critic TI Ch I pagini din tabel orez si la naiba: Partea a II-a p ap p Ediția lui Mercur Elfazarovici Komarov SPb T IL (un capitol postum) Cu un portret și indexuri la întreaga lucrare Ediția Mer-, curia Eleazarovici Komarov SPb Despre cursul scăzut al banilor noștri și noile surse de venituri ale statului Izd-M Komarov SPb , · Culegere de articole politice și economice I ediţia lui Strahov SPb ii·· VSHOVIE LA EDIȚIA A PATRA) Ediția anterioară, în o mie de exemplare, apărută la începutul lunii martie a anului trecut ( ), era deja epuizată până în noiembrie Acest mare succes a fost o bucurie neașteptată pentru noi și am regretat amar că regretatul autor nu s-a întâmplat să fie martor la el Succesul cărții sale, poate, ar înmuia tristețea cu care privea starea minții rusești De fapt, acest succes dovedește clar că printre multele pături sau cercuri ale inteligenței noastre există și un astfel de cerc în care "nu doar adevăratul patriotism este viu, dar conceptul său distinct a fost trezit, munca mentală a conștiinței de sine națională este în curs de desfășurare Cartea pe care o reedităm nu are nimic în comun cu literatura actuală Și-a făcut drum independent; de la început, când a apărut în Zarya ( ) și până în prezent, nu a fost niciodată subiect de discuții în jurnal și a provocat doar câteva note, și aproape toate ostile Ca o excepție, confirmând cu adevărat regula, se poate indica doar trecerea în revistă a istoricului nostru K N Bestuzhev-Ryumin, istoria propusă de Ξ Da, Danielvski Dar, în ciuda acestei voci autoritare, în general, în lumea noastră științifică, "Rusia și Europa" nu a fost deloc pe seama și, în același mod, literatura nu este deloc vinovată nici de faptul că s-a împrăștiat încet, dar tot a dispersat ediția din și nici că ediția din s-a vândut cu o rapiditate surprinzătoare Deci, spre bucuria noastră, avem alta VI PREFAȚĂ LA EDIȚIA A PATRA curent mental, cu excepția literaturii temporale, care este de obicei considerată o expresie a stării de spirit și a ideilor din societate Există, așadar, un strat mai stabil și mai serios de cititori a cărui atenție a fost în sfârșit câștigată de această carte Speranțele ne înșală? Ni se pare că părerile noastre politice s-au schimbat în bine La fel ca în chestiuni de minte și de gust, așa și în politică, suntem sub farmecul constant al Europei, dar se pare că vremea celui mai puternic farmec a trecut deja și am devenit din ce în ce mai treji Semnificația războiului de la Sevastopol era încă neclară pentru majoritatea, chiar și pentru unii oameni foarte educați; dar semnificația războiului pentru Bulgaria și pacea de la Berlin nu putea să nu lovească cei mai orbiți ochii Ne simțim din ce în ce mai clar relațiile cu Europa și este clar că o carte care dezvăluie aceste relații cu atâta profunzime și perspicacitate ar fi trebuit să aibă succes Să ne dorim ca acest semn al înțelegerii crescânde să nu fie înșelător! Dumnezeu să ne dea fermitate în gânduri și rațiune în faptele noastre! Nu trebuie uitat că lucrarea universală a epocii nu este îndeplinită de îndată ce dorințele și speranțele noastre ar dori să fie Dar dragostea uneori ne captivează și atunci trebuie să fim dureros dezamăgiți de bucuria prematură Autorul Rusiei și Europei nu a scăpat complet de astfel de dezamăgiri, în ciuda înțelegerii sale uimitoare a adevăratului curs al tuturor mișcărilor istorice În notele sale postume, el însuși le-a subliniat cu claritate aceste "greșeli amare", așa cum a spus el Au fost mai multe ocazii când oamenii și evenimentele l-au înșelat; a văzut, poate cu

lacrimi, că în loc de trezirea spiritului și a forței, a continuat să domnească lipsa de suflet și slăbiciunea, că distorsiunile și nenorocirile care ar trebui să ne conducă la conștiința de sine și la o ascensiune puternică a forțelor spirituale nu se terminaseră încă PREFAȚĂ LA EDIȚIA A PATRA VII Aceste instrucțiuni postume au stârnit în unii cititori nu tristețe, ci bucurie Ei s-au bucurat de ocazia de a-l prezenta pe N Ya Danilevsky, în general, ca pe o persoană tremurândă în gânduri și eronată în judecăți; nu au spus o vorbă despre faptul că din patruzeci dintre aceste replici postume, doar trei sau patru le pot face plăcere, iar în rest autorul, cu mândrie legitimă, indică multe alte cazuri când cuvintele sale, publicate încă în , au fost confirmate cu brio de evenimentele din ultimii (doisprezece sau mai mult) ani Nedoritorii nu au observat (și, bineînțeles, nu au înțeles) că această carte, în general, este plină de astfel de judecăți și vederi, al căror adevăr este dezvăluit și confirmat în fiecare zi Această ediție are o anexă și anume, cu acordul lui K N Bestuzhev-Ryumin, articolul său Teoria tipurilor cultural-istorice este retipărit la sfârșit Conține o scurtă și coerentă privire de ansamblu asupra cărții și, suntem convinși, va fi foarte util tuturor celor care nu se limitează la o lectură superficială a cărții, ci dorește să asimileze pe deplin întregul volum de subiecte și însuși trenul de gândit la această lucrare bogată Pe lângă autoritatea numelui sub articol, va fi important pentru cititori cu multe remarci cu care autorul său, care ocupă primul loc printre susținătorii teoriei lui N Ya Danilevsky, la rândul său confirmă și explică această teorie Această ediție este o retipărire a paginii anterioare pentru pagină și rând pentru rând Dar am depus toate eforturile pentru a curăța cartea de unele inexactități minore din textul original, de toate neglijările ortografice și tipografice, astfel încât cititorii, pe VIP PENTRU EDIȚIA TRIMESTRAL Sperăm că acum primesc de la noi cel mai corect text al Rusiei și Europei În urma publicării acestei ediții, începem să tipărim Colecția de articole politice și politico-economice de N Ya Danilevsky De mult a fost nevoie de această colecție; în special articolele lui N Ya Danilevsky, care au fost scrise în timpul războiului franco-prusac și al ultimului război turcesc, sunt amintite în mod viu de mulți patrioți gânditori și chiar constituie un plus important pentru Rusia și Europa * În general, Colecția va fi o nouă dovadă a minții înalte și a patriotismului autorului și un nou instrument de clarificare și consolidare a conceptelor noastre feb PREFAȚĂ LA EDIȚIA A V-A Această ediție este o retipărire a textului celor două ediții anterioare pagină la pagină și rând la rând Adăugările au fost făcute numai în articolul preliminar "Viața și lucrările lui N Ya Danilevsky", este bibliografia lucrărilor sale care a fost adusă în prezent În plus, ne-am îndeplinit ideea de lungă durată - am a adăugat indicații la textul Rusiei și Europei la sfârșitul cărții:) " Index de obiecte, care ajută la găsirea unui loc unde se discută un subiect binecunoscut,) "Index de nume", care conține tot felul a numelor care se regăsesc în carte, și în final) Indexul anilor menționați în ea Acești indici sunt potriviți pentru două ediții anterioare, de aceea le emitem în număr mic și de vânzare separat dec Editura Viața și lucrările lui PP Da Danilevsky *) Autorul acestei cărți, Nikolai Yakovlevich Danilevsky, s-a născut la noiembrie Locul nașterii este satul din provincia Oryol, districtul Livensky, numele de familie al mamei sale Tatăl său, Iakov Ivanovici, a comandat un regiment de husari și mai târziu a fost general de brigadă Iakov Ivanovici sa repartizat mai întâi într-un alt domeniu, iar în a urmat un curs de medicină la Universitatea din Moscova; dar când a

început invazia franceză, a părăsit registrul și a intrat în serviciul militar A fost rănit într-o campanie străină (la Leipzig?) și a fost tratat o vreme la Paris Ulterior, a făcut campania de la Sevastopol, a fost comandantul Belgradului și s-a retras pe Dunăre când una dintre propunerile sale urgente a fost respinsă În timpul formării miliției din provincia Oryol, a fost ales în unanimitate șeful acesteia, dar a murit la august de holeră, la două ore după ce a făcut revizuirea miliției Iakov Ivanovici a iubit întotdeauna știința și literatura și chiar a scris el însuși comedii, care au rămas în manuscris Încă din copilărie, Nikolai Yakovlevich a trebuit să-și schimbe constant locul, și anume, să se mute împreună cu regimentul tatălui său În vârstă de patru ani, el și-a amintit la Livny, apoi ( ) la Prokopovna (provincia Poltava), la Nijn ( ), la Priluki ( ), la Pakhra ( ), la Nesvizh ( ) În a fost în pensiunea pastorului Schwartz lângă Verro (în Livonia), în la Moscova, în pensiunea lui Pavlov, iar în în pensiunea lui Borgardt În el *) A fost prima dată tipărită ca prefață la cea de-a treia ediție X VIAȚA ȘI LUCRĂRI a fost acceptat la Liceul Tsarskoye Selo ca elev al său De la prima întâlnire la liceu, prietenia sa a început cu Nikolai Petrovici Semenov, care a acționat cu el și a fost apoi cel mai apropiat prieten al lui toată viața A părăsit Liceul la decembrie ; odată, în , tatăl său a venit în vizită aici Nikolai Yakovlevich s-a distins din copilărie prin abilități extraordinare, motiv pentru care a trecut cu ușurință și cu succes tot felul de cursuri Cu toate acestea, el a făcut o mare diferență între subiectele de predare; pe unii i-a iubit și i-a studiat cu zel, pe alții i-a neglijat cu încăpățânare și le-a dedicat doar câteva zile înainte de examen Memoria lui era uimitoare, dar și cu particularități Asimilând cu ușurință limbile, reținând perfect tot felul de nume și numere, precum și orice gând, s-a oprit cu mare greutate la exprimarea literală a gândirii, la o anumită ordine a cuvintelor; îi plăcea foarte mult poezia și le citea bine, dar cu greu își amintea deloc de ele După ce a terminat întregul curs al liceului, el nu a considerat această educație suficientă pentru el însuși A simțit o atracție arzătoare pentru științele naturii și s-a înscris ca student liber la facultatea de natură a Universității din Sankt Petersburg, unde a studiat timp de patru ani (- *) La sfârșitul acestui timp, l-am văzut pentru prima dată pe coridorul universitar; deși mai târziu nu a trebuit să-l văd deloc și l-am cunoscut abia în , dar prima întâlnire mi-a rămas în memorie O conversație s-a măturat brusc între studenți: "Danilevsky, Danilevsky! și am văzut cum, lângă un tânăr înalt, îmbrăcat nu în uniformă de student, s-a format și a început să crească *) La aprilie a fost înscris în biroul ministerului militar, din care a fost demis la ianuarie , la cerere, pe motiv de boală În acest timp, a fost de două ori în vacanță; de la mai timp de patru luni, de la iunie până la octombrie ESEU BIOGRAFIC XI mulţime mare Toată lumea asculta cu nerăbdare ce spunea; cei mai apropiați i-au pus întrebări, iar el a răspuns și a dat explicații Era vorba despre ființa lui Dumnezeu și despre sistemul Fourier La vremea aceea era un mare susținător al lui Fourier În studiile științifice, a ales ca specialitate botanica; în a primit gradul de candidat, iar în iarna anilor - a promovat examenul de maestru în botanică Anii și au fost fie petrecuți la Sankt Petersburg, fie în provinciile Ryazan și Oryol; Nikolai Yakovlevich a studiat flora provinciei Oryol și a compilat o descriere a acestei flore pentru teza de master Dar în vara anului , pe vremea când el, împreună cu un alt student de licență, Piotr Petrovici Semenov, se afla în provincia Tula (pe Sabia Frumoasă) și s-a angajat, în numele Societății Economice Libere, să studieze granițele centura

neagră de pământ a Rusiei și flora ei, a fost arestat pe neașteptate și luat în custodie în Cetatea Petru și Pavel El a fost adus în cazul lui Petrashevsky, care, după cum se știe, a dus la exilul lui F M Dostoievski, Palm și alții Închisoarea, care a durat o sută de zile, a fost deosebit de grea la început, când cărțile erau interzise Cu permisiunea cărților și cu capacitatea sa de a se dedica lucrării gândurilor, Nikolai Yakovlevich a început să îndure cu ușurință singurătatea Apropo, Donquixote, într-o traducere franceză veche și bună, a stârnit în el un râs entuziast, pe care îi plăcea să-și amintească mai târziu În timpul anchetei, el a explicat că a lipsit de multă vreme de la Petersburg, iar la Petersburg a fost absorbit de pregătirea pentru examene, de ce în ultimii ani nu a fost la Petrashevsky și nu știa ce face În plus, într-o notă lungă, el a expus clar și complet sistemul Fourier, de care a fost acuzat de predicare; s-a dovedit fără îndoială că nu conținea nimic revoluționar și antireligios, ci era o doctrină pur economică Comisia de anchetă l-a eliberat pe Nikolai Yakovlevich XII Viaţa şi Opere de la curte, dar a fost expulzat din Sankt Petersburg și înscris (mai) în biroul guvernatorului Vologda, iar înainte de aceasta (noiembrie), la cererea lui Perovsky, fostul președinte al curții din În cazul Petrashevsky, a fost transferat în biroul guvernatorului Samara Din februarie , a fost "traducător al Consiliului Provincial Samara " Primul său frate aparține acestei epoci S-a căsătorit (septembrie) cu văduva fără copii a lui Generalul-maior Vera Nikolaevna Beklemisheva, născută Lavrova, o mare frumusețe și femeie deșteaptă Ea locuia în Russkoe Brod, iar el o iubea de câțiva ani, dar a vorbit cu ea doar cu două zile înainte de arestare Ea s-a ținut de cuvânt când a fost exilat și a venit la Vologda să se căsătorească cu el Dar nici măcar un an nu trecuse cum Nikolai Iakovlevici și-a pierdut soția la iulie ; aceasta a murit de holeră în câteva ore A fost, după cum spunea el însuși, cea mai crudă durere în viața lui și un an întreg s-a luptat din greu cu disperarea Între timp, la iunie , Nikolai Yakovlevich a fost "detașat ca statistician timp de doi ani într-o expediție științifică pentru a studia starea pescuitului pe Volga și în Marea Caspică " Această călătorie a determinat întreaga soartă viitoare a lui Nikolai Yakovlevich; a murit într-una din călătoriile tale Expediția din a fost sub comanda lui Karl Ernst von Baer, marele naturalist Baer a apreciat curând cunoștințele și abilitatea statisticianului său și l-a privit ca principalul său asistent Expediția a durat mai mult de trei ani, până în ianuarie Apoi, la octombrie , Nikolai Yakovlevici a fost înscris ca "funcționar la Departamentul Agriculturii", la martie , a fost plasat în postul vacant de "inginer junior" al aceluiași departament și în același an a fost numit "șef de expediție pt SCHITA BIOGRAFICA HIP cercetări de pescuit în Belom și Ledovity khoryakh" Expediția a durat trei ani, iar Nikolai Yakovlevich a primit de ruble pentru ea la martie Epoca celei de-a doua căsătorii a lui Nikolai Yakovlevich coincide cu marea călătorie în Oceanul Arctic Chiar și atunci când a fost exilat la Vologda din Sankt Petersburg, a devenit apropiat de familia lui Mezhakov, mareșalul provincial al nobilimii, proprietarul de pământ al satului Nikolsky din districtul Kadnikovsky Nikolai Yakovlevich a fost într-o prietenie specială cu fiul liderului Alexander Pavlovich Mezhakov, care era cu zece ani mai în vârstă decât el și a murit la iunie Când expediția începuse deja, în iarna anului , Nikolai Yakovlevich a mers pentru scurt timp la Nikolskoye și aici (februarie) a făcut o ofertă fiicei regretatei sale prietene, Olga Alexandrovna Dar nunta a fost amânată până la sfârșitul expediției și a avut loc abia pe

octombrie În tot timpul despărțirii, mirele a corespuns cu sârguință cu mireasa, povestindu-i tot ce i s-a întâmplat Aceste scrisori au fost păstrate, iar din ele va fi posibil să se alcătuiască o imagine completă a acestei călătorii dificile Primele două călătorii ale lui Nyakolay Yakovlevich au fost cele mai îndepărtate pe care le-a făcut vreodată; în prima sa călătorie a vizitat Persia, pe coasta de sud a Mării Caspice, iar în a doua a vizitat Norvegia, unde în , la Drontheim, a sărbătorit atât Anul Nou, cât și Paștele Să enumeram pe scurt restul călătoriilor pentru a ne da o idee aproximativă despre forma exterioară a acestei vieți, care în același timp era atât de abundentă în lucrări și gânduri învățate A treia călătorie a fost la Astrakhan Nikolai Yakovlevich a fost trimis acolo la octombrie "pentru a fi în comisia comerțului cu pește și foci" Călătoria de-a lungul drumurilor de atunci, printre primele ninsori și de-a lungul Volgăi proaspăt înghețate, s-a dovedit a fi cumva deosebit de dificilă și periculoasă Nikolai Yakovlevich a locuit în Astrakhan până în iunie a anului următor * În noiembrie a trecut la al patrulea VIATA SI OPERA XIV călătorie de afaceri, "la lacurile Pskov și Peipsi pentru a clarifica plângerile cu privire la regulile de pescuit În anul următor, , a început cea mai lungă și mai importantă lucrare a lui Nikolai Yakovlevich despre pescuit A fost numit "șeful unei expediții pentru a studia pescuitul în Marea Neagră și Azov " Această expediție a durat cinci ani În septembrie , Nikolai Yakovlevich și-a luat familia și a coborât Volga până la Tsaritsyn, apoi a fost mutat cu calea ferată spre Marea Neagră A încercat să-și aranjeze o reședință permanentă pentru familia sa, mai întâi în Teodosia, apoi la Nikita, dar în cele din urmă s-a stabilit la Miskhor, pe Coasta de Sud (martie) s-au făcut șase călătorii din Mis-khor, în următoarele ordine: în - în jurul Mării Azov; în - pe Nipru; în primăvara - pe Manych; în - din mai până în iunie în jurul Mării Negre; din septembrie până în octombrie a aceluiași an la Kuban, iar de la noiembrie până la decembrie la Dunăre Studiul meșteșugurilor a ocupat în principal doar acele perioade ale anului în care se făceau meșteșugurile în sine Prin urmare, Nikolai Yakovlevich a avut mai multe ierni calme în Miskhor, iar cartea Rusia și Europa, începută în toamna anului , a fost rodul acestei petreceri O altă împrejurare importantă aparține aceleiași perioade Nikolai Iakovlevici nu avea bunuri imobile nici pentru el, nici pentru soția sa; a avut din greșeală ocazia să cumpere Mshatka de pe Coasta de Sud, o mare moșie neglijată de cca Kushelev-Bezborodko, care a fost vândut foarte ieftin Era o grădină imensă, odată cultivată cu sârguință, era o vie, erau ruinele unui conac ars de francezi în războiul Crimeei și era o căsuță pentru administrator Soții Danilevsky și-au adunat toți banii pentru achiziție, iar de la iunie , familia lor locuia deja în Mshatka La începutul anului (ianuarie), Niko a plecat de aici SCHIȚĂ BIOGRAFICĂ XV lai Yakovlevich la Petersburg, în care, bineînțeles, trebuia adesea să viziteze înainte la datorie Aceste călătorii au continuat până la sfârșitul vieții, deși au fost întotdeauna făcute cu mare reticență; în acest eseu le amintim doar pe cele mai importante dintre ele Toată viața și activitatea matură a lui Nikolai Yakovlevich au trecut în afara capitalei și lui, în general, nu-i plăcea viața de oraș De data aceasta ( ) a trebuit să petreacă mai mult timp la Petersburg decât oricând în timpul serviciului său La scurt timp după sosirea lui, am primit (parte fericită de a-l întâlni Vara a plecat în Crimeea pentru familia sa, iar la august s-au stabilit * în Sankt Petersburg pentru reședință permanentă Între timp, chiar mai devreme, în luna mai a acestui an, el a încheiat o călătorie de afaceri (a șasea

la rând) la Astrakhan, "pentru a clarifica problemele legate de comerțul cu pește și foci din Caspic " De data aceasta, Nikolai Yakovlevich însuși era președintele comisiei, iar aici au fost în cele din urmă elaborate, pe baza tuturor cercetărilor anterioare, reguli care sunt acum în vigoare sau ar trebui să fie în vigoare A șaptea călătorie de afaceri i-a fost repartizată în același an în august, în provincia Arhangelsk, "pentru a studia starea agriculturii și a pescuitului" Rodul acestei călătorii a fost un raport amplu și important privind măsurile de asigurare a securității alimentare în nord a Rusiei În anul următor, , în februarie, Nikolai Yakovlevich a mers din nou la Astrahan "pentru a fi prezent în comitetul comerțului cu pește și foci din Caspic " În toamna acestui an, a călătorit în numele ministrului la Nikita Doi ani, - , au fost luați de o călătorie lungă, a noua la rând Nikolai Iakovlevici a fost numit la martie "șeful unei expediții pentru a studia pescuitul în lacurile de nord-vest ale Rusiei" În timpul acestei expediții, în iunie , Nikolai Iakovlevici cu XVI viata si operele l-a escortat pe Marele Duce Alexei Alexandrovici la Arhangelsk și la Mănăstirea Solovetsky Această expediție a completat studiul tuturor apelor Rusiei europene Toată legislația pescuitului în vigoare aici îi aparține lui Nikolai Yakovlevich, o lucrare de mare importanță în utilitatea ei și clasică în execuție Pentru a face o idee bună despre eforturile și greutățile lui Nikolai Yakovlevich în timpul călătoriilor sale, ar fi necesar să le descriem în detaliu, în care nu putem intra aici Dar cu o vigoare extraordinară a spiritului și trupului, a îndurat cu ușurință tot felul de greutăți; plictiseala nu exista pentru el, iar mintea îi lucra în permanență Dar a existat o împrejurare foarte dificilă în această viață: a fost despărțirea neîncetată și îndelungată de familie, care poate fi numită iubită cu tandrețe nu numai de dragul unei expresii decente și frumoase În , în septembrie, familia lui Nikolai Yakovlevich a părăsit Petersburg cu el și s-a stabilit la Mshatka M-au luat cu ei și aici am experimentat pentru prima dată farmecele South Shore Când a început expediția din și , s-a decis ca familia să se stabilească undeva în domeniul expediției; atracția naturală a adus-o în cele din urmă în satul Nikolskoye, deși acesta nu era un punct convenabil din cauza distanței La sfârșitul expediției, Nikolai Yakovlevich a ajuns la Sankt Petersburg (decembrie), iar în februarie s-a mutat la Sankt Petersburg și întreaga sa familie și s-a stabilit din nou aici pentru a avea reședință permanentă Dar deja în vara acestui an, Nikolai Yakovlevich a primit a noua călătorie de afaceri, și anume președinția "comisiei pentru elaborarea regulilor privind utilizarea apelor curgătoare în Crimeea * Această numire a fost în perfectă armonie cu dorințele lui Nikolai Yakovlevich Și-a mutat din nou familia la Mshatka; s-a întâmplat ca din acel moment, până la sfârșitul vieții, să locuiască constant în Crimeea, deși a fost nevoit să facă multe absențe Cazul apelor curgătoare s-a târât, dar, totuși, nu a părut ESEU BIOGRAFIC XVII în calitate de preşedinte al comisiei Dimpotrivă, Nikolai Yakovlevich s-a remarcat întotdeauna atât prin priceperea sa de a pune întrebări în mod clar, cât și prin hotărârea și certitudinea măsurilor propuse Comisia a colectat informații, s-a consultat cu proprietarii și a stabilit mai întâi bazele pe care ar trebui să se construiască viitoarea legislație În , Nikolai Yakovlevich a părăsit Mshatka la martie spre Sankt Petersburg (unde s-a discutat apoi despre proiectul său) și s-a întors în Crimeea abia la sfârșitul lunii iunie În anul următor, în toamnă, când toată lumea era deja în agitație, așteptând război, Nikolai Yakovlevich a plecat din nou la Petersburg (noiembrie) și a locuit

aici până la aprilie Chiar și sub el, în toamna anului G, a început o fugă generală de locuitori de pe South Shore, dar a rămas cu familia pe loc Și după plecarea sa, familia nu a plecat și i-a așteptat cu calm ordinele, deși deja de la sfârșitul lunii decembrie țărmul de Sud era ocupat de trupe În cele din urmă, la martie , Nikolai Yakivlevpch a scris din Sankt Petersburg: "Trebuie să ne pregătim să părăsim Mshatka, căci războiul este pe nas" Apoi toate lucrurile au fost împachetate și transportate în satul Baydary; dar familia lui Nikolai Yakovlevich a continuat să trăiască pe Coasta de Sud, reușind cumva fără lucruri Așa a fost după întoarcerea acasă a lui Nikolai Yakovlevich, până la știrea tratatului de la San Stefano Nikolai Yakovlevich tot timpul războiului nu a vrut să se mute de la locul său și a trăit cu familia sa ca în bivuacuri El a calculat că nimeni nu-și va lua în cap să bombardeze nesemnificativul sat Mshatva și casa lui mică, dar în cazul unei aterizări inamice, ar exista întotdeauna o oportunitate de a pleca de cealaltă parte a munților Dar nu în viața taberei, nici în pericolele personale, a fost gravitatea acestei situații; Nikolai Yakovlevici era tot în flăcări și agitat, în urma evenimentelor I-au adus și încântare, dar totul a fost otrăvit de o concluzie tristă În , de la mijlocul lunii septembrie până la decembrie și în din mai până în noiembrie, Nikolai Yakovlevich a fost director al grădinii Nikitsky, în locul lui N E XVIII viata si operele Tsabel, care era în vacanță În această perioadă, în iarna lui , începutul darwinismului datează În , pe octombrie, Nikolai Yakovlevich a descoperit filoxera în numele domnului Raevsky și a scris imediat despre aceasta ministerului Pericolul filoxerei, Nikolai Yakovlevich, s-ar putea spune, singur a văzut și a știut La un moment dat (martie) a insistat asupra interzicerii totale a importului de viță de vie din străinătate, iar acest import a fost oprit de către Comandamentul Suprem (aprilie) În , ca răspuns la înștiințarea sa, a primit (în noiembrie) de la minister o lucrare în care se spunea că a fost numit președinte al comitetului de filoxeră din Crimeea Nikolai Yakovlevich a început imediat să distrugă podgoriile infectate din Tesseli Pentru a face cunoștință cu cazul, a cerut să plece în străinătate și a plecat pe decembrie în Elveția și sudul Franței, dar la ianuarie , se afla din nou în Crimeea De atunci, în fiecare an vara avea loc un sondaj al viilor și o căutare a filoxerei; aceasta a fost urmată de distrugerea locurilor infectate sau aflate în pericol de infectare Nikolai Yakovlevich a descoperit viteza și energia care au provocat laudele puternice din partea oamenilor de știință vinificatori din străinătate Lucrarea de distrugere a necesitat mulți muncitori, iar soldații au fost folosiți pentru aceasta Conducerea generală a întregii expediții împotriva filoxerei a fost predată de suveran baronului Andrei Nikolaevici Korf, care, când a cunoscut bine progresul lucrării, a apreciat meritele înalte ale lui Nikolai Yakovlevich și a început să-i acorde tot felul de asistență Din păcate, măsurile propuse de la bun început de Nikolai Yakovlevich încă nu au fost puse în aplicare în cele din urmă, iar lupta împotriva filoxerei a continuat în fiecare an și continuă și acum După baronul A N Korf, Nikolai Yakovlevich a rămas în singurul manager al cazului În ultimul an al vieții sale ( ), Nikolai Yakovlevich a trebuit să facă două călătorii: pe aprilie a fost ESEU BIOGRAFIC XIX a fost trimis la Tiflis pentru congresul de filoxera, programat pentru aprilie În drum spre Tiflis, s-a rănit la picior, iar până la sfârșitul verii a suferit de această accidentare În plus, de mai bine de un an simțise atacuri ale acelei boli de inimă din care era sortit să moară Cu toate acestea, a acceptat o călătorie de afaceri (septembrie) pentru a studia

reducerea pescuitului pe lacul Gokhch A părăsit Mshatka pe octombrie și a făcut o explorare sigură a lacului; dar când s-a întors la Tiflis, unde s-a gândit să întocmească un scurt raport, a suferit brusc un atac puternic de boală și a murit pe noiembrie Trupul său a fost transportat la Mshatka și îngropat în * grădina lui Există, nu departe de malul mării, o potecă îngustă care pare să ducă dintr-un loc deschis într-un desiș surd Dar la capătul acestei cărări se deschide dintr-o dată o mare poiană netedă, înconjurată din toate părțile, ca un zid, de copaci înalți și pante abrupte Poiana este atât de netedă și gardul său este atât de regulat încât acest loc a fost numit sala de chiparos Acum seamănă cu un templu: în mijlocul ei este un mormânt, iar deasupra ei stă o cruce, pe care nu numai a lor, dar uneori vin diverși oameni obișnuiți să se roage, departe în jurul lui Mshatka știind despre decedat și onorându-i memoria Conform calităților sale personale, Nikolai Yakovlevich a reprezentat un fenomen înalt Era un om de o mare putere, puternic la trup și la suflet și, în plus, atât de limpede, curat, lipsit de rău și de cea mai mică minciună, încât era cu neputință să nu-l iubești și că nu a lăsat în urmă nici măcar inamic sau critic Era puțin cunoscut; nu avea deloc calitățile pentru care se câștigă faima Era cunoscut doar de oamenii care l-au cunoscut personal sau care erau interesați în mod special de ceea ce scria și făcea El a aparținut celor care pot fi numiți sarea pământului rusesc, acelor drepți necunoscuți prin care patria noastră este mântuită * XX VIAȚA ȘI LUCRĂRI Iată necrologul pe care l-am trimis ziarelor a doua zi după moartea lui: I In Tiflis pe noiembrie, la ora dimineata, a murit dodint dintre cei mai remarcabili oameni din Rusia, Nikolai "Iakovlevici Danilevski Conform poziției mele oficiale, eram consilier secret, membru al consiliului ministrului Proprietății de Stat Munca lui în domeniul serviciului este extrem de mare și importantă El a cercetat meseriile de pescuit din toată Rusia europeană și a întocmit pentru ei "regulamentele actuale Cercetarea a fost începută sub îndrumarea celebrului K E Bohr, iar apoi am continuat pe cont propriu zeci de ani; ultima lucrare de acest fel a fost o excursie la lacul Gokhchu, în ultima lună a lunii octombrie Întorcându-mă din această călătorie la Tiflis, eu, Nikolai Yakovlevich, am suferit în mod neașteptat un atac fatal de boală de inimă, ale cărei simptome au apărut abia anul acesta, dar se pare că au început să dispară În ultimii "ani, au îndeplinit, în plus, două sarcini importante de serviciu - elaborarea regulilor de deținere a apelor în" Crimeea și exterminarea filoxerei, care a infectat strugurii acolo - "În literatură, Nikolai Yakovlevich are un nume mare, sunt ca unul dintre marii slavofili, ca autor al cărții "Rusia și Europa", care conține o privire originală asupra istoriei lumii și, parcă, un întreg cod al slavofilului "doctrina A fost membru de onoare al societății caritabile slave din Sankt Petersburg În plus, îi mint unele lucrări științifice mai puțin ample, dar întotdeauna remarcabile, despre geologie, economie politică, studiul vieții populare etc Ca naturalist, a vrut să-și încheie viața cu o amplă lucrare sub titlul Darwinism; în curând vor fi publicate două volume din această lucrare, "care este sortită să rămână neterminată "Dar, oricât de frumoase ar fi lucrările lui, în sine era "și mai multă bunătate și lumină decât în lucrările lui Nimeni "cunoscându-l pe decedat, nu putea simți puritatea lui Necrolog XXI -Eu al Sufletului, directitatea și fermitatea caracterului său, forța și claritatea minții sale uimitoare Neavând pretenții, fără dorință de a ieși în evidență, a apărut peste tot, însă, ca un om la putere, de îndată ce s-a îndreptat spre ceea ce știa și iubea Patriotismul lui era nemărginit, dar

vigilent și incoruptibil Nu numai că nu era nicio pată pe sufletul lui, ci chiar pe gândurile lui Mintea lui combina puterea teoretică extraordinară cu ușurința și precizia planurilor practice În lucrările sale legislative și construcțiile mentale, nu a apelat niciodată la ajutorul modelelor altora, a fost cu totul original Pentru toți cei apropiați, au coborât cu el în "mormântul comorilor de neînlocuit ale minții și sufletului Avea şaizeci şi trei de ani şi a lăsat în urmă "însuşi o soţie şi cinci copii Toate cele de mai sus nu sunt altceva decât un cadru gol în care trebuie introduse imaginile variate ale acestei vieți bogate Amintirile prietenilor, poate, de-a lungul timpului, ne vor înfățișa trăsăturile proprietăților spirituale și ale vieții private a lui Nikolai Yakovlevich * Dar activitatea sa mentală și practică este deja în mare parte accesibilă tuturor Cititorii de mai jos vor găsi o listă cu tot ce a scris și tipărit, atât despre afacerile sale oficiale, cât și despre acele probleme care l-au ocupat în afara misiunilor oficiale În rapoartele publicate de Ministerul Proprietății de Stat, există material de prezentare a imensei sale lucrări despre pescuit, precum și despre meșteșuguri și agricultură în general, și, în sfârșit, despre lupta împotriva filoxerei, deși încă mai rămân multe în arhivele din Ministerul Dintre lucrările importante privind legislația privind apele curgătoare din Crimeea, nimic nu a fost publicat Apoi, în lucrările de activitate pur literară neoficială ale autorului nostru se pot distinge trei departamente principale:) științe naturale, în care XXII viata si munca Al doilea loc ca importanță îl ocupă cartea Darwinism *,) politico-economic, care poate fi reprezentat de rata scăzută a banilor noștri, și în final) istoric sau politic, la autorul operei principale a Rusiei și a Peponei Pentru a prezenta și caracteriza aceste lucrări vaste și variate va necesita un studiu lung și atent Toate merită studiate; în fiecare domeniu, tot ceea ce face Nivolai Yakovlevich este rodul unei minți neobișnuit de strălucitoare și originale Să spunem aici doar câteva cuvinte despre Rusia și Europa - Când, chiar la începutul anului , Nikolai Yakovlevici a sosit la Petersburg, a adus cu el un manuscris terminat al acestei cărți, rescris în alb și corectat până la ultimul rând Acesta era felul lui de a lucra; nu a făcut nimic în parte și nu s-a desprins de planul planificat până nu l-a dus până la capăt A rămas, așadar, să ne gândim doar la tipar A tipări o carte separat ar însemna cheltuieli considerabile și, în același timp, ar condamna munca la obscuritate aproape completă Publicul nostru nu cumpără încă cărți și este interesat doar de reviste A fost necesar, așadar, să încerci să-ți faci publicația într-un jurnal; în acest caz, autorul primește imediat o plată, iar eseul, vrând-nevrând, este oferit atenției a câteva mii de cititori Dar niciunul dintre jurnalele de atunci nu ar fi de acord să accepte lucrări scrise într-un asemenea spirit precum Rusia și Pepona Prin urmare, s-a încercat doar găsirea unui loc în Jurnalul Ministerului Educației Populare, deși în acest caz nu a mai fost necesar să se bazeze pe atenția publicului Din fericire, tocmai în acel moment, un înfocat iubitor de literatură, V V Nikolai Yakovlevici a fost foarte bucuros de această ocazie; încă din prima carte a Zorilor din , șefii succesivi ai Rusiei și DYATELYOST LITERAR ΣΧΠΙ Europa, iar în decurs de un an întreaga carte a fost tipărită într-o revistă Când mai târziu am început să ne gândim la o ediție separată, lucrurile au mers puțin mai ușor Pentru cărți serioase, nu avem deloc librari-datori; dar de data aceasta în Parteneriatul pentru beneficiul public au existat oameni care au susținut Rusia și Europa, iar cartea a fost publicată cu condiția de jumătate de costuri și jumătate de beneficii

Această ediție din , în număr de o mie două sute de exemplare, s-a epuizat timp de cincisprezece ani *) Progresul nostru pare să fie lent Cartea a avut cel mai mare progres în apogeul războiului turc, când, sub influența entuziasmului militar și patriotic, mulți doreau să clarifice pentru ei înșiși relația Rusiei cu slavii și în Europa Voi mai adăuga câteva cuvinte despre această carte, și anume, îmi voi permite să-mi repet judecata exprimată la apariția ei (Zarya , martie) Când Nikolai Yakovlevici mi-a citit recenzia, mi-a spus: "Tot ce scrii este surprinzător de adevărat și de precis; Nu vorbesc de laude, ci de analiza metodelor și direcției cărții mele " Astfel, remarcile pe care le ofer acum cititorilor sunt, ca să spunem așa, aprobate de însuși autorul cărții Rusia și Europa, desigur, ar trebui atribuite acelei școli a literaturii noastre, care se numește slavofil, deoarece această carte se bazează pe ideea originalității spirituale a lumii slave Mai mult, cartea îmbrățișează această întrebare atât de profund și complet încât poate fi numită un întreg catehism sau cod al slavofilismului În ce măsură completează și îmbină învățăturile slavofile este o altă chestiune; dar că are o semnificație atât de concludentă și reprezentativă, care nu poate fi pusă la îndoială Poate că, în timp, Niko- *) Contrar obiceiului, această ediție se numește a doua ediție pe copertă, eroarea s-a produs deoarece cartea într-adevăr nu a fost compilată din articole de jurnal scrise în momente diferite, ci, dimpotrivă, era deja complet gata înainte de a apărea în succesiuni cărți de jurnal XXIV viata si munca Lai Yakovlevich Danilevsky va fi considerat un slavofil prin excelență, un punct culminant în dezvoltarea acestui curent, un scriitor care a concentrat în sine toată puterea ideii slavofile Dacă numele lui Homiakov nu va fi uitat niciodată în istoria gândirii ruse, atunci poate că ceea ce a spus Danilevski va fi mai înțeles, mai puternic și mai clar reflectat în minte Dar, să zicem, nici măcar așa; să presupunem că Danilevski nu este sortit să stea, nu numai mai sus, ci doar înaintea slavofililor premergători; în orice caz, "Rusia și Europa" este o carte prin care poate fi studiat oricine dorește să studieze slavofilismul Odată cu apariția acelei cărți, nu se mai poate spune că gândurile despre originalitatea tribului slav, despre Europa , ca despre o lume străină nouă, despre sarcini și viitorul Rusiei etc , că aceste gânduri există sub formă de vorbire de revistă, indicii, vise, fraze, alegorii; nu, slavofilismul există acum sub forma unui strict , clar, definit, într-o formă atât de exactă și coerentă, în care cu greu avem vreo altă învățătură Aici trebuie să luăm în considerare obiecția făcută în mod obișnuit împotriva cărților de acest fel, Rusia și Europa Se spune, și s-a spus deja de mai multe ori, că nu este nimic nou în această carte Această întrebare despre știri este extrem de dificilă, iar această dificultate a fost întotdeauna folosită de oameni care nu sunt prietenoși cu cauza în sine Ce este nou în Pușkin? Aparent, totul este la fel la el ca și la Jukovski, Batiușkov, Kozlov etc Aceeași limbă, aceleași forme de lucrări, aceleași obiceiuri și metode literare Între timp, în esență, știrile sunt uriașe: crearea poeziei ruse, întemeierea literaturii ruse Deci, să prinzi noul nu este deloc ușor Un sceptic este gata, poate, să spună că nici măcar casa magnifică pe care o vede pentru prima dată nu reprezintă nimic nou pentru el, din moment ce a văzut de mult mormanele de cărămizi din care este construită această casă "RUSIA ȘI EUROPA(r) XXV Dar în cazul de față, pentru un cititor oarecum atent și serios, nu poate exista, ni se pare, nicio întrebare sau îndoială Totul în cartea lui Danilevsky este nou, de la început până la sfârșit; nu este o culegere si repetare a parerilor altora,

contine doar parerile proprii ale autorului, ganduri care nu au fost spuse niciodata de nimeni, motiv pentru care a considerat necesar sa le exprime Rusia și Europa este o carte cu totul originală, deloc generată de slavofilism în sensul restrâns, literar și istoric al cuvântului, neconstituind o dezvoltare ulterioară a principiilor deja exprimate, ci, dimpotrivă, stabilind noi principii, folosind noi metode și obținerea de rezultate noi, mai generale, în care prevederile slavofile sunt cuprinse ca un caz special Când, cu toate acestea, numim slavofilism învăţătura "Rusiei şi Europei", atunci înţelegem aici slavofilismul într-un sens abstract, general, ideal; Strict vorbind, acesta nu este deloc slavofilism, ci o învățătură specială a lui Danilevsky, ca să spunem așa, "Danilevism", care include slavofilismul, dar nu și invers Adesea confundăm fenomenele noi din lumea mentală cu cele vechi, cunoscute nouă de multă vreme: greșeala este cea mai firească Fenomenele noi ne obligă adesea să extindem și să generalizăm sensul conceptelor anterioare: astfel, odată cu apariția "Rusie și Europa" trebuie să extindem și să generalizăm sensul termenului îndelungat slavofilism; S-a dovedit că jecTb este o doctrină slavofilă, deloc asemănătoare cu cea pe care o numim TÒ cu acest nume Care este asemănarea și care este diferența? Asemănarea, evident, constă în concluziile practice Este clar că N Ya Danilevsky, vorbind despre nevoile Rusiei, despre acele aspirații la care ar trebui să adere, a trebuit să coincidă în mare măsură cu foștii slavofili Oamenii care simt în mod viu și profund interesele patriei lor, care se adâncesc cu dragoste în soarta ei istorică, desigur, nu se vor împrăștia niciodată prea mult în întrebări despre ce XXVI viata si opere ar trebui să iubești ceea ce ar trebui să-ți dorești În această privință, așa cum am văzut în multe exemple, înțelegerea inimii îi face pe mulți să vorbească și să acționeze chiar contrar modului lor de a gândi, contrar celor mai clare principii pe care le mărturisesc Sunt cazuri când întreaga Rusie, s-ar putea spune, se transformă în slavofili Dar este altceva să ne străduim, supunând unui instinct, și altceva este să ridicăm aceste aspirații la viziuni conștiente și să le armonizăm cu principiile noastre generale și superioare Și aici este diferența esențială dintre N Ya Danilevsky Dacă fiecare țăran este în esență un slavofil, dacă cei mai înfocați occidentalizatori vorbesc uneori pentru unul cu țăranii, dacă, în cele din urmă, foștii slavofili au înțeles corect nu numai interesele, ci și însuși spiritul poporului lor, atunci Danilevsky este tocmai cel scriitor care a prezentat cea mai riguroasă teorie pentru aceste aspirații, care a găsit pentru ele un început comun și mai înalt, un nou început, neindicat de nimeni înaintea lui Aici se află principala originalitate a "Rusiei și Europei" Această carte este intitulată prea modest Nu se limitează în niciun caz la Rusia și Europa, sau chiar la subiecte mai largi, lumea slavă și lumea germano-romană Conține o nouă viziune asupra întregii istorii a omenirii, o nouă teorie a Istoriei Universale Aceasta nu este o lucrare jurnalistică, a cărei întreagă distracție este împrumutată din anumite interese practice; aceasta este o lucrare strict științifică, care urmărește obținerea adevărului despre principiile de bază pe care ar trebui să se construiască știința istoriei Slavismul și relațiile dintre Rusia și Europa nu sunt altceva decât un caz special, un exemplu care explică teoria generală Ideea principală a lui Danilevsky este extrem de originală, extrem de interesantă El a dat o nouă formulă de construcție a istoriei, o formulă mult mai largă decât cea dintâi și deci, fără nicio îndoială, mai justă, mai științifică, mai capabilă să surprindă realitatea realității " RUSIA ȘI EUROPA " XXVII meta decât

primele formule Într-adevăr, el a respins singurul fir în dezvoltarea omenirii, ideea că istoria este progresul unei rațiuni generale, al unei civilizații generale Nu există o astfel de civilizație, spune Danilevsky, există doar civilizații private, există dezvoltarea unor tipuri culturale și istorice separate Evident, prima viziune asupra istoriei era artificială, potrivindu-se cu forța fenomenele unei formule luate din exterior, subordonându-le unei ordini inventate în mod arbitrar Noua viziune a lui Danilevsky este o viziune naturală, nu determinată de o gândire preconcepută, ci care determină formele și relațiile obiectelor pe baza experienței, a observației și a unei examinări atente a naturii lor Revoluția pe care Rusia și Europa încearcă să o aducă în știința istoriei este similară cu introducerea sistemului natural în științe, unde a dominat sistemul artificial Cercetătorul de aici este ghidat de o anumită umilință în fața obiectelor Teoreticienii științifici, în special germanii, deseori își rup natura, o adaptează la idei cunoscute, sunt gata să vadă neregula și urâțenia în tot ceea ce nu este de acord cu rațiunea lor; dar adevăratul naturalist renunță la credința oarbă în mintea sa, caută revelații și indicații nu în propriile gânduri, ci în obiecte Aici există credința că lumea și fenomenele ei sunt mult mai profunde, mai bogate în conținut, mai abundente în sens decât construcțiile sărace și uscate ale minții noastre Pentru un istoric obișnuit, un astfel de fenomen precum, de exemplu, China, este ceva greșit și gol, un fel de prostie inutilă Prin urmare, ei nu vorbesc despre China, o aruncă din istorie Conform sistemului lui Danilevsky, China este la fel de legitimă și instructivă ca lumea greco-romană, sau mândră Europa *) *) În edițiile anterioare**, a existat o notă în care s-a spus că unele rudimente ale a ceea ce constituie teoria tipurilor cultural-istorice la Danilevsky pot fi găsite la alți scriitori XXVIII viata si opere Și așa, așa de important, ce subiect înalt și ce forță are acel nou punct de vedere de plecare, de fapt propriu lui Danilevsky, care se dezvoltă în Rusia și Europa, concluziile s-au dovedit a fi slavofile, au dobândit astfel un formă cu totul nouă, au primit o nouă dovadă, pe care, evident, nu au putut-o avea până când începuturile, indicate pentru prima dată în această carte, au existat Autorul cărții "Rusia și Europa" nu se bazează nicăieri pe învățăturile slavofile, ca pe ceva deja bun și cunoscut Dimpotrivă, el își dezvoltă exclusiv propriile gânduri și le bazează pe propriile sale principii El și-a indicat parțial atitudinea față de slavofilism în următorul loc: "Doctrina slavofililor nu era străină de o nuanță de umanitate, care însă nu putea fi altfel, pentru că "avea o dublă sursă: filosofia germană, de care se raporta doar cu mai multă înțelegere și "mai multă libertate decât ea" adversarii și studiul începuturilor "vieții ruse și slave în general - în relațiile religioase, istorice, poetice și domestice Dacă "a subliniat necesitatea unei dezvoltări naționale originale, atunci parțial pentru că, recunoscând înalta demnitate a "principiilor slave, și văzând, de asemenea, unilateralitatea" și contradicția ireconciliabilă a principiilor europene, care se desfășurase deja, în cursul dezvoltării pe termen lung, a considerat," ca și cum slavii ar fi destinați să rezolve "problema" universală pe care predecesorii lor nu au putut-o face Astfel de și a subliniat, ca exemplu, cartea lui Heinrich Rückert: Lehrbuch der Weltgeschichte (Leipz) Această notă a dat naștere la neînțelegeri și dispute, despre care cititorul poate găsi informații în articolul meu: Historical views of Heinrich Rückert and N Ya Danilevsky (Russian Bulletin , , October) "Rusia și Europa" XXIX "sarcina însă nu există deloc" ■ ("Rusia și Europa(r), p) Și așa,

N Ya Danilevsky are o sursă diferită, iar concluzia principală nu este similară cu slavofilul N Ya Danilevsky nu aderă la filozofia germană, nu o susține nici măcar în acele relații foarte libere în care stau slavofilii Prin urmare, într-un anumit sens, el este mai independent Filosofia lui ar putea fi adusă mai aproape de spiritul științelor naturii, de exemplu, cu opiniile și metodele lui Cuvier; dar acest spirit ştiinţific general nu poate fi privit ca o învăţătură specială Concluzia principală a "Rusia și Europa" este la fel de independentă și la fel de izbitoare în simplitatea și sobrietatea ei, ca și toată această teorie Slavii nu sunt destinați să reînnoiască întreaga lume, să găsească o soluție la problema istorică pentru toți omenirea; sunt doar un tip cultural-istoric deosebit, alături de care poate avea loc existenţa şi dezvoltarea altor tipuri Iată o soluție care înlătură deodată multe dificultăți, pune o limită altor vise irealizabile și ne aduce pe terenul ferm al realității Mai mult, este evident că această decizie este pur slavă, reprezentând acel caracter de toleranță, pe care, în general, nu îl găsim în viziunile Europei, care este violentă și avidă de putere nu numai în practică, ci și în construcțiile sale mentale Da, și întreaga teorie a lui N Ya Danilevsky poate fi considerată ca o încercare de a explica poziția lumii slave în istorie - această ghicitoare, anomalie, epiciclu pentru orice istoric european În virtutea acelei poziții excepționale în rândul altor popoare, față de care nu există un exemplu complet egal în istorie, slavii sunt destinați să schimbe opiniile asupra științei istoriei care au prins rădăcini în Europa, opinii pe care lumea slavă nu le poate în niciun fel potrivi Acestea sunt principalele caracteristici ale cărții lui N Ya Danilevsky Din ele se vede caracterul divers al acestei cărți; dar ne grăbim să adăugăm că conceptul ei va fi încă departe de XXX VIATA SI OPERA complet Bogăția de gânduri, abundența conținutului real este atât de mare încât aspecte noi ale materiei sunt dezvăluite pe fiecare pagină Această lucrare a combinat într-un mod uimitor fervoarea sentimentelor profunde și rigoarea rece a științei, este un apel înflăcărat și, în același timp, o teorie exactă, gânditoare În ediția din , autorul a făcut doar una sau două mici completări textului tipărit în Zara În ediția anterioară, a treia, am adăugat note care se regăseau în marginile exemplarului care a aparținut autorului Aceste note sunt scrise, contrar obiceiului lui Nikolai Yakovlevich, nu cu creion, ci cu cerneală; iar din distincția exprimării unora dintre ele se poate presupune că Nikolai Yakovlevich s-a gândit să le publice, desigur, după ce le-a distribuit și completat Povara, atunci când s-au făcut notițele, nu am putut stabili cu exactitate, în niciun caz, nu mai devreme de , sau chiar După război, când cartea s-a vândut considerabil, autorul a început să se pregătească pentru o nouă ediție, iar aceste note se referă evident la această pregătire Le-am tipărit, pentru distincție, cu caractere aldine, ceea ce, totuși, este destul de potrivit, totuși, pentru conținutul lor mare și în același timp concizie * Să reținem aici și aforismul notat pe o foaie separată, din care am luat un facsimil pentru ediția anterioară Gândirea profundă și figurativă a acestui aforism nu se aplică cărții de față, dar este dragă caracterizării autorului ei Iat-o: I Frumusețea este singura latură spirituală a materiei, - "în consecință, frumusețea este singura legătură între aceste două" principii de bază ale lumii Adică (frumusețea) este singura "latură pe care ea (materia) are valoare și semnificație" pentru spirit, singura proprietate cu care răspunde, "corespunde nevoilor spiritului și care în același timp VIATA SI OPERA XXXI "este absolut indiferent pentru materie, ca materie În schimb,

cererea de frumusețe este singura nevoie a "spiritului, pe care numai materia o poate satisface" Iată motivul însăși existenței materiei "Dumnezeu a dorit să creeze frumusețea", a spus Nikolai Yakovlevici, "și pentru aceasta a creat materia" feb S Strahov Lista lucrărilor lui N Ya Danilevsky Următoarea listă poate fi considerată aproape completă, deși în unele cazuri a fost necesar să se facă fără titlul exact al articolelor Anii dați în față indică anii de apariție în tipărire, cu excepția a două sau trei cazuri când sunt dați anii de scriere -) Rețineți că povestea lui Senkov a lui Morier a fost trecută drept a lui "Patrie Zap " -) Dutrogier Acolo) Analiza și traducerea Cosmosului lui Humboldt Acolo (Pentru aceste două articole au primit de ruble) -) Cercetări statistice asupra mişcării oamenilor populaţia din Rusia pentru "Jurnal Min Int Del" (Articolul a fost trimis de la Vologda și a primit de ruble pentru el)) Clima provinciei Vologda "Notele lui Geogr General ", Vol IX (Această lucrare a fost distinsă cu Premiul Jukovski de de ruble) -) Două sau trei articole mărunte în Vologod buze Vd " -) Statistica pescuitului Caspic "Cercetare- aviz cu privire la starea pescuitului în Rusia Publicat de Ministerul de Stat Proprietate ", Vol V ( ) , -) Descrierea pescuitului din Ural "Cercetare despre comp rybol ", vol IP ( ) -) Scurt eseu despre pescuitul din Ural "Știri Geogr Societate", vol XXII (Citește în ședința Societății, din februarie)) Răspuns la Indexul Economic "Știri XXXP VIATA SI OPERA Geogr General /, vol XXIII (Anticritica asupra analizei lui Vernadsky În mai) -) Analiza operei lui K S Veselovsky Despre clima Rusiei "Știri Geogr General, vol XXV (În ianuarie) - -) Comerțul cu pește și animale în mările Albe și arctice "Cercetări asupra compoziției pescuitul", vol VI ( ) - -) Rapoarte ale Înaltului const Expediții pentru studiul comerțului cu pești și animale în Marea Albă și Arctica, Lacul Kubenskoye și în Norvegia pentru - "Jurnal Min Stat Lor " -) Analiza proiectului lui Karazin privind organizarea pescuitului în Marea Caspică și o declarație a principiilor care ar trebui puse la bază (Tipărit în Astrakhan,) -) Teoria erei glaciare "Notele lui Geogr General, cartea) Necrologul lui Wrotsky "Ziar agricol" (Shchepkina) -) Scurtă raportare despre prima călătorie la Marea Azov "Notele lui Geogr General " (Raport anual, Bezobrazova) -) O privire asupra pescuitului în Rusia "Agricultură și silvicultură") Coup d?oeil sur les pêcheries en Bussie Expose statistique et technique, anexé à la collection des produits et outils de la pêche, trimise par la Russie à l'Exposition Universelle de Paris de (Traducerea articolului precedent)) Câteva gânduri despre scăderea valorii rublei de credit, balanța comercială și patronajul industriei "Colecția comercială", nr , , , , , , -) Despre măsuri pentru asigurarea hranei poporului LISTA LUCRĂRILOR XXXIII acțiuni în nordul îndepărtat al Rusiei "Buletinul Guvernului (Editat ca o broșură separată °) -) Cercetări asupra Deltei Kuban "Zap Geogr Societate") Câteva gânduri despre terminologia geografică rusă despre cuvintele ', estuar şi ilmen Acolo) Extras dintr-o scrisoare a lui I Ya Danilevsky despre rezultatele călătoriei sale la Manych Acolo) Rusia și Europa "Dawn", ed V V Kashpirev (O serie de articole pe parcursul întregului an) -) Rusia şi războiul franco-german (Supliment la articolul "Rusia și Europa" Zarya, ian) Rusia și Europa O privire asupra relațiilor culturale și politice ale lumii slave cu cea germano-romană a -a editie SPb) Descrierea pescuitului în Marea Neagră și Azov "Cercetări privind starea pescuitului IprDt VIII -) Posibila influență a navei asupra pescuitului pe râul Kur "Culegere de informații despre Caucaz , vol II -) Descrierea pescuitului în lacurile de nord-vest "Cercetări asupra compoziției rybol ", Vol IX -)

Ce avem dreptul să dorim în mod rezonabil de la Exod război adevărat Lumea Rusă, J aug) Cum a reacționat Europa la conflictul ruso-turc Același loc, nr oct) Strâmtori Același loc, nr , , oct) Constantinopol Același loc, nr , , noiembrie -) Conferință sau chiar congres Acolo, nu , , (, martie), , , (, , aprilie) (Tratat de la Paris, interese paneuropene) -) Rusia şi chestiunea orientală "Discurs rusesc",' XXXIV viata si munca ed A A Navrotsky (Titlul autorului: Vai de învingători)) Pe drumul maghiarilor de la Urali la Lebediya "Procedurile lui Geogr Societăţi , vol XIΣ) Supliment la experiența marelui dicționar rusesc regional * SPb ° -) Filoxeră pe coasta de sud a Crimeei și mijloace lupta cu ea Teodosia ° -) Un raport asupra rezultatelor unei călătorii în străinătate preşedintele comisiei de filoxeră Simferopol, feb) Răspuns la corespondența din Crimeea către nr Moskov Ved Moscova Vd ° aprilie, Nr (privind filoxera în Crimeea) -) Compararea metodelor de luptă cu filoxera °) Câteva cuvinte despre dorințele constituționale ale presei noastre liberale Moscova Vd " , mai, Nr -) Raport asupra activităţilor de distrugere a fil- dulapuri în Crimeea Gen -Adjut bar A N Korfa (p -)) Câteva gânduri despre cursul de schimb scăzut al monedei noastre de hârtie și despre alte fenomene și întrebări economice "Rusă Știri *, nr și -) Originea nihilismului nostru Despre articole: Studii ale viziunii dominante asupra lumii "Rus* , nr și -) Darwinism Studiu critic TI Ch I, p fila orez și desen Ch P, p și anexa p Ediția lui Mercur Eleazarovici Komarov SPb °) G Vladimir Solovyov despre Ortodoxie și Catolicism "Vești despre Sankt Petersburg Slavian Binefăcător General , №№ și) Despre cursul scazut al banilor nostri si sursele noi LISTA LUCRĂRILOR XXXV veniturile statului nikah Ed M Komarova SPb ° (retipărire nr) -) Exprimarea sau exprimarea sentimentului la om și animalelor "Rusă Știri Nr și -) Rusia şi Europa Ediția a III-a cu portret și note postume SPb -) Darwinism Studiu critic T Ts (un capitol postum) Cu un portret și indexuri la întreaga lucrare Ed M Έ Komarov SPb °) Rusia și Europa Ed al -lea SPb -) Culegere de articole politice şi economice Ed N Strahova SPb De asemenea, trebuie menționat că Nikolai Yakovlevich a tradus mai multe articole de K E von Baer Și anume, în - au fost traduse:) Descrierea pescuitului caspic (în "Investigații privind starea pescuitului", vol II) și) Eseuri caspice (Caspische Studien), iar în -) Despre colecția de cranii din muzeul academic și) Despre răspândirea gușii și a cretinismului în Rusia CUPRINS PAGINĂ

europeană identică cu cea umană comună? West and East, p - Progres în Răsărit; China, -Moartea popoarelor, -Ce este un sistem de știință? - Sistemul natural, - Cerințele acestuia, - Evaluarea sistemului general acceptat în știință xxxvш CUPRINS PAGINĂ istoria lumii, - O nouă grupare naturală a fenomenelor istorice, de tipuri culturale și istorice, - Enumerarea lor, - Materialul etnografic Capitolul V Tipuri cultural-istorice și unele legi ale mișcării și dezvoltării lor Cinci tipuri de legi ale dezvoltării, cf -Legea afinității limbilor și a independenței politice, -Legea inexprimabilului(tm) a civilizației, - Influența Greciei asupra Orientului, -Influența ei asupra Romei, - Influența Romei, -Transplantul civilizației, -Inocularea civilizației, -Fertilizarea solului, -Legile diversității și rezistenței elementelor constitutive ale tipului, -Datoria de a individul la tipul său, limitele sale, - Tranziția de la un stat etnografic la un stat de stat, Capitolul I Conceptele occidentalilor noștri despre universal și național, p - Învățătura slavofililor, - Nu poate exista o realizare unică sau mai înaltă a ideii de umanitate, - Naționalul este luat drept universal, -Gen și specie, , -Tipul slav, -Ideea de slavism este ideea cea mai înaltă pentru fiecare slav, -Știința nu este un sinonim pentru civilizație, -Naționalismul în știința, - Ce este adevărul? -Amestec subiectiv, -Unilateralitate și eterogenitate, -Preferința pentru subiecte cunoscute, -Exemple, matematică, -Curs general de dezvoltare a fiecărei științe -Dezvoltarea astronomiei, -Cinci perioade, - Dezvoltarea chimiei, -Fizica, -Botanica, -Zoologie, -Mineralogie și geologie, -Lingvistică, - Perioada sistemelor artificiale, - Tabelul marilor oameni de știință, - Direcția specială a minții a lui Nemțev, - Clasificarea științelor, - O teorie generală a societății este imposibilă, Capitolul VP Este Gyaiet de Vest? Este posibil ca o nouă cultură (slavă) să apară în prezent? - Ce este această putrezire? - În ce perioadă de dezvoltare sunt societăţile europene? -Moment de cea mai înaltă dezvoltare a forţelor; rezultatele sale vin mai târziu, - Exemplu de Grecia, Roma, India, - Determinarea epocii în care se află civilizația Europei, CUPRINS XXXIX OTR Capitolul VIII Diferența în structura mentală Împărțirea triburilor umane ale lui Retzius, p - Concluzii din aceasta, - Violența - o trăsătură de tip germano-roman, - Toleranța, - Papalitatea, - Diviziunea bisericilor, -Prozelitism, - The Negro Trade, - The Opium War; patronatul Turciei, -Lipsa violenței în rândul slavilor, -Trăsături ale răsturnărilor în viața poporului rus, - Adoptarea credinței creștine, -Eliberarea țăranilor, -Ce este aristocrația și democrația noastră, -Clasificarea calităților morale, , Capitolul IX Diferența este conjecturală Apocalipsa, p biserica într-un stat liber", -Relația dintre biserică și stat; căsătorie, -Conceptul ortodox al bisericii, * -Raționalismul Europei, Capitolul X Definiția statului, p stat uniune, unire a statelor și sistem politic, -Originea statului, -Puterea culturală a pădurii, -Dependența, ca condiție a dezvoltării statului, -Sclavie, tributar, feudalism, * -Oprimarea gândirii și asuprirea conștiinței în Europa medievală, -Condicția internă în viața Europei moderne, -Franța-cea mai completă expresie a Europei, - Eseu despre istoria franceză, - Circumstanțele favorabile ale Angliei, - Asuprirea unui stat abstract, - Începutul naționalității, - Perioadele centenare, - Personajul secolului al XIX-lea, - Problema naționalității și a napoleoniilor, - Relația chestiunilor naționale cu chestiunea slavă, - Particularități ale dezvoltării istorice a Rusiei, - Atribuirea varangielor, - Invazia tătarilor, - Timpul necazurilor , - Iobăgie, Capitolul XI Europenizarea este o boală a vieții rusești Sănătatea incompletă a Rusiei, p -

Necesitatea transformării lui Petru, XL CUPRINS Rusia, -Două laturi ale activității sale, -Euro-pecăința și cele trei forme ale ei, -Denaturarea formei de viață, -Rău pentru artă; pentru sculptură, -Pentru pictură, -Pentru arhitectură, -Daune pentru industrie, -Împărțirea poporului rus în două straturi, -Influența asupra străinilor, -Transferul instituțiilor străine, -Reforma judiciară, -Advocacy, -Eliberarea presei, -Efectul presei asupra publicului, -Adevărata putere a presei periodice, -Times, -Vizualizarea afacerile Rusiei prin ochelari europeni, -" aristocrații noștri și "aristocrații", -Alianța "Veștilor" cu toate aristocrațiile, -Nihilismul, -Căutarea grației Europei, -Repudierea panslavism, -Învățăturile lui Monroe, - Războaiele din vremea lui Alexandru I, - The Action of the Eastern War, - Pride of Russia, - Polish Case, Capitolul XII Întrebare estică " Neputința diplomației, p - Opinia istoricului Solovyov, - Nu a existat niciodată o luptă între Asia și Europa, -Problema antică orientală, - Macedonia, - Moștenitorii Romei - Germani , moștenitori ai Bizanțului-Slavi, -Sincronisme, ca semn al raționalității guvernării mondiale, -Proprietățile apei, -Sincronismul tiparului, cucerirea Constantinopolului și descoperirea Americii, -Diferența religioasă , -Noua perioadă a chestiunii răsăritene, -Mahomedanismul, - Înțelesul său în istorie, -Relația Europei cu Turcii, - Polonia, - Semnificația Rusiei, - A treia perioadă a chestiunii orientale, - Neclaritatea obiectivelor Rusiei în raport cu Turcia, -Necesitatea combinarii politicilor liberale și naționale, -Semnificația emancipării țăranilor pentru problema răsăriteană, - Elucidarea progresivă a chestiunii răsăritene, Șeful KhSh Locul Austriei în chestiunea orientală O scurtă schiță a istoriei educației statului austriac, p - Bez Slavyan și rușii ar imposibilă cultura și dezvoltarea politică a Hermanii, - Ideile statului austriac, - Metternich, -categorii de soţi de stat: mare politică, personalitate de tragedie şi tragicomic, - Modalităţi de conservare a Austriei după Metternich: centralism, dualism şi federalism; imposibilitatea Austriei în toate aceste forme, -Ideea unei federații austriece de slavi, -Gândirea STR CUPRINS XLI despre federația austro-turcă, - The idea of the All-Slavs, Capitolul XIV Țar-Gradul Centralitatea locației Constantinopolului, p - Cele patru nume și patru epoci ale istoriei sale, - Drepturile la Constantinopol, - Ce este un drept istoric? - Constantinopolul este res nullius, - Cine beneficiază cel mai mult de stăpânirea Constantinopolului? -) Călcâiul lui Ahile al Rusiei, -) Mărimea Rusiei, -) Necesitatea pentru Rusia a flotei și pentru flota Mării Negre, -) Extinderea influența morală a Rusiei din stăpânirea Constantinopolului, -Tsargradul ar trebui să fie capitala nu a Rusiei, ci a Uniunii All-slave, - Federația slavă cu Rusia în frunte, ca soluție la Problema Răsăriteană, - Membrii federației ar trebui să fie mari, - Scopul ei nu este să absoarbă slavii în Rusia, a unirea și enumerarea membrilor săi, -Chestiunea poloneză, -Cea mai bună soluție prin intermediul acesteia federația panslavă, Capitolul V Uniunea integral slavă Rusia nu poate fi membră a sistemului politic european, p - Intervenția nu i-a făcut niciodată bine, - Rusia trebuie să fie o contrabalansare pentru Europa, - Cele două soarte ale Rusiei în față, -Sensul uniunii pentru restul membrilor săi, -Pentru Grecia, -Pentru Bulgarip, -Ce este inteligența rusă? -Pentru Serbia, -Pentru Cehia, -Pentru România, -Pentru Polonia și Ungaria, -Iubirea imaginară de putere a Rusiei, -Trei categorii de subiecte, - Frica de dominația lumii, -Necessity of the Slavic Union for Mankind, -Istory of Europe in Relation to Other Nations, -The System of Political Equilibrium, -The

Main Cases of its Violation and Preservation, -Obstruction to the World Dominion of Europe, -Disastrous Result of common human civilization, - Conditions and consequences of the all-slave federation, -Constructia limbii ruse într-o comună slavă, & - Necesitatea luptei cu Europa, Capitolul XVI Lupta Legea conservării rezervei forțelor istorice, p - The Rule of Russian Politics, - Rusia nu este interesată de un sistem de echilibru, - Echilibrium PAGINĂ XLH CUPRINS PAGINĂ dăunătoare Rusiei, dar încălcarea este benefică, -Relațiile Rusiei cu principalii reprezentanți ai puterii europene, -În Anglia, -În Franța, -În Prusia, -Sursele interne ale forțelor Rusiei, -Entuziasm disciplinat m, - Evaluarea războaielor purtate de Rusia cu Europa, -Simpatia pentru slavi, -Lot țărănesc, Capitolul VII Tip cultural-istoric slav (în concluzie) Patru categorii de activitate culturală, p - Culturi primare, - Tipuri cultural-istorice de bază, - Tipul european, - Anarhia triplă a Europei, - Speranțe și proprietăți ale lumii slave , - Caracterul religiozității slave, - Capacitatea de a fi statal, - Natura specială a activității politice rusești - absența posesiunilor și a coloniilor, - Este poporul rus capabil de libertate? -Revoltele rusești, -Structura socială și economică a Rusiei, -Comunitatea și socialismul, -Cultura în sensul restrâns al cuvântului, -Absorbția forțelor de către structura statului, -Opoziţia dintre America şi Rusia, - Creaţiile abilităţilor pentru ştiinţe şi arte, - "Suflete moarte" , - "Boris Godunov ", Război şi pace , Două fluxuri ale istoriei lumii , Aplicație Teoria tipurilor cultural-istorice Articol de K N Bestuzhev-Ryumin · · Index de articole Index de nume " Anii indicați în această carte RUSIA și EUROPA CAPITOLUL ÎNTÂI și - ÎN LOC DE INTRODUCERE În vara anului a avut loc un eveniment de mare importanță istorică Germania, fragmentată în decursul secolelor, a început să se unească, sub conducerea strălucitului ministru prusac, într-un întreg puternic Statu quo-ul european este în mod evident încălcat, iar această încălcare, desigur, nu se va opri la ceea ce am asistat recent Mașina politică aranjată cu viclenie, al cărei curs fusese atât de atent echilibrat, s-a dovedit a fi nepotrivit Toată lumea știe că evenimentele din au fost doar consecința firească a evenimentelor din Atunci a avut loc efectiv defectarea mașinii politico-diplomatice, deși nu a atras atenția cuvenită a mecanicilor desemnați să o supravegheze Oricât de importante au fost însă consecințele războiului austro-prusac-danez din , nu vreau să atrag deloc atenția cititorilor asupra acestei părți a acestuia În ambii ani, cu care am intitulat acest capitol, la o distanță de zece ani unul de celălalt, au avut loc două evenimente care cuprind foarte multă instructivitate pentru fiecare rus care vrea și știe să scruteze înțelesul și semnificația a ceea ce se întâmplă în jurul lui Prezentate în cea mai concisă formă, aceste evenimente au constat în următoarele În , Prusia și Austria, două state de primă clasă, cu o populație totală de aproximativ de locuitori și capabile să dispună de aproape un milion de armate, atacă Danemarca, unul dintre cele mai mici state din Europa, locuit de două și jumătate RUSIA ȘI EUROPA milioane de locuitori, nu mai mult - un stat nebeligerant, luminat, liberal și uman în cel mai înalt grad Ei iau din acest stat două regiuni, cu două cincimi din numărul total supușii săi, două provincii a căror legătură inseparabilă cu acest stat a fost stabilită în urmă cu nu mai mult de treisprezece ani prin Tratatul de la Londra, semnat între celelalte puteri și de ambele puteri atacatoare Iar această încălcare directă a contractului, această insultă a celor slabi împotriva celor puternici nu stârnește nicio opoziție Nici o insultă adusă sentimentului moral,

nici o încălcare a așa-zisului echilibru politic nu stârnește indignarea Europei, nici a opiniei sale publice, nici a guvernelor ei - cel puțin nu le excită atât de mult încât să-i oblige să treacă de la cuvinte la fapte - iar împărțirea Danemarcei este realizată cu calm Iată ce s-a întâmplat în Cu unsprezece ani înainte de aceasta, Rusia, stat clasat și în sistemul politic al statelor europene, deși foarte mare și puternică, este ofensată în cele mai sacre interese (în interesul celor religioase) de Turcia, un stat barbar, cuceritor, care , deși deja relaxat, dar își menține totuși stăpânirea nelegitimă și nedreaptă numai prin forță, de către un stat încă neinclus în sistemul politic al Europei, întregul căruia, așadar, nu a fost asigurat de niciun tratat pozitiv Nimeni, însă, nu încalcă această integritate Tot ceea ce i se cere Turciei este să-și confirme în mod clar și pozitiv obligația de a nu încălca interesele religioase ale majorității propriilor ei supuși - o obligație nu nouă, dar dată solemn în urmă cu optzeci de ani în tratatul de pace Kuchuk-Kaynarji Si ce? Aceasta este o cerere justă, după cum a recunoscut adunarea diplomatică a principalelor state ale Europei, interesele religioase și de altă natură ale milioane de creștini nu sunt puse în nimic; statul barbar se transformă în ochii Europei într-un paladiu al civilizaţiei şi al libertăţii În , cu doar zece ani înainte de împărțirea Danemarcei, de care nimănui nu-i păsa, Anglia și Franța declară război Rusiei, Sardinia este implicată în război, Austria își asumă o poziție de amenințare și, în cele din urmă, toată Europa amenință cu război dacă Rusia nu o face accepta propunerile care i-au fost propuse conditii nefavorabile ale lumii Deci dey și sunt guverne ale Europei; opinia sa publică este și mai ostilă și caută să tragă până și acele guverne care, precum cel prusac și unele alte germane, din diverse motive nu și-ar dori o ruptură cu Rusia De ce această indiferență față de Danemarca umană, liberală și această simpatie pentru Turcia despotică barbară, această îngăduință chiar și față de revendicările nedrepte ale Austriei și Prusiei și această lipsă de respect totală față de cele mai legitime cereri ale Rusiei? Treaba merită investigată Acesta nu este un accident, nu un truc de revistă, nu este entuziasmul unui partid, ci acțiunea diplomatică colectivă a întregii Europe; adică o astfel de manifestare a stării generale de spirit, care este mai mică decât orice altă supusă influenței pasiunii, pasiunii necugetate de moment Prin urmare, l-am ales ca punct de plecare pentru studiul propus al relațiilor reciproce dintre Europa și Rusia ' În primul rând, să vedem dacă există vreo provocare obscure în relațiile Danemarcei cu Prusia și Austria, într-un cuvânt, ceva care scuză în ochii Europei această asuprire a celor slabi de către cei puternici și, dimpotrivă, în acțiunile Rusiei, ceva care a jignit Europa, provocându-i doar furie și resentimente Nu vom aprofunda în detaliile disputei Schleswig-Holstein dintre Germania și Danemarca, care a durat, după cum știți, timp de șaptesprezece ani și, cred, de puțin interes pentru cititorii ruși Esența problemei este că Danemarca a stabilit o constituție comună pentru toate părțile ei constitutive, una dintre cele mai liberale constituții din Europa, în baza căreia, desigur, nu putea fi vorba de vreo oprimare a unei naționalități de către alta Dar nu asta voia Germania: ea a cerut o constituție pentru Holstein, deși una mult mai proastă, dar care să despartă complet această țară de celelalte părți ale monarhiei, ea nu a cerut nici măcar o uniune personală precum Suedia cu Norvegia (că nu ar fi nimic), ci un fel de lege aplicată întregii zone de stat, cum ar fi nepermisibilitatea poloneză, folosindu-se de rîndurile Holsteinului să distrugă valabilitatea

oricărui decret adoptat pentru întreaga Danemarca Dar Holstein aparținea Confederației Germane; prin urmare, în acest fel, dominația Confederației asupra întregii daneze RUSIA ȘI EUROPA monarhie El a considerat această dominație necesară pentru sine pe motiv că, pe lângă Holstein, în ale cărui afaceri Confederația Germană avea dreptul la o intervenție oarecare, statul danez includea și Schleswig, țară complet străină de Germania conform tratatelor, dar locuită în mare parte de către germani, pe care încetul cu încetul a fost colonizat și transformat dintr-un scandinav într-unul pur german În ochii tuturor germanilor care aveau vreun interes în politică, Schleswig era un întreg inseparabil cu Holstein; dar o asemenea viziune nu avea nici cel mai mic sprijin în dreptul internaţional bazat pe tratate pozitive Pentru a o duce în practică, a fost necesar să se folosească Holstein ca pârghie de presiune continuă asupra întregii Danemarce Cu aceste mijloace, guvernul danez ar putea efectua în Schleswig doar acele măsuri care ar fi plăcute Germaniei Danemarca, evident, nu putea fi de acord cu acest lucru, iar partidul patriotic (așa-numitii Eider Danes) era gata să abandoneze complet Holstein, atâta timp cât unitatea, integritatea și independența restului monarhiei nu erau încălcate continuu de străini interferență Despre gravitatea unei astfel de interferențe ne putem forma un concept ușor pentru noi înșine din propria noastră experiență Ingerința, bazată pe interpretări captioase ale anumitor articole din Tratatul de la Viena, a înfuriat toată Rusia Este bine că indignarea Rusiei, fiind atât de plină de corp, depășește multe considerații diplomatice și de altă natură la scara politică; dar cine acordă atenție indignării Danemarcei? Mai mult decât atât, mâinile Daniei erau de fapt legate printr-un tratat care nu îi dădea libertate deplină de a dispune de forma de guvernare pe care ar dori să o dea lui Holstein Despre adevăratul sens al acestui tratat au existat nenumărate dispute între Danemarca și Confederația Germană Fiecare parte, desigur, interpretează problema în favoarea sa: în cele din urmă, Confederația Germană, care nu s-a distins prin viteza de acțiune, își pierde răbdarea și numește o execuție în Holstein Holstein aparține Confederației Germane și nimic nu poate fi încă obiectat la o asemenea măsură Dar este un fapt binecunoscut că Confederația Germană, deși până la cincizeci de milioane de oameni erau legați de legăturile sale, nu a inspirat prea mult respect și teamă nimănui, nici măcar micuța Danemarca, care, în ciuda și la o execuție aliată, își continuă cu calm munca Prusia (sau mai precis domnul Bismarck), vede însă că pentru ea, în orice caz, această chestiune nu se poate termina cu nimic bun Danemarca va prelua, toate planurile pentru golful Kiel, flota, dominația în Marea Baltică, pentru hegemonie în Germania, au dispărut, într-un cuvânt, toate interesele germane, pe care Prusia le considera și se consideră a fi, și pe bună dreptate, principal, aproape singurul reprezentant Confederația Germană va triumfa, Holstein singur, sau împreună cu Schleswig, se va transforma într-un stat independent, care va întări partidul statelor mijlocii și mici din alianță, care, așa cum crede pe bună dreptate domnul Bismarck, nu va face decât să dăuneze prusacului hegemonie Nu trebuie să lăsăm alianța să devină mai puternică, trebuie să luăm și Holstein și Schleswig în propriile mâini, pentru ca generalul german și împreună cu ea cauza privată a Prusiei să înflorească la vremea potrivită Urmărind aceste considerații absolut corecte (din punct de vedere prusac), după ce și-a asigurat o alianță cu Austria, care în toate acestea trebuie să treacă căldura Prusiei cu propriile mâini, domnul Bismarck pleacă pentru Confederația Germană, insuficient respectată și insultat de Danemarca, și cere distrugerea

întregii monarhii, a constituției, deși în cel mai înalt grad liberal, deloc în contradicție nici cu părerile generale ale Germaniei, nici cu opiniile particulare ale Prusiei, amenințând altfel războiul Din punct de vedere formal, Danemarca nu avea dreptate, pentru că, neputând îndeplini tratatul care îi era imposibil, sau măcar să-l îndeplinească în sensul în care îl înțelegea Germania, a decis să taie nodul de mândria cu această constituție comună întregii monarhii care, deși satisfacea în esență toate cerințele legitime atât ale Holsteinului, cât și ale Schleswig-ului, totuși a eliminat complet intervenția uniunii în treburile celei din urmă și a făcut-o de prisos pentru prima Neavând astfel dreptate formal, Danemarca, amenințată de război cu două state de primă clasă, ar putea ceda cu ușurință unei cereri atât de pozitive O astfel de acceptare trebuia prevenită cu orice preț S-a găsit un mijloc foarte ușor pentru aceasta Pentru îndeplinirea cererii lor, Prusia și Austria au stabilit o perioadă atât de scurtă încât în RUSIA ȘI EUROPA în cursul său, guvernul danez nu a avut timp să convoace camerele și să înainteze cererea acestor puteri pentru discuție Astfel, guvernul danez * a fost nevoit fie să respingă cererile puterilor străine și să aducă asupra sa un război inegal, fie să încalce constituția statului său; a încălca constituția, în starea de fapt de atunci, cu un suveran care tocmai urcase pe tron și nu avusese încă timp să se stabilească pe ea, nepopular datorită originii sale germane, ar însemna, după toate probabilitățile, a provoca o revoluţie Guvernul danez nu a avut de ales decât să aleagă cel mai mic dintre cele două rele A ales războiul, având aparent suficiente motive pentru a-l considera un rău mai mic În primul rând, Danemarca a purtat deja un război similar atât cu Prusia, cât și cu Germania, cu nu mai mult de ani în urmă, și a ieșit din el mai mult un învingător decât un învins; prin urmare, ea putea conta pe un rezultat similar și de această dată Ideea este foarte bună - doar că la el nu s-a ținut cont că în Germania pe atunci era un parlament prost de la Frankfurt, iar în Prusia la vremea aceea nu era Bismarck În plus, guvernul danez putea spera că sistemul politic al statelor bazat pe tratate pozitive nu era doar un cuvânt gol, că, după ce Europa nu încetase să strige despre marea crimă de împărțire a Poloniei de aproximativ o sută de ani, ea nu va permite împărțirea Danemarcei, că va ține cont de cuțitul pus la gât și măcar să ceară de la statele care o atacă să-i dea timp să-și revină în fire În toate acestea, a greșit Războiul a început Nepregătiți pentru asta, danezii, desigur, au suferit o înfrângere Pentru a pune capăt acestei lupte imposibile, la Londra s-a reunit o conferință a statelor europene Puterile neutre au propus o înțelegere în care au ținut cont de victoriile câștigate de Prusia și Austria; dar această înțelegere nu i-a mulțumit pe aliați; au continuat să insiste pe cont propriu, iar Europa, limitându-și mijlocirea la aceasta, i-a lăsat să se ocupe de Danemarca, așa cum știu ei înșiși Și, așadar, dacă este posibil să se considere Danemarca că nu este complet corectă din punct de vedere formal, atunci acest neadevăr a fost netezit din plin prin actul Prusiei și Austriei, care nu numai că nu a oferit Danemarcei posibilitatea de a se abate de la acceptat și măsura ei prea decisivă, dar folosind aceasta doar ca pretext pentru îndeplinirea scopului urmărit: respingerea nu numai a Holsteinului, ci și a lui Schleswig, care era inseparabil de el, conform conceptelor lor Obiceiurile diplomatice - venerate ca protecție a dreptului internațional, la fel cum formele juridice sunt venerate ca protecție a dreptului civil și penal - au fost încălcate, iar cel care le-a încălcat nu a fost Danemarca, ci Prusia și Austria În consecință, aceste două state, și nu

Danemarca, au jignit Europa Dar uneori ilegalitatea, adică nedreptatea formală, exterioară, ascunde un asemenea adevăr interior, încât orice sentiment și opinie imparțială ia de partea nedreptății imaginare A existat vreodată, de exemplu, o încălcare mai îndrăzneață, mai directă a dreptului formal al poporului decât la formarea Regatului Italiei de către Cavour și Garibaldi? Acțiunile guvernului lui Victor Emmanuel cu Statele Papale și Regatul Napoli nu pot fi în niciun caz justificate din punct de vedere juridic; și totuși oricine nu și-a pierdut un sentiment și un sens uman viu va fi de acord că în acest caz forma a trebuit să cedeze loc esenței, legalității exterioare adevărului interior Nu cumva și cazul Schleswig-Holstein s-a încadrat și în categoria cazurilor nedrepte din punct de vedere formal, dar justificate de adevărul interior ascuns sub acest înveliș, și nu oare acest adevăr interior a dezarmat Europa? Și la aceasta va trebui să se răspundă negativ În primul rând, cauza națională, care are drept apărător Austria, nu poate decât să stârnească râsete amar și indignare În al doilea rând: principiul naționalităților nu este încă recunoscut, cel puțin oficial, de către Europa și, fără tot felul de considerații secundare, în sine nu justifică nimic în ochii ei Chiar și cauza justă a Italiei a triumfat numai în virtutea relațiilor reciproce dintre principalele state, care erau astfel situate încât de data aceasta cauza legalității nu și-a găsit apărători În opinia publică, începutul naționalităților este larg răspândit doar în Franța și Italia și asta doar pentru că aceste țări îl consideră benefic pentru ele însele În al treilea rând, și în cele din urmă, și acesta este principalul lucru: principiul naționalităților nu se aplică pe deplin în cazul Schleswig-Holstein poporul german în RUSIA ȘI EUROPA nu a constituit un întreg; nu avea naționalitate politică, iar până la formarea acesteia, în numele căreia putea cere separarea Holsteinului și Schleswig-ului de Danemarca, fără a cere în același timp distrugerea Bavariei, Saxonia, Lippe-Detmold Saxa-Altenburg etc , ca unități politice independente? Adevărat, a existat o legătură politică slabă între diferitele state germane, numite Confederația Germană; dar exact același membru al uniunii ca Bavaria și Prusia, Lippe și Altenburg, era Holstein Schleswig, desigur, nu aparținea sindicatului; dar dacă nu se acordă atenție faptului că această regiune daneză a fost colonizată doar de germani, și aderă exclusiv la principiul etnografic, respingând complet dreptul istoric, atunci, din acest punct de vedere, limita ultimă a revendicărilor germane ar putea încă să fie doar anexarea Schleswig-ului la uniunea germană și nu o separare completă atât a Holsteinului, cât și a Schleswig-ului de Danemarca Vor spune ei că Bavaria și Prusia, Lippe-Detmold și Saxa-Altenburg, deși constituie unități politice independente, sunt esența unității complet germane, în timp ce Schleswig și Holstein sunt legate de naționalitatea daneză ? Dar Limburg și Luxemburg sunt, de asemenea, precis legate de naționalitatea olandeză; și cel mai important, exact șase sau șapte milioane de germani austrieci erau legați de de milioane de slavi, maghiari, Rumynov, Italiansev / Dacă acestea sunt anomalii, atunci, s-ar părea, este necesar să o distrugeți pe cea principală înainte de a vă ocupa de fleacuri Dar sau milioane de germani austrieci nu constituie o naționalitate subordonată, ca un milion de Holstein și Pleswigtsev, ci, dimpotrivă, o naționalitate dominantă Nu se poate decât să fie de acord că această împrejurare este de o importanță capitală în ochii germanilor - că dă o întorsătură complet opusă problemei; dar este greu de înțeles ce semnificație poate avea în ochii unei Europe imparțiale, pentru care naționalitatea germană și scandinavă, și cea italiană (nu

vorbim de slavă) au același preț Dacă, în consecință, poporul german nu constituia o naționalitate politică, dacă o proporție semnificativă dintre ei erau unite sub o administrație cu alte naționalități, atunci el ar putea, în mod just, să ceară Danemarcei doar ca naționalitatea germană să nu fie asuprită în Holstein și Schleswig, dar ar trebui să se bucure de drepturi egale și cu daneza; dar acest lucru nu a fost nimic de cerut, a fost îndeplinit fără nicio pretenție Să ne imaginăm că planul inițial al lui Napoleon al III-lea pentru Italia avea să se concretizeze Ar constitui, ca și cea germană, o uniune italiană, care ar include și Regatul Veneției, rămânând totuși în legătură cu Austria Pe ce temei ar putea atunci regele Sardiniei, în alianță cu regele napolitanului, să ceară Austriei separarea Veneției, dacă naționalitatea italiană nu ar fi asuprită în ea și, în general, drepturile venețienilor nu ar fi încălcate? Această stare de lucruri ar putea fi considerată de italieni - și pe bună dreptate - foarte nesatisfăcătoare Dar principala cauză a nesatisfăcătoarei nu ar fi apartenența Veneției la Austria, ci separarea statelor italiene cu o singură naționalitate italiană; și numai adunându-se într-un singur întreg politic, această naționalitate ar avea, dacă nu o formă formală, bazată pe tratate, atunci un drept natural înnăscut de a cere adăugarea ei de la Austria Un drept asemănător nu poate fi refuzat în Germania, dar mai întâi ar fi necesar ca ea să se unească într-un singur întreg politic german, despărțind de ea tot ceea ce este negerman care cere o viață națională independentă, iar apoi să-și ceară deja propria ei și de la ceilalți În fine, din punct de vedere național, aranjamentul legii naționale încălcate nu putea decât să ceară în orice caz, doar uniunea germană, așa cum a fost la început, și el a fost, evident, condus la planul din spate, la urma urmei, au adoptat la mâinile lor şi Austria Totuși, indiferent dacă este sau nu așa, aici nu este vorba deloc de a demonstra în mod irefutat nedreptatea esențială a actului Prusiei și Austriei față de Danemarca; dorim doar să arătăm că în ochii Europei adevărul intrinsec al afacerii Schleswig-Holstein nu ar putea justifica ilegalitatea acesteia Ceea ce contează pentru noi nu este ceea ce este problema în sine, ci ceea ce a apărut ochilor Europei; și aproape nimeni nu îndrăznește să afirme că s-a bucurat de simpatia guvernelor europene și a opiniei publice europene (cu excepția germană, desigur) În opinia Europei, încălcările formei relaţiilor internaţionale s-au alăturat aici şi RUSIA ȘI EUROPA inovare a însăşi esenţei pretenţiilor pruso-austro-germane De ce, ne întrebăm, Europa nu a înarmat aceste pretenții împotriva sa? Evident, nu vina Danemarcei și nici dreptatea externă sau internă a Prusiei și Austriei a fost motivul pentru aceasta Trebuie să căutăm alte explicații Dar mai întâi, să ne întoarcem acum zece sau unsprezece ani, la o întrebare orientală mai interesantă pentru noi La cererea lui Napoleon, ale cărui beneficii au forțat clerul catolic să lingușească, guvernul turc a încălcat drepturile primordiale de multă vreme ale Bisericii Ortodoxe din Locurile Sfinte Această încălcare a fost exprimată cel mai important în faptul că cheia ușilor principale ale templului din Betleem era să meargă la catolici Cheia în sine este, desigur, un lucru nesemnificativ, dar, în cea mai mare parte, lucrurile sunt evaluate nu în funcție de valoarea lor reală, ci în funcție de ideea care le este asociată Care este valoarea reală a unei bucăți de pânză de mătase legată de un stâlp de lemn? Dar această bucată de material de mătase pe un stâlp de lemn se numește steag și zeci, sute de oameni își sacrifică viața pentru a păstra stindardul sau pentru a-l smulge din mâinile inamicului Asta pentru că steagul este un simbol, cu care onoarea

militară a regimentului este indisolubil legată în opinia soldaților Cheia de la Betleem avea o semnificație similară În ochii tuturor creștinilor din Răsărit, această cheie era legată de conceptul de primat al bisericii care o deține Evident, pentru guvernul mahomedan al Turciei, complet imparțial în chestiunea avantajului uneia sau alteia confesiuni creștine, satisfacerea dorințelor majorității supușilor săi aparținând Bisericii Ortodoxe, ar fi trebuit să fie singurul fir călăuzitor în rezolvarea astfel de probleme controversate Este de neconceput ca vreun guvern, ale cărui interese personale, opinii sau prejudecăți nu sunt deloc afectate în niciun caz, să fi decis nu în interesul majorității, ci al unei mici minorități dintre subiecții săi și, în plus, contrar prevederilor obicei primordial, și care, fără nicio nevoie, a stârnit nemulțumire la milioane de oameni Trebuie presupus un motiv special pentru o astfel de acțiune Frica de cereri violente și unsprezece Nu este nimic de explicat Franței aici, pentru că Turcia nu putea să nu știe că din atacul Franței va găsi întotdeauna sprijin și protecție în Rusia, și probabil și în Anglia și în alte state ale Europei, așa cum a fost în Evident, această concesie față de cerințele Franței a fost un pretext binevenit pentru ca Turcia să insulte Rusia Interesele religioase a milioane de supuși ai ei au fost încălcate pentru că acești milioane au avut ghinionul de a aparține aceleiași biserici căreia îi aparține poporul rus Dacă Rusia nu ar putea să le susțină, ar putea guvernul rus, fără a-și încălca toate îndatoririle, fără a ofensa sentimentele religioase ale poporului său, fără a renunța cu rușine la patronajul pe care l-a arătat creștinilor răsăriteni de-a lungul secolelor, să permită să apară gândul? și să fie afirmat, că unitatea credinței cu poporul rus este un sigiliu de respingere pentru creștinii din Orient, cauza persecuției și a opresiunii de care Rusia nu are putere să-i elibereze - că patronajul real poate fi găsit doar în statele occidentale , și mai ales în Franța? În plus, este clar pentru orice persoană imparțială că însăși cererea Franței nu a fost altceva decât o provocare adresată Rusiei, pe care onoarea și demnitatea nu ar permite să nu o accepte Această dispută despre cheie, pe care mulți chiar și printre noi o consideră ceva nesemnificativ, nedemn de oameni care au fericirea de a trăi într-un secol al XIX-lea iluminat, a avut pentru Rusia, chiar și din punct de vedere pur politic, mult mai multă importanță decât oricare chestiune de frontiere , o dispută despre o zonă mai mult sau mai puțin extinsă; din partea Franței, desigur, el nu era decât un instrument de incitare la dușmănie și de rupere a păcii Așa a înțeles însuși guvernul englez chestiunea la acea vreme La cererea justă a Rusiei, guvernul turc a răspuns cu promisiunea de a publica un firman, confirmând toate drepturile pe care Biserica Ortodoxă le-a folosit din timpuri imemoriale, un firman care urma să fie citit public la Ierusalim Această promisiune nu a fost ținută; firmanul promis nu a fost citit, deși această lectură era așteptată de întreaga populație ortodoxă locală Rusia a fost înșelată în mod dezonorant, guvernul ei este prezentat într-o formă ridicolă și mizerabilă de impotență, RUSIA ȘI EUROPA în timp ce toate cererile Franţei au fost îndeplinite solemn Ce a mai rămas de făcut după aceea? Ar putea Rusia să fie mulțumită de promisiunile Turciei, ar putea ea să le dea cea mai mică credință? Ca să nu mai vorbim de jignirea care i-a fost adusă, dacă nu s-ar fi gândit că Turcia, după un început atât de fericit, atât de fericit s-a scăpat cu ea, ar putea, ori de câte ori vrea, să ia rând pe rând drepturile Bisericii Ortodoxe pentru a să le arate nefericiților ei adepți vanitatea oricărei speranțe în Rusia? Ar putea Rusia să nu vadă

ce câmp s-a deschis pentru intrigile latinismului, care știe să apreciere beneficiile primite de el și, desigur, nu s-ar opri la ele? Pentru a preveni acest lucru, nu mai rămăsese decât un singur remediu: să stoarcă Turciei un angajament pozitiv, exprimat sub forma unui fel de tratat diplomatic, că toate drepturile de care se bucura până acum Biserica Ortodoxă îi vor fi rezervate pentru totdeauna Se putea cere ceva mai puțin atunci când aceste drepturi tocmai fuseseră încălcate și promisiunea firmanului de a le reface nu fusese îndeplinită? Nu este oare cel mai firesc lucru să ceri un angajament sau un contract formal de la cineva care a arătat că nu se poate avea încredere în cuvântul lui, în simpla lui promisiune? Cererea Rusiei pentru această obligație formală a fost numită o cerere de patronaj asupra Bisericii Ortodoxe din Imperiul Turc și o încălcare a drepturilor supreme ale acesteia din urmă Desigur, aceasta era o cerință a patronajului; dar ce era nou și ciudat în asta pentru a stârni o asemenea indignare generală împotriva Rusiei? Timp de aproximativ de ani, tocmai din , Rusia a avut un drept formal, exprimat într-un tratat, la un astfel de patronaj; era necesară doar o definire mai clară și mai precisă a acesteia; dar dreptul propriu-zis de patronaj, care decurge nu din tratate, ci din esența lucrurilor, Rusia l-a avut întotdeauna și l-a folosit întotdeauna de când a devenit suficient de puternică pentru asta Acesta este dreptul propriu-zis pe care îl au toate statele de la începutul secolului, când au simțit că unele afaceri dragi lor suferă asuprire într-un stat străin Astfel, statele protestante au patronat adesea credința protestantă în statele catolice Așadar, Rusia și Prusia au oferit patronaj dizidenților, ortodocși și protestanți, asupriți în fostul regat al Poloniei Deci, deja după și Õ războiul de canalizare, Franța a oferit chiar protecție armată creștinilor sirieni Și nici într-o relație religioasă nu s-a găsit un astfel de patronaj Anglia și Franța nu s-au considerat oare în dreptul de a patrona toți supușii napolitani în general, care, după părerea lor (deși destul de corect), erau conduși cu cruzime și despotic, și să ceară îmbunătățiri de la regele napolitan în metoda și forma guvernul lui? A patronat Franța pe belgienii care s-au revoltat împotriva Olandei? Dacă, prin urmare, patronajul intereselor dragi unui stat, asuprit într-un altul, a existat întotdeauna, de fapt, și, în ciuda oricărei teorii a laissez-faire, va exista întotdeauna (așa cum se bazează pe însăși esența lucrurilor), atunci ce îngrozitor și jignitor este, dacă acest drept natural de patronat primește o expresie formală într-un tratat? Instanța romană încheie concordate cu statele catolice și chiar necatolice, prin care se pronunță, pe cale diplomatică, drepturi cunoscute pentru Biserica Catolică în aceste puteri, iar astfel de concordate nu sunt considerate, însă, ca încălcări ale supremației acestor state Prin pacea din Westfalia, statele care au încheiat-o s-au angajat unul față de celălalt să nu restrângă drepturile supușilor lor care nu aparțin religiei dominante în ele Uneori, acest decret nu a fost dus la îndeplinire de puterile catolice; Protestanții au intervenit în această chestiune și au forțat executarea tratatului Astfel Friedrich Wilhelm, tatăl lui Frederic cel Mare, a oferit în două rânduri o protecție foarte eficientă protestanților asupriți din Salzburg Este adevărat că în Tratatul de la Westfalia obligația era reciprocă; dar în relaţiile Rusiei cu Turcia nu a fost nevoie de această reciprocitate, căci supuşii mahomedani ai Rusiei nu au suferit niciodată vreo asuprire Desigur, pe baza unor tratate, dreptul de patronaj străin asupra unei părți din subiecții altui stat nu poate fi plăcut pentru el; dar ce să faci dacă servește doar ca expresie a unei

nevoi cu adevărat existente? Singura modalitate de a evita acest neplăcut este distrugerea însuși faptului care necesită patronajul străin; atâta vreme cât faptul în sine există, neconsacrarea patronajului prin formalitatea contractului nu schimbă câtuşi de puţin esenţa problemei RUSIA ȘI EUROPA S-ar putea spune chiar că printr-o astfel de recunoaștere formală a dreptului de protecție și intervenție, în cazuri clar definite, șansele de aplicare efectivă a acestui drept sunt diminuate De fapt, Rusia în , și fără o notă diplomatică și, în general, fără vreun tratat diplomatic definitiv, pe care a început să-l ceară pentru ea în acest an - care se presupune că a speriat atât de mult Europa - nu s-a amestecat în treburile Turciei, nu s-a amestecat prelua patronajul Bisericii Ortodoxe? Dimpotrivă, dacă un astfel de tratat pozitiv, clar și definitiv ar fi existat înainte de acel moment, nu ar fi împiedicat Turcia să acționeze ostil față de majoritatea propriilor supuși și, prin urmare, nu ar fi respins intervenția efectivă a Rusiei? Dar, indiferent de modul în care cineva are idei despre admisibilitatea sau inadmisibilitatea tratatelor care conferă unui stat dreptul formal la protecția unei părți a subiecților altui stat, un drept care de fapt există întotdeauna chiar și fără tratat, un lucru va rămâne neconvins că un tratat exprimat în termeni precisi și definitori, întotdeauna preferabil unui tratat care lasă loc unor interpretări nedefinite, un tratat care tentează pe o parte să-și reducă obligațiile, iar cealaltă să-și exagereze drepturile În speță, era vorba doar de o astfel de înlocuire a unui tratat cu altul, pentru a preveni astfel de ciocniri în viitor și necesitatea unei intervenții efective Dacă astfel de tratate încalcă suprematia statului, atunci această încălcare a fost deja făcută acum de ani; acum i s-a dat doar o formă inofensivă Tot ce se putea discuta, deci, consta doar în faptul că forma acceptată să fie în același timp cea mai inofensivă, mai satisfăcătoare pentru scrupuloasa solicitudine a statelor europene pentru demnitatea Turciei; iar în acest sens, conformarea Rusiei nu a cunoscut limite Ea nu a acționat cu îndrăzneală, la fel ca aliații germani împotriva Danemarcei, iar când marile puteri europene și-au oferit medierea, a acceptat-o, lăsând la discreția lor să stabilească condițiile în care Turcia trebuia să-i satisfacă cererile Însăși instigatorul cazului, Franța, a redactat nota; reprezentanţii diplomatici ai marilor puteri europene l-au aprobat şi acceptat Tak și s-a întocmit celebrul bilet vienez Rusia, recunoscând medierea puterilor, a acceptat necondiționat decizia mediatorilor S-ar părea că treaba s-a terminat Dacă au putut anterior, pe drept sau greșit, să-și asume intenții ambițioase din partea Rusiei, ea se pare că le-a abandonat, acceptând decizia înțelepciunii diplomatice colective a Europei Este clar că intenția ei s-a limitat la a primi, în primul rând, satisfacții pentru încălcarea drepturilor coreligionilor ei, a căror patronă firească, în însăși esența lucrurilor, a fost, este și va fi întotdeauna, cu sau fără tratate; în al doilea rând, o obligație exprimată, cel puțin în cea mai delicată formă pentru mândria turcească, că nu vor mai exista astfel de încălcări în viitor Si ce? Turcia respinge această notă întocmită de cele patru mari puteri și acceptată de Rusia, făcându-i astfel de modificări care o privează de orice semnificație și semnificație obligatorie Însuși faptul de a schimba nota era deja un semn de lipsă de respect, și nu numai față de Rusia, ci și față de celelalte patru puteri, dacă ei înșiși s-ar uita serios la munca lor și nu ar vedea în ea o capcană în care ei " spera să prindă Rusia, gândindu-se că nu va accepta textul propus de ei și că atunci va fi posibil să o acuzi cât vrei de motive ascunse și ambiții

secrete și, spălându-te pe mâini, să-i pui pe ea toate responsabilitatea pentru consecinte Turcia, nimeni nu știe unde, își adună curajul să declare război Rusiei și se regăsește între semnatarii Notei de la Viena, doi deschisi și unul secret; doar al patrulea rămâne un spectator neutru Pasiunile politice întunecă în mod surprinzător mintea: lucrul cel mai direct și indiscutabil devine îndoielnic și distorsionat în ochii unui judecător părtinitor Să încercăm să transpunem această manieră nemaiauzită de acțiune din sfera politică în sfera relațiilor private Cineva care se consideră jignit cere satisfacție de la infractor; în considerarea prietenilor comuni, el face concesii după concesii sub forma satisfacției pe care o cere, în cele din urmă acceptă să lase totul la decizia acestor prieteni înșiși, la o instanță de arbitraj de onoare, așa cum, de exemplu, este comun între militari și studenți; este de acord, în ciuda credinței că acești prieteni sunt în cea mai mare parte falși prieteni, că unul dintre ei a fost chiar instigatorul insultei care i-au fost aduse Atât de convins este el de dreptatea lui RUSIA ȘI EUROPA dela Prietenii iau o decizie - notă: o soluție propusă chiar de instigator - și cel jignit se supune necondiționat acesteia, o consideră destul de suficientă pentru sine Să adăugăm la aceasta că ofensatul, așa cum a arătat de mai multe ori, este excelent la folosirea armelor, în timp ce infractorul nu este bun la asta; cu toate acestea, acesta din urmă este inspirat de un curaj neașteptat, respinge decizia mediatorilor pe care i-a luat anterior și provoacă adversarul său la duel Prietenii, bineînțeles, devin indignați, se declară susținători ai celor provocați și insistă ca acestuia să i se dea satisfacție, recunoscută de toți ca justă - îl obligă pe curajosul domn să facă asta în locul nepotrivit sau cel puțin îi lasă pe luptători să se ocupe unul cu altul de unde stiu? Nu s-a intamplat nimic; se dovedește că prietenii au niște idei ciudate despre onoare și dreptate Curajos, dacă vrei, ce războinic rău, nu poate face față dușmanului pe care l-a chemat; este la fel de clar ca de doua ori doi face patru Ei bine, datoria onoarei cavalerești este să-i arăți pe cei slabi și să-i protejezi de atacurile celor puternici, iar entuziasmul neașteptat a venit de la el de nicăieri, ci din propriile lor șoapte cavalerești, onoarea, în consecință, ordinul de a-l apăra cu tine cufăr Deci decideți doi dintre prieteni Dar, la urma urmei, este nevoie de un motiv pentru aceasta; iar dacă nu un motiv, atunci măcar un pretext, iar pretextul, ca de obicei, este, desigur, la fel de ciudat ca toată povestea Insultat și chemat, fie din respect față de prieteni, fie din bună fire, sau așa, Dumnezeu știe de ce, oferă dușmanului asemenea condiții de luptă: asupra mea, mă voi apăra; norocos tu - bine - fericirea ta; și un pic de pierdere, treci dincolo de această linie și nu îndrăznesc să te ating dincolo de ea; Îi iau pe toți prietenii mei drept martori și garanții în asta Dacă acest lucru este deștept sau nu, nu știu; dar pentru asta este marenimos în cel mai înalt grad, scăpat de sub control, cât de mărinimos la naiba, asta e bine, doar lasă-te legați-vă brațul și piciorul și stați pe un picior și luptați cu un singur braț și vom admira cum trageți aceste trucuri " Nu a dat mâini și picioare și Õ lega-te, războinic generos - ei bine, și s-a găsit o scuză, mulțumesc, Doamne, altfel ambii prieteni erau în niște greutăți: să te lupți cu moartea cum vrei, dar nu ai pentru ce să lupți L-au convins pe al treilea să lupte cu ei în același timp, dar era prea obscen să intri direct în luptă: nu mai mult de cinci ani în urmă, jignit de el din apă sau ceva de genul, sau din foc l-a tras afară, când era deja complet sufocat sau sufocat de fum - cu un cuvânt i-a salvat viața Se ridică la viclenie " Locul spune, "unde crezi să

lupți, lângă mine; cu lupta ta vei amesteca cu mine; Îl voi ține ocupat deocamdată, iar tu te lupți unde știi Adevărat, locul îți va fi foarte incomod: atât vântul, cât și soarele sunt drept în ochii tăi; nu se va putea ataca de ea, doar să te aperi cu păcatul la jumătate; ei bine, asta e treaba ta; dacă nu vrei, atunci în timp ce cei trei te atacă din față, te voi prinde de guler din spate Doar al patrulea s-a mutat deoparte "A mea", spune el, "coliba este pe margine, nu știu nimic" Cum am judeca, întreb, astfel de acțiuni? Și în această pildă nu există nici cea mai mică exagerare sau caricatură, doar o simplă parafrază: curtea de onoare este Conferința de la Viena, linia este Dunărea; mâini și picioare, care trebuiau legate - flota, pe care Rusia nu trebuia să împiedice furnizarea de arme către circasieni etc Nu a fost într-adevăr bătălia de la Sinop care a servit ca mai mult decât un pretext ciudat pentru declararea războiului de puterile maritime? Nu cerea Austria curățarea și neutralitatea principatelor dunărene, expunând astfel Rusia loviturilor dușmanilor ei și privând-o de posibilitatea de a le provoca ea însăși, obligând-o să ducă un război naval în loc de un război terestru? Cine este aici, te întrebi, jignit și jignit? Nu este evident că ei căutau cu orice preț războiul cu Rusia? Nu a fost oare Franța, de la bun început, cea care, prin cererile sale nemoderate, a încălcat pacea dintre bisericile aflate în competiție și a forțat Rusia să susțină coreligionarii ei? Nu Turcia a fost cea care, după aceasta, a înșelat Rusia neținând această promisiune despre firman? Nu este oare din nou Franța, după ce și-a mutat flota în Dardanele, a forțat Rusia să ocupe principatele dunărene? Apoi, când Rusia a acceptat să lase disputa pe seama medierii celor patru mari puteri și a acceptat necondiționat textul propus de acestea, nu RUSIA ȘI EUROPA Puterile occidentale, și în principal nu Anglia, prin trimisul lor, constant ostil Rusiei, Lordul Radcliffe, au îndemnat Turcia să nu o accepte și, pentru a pune capăt diplomației, prin care nu era în niciun fel posibil să facă Rusia? instigatorul cauzei, să-i declare direct război? Există într-adevăr cea mai mică posibilitate de a crede că Turcia ar decide să desconsidere opinia întregii Europe și, respingând-o, să declare război Rusiei, cu convingerea că biletul care i-a fost propus nu era o capcană, ci opinia reală, exprimată cu sinceritate? a Europei, și fără a incita o promisiune b cel mai activ ajutor? În cele din urmă, nu sunt nebunești cererile puterilor occidentale ca Rusia, fiind în război cu Turcia, să se uite cu calm la modul în care vor aduce arme și, în general, să-i ajute pe circasieni și să folosească doar armata pentru apărarea sa, dar nu și flota? deloc? Nu au fost aceste cereri absurde, respinse de ea de necesitate, cele care au servit drept pretext pentru război? Ce se mai poate spune despre revendicările Austriei, care, ferind Turcia, aduce războiul în interiorul granițelor Rusiei însăși? Ce pot să spun în sfârșit despre Sardinia, trăiești atât de bine, trăiești bine, fără niciun motiv să declari război Rusiei, nu numai fără niciun motiv, ci chiar și fără nici cea mai mică umbră de pretext? Toate acestea nu arată oare un fel de amărăciune, un fel de hotărâre de a neglija totul, fie doar pentru a-și satisface dorința de a umili Rusia, când în sfârșit se prezintă o oportunitate favorabilă, aparent,? Toate acestea devin deosebit de curioase dacă se compară o asemenea amărăciune împotriva Rusiei cu îngăduința care s-a arătat față de acțiunile Prusiei și Austriei cu privire la Danemarca Și dacă tot ar fi posibil să se atribuie asta machiavelismului curților, sau numai sferelor guvernamentale ale puterilor europene, care au văzut o oportunitate favorabilă de a profita în detrimentul Rusiei, - deloc! În prezent, intrigile, în genul planurilor cardinalului Alberoni, au

devenit complet imposibile Toate guvernele europene trebuie să țină cont de starea de spirit a opiniei publice și de foarte multe ori chiar sunt obligate de aceasta să acționeze Așa a fost și în chestiunea orientală Guvernul Angliei, adică ministerul de la Aberdeen, nu era doar pașnic, ci chiar prietenos față de Rusia; acelaşi lucru trebuie spus despre majoritatea guvernelor germane Doar puterea opiniei publice și a forțat Anglia să intre în război și a schimbat ministerul pentru că nu a purtat război cu suficientă energie La fel de ostilă, dacă nu mai mult, a fost această părere în Prusia și în restul Germaniei și, dacă nu i-a atras în război, a fost pentru că nu dobândise încă o asemenea putere acolo ca în Anglia Fiecare succes obținut nu numai de puterile occidentale, ci chiar și de turci, a fost celebrat peste tot ca succesul cauzei comune a întregii Europe Este adevărat că noul guvern al Franței căuta o ocazie de război; dar de ce a ales acest război special, care în sine nu a prezentat niciun beneficiu pozitiv pentru el, era chiar contrar intereselor politice bine înțelese ale Franței? Și Napoleon, desigur, le-a înțeles cu înțelepciune Dar știa că acesta va fi cel mai popular război din Europa, singurul capabil să o împace cu dinastia napoleonică, pe care o privea în general cu neîncredere și rea voință; iar rezultatul a justificat pe deplin un astfel de calcul În consecință, în acest caz, opinia publică a Europei era mult mai ostilă Rusiei decât sferele sale guvernamentale și diplomatice Dimpotrivă, în chestiunea Schleswig-Holstein, opinia publică din afara Germaniei, deși în general nu era de acord cu acțiunile Austriei și Prusiei și aproape peste tot reprezenta Danemarca, dar în general era foarte rece, leneșă, nu avea asta impetuozitatea care poartă cu sine guvernarea și, prin urmare, le-a lăsat nu numai libertate deplină de a acționa la discreția prudenței lor, ci chiar exprimată, atât în reviste, cât și în numeroase întâlniri, împotriva războiului De unde, se întreabă din nou, această măsurare prin diferite măsuri și această agățare la scară diferită când vine vorba de Rusia și alte state europene? Analiza prezentată și compararea atentă a întrebării Schleswig-Holstein cu întrebarea orientală în esența și în forma lor, nu oferă, așa cum am văzut, cheia acestei ghicitori, ci, dimpotrivă, o îngreunează și mai mult pentru a o rezolva Oare Rusia, prin faptele ei de odinioară, perfidia, violența ei, nu a stârnit temerile și indignările drepte ale Europei, astfel încât Europa să profite de prima ocazie care s-a prezentat pentru a-și regla socotelile pentru trecut și a se proteja în viitor? Să vedem, poate chiar este •h* CH/VBA SECUNDA DE CE ESTE EUROPA OSTILĂ RUSIEI? Auzim calomnii, cunoaștem insulte Minciunile cu o mie de capete ale ziarelor, Trădare, invidie și frică de procreare Rusul nostru nu are prieteni! "Uită-te la hartă", mi-a spus un străin, "nu putem simți că Rusia ne apasă cu masa ei, ca un nor agățat, ca un fel de coșmar formidabil?" Da, presiunea cărucioarelor de teren există; dar unde este de fapt, prin ce și când a fost exprimat? Franța sub Ludovic al XIV-lea și Napoleon, Spania sub Carol al V-lea și Filip al II-lea, Austria sub Ferdinand al II-lea au cântărit cu adevărat asupra Europei, au amenințat că vor distruge dezvoltarea independentă și liberă a diferitelor ei naționalități și i-a costat mare dificultate să se elibereze de o asemenea presiune Dar există ceva asemănător în istoria trecută a Rusiei? Adevărat, ea sa amestecat de mai multe ori în soarta Europei; dar care a fost motivul acestor intervenții? În , în , în armata rusă a luptat, cu diferite grade de succes, nu pentru interesele rusești, ci pentru interesele europene Din cauza acestor interese, care de fapt îi erau străine, ea a adus asupra ei furtuna din al

doisprezecelea an; când a măturat de pe suprafața pământului o armată de jumătate de milion de oameni și numai cu aceasta, s-ar părea, deja slujea destul de mult libertății Europei, nu s-a oprit aici, dar, contrar propriilor interese, așa a fost opinia lui Kutuzov în și, în general, a întregului partid așa-zis rus - a luptat pentru Germania și Europa timp de doi ani și, punând capăt luptei cu răsturnarea lui Napoleon, a salvat Franța de răzbunarea Europei în același timp în felul în care a salvat Europa de opresiunea Franței Treizeci și cinci de ani mai târziu, ea din nou, aproape împotriva propriilor interese, a salvat Austria de la dezintegrarea finală, considerată, pe bună dreptate sau nu, EUROPA OSTILA RUSIEI piatra de temelie a sistemului politic al statelor europene Ce recunoștință a primit pentru toate acestea, atât de la guverne, cât și de la popoarele Europei, este binecunoscută tuturor; dar nu asta este ideea Totuși, aceasta este tot ceea ce a marcat până acum participarea activă a Rusiei la afacerile Europei, cu singura excepție a intervenției fără scop în războiul de șapte ani Dar aceste lecții de istorie nu luminează pe nimeni Rusia, ei nu se obosesc să strige în toate privințele, este un stat colosal cuceritor, care își extinde constant limitele și, prin urmare, amenință liniștea și independența Europei Aceasta este o acuzație Alta este că Rusia, așa cum spune, este ceva în natura lui Ahriman politic, un fel de forță sumbră ostilă progresului și libertății Există multă dreptate în toate acestea? Să ne uităm mai întâi la cucerirea Rusiei Desigur, Rusia nu este mică *); dar cea mai mare parte a spațiului său a fost ocupat de poporul rus prin așezare liberă și nu prin cucerire de stat Speranța dată poporului rus constituie o regiune cu totul naturală, la fel de naturală ca, de exemplu, Franța, doar la scară vastă, o regiune puternic marcată din toate părțile (cu oarecare excepție a celei vestice) de mări și munți Această regiune este tăiată în două secțiuni de Lanțul Ural, care, după cum se știe, este atât de plată în partea de mijloc încât nu constituie *) Aici, de altfel, se va observa că Rusia nu constituie deloc cel mai mare stat din lume, așa cum oamenii sunt obișnuiți să gândească și să spună Această onoare aparține, fără îndoială, statului britanic Pentru a fi convins de acest lucru, trebuie doar să calculezi cu atenție, chiar și cu un calendar în mână Spațiul Rusiei, conform celor mai recente informații, este de aproximativ de mile pătrate Să vedem câte vor fi adunate în toate posesiunile engleze * În Europa ; în Asia ; în Africa ; în America de Sud și de Mijloc ; în America de Nord: Canada cu bunuri , și țările polare, excluzând Groenlanda ( ) și fostele posesiuni rusești ( ), ; în cele din urmă în Australia peste În total, mp mile, adică aproximativ mp mai multe mile decât în toată Rusia Vor spune, vor fi monede, nu toată New Holland este ocupată de colonii engleze Este atat de; dar va permite Anglia altor state să-și întemeieze coloniile pe acest continent și, prin urmare, nu o consideră proprietatea ei? Sau se va obiecta că țările polare ale Americii constituie un deșert înghețat, care, în esență, nu aparține nimănui? Dar nu se poate spune același lucru despre nordul Siberiei, care, totuși, este considerată parte a Imperiului Rus? RUSIA ȘI EUROPA despărțire etnografică naturală Jumătatea vestică a acestei regiuni este tăiată de râuri care se depărtează în toate direcțiile de la centru: Dvina de Nord, Neva, scurgerea întregului sistem de lacuri, Dvina de Vest, Nipru, Don și Volga, la fel ca și în o formă mică a Franței: Meuse, Sena, Loara, Garona și Rhône Jumătatea de est este tăiată de curgerea paralelă a Ob, Yenisei și Lena, care, de asemenea, nu sunt separate între ele de bariere montane În acest spațiu nu a existat un corp politic format când poporul rus a început să părăsească

treptat formele de viață tribale și să accepte sistemul statal Întreaga țară era fie un deșert, fie locuită de triburi și nomazi finlandezi semi-sălbatici; în consecință, nimic nu a împiedicat așezarea liberă a poporului rus, care a durat aproape tot primul mileniu al istoriei sale, în absența completă a națiunilor istorice care ar trebui să fie distruse și călcate în picioare pentru a le lua locul Ocuparea oamenilor în domeniul istoric destinat acestora nu a costat niciodată mai puțin sânge și lacrimi El > a îndurat multe minciuni și umilințe de la tătari și poliakov, șvedov și mecenostsev; dar el însuși nu a asuprit pe nimeni, dacă nu-i numim asuprire respingerea atacurilor și pretențiilor nedrepte Clădirea statului ridicată de el nu se bazează pe oasele popoarelor călcate în picioare Fie a ocupat deșerturile, fie s-a unit cu sine, prin asimilare istorică, deloc violentă, asemenea triburi precum Chud, Ves, Merya, sau ca actualii Zyryans, Cheremis, Mordva, care nu au cuprins nici începuturile vieții istorice sau aspirații pentru aceasta, sau În cele din urmă, a acceptat sub adăpostul și protecția sa asemenea triburi și popoare care, fiind înconjurate de dușmani, își pierduseră deja independența națională, sau nu o mai puteau menține, ca armenii și georgienii Cucerirea a jucat cel mai nesemnificativ rol în toate acestea, așa cum se poate observa cu ușurință privind modul în care Rusia și-a obținut granițele de vest și de sud, cunoscute în Europa sub numele de cuceriri ale Rusiei nesățios de lacomă Dar mai întâi trebuie să cădem de acord asupra sensului cuvântului "cucerire" Cucerirea este asasinat politic, sau cel puțin mutilare politică; întrucât, însă, prima dintre aceste expresii este folosită într-un sens complet diferit, să spunem mai bine: crimă națională, națională EUROPA OSTILA RUSIEI sau mutilare Deși această definiție este metaforică, nu este mai puțin adevărată și clară Ulterior, va exista ocazia de a expune în detaliu gândurile noastre cu privire la semnificația naționalităților, dar deocamdată ne vom mulțumi cu o propoziție aforistică, care, totuși, nu necesită o dovadă specială în timpul nostru, căci constituie, în cel puțin teorie, convingerea majorității oamenilor care gândesc: că fiecare naționalitate are dreptul la o existență independentă în măsura în care ea însăși este conștientă de aceasta și are o pretenție asupra ei Această ultimă condiție este foarte importantă și necesită unele explicații Dacă, de exemplu, Prusia ar fi cucerit Danemarca, sau Franța-Olanda, ar fi provocat suferințe reale, ar fi încălcat un drept real, care nu ar fi putut fi răsplătit prin niciun drept și privilegiu civil sau chiar politic acordat danezilor sau olandezilor, pt , în afară de libertatea personală și civilă, pe lângă libertatea politică sau așa-zisa constituțională, popoarele care au dus un stat și o viață politică independentă mai simt nevoia ca toate rezultatele activităților lor - industriale, intelectuale și sociale - să le constituie deplina proprietate, și să nu fie sacrificate unui corp politic străin lor , nu s-au pierdut în el, nu au constituit materiale și mijloace pentru atingerea scopurilor care le erau străine Ei nu vor să-i servească, pentru că fiecare naționalitate istorică are propria sa sarcină, care trebuie să o rezolve, propria idee, propria sa latură separată a vieții, pe care se străduiește să o realizeze - o sarcină, o idee, o latură a vieții care este cu atât mai diferită și mai originală decât naționalitatea în sine este diferită de altele în relațiile etnografice, sociale, religioase și istorice Dar condiția necesară pentru a realiza toate acestea este independența național-politică În consecință, distrugerea independenței unei astfel de naționalități poate fi numită, în mod corect, omor național, ceea ce stârnește

indignare destul de legitimă împotriva autorului ei Din aceeași categorie de fenomene sociale aparține ceea ce am numit mutilarea națională Italia, de exemplu, a simțit o adevărată suferință din cauza faptului că o parte din ea - Veneția - a rămas atașată unui corp politic străin de ea - Austria, deși acest lucru nu a constituit un obstacol de netrecut în calea dezvoltării cetățenilor ei RUSIA ȘI EUROPA viata noah; la fel cum tăierea unui braț sau a unui picior nu pune capăt vieții unei persoane, dar o privează totuși de acea plenitudine și versatilitate de manifestări de care ar fi capabilă fără această mutilare Un popor istoric, până când își adună toate părțile, toate organele, trebuie considerat un infirm politic Așa au fost italienii în ultima vreme; astfel sunt încă grecii, sârbii și chiar rușii, de care încă trei sau patru milioane dintre membrii triburilor lor galice și ugrice sunt despărțiți Și câte popoare se mai odihnesc sub un bushel, așteptând cu nerăbdare învierea lor! Ceea ce s-a spus aici ar fi, totuși, nedrept și nerezonabil să ne referim la astfel de triburi care nu au trăit o viață istorică independentă, fie pentru că nu aveau deloc înclinații interne pentru acest lucru, fie pentru că circumstanțele erau nefavorabile pentru ei, iar posibilitatea dezvoltării lor istorice a fost distrusă într-o perioadă atât de timpurie a vieții lor, când ei constituiau doar material etnografic, care nu reușise încă să ia formele individualității politice - înainte ca, ca să spunem așa, să fie respirat spiritul viu în ele Asemenea triburi - ca, de exemplu, bascii din Spania și Franța, celții din Principatul Valisse și numeroasele noastre triburi finlandeze, tătare, samoiede, ostyak și alte - sunt destinate să se contopească treptat și insensibil cu acel popor istoric dintre care sunt împrăștiate, asimilate o cântă și servesc la sporirea diversității manifestărilor sale istorice Aceste triburi au, fără îndoială, dreptul la același grad de libertate personală civilă și socială ca și poporul istoric dominant, dar nu și la independență politică; căci, neavând-o în conștiința lor, ei nu simt nevoia de ea și nici măcar nu o pot simți Este imposibil să oprești viața a ceea ce nu a trăit; : este imposibil să mutilezi un corp care nu are o asociere individuală Nu există, așadar, nici o crimă națională, nici o mutilare națională; şi de aceea nu există cucerire Nici măcar nu este posibil în legătură cu astfel de triburi Sensul cel mai etimologic al cuvântului cuceresc "nu este aplicabil subjugării unor astfel de triburi, deoarece acestea nu manifestă rezistență, dacă nu le sunt încălcate drepturile personale, de proprietate și alte drepturi civile Când aceste drepturi rămân inviolabile, de fapt nu mai au nimic de protejat EUROPA RUSIA OSTILA După această uşoară digresiune, necesară clarificării conceptului de cucerire, să începem trecerea în revistă din colţul de nord-vest al statului rus, din Finlanda, direct de la una dintre crimele politice pe care ne-o reproşează Europa A existat aici o cucerire tocmai în sensul crimei naționale, care îi conferă un caracter odios, criminal? Fără îndoială, nu, întrucât nu a existat nicio naționalitate, care să fie lipsită de existența sa independentă în acest caz sau mutilată prin separarea oricăreia dintre părțile sale constitutive Tribul finlandez care locuiește în Finlanda, ca toate celelalte triburi finlandeze împrăștiate în toată Rusia, nu a trăit niciodată o viață istorică De îndată ce nu are loc încălcarea independenței populare, atunci considerentele politice privind rotunjimea geografică, securitatea strategică a granițelor etc , care în sine nu pot justifica încă anexarea vreunei țări, își primesc aplicarea legitimă Rusia era în război cu Suedia, care, încă de la pacea de la Npstadt, nu s-a putut

obișnui cu ideea de a ceda ceea ce îi aparținea cu toate drepturile Rusiei și căuta orice, după părerea ei, ocazie convenabilă pentru a relua acest război și să-și întoarcă cuceririle anterioare Rusia a câștigat și a dobândit dreptul la o recompensă în bani, pământ sau altfel, atâta timp cât nu s-a extins la o parte a Suediei însăși, - pentru că teritoriul național este inalienabil și niciun tratat nu poate sfinți o astfel de înstrăinare în mintea poporului până când partea înstrăinată își pierde caracterul național Atunci, desigur, dar numai atunci, trebuie să se supună irevocabil Dar nu este suficient să spunem că niciun drept esențial nu a fost încălcat prin anexarea Finlandei de la Suedia la Rusia; Un stat la fel de puternic ca Rusia ar putea, în mare măsură, să refuze să profite de țara dobândită; o naționalitate la fel de puternică precum cea rusă ar putea, fără să-și facă rău, să acorde naționalității finlandeze independență etnografică deplină Statul rus și poporul rus s-ar putea mulțumi cu puțin; le-a fost suficient să aibă în colțul de nord-vest al teritoriului lor o țară neutră și un popor binevoitor în loc de un dușman RUSIA ȘI EUROPA skago a avansat pierderea și dominația suedezilor ostili Statul și naționalitatea rusă s-ar putea descurca fără contopirea completă a țării și a naționalității finlandeze cu ea însăși, la care, desigur, slaba Suedia trebuia să se străduiască, în mod necesar, față de care Finlanda reprezenta trei sferturi din propria sa spațiu și jumătate din populația sa Și într-adevăr, abia din momentul aderării Finlandei la Rusia, poporul finlandez a început să se trezească și a ajuns în cele din urmă la punctul în care limba sa putea fi recunoscută ca fiind egală în drepturi cu suedeza în ceea ce privește învățământul universitar, administrația și chiar dezbaterea la dieta Ceea ce a făcut Rusia pentru naționalitatea finlandeză va fi, fără îndoială, apreciat de oameni imparțiali; într-o tabără ostilă, desigur, deocamdată nu face decât să stârnească indignare, ajungând uneori la ridicol În timpul șederii mele în Norvegia, un suedez m-a asigurat serios că guvernul rus, din dușmănie față de Suedia, a chemat artificial naționalitatea finlandeză și a compus, tocmai în acest scop, poemul epic Kalevala Un guvern uimitor, care, potrivit lui Polyakov, creează limba rusă prin decrete și o învață supușilor săi mongoli și, potrivit lui Shvedov, compune epopee populare! În spatele Finlandei, sărind peste Ingermanland, pentru a cărei stăpânire, se pare, nu ne cad niciun reproș, deși a fost recucerită de la suedezi, întâlnim așa-numita provincie germană Ostsee (die deutschen Ostsee-Provinzen), adică Dominiile germane I de-a lungul coastei Mării Baltice După nume, ați putea crede că vorbim despre provinciile Prusia și Pomerania, cucerite și smulse de ruși din Sfântul Imperiu Roman, sau din Uniunea Germană care l-a înlocuit, care în prezent sunt singurele cu adevărat germane provinciile din apropierea Mării Baltice, și nu despre nomul locuit Estami și spațiul letonilor de la Lacul Peipsi și râul Narova până la granița cu Prusia, apartenența inițială a Rusiei, unde Yaroslav a fondat Iuriev, redenumit mai târziu Dorpat, - despre spațiul pentru așezare în care primii episcopi de la Riga au considerat necesar să ceară permisiunea prinților Polotsk Cine au fost cuceritorii în această țară: au fost rușii, adică slavii, care, în alianță cu diferite triburi Chud, au pus bazele statului rus și prin mijloace pașnice în afara EUROPA OSTILA RUSIEI forțele creștinismului cu rudimentele educației în această țară baltică, la fel ca și în restul părții ei, constituind un întreg fizic, regiunea de stat, - sau nu: aventurieri germani invitați și nepoftiti, care au venit aici cu foc și sabie la răspândirea stăpânirii spirituale a papilor, convertirea băștinașilor în sclavie și

însușirea proprietății altora? Rusia nu a recunoscut niciodată această invazie extraterestră! Pskov și Novgorod, stând aici de pază a pământului rusesc în timpul dificil al tătarilor, nu au încetat să protesteze împotriva lui cu armele în mână Când Moscova a unit Rus-ul în sine, ea a considerat prima ei datorie să distrugă cuibul cavalerului și să-i returneze proprietatea Rusiei Prima a reușit la început, dar țara însăși a trecut în mâinile Poloniei și Suediei, iar lupta pentru ea a fost combinată cu lupta pentru alte regiuni, smulse de aceste state din Rusia Dar aceasta este doar o altă latură a problemei; însăși anexarea părții principale a regiunii baltice a avut loc nici măcar împotriva dorințelor nobilimii vizitatoare, ci la propriile cereri și instigări, cu eforturile și ajutorul reprezentantului lor , eroul Patkul Se poate argumenta că pentru oamenii înșiși, proprietarul nativ al țării, estonieni și letti, Rusia, deși a făcut deja ceva, este departe de tot ceea ce s-ar putea aștepta de la ea; dar, desigur, nu asta îi reproșează Europa, nu aceasta vede ea ca trăsătură prin care, în ochii ei, anexarea regiunii baltice are un caracter agresiv urat Dimpotrivă, în puținul care s-a făcut - sau, mai bine, în ceea ce se teme din partea Rusiei - pentru adevărata eliberare a poporului și a țării, vede uzurparea rusă corespunzătoare, o insultă la adresa civilizației germane și europene în general În spatele regiunilor baltice începe o țară cunoscută acum sub numele de Teritoriile de Nord-Vest și de Sud-Vest, și numită anterior provinciile poloneze Nu este departe vremea când n-ar fi deplasat să notezi mai mult de o pagină cu tot felul de dovezi pentru a te convinge că acesta este un pământ rusesc, că Rusia nu l-a cucerit niciodată: căci este imposibil să cucerești ceea ce al nostru, fără nicio cucerire, a fost mereu așa, mereu considerat așa tot poporul rus, până la simțul popular viu și RUSIA ȘI EUROPA trăind sentimentul popular - până când, ca urmare, multe dintre aceste pături nu au lăsat mintea lor să fie zăpăcită de absurde prostii umanitare, lipsind chiar și demnitatea sincerității și imparțialității Polonezii și Europa, din fericire, și-au luat asupra lor osteneala de a-i trezi pe ruși în această privință și, deși, din păcate, în ciuda tuturor eforturilor lor, nu au reușit atât de mult pe cât s-ar fi dorit, prostiile umanitare din capul rusesc , au realizat însă ceea ce nu ar fi făcut cele mai amănunțite și lungi disertații, s-au scutit de osteneala de a demonstra că regiunile de nord-vest și de sud-vest sunt exact aceeași Rusia și exact pe aceleași temeiuri ca și Moscova Dar în Teritoriul de Nord-Vest există un mic pământ, și anume regiunea Bialystok, pe care ar fi util să ne oprim puțin Această zonă, împreună cu partea de nord a actualului Regat al Poloniei, Ducatul de Pozyan și vestul Prusiei, au intrat sub împărțirea Poloniei în cota Prusiei În al șaptelea an, conform Păcii de la Tilsit, ea a plecat în Rusia Câte exclamații cu această ocazie în scrierile germane despre trădarea Rusiei, acceptând cu rușine să ia parte la jefuirea fostului ei aliat nefericit! Nu trebuie decât să arunci o privire pe hartă pentru a fi convins de necinstea unei astfel de acuzații Regiunea Bialystok este adiacentă graniței de est a Regatului Poloniei Din partea de nord a actualului Regat, de care partea de sud a fost atașată doi ani mai târziu, și din provincia Poznań, Napoleon a format Ducatul Varșoviei Acest lucru a întrerupt legătura dintre regiunea Bialystok și posesiunile prusace care supraviețuiseră înfrângerii Pentru Prusia, deci, regiunea Bialystok era, în orice caz, pierdută; Prusia a rămas cu unul din două lucruri: să o vadă fie în mâinile Ducatului Varșoviei, ostilă ei, unită cu Saxonia ostilă, fie în mâinile Rusiei prietenoase Ar putea exista vreo îndoială cu privire la

alegerea Prusiei în sine? În ceea ce privește Rusia, este evident că ea a considerat că regiunea Bialystok i-a fost anexată nu de la Prusia, din care această regiune fusese deja luată prin însuși faptul formării Ducatului Varșoviei, ci din acest din urmă stat, ostil celor doi Unde este perfidia aici? După aceea, EUROPA ESTE OSTILA RUSIEI când Regatul Poloniei, în răzbunare pentru serviciile oferite de Rusia Europei, a fost anexat Rusiei, s-a ajuns Prusia? o răsplată exactă pentru partea Poloniei care se despărțise de ea, iar regiunea Bialystok nu i-a putut fi returnată, deoarece a rămas separată de ea de Regatul Poloniei, ca și înainte de Ducatul Varșoviei, care (cu excepția Ducatul Poznań s-a separat de el) și-a schimbat doar numele Totuși, Regatul Poloniei însuși nu poate fi numit cucerirea Rusiei, deoarece, în virtutea definiției de mai sus, a existat, aparent, o crimă națională? Această întrebare merită luată în considerare, pentru că în judecățile și acțiunile Europei, în raport cu ea, există și - dacă nu mai mult decât în chestiunea orientală în comparație cu Schleswig-Holstein - acea dualitate de măsură și acea falsitate a greutăților cu care măsoară și cântărește Rusia și alte state Împărțirea Poloniei este considerată în opinia Europei a fi cea mai mare crimă împotriva dreptului poporului comisă în vremurile moderne, iar întreaga povară a acesteia revine Rusiei Și aceasta nu este părerea șepilor din ziar, nu a mulțimii, ci opinia majorității oamenilor progresiști ai Europei Dar care este vina Rusiei? În timpul dominației tătarilor, jumătatea ei vestică a fost subjugată de Lituania, care a devenit în scurt timp rusificată, apoi prin Lituania, mai întâi accidental (prin căsătorie), iar apoi cu forța (de către Unirea de la Lublin), a fost anexată Poloniei Rusa de Est nu a suportat niciodată o asemenea stare de lucruri Acest lucru este dovedit de o serie continuă de războaie, a căror predominare a aparținut la început majorității Poloniei, iar de pe vremea lui Hmelnițki și reunificarea Rusiei Mici a trecut în cele din urmă Rusiei Sub Aleksey Mikhailovici, Rusia nu avusese încă fericirea de a aparține sistemului politic al statelor europene și, prin urmare, mâinile ei erau dezlegate și ea era singura judecător în treburile ei În acel moment a avut loc prima împărțire a Poloniei Rusia, fără să întrebe pe nimeni, a luat de la ea ce a putut - Mica Rusie din stânga Niprului, Kiev și Smolensk - ar fi luat și mai mult dacă speranțele pentru coroana poloneză nu l-ar fi înșelat pe țar și l-ar fi făcut să rateze un timp favorabil Împărțirea Poloniei, în măsura în care Rusia a participat la ea, ar fi putut fi finalizată chiar și atunci, prea mult într-o sută de ani treizeci RUSIA ȘI EUROPA înainte ca acest lucru să se întâmple efectiv, și bineînțeles cu mare beneficiu pentru Rusia, pentru că atunci ideile umanitare nu rătăceau încă în capetele rușilor, iar regiunea ar fi fost repartizată Ortodoxiei și poporului rus înainte ca ei să poată veni la ruina cauzei ruse Czartoryskie cu ei numeroși adepți și adepți, înflorind sub diferite forme și forme chiar și în zilele noastre Oricum ar fi, lucrarea nu a fost terminată, ci abia începută sub Alexis și, odată ce timpul favorabil ratat a revenit nu mai devreme de o sută de ani mai târziu, sub Ecaterina a II-a Dar de ce ceea ce era legal la mijlocul secolului al XVII-lea devine ilegal până la sfârșitul secolului al XVIII-lea? Însuși motivul războiului sub Alexis este același - tot aceeași oprimare a populației ortodoxe, strigând după ajutor Rusiei lor natale Și dacă a fost corect să returnăm Smolensk și Kievul, atunci de ce a fost nedrept să returnăm nu numai Vilna, Podolia, Polotsk, Minsk, ci chiar și Galich, care, din păcate, nu a fost returnat deloc? Dar aceasta a fost singura parte a diviziunii Poloniei, în măsura în care Rusia a participat la ea! Forma

era, însă, diferită În această sută de ani, Rusia a avut norocul să intre în sistemul politic al statelor europene, iar mâinile i-au fost legate Dacă vă întoarceți proprietățile voastre sau nu, după cum i-ar spune vecinii, este la fel pentru noi; doar tu devii mai puternic, iar noi trebuie să devenim mai puternici! atât de mult la fel Situația a fost de așa natură încât Rusia nu a avut posibilitatea de a returna de drept ceea ce îi aparținea, împiedicând în același timp Austria și Prusia să ia în stăpânire Polonia propriu-zisă și chiar o parte a Rusiei - Galich - căreia nici unul, nici celălalt nu avea , desigur, avea cel mai mic drept Ideea inițială, despre o astfel de împărțire, îi aparține, după cum se știe, lui Frederic, iar în distrugerea Poloniei reale, în limitele sale legale, Rusia nu a avut niciun avantaj Dimpotrivă, Rusia își va păstra, fără îndoială, influența asupra Poloniei chiar și după separarea regiunilor rusești de ea; cu atât mai mult încât numai în ea Polonia putea spera să găsească sprijin împotriva vecinilor ei germani, care (în special Prusia) erau extrem de dezirabili, chiar esențiali, pentru a obține unele părți din propria lor Polonie Dar nu era ca Rusia să riște un război cu Prusia și Austria din această cauză! Nu este evident că tot ceea ce a fost nedrept în împărțirea Poloniei - ca să spunem așa, crima este zero - EUROPA OSTILA RUSIEI de naționalitatea ei, stă pe conștiința Prusiei și Austriei și deloc a Rusiei, mulțumită de proprietatea ei, a cărei restituire nu era doar dreptul ei, ci și cea mai sfântă datorie? Sau vor exista, poate, șefi umanitari care să spună că generozitatea ia cerut Rusiei să renunțe la ceea ce îi aparține de drept, mai degrabă decât să fie de acord cu distrugerea Poloniei însăși? La urma urmei, asta este tot ce i se poate reproșa Rusiei, luând punctul de vedere cel mai quijotic Un astfel de curs de acțiune ar fi fost poate posibil dacă Polonia ar fi tratat diferit cu supușii ei rusi și ortodocși; în aceste circumstanțe, aceasta ar fi fost o generozitate ridicolă și jalnică pe cheltuiala altcuiva Dacă o persoană privată, lipsită de o parte din proprietatea sa, pentru a o restitui, a fost obligată, neputând să o realizeze altfel, să încheie o înțelegere cu vecinii care vor, evident, să profite de această oportunitate favorabilă, pentru , fără nici cel mai mic drept de a pune mâna pe acea cotă de proprietate a proprietarului nepotrivit, care, fără îndoială, îi aparține - ar trebui, fără îndoială, să spunem că a procedat contrar regulilor moralei creștine Dar aplicarea acestor reguli la relațiile interstatale și chiar internaționale ar fi o ciudată confuzie de concepte, dovedind doar o neînțelegere a fundamentelor pe care se bazează aceste cerințe morale cele mai înalte Cererea pentru un curs moral de acțiune nu este altceva decât cererea de sacrificiu de sine Sacrificiul de sine este cea mai înaltă lege morală De fapt, acestea sunt concepte identice Dar singura bază pentru sacrificiul de sine este nemurirea, eternitatea esenței interioare a omului; căci pentru ca legea strictă a moralității sau a sacrificiului de sine să nu fie o absurditate care să conțină o contradicție internă, este evident necesar ca ea să decurgă din natura interioară a celui care trebuie să acționeze pe baza ei, la fel ca în toate cele naturale sau , care este, de asemenea, cele mai divine legi Dar dacă pentru un om totul se termină cu această viață, atunci, fără îndoială, legile activității sale nu pot fi trase din alt loc decât din cerințele aceleiași vieți, din ceea ce constituie esența ei, adică din cerințele pace temporară, fericire, prosperitate, în care fiecare ființă găsește finalul și uniform RUSIA ȘI EUROPA singurul scop imaginabil al existenței tale Numai în acest caz, dacă aceasta nu este nevoia interioară a esenței noastre, spiritul, așa cum îl numim noi -

dacă conține altceva, inepuizabil prin conținutul vieții temporale pământești - poate fi propus un alt început pentru activitatea sa, începutul moralității, dragostei și sacrificiului de sine Însă statul şi poporul sunt fenomene tranzitorii, existente doar în timp şi, în consecinţă, numai pe cerinţa existenţei lor temporare se pot întemeia legile activităţii lor, adică politica Acest lucru nu justifică machiavelismul, ci doar afirmă că fiecăruia a lui, că pentru fiecare categorie de ființe și fenomene există o lege Ochi pentru ochi, dinte pentru dinte, lege strictă, principiul utilitarismului lui Bentham, adică un concept sănătos de utilitate - aceasta este legea politicii externe, legea relațiilor dintre stat Nu este loc aici pentru legea iubirii și a sacrificiului de sine Aplicată în afara locului, această lege morală supremă capătă înfățișarea misticismului și a sentimentalismului, așa cum am văzut un exemplu în acest sens în binecuvântata amintire a Sfintei Uniri Apropo, să observăm că principiul unui beneficiu bine înțeles, evident insuficient și nepotrivit ca bază a moralității, ar trebui să dea rezultate mult mai bune ca principiu politic; din motivul foarte simplu că se aplică aici la locul său actual De fapt, pe parcursul lungii vieți a statului există o mare probabilitate ca amenințarea care servește ca bază a principiului utilitarist, i e e sanctiunea lui, care consta in cuvintele: ''cu aceeasi masura pe care o masurati, vi se va masura'', va avea timp sa isi produca efectul; în timp ce în scurta viaţă a omului, oricine are suficiente mijloace, putere, viclenie, poate foarte bine să spere că va putea evita consecinţele exprimate în cuvintele citate Și astfel, împărțirea Poloniei, în măsura în care Rusia a luat parte la ea, a fost o chestiune complet legală și corectă, a fost îndeplinirea unei datorii sfinte față de propriii ei fii, în care nu ar fi trebuit să fie stânjenită de izbucniri de sentimentalism și fals generozitatea, ca după Ecaterina ei, din păcate și spre nenorocirea comună a Rusiei și Poloniei, au stânjenit-o și au stânjenit pe mulți încă și astăzi Dacă în timpul împărțirii Poloniei a existat o nedreptate din partea Rusiei, atunci se încheie EUROPA ESTE OSTILA RUSIEI A început doar prin faptul că Galich nu a fost reunit cu Rusia Cu toate acestea, indignarea Europei a căzut însă cu toată greutatea nu asupra celor cu adevărat vinovați - Prusia și Austria - ci asupra Rusiei În ochii Europei, întreaga crimă a împărțirii Poloniei constă tocmai în faptul că Rusia a devenit mai puternică, recâștigându-și proprietatea Dacă nu ar fi această tristă împrejurare, atunci germanizarea poporului slav, deși pentru ea cea mai amabilă dintre toate, dar totuși slavă, n-ar fi stârnit atâtea lacrimi și lamentări Ba chiar cred că, dimpotrivă, după lungi condoleanțe ipocrite, ar fi acceptat în secret cu bucurie generală, ca o victorie dezirabilă a civilizației asupra barbariei La urma urmei, știm că nu-i sperie pe europenii și pe progresiștii noștri umanitari, chiar și atunci când apare în uniforma unui jandarm austriac (vezi Athenaeus) Numai francezii ar regreta că au pierdut un instrument convenabil pentru a stârni Germania Această direcție a opiniei publice din Europa a fost foarte bine înțeleasă de inteligența poloneză; ea știe să liniștească Europa și refuză proprietatea principală a Poloniei, moștenită de Austria și Prusia, dacă i-ar fi returnat ceea ce odinioară luase de la Rusia; al altcuiva îi este mai drag Oricine i s-a întâmplat să vadă spectacolul dezgustător, dar curios al unei lupte între doi păianjeni otrăvitori mari numiți falange, el, desigur, a observat cât de des acest animal răutăcios, devorând cu furie pe unul dintre adversarii săi, nu simte că celălalt a făcut-o deja i-a mâncat fundul Nu

reprezintă aceste falange adevărata emblemă a nobilității-iezuite Poloniei, simbolul ei, stema, exprimându-și caracterul de stat mult mai fidel decât un vultur cu un singur cap? Dar, oricât de dreptate ar fi avut Rusia în împărțirea Poloniei, acum ea deține deja o parte din adevărata Polonie și, prin urmare, trebuie să suporte reproșul achiziției greșite, cel puțin pe picior de egalitate cu Prusia și Austria Da, din pacate el are! Dar din nou, el domină nu prin cucerire, ci prin acea mărinimitate sentimentală, despre care tocmai am vorbit Dacă Rusia, după ce a eliberat Europa, ar fi dat Poloniei, parțial restaurată de Napoleon, soarta ei de odinioară, adică împărțirea dintre Austria și Prusia, și drept răsplată pentru meritele sale neprețuite, deși slab apreciate, cerute pentru RUSIA ȘI EUROPA Galiția de est, din care o parte - districtul Tarnopol - deținea deja la acea vreme, avea să rămână pe solul pe care se afla sub Catherine și nimeni nu i-ar putea reproșa nimic Rusia ar fi primit mult mai puțin din punct de vedere al spațiului, nu cu mult mai puțin din punct de vedere al populației, dar cu cât mai mult în demnitate internă dobândită, întrucât și-ar fi mărit numărul supușilor nu prin elementul polonez ostil, ci prin realitatea poporul rus Ce l-a făcut pe împăratul Alexandru să piardă din vedere acest beneficiu esențial? Ce i-a orbit ochii? Nu planuri de cucerire, ci dorința de a-și îndeplini visul din tinerețe - de a restabili naționalitatea poloneză și, prin aceasta, de a repara ceea ce i s-a părut greșeala străbunicii sale Că a fost acțiune Într-adevăr, o dovedește faptul că polonezii înșiși au privit-o în acest fel Când din tabăra ostilă, din Austria, Franța și Anglia, au început să i se pună tot felul de piedici acestui plan de refacere a Poloniei, amenințând chiar și cu război, împăratul Alexandru l-a trimis pe Marele Duce Constantin la Varșovia pentru a chema polonezii la arme pentru a-și proteja independența națională Europa, ca de obicei, a văzut în aceasta o viclenie din partea Rusiei - o dorință, sub pretextul restabilirii naționalității poloneze, de a lua treptat în propriile mâini acele părți ale fostului regat polonez care nu îi aparțineau - și a fost deci de acord cu încorporarea completă a Poloniei, dar nu în niciun fel pentru existența independentă a Regatului într-o uniune dinastică personală cu Rusia, care este acum atât de dorită Abia când Hardenberg - care, la fel ca prusacul, era mai intim familiarizat cu treburile poloneze și rusești - a explicat că Rusia își cere propriul rău, diplomații au fost de acord cu independența Regatului*) Evenimentele ulterioare au demonstrat că planurile Rusiei nu erau ambițioase, ci doar generoase Dacă guvernul rus ar fi susținut în polonezi speranța de a se alătura regatului părților prusace și austriece din fosta Polonie, așa cum, de exemplu, a dorit ulterior marchizul de Velepolsky, sau s-ar uita doar printre degete la intriga înclinată către asta, desigur, nu s-ar fi întâmplat
*) Buletinul rus feb Articolul προψ Solovyov: "Congresul Visky", p și
EUROPA ESTE OSTILA RUSIEI faptul că răscoala a izbucnit în Regatul Poloniei, și nu în Posen sau în Galiția; pentru că nu existau motive interne, constând în starea nesatisfăcătoare a regiunii, pentru această revoltă Orice s-ar putea judeca despre constituția acordată Regatului, libertatea de care se bucura a fost în toate cazurile incomparabil mai mare decât în provinciile menționate mai sus Prusia și Austria, decât în Prusia și Austria însăși, decât chiar în cea mai mare parte a Europei de atunci Perioada din până în , în care Regatul s-a bucurat de guvernare independentă, de o armată separată, de propriile sale finanțe și de forme constituționale de guvernare, a fost, fără îndoială, atât din punct de vedere material, cât și moral, cea mai fericită perioadă

din istoria Poloniei Răscoala nu se explică prin nimic altceva, ci prin enervarea Polyakov-ului din cauza eșecului de a-și pune în aplicare planurile pentru restabilirea măreției antice a Poloniei, chiar dacă aceasta a fost sub sceptrul suveranilor ruși (desigur, doar pentru un start) Dar aceste planuri erau îndreptate nu către Galiția și Poznan, ci către Rusia de Vest, pentru că aici erau dezlegate doar mâinile inteligenței poloneze - să vorbească poloneză și latină atât cât voiau Și numai atunci când, în opinia intelectualității poloneze, nu a existat suficientă îngăduință sau, mai bine spus, asistență din partea guvernului rus - căci mai era destulă îngăduință - pentru lustruirea Rusiei de Vest, atunci a izbucnit indignarea polonezilor sus și a dus la răscoala din , precum și a anului Cât de ambițioase și de agresive au fost planurile Rusiei, care au determinat-o să caute la Congresul de la Viena anexarea Regatului Poloniei! În colțul de sud-vest al Rusiei se află Basarabia, de asemenea o achiziție recentă Aici populația creștin-ortodoxă a fost smulsă din mâinile cuceritorilor sălbatici și nepoliticoși care au asuprit-o, turcii, populație care a triumfat la acest eveniment, parcă eliberarea din robie Dacă aceasta a fost o cucerire, atunci Cir, după ce i-a eliberat pe evrei din captivitatea Babilonului, a fost cuceritorul lor Nu mai merită să se răspândească despre asta Toate stepele din sudul Rusiei au fost și ele smulse din mâinile turcilor Aceste stepe aparțin câmpiei rusești De la începutul secolului, de pe vremea lui Svyatoslav, prinții ruși, apoi comunitățile cazaci ruși și țarii ruși au luptat pentru ei cu hoarde de nomazi De ce și cu ce drept, adus aici * RUSIA ȘI EUROPA Autoritățile turce, patronând raidurile prădătoare? Același lucru ar trebui spus despre peninsula Crimeea, deși nu a aparținut Rusiei din vremuri vechi, ci a servit drept refugiu nu numai pentru dușmanii săi implacabil, ci și pentru dușmanii de orice cetățean, care au făcut raiduri din ea cu fiecare ocazie, arşi cu focul şi tăiat cu sabia regiunile din sudul Rusiei până la Moscova Se poate, poate, de acord că statul a fost cucerit aici, naționalitatea a fost lipsită de independența ei; dar ce stat si ce nationalitate? Dacă am numit orice cucerire în general o crimă națională, atunci în acest caz a fost o crimă care este permisă atât de legile divine, cât și de cele umane, o crimă comisă într-o stare de apărare necesară și împreună sub forma unei execuții drepte Mai există Caucaz Sub această denumire cuprinzătoare, este necesar să se distingă, în relația avută în vedere aici, regiunile creștine transcaucaziene, regiunile mahomedane transcaucaziene și muntenii caucaziani De pe vremea lui Groznîi și Godunov, micile regate creștine transcaucaziene se roagă pentru ajutor rusesc și s-au oferit să recunoască cetățenia rusă Dar numai împăratul Alexandru I, la începutul domniei sale, după lungi ezitari, a acceptat în cele din urmă să-și îndeplinească această dorință, după ce s-a asigurat că regatele georgiene, complet epuizate de lupta veche cu turcii, perșii și montanii caucazieni, au putut nu duce o existență independentă mai lungă și ar trebui fie să piară, fie să se alăture Rusiei cu o singură religie Făcând acest pas, Rusia știa că își asumă o povară grea, deși, poate, nu prevedea că va fi atât de grea - încât o va costa o luptă neîntreruptă de șaizeci de ani Oricum ar fi, nici în esența materiei, nici în forma ei, nu a existat nicio cucerire, ci a existat o dăruire de ajutor celor epuizați și pieriți În primul rând, aceasta a implicat Rusia într-o luptă dublă cu Persia, iar Rusia nu a fost instigatorul În timpul acestei lupte, ea a reușit să elibereze unele dintre populațiile creștine de dublul jug al micilor hani conducători și de supremația persană Împreună cu aceasta, au fost cucerite hanatele mahomedane:

Kuban, Baku, Pirvan, Shchekino, Gandzha și Talyshen, alcătuind acum același număr EUROPA ESTE OSTILA RUSIEI raioane și regiunea Erivan Să-i spunem cuceriri, deși cei care au fost cuceriți prin aceasta doar au câștigat Adevărat, muntenii caucazieni nu sunt atât de mulțumiți de cucerirea rusă Mulți oameni au murit aici, dacă nu state independente, atunci triburi independente După împărțirea Pelinului, aproape nicio altă acțiune a Rusiei a stârnit în Europa o astfel de indignare și regret general precum războiul cu muntenii caucazieni și, mai ales, recenta cucerire a Caucazului Oricât de mult încearcă publiciștii noștri să prezinte această chestiune ca pe o mare victorie câștigată de civilizația umană, nimic nu ajută Europei nu-i place ca Rusia să se ocupe de această afacere Ei bine, pe Syr-Darya, în Kokan, în Samarkand, printre kirghizi de piatră sălbatică - totuși, oriunde te duci, poți, cu un păcat în jumătate, să permiti o astfel de civilizare - totuși, sub forma unei muște spaniole, întârzie, deși, din păcate, și în cantități insuficiente, forțele rusești; și apoi lângă noi, în Caucaz; noi înșine am civiliza aici Că muntenii caucazieni, atât în religia lor fanatică, cât și în modul lor de viață, și în obiceiuri, și în însăși natura țării pe care o locuiesc, sunt prădători și tâlhari naturali care nu au plecat niciodată și nu pot lăsa vecinii în pace, toate acestea nu este acceptat în calcul Cavaleri fără teamă și reproș, paladini ai libertății și nimic mai mult! În munții scoțieni, cu ceva mai mult de o sută de ani în urmă, trăiau câteva zeci, și poate sute de mii de aceiași cavaleri ai libertății; deși erau creștini, mai educați și cu o dispoziție mai pașnică - iar munții în care trăiau nu erau un cuplu caucazian - totuși Anglia a constatat că obiceiurile lor montane nu puteau fi tolerate și, uneori, i-a împrăștiat în toate patru laturi Iar Rusia, sub teama de stigmatizarea unui persecutor și asupritor al libertății, suportă prea multe milioane de astfel de cavaleri, care s-au stabilit în mahalalele neexplorate din Caucaz, împiedicând pe sute de mile în jurul oricărei așezări pașnice; şi, aşteptând să se alăture primilor duşmani care îşi iau în cap să o atace din partea aceasta, ţin, fără să prevadă sfârşitul, o armată de două sute de mii puternice sub braţe, care să păzească toate intrările şi ieşirile din aceste vizuini de tâlhari Și conform acestei întrebări caucaziene (precum și poloneză, precum și estică, precum și orice altă întrebare), se poate judeca bunăvoința Europei față de Rusia RUSIA ȘI EUROPA Nu este nimic de spus despre Siberia Ce este aceasta, de fapt, o cucerire? Unde sunt popoarele cucerite și regatele cucerite? Nu trebuie decât să numărăm câți ruși și câți străini sunt în Siberia pentru a fi sigur că în cea mai mare parte a fost ocuparea unui loc gol, realizată (după cum arată istoria) prin îndrăzneala cazacului și așezarea poporului rus, aproape fără ajutorul statului Mai putem adăuga la numărul cuceririlor rusești și Teritoriul Amur, care nu a fost locuit de nimeni, unde orice relocare a fost chiar interzisă de guvernul chinez, care dintr-un motiv oarecare și din ce motiv îl considera proprietatea lor? Și așa, în cuceririle Rusiei, tot ceea ce poate fi numit cu acest nume în diferite porțiuni se limitează la regiunea Turkestan, lanțul muntos Caucaz, cinci sau șase județe din Transcaucazia și, dacă doriți, și peninsula Crimeea Dacă, totuși, examinăm problema în conștiință și dreptate pură, atunci nici măcar una dintre posesiunile Rusiei nu poate fi numită cucerire - într-un sens rău anti-național și, prin urmare, urât pentru omenire Există multe state care pot spune același lucru despre ei înșiși? Anglia alături de ea a cucerit statul celtic independent - și cum l-a cucerit ea! - i-a lipsit pe oameni de dreptul de proprietate asupra acestuia țara sa natală, l-a înfometat să emigreze în America,

iar la o distanță de aproape un semicerc de pământ ea a cucerit regatele și popoarele Indiei, numărând aproape două sute de milioane de suflete; a luat Gibraltar din Spania, Canada din Franța, Capul Bunei Speranțe din Olanda etc Pământuri goale sau locuite de triburi sălbatice neistorice, în valoare de aproape mile pătrate, nu iau în considerare cuceriri Franța a luat Alsacia, Lorena, Franche-Comte din Germania, Corsica și Nisa din Italia; peste mări a cucerit Algeria Și cât de mult a fost cucerit de ea și din nou luat de la ea! Prusia și-a adunat și și-a unit membrii împrăștiați pe cheltuiala Poloniei, la care nu avea niciun drept Austria a luat puțin sau chiar aproape nimic cu sabia; dar însăși existența ei este deja o crimă împotriva dreptului națiunilor Spania în vremuri a condus Țările de Jos, cea mai mare parte a Italiei, a cucerit și a distrus civilizații întregi în America Dacă este imposibil să reproșați Rusiei că a comis efectiv EUROPA ESTE OSILĂ RUSIEI cuceririle ei, atunci, poate, aspirațiile ei erau îndreptate către ei; eşecul tentativei de asasinat nu justifică încă pe făptuitor Să aruncăm o privire asupra naturii războaielor pe care le-a purtat Nu este nevoie să mergi departe Toate războaiele dinaintea lui Petru cel Mare au fost purtate de Rusia pentru propria existență, deoarece în vremurile nefericite ale istoriei sale a fost respinsă de vecinii săi Primul război, pe care ea nu l-a purtat în acest scop și care a început de fapt amestecul ei în afacerile europene, a fost purtat împotriva Prusiei Desigur, nu a existat un motiv suficient pentru a participa la războiul de șapte ani din partea Rusiei Calomnia lui Frederick a jignit-o pe Elisabeta; acțiunile sale, cu dreptate sau nu, au fost considerate de toată Europa drept încălcări nesfârșite, atât ale dreptului internațional în general, cât și ale legilor sfântului Imperiu Germano-Roman în special Dacă a existat o vină, atunci a fost împărțită de Rusia cu toată Europa; așa sau nu, dar a fost un fenomen întâmplător, care nu se afla în direcția generală a politicii rusești Pe tot parcursul domniei Ecaterinei cea Mare, Rusia nu s-a amestecat activ în afacerile europene, și-a urmărit propriile obiective, iar aceste obiective, după cum am văzut, au fost obiective de dreapta Odată cu împăratul Paul, încep de fapt războaiele europene din Rusia Războiul din , în termeni pur militari, poate cel mai glorios dintre toate purtat de Rusia, a fost un act de cea mai înaltă generozitate politică, abnegație, cavalerism într-un spirit cu adevărat maltez Dacă a fost un act de aceeași prudență politică este o altă întrebare Pentru Rusia, însă, acest război a avut un rezultat moral semnificativ: a arătat de ce sunt capabili rușii în afacerile militare Războaiele din și au avut același caracter Rusia a luat în serios interese care îi erau complet străine și, [cu un eroism demn de orice surpriză, a făcut sacrificii pe altarul Europei Pacea din Tilsit a forțat-o să abandoneze această politică de abnegație pentru o vreme și să se întoarcă pe calea fostei Catherine; dar avantajele pe care ea le putea dobândi în mod evident continuând-o nu o mulțumeau, nu aveau nimic atrăgător în ochii ei Interesele Europei, în special interesele Germaniei, erau atât de aproape de inima ei, încât bătea doar pentru ei Că eforturile depuse de Rusia în și au fost făcute în favoarea Europei, chiar și acum oamenii imparțiali sunt de acord în acest sens, indiferent de ce tabăr politic aparțin RUSIA ȘI EUROPA niciunul nu aparținea; și atunci toată lumea a glorificat altruismul fără exemplu al Rusiei Dar faptul că al doisprezecelea an în sine a fost o luptă întreprinsă de Rusia din cauza intereselor Europei, acest lucru este greu de recunoscut de mulți Desigur, războiul din al doisprezecelea an a fost în primul rând un război popular, un război popular în sensul deplin al cuvântului, dacă

luăm în considerare însăși metoda de desfășurare a acestuia și sentimentele care animau poporul rus la acea vreme Dar așa a fost acest război glorios în cauzele sale, adică dorința de a încălca interesele rusești l-a determinat pe Napoleon să-l întreprindă? La aceasta cu greu se poate răspunde afirmativ Motivele acestei lupte colosale, care l-a răsturnat pe Napoleon și a dus la consecințe atât de enorme, sunt atât de nesemnificative încât este imposibil de înțeles cum l-au putut face pe Napoleon să se repeze într-o întreprindere atât de periculoasă și riscantă fără nicio nevoie, având Spania în mâinile sale Care este de fapt motivul care l-a determinat pe Napoleon să ridice o armată de de oameni și să invadeze cu ea o țară îndepărtată, nu abundentă în resurse, cu comunicații proaste, pentru a lupta împotriva armatei și a oamenilor, al căror curaj îl cunoștea bine? Respectarea inexactă? al Tratatului de la Tilsit Rusia, care permitea la îndemână unele schimburi comerciale cu Anglia, când Napoleon însuși a permis abateri similare de la regulile sistemului continental și protestul Rusiei împotriva cuceririi Oldenburgului - atât Toată nesatisfăcătoarea acestor motive, cred ei, este suficientă pentru a adăuga, referindu-se la ambiția nesățioasă a lui Napoleon Desigur, Napoleon era ambițios peste măsură, dar era și prudent Adevărata cauză a războiului, așa cum a înțeles-o Napoleon, a exprimat-o în cuvintele rostite de el lui Balașov: suveranul este înconjurat de dușmanii săi personali, oameni de jos, așa cum spunea el, inclusiv Stein, un ticălos, alungat din patria sa , adică oameni care interesele Germaniei au fost drumul, și au încercat să îndrepte modul de gândire al împăratului Alexandru în această direcție Bine înțeles și dezvoltat corespunzător, sensul acestor aluzii explică totul Napoleon nu se putea abține să nu simtă că clădirea pe care o ridicase era foarte șubredă și nu avea alte suporturi în afară de geniul său înalt Jerome, Joseph Murat nu au putut să-l susțină Ce se va întâmpla după moartea lui, ce va lăsa fiului său? Toate- EUROPA OSTILA RUSIEI stăpânirea pașnică, simțea el, era chiar peste puterea lui; trebuia să găsească pe cineva cu care să-l împărtășească și se gândea după pacea de la Tilsit că și-a găsit acest tovarăș și aliat în Rusia; cu toate acestea, nu era unde să găsească altul El a crezut că Rusia, din calcul politic direct, din cauza propriilor obiective și beneficii, va fi alături de el pentru un singur lucru Și, de fapt, ce nu ar putea realiza Rusia în alianță cu el dacă ar privi problema exclusiv din punctul ei de vedere? Un ajutor zelos în războiul din i-ar fi dat toată Galiția; un război intensificat împotriva Turciei i-ar oferi nu numai Moldova și Țara Românească, ci și Bulgariei, i-ar da ocazia să formeze un stat sârb independent, odată cu anexarea Bosniei și Herțegovinei la acesta Napoleon numai că nu voia ca posesiunile noastre să treacă dincolo de Balcani; dar Napoleon nu era etern Însuși Ducatul Varșoviei, care în ochii lui nu era decât o amenințare împotriva Rusiei, probabil că avea să-l sacrifice, odată convins că Rusia a intrat cu adevărat în toate planurile sale - că, îndreptându-se spre îndeplinirea scopurilor ei, ea are nevoie de el la fel de mult ca și el are nevoie de ea, că ea însăși este interesată de păstrarea puterii sale Dar, la scurt timp după pacea de la Tilsit, Napoleon a văzut că nu se poate baza pe Rusia - nu se putea baza pe asistența ei sinceră, bazată nu pe scrisoarea tratatului care îi lega, ci pe calcule politice - că ea și-a ținut oficial această promisiune, dar inima ei nu stă în unire cu el În războiul din a ajutat doar pentru spectacol; mijlocirea pentru Ducatul de Oldenburg și, cu atât mai mult, afluxul de patrioți germani - pe care Napoleon, din punctul său de vedere, îi numea ticăloși (desigur, complet nedrept) - i-a arătat că

Rusia îi ia la inimă cu căldură pe așa-zisul european , sau mai degrabă interesele germane, mai fierbinți decât ale tale Ce i-a mai rămas de făcut? Care era logica irezistibilă a poziţiei în care fusese plasat atât de propria ambiţie, cât şi de cursul evenimentelor? Evident, pentru a se asigura altfel, indiferent de Rusia, pentru a găsi vreun alt stâlp care să-și susțină clădirea, chiar dacă este o cetate mai puțin sigură Acesta s-a gândit să-l decupeze despre Rusia însăși, restabilind Regatul Poloniei în amploarea sa anterioară În ea spera, cel puțin RUSIA ȘI EUROPA situată la nord de faimoasa mare antică a primit numele de Europa, cea la sud - Africa, cea la est - Asia Însuși cuvântul Asia se referea inițial de către greci la patria lor primitivă - la țara situată la poalele nordice ale Caucazului, unde, conform legendei, mitul Prometeu era înlănțuit de o stâncă, a cărei mamă sau soție se numea Asia; de aici acest nume a fost transferat de coloniști în peninsula, cunoscută sub numele de Asia Mică, și apoi s-a răspândit în toată partea lumii situată la est de Marea Mediterană *) Cand > a devenit cunoscută taniya continentelor, s-a confirmat într-adevăr separarea Africii de Europa și Asia; separarea Asiei de Europa s-a dovedit insuportabilă; dar așa este forța obișnuinței, așa este respectul față de conceptele de mult înființate, încât, pentru a nu le încălca, au început să caute linii de hotar diferite în loc să renunțe la diviziunea care s-a dovedit a fi de nesuportat Și deci, Rusia aparține Europei? Am răspuns deja la această întrebare După cum vă place, poate - aparține, poate - nu aparține, poate - aparține parțial și, mai mult, atât cât dorește cineva În esență, în sensul luat în considerare acum, nu există deloc Europa, dar există peninsula de vest a Asiei, la început se deosebește mai puțin clar de ea *) Iată ce spune celebrul călător Dubois de Monpere despre acest subiect: "Toate acestea dovedesc că a existat o țară caucaziană care a introdus numele de Asia De fapt, de unde provine această străveche și ciudată delimitare a Europei de Asia, despărțită de Tanais "(ciudat, desigur! Dar încă mai puțin ciudat decât delimitarea Uralilor)," dacă nu ar exista o țară la nord de Caucazul numit Asia * "De asemenea, s-a dovedit că Strabon a înțeles prin Asia o țară specială în apropierea Sindicai (parte a Peninsulei Taman), Asia în sensul propriu al cuvântului, și că întotdeauna în acest sens ia acest nume, descriind țărmurile al Mării Meotice Este curios de observat că în greacă ἄσις înseamnă nămol, pe care râul îl poartă cu el și îl asediază, ἄσ' ος, ἄσια sau - mlaștinos, ca malurile gurilor râului - nume atât de bine aplicabil până la gurile Kubanului, la care Asia s-a răspândit în sensul său propriu Din propria lor Asia au venit Askanase-Gomeriții din Asia Mică, Deucalionizii, Dardanizii și așa mai departe Este posibil ca Askanazi, în migrațiile lor, să fi adus cu ei numele patriei lor, care a fost astfel transplantată în Asia Mică și să prindă rădăcini acolo pentru a se răspândi în toată lumea EUROPA E RUSIA plină de speranță decât alte peninsule asiatice, iar spre vârf treptat din ce în ce mai fragmentate și dezmembrate Este cu adevărat, totuși, cuvântul zgomotos "Europa" - un cuvânt fără un sens definit, un sunet gol fără un sens definit? Oh, bineînțeles că nu! Înțelesul său este foarte plin, - doar că nu este geografic, ci cultural și istoric, iar în problema apartenenței sau neapartinei Europei, geografia nu are nici cea mai mică semnificație Ce este Europa în acest sens cultural-istoric?Răspunsul la acesta este cel mai cert și pozitiv Europa este domeniul germano-roman civilizație, nici mai mult, nici mai puțin; sau, în modul metaforic obișnuit de exprimare "Europa este însăși civilizația germano-romană Ambele cuvinte sunt sinonime Dar numai civilizație germano-romană coincide cuvântul

Europa cu sensul cuvântul Europa! Nu este tradus mai exact " civilizația umană generală" sau, cel puțin, culoarea ei? Civilizațiile greacă și romană nu au crescut pe același pământ european? Nu, domeniul acestor civilizații era diferit A fost bazinul Mării Mediterane, indiferent de locul în care se aflau țările acestei civilizații antice la nord, la sud sau la est: pe coasta europeană, africană sau asiatică a acestei mări Homer, în care, ca un bob, era cuprinsă întreaga civilizație (care s-a dezvoltat ulterior) a Greciei, s-a născut, spun ei, pe malul Asiei Mici al Mării Egee Această mică coastă asiatică cu insulele adiacente a fost multă vreme principalul domeniu al civilizației elene Aici s-a născut nu numai poezia epică a grecilor, ci și lirică, filozofie (povesti), sculptură, istorie (Herodot), medicină (Hipocrate), iar de aici s-au mutat pe malul opus al mării Este adevărat că Atena a devenit mai târziu centrul principal al acestei civilizații; dar s-a terminat și, ca să spunem așa, și-a dat din nou roadele, nu într-o țară europeană, ci în Alexandria, în Egipt Aceasta înseamnă că vechea cultură elenă, făcându-și dezvoltarea, a ocolit toate cele trei așa-numitele părți ale lumii - Asia, Europa și Africa și nu a constituit o apartenență exclusivă a Europei Nu a început în ea și nu s-a sfârșit în ea Grecii și romanii, opunând țările lor educate țărilor barbare, au inclus în primul concept în mod egal și RUSIA ȘI EUROPA a Din orice algebră Relațiile oamenilor de rând sunt de obicei reprezentate ca opusul întâmplării - invers, TSNAGO și limitate - constante și libere - ca un gard, scutece, coaja unei păpuși, care trebuie sparte pentru a ieși la Dvorikov și Kli -Klnis ko, înconjurând o zonă vastă, la care se poate ajunge doar prin spargerea pereților despărțitori Un geniu uman general este considerat o astfel de persoană care, prin forța spiritului său, reușește să iasă din calea naționalității și să se conducă pe sine și pe contemporanii săi (în orice categorie de activitate) în sfera universalului Procesul civilizațional al dezvoltării popoarelor constă tocmai în respingerea treptată a aleatoriei și limitărilor naționalului, pentru a intra în domeniul esențialității și universalității universalului Așadar, meritul lui Petru cel Mare a constat tocmai în faptul că ne-a scos din robia îngustiei naționale și i-a introdus pe copiii omenirii în libertate, cel puțin ne-a arătat calea către ea O astfel de doctrină s-a dezvoltat printre noi în anii treizeci și patruzeci, până la programul literar din Principalii săi reprezentanți și campioni au fost Belinsky și Granovsky; adepți - așa-numiții occidentali, al căror număr aparținea, însă, aproape toți oamenii gânditori și chiar pur și simplu educați de atunci; organe - Note ale Patriei și Sovremennik - izvoare - Filosofia germană și socialismul francez; singurii oponenți erau puținii slavofili, care stăteau deoparte și stârneau râsete și batjocură universale Această direcție a fost RUSIA ȘI EUROPA foarte clar Prin național se înțelegea nu naționalul în general, ci naționalul special-rus, care era atât de sărac, de nesemnificativ, mai ales dacă te uiți la asta din punctul de vedere al altcuiva; Dar cum ar putea oamenii să nu ia acest punct de vedere străin, care, prin captivitate, și-au tras toată educația dintr-o sursă străină? Curaj, independență și lungimi de gândire au fost necesare într-o măsură mai mare decât de obicei, pentru a vedea comori originale ascunse sub acoperirea sărmană a Rusiei și a slavilor, pentru a spune Rusiei: Înviați trecutul din inimă și interogați spiritul vieții ascuns adânc în el! Prin om universal, ei au înțeles ceea ce s-a dezvoltat atât de larg în Occident, spre deosebire de rusul strict național, adică germano-roman sau european Ar putea exista două motive pentru a amesteca acest

european cu universalul În primul rând, nu germană sau franceză a fost considerată comună omenirii (nu vorbim nici măcar de engleză), ambele fiind, de asemenea, imprimate cu caracterul strict național, ci ceva care a spart îngustimea națională și a fost paneuropean În consecință, generalizarea începuse deja și nu trebuia decât să continue pentru a deveni universal uman Mai mult, era deja așa în esență și îi lipsea doar distribuția externă omniprezentă, care trebuia realizată prin intermediul vapoarelor, căilor ferate, telegrafelor, presei, comerțului liber etc Aici nu s-a luat în considerare faptul că Franța , Anglia , Germania au fost doar unități politice, iar unitatea culturală a fost întotdeauna Europa în ansamblul său - care, în consecință, a existat și nu a putut exista nicio străpungere a îngustării naționale - acea civilizație germano-romană, deoarece a aparținut întotdeauna tot tribul, așa a rămas În al doilea rând, și acesta este principalul lucru, se părea că civilizația europeană, în ultimele rezultate ale dezvoltării sale (în filosofia germană și socialismul francez, care a început cu declarația des droits de l'homme), a rupt ultimele lanțuri ale naționalității , chiar și naționala înalt europeană, și atât în teoria științifică, cât și în practica socială, ea nu a mai vrut să se ocupe de nimic, ca de cel mai universal uman Filosofia germană, cu dispreț UMANITATEA POPOLCĂ ŞI GENERALĂ eliminând tot ceea ce avea orice caracter de întâmplare și relativitate, s-a apucat să lupte cu absolutul însuși și părea să-l fi depășit La fel de precis, socialismul s-a gândit să găsească forme comune de viață socială, în felul lor și absolute, capabile să facă fericită întreaga omenire, fără deosebire de timp, loc sau trib Cu o astfel de direcție a minții, era de înțeles să fii atras de universal Învățătura slavofililor în sine nu era străină de o nuanță de umanitarism, care, însă, nu putea fi altfel, pentru că avea și o dublă sursă: filosofia germană, de care s-a raportat doar cu mai multă înțelegere și cu o mai mare libertate decât adversarii ei , și studiul începuturilor vieții ruse și slave în general - în relațiile religioase, istorice, poetice și domestice Dacă a subliniat necesitatea unei dezvoltări naționale originale, a fost parțial pentru că, recunoscând înalta demnitate a principiilor slave, și văzând, de asemenea, unilateralitatea și contradicția ireconciliabilă a principiilor europene, care avuseseră deja timp să se pronunțe, în în cursul dezvoltării pe termen lung, credea că slavii erau destinați să rezolve o problemă umană universală, ceea ce predecesorii lor nu puteau face O astfel de sarcină, însă, nu există deloc - cel puțin în sensul că ar trebui să fie urmată cândva de o soluție concretă, că vreun trib cultural-istoric o va îndeplini cândva pentru sine și pentru restul omenirii Sarcina omenirii nu constă în altceva decât în manifestarea, în diferite momente și de către diferite triburi, a tuturor acelor aspecte, a tuturor acelor particularități de direcție, care stau virtual (în posibilitate, în potență) în ideea de umanitate Dacă, atunci când omenirea și-a terminat întregul drum, sau, mai corect, toate căile sale, ar exista cineva care ar putea cerceta tot ceea ce a trecut, toate tipurile variate de dezvoltare, în toate fazele lor, și-ar putea forma un concept pentru sine despre ideea a cărei implementare a constituit viața umană, pentru a rezolva problema umanității; dar această soluție ar fi doar o înțelegere ideală a ei și nu o realizare reală Care formă a regnului vegetal realizează cel mai pe deplin din toate punctele de vedere ideea, sau poate sarcina plantei: palmierul sau chiparosul? stejar, laur sau rozan? Este evident că nu există deloc o astfel de formă - că cealaltă parte a vieții plantelor este exprimată mai perfect de mușchi decât de RUSIA ȘI EUROPA forme mai dezvoltate

Realizarea deplină a ideii plantelor constă numai în toată varietatea de manifestări de care este capabilă, în toate tipurile și în toate etapele de dezvoltare ale regnului vegetal și nu poate fi înțeleasă decât în mod ideal și nu realizează cu adevărat Poate părea că este diferit în regnul animal Omul pare a fi cea mai înaltă realizare a ideii de animal Deloc! Omul, ca un animal, este în multe privințe mult mai jos decât alte animale Libera circulație aparține, desigur, ideii de animal; dar o persoană se mișcă incomparabil mai rău în apă decât un pește, în aer decât o pasăre, pe pământ decât un cal, căprioară sau câine, într-un copac decât o maimuță sau o veveriță etc , mai rău chiar și cu ajutorul artificial create de el organe, bărci cu aburi, locomotive cu abur, baloane etc Conceptul de animalitate include și capacitatea de a transforma în părțile constitutive ale propriului corp substanța extrasă din exterior; și în acest sens, organele digestive ale unui cal sau ale unei vaci sunt mult mai perfect aranjate, deoarece sunt capabile să extragă părți omogene din punct de vedere chimic cu corpul lor din substanțe care sunt atât de puțin hrănitoare (adică, conțin atât de puține dintre aceste părți în sine) ca iarba Abilitatea de a primi impresii de la obiectele lumii exterioare este, de asemenea, unul dintre atributele animalității; și aici, vederea unui vultur sau a unui șoim este mult mai excelentă decât cea a unui om: acestea sunt adevărate lunete de observare, care se pot adapta la vederea de aproape și la vederea de la distanță; simțul mirosului la câini este infinit mai perfect decât cel al unui bărbat; auzul sau atingerea la lilieci este, parcă, egală cu al șaselea simț, care îi certifică în prezența unor obiecte pe care nu le ating și pe care nu le văd Perfecțiunea animală a omului constă doar în faptul că, dintre toate animalele, el este cel mai mic animal, și deci capabil să se unească cu spiritul, care trebuie să învingă aceste rămășițe de animalitate În consecință, animalitatea se realizează și nu sub nicio formă, ci în toate tipurile și în toate etapele de dezvoltare ale regnului animal Să luăm un bărbat separat: ce vârstă aduce la maximum toate aspectele naturii sale? când toate caracteristicile sale ating cea mai mare dezvoltare? Nu În unele privințe, el este, ca să spunem așa, pe deplin uman doar la maturitate, în altele, în tinerețe UMANITATEA POPOLCĂ ŞI GENERALĂ în al treilea, în senil (experiență), în unele, chiar în copilărie (memorie), și numim om complet acela care și-a manifestat complet toată diversitatea naturii sale în toate fazele dezvoltării sale Deci, ideea unei persoane poate fi înțeleasă numai prin combinarea tuturor momentelor dezvoltării sale și nu poate fi realizată într-adevăr într-un anumit moment; deși există această diferență esențială, că un om își păstrează conștiința individualității sale de-a lungul tuturor epocii prin care a trecut și, în consecință, această înțelegere ideală a îndeplinirii sarcinii sale de către el poate fi considerată de el ca fiind împlinirea ei reală Dacă, totuși, o persoană și-a îndeplinit sarcina într-o fază (într-un moment) a existenței sale, atunci - datorită unității conștiinței - ar putea vedea totuși în această implementare particulară o recompensă pentru insuficiența soluției sale complete în orice moment a vieții sale; dar nici omenirea, ca ființă colectivă, nici vreo persoană individuală, nu poartă în sine conștiința umanității Prin urmare, ce sens satisfăcător ar avea îndeplinirea completă a sarcinii omenirii în orice moment al istoriei sale? Ce ar însemna o civilizație, care ar uni în sine (chiar dacă ar fi posibilă și compatibilă) toate aspectele separat, manifestate până acum prin diferite tipuri cultural-istorice, ar uni: perfecțiunea științei pozitive realizată de civilizația Europei; dezvoltarea și implementarea deplină a ideii de elegant, ca pe

vremea grecilor; un vioi sentiment și conștiință religioasă - a evreilor sau a primelor secole ale creștinismului, bogăția imaginației Indiei, efortul prozaic pentru utilul practic - a Chinei, măreția de stat a Romei etc - ar fi adus toate acestea la cel mai înalt grad de dezvoltare, cu adăugarea unei clădiri sociale ideal perfect? Ce sens satisfăcător ar avea această epocă de aur continuă - câteva secole sau chiar milenii - în comparație cu toate mileniile precedente? Pentru a-i da acest sens, trebuie să acceptăm fanteziile lui Leroux (De l'humanité) sau Petri (Die mystischen Ersheinungen der menschilichen Natur) despre existența unui fel de demiurg, spiritul pământului, care recunoaște întreaga viață colectivă a omenirii ca propria sa viață individuală În rest, toate eforturile civilizațiilor individuale, fiecare dintre ele desfășurate în cel mai faimos mod RUSIA ȘI EUROPA partea a ideii de umanitate (deși aceste părți nu au aceeași importanță), nu s-ar dovedi a fi contribuții vii la vistieria comună, ci doar schele mizerabile, fără valoare pentru nimic - care nu merită să fie atenți, - copilăresc încercări, neavând mai semnificative din moment ce promisiunile care stăteau în ele s-au împlinit Individul poate ajunge la rezolvarea sarcinii sale, la împlinirea reală a destinului său, pentru că este nemuritor, și pentru că i se dă această permisiune de sus, indiferent de timp, loc sau trib; dar această realizare se află dincolo de limitele acestei lumi Pentru ființa colectivă și totuși finită, umanitatea, nu există alt scop, nicio altă sarcină, cu excepția expresiei multitemporale și diversă (adică, multi-tribală) a diferitelor aspecte și direcții ale activității vieții care stau în ideea lui și sunt adesea incompatibile, ca într-o singură persoană, și într-un singur tip de dezvoltare cultural-istoric Dar acum nimeni nu crede, sau foarte puțini cred, că filozofia germană a doborât cu adevărat absolutul în conștiința umană sau că socialismul francez a găsit o formulă transcendentală pentru a rezolva problema socială; dar, în ciuda acestui fapt, ei continuă să confunde Europa cu umanitatea, pentru a afirma că ea a depășit sfera naționalului limitat în sfera universalului Văd în aceasta doar o confuzie a conceptului de stadiu civilizațional de dezvoltare de tip cultural - cu conceptul de uman universal, pe motiv că civilizația se străduiește întotdeauna să distrugă acele forme speciale de dependență care au fost impuse voinței tribale în timpul tranziției popoarelor de fiecare tip cultural de la o formă etnografică la o formă statală de viață, și înlocuiți-le cu forme cunoscute de libertate Aceste forme de dependență sunt luate drept naționale, iar formele corespunzătoare ale libertății sunt luate drept umane (după inexactitatea generală a viziunii istorice, care amestecă etapele dezvoltării cu tipuri, planuri de organizare și acceptă, de exemplu, un nou istoria, sau istoria perioadei civilizaționale a romanismului german care trib pentru stadiul imediat de dezvoltare a întregii omeniri); deşi atât aceste forme de dezvoltare cât şi formele corespunzătoare de libertate sunt în egală măsură naţionale şi se condiţionează reciproc Astfel, de exemplu, se ia drept despotismul religios al romano-catolicismului UMANITATEA POPOLCĂ ŞI GENERALĂ identitatea națională a popoarelor europene; și libertatea anarhică a protestantismului pentru o formă universală de creștinism; sau: intoleranța religioasă și intervenția bisericii în toate relațiile de stat, civile și de familie este considerată un fenomen strict național caracteristic Evului Mediu, adică perioada națională a vieții popoarelor europene, și indiferența religioasă și ateismul de stat, cu căsătoriile civile și etc , pentru un fenomen uman universal; feudalismul monarhic este un fenomen național-german, iar

constituționalismul în limba engleză este un fenomen uman universal Exact în același contrast sunt plasate: iobăgie feudală - cu libertate economică personală nelimitată, adică proletariatul și sclavia colectivă; bresle și corporații - cu dezordine economică exprimată prin formula laissez faire, laissez aller; mercantilismul şi exploatarea coloniilor - cu comerţ liber Dar, oricare ar fi motivele amestecării naționalului european cu umanul general, trebuie să luăm în considerare: este posibil să opunem naționalul umanului general? Omenirea și poporul (națiune, trib) se raportează unul la altul ca un concept generic cu unul specific; în consecinţă relaţiile dintre ele trebuie să fie în general aceleaşi cu cele dintre gen şi specie în general Să luăm, de exemplu, un gen binecunoscut, de exemplu, un gen de legume, o zmeură sau un gen de animale, o pisică Nu intenționez să fac nicio comparație care să fie umilitoare pentru o persoană, ci vreau doar să clarific relația dintre conceptul de specie și cel generic, folosind exemple tangibile Conceptul de gen include ceea ce este comun la toate speciile Astfel, genul de zmeură se caracterizează printr-o floare care arată ca un trandafir mic, cu o cană de cinci tăieturi (și nu zece, ca căpșunile), cu un fruct alcătuit din boabe individuale, sau pur și simplu drupe uscate, orbite împreună și puse pe ca un capac, pe capătul conic sau semicircular-convex al tulpinii Genul de pisică se caracterizează printr-un cap rotund și un bot tocit, o anumită formă, locație și număr de dinți, degete în față și pe picioarele posterioare, cu gheare de evacuare Este evident că nici zmeura, nici pisicile, ca fel, nu ne putem imagina deloc Este ceva abstract, incomplet; pentru a obține o RUSIA ȘI EUROPA existența reală și devin de înțeles, necesită adăugiri la sine O floare și un fruct de o anumită formă - trebuie să primească o anumită culoare, să se unească cu o anumită formă de frunze și tulpini și toate acestea trebuie să fie o iarbă sau un arbust Cu aceste adaosuri, proprietatile generice ale zmeura formeaza concepte mai specifice: zmeura de gradina, mure, mure, zmeura etc , apartinand genului de zmeura În același mod, cu trăsăturile distinctive generale ale felinei ale dinților, labelor, ghearelor etc , ele sunt conectate: un corp de diferite dimensiuni, o coadă de diferite lungimi, prezența unei coame, a unei pupile rotunde sau în formă de fante , urechi cu sau fără ciucuri la capăt, lână de o culoare, dungi sau pete etc , și formează anumite forme de leu, tigru, leopard, râs, pisică domestică etc , toate aparținând genului feline Genul, înțeles în acest sens, este doar o abstracție obținută prin excluderea a tot ceea ce este mai ales în specie; este suma proprietăților tuturor speciilor, minus tot ce se află în ele, care nu este comun tuturor și, prin urmare, genul este ceva cu adevărat imposibil, în incompletitudinea sa ceva mai sărac decât fiecare specie în mod izolat, care, în plus la genericul general, conține altceva special, deși acest special și mai puțin esențial, mai puțin important decât generalul Dar genul poate fi înțeles într-un sens diferit Și anume, ceea ce este comun în el poate, pentru realizarea lui, să fie combinat cu trăsături, dar numai cu cele cunoscute, dintr-un motiv oarecare corespunzătoare, și nu cu toate trăsăturile posibile Zmeura comună se poate combina cu o formă ierboasă, cu o frunză simplă, lată, rotunjită, cu o culoare de floare albă, cu o culoare portocalie de fructe - și să formeze boabe; sau cu forma arbustiva, cu o frunza complexa formata din cinci frunze separate, cu o culoare neagra a fructului, si formeaza un mur; dar nu poate fi combinat cu o formă de copac, cu o frunză lungă și îngustă, cu o culoare galbenă a unei flori, cu o culoare albă a unui bud etc În mod similar, o pisică comună poate fi combinată cu o înălțime medie, cu o netedă , blană tare uniformă,

strânsă, cu coada terminată în cucui , cu coamă, cu pupila rotundă - și formează formă de leu; sau cu statură mică, cu păr moale, cu o pupilă longitudinală, ca fante - și formează un do- YARODPOE SI OMUL GENERAL pisica domestica; dar nu poate fi combinat cu o coadă păroasă, ca cea a unui cal, cu una pufoasă, ca cea a veveriței, cu urechi floare, ca un elefant, cu o pupila transversală dreptunghiulară, ca o căprioară etc În consecință, în fiecare concept generic, cu excepția unui agregat abstract Semnele sale distinctive sunt și capacitatea de a fi completat într-un mod cunoscut doar pentru implementarea sa în realitate, abilitate care este teoretic nedeterminată, dar doar cercetată empiric Dacă această abilitate, care constă în esența (sau ideea) genului, se adaugă conceptului generic abstract, atunci genul va consta nu numai din ceea ce este comun tuturor speciilor sale, ci din acest comun, cu adăugarea de toate acele completări la care este capabil În acest sens, genul nu va mai fi o singură abstracție, ci ceva real îi va corespunde, numai că nu într-o singură ființă, nu simultan și unu-la-unu, ci numai în ființe diferite, în timpuri și locuri diferite, realizabile În acest sens, genul de zmeură nu va consta în conceptul abstract de comun între zmeura de grădină, mure, fructe cu sâmburi, zmeură, zmeură, ci în agregatul de zmeură, mure, fructe cu sâmburi, zmeură, zmeură etc a unei pisici nu se află în abstracția generalului dintre un leu, un tigru, un leopard, o pisică, un râs - ci în totalitatea reală a tuturor acestora În primul sens, genul este doar o specie generală, iar în acest sens conceptul de generic va fi Deja și mai scăzut decât orice specie în mod izolat; în al doilea sens, genul va fi toate speciile și, prin urmare, mai larg și mai înalt decât orice specie Pentru a evita neînțelegerile, mai trebuie să adăugăm că această relație a genericului cu specificul este complet independentă de reprezentarea genetică pe care o asociem cu conceptul de specie, i e e indiferent dacă ne imaginăm o specie ca ceva original genetic, creat direct, sau numai în timp, sub influența unor circumstanțe externe, diferențiat, autoexistent; căci tot ceea ce s-a spus despre genurile și speciile reale, în sensul natural-istoric, se aplică în întregime raportului dintre rasele sau soiurile (în care nimeni nu își asumă identitatea genetică) cu specii Conceptul de cal în sensul nesistematic-științific obișnuit este exact aceeași abstracție, care nu dă nicio idee reală completă, ca și conceptul zoologic al genului de pisică; pentru că fiecare RUSIA ȘI EUROPA un cal aparține unei rase și, de fapt, nu este niciodată doar un cal (despre care nici măcar nu știm cum arată), ci fie un arab pursânge, fie o engleză ușoară, rapidă, slabă, sau un masiv, Mecklenburg grea, sau stepă nu impunătoare, dar neobosit etc Să aplicăm acum aceste analogii la relațiile care există între un popor (națiune, trib) și umanitate Nu este nevoie ca triburile să nu constituie unități genetic originale, ci doar cu decursul mileniilor grupuri autoexistente care au primit nu numai un aspect exterior caracteristic deosebit, ci și o structură mentală specială; de aici rezultă doar că sfera abstractă a universalului uman este mai vastă decât ar fi altfel; relația dintre conceptul specific al unui popor, al unui trib, cu conceptul generic al umanității rămâne în esență aceeași Totuși, conceptul de umanitate universală nu numai că nu are nimic real și real în sine, dar este Deja, mai precis, mai scăzut decât conceptul de tribal sau popular; căci aceasta din urmă, în mod necesar, o include pe prima și, în plus, îi adaugă ceva special, suplimentar, care tocmai trebuie păstrat și dezvoltat, pentru ca conceptul generic de umanitate în al doilea său sens (real) să primească toată acea diversitate și bogăție în implementare, la ceea ce este capabil În consecință, nu numai că umanul

universal nu există în realitate, dar a dori a fi înseamnă a dori să te mulțumești cu un loc comun, incoloritate, lipsă de originalitate, într-un cuvânt, să te mulțumești cu o incompletitudine imposibilă Un alt lucru este tot-umanul, care trebuie distins de universal, este fără îndoială mai înalt decât orice individ-uman, sau național; dar ea constă și numai din totalitatea a tot ceea ce este național, în toate locurile și timpurile existente și trebuind să existe; este incompatibil și irealizabil în orice naționalitate; realitatea sa nu poate fi decât multidimensională și multi-temporală Geniul uman universal nu este cel care exprimă - în orice sferă de activitate - un om universal, cu excepția a tot ceea ce este special la nivel național (o astfel de persoană nu ar fi un geniu, ci unul vulgar în sensul cel mai deplin al cuvântului) , dar unul care, exprimând complet , dincolo de umanul comun, și de toată particularitatea lui națională, adaugă UMANITATEA POPOLCĂ ŞI GENERALĂ există încă unele trăsături sau aspecte inerente altor naționalități, motiv pentru care devine într-o oarecare măsură apropiată și de înțeles pentru acestea, deși niciodată în aceeași măsură ca și pentru propriul lor popor Englezii râd destul de bine de germani, care au pretenția de a-l înțelege pe Shakespeare mai bine decât ei înșiși, iar grecii nu ar fi râs atât de mult la afirmații similare despre Homer sau Sofocle; la fel, nimeni nu a gândit în mod baconian, ca englezii, sau în mod hegelian, ca germanii Ar fi mai corect să numim astfel de gânditori bogat înzestrați nu genii umane universale, ci genii umane universale, deși, de fapt, a existat un singur om, și El era Dumnezeu Așadar (pentru a reveni la comparația pe care am folosit-o la începutul acestui capitol), reiese că relația dintre naționalul și umanul universal nu este deloc asemănată cu curțile sau dulapurile înghesuite care înconjoară o piață vastă, ci poate fi asemănată cu străzile care se intersectează reciproc și formează un pătrat, care în raport cu fiecare stradă este doar o parte a acesteia și aparține în mod egal tuturor străzilor și, prin urmare, mai mici și mai strâmte decât fiecare dintre ele separat Pentru a promova dezvoltarea orașului, care, după asemănarea noastră, reprezintă întreaga umanitate, nu mai rămâne nimic de făcut decât să vă reconstruiți strada după propriul plan și să nu vă înghesuiți în piața comună și să nu vă asumați continuarea străzii altcuiva (planul și natura clădirilor sunt cunoscute doar de primii locuitori ai săi, care au tot ce este necesar pentru continuarea clădirii), și astfel să nu lipsească orașul de o diversitate și o distribuție corespunzătoare în toate directiile Să aplicăm acum tot ce s-a spus în acest capitol și în cele două capitole precedente la relațiile Rusiei, sau, mai bine zis, ale întregii slavații (a cărei Rusia servește doar ca reprezentant) cu Europa O civilizație umană comună nu există și nu poate exista, pentru că aceasta ar fi doar o incompletitudine imposibilă și cu totul nedorită O civilizație a întregului uman care ar putea fi unită, de asemenea, nu există și nu poate exista, pentru că este un ideal de neatins sau, mai bine spus, un ideal realizabil prin dezvoltarea consecventă sau în comun a tuturor tipurilor istorico-culturale proprii RUSIA ȘI EUROPA a cărei activitate figurativă manifestă viața istorică a omenirii în trecut, prezent și viitor Tipurilor cultural-istorice corespund marilor familii sau triburi lingvistico-etnografice ale rasei umane Șapte astfel de triburi sau familii de popoare aparțin rasei ariene Cinci dintre ei au dezvoltat civilizații mai mult sau mai puțin complete și complet independente; Celtic al șaselea, lipsit de independență politică în perioada etnografică a dezvoltării sale, nu a compus un tip cultural și istoric distinctiv, nu a avut o civilizație

caracteristică, ci s-a transformat în mamă etnografică pentru Rimskago și apoi, în rămășițele sale distruse , pentru tipul european cultural și istoric și istoric și istoric și istoric și istoric și istoric și istoric și istoric și istoric și istoric și istoric și istoric și istoric și istoric și istoric și istoric și civilizațiile produse de acestea Tribul slav este al șaptelea dintre aceste familii de popoare ariene Cea mai semnificativă parte a slavilor (cel puțin, dacă nu mai mult de două treimi) constituie un întreg independent politic - marele regat rus Restul slavilor, deși nu constituie unități politice independente, dar au rezistat tuturor furtunilor care i-au abătut și acum continuă să rătăcească: germani, maghiari și turci, fără a-și pierde originalitatea, păstrându-și limba, obiceiurile și (în mare parte) forma de creştinism pe care au adoptat-o iniţial - ortodoxia Conștiința populară și integrală slavă s-a trezit atât în rândul slavilor turci, cât și al austrieci și sunt necesare doar circumstanțe favorabile pentru a le conferi identitate politică Întreaga analogie istorică spune, așadar, că slavii, ca și bătrânii lor, pe calea dezvoltării, frații arieni, pot și trebuie să-și formeze propria civilizație originară - că slavismul este un termen de același ordin cu elenismul, latinismul, europeismul , același tip cultural și istoric, în raport cu care Rusia, Cehia, Serbia, Bulgaria ar trebui să aibă același înțeles pe care îl au Franța, Anglia, Germania, Spania în raport cu Europa - ceea ce Atena, Sparta, Teba au avut în raport cu Grecia Mai mult, experiența istorică mondială ne spune că, dacă slavii nu au acest înțeles înalt, atunci nu va avea niciunul - că toată pregătirea etnografică veche de o mie de ani, toată viața și lupta de stat veche de secole, toate puterea politică dobândită de atât de mulți FOLK SI UM victime ale unuia dintre popoarele slave, există doar un balon de săpun, o formă fără conținut, o existență fără scop, un vlăstar ucis de ger; - căci civilizația nu se transmite (în sensul unic adevărat și rodnic al cuvântului) de la popoare de un tip cultural la popoare de altul Dacă, din motive externe sau interne, ei nu sunt capabili să dezvolte o civilizație originară, adică să devină un tip cultural-istoric dezvoltat, un organ viu, inactiv al umanității, atunci nu au de ales decât să se dizolve, să se dizolve și să se transforme în material etnografic, ca mijloc de a atinge scopuri străine, de a-și pierde principiul formațional sau educațional și de a se hrăni cu munca și sudoarea propriei, carnea și sângele cuiva, a altcuiva, o inoculare mai nobilă și cu cât acest lucru se întâmplă mai repede, cu atât mai bine De ce să-i sprijini pe cei inutili, în orice caz sortit distrugerii? Mai sus au fost exemple de transfer imaginar al civilizațiilor de la un tip cultural-istoric la popoarele altuia (exemple ale așa-numitului "culturalism" și rezultatele pe care le-au avut aceste încercări repetate repetate) din lumea greacă, romană și germană Nu lipsesc aceste exemple și între relațiile popoarelor germanice cu popoarele slave, unde aceste exemple sunt mai precis instructive pentru noi Începuturile tipului germano-roman au fost impuse mai mult sau mai puțin cu forța polonezilor și cehilor Și ce a produs civilizația cehă și poloneză? Forma, în care popoarele europene au învățat creștinismul, este katolicismul, - ceea ce este neobișnuit pentru spiritul slav, a fost Polonia (unde, prin împrejurări, s-a învățat în cel mai sincer mod) și a făcut cel mai coroziv, fără echivoc dăunător, care era inegal Spania însăşi (unde catolicismul, în ciuda faptului că a ajuns la rezultatele sale extreme, nu a denaturat însă caracterul naţional) Aristocrația și cavalerismul german, distorsionând democrația slavă, au produs nobilimea; Știința și arta europeană, în

ciuda influenței lor pe termen lung, nu au prins rădăcini pe pământul polonez în așa fel încât să pună Polonia printre figurile originale în acest sens Cehii, din fericire, nu au reacţionat într-un mod atât de pasiv la principiile străine caracterului lor naţional, au încercat să-şi arunce jugul; și numai acestea auto- * RUSIA ȘI EUROPA impulsuri demne ale lui Cehov, aceste fapte "antigermane, antieuropene: skye", pe care Europa le-a considerat și încă le consideră (cumva, o reformă religioasă în mod ortodox și lupta asupra ei cu Europa pe vremea lui Hus și Zizka) , și început de ei în mișcarea panslavă a secolului nostru), pot și trebuie considerate isprăvile istorice mondiale ale poporului ceh, mărturie pentru posteritate În spiritul și direcția europeană sau germano-romană , cehii erau la fel de sterpi ca polonezii Este necesar să adăugăm că același lucru este valabil și pentru Rusia? Petru cel Mare a vrut să inoculeze civilizația europeană sălbaticului rus, acceptând inocularea, bineînțeles, în acel sens misterios (schimbând însăși natura sălbaticului), care a fost menționat Dar indiferent cum se gândește cineva despre un lucru, chiar dacă însuși Petru gândește, esența lucrului nu se schimbă: altoia rămâne o grefă și nu devine o metamorfoză în sensul ovidian Oamenii au continuat să-și păstreze originalitatea - a fost necesar să se taie mugurii pe care sălbaticii i-au lăsat să iasă sub locul altoit, pentru ca altoire să nu fie înecat, dar rezultatele sunt cunoscute: nici o cultură originală nu a crescut pe pământul rusesc în timpul unor astfel de operațiuni, nici unul străin nu a fost asimilat de acesta și nu a pătruns dincolo de suprafața societății; străin în această societate a produs nemernici de cea mai putredă natură: nihilism, absenteism, shedoferrotism, separatism, birocrație, democrație inspirată și cel mai nou copil - aristocrația nou-fangled à ia "Vest", cel mai dăunător dintre toate "ismele" Slavă Domnului că, cel puțin, sălbaticii au supraviețuit până acum și și-au păstrat puterea plantelor O astfel de impunere a principiilor străine (străine civilizației) tribului slav în general și Rusiei în special, este la fel de nereușită ca toate celelalte încercări de acest gen, este cu atât mai nepotrivită cu cât nu are acele justificări care pot fi date în favoarea unor alte încercări asemănătoare, ca, de exemplu, în ceea ce priveşte elenismul alexandrin Aici, pe de o parte, un tip cultural-istoric bogat dotat, din cauza deficiențelor structurii politice a statelor care făceau parte din cercul său (păsându-se prea mult de satisfacerea nevoii de diversitate în dezvoltare și prea puțin de unitate și putere), a trebuit să se stingă pe pământul său natal, incapabil să-l ducă la bun sfârșit OAMENII ȘI UMANITATEA dezvoltarea și aduce toate roadele de care a fost capabil; pe de altă parte, poporul egiptean, căruia i s-a altoit elenismul, își terminase deja ciclul, dăduse o floare și un fruct deosebit, ajunsese cu mult timp în urmă într-o stare de stagnare și trebuia să coboare într-un fel sau altul la etnografie etapă de dezvoltare Prin urmare, ceea ce nu putea fi de folos Egiptului putea fi și a fost într-adevăr benefic în sens uman Dar de ce să sacrifici un trib slav, tânăr și original, de la care ar trebui să te aștepți la o dezvoltare deosebită și rezultate deosebite ale acestuia, când, în plus, civilizația europeană se află într-o poziție complet diferită de cea a grecilor în vremea macedoneană? Puternic pe propriul sol, poate ajunge la destinația finală pe el fără nici un alienism Sacrificiul nu este doar prea valoros, ci este complet în zadar Și așa, pentru fiecare slav: rus, ceh, sârb, croat, sloven, slovac, bulgar (aș dori să adaug un polonez), - după Dumnezeu și Sfânta Sa Biserică - ideea de slavism ar trebui să fie o idee mai înaltă, mai presus decât libertatea, mai

presus decât știința, mai presus decât iluminismul, mai presus de orice bine pământesc, căci niciunul dintre ele nu este realizabil pentru el fără implementarea ei - fără un slavism original, independent din punct de vedere spiritual, național și politic; dimpotrivă, toate aceste bunuri vor fi consecințele necesare ale acestei independențe și originalități Am fost conduși la această concluzie de toată dezvoltarea anterioară a întrebării care ne-a ocupat Această concluzie, desigur, nu are nimic nou pentru cei care de la început au adoptat sau adoptat ideea așa-zisă slavofilă Dar mă pun în locul cititorului, pentru care această viziune este mai străină, și aud întrebarea: în ce poate fi însă această nouă civilizație slavă? Rudimentele sale, pe fundalul strălucitor al civilizației europene, devin invizibile pentru ochiul orb Această știință profundă, cu bogatele sale rezultate practice, supunând natura la picioarele omului, necesită o reformă radicală? Oamenii care au făcut atât de multe în domeniul științei și continuă să facă asta sunt obosiți, epuizați și au nevoie de înlocuire cu niște nou-veniți care încă nu s-au marcat cu nimic sau aproape nimic? Dacă până acum am reușit să-mi exprim gândul în mod clar, atunci această îndoială nu poate decât RUSIA ȘI EUROPA Îmi vine să fac pe oricine de rușine Popoarele de fiecare tip cultural-istoric nu lucrează în zadar; rezultatele muncii lor rămân proprietatea tuturor celorlalte popoare care ajung la perioada civilizațională a dezvoltării lor și nu este nevoie să repeți această muncă Dar această activitate este întotdeauna unilaterală și se manifestă în principal într-o singură categorie de rezultate Dezvoltarea unei ştiinţe pozitive a naturii este tocmai rezultatul cel mai esenţial al civilizaţiei germano-romane, rod al tipului cultural-istoric european; la fel cum arta, dezvoltarea ideii de frumos, a fost rodul predominant al civilizației grecești; dreptul şi organizarea politică a statului este rodul civilizaţiei romane; dezvoltarea ideii religioase a unicului Dumnezeu adevărat este rodul civilizației evreiești Prin urmare, este absolut de necrezut ca dezvoltarea ulterioară a științei analitice pozitive a naturii, în aceeași direcție (care a dat roade atât de bogate), să fie sarcina principală a tipului cultural-istoric slav În primul rând, popoarele europene, după cum arată experiența, nu și-au epuizat încă puterea în raport cu știința și mai bine decât oricine altcineva pot continua munca pe care au început-o și au ajuns deja până acum ! condus În aceasta, popoarele slave, ca toate celelalte, nu pot decât să concureze cu ele și să fie doar ajutoarele lor În al doilea rând, nevoia unei schimbări de direcție (într-un nou subiect de activitate) pentru ca progresul să continue, constituie motivul intern pentru care este necesară apariția pe câmpul istoric a unor noi popoare, cu alt sistem mental, popoare care constituie un tip cultural-istoric original De aici nu rezultă că o civilizație de alt tip nu poate funcționa cu succes în domenii deja traversate cu succes de alții; dar nu acest gen de activitate poate constitui sarcina sa principală Cea mai recentă știință este un fenomen atât de măreț încât înaintea lui toate celelalte aspecte ale vieții par să-și piardă semnificația Nu consideră mulți oameni arta ca un fel de distracție, distracție pentru a avea nimic mai bun de făcut, potrivită pentru a distra paraziții, dar, strict vorbind, nedemn de bogatul nostru simț practic al epocii? Nu este necesar să menționăm ce rol delimitează această viziune unilaterală pentru religie Religia se transformă în nimic mai mult decât o superstiție, potrivită veacurilor întunericului OAMENII ȘI UMANITATEA și ignoranța, nu numai de prisos în epoca iluminării și progresului, ci chiar un obstacol pozitiv în calea dezvoltării și

prosperității ulterioare Toate imperfecțiunile ordinii sociale (sau ceea ce pare să fie așa) sunt, de asemenea, rodul ignoranței, și nu o consecință necesară a condițiilor fundamentale ale dezvoltării istorice și, prin urmare, parcă, pot fi eliminate prin aplicarea unui teorie elaborată de un astfel de om de știință sau utopic Din această perspectivă, desigur, știința (și, mai mult, tocmai știința pozitivă a naturii), cum ar fi absorbția întregii civilizații, devine sinonimul ei Nu numai atât: tot ceea ce nu se încadrează în această știință este o frână, greutăți, kilograme, încetinind marșul pe calea progresului Nu este nevoie să se dovedească unilateralitatea unei astfel de vederi Civilizația este un concept mai extins decât știința, arta, religia, dezvoltarea politică, civilă, economică și socială, luate separat, deoarece civilizația include toate acestea în sine Eu spun că până și religia este un concept subordonat civilizației Acest lucru este adevărat, desigur, numai în raport cu statele sau, în general, cu societățile umane, și nu cu indivizii, pentru care religia are, fără îndoială, o importanță incomparabil mai mare decât orice altceva pe care îl înțelegem prin denumirea de civilizație și nu este cuprinsă de civilizație, deoarece prin însăși esența ei depășește limitele pământești De aici rezultă că o civilizație, sau, cu alte cuvinte, un tip cultural-istoric, poate fi considerată nu numai nouă și originală, ci și de o foarte mare importanță în dezvoltarea generală a omenirii, chiar dacă, chiar și în ceea ce privește știință, nu a produs nimic nou, nimic original, dar aș merge doar pe calea veche, pășită corect Un exemplu este Roma, care nu ocupă ultimul loc între tipurile cultural-istorice ale omenirii, deși era aproape complet sterilă din punct de vedere științific Deși științele și artele (și mai ales științele) constituie cea mai prețioasă moștenire lăsată în urmă de tipurile cultural-istorice, deși constituie cea mai semnificativă contribuție la vistieria generală a omenirii, ele nu oferă baza vieții oamenilor În acest sens, religia (ca bază morală a activității), structura politică, civilă, economică și socială RUSIA ȘI EUROPA au o importanță mult mai mare Dacă pentru noi Homer, Fidias, Praxiteles, Pindar, Sofocle, Platon, Aristotel reprezintă esența elenismului, cuprind interesul principal pentru viața înfloritoare a Greciei de acum două mii de ani, atunci pentru greci înșiși acest interes a fost aproape mai exprimat și concentrat la Licurg, Solon, Temistocle, Pericle, Epaminonda, Demosen, care au organizat sau condus viața practică în Grecia Științele și artele, ca produse ale vieții populare, seamănă mai mult cu acele depozite nobile ale organismului vegetal (balsamuri, uleiuri esențiale, coloranți), care dau strălucire și parfum florilor și fructelor lor, sau se aseamănă mai mult cu amidonul, care constituie un rezervă pentru viitoarea nutriție a plantei, decât de către noi înșine celulele frunzei și tulpinii, în care se află chiar începutul vieții și creșterii plantei Dacă, prin urmare, este imposibil să negați posibilitatea existenței unor tipuri cultural-istorice originale care nu sunt lipsite de o semnificație importantă în viața generală a omenirii - fără performanță științifică și artistică amator, atunci este totuși imposibil să nu spunem că o astfel de viață este săracă și unilaterală, precum Roma puternică, în ochii urmașilor, trebuie să cedeze loc nu numai popoarelor de tip germano-roman, depășind Roma chiar și în puterea lor politică absolută, ci și nesemnificativului politic Hellas Desigur, nu avem dreptul să dorim și să așteptăm un viitor atât de incolor pentru popoarele slave Faptul că pot avea propria artă nu este de obicei contestat și ar fi greu de contestat atunci când începuturile ei, în diverse ramuri ale artei plastice, sunt

în fața tuturor Dar ce este știința slavă originală? Există un loc pentru asta și, în general, este posibilă știința națională? Oricât de depășită ar fi această întrebare, care odată a făcut obiectul unei dezbateri aprinse în literatura noastră, nu o pot lăsa fără luare în considerare în acest capitol, care are ca subiect raportul dintre naționalul și umanul universal Toate obiecțiile cunoscute de mine împotriva posibilității unei naturi populare a științei sunt rezumate în următoarele trei:) Adevărul este unul și, în consecință, știința, care are ca subiect adevărul, este și ea una) Știința este succesivă; elaborat de un popor, un secol, trece în moștenirea altor secole și FOLK SI UM popoare care pot continua construirea științei numai pe aceeași bază Nu același lucru se poate spune (cel puțin nu cu aceeași forță) despre arte, căci fiecare operă de artă constituie un tot original și nu poate fi continuată Arta altor epoci și popoare contribuie la mersul ei general progresiv - fie numai prin dezvoltarea metodelor tehnice, fie prin aceea care servește drept exemplu, material de studiu, completând materialul oferit de natură însăși; fiecare artist adevărat creează în felul lui și o ia de la capăt, ca să spunem așa Shakespeare și-ar fi putut scrie tragediile dacă nu ar fi fost înaintea lui Eschil și Sofocle; dar Newton este de neconceput fără Euclid, fără Copernic și Kepler) Însuși limbajul, comun poetului și compatrioților săi, îl pune pe artist în cea mai strânsă dependență de ascultătorii sau cititorii săi și constituie deja motivul necesar al caracterului național al operelor de literatură; în traducere, frumusețea lor se pierde mereu Între timp, limbajul nu are o mare importanță în știință și pentru ea poate fi folosită orice limbă cunoscută de majoritatea oamenilor educați și învățați, chiar dacă este moartă, cum ar fi latina Ultimele două obiecții încearcă să explice de ce naționalitatea, recunoscută de toți în artă, nu poate fi aplicată științei și au o oarecare forță Dar ceea ce se spune despre influența limbajului asupra conferirii operelor de artă a caracterului popular se aplică numai poeziei Între timp, alte ramuri ale artei: muzica, pictura, sculptura, arhitectura, folosind limbajul general înțeles al sunetelor și al formelor pentru toată lumea, nu sunt însă mai puțin populare și apoi bune numai atunci când sunt populare Marea capacitate a științei de a transfera, la succesiune, constituie calitatea ei inalienabilă, dar nu contrazice deloc faptul că fiecare popor original muncitor ar trebui să aleagă din această moștenire (la fel de exact ca din materialul oferit cercetării sale de natura însăși) că după înclinațiile și abilitățile speciale ale acestui popor, și l-au prelucrat cu acele metode și metode de gândire care îi sunt caracteristice În ceea ce privește principala obiecție, acel adevăr este unul și acela RUSIA ȘI EUROPA în consecință există o singură știință, atunci se bazează pe neînțelegere pură Ce este adevarul? Cea mai simplă, și în același timp cea mai precisă definiție care se poate face, mi se pare, va fi: adevărul este cunoașterea a ceea ce există - așa cum există În acest concept, deci, există două elemente: elementul exterior nu este adevărul, ci realitatea, care, desigur, este independentă nu numai de național, ci de uman în general; iar elementul interior este reflectarea acestei realități în conștiința noastră Dacă această reflecție este absolut exactă și complet completă, adică dacă nu s-a pierdut o singură trăsătură, nici o singură nuanță a realității nu s-a pierdut, nici o singură trăsătură nu a fost distorsionată, nici o singură trăsătură nu a fost adăugată, atunci un adevăr atât de perfect Desigur, nici nu va purta pe sine nicio ștampilă de naționalitate sau personalitate Dar o astfel de reflectare a realității

în conștiința umană este imposibilă, sau cel puțin imposibilă în majoritatea cazurilor; la fel cum este imposibilă o asemenea imagine a unui obiect într-o oglindă, căreia nu i s-ar atașa * nicio calitate care să fie caracteristică nu obiectului reflectat, ci oglinzii reflectorizante Prin urmare, toate (sau aproape toate) adevărurile noastre sunt fie unilaterale, fie conțin mai mult sau mai puțin amestec de falsitate, sau ambele Dacă nu ar fi așa, atunci conceptele tuturor oamenilor despre ceea ce știu bine ar trebui să fie identice Dar ele sunt diferite și, mai mult, în două privințe În primul rând, diferite clase de adevăr interesează diferiți oameni în grade diferite, astfel încât fiecare rămâne mai mult sau mai puțin indiferent față de anumite ramuri ale cunoașterii (clase de adevăruri), având o simpatie vie pentru alte ramuri; în al doilea rând, oamenii de știință care sunt angajați în aceleași ramuri de cunoaștere își formează, totuși, opinii complet diferite asupra unor astfel de subiecte, care ar trebui să fie la fel de cunoscute de ei Astfel, Cuvier și Geoffroy-Saint-Hilaire, sau Cuvier și Auquen, care trăiau în același timp și erau angajați în aceeași știință, aveau totuși o viziune complet diferită nu numai asupra lumii în general, ci și asupra celei speciale subiect al ocupațiilor lor -regnul animal, care, totuși, a rămas același, indiferent cine l-a supus cercetărilor lor - Cuvier, Geoffroy-Saint-Hilaire sau Auken Dar fiecare dintre ei a dat reflecția pe care trebuia să o facă OAMENII ȘI UMANITATEA constituie în conștiința lor o unilateralitate de natură specială și chiar au adăugat la ea un tip special de trăsătură subiectivă Acum întrebarea este: toate aceste trăsături în metodele de gândire, în metodele de cercetare, sunt împrăștiate accidental printre oameni sau grupate în funcție de naționalități - la fel de exact cum sunt grupate proprietățile morale, abilitățile estetice? În cel din urmă nu poate exista nicio îndoială; iar dacă este așa, atunci știința trebuie să poarte neapărat amprenta naționalului, așa cum arta, statul și viața sa socială poartă, într-un cuvânt, toate manifestările spiritului uman Din aceasta, desigur, nu rezultă că cutare sau cutare om de știință nu ar putea sta mai aproape (în direcția lui , în părerile sale și în metodele explicațiilor și gândirii sale) de o naționalitate străină decât de a sa, și aceasta nu este deloc din imitație, ci în funcție de particularitățile naturii lor mentale Astfel Geoffroy-Saint-Hilaire era mai mult german decât francez, apropiindu-se de școala filozofilor naturii; Aristotel este mai mult un european al timpurilor moderne decât un grec antic; dar astfel de exemple vor rămâne întotdeauna excepții Din cele spuse, se poate trage concluzia că unilateralitatea direcției, amestecul de minciuni inerent în tot ceea ce este uman, este tocmai soarta naționalului în știință Este parțial așa, dar, totuși, nu chiar Adevărul este, parcă, asemănat cu metalele nobile, pe care le-am putea extrage doar transformându-le mai întâi într-un aliaj cu metale comune Acest amestec le-ar diminua, desigur, valoarea; dar nu este necesar să ne împacăm cu aceasta, dacă numai în condiția unui astfel de amestec este posibil să le dobândim, dacă nu ne sunt date în forma lor pură și dacă un amestec de grad cunoscut determină extracția a unui metal prețios de o calitate cunoscută? Oare amestecul în sine într-un asemenea caz nu primește demnitate în ochii noștri, ca unealtă, ca o condiție sine qua non pentru succesul în continuare în descoperirea adevărului? Este adevărat că, odată cu trecerea timpului, cu varietatea diferitelor tendințe naționale (și, cel mai important, tocmai în condiția acestui soi), aceste impurități sunt izolate, eliminate - și metalul nobil pur al adevărului rămâne Cu toate acestea, rolul

naționalității, adică caracteristicile individuale cunoscute, grupul I RUSIA ȘI EUROPA cei care călătoresc după naționalități, nu scade, nu slăbește prin asta în știință; căci știința deschide din ce în ce mai multe orizonturi noi care necesită aceeași muncă, care nu poate fi făcută altfel, precum, în aceleași condiții, amestecarea trăsăturilor individuale și, în consecință, naționale cu reflectările realității în oglinda conștiinței noastre Dar aceasta este doar o altă latură a subiectului Structura mentală specială care caracterizează fiecare naționalitate (în special fiecare tip cultural și istoric) se manifestă nu numai prin faptul că atașează un amestec subiectiv adevărurilor științifice pe care le produc, ci și prin faptul că face ca fiecare popor să privească ceea ce este supuse cercetării științifice realitatea dintr-un punct de vedere puțin diferit Prin urmare, reflectările acestei realități în spiritul diferitelor popoare nu coincid complet între ele, ci au ceva în sine care se completează reciproc unilateralitatea lor Este foarte ciudat că cei care neagă naționalitatea în știință, pentru că adevărul este unul, admit, însă, că este diferit în timp Cuvintele "știință modernă, ultima știință" nu își părăsesc limbajul Dacă știința poate fi diferită în timp, în funcție de vârsta la care a ajuns conștiința nativă, de ce nu poate fi diferită, în funcție de acele trăsături ale structurii mentale care disting fiecare popor în toate etapele dezvoltării sale? Dacă vrem să ne facem o idee exactă și completă a unui subiect complex, de exemplu, un munte, atunci nu este suficient să ne ridicăm din ce în ce mai sus pentru a-l cerceta din diferite orizonturi, ci trebuie să intrăm și din diferite părți Această necesitate este cu atât mai mare, cu atât mai complex este subiectul cercetării Dacă în loc de munte luăm o piramidă sau o coloană, atunci, bineînțeles, o trecere în revistă a acesteia din orice punct de vedere este suficientă pentru a ne forma o concepție clară asupra formei sale, deoarece este simplă și urmează un simplu, ușor lege inteligibilă, a cărei înțelegere elimină necesitatea de a privi subiectul din puncte de vedere diferite Pe lângă amestecul specific subiectiv și unilateralitatea necesară, în funcție de particularitățile din structura mentală a diferitelor naționalități, caracterul național este dat științei prin acea preferință, acea predilecție pe care fiecare popor o conferă anumitor ramuri ale cunoașterii, care de asemenea UMANITATEA POPOLCĂ ŞI GENERALĂ de nimic altceva nu poate depinde, ci de o anumită corespondență care există între diferitele categorii în care se împarte subiectul cercetării științifice și între înclinațiile și, în consecință, abilitățile diferitelor popoare Așa cum există indivizi care simt o înclinație către matematică, științe naturale, filologie, istorie și științe sociale, tot așa există și popoare - predominant matematicieni, predominant filologi etc De exemplu, din dragoste și, în consecință, și în capacitatea la matematică pură și aplicată, primul loc aparține fără îndoială francezilor Numai ei au prezentat mai mulți oameni de știință de primă clasă în acest domeniu decât toate celelalte popoare europene la un loc: Pascal, Descartes, Clairaut, Dalambert, Monge, Laplace, Fourier, Legendre, Langrange, Poisson, Cauchy, Le Verrier - francezi Germania, în care cea mai versatilă activitate științifică este atât de dezvoltată, se poate opune acestei pleiade de matematicieni - nu mai mult de trei sau patru, și anume: Leibniz, Euler, Gauss Într-o măsură și mai mare, Germania este lider în lingvistică sau filologie comparată, pe care Germania aproape le-a creat și o dezvoltă în continuare Împotriva numelui lui Bopp, Pott, Wilhelm Humboldt, Grimm, Lassen, Schleicher, Max Müller - Franța nu poate pune mulți rivali

echivalenti Această superioritate neîndoielnică a lui Nemtsev în domeniul lingvisticii este cu atât mai remarcabilă cu cât nu poate fi explicată prin niciun motiv întâmplător Studiul filologiei clasice, care constituie fără îndoială pregătirea imediată pentru ocuparea filologiei comparate, nu era specialitatea Germaniei În școlile franceze, și mai ales în engleză, latină și greacă, limbile au fost studiate cu nu mai puțin, și poate cu mai mult zel decât în Germania Pe de altă parte, savanții englezi au avut mult mai multe motive și comoditate să studieze limba sanscrită, care, după cum se știe, a servit ca punct de plecare pentru construirea unei noi științe a lingvisticii comparate Primii lingviști germani au trebuit chiar să meargă la Londra pentru a studia limba sanscrită, deoarece la începutul secolului prezent doar acel oraș a oferit mijloace suficiente pentru acest studiu Nu spun nimic despre subiecte precum astronomia practică, observațională, în care primatul RUSIA ȘI EUROPA care a aparținut multă vreme Angliei, se poate explica prin faptul că guvernul britanic a amenajat observatoare excelente și a furnizat în general fonduri, având în vedere importanța practică pe care această știință o are pentru o națiune predominant maritimă Dar Anglia are și știința sa preferată - geologia, care își datorează principalele succese englezilor Astfel, găsim trei motive pentru care știința, alături de alte aspecte ale civilizației, trebuie să poarte neapărat pecetea naționalității, în ciuda faptului că în plan științific influența poporului asupra oamenilor și influența trecutului asupra prezentului este mai puternică decât în alte laturi ale vieţii culturale şi istorice Aceste motive sunt:) preferința dată de diferite națiuni diferitelor ramuri ale cunoașterii;) unilateralitatea naturală a abilităților și perspectivei, care distinge fiecare națiune și o face să privească realitatea din punctul său de vedere special;) un amestec de trăsături subiective individuale cu adevărul obiectiv, trăsături care (ca toate celelalte calități și proprietăți morale) nu sunt împărțite la întâmplare indiferent între toți oamenii, ci sunt grupate în funcție de naționalități și, în totalitatea lor, constituie ceea ce numim caracter popular Aceste ultime două motive nu sunt însă în aceeași măsură aplicabile tuturor ramurilor cercetării științifice ¡ Cu cât subiectul în sine este mai simplu, cu atât mai puțin importantă este unilateralitatea punctului de vedere din care îl privim, ¡ ¡ pentru a obține o idee corectă despre el, ca exemplul de mai sus al unui munte și al unei coloane sau al unui spectacole piramidale Dar însuși gradul de perfecțiune la care a atins știința are exact aceeași influență Și anume, dacă dezvoltarea oricărei ramuri a cunoașterii a ajuns în punctul în care o metodă corectă și pozitivă poate fi aplicată studiului acesteia, atunci aceasta elimină în mare măsură atât caracterul unilateral al viziunii personale și naționale, "și amestecul subiectiv Metoda exactă de cercetare ca-h ar face să privim un obiect din toate punctele de vedere și ar îmbunătăți cumva acea oglindă spirituală, reflectarea în care a realității constituie ceea ce numim adevăr Un exemplu de influență exercitată de metodă va explica cel mai bine acest lucru Lăsați câțiva oameni să înceapă să deseneze cercuri OAMENII ȘI UMANITATEA de mana Unul le va face alungite, întinzându-se într-un oval; celălalt va da cercurilor sale o anumită dreptate, le va face să arate ca pătrate cu colțuri rotunjite; cu un al treilea, vor ieși arătând ca niște poligoane; - și cu o oarecare îndemânare va fi posibil să distingem cine a desenat ce cerc Dar furnizați desenetorilor busole, adică indicați metoda exactă pentru desenarea cercurilor, iar diferența individuală va dispărea: nu veți mai putea distinge cine a

desenat acesta sau acel cerc În ceea ce privește cercurile, aproape același rezultat poate fi obținut cu o practică lungă și fără busolă În acest exemplu, amestecul individual este eliminat atât prin simplitatea subiectului, cât și prin aplicarea unei metode precise Să luăm un subiect mai dificil Lăsați câțiva oameni să înceapă să deseneze o scară, o colonadă, un pod, interiorul unei biserici etc Dacă cunosc regulile exacte ale perspectivei, ei vor desena o linie de orizont, vor desemna mai multe puncte auxiliare și, după ce au trasat un plan, va conduce linii diferite de la punctele sale diferite la punctele acceptate Conectând intersecțiile acestor linii între ele, în conformitate cu regulile perspectivei, toți desenatori ne vor prezenta vederi în perspectivă - ca două picături de apă asemănătoare între ele Dar lăsați-i să deseneze o floare cu ochiul (să nu mai vorbim de un peisaj întreg, un portret sau un grup de oameni în momentul unui eveniment) - și această floare va reflecta individualitatea pictorului și, deoarece naționalitatea face parte din individualitate , atunci poți distinge întotdeauna caracterul național al picturii, între timp, neexistând școli de desen, nici naționale, nici altele Este imposibil de imaginat de ce nu la fel ar trebui să se aplice și științelor Unele științe și-au dezvoltat propriile metode exacte și de obicei foarte simple de cercetare De exemplu, toată astronomia practică se reduce la determinarea locului luminii pe cer, adică, conform unei expresii tehnice, la determinarea declinării și ascensiunii drepte a acestuia, care din nou se face într-un mod strict definit Toate considerațiile și calculele ulterioare se bazează pe aceasta, care la rândul lor sunt făcute conform anumitor metode de calcul; nu prea este loc pentru arbitrariul personal, opinie personală sau să luăm chimia organică Substanța de testat este supusă acțiunii diferitelor lichide, care sunt cunoscute, RUSIA ȘI EUROPA că unul dizolvă substanțe dintr-o categorie, celălalt din alta; astfel orice impuritate străină este separată Substanța rezultată în forma sa pură, așa-numita substanță imediată (substanța imediată), este supusă arderii de tot, produsele de ardere sunt colectate, cântărite, iar din acestea se determină compoziția substanței Studiul unei substanțe nu este altceva decât punerea ei succesivă în contact cu diferite substanțe în condiții diferite și, în mod similar, analiza rezultatelor rezultate din aceasta, chiar și acelea exacte precum chimia și astronomia) există încă suficient loc pentru caracteristicile personale ale omului de știință; dar, odată cu perfecţionarea ştiinţei, acest spaţiu este din ce în ce mai restrâns Cu toate acestea însă, chiar și în aceste științe exacte, conduse de o metodă strictă, se manifestă caracterul diferitelor popoare - tocmai în modurile de prezentare a științelor și în alegerea metodei cercetării științifice Ce poate fi mai precis decât matematica pură și unde, cum-s-ar putea manifesta un caracter national? Cu toate acestea, se manifestă - și în cel mai dramatic mod Se știe că grecii în cercetările lor matematice au folosit așa-numita metodă geometrică, între timp, oamenii de știință din noua Europă / folosesc în principal metoda analitică Această diferență în metodele de cercetare nu este întâmplătoare, dar își găsește cea mai satisfăcătoare explicație în caracteristicile mintale ale popoarelor - tipurile culturale elenic și germano-romanic Metoda geometrică presupune ca figura geometrică, ale cărei proprietăți sunt investigate, să fie în mod constant prezentată imaginației cu deplină distincție, care, cu o oarecare complexitate a figurilor (mai ales când au toate cele trei extensii, ca, de exemplu, în stereometria sau în geometria descriptivă) necesită un mare efort de imaginaţie, iar acesta este tocmai unul dintre avantajele pedagogice

ale acestei metode Pe de altă parte, prin metoda analitică, după ce am întocmit din luarea în considerare a figurii o ecuație care să lege unele dintre proprietățile esențiale ale figurii, supune această ecuație unui proces de dezvoltare dialectică, lăsând complet deoparte ideea de figura în sine Iz FOLK SI UM a acestei dezvoltări dialectice, dacă se realizează corect, urmează de la sine concluzii, la care pot da naștere proprietățile figurii Rousseau, în Confessionsu, remarcă că nu a putut niciodată să asimileze analiza matematică pentru sine, simțind un dezgust indefinibil pentru aceasta; Întotdeauna mi s-a părut, spune Rousseau, că un fel de propoziție este pusă într-o ghiurdă, se rotesc mânerul și se revarsă noi adevăruri matematice Ceea ce a spus Rousseau despre el însuși se aplică aproape tuturor oamenilor cu înclinații artistice, adică cu o puternică capacitate reprezentativă, chiar dacă acești oameni nu au fost lipsiți de capacitatea unei dezvoltări dialectice subtile a gândirii Să-l menționăm doar pe Pușkin, a cărui incapacitate de a face matematică a fost păstrată ca legendă în Liceu Dar grecii erau în primul rând un popor artistic O relație de obiecte și concepte nu le satisfacea, aveau nevoie de o reprezentare vie, figurativă, a obiectelor în sine De asemenea, este imposibil de explicat preferința arătată de greci pentru metoda geometrică prin gradul slab de dezvoltare a matematicii în care această metodă dificilă și-ar putea îndeplini scopul, în timp ce este deja complet insuficientă cu dezvoltarea actuală a științei Știm că un alt popor, care în general se afla într-un stadiu inferior de dezvoltare decât grecii, dar care avea o ușoară înclinație spre gândirea abstractă, a dus foarte departe dezvoltarea metodei analitice în matematică Aceștia au fost indienii, inventatorii algebrei, care, potrivit lui Humboldt, au făcut astfel de descoperiri în acest domeniu care ar putea fi de folos matematicii europene, dacă scrierile lor ar fi devenit puțin mai devreme cunoscute Acest exemplu poate fi reinterpretat în raport cu explicația mea despre preferința grecească pentru metoda geometrică Într-adevăr, indienii sunt reputați a fi un popor cu o imaginație deosebit de puternică și, în consecință, și cu o imaginație puternică Însă imaginația sau fantezia, care îi distinge pe indieni, este de o cu totul altă calitate decât cea a grecilor Imaginația indienilor îmbină și îngrămădește cele mai ciudate imagini fantastice, dar în același timp pe cele mai obscure, neclare; și vorbesc despre precizie, certitudine, ca să zic așa - plasticitatea reprezentării, care tocmai imaginația grecilor era cea care diferă și care este exact ceea ce este necesar pentru reprezentările geometrice; și ea este complet invizibilă RUSIA ȘI EUROPA nici în creațiile artei indiene, nici în construcțiile metafizice ale filozofiei indiene, care, dimpotrivă, se remarcă prin concluzii dialectice îndrăznețe, de mare anvergură Pe măsură ce subiectul științelor devine din ce în ce mai complex și nu există o metodă strictă în metodele de cercetare științifică, prezența unui individ, și în consecință a unui element național, devine din ce în ce mai palpabilă în ele În timpul controversei din literatura noastră despre naționalitate în știință, apărătorii ei, îmi amintesc, au dat câteva exemple destul de reușite în sprijinul acesteia Dar pot fi citate exemple mult mai puternice, împotriva cărora este greu de obiectat Este posibil să ne imaginăm o serie întreagă de teorii, care poartă toate un semn neîndoielnic al caracterului distinctiv al naționalității care le-a produs, recunoscut de toți Cred că se va convinge cu ușurință cu mine că trăsătura esențială predominantă a caracterului național englez este dragostea pentru activitatea de sine, dezvoltarea integrală a personalității, a individualității, care se

manifestă în lupta cu toate obstacolele opuse atât de exterior natură și de către alți oameni Lupta, rivalitatea liberă este viața unui englez: le acceptă cu toate consecințele lor, le revendică pentru sine drept un drept, nu tolerează nicio restricție, chiar dacă îi servesc drept ușurare, își găsește plăcere în ele Începând de la școală, englezul duce această luptă, iar acolo unde viața nu prezintă elemente suficiente pentru aceasta, le creează artificial Aleargă, înoată, se plimbă cu bărci, boxează unul la unul - nu în masă, deoarece rușii noștri le place să lupte cu pumnii, care sunt mulțumiți de victoria în distracția populară doar atunci când este obținută prin eforturi comune amicale Englezul introduce wrestlingul în toate instituțiile sale publice Fie în instanță, fie în parlament, competiția personală este peste tot Imitând lupta parlamentară, ei înființează o societate de dezbateri (societate de dezbateri), unde se discută subiectele propuse, iar deciziile sunt luate cu majoritate de voturi Englezii își condimentează toată distracția prin intermediul unui pariu, care este o formă de ceartă de opinii Aceste pariuri sunt aduse în sistemul actual Englezii au un club de lazilytsiks la munte, nu cu scopul învăţat de cercetare FOLK SI UM viy (ce dacă se întâmplă, atunci așa, apropo), dar numai pentru a-ți oferi plăcerea de a depăși dificultățile și pericolele și, în plus, nu simplu, ci competitiv cu ceilalți Deci, lupta și rivalitatea stă la baza caracterului popular englezesc; iar acum trei oameni de știință eminenți creează trei doctrine, trei teorii în diverse domenii ale cunoașterii, care se bazează toate pe această proprietate fundamentală a caracterului popular englezesc La mijlocul secolului al XVII-lea, englezul Hobbes creează o teorie politică a formării societăților umane la începutul luptei generale, la războiul tuturor împotriva tuturor - bellum omnium contra omnes La sfârșitul secolului al XVIII-lea, scoțianul Adam Smith *) a creat teoria economică a liberei concurențe - atât între producători și consumatori (care stabilește prețul unui obiect), cât și între producători (care reduce costul și îmbunătățește produsele de industrie), - teoria luptei și rivalității neîncetate, care ar trebui să aibă ca rezultat armonia economică În sfârșit, sub ochii noștri, englezul Darwin inventează în domeniul fiziologiei teoria luptei pentru existență (lupta pentru existență), care ar trebui să explice originea speciilor de animale și plante și să producă armonie biologică Aceste trei teorii au avut soarte foarte diferite Teoria Gob-bes este complet uitată Teoria lui Smith a crescut în întreaga știință a economiei politice, constituind conținutul ei esențial Teoria lui Darwin a devenit foarte populară și dă direcție viziunilor botanice și zoologice moderne Nu acesta este locul pentru a intra într-o analiză a acestor învățături În opinia mea, toate sunt unilaterale și poartă același caracter de exagerare, deoarece baza lor comună în caracterul popular englezesc este exagerată Oricum ar fi, pentru *) Scoțienii constituie doar o conotație tribală nesemnificativă în tribul anglo-saxon, deoarece avem ruși mari, ruși mici și bieloruși; investigatorul și Smith sunt un savant englez, la fel cum Walter Scott este un romancier englez * RUSIA ȘI EUROPA Ceea ce contează pentru noi este că sigiliul naționalității cu care sunt imprimate stă dincolo de orice îndoială Se știe, dimpotrivă, că conceptul de necesitate a tutelei de stat asupra arbitrarului personal, asupra personalității unei persoane, este adânc înrădăcinat în caracterul național francez Așadar, trei școli economice franceze: mercantiliști, fiziocrați și apărători ai dreptului la muncă cer patronajul statului, una - industria prelucrătoare, cealaltă - industria agricolă, a treia cere livrarea artificială a forței de muncă

profitabile muncitorilor, atunci când aceasta nu le este oferit în măsură suficientă prin însăşi nevoia de produse munca lor Francezul S Simon și școala sa creează chiar o întreagă teorie a structurii sociale și politice a societății, conform căreia statul (în persoana așa-numitului "părinte al omenirii" și a angajaților săi) gestionează toată munca socială, împărțind bogăția obținută fiecăruia după abilitățile sale și abilitățile fiecăruia după munca ei Din nou, fără a intra într-o analiză a meritelor acestor teorii, nu este dreptate să spunem că toate poartă pecetea unui caracter național francez? Este necesar să arătăm mai departe direcția practică a filosofiei baconiene, pe care Macaulay a expus-o atât de admirabil în studiul său biografic al marelui filozof englez, sau utilitarismul lui Bentham? Aceste exemple, mi se pare, sunt destul de puternice și convingătoare, dar ni se pot imagina altele și mai convingătoare, pentru că sunt mai generale El ne va arăta că unele perioade, unele faze ale dezvoltării științelor sunt, parcă, lotul unor naționalități, în timp ce alte naționalități, a căror activitate de ansamblu în domeniul științific este foarte extinsă și fructuoasă, nu au participat la totul în comunicarea acestor etape de dezvoltare către științe Pentru a face acest lucru, trebuie să intru într-o discuție preliminară destul de lungă Când prezintă istoria științelor, enumerând îmbunătățirile treptate ale acestora și acele influențe externe benefice și nocive care le-au accelerat sau încetinit progresul, de obicei nu acordă suficientă atenție creșterii lor interne și, prin urmare, adesea, odată cu fazele evolutive ale lor dezvoltare, ei iau, de asemenea, în afara influenței shniya pentru baza împărțirii istoriei FOLK SI UM dezvoltarea științelor pe perioade Prin urmare, cursul acestei dezvoltări pare să fie aleatoriu și nu există posibilitatea de a paralela etapele de dezvoltare pe care se află unele științe în comparație cu altele Într-un cuvânt, fie reprezintă doar istoria externă a științei (de exemplu, voi indica celebra istorie a științelor naturii, compilată din prelegerile susținute de Cuvier), fie amestecați istoria externă cu istoria internă Între timp, dacă chiar și în istoria politică este necesar să se reprezinte procesul intern al dezvoltării societăților și să se concentreze asupra lui în primul rând, atunci acest lucru este încă mult mai necesar în istoria științelor, în dezvoltarea căreia totul extern nu poate decât să joace un rol foarte secundar, întrucât fiecare știință este o dezvoltare logică consecventă și o construcție a adevărurilor aparținând unei anumite sfere sau categorii de obiecte Pentru a găsi acest curs general de dezvoltare internă pentru toate științele, să luăm o știință cu o compoziție posibil omogenă; căci, cu eterogenitatea sa, unele părți ale științei pot merge mult înainte, în timp ce altele rămân cu mult în urma lor, ceea ce încurcă și complică cursul general al dezvoltării În plus, pentru cercetarea noastră, avem nevoie de o știință care a atins deja un grad semnificativ de perfecțiune, adică a trecut printr-un număr semnificativ de faze de dezvoltare Toate aceste condiții dezirabile sunt unite în astronomie Atât subiectul însuși al astronomiei, cât și cursul dezvoltării sale sunt atât de simple, încât nu ar putea exista nicio îndoială ce momente ale dezvoltării sale ar trebui luate ca puncte de cotitură, din care a intrat într-o nouă perioadă de perfecționare Aceste puncte sunt desemnate prin patru nume mari: grecul Hipparchus, polonul slav Copernic, germanul Kepler și englezul Newton Înainte de Hiparh, toate activitățile astronomilor constau în colectarea de fapte, materiale pentru viitoarea clădire științifică Dacă chiar și în acel moment se cunoșteau anumite legi conform cărora fenomenele cerești puteau fi prezise în avans, de

exemplu, eclipse și altele asemenea, atunci acestea, de fapt, nu erau legi în adevăratul sens al cuvântului, ci, ca să spunem așa , rețete sau formule, exact aceleași care sunt adesea folosite în diverse producții din fabrică Aceste rețete sunt RUSIA ȘI EUROPA luați așa și așa, amestecați-l, lăsați-l să fiarbă trei ore și așa mai departe, fără a deriva deloc aceste reguli din esența procesului, ci trăgându-le doar din experiență și observație pe termen lung, necugetate Va fi, prin urmare, un mod noi de a colecta materiale Dar se acumulează o masă de fapte și devine imposibil să o cercetezi Apoi, există o nevoie esențială de a le aduce într-un fel de conexiune reciprocă, de a le aduce într-un sistem În același timp, se alege un principiu care să atragă atenția, sau dintr-un motiv oarecare deosebit de convenabil Este foarte improbabil ca acest principiu ales pentru sistematizare să corespundă imediat și direct cu însăși natura faptelor puse în ordine, cuprinzând toate datele pe care le prezintă Prin urmare, este mai mult decât probabil ca prima încercare de sistematizare să ne ofere doar un sistem artificial Așa s-a întâmplat cu astronomia Sistemul lui Hipparchus era un sistem artificial Nu exprima esența fenomenelor, nu le corespundea, ci era doar un mijloc auxiliar pentru minte și memorie, astfel încât acestea din urmă să poată fi localizate, orientate într-o masă de particularități În același timp, a dat și o oarecare satisfacție curioasă a minții, prezentându-i multe fenomene complexe într-o legătură armonioasă Fiecare sistem, oricât de artificial, este de o utilitate inestimabilă, ceea ce face posibilă inserarea fiecărui fapt nou în locul său El nu rămâne separat, dar, intrând în sistem, trebuie să se armonizeze cu acesta Dacă într-adevăr armonizează, atunci el confirmă prin aceasta; dacă nu se armonizează, atunci indică necesitatea îmbunătățirii sistemului Nici măcar faptele cunoscute de savanții alexandrini nu se armonizau bine cu sistemul de centralitate al pământului Pentru a le aduce sub acest sistem a fost nevoie de complicații Au inventat epicicluri, adică cercuri descrise de planete în jurul centrelor imaginare Acești centri se mișcă într-un cerc în jurul pământului, în timp ce planetele se mișcă în jurul centrilor imaginari, iar în spatele lor deja în jurul pământului Odată cu creșterea acurateței observațiilor, epiciclurile au fost îngrămădite pe epicicluri Prin urmare, perioada Hipparchus ar trebui să fie numită perioada sistemului artificial Această complexitate extremă a făcut ca mintea clară slavă a lui Copernic să se îndoiască și a înlocuit-o pe Gipparkhova sau (ca de obicei - OAMENII ȘI UMANITATEA au numit sistemul artificial ptolemeic sistemul lor natural, în care fiecărui corp ceresc i s-a atribuit locul exact în știință pe care îl ocupă în realitate Prin urmare, acest mare om a adus astronomia în faza sau perioada sistemului natural Punerea faptelor științei în adevărata lor relație face posibilă găsirea dependenței în care se află între ei Prin urmare, odată cu adoptarea sistemului copernican, a devenit posibil să se calculeze distanța dintre planete una de cealaltă și diferitele distanțe ale aceleiași planete față de corpul central în diferite puncte de pe calea sa Aceste distanțe s-au dovedit a nu fi întâmplătoare, ci legate atât între ele, cât și cu viteza de circulație, cunoscută prin relații simple, care au primit numele legilor lui Kepler, după numele marelui lor descoperitor Dar aceste legi însele au rămas separate una de cealaltă, parcă întâmplătoare, nefiind de la un principiu comun, clar și de înțeles Prin urmare, legile de acest fel, care leagă doar fenomenele cunoscute între ele, dar nu le explică, se numesc legi empirice particulare Prin urmare, putem numi perioada kepleriană în dezvoltarea astronomiei perioada unor

legi empirice particulare În cele din urmă, Newton descoperă acel principiu general, care nu numai că cuprinde toate legile particulare (astfel încât ele decurg din el ca concluzii particulare), dar, fiind în sine înțeles pentru minte, le oferă o explicație De fapt, în legea lui Newton, doar esența însăși a atracției este de neînțeles Dar este clar în sine că trebuie să fie la fel de puternic ca numărul (sau masa) particulelor care atrag și că trebuie să slăbească pe măsură ce corpul care atrage se îndepărtează, precum pătratele numerelor care exprimă această îndepărtare; căci forța care emană din corp este împrăștiată uniform în toate direcțiile și, în consecință, este parcă situată pe suprafețele unor bile cu diametre diferite, iar aceste suprafețe cresc pe măsură ce pătratele diametrelor lor În consecință, perioada newtoniană a astronomiei trebuie numită perioada legii raționale generale El completează știința Nu există unde să mergi altundeva Desigur, se poate încă extinde, îmbogăți știința cu noi descoperiri de fapte (noi planete, comete etc), îmbunătăți metodele de calcul RUSIA ȘI EUROPA eleniya, pentru a îndeplini legea de bază până la cel mai mic detaliu, pentru a-și extinde domeniul de aplicare la alte sisteme etc Dar nicio revoluție în știință care a atins acest grad de perfecțiune nu este deja posibilă și nu este necesară Singurul pas înainte în semnificația filozofică care este încă posibil ar consta într-o asemenea generalizare a legii raționale generale, care, la rândul ei, ar lega-o de legea rațională generală care predomină în altă categorie de fenomene, în domeniul altei independente ştiinţă Deci, toată împărțirea recunoscută a istoriei astronomiei în funcție de perioadele dezvoltării sale interne a condus la distincția în ea a cinci etape sau faze (colectare de materiale, sistem artificial, sistem natural, legi empirice particulare, legea rațională generală), care pentru concizie poate fi numită perioade prehiparhice, hiparhice skim, Copernic, Keplerian și Newtonian În același timp, se dovedește că aceste etape de dezvoltare nu sunt întâmplătoare, ci sunt cerute de cursul firesc al dezvoltării științifice, adică sunt necesare și, prin urmare, trebuie să ne așteptăm ca ele să fie repetate în orice altă știință Înainte de a trece la această verificare a cursului logic natural al dezvoltării științei, care s-a arătat în astronomie, independent de influențele externe favorabile sau împiedicatoare, în alte științe, să observăm că nu se poate ajunge prin aderarea la istoria exterioară a știință sau amestecându-l cu intern În acest caz, ar trebui să vorbim despre istoria astronomiei la caldeeni, la egipteni, la greci, despre influența arabilor, despre semnificația pentru astronomie a succeselor opticei, despre îmbunătățirea metodelor de observație de către astronomii englezi etc , în care se poate pierde cu ușurință din vedere influența predominantă pe care au exercitat-o marii reformatori ai științei sau cel puțin să-și pună meritul la egalitate cu împrejurările întâmplătoare În astronomie, este adevărat, rolul acestor arhitecți ai științei este atât de vizibil, încât este aproape imposibil să nu-i acordăm importanța predominantă cuvenită; dar cu atât este mai ușor să o faci în alte științe O altă știință, care, este adevărat, nu a atins încă un grad de perfecțiune precum astronomia, dar a trecut și printr-un număr mare de faze de dezvoltare și, remarcată prin uniformitatea compoziției sale, arată foarte clar principalele faze ale dezvoltarea acestuia UMANITATEA POPOLCĂ ŞI GENERALĂ tiya - este un chimid Și fără cea mai mică exagerare, ne va arăta exact același curs de dezvoltare În antichitate și în așa-numitul Ev Mediu, au fost adunate doar fapte chimice, parțial în diverse producții industriale, parțial sub influența ideilor fanatice și mistice Nu au fost deloc grupate, nici

artificial, nici natural, nici bune, nici rele Căci conceptul aristotelic al celor patru elemente nu conține nicio bază chimică, ci mai degrabă are un caracter biologic, întrucât apa, aerul, pământul și focul (înțelegând prin această ultimă căldură, lumina și în general așa-numita înainte - imperceptibil) pot să fie considerate doar - ca o sursă din care provin corpurile organice și la care se întorc Aceste elemente, ca ceva adus din afară, nu puteau, desigur, să servească drept fir de legătură pentru fenomenele chimice cunoscute de alchimiști și, prin urmare, doctrina elementelor nu merită nici măcar denumirea de sistem artificial În perioada sistemului artificial, chimia a fost introdusă de germanul Stahl, care, prin urmare, poate fi numit Hipparchus al chimiei El a inventat flogistonul, care se presupune că se separă de corpuri în timpul arderii, astfel încât produsele de ardere sau oxidare (rugina, var, alcali, oxid) sunt corpuri simple, iar metalele sunt compușii lor cu flogiston Acest sistem, la fel de artificial ca și cel al lui Gșșarhov, ca și acesta din urmă, a legat, totuși, cu un fir comun toate fenomenele chimice cunoscute atunci și a făcut posibil să se dea seama de interacțiunile substanțelor între ele și să insereze fapte nou descoperite în cadrul acestuia Deci, clorul nou descoperit a fost numit acid clorhidric deflogisticat etc Culegerea faptelor a primit o ordine armonioasă, fiecare fenomen și-a pierdut separatitatea (accidentul) și a trebuit fie să confirme sistemul, armonindu-se cu el, fie, nefiind de acord cu el, infirma macar complica cu noi dispozitii introductive În consecință, teoria lui Stahl nu a rămas fără un fel de epicicluri, chiar mai sofisticate decât cele care au desfigurat sistemul lui Hipparchus Când s-a dovedit că, odată cu presupusa separare a flogistului, greutatea produselor din acest proces crește (adică corpul singur fără flogiston cântărește mai mult decât cu flogiston), RUSIA ȘI EUROPA apoi Ptolemeu al acestui sistem, chimistul francez Guyton de Morveaux, a dat flogistonului o calitate deosebită fără egal de greutate negativă Ingeniosul francez Lavoisier a subminat toată această confuzie (pe vremea lui extrem de utilă), acordând importanța centrală predominantă, ca să spunem așa, oxigenului real, în locul flogistului imaginar, și astfel a pus totul la locul său, corespunzător realității însăși Prin urmare, Lavoisier a introdus sistemul natural în chimie - el a fost Copernic al chimiei Și din nou aici, la fel ca în astronomie, datorită naturaleței sistemului, a devenit în curând posibil să se găsească principii de legare speciale care aduc fenomenele chimice în dependență reciprocă German Wenzel descoperă legile combinației de săruri; Gae-Lussac francez - legile combinării gazelor în rapoarte simple ale volumului; francezul Proust descoperă cea mai fructuoasă lege chimică, conform căreia corpurile sunt legate între ele nu în toate felurile posibile, ci doar în unele relații foarte simple, ale căror unități sunt cantități determinate de greutate, cunoscute sub denumirea de proporții sau acțiuni; Dulong și Petit descoperă o relație care leagă aceste greutăți proporționale cu caloriile specifice Toate aceste descoperiri poartă caracterul legilor kepleriene și pot fi numite legi empirice particulare ale chimiei În această perioadă de dezvoltare kepleriană, chimia a fost introdusă nu de un chimist genial, ci de mai mulți oameni de știință mai mult sau mai puțin talentați sau străluciți Chimia nu are încă o lege rațională generală Teoria atomistă daltoniană, care explică bine legile greutăților și volumelor proporționale, nu este complet imună la obiecții și, cel mai important, nu explică deloc afinitatea chimică în sine, al cărei grad poate fi recunoscut doar empiric și nu depinde de orice dependenţă cunoscută de greutatea atomistică şi alte proprietăţi

atribuite atomilor Pentru aceasta s-a inventat așa-numita teorie electro-chimică, care s-a dovedit și ea insuportabilă și, prin urmare, trebuie să admitem că chimia nu a ieșit încă din perioada kepleriană de dezvoltare, perioada legilor empirice particulare O parte a chimiei, și anume chimia organică, este cu mult în urmă OAMENII ȘI UMANITATEA Wala de la sora ei mai mare Deși, desigur, sistemul Lavoisier a avut o influență asupra dezvoltării sale, totuși, importanța oxigenului aici este departe de a fi la fel de predominantă ca în chimia anorganică Prin urmare, pentru clasificarea corpurilor și reacțiilor chimiei organice, a fost acceptat mult timp un principiu pur extern (în termeni chimici) al originii lor și a unor calități externe S-au vorbit despre corpuri vegetale, presupuse cu trei elemente, și despre corpuri animale, presupuse cu patru elemente, despre acizi, alcaline, rășini, uleiuri grase și volatile, chiar și despre vopsire și substanțe extractive Un astfel de sistem, precum doctrina lui Aristotel despre cele patru elemente, nici măcar nu poate fi numit sistem artificial, deoarece nu explică nimic prin el însuși, nu aduce nimic în legătură și corelare Onoarea de a introduce un sistem artificial în chimia organică aparține suedezului Berzelius și germanului Liebig Aceștia, ghidați de analogia dintre amoniu și synerod, au venit cu o serie de corpuri, pe care le-au numit "radicali complexe", adică corpuri care, fiind complexe, joacă exact același rol în compuși ca și corpurile simple Liebig a numit chimia organică în sine chimia radicalilor complecși, în contrast cu chimia anorganică, chimia elementelor simple Acești radicali complecși sunt în cea mai mare parte corpuri ipotetice, pe care nimeni nu le-a văzut nicăieri, dar care, totuși, au explicat foarte bine multe Cu toate acestea, nu s-au adus multe sub ei Se credea că acest lucru depindea de o cunoaștere încă insuficientă a reacțiilor acestor corpuri și sperau că în timp totul se va încadra în sistemul radicalilor complecși În schimb, chimiștii au fost forțați să abandoneze această teorie și să treacă la sistemul de tipuri și substituții chimice dezvoltat în principal în Franța de Dumas, Laurent și Gerard Acest sistem, aparent, poartă caracterul unui sistem natural; dacă este așa în realitate, viitorul se va arăta Revenind la fizică, vom constata că această știință, care a atins de mult timp un grad înalt de perfecțiune, s-a remarcat, spre deosebire de astronomie și chimie, printr-o compoziție extrem de eterogenă, astfel încât nu numai diferitele sale părți s-au aflat mereu la foarte diferite stadii de dezvoltare, dar a fost chiar dificil să găsești o definiție a acestei științe care să-și exprime clar și corect conținutul și să fie atribuită mai degrabă unui instinct fericit RUSIA ȘI EUROPA oamenii de știință decât o idee conștientă, faptul că acest întreg complex eterogen de fapte și doctrine a rămas constant subsumat sub corpus general al unei științe, fizica Doar descoperirile din cele mai recente timpuri au justificat acest, ca să spunem așa, instinct științific Datorită acestor descoperiri, este posibil să se ofere fizicii cea mai concisă, simplă și în același timp precisă și clară definiție Aceasta este știința mișcării materiei, dacă echilibrul este considerat un caz special de mișcare, în paralel sau, poate, în contrast cu chimia, care este știința materiei în sine Această mișcare este dublă: fie constă într-o mișcare perceptibilă în spațiu, fie într-o mișcare oscilativă a particulelor în interiorul corpului, care se dezvăluie simțurilor noastre sub formă de căldură, lumină și probabil și electricitate Tranziția dintre aceste două tipuri de mișcare constituie mișcarea sub formă de undă a picăturilor de lichide și sunet, deoarece natura mișcării este aceeași aici ca și în cazul așa-numitelor imperceptibile,

dar nu cele mai intime părți ale corpului sunt supuse mișcare și o mișcare tangibilă este asociată cu ea, ca, de exemplu, într-o sfoară tremurândă Doctrina mișcărilor de primul fel, care face obiectul primei părți a fizicii (cum se obișnuiește să o numim în expunerile acestei științe), constă în aplicarea analizei matematice, a observațiilor individuale ale anumitor proprietăți ale corpurilor, precum și a aplicării teoriilor dezvoltate de alte științe (teoria atracției, teoria chimică) Prin urmare, neavând independență, aceste învățături nu pot arăta clar cursul dezvoltării expuse aici În ceea ce privește doctrina imponderabilelor, optica a jucat rolul principal în ea, iar cursul ei este clar exprimat în dezvoltarea acestei științe particulare Culegerea de fapte, a căror construcție matematică a fost aplicată unora (reflexia și refracția luminii), a fost urmată de sistematizarea lor artificială de către Newton prin intermediul teoriei expirației Aproape simultan cu el, olandezul Huygens a aplicat fenomenelor luminoase un sistem natural cunoscut sub numele de teoria undelor Multe legi descoperite de Malus, Fresnel, Jung, Frauenhofer au constituit o perioadă de legi empirice particulare care au stabilit acest sistem natural Doctrina caloricii a urmat progresul opticii: majoritatea fenomenelor optice OAMENII ȘI UMANITATEA GENERALĂ iar legi (chiar interferențe) au fost găsite și în fenomenele calorice, în principal de italianul Melloni Pe de altă parte, legătura dintre fenomenele așa-numitei electrice propriu-zise, galvanism și magnetism a fost indicată de Oersted, Arago și Ampère, precum și legătura cu calorica și chiar lumina - Melloni și Faredey În cele din urmă, primatul în dezvoltare, care a aparținut multă vreme opticii, a trecut la doctrina caloricii Prin lucrările preliminare ale lui Rumfoord și, cel mai important, prin ideile strălucite ale omului de știință german, Dr Mayer, și experimentele englezului Jules, doctrina caloricului și, împreună cu aceasta, a luminii, a fost ridicată la cea newtoniană stadiu de dezvoltare a legii raționale generale - conservarea mișcării, conform căreia substanțele numite imponderabilitate își pierd identitatea și sunt doar o modificare a mișcării, trecând de la mișcarea corpului în spațiu - în oscilația internă sau tremurul particule, care la rândul lor pot trece în mișcare în sensul îngust, general acceptat al cuvântului Aici (ca însăși forța de atracție în legea lui Newton) rămâne de neînțeles doar - eterul ipotetic, care servește ca mediu de transmisie pentru aceste mișcări Rămâne doar ca această doctrină să fie dezvoltată și aplicată cu același succes fenomenelor electricității și modificărilor sale Astfel, subiectul special al fizicii, doctrina imperceptibilului, a intrat mai întâi, după astronomie, în cea mai înaltă fază a dezvoltării științifice În botanică, încercările de a stabili un sistem au început în secolul al XVII-lea sau al XVI-lea, dar marele suedez Linnaeus a reușit acest lucru Sistemul pe care l-a introdus a fost complet artificial, ba chiar constituie, parcă, un tip de sistem artificial, reprezentând toate avantajele acestuia (adică, mare comoditate și simplitate în a rezuma obiectele clasificate sub el) și în același timp extrem de nenatural, combinând eterogen, separând asemănător, unul într-un cuvânt, plasând obiectele într-o altă relație decât cea care există între noi în realitate Dar și aici sistemul artificial a avut și un efect benefic asupra dezvoltării științei, ca întotdeauna A devenit posibilă gruparea faptelor, folosirea lucrărilor predecesorilor și transferarea propriilor lucrări altora într-o legătură comună cu tot materialul științei, iar rezultatele s-au dovedit a fi aceleași Cadrul sistemului artificial a devenit curând îngust: strâns în RUSIA ȘI EUROPA faptele l-au sfâşiat Genialii

francezi Adanson și doi Jussiers, un unchi și un nepot, au stabilit un sistem natural în botanică și, astfel, nu numai că și-au introdus știința într-o nouă perioadă de dezvoltare, copernicană, dar (după Cuvier) au făcut o revoluție în toate știința naturii ; deoarece sistemul natural al plantelor nu a servit doar ca exemplu pentru zoologie, ci a făcut posibilă generalizarea, în măsura cuvenită, a tuturor observațiilor și experimentelor anatomice și fiziologice făcute asupra plantelor și animalelor Fără un sistem natural, nici anatomia comparată și nici fiziologia comparată (atât vegetală, cât și animală) nu sunt posibile În plus, întrucât în lumea plantelor vizibilitatea nu corespunde prea mult cu caracterul morfologic esențial al plantelor, înființarea unui sistem natural nu putea fi ceva întâmplător aici, o presupunere fericită, ci a necesitat dezvoltarea teoriei sistemului natural în sine (luând în considerare toate trăsăturile obiectelor, cântărind din demnitatea relativă a acestor semne etc) Aceasta a fost făcută de botanică, iar apoi perfecționată de zoologie (determinarea tipurilor de organizare), ca exemplu și ghid pentru toate celelalte științe În zoologie, sistemul artificial a fost introdus și de Linnaeus Trebuie remarcat aici că, prin însăși esența problemei, pot exista o mulțime de sisteme artificiale, existente simultan sau înlocuindu-se succesiv unele pe altele Așadar, în astronomie, pe lângă sistemul lui Hiparh, îmbunătățit și complicat de Ptolemeu, a existat și sistemul egiptean, și chiar și după Copernic a apărut sistemul artificial al lui Tycho de Brahe, care a vrut să împace minciuna obișnuită, care era dificilă a refuza, cu adevarul Așadar, în botanică și în zoologie au existat mai multe sisteme artificiale, dar iau aici în pragul a două perioade de dezvoltare doar una dintre ele care exprima mai pe deplin ideea și scopul sistemului artificial și care, prin urmare, a avut cea mai puternică influență asupra dezvoltarea științei, care este în general caracteristică unui sistem artificial Zoologia lui Cuvier datorează introducerea sistemului natural Spre deosebire de sistemul artificial, sistemul natural, ca orice lucru adevărat, nu poate fi decât unul, dar poate fi îmbunătățit în mod constant, din ce în ce mai mult OAMENII ȘI UMANITATEA GENERALĂ tânjind să exprime acea corelație de obiecte și fenomene care există în natură însăși Apropo de sistemul natural, trebuie să mai facem o remarcă, care ne va fi de folos Și anume, sistemul zoologic al lui Linnean nu era în întregime artificial Diviziunile superioare ale regnului animal au fost stabilite de Linnaeus destul de natural Dar acest lucru depindea de faptul că caracterele principalelor grupuri naturale de animale superioare erau atât de puternic imprimate de natura însăși, încât nu exista posibilitatea de a nu le recunoaște Aceste grupuri au fost corect stabilite de Aristotel; se poate spune chiar că nu au fost niciodată stabilite de nimeni, dar au fost întotdeauna clare chiar și pentru un simplu neînvățat: animale, păsări, pești - este posibil să înțelegem greșit caracterele acestor grupuri? Acest lucru este deja posibil în ceea ce privește reptilele (șerpi, șopârle, țestoase, broaște), iar în ele eroarea a fost făcută de Lineus Dacă diferența de caracter a altor animale ar fi la fel de puternic imprimată în formă exterioară ca și în animalele superioare, atunci un sistem artificial, prin însăși forța lucrurilor, ar fi imposibil Prin urmare, se poate întâmpla ca o altă știință în dezvoltarea sa să sară peste stadiul unui sistem artificial Vom vedea în curând un exemplu în acest sens Mineralogia este de fapt doctrina fenomenelor morfologice ale regnului anorganic; nu are o fiziologie proprie, pentru că coincide cu chimia și parțial cu fizica Prima experiență de clasificare a formelor minerale, care poate fi

recunoscută ca sistem, i-a aparținut marelui om de știință german Werner, iar sistemul său a fost din nou artificial și a avut același efect asupra acestei ramuri a cunoașterii ca și clasificarea botanică și zoologică a lui Linnaeus, atrăgând un un număr semnificativ de forțe științifice pentru el Abatele francez de Tahui este creditat cu stabilirea morfologiei naturale a mineralelor În spatele lui, unii oameni de știință germani, Moos, Rose, în special Mietscherlich, au descoperit anumite legi empirice care determină formele cristalelor și Mitscherlich a fost cel care, odată cu descoperirea izomorfismului, a subliniat legătura dintre formele cristalelor și compoziția chimică a corpurilor Dar principiul general al formării cristalelor, dependența rațională a formei externe de aranjamentul intern al particulelor, rămâne necunoscut Același Werner a prezentat primul sistem științific de geo RUSIA ȘI EUROPA logica, ale cărei fenomene până atunci erau aduse în legătură doar pentru a confirma sau infirma legenda biblică despre zilele creației, sau au servit drept bază pentru diferite vise fantastic-cosmogonice Sistemul lui Werner, care dorea să producă totul din apă, s-a dovedit a fi artificial; dar influența acestui sistem asupra dezvoltării științei a fost atât de mare, încât termenii introduși de Werner: munți primitivi, plati, formațiuni primare, secundare, de tranziție, s-au păstrat în știință până în zilele noastre Scoțianul Gutton și adepții săi au plasat apa și focul, Neptun și Vulcan, la locul lor în formarea scoarței terestre și au introdus astfel știința în perioada sistemului natural în care se află acum Am cercetat astfel întreaga gamă a științei naturii și, mi se pare, fără nici cea mai mică exagerare, am adus toate științele legate de aici sub acel plan general de dezvoltare, care se arată cu atâta claritate în astronomie Dintre celelalte științe, doar o singură filologie sau lingvistică comparată, pe care unii o plasează și printre științele naturii, a atins un grad suficient de perfecțiune, astfel încât să poată indica mai multe faze evolutive care au trecut Până la sfârșitul secolului trecut, întregul domeniu vast al lingvisticii a reprezentat doar o masă de material științific care nu a fost adus în legătură reciprocă Ca și în geologie, așa și aici, unii teoreticieni au subordonat fapte din afară sursei extrase, o viziune teologică înțeleasă, potrivit căreia ebraica, limba ar fi trebuit să fie prima limbă a omenirii, din care au izvorât toate celelalte, care, desigur, a furnizat un câmp extins de arbitrar și exagerare Descoperirea limbii sanscrite a produs o revoluție în această știință Aici s-a întâmplat același lucru, așa cum am subliniat, vorbind despre sistemul zoologic al lui Linnaeus în raport cu animalele superioare Primul cunoscător de sanscrită, englezul Wilson, având cunoștințe de greacă și latină și de limba sa maternă (o ramură a rădăcinii germanice), nu putea să nu observe afinitatea care îi lega, pe care a exprimat-o destul de categoric Prin urmare, prima sistematizare a limbilor s-a dovedit a fi naturală Etapa sistemului artificial a fost depășită aici, iar lingvistica a trecut direct în perioada sistemului natural din perioada OAMENII ȘI UMANIREA GENERALĂ G colectare de materiale Dar sistemul natural, prin însăși ușurința și evidenta sa, nu a putut mult timp să atragă atenția asupra sa și, prin urmare, urmând sanscritiștilor englezi, filologii germani Bonn și Grimm (în ceea ce privește limba germană) și-au introdus știința în perioada specială legi empirice, constând în legi modificarea fonetică a sunetelor în timpul derivării etimologice a limbilor Într-un grup separat de limbi romanice, care în mod evident provine din latină sau din dialectele italiene vechi, nu exista nici un loc pentru un sistem artificial Sistemul natural a fost

dat de istoria însăși În alte grupuri de limbi, se repetă doar cursul dezvoltării științifice care a început în grupul de limbi ariene Dintre celelalte științe, logica și matematica pură, neavând obiect exterior și constând, ca să zicem așa, într-o pură dezvoltare dialectică a gândirii, nu numai că nu reprezintă acele faze de dezvoltare care se deduc din istoria altor științe, dar chiar și, în esența lor, nu pot reprezenta nicio revoluție în cursul lor progresiv Între timp, pe măsură ce științele obiective pornesc din datele lumii vizibile, care apar în toată complexitatea și fragmentarea lor, și urcă treptat la principii mai generale și mai simple, punctul de plecare pentru științele subiective este tocmai principiile cele mai simple, deci vorbim, inerent minții noastre, din care pornește ca o consecință orice dezvoltare ulterioară Aceste științe, așadar, sunt științe inferențiale, deductive Apoi, restul științelor sunt științe sau științe aplicate, nu independente (ca terapia? doar în scopuri cunoscute; sau (ca științe sociale, istorice, filozofice) sunt fie în perioada de colectare a materialelor, fie în perioada înlocuirii necontenite a unui sistem artificial cu altul Este de remarcat faptul că pentru patru din cele cinci perioade de dezvoltare, rezultatele obținute în perioada anterioară își păstrează toată semnificația în următoarele; Organismul științei este doar completat Singura excepție este a doua perioadă - perioada sistemului artificial Este ca acele organe tranzitorii ale animalelor care joacă doar un rol temporar, precum corpurile lupilor, care dispar după naștere unsprezece RUSIA ȘI EUROPA stare de respirație, dar lăsând urme în urmă Într-adevăr, legea lui Newton nu elimină din astronomie legile lui Kepler, nici acestea din urmă sistemele lui Copernic; chiar şi toate observaţiile private făcute de astronomii alexandrini sau caldeeni îşi păstrează toată forţa pentru ştiinţă Dar sistemele lui Hipparchus, Ptolemeu, Tycho de Brahe nu par să existe acum pentru știință; au rămas doar în istorie şi sunt doar studiate în ea Același lucru este valabil și pentru sistemele lui Stahl, Werner, Linnaeus, pentru teoria newtoniană a expirației În acest sens, mi se pare, ar trebui să se înțeleagă propoziția potrivit căreia faptele rămân în știință, dar teoriile sunt trecătoare Nu toate teoriile sunt trecătoare, ci doar cele care au o relație cu perioada de constituire a unui sistem artificial; acest sistem, parcă, corespunde schelelor și schelelor clădirii științifice, care sunt apoi îndepărtate, dar fără de care clădirile nu ar putea fi construite Pe de altă parte, un sistem artificial este, într-un anumit sens, poate cel mai util și mai fructuos pas în dezvoltarea științei însăși Oferă unitate materialului adunat, îl aduce în lumina lui Dumnezeu, privează natura de mister, rețete și formule separate, care sunt numai proprietatea așa-zișilor adepți, - face o masă de fapte accesibilă oricui dorește să-și dedice munca și forțele oricărei ramuri a cunoașterii Deși acest sistem, în mod necesar, adaugă ceva fals la suma faptelor obținute, el oferă și un mijloc de a distruge, de a elimina acest fals guvernându-l în contradicție cu el însuși Prin urmare, numai odată cu introducerea unui sistem artificial cunoștințele câștigă demnitatea științei Dar în această perioadă a științei există pericolul de a se învârti într-un cerc fals, de a înlocui un sistem artificial cu altul, de a nu face progrese semnificative Acest pericol este eliminat doar prin introducerea unui sistem natural, după care știința, ca să spunem așa, intră pe canalul potrivit După această lungă digresiune, trec în sfârșit la concluziile referitoare la influența exercitată de caracteristicile ordinii mentale naționale asupra științei Am examinat istoria dezvoltării a nouă științe și am notat în acestea, în total, de

perioade sau faze de dezvoltare, delimitate de de reforme științifice Naționalitatea acelui om de știință sau a acelor oameni de știință care FOLK SI UM care și-au ridicat știința la stadiul imediat cel mai înalt de dezvoltare, am remarcat întotdeauna cu intenție Aceasta ne dă ocazia să întocmim următoarea tăbliță foarte instructivă, în coloanele căreia vom plasa numele naționalităților cărora le-au aparținut aceste mari motoare ale științei Titluri ■ - Artificial nauk Numele perioadelor de dezvoltare Astronomie Inorg Chimie Org Chimie Învățătură despre imperceptibil Botanică Zoologie Mineralogie geologice Lingvistică sistemul h sisteme greacă Slavyanin Limba germana Limba franceza suedez și german Francezi Englez olandeză Suedez Limba franceza Suedez Limba franceza Limba germana Limba franceza Limba germana Englez - englez germani germani ats Anglia Limba germana ich legi Limba germana Nm Franz Drept rațional general empiric privat natural englez germană și engleză ' Din acest tabel reiese că, în general, au contribuit la construirea științelor de la o perioadă de dezvoltare la alta germani în cazuri franceza in " engleză în al -lea suedezii în al -lea olandeză în Slavii în grecii în · η În consecință, primatul în comunicarea unei mișcări fructuoase înainte către științe aparține, fără îndoială, germanilor Dar această activitate progresivă a diferitelor naționalități este foarte diferită în diferite perioade de dezvoltare științifică Și anume, acordând atenție doar popoarelor care au fost figurile principale în știință - germanilor, anglicanilor și francezilor, vedem că englezii au contribuit mai mult sau mai puțin la construirea științelor în toate cele patru etape ale dezvoltării lor; Germanii au avut o pondere predominantă în ridicarea științelor la stadiul unor legi empirice particulare, sau au participat mai mult sau mai puțin la această lucrare în toate științele care au ajuns în această perioadă de dezvoltare; împreună cu englezii împărtăşesc gloria de a ridica ştiinţele la cel mai înalt nivel al perfecţiunii lor; în patru cazuri din * RUSIA ȘI EUROPA opt au fost singurii actori sau participanți majori la sistematizarea artificială a cunoștințelor; dar nicio știință nu a fost introdusă în perioada sistemului natural Dimpotrivă, francezii au fost principalii agenți în mișcarea științelor în perioada sistemului natural, tocmai din nouă cazuri din cinci, și în nicio știință nu au stabilit un sistem artificial Din aceasta vedem; în primul rând, că rolul fiecăreia dintre cele trei naționalități în mișcarea științifică generală corespunde pe deplin gradului de diferență în caracterul lor național: astfel încât între francezi și germani se remarcă cea mai mare opoziție, iar englezi, care atât din punct de vedere etnografic și leagă lingvistic germanii cu francezii, ocupați și aici ca pe o verigă intermediară Bo- -x (și acesta este principalul lucru), ignorant - poziția lui Nѣmtsev în ridicarea științelor la gradul de dezvoltare a sistemului natural, participarea lor puternică la stabilirea sistemelor artificiale și, dimpotrivă , participarea predominantă a francezilor în perioada natural-sistematică a dezvoltării științifice și neparticiparea lor completă la perioada artificial sistematică se explică în cel mai satisfăcător mod prin trăsăturile general recunoscute în structura mentală a acestor două popoare bogat înzestrate Am văzut că sistemul artificial îl precede aproape întotdeauna pe cel natural Acest lucru depinde de faptul că este foarte puțin probabil ca într-un morman neordonat de materiale să fie posibil să se înțeleagă în mod direct toate asemănările și diferențele dintre ele și, în plus, fiecare dintre ele să fie cântărit și evaluat corespunzător Este mult mai probabil ca la început vreun semn să lovească ochiul, care din anumite motive pare să predomine

Deci, în astronomie, apariția înșelătoare a fenomenelor era considerată această trăsătură predominantă; în chimie, de asemenea, aspectul înșelător al separării a ceva în timpul arderii, care a fost numit flogiston de către Stahl Dar acesta este doar unul dintre motivele artificialității sistemelor, ca să spunem așa, un motiv obiectiv, care decurge din însăși esența datelor grupate Dar există un alt motiv, un motiv subiectiv, în funcție de structura mentală a clasificatorului Dacă este înzestrat cu facultăţi predominant speculative, atunci complexitatea relaţiilor dintre obiecte nu-l va mulţumi prea mult; ea va părea FOLK SI UM Õ el printr-un accident nerezonabil El va căuta invariabil un principiu pătrunzător, en durchgreifendes Princip, după cum spun germanii, și crezând că l-a găsit, îl va supune tuturor modificărilor procesului dialectic de dezvoltare, va varia această temă în toate felurile și va aduce aceasta sub aceste variatii tema sa principala, toata diversitatea clasificatelor Dar aceasta este metoda care duce inevitabil la o grupare artificială a obiectelor Prin urmare, când sistemul natural a fost deja stabilit atât în botanică, cât și în zoologie și tot ce a rămas a fost să-l îmbunătățească din ce în ce mai mult, nu a făcut nimic pentru a satisface mințile speculative și au încercat să-l remodeleze în felul lor, să-l stoarce în categoriile lor logice, într-un cadru vreun principiu dezvoltat dialectic, parcă pătrunzând în întregime Deci Oken, pornind de la principiul că regnul animal trebuie diferențiat sau împărțit, în mod similar cu împărțirea unui organism animal separat și, în plus, cel mai perfect, a alcătuit grupuri de animale de cap, piept, abdominale, în care, parcă , predomină caracterul capului, pieptului sau burtei Fiecare dintre aceste grupe poate fi (după sistemul Oken) tipic, sau alcătuiește tranziții la altele și, prin urmare, există cap-cap de animal, cap-abdominal, cap-torac, ventral-abdominal, ventral-torac, ventral-cap , etc toate de același fel Un alt om de știință german, de data aceasta botanist, Reichenbach, deja în ultima jumătate a anilor treizeci, s-a gândit să găsească acest principiu pătrunzător al diviziunii direct în metoda dialectică a logicii hegeliene El distinge mai întâi formele în care viitoarea dezvoltare dialectică este încă, parcă, în bob, încă într-o stare de indiferență, pe care o numește protkesis Dezvoltarea protezei sale duce la stabilirea formei tipice de teză și a opusului ei, antiteza, care sunt apoi, parcă, împăcate într-o unitate superioară de sinteză În fiecare dintre grupele de plante care par să corespundă acestora: proteză, teză, antiteză și sinteza, desigur, se repetă același proces dialectic Lăsând deoparte ceea ce este ciudat și exagerat în aceste exemple, nu este tocmai aranjat după sistemul strict al disertațiilor în curs de redactare? Acesta nu este un defect aici, pentru că ideea care stă la baza divizării poate RUSIA ȘI EUROPA poate că într-adevăr constituie un gând care străbate întreaga teză; dar că ideea, care este înglobată într-o natură infinit variată, ar trebui să aibă într-adevăr această calitate și să varieze într-adevăr la fel, sau să se dezvolte dialectic, pe măsură ce sistematistul o variază și o dezvoltă, nu există nicio posibilitate Este limpede că o astfel de direcție a minții, în care germanii se disting în mod deosebit, nu este deloc favorabilă înțelegării și evaluării semnelor, obiectelor și fenomenelor, fără o idee preconcepută Dimpotrivă, francezii, dialecticienii mai puțin pricepuți și gânditorii profundi, au o minte mai deschisă pentru percepția directă a impresiilor exterioare și combinarea lor în funcție de gradele de afinitate care există cu adevărat între ele, și absența unui principiu atotpervazător nu-i tulbura minte Vezi cum se stabilește sistemul natural în botanică, unde

a fost cel mai greu să-l stabilești Bernard Jussier era îngrijitorul grădinii regale, adică grădinarul A căutat acele forme care, în viziunea lui fizionomică, erau în armonie între ele și le-a plantat aproape una de alta, corectându-și treptat greșelile; iar nepotul său a stabilit științific grupuri compuse într-un asemenea mod fizionomic Dar dacă direcția speculativă a minții și obsesia ei pentru o idee atotsubordonată este de puțin folos pentru stabilirea unui sistem natural în orice domeniu al cunoașterii, ele sunt cu adevărat prețioase în descoperirea atât a legilor particulare, cât și a legilor generale ale naturii, care apare aproape întotdeauna prin speculaţie Kepler a fost complet dominat de ideea că planetele își fac drumurile după un fel de combinații armonice și încearcă să aducă relația dintre distanțe și timpii de revoluție ai planetelor - acum sub relațiile dintre diferitele măsurători ale corpurilor geometrice regulate , apoi sub legile armoniei muzicale și, în final, sub influența lui a acestei obsesii pentru o idee, își caută legile nemuritoare, și Pentru rezultatul tuturor acestor numeroase exemple, trebuie, ! pare să accepte că roadele științei sunt într-adevăr proprietatea întregii omeniri, într-o măsură mai mare decât alte aspecte ale civilizației, care într-o asemenea completitudine nu pot fi transmise de la oameni la oameni, mai ales de la un tip cultural-istoric la altul; dar care este însăși creșterea acestor fructe, FOLK SI UM adică prelucrarea și dezvoltarea științelor nu sunt mai puțin naționale ca natură decât arta, popularul și viața de stat Dar diferența în proprietățile subiective (în structura mentală) a popoarelor care cultivă științele nu epuizează toate motivele pentru care dezvoltarea științei poartă și o amprentă națională În unele științe > obiectul în sine este în esență național Așa sunt toate științele sociale , Pentru a demonstra natura națională a naturii științelor datorită particularităților structurii mentale inerente diferitelor naționalități, am recurs, printre altele, la o prezentare a cursului dezvoltării lor istorice; pentru a dovedi cel mai înalt grad de naţionalitate al unor ştiinţe - naţionalitatea, care se manifestă nu numai în sens subiectiv, ci şi în sens obiectiv - să recurgem la clasificarea ştiinţelor; dar în această privință nu o vom duce departe, ci ne vom opri doar asupra a ceea ce avem nevoie pentru scopul nostru special Pentru diviziunea principală a științelor, mi se pare, ar trebui să le recunoaștem caracterul subiectiv sau obiectiv, - adică prin științe subiective astfel de științe care nu au obiect exterior, ci sunt, în esență, o expunere a însuși cursului gândirii umane ; doar matematica si logica sunt asa Toate celelalte științe au un conținut exterior și le determină caracterul Unele dintre aceste științe pot fi numite generale sau teoretice, deoarece ele au ca subiect esențe generale ale lumii, indiferent de formele speciale în care sunt îmbrăcate Există trei astfel de entități comune ale lumii: materia, mișcarea și spiritul Studiul materiei în sine este subiectul chimiei; studiul mișcării este subiectul fizicii; studiul spiritului, indiferent de manifestările sale particulare, trebuie să fie tratat de metafizică Cu toate acestea, nu numai existența, ci chiar și posibilitatea existenței unei astfel de științe este foarte îndoielnică Pentru a putea studia legile spiritului în general, ar fi necesar să existe măcar câteva ființe spirituale pentru a putea elimina ceea ce este întâmplător în ele (ceea ce depinde de modul în care spiritul se unește cu materia) iar asupra organizării acestei materii), asupra a ceea ce este esenţial aparţine spiritului" ca şi spiritului Dar cunoaștem o singură ființă spirituală, omul RUSIA ȘI EUROPA secol; de aceea pare să fie mai atent să înlocuim metafizica cu psihoza Dar dacă

metafizica este posibilă sau imposibilă - care (în paralel cu chimia) ar fi știința spiritului, indiferent de manifestările sale în legătură cu formele cunoscute - singurul lucru important pentru noi acum este că psihologia ne prezintă fenomene care nu sunt sunt supuse legile materiei și mișcării ei Prin urmare, toate legile originale, originale, cărora le este supus întregul domeniu al cunoașterii noastre, sunt extrase doar din trei științe: chimie, fizică, psihologie Dacă cercetarea astronomică a dus la descoperirea legii gravitației, atunci această lege nu este mai puțin o lege - fizică și nu în mod specific astronomică Dincolo de asta, toate celelalte ştiinţe au ca subiect doar modificările forţelor materiale şi spirituale şi legi - sub influența unui principiu morfologic, din care notăm doar că nu decurge exact din proprietățile materiei și mișcarea ei, ca o mașină cu abur, nu curge din forța expansivă a aburului Principiul morfologic este idealul în natură Nu este locul pentru a dezvolta această idee aici Ceea ce este important pentru noi este deosebirea care se naște pentru natura științelor, care au ca subiect esențe generale ale lumii: materia, mișcarea și spiritul, față de cele care consideră doar implementarea lor diversă sub influența principiului morfologic Această diferență constă în faptul că doar primele științe pot dezvolta teorii generale, în timp ce restul pot găsi doar legi particulare care se extind la grupuri mai mult sau mai puțin extinse de obiecte sau ființe situate într-un sistem natural, dar în niciun caz explicându-le pe toate de ei înșiși Pentru clarificare, să comparăm unele legi chimice (pe de o parte) cu legile fiziologice (pe de altă parte) Chimia ne spune că corpurile nu se combină altfel decât în cantități determinate pentru fiecare corp și în greutate, cunoscute sub denumirea de proporții chimice, cote sau greutăți atomice Și suntem destul de convinși că aceste conjuncții au loc și pe Lună, Soare, Jupiter, Sirius și în cele mai îndepărtate zone de ceață Suntem la fel de siguri că lumina, care trece prin medii transparente, este refractată, că este reflectată de suprafețele lustruite, FOLK SI UM menținând egalitatea unghiului de incidență cu unghiul de reflexie, oriunde are loc această reflecție, pe pământ, sau pe stelele Ursului și oriunde vine lumina - de la o lampă, de la soare sau de la orice stea din toate animalele sau plantele, numai cele care sunt determinate de toate de proprietăți chimice și fizice comune, cum ar fi, de exemplu, greutatea Părea a fi o lege generală că reproducerea ființelor vii constă în reproducerea propriului soi, dar, între timp, așa-numita intermitență a generațiilor (Generations-wechsel) ne arată că există multe ființe ai căror copii nu seamănă cu ei părinți, dar numai nepoți - ca bunicii, sau strănepoții - pe strănepoți Ceea ce părea a fi, de asemenea, o lege generală a fost că, în reproducerea sexuală, este necesară prezența a două elemente: masculin și feminin, despărțiți în doi indivizi, sau combinați într-unul; între timp, fenomenele de partenogeneză sau naștere virgină ne arată că până și fluturii femele perfect virgine depun ouă din care se dezvoltă animale complet formate În consecință, aceste legi, care păreau atât de generale tuturor viețuitoarelor, sunt aplicabile numai anumitor grupuri de o vastitate cunoscută Dacă nu s-au făcut generalizări similare cu privire la alte legi, este doar pentru că, încă de la începutul cercetării fiziologice, le erau deja supuse ființe destul de eterogene Dar imaginați-vă că nu cunoșteam un singur animal de apă Am afirma fără îndoială că orice ființă vie scufundată în apă s-ar sufoca cu siguranță, pentru că nu poate respira în apă; am crede că plămânii și, poate, tuburile de aer (trahee) sunt singurele organe posibile ale respirației și, bineînțeles, nu am inventa niciodată

branhii prin teorie Aceste exemple sunt suficiente pentru a arăta că numai chimia, fizica și știința spiritului pot fi științe teoretice; că nu poate exista fiziologie teoretică sau anatomie, ci doar fiziologie și anatomie comparată Exact același lucru este valabil și pentru științele filologice, pentru cele istorice și, în final, pentru cele sociale Fenomenele sociale nu sunt supuse niciunui fel de forțe speciale și, prin urmare, nu sunt guvernate de nicio lege specială, cu excepția legilor spirituale generale Aceste legi operează într-un mod special, sub influența mării RUSIA ȘI EUROPA începutul fologic al formării societăților; dar din moment ce aceste principii sunt diferite pentru diferite societăți, este posibil doar - nu teoretic, ci doar științe sociale comparate și părți ale acesteia: politică, economie politică etc Că o teorie generală a structurii societăților civile și politice este imposibilă a fost recunoscut de mult timp și sunt puțini doctrinari care ar crede că, de exemplu, sistemul de stat englez este un fel de ideal pe care toată lumea ar trebui să se străduiască să-l atingă - că între state (sau societăți în general) există, ca să spunem așa, doar o diferență de vârstă, și nu de calitate Dar un colț al științelor sociale păstrează cu încăpățânare acest doctrinarism - și anume, economia politică Ea crede că fiecare doctrină care predomină în ea este comună tuturor regatelor și popoarelor De exemplu, din moment ce nu există o comunitate agricolă în acele societăți pe care această știință le-a studiat și din studiul căreia și-a derivat teoriile, atunci nu ar trebui să existe o comunitate oriunde, că constituie un fenomen anormal Economia politică susține că așa-zisul comerț liber, care este cea mai avantajoasă formă de schimb pentru Anglia, unde această știință a studiat fenomenele comerciale și industriale, trebuie neapărat aplicat atât în America, cât și în Rusia După părerea mea, acesta este același - ca și cum aș spune că se poate respira doar cu branhiile sau doar cu plămânii, indiferent dacă animalul trăiește în apă sau pe uscat Politica sau economia teoretică sunt la fel de imposibile ca fiziologia sau anatomia teoretică Toate aceste științe și, în general, toate științele, cu excepția celor trei menționate mai sus, pot fi doar comparative În consecință, în absența unei baze teoretice - orice fel special de forțe și legi economice sau politice originale, nederivate - toate fenomenele lumii sociale sunt fenomene naționale și ca atare numai ele pot fi studiate și luate în considerare Ele, desigur, pot și trebuie comparate între ele, iar dintr-o astfel de comparație pot rezulta reguli pentru un grup mai mult sau mai puțin extins de societăți politice, dar niciodată un fenomen politic sau economic observat la un popor, și acolo adecvat și binefăcător, dar poate fi considerat deja pentru acest lucru potrivit și binefăcător - pentru altul Poate fi, dar poate să nu fie În consecință, științele sociale sunt populare în obiectul lor FOLK SI UM Deci, putem concluziona că știința poate fi și națională, dar că în diferite științe gradul de naționalitate este diferit Naționalitatea se manifestă cel mai puțin în științele care sunt simple prin conținut sau foarte înalte în dezvoltarea lor - în astfel de științe cărora li se aplică metode riguroase de cercetare Aceste metode vor constitui un obstacol în calea manifestării naționalității sau a individualității în general într-o măsură considerabilă Aici rolul naționalității este limitat; aproape numai prin metoda de prezentare și alegerea metodelor de investigare, dacă există mai multe astfel de metode aplicabile Rolul naționalității în științe crește odată cu complicarea subiectului, ceea ce nu permite introducerea unor metode precise și riguroase Dacă aceste științe nu aparțin categoriei științelor sociale, atunci motivul

caracterului național pe care îl pot și trebuie să îl adopte depinde de particularitățile structurii mentale a fiecărei naționalități, și mai ales ale fiecărui tip cultural și istoric Științele sociale au cel mai național caracter (sau cel puțin ar trebui să aibă pentru succesul dezvoltării lor), întrucât aici însuși obiectul științei devine național Acest lucru, desigur, se aplică și științelor verbale, dar nu este nimic de vorbit despre ele, deoarece nimeni nu a susținut vreodată că regulile gramaticii germane sunt obligatorii pentru limba rusă / ' - M ;■ P ' ' ' 'i i" ' CAPITOLUL ŞAPTE VESTUL se leagănă? O, pământul, din primele zile ale creației, nu a văzut niciodată asemenea lumini de foc deasupra lui! Dar, vai - a trecut un secol - și tot Occidentul va fi acoperit cu un văl mortal Va fi întuneric adânc Auzi glasul sorții, răsări-te în noua lumină, trezește-te, adormit Răsărit! Homiakov În capitolele anterioare, am încercat să arăt că simpla distincție și comparare a evenimentelor istorice în funcție de etapele dezvoltării vârstei, în funcție de treptele de perfecțiune, contrazice regulile sistemului natural, deoarece nu cuprinde întreaga varietate a aceste fenomene și trebuie să conducă, la fel ca în zoologie, botanică, la un sistem artificial de construcție a științei; că este necesar să se adauge acestei împărțiri în funcție de gradele de dezvoltare în perioade ale istoriei antice, mijlocii și moderne, sau în grupuri mai numeroase, o diferență calitativă a tipurilor culturale și istorice, ca principiu cel mai înalt al împărțirii M-am străduit în continuare să determin acele trăsături care determină această grupare de fenomene istorice și astfel de trăsături s-au dovedit a fi marile diferențe etnografice pe baza cărora omenirea este împărțită în mai multe grupuri mari Unul dintre aceste grupuri sunt popoarele familiei slave, care reprezintă aceeași măsură a diferenței ca și grupurile sanscrite, iraniene, elene, latine, germanice De aici rezultă că familia slavă de popoare formează, de asemenea, un tip cultural și istoric la fel de distinctiv, precum noile triburi numite, și dacă refuză să-și dezvolte propriile principii în mod independent, atunci în general ar trebui să abandoneze orice VESTUL PUTREGE? de semnificație istorică și coboară la nivelul materialului etnografic care este auxiliar pentru scopuri extraterestre - și cu cât mai repede, cu atât mai bine Pentru a lămuri unele neînțelegeri, nu mi s-a părut inutil să fac o digresiune destul de lungă pentru a clarifica raportul dintre popularul și umanul general, atât în general, cât și în special în ceea ce privește dezvoltarea științificului, în cărora oamenii se opun de obicei cel mai mult Natura dovezilor pe care le-am folosit a fost externă, ca să spunem așa, formală Nu am atins nici esența caracterului slav, nici esența caracterului altor tipuri culturale și istorice, ci am încercat doar să arăt că, dacă gradul de diferență dintre familia slavă și alte familii etnografice ale omenirii în general, și mai ales familiile rădăcinii ariene, este echivalentă cu diferența dintre ele, atunci și diferențele care decurg din această diferență fundamentală în cursul dezvoltării culturale și istorice trebuie să fie, de asemenea, echivalente Împotriva unei asemenea metode de probă, mi se pare, nu se poate face decât următoarea obiecție Într-adevăr, analogia vorbește pentru o civilizație slavă originală, dar un trib slav poate fi o excepție, neavând suficiente caracteristici în sine pentru a dezvolta, a dezvolta această cultură originală Această obiecție este adesea făcută, cerând un răspuns categoric la ce anume va consta această nouă civilizație, care va fi natura științei sale, artei sale, ordinea ei civilă și socială etc În această formă, această obiecție este complet absurdă, căci este satisfăcător răspunsul la el, dacă ar fi posibil, ar

face însăși dezvoltarea acestei civilizații cu totul superfluă În termeni generali, în măsura în care se poate face pe baza caracterului esențial al civilizațiilor anterioare de până acum, în comparație cu acele rudimente ale acesteia, care au reușit deja să se exprime în tipul cultural-istoric slav, voi încerca să prezinte un răspuns la această întrebare dificilă; dar înainte de acest răspuns fezabil mai este un drum lung de parcurs Și acum trebuie să ne întoarcem la o investigație, nu a rezultatelor mai mult sau mai puțin probabile ale acestei dezvoltări seculare viitoare, ci a acelor diferențe fundamentale care există între tipul slav și tipul germano-roman sau european - căci în această diferență se află intreaga intrebare Epuizează toată existența RUSIA ȘI EUROPA Nici nu sper să postez această distincție, dar aș dori să prezint câteva dintre caracteristicile ei, cel mai important pe baza a ceea ce a fost deja elaborat de școala slavofilă, cu câteva, poate, completări pe care reușesc să le fac Dar înainte de a porni pe această cale, aș vrea să elimin încă o obiecție, esențial lipsită de importanță, care, având și un caracter formal, trebuie să-și găsească locul înainte de a intra într-o altă ordine de gânduri și dovezi Această obiecție, care a fost și mult contestată în vremuri trecute, este următoarea Dacă slavii au dreptul la identitate culturală și istorică, atunci trebuie să admitem că au avut ghinionul să vină cu revendicările lor într-un moment foarte nefavorabil pentru astfel de revendicări Occidentul, Europa este la apogeul măreției sale civilizate; strălucirea sa ajunge până la toate capetele pământului, luminează și încălzește totul cu lumina și căldura care emană din el Este acesta un moment bun pentru începuturile modeste ale unei noi culturi, ale unei noi civilizații? Și de ce ar trebui ea, când cea pe care o vedem este atât de puternică, să fie în plinătatea puterii ei și nu se vede că ea slăbește, astfel încât să fie nevoie să o înlocuim cu ceva nou? Europa nu este Roma imperială sau Bizanț Se poate spune cu adevărat, așa cum au făcut odată Homiakov și Kirevskii, că Occidentul putrezește? Slavofilii înșiși au abandonat aparent această extravaganță A apăra astfel de paradoxuri înseamnă a nu vrea să fie plus royaliste que le roi? Am numit această obiecție în esență neimportantă Nu s-a repetat deja de mai multe ori că în vremea strălucirii unei culturi s-a născut una nouă? Nu atunci Roma și-a început procesiunea solemnă, când Grecia s-a luminat cu toată strălucirea civilizației și s-a străduit, deși bineînțeles fără succes, să o transmită celor mai îndepărtate popoare ale Orientului? Strict vorbind, ordinea cea mai ideală a lucrurilor de pe pământ ar fi aceea, atunci când toate marile grupuri etnografice în care este împărțită omenirea, au dezvoltat simultan particularitățile de direcție care se află în ele către o culoare culturală; când China antică, India, Iran, Europa matură, slava tânără și chiar mai tânără America ar arăta dintr-o dată toată plenitudinea și toată diversitatea forțelor conținute sau cuprinse în ele, ceea ce ar agrava A PLUCUT PUTEREA? au revărsat o interacțiune fructuoasă unul asupra celuilalt O astfel de stare a universului culturii ar avea un singur dezavantaj din punct de vedere istoric mondial Cât de mult ar câștiga în termeni de extindere spațială, atât de mult ar pierde în succesiunea temporală și astfel ar fi contrar cerințelor economiei întotdeauna respectate de natură Nicio cultură nu poate fi eternă și, dacă toate dintr-o dată și-ar arunca lumina, atunci toate deodată (sau aproape deodată) s-ar stinge, iar noaptea mohorâtă a barbariei s-ar răspândi peste tot pământul, astfel încât să nu existe nimic nou viață culturală și aprinde-ți lampa Ca la început, ar trebui să facem focul civilizației prin frecarea dificilă

și lentă a lemnului împotriva lemnului Prin urmare, deși nu vedem de ce două civilizații originale nu ar trebui să mai existe una lângă alta în același timp, totuși, suntem mai înclinați să credem că, dacă se invocă o viață culturală de un nou tip istoric, atunci viața de vechiul trebuie stins Nu este aceasta explicația principală a ostilității resimțite instinctiv de fostul personaj istoric față de cel nou, predecesorul succesorului? Însăși ideea exprimată de slavofili, despre corupția Occidentului, mi se pare absolut adevărată, a fost doar exprimată în căldura luptei și a certurilor prea brusc și, prin urmare, cu oarecare exagerare Putrefacția este descompunerea completă a compoziției corpurilor organice și, în plus, cu eliberarea diferitelor gaze, care afectează în mod neplăcut organul mirosului Acest ultim semn de decădere, foarte nesemnificativ, a atras atenția primordială a occidentalilor noștri, de parcă le-ar fi provocat cea mai sensibilă insultă Articolele polemice ale acelei vremuri vorbeau cu ridicol la adresa chimiștilor care nu puteau distinge putrefacția de fermentația vitală Ignoranța aici nu a fost de partea acestor chimiști, ci a acelor inteligențe care au văzut o diferență esențială între putrefacție și un fel de fermentație vitală, care, după cum se știe, nu există în natură Orice fermentație este o descompunere, adică o tranziție de la forme complexe de materie organizată la forme mai simple, apropiindu-se de forme anorganice de compuși Prin urmare, fie că se putrezește, fie că fermentează, acest lucru, în privința pe care o luăm în considerare, este decisiv RUSIA ȘI EUROPA la fel Dacă fermentație, atunci descompunerea formelor, fie că sunt compuși materiale, fie viața socială Pentru ca dintr-o astfel de descompunere în elemente să se formeze o nouă formă organică, este necesară prezența unui principiu educațional, sub influența căruia aceste elemente să poată fi formate într-un întreg nou, înzestrat cu un principiu interior dătător de viață Dar nu a fost subliniat un astfel de principiu și aceasta este esența problemei Cu toate acestea, vom merge mult mai departe în concesiile noastre Spunem sincer și de bunăvoie că manifestările descompunerii complete a formelor de viață europene, fie sub formă de putrefacție, adică cu separarea gazelor urât mirositoare și miasme, fie fără aceasta, sub formă de fermentație, nu au fost încă observate Nu e vorba de asta Lăsând deoparte exagerările, întrebarea este, în ce perioadă a dezvoltării lor se află societățile europene, în ce punct al drumului lor: mai urcă de-a lungul curbei care exprimă cursul mișcării sociale, au atins un punct culminant sau au deja? a trecut-o și se înclină spre Occident propria viață? În ceea ce privește viața individuală a ființelor separate, această întrebare este ușor de rezolvat, deoarece există multe obiecte de comparație pentru fiecare dintre ele Când părul începe să se albească, linia dreaptă începe să se îndoaie, fața să se ridă, cunoaștem semnificația acestor semne, pentru că s-au repetat deja de nenumărate ori - În ceea ce privește societățile întregi, nu este așa Adevărat, istoria ne prezintă mai multe tipuri culturale care au trecut printr-un ciclu complet al dezvoltării lor, dar circumstanțele acestei dezvoltări a majorității dintre ele ne sunt puțin cunoscute De fapt, doar viața Greciei și a Romei ne-a fost păstrată într-un mod suficient de complet pentru a servi drept elemente de comparație și chiar și dintre acestea viața Romei a fost departe de a fi completă, suferind prea multă distorsiune prin influența Greciei Ceva ne va răspunde nouă și India Dar toate acestea nu sunt suficiente Trebuie folosită, desigur, posibilitatea acestor comparații, dar, în lipsa unui număr suficient de date, trebuie să apelăm și la analogia altor fenomene, deși nu sunt omogene cu fenomenele vieții civilizațiilor, dar

având în comun cu acestea că reprezintă dezvoltarea sub influența unor cauze, modificându-se corect și treptat în intensitatea lor Să luăm, pentru primul exemplu, cursul temperaturii în timpul zilei Depinde de mișcarea aparentă a soarelui pe firmament ESTE VESTUL ROPPING Soarele atinge punctul maxim, culmea, în momentul prânzului, dar rezultatul acestei mișcări, căldura, continuă să crească timp de două-trei ore chiar și după ce cauza care o produce a început deja să scadă Apoi, să ne întoarcem la analogia acestui proces din viața pământului, care este determinată de perioada anuală Momentul solstițiului de vară, căruia îi corespunde cea mai mare lungime a zilei și cea mai înaltă stație a soarelui, se încadrează în luna iunie, iar rezultatele acestei mișcări periodice, în raport cu temperatură, ating cea mai mare magnitudine doar în iulie sau august Până în acest moment, sau încă mai târziu, se arată rezultatele pentru viața plantelor La sfârșitul verii, sau la începutul toamnei, se instalează perioada de împlinire a promisiunilor primăverii, în timp ce zilele s-au scurtat deja foarte mult și soarele a devenit mult mai jos Să luăm viața unei persoane individuale: el atinge deplinătatea puterii sale morale și fizice la aproximativ treizeci de ani, stă la același nivel de ceva timp, iar după patruzeci de ani începe să slăbească vizibil Când dau aceste forțe cele mai abundente, cele mai perfecte rezultate? Nu mai devreme de patruzeci Într-unul dintre experimentele sale critice sau biografice exemplare - nu pot, din păcate, să-mi amintesc în care - Macaulay remarcă că nici o singură operă cu adevărat de primă clasă a spiritului uman, fie în domeniul științei, fie în domeniul artei, nu a fost finalizate înainte de vârsta de patruzeci de ani - deși, fără îndoială, ideea lor originală s-a născut în minte la o vârstă mai fragedă Dacă se pot găsi excepții de la această poziție a istoricului englez, acestea sunt, în orice caz, foarte puține Dezvoltarea limbilor ne arată același lucru Filologii afirmă în unanimitate că toate limbile cele mai perfecte, fără a le exclude pe cele mai vechi: sanscrită, zendic, greacă, latină, ebraică, și-au încheiat deja creșterea mai devreme decât perioada în care ne-au lăsat urme ale existenței lor și se aflau deja în o stare de degenerare și declin în acele vremuri îndepărtate în care ne devin cunoscute Conform explicației foarte convingătoare a lui Müller, acesta este chiar și motivul care face posibilă clasificarea genetică a limbilor rădăcinii ariene, astfel încât perioada culminantă a dezvoltării acestei familii de limbi se încadrează într-un moment în care generalul RUSIA ȘI EUROPA pentru toți arienii, limbajul rădăcină nu s-a rupt încă în ramurile sale Dar când și-a dat cele mai mari rezultate forța care a format limbile, adică înflorirea și rodul literar? Într-o perioadă incomparabil mai târzie, pentru unele limbi, ca de exemplu, pentru slavă, probabil că nu a venit încă Din toate aceste fenomene rezultă incontestabil că momentul celei mai înalte dezvoltări a acelor forțe sau cauze care produc o anumită serie de fenomene nu coincide cu momentul celei mai mari abundențe de rezultate care decurg din dezvoltarea treptată a acestor forțe: că acest ultim vine întotdeauna mult mai târziu decât primul Comparația nu este dovadă, comparaison n'est pas raison, spune proverbul francez Așa este Dar dacă este posibil să se găsească o cauză comună în toate cazurile care sunt luate pentru comparație și dacă aceeași cauză comună trebuie neapărat să aibă loc în fenomenul pe care aceste comparații îl dovedesc sau îl explică, atunci comparațiile primesc forță probantă, deoarece, și acea cauză anume, de a cărei acțiune depinde cursul de desfășurare a procesului respectiv, pentru clarificarea căreia recurgem la comparații, trebuie să urmeze aceeași lege, trebuie să aparțină

aceleiași categorii de cauze, să aibă aceleași proprietăți cu acele cauze care operează în fenomene analoge, luate b Pentru comparatii Motivul general pentru care, în cele patru fenomene pe care le-am luat (în cursul temperaturii diurne, cursul temperaturii anuale și în fenomenele periodice ale vieții vegetale asociate cu aceasta, în dezvoltarea individuală a omului și în dezvoltarea limbilor), momentul de apogeu, atins prin forța condiționării lor, nu coincide cu momentul manifestării celei mai puternice a rezultatelor acestei cauze, ci îl precede întotdeauna, astfel încât în acest ultim moment - cauza care determină aceste rezultate este deja mai mult sau mai puțin semnificativ slăbit, coboară deja de-a lungul curbei mișcării sale, se explică din următoarea considerație simplă și evidentă Rezultatele actiunii cauzei sunt din ce in ce mai acumulate, valorificate, ca sa zicem asa, pana cand cheltuielile lor depasesc fluxul; și deși afluxul în sine a scăzut în comparație cu timpul scurs, suma acțiunii utile trebuie să crească în continuare atâta timp cât depășește fluxul de ieșire Acest lucru este de la sine înțeles în ceea ce privește A PLUCUT PUTEREA? acele zile și ani Dar nu este același lucru în ceea ce privește dezvoltarea umană? Dacă acceptăm că de la treizeci de ani puterea lui începe să slăbească; masa de informații, experiența, capacitatea de a combina materialul mental, metodele de gândire pot crește și îmbunătăți în continuare ca urmare a, ca să spunem așa, gimnasticii spirituale; și, prin urmare, aceste câștiguri pot depăși pentru mult timp totuși slăbirea forțelor imediate Același lucru se întâmplă și în dezvoltarea unor societăți întregi, într-un mod oarecum de neînțeles, desigur În dezvoltarea artelor, de exemplu, forțele creative imediate pot fi diminuate, dar tehnica dezvoltată, influența exemplelor, legendele care s-au format, indicând erori care trebuie evitate în ușurarea muncii, pot avea drept consecință că artele vor continua să înflorească multă vreme și chiar să atingă cea mai înaltă perfecțiune De ce puterea unei persoane slăbește , acest lucru ni se pare de înțeles, sau cel puțin atât de familiar încât nu stârnește surpriză Dar în ce mod pot fi slăbite forțele creatoare ale unor societăți întregi, acest lucru este cu siguranță dincolo de explicație, întrucât o societate este formată din elemente necontenit reînnoite, adică oameni individuali Cu toate acestea, istoria arată fără îndoială că așa este, și nu din cauze externe, ci din cauze interne După Justinian, de exemplu, poporul grec nu mai produce oameni cu adevărat grozavi cariera cuiva în timpul existenței de aproape o mie de ani a imperiului Am spus: decrepitudinea este oarecum de înțeles în raport cu indivizii individuali Nu e corect; în esenţă este la fel de neînţeles ca şi decrepitudinea societăţilor Iar omul individual este alcătuit din elemente continuu reînnoite Părți ale corpului său ard, se descompun și ies în evidență sub diferite tipuri, fiind înlocuite cu altele noi De ce, atunci, aceste noi particule sunt mai proaste decât cele vechi, sau mai rău legate între ele, mai prost situate unele față de altele, astfel încât efectul general al activității lor este mai puțin favorabil pentru întreg? Acest lucru nu este mai puțin greu de explicat, precum și de ce, odată cu reînnoirea neîncetată a indivizibililor care alcătuiesc corpul social, acești indivizibili își pierd calitățile excelente De ce, când înainte printre greci s-au născut Pericle și Epaminonda, Es- * RUSIA ȘI EUROPA Hila și Sofocle, Fidias, Platon și Aristotel, și chiar mai târziu, Belisarius, Triboniana, Aneimis, Sfântul Ioan Gură de Aur, sunt apoi înlocuiți în întregime de oameni nesemnificativi? Înseamnă că în ambele cazuri principiul însuși îmbătrânește, producând și combinând aceste elemente

atât ale corpului uman sau animal în general, cât și ale corpului social Oricum ar fi, analogiile date spre comparație fac extrem de probabil că însăși abundența rezultatelor civilizației europene în secolul nostru XIΣ este un semn că forța creatoare care le produce a început deja să scadă, a început să coboare de-a lungul timpului calea curentului său Să ne întoarcem la analogia prezentată de alte tipuri cultural-istorice care au încheiat deja ciclul dezvoltării lor În ce moment a atins apogeul forța creatoare care a produs civilizația greacă? Fără îndoială, epoca lui Pericle reprezintă deja sfârșitul acestei perioade În acest moment, cade floarea artei și fundamentul acelei gândiri filozofice și acel gen de cercetare științifică, care constituie caracterul științei grecești Deja din Războiul Peloponezian, Grecia se îndreaptă evident spre căderea sa În epoca lui Aristotel există deja un timp de declin complet, dar aici filosofia și chiar arta ating apogeul și abia mai târziu, în acel moment, care poate fi numit timpul decăderii, sau, poate mai puțin politicos, decăderii, știința pozitivă își atinge deplina dezvoltare în Alexandria La fel, exact timpul deplinei puteri a poporului roman coincide cu timpul sfârşitului războaielor punice şi macedonene, căci, începând de la Gracchi, boala interioară a organismului public roman începe să se manifeste cu forţă şi impune un tratament eroic, deși paliativ, prin cezarism Dar perioada de înflorire a civilizației romane, când a început să dea cele mai bune roade, aparține domniei lui Augustus Chiar și în zilele antoninilor, imediat înainte de începutul dezintegrarii finale, rezultatele civilizației romane erau încă prezentate în toată splendoarea lor Roma nu a produs aproape nimic propriu, nici în gândirea filozofică, nici în cercetarea științifică pozitivă Singura excepție este domeniul practic al dreptului, iar prelucrarea sa științifică corespunde unei perioade foarte târzii a vieții romane; începe de fapt în epoca lui Antoninov, A PLUCUT PUTEREA? iar statul cel mai vestic-roman trece printr-o perioadă strălucită a acestui drept, care i-a dat un început, mutându-se pe pământul Bizanţului Potrivit puținelor informații pe care știința a reușit să le extragă din diferitele monumente ale culturii indiene, ar trebui luată în considerare momentul perioadei ei creatoare când s-a dezvoltat civilizația brahmană, după cucerirea țărilor Gangetice și când unilateralitatea ei a stârnit protestul budist Dar această cultură și-a prezentat cele mai strălucitoare rezultate la începutul erei noastre, pe vremea regelui Vikramaditya, când a trăit Kalidasa, când au fost ridicate pagodele magnifice din Ellora și Benares, iar științele filozofiei și matematicii au înflorit Nu rezultă din acest triplu exemplu că punctul culminant al forțelor sociale creatoare care creează civilizația coincide cu cea mai înaltă culoare a artelor și cu timpul cunoașterii filosofice enciclopedice, care dă caracter viitoarei direcții de dezvoltare științifică și că perioada științei aplicate pozitive, în special practice, caracterizează perioada în care forțele sociale creative au lăsat deja epoca solstițiului lor de vară destul de departe în urmă? Ce perioadă de civilizație din Europa corespunde acestor epoci ale apogeului forțelor creatoare și care epocă a celei mai mari acumulări a rezultatelor lor - civilizațiile dispărute din India, Grecia și Roma? Analogia este atât de izbitoare încât este dificil să nu răspundem la ceea ce corespunde mai întâi secolelor XVI și XVII, când se construia templul lui Petru, ei scriau: Rafael, Michelangelo și Coreggio, Shakespeare și-a compus dramele, Kepler, Galileo, Bacon iar Descartes a pus bazele unei noi gândiri și ale noii metode de cercetare științifică; iar al doilea, atât de bogat în rezultate teoretice și practice ale secolului al XIX-lea Tot ceea ce

este original în arta europeană și în știința europeană a fost așezat în prima epocă, astfel încât în vremurile ulterioare a continuat să se dezvolte pe aceeași cale Fructul este preponderent darul începutului, toamna, iar floarea este preponderent darul sfârşitului primăverii Așa cum formarea unui embrion de plantă are loc într-o cochilie care lovește cu frumusețea formei și strălucirea culorilor, tot așa germenul unei noi filozofii și gândire științifică este înconjurat de tot farmecul poeziei, tot luxul artei Momentul înfloririi ne prezintă ultimul RUSIA ȘI EUROPA așezarea unei noi plante în viață și, prin urmare, ar trebui considerat cel mai înalt moment al creării puterii plantelor, urmat de o coacere Ea continuă după ce frunzele, organele principale ale hranei, s-au ofilit; chiar și uneori continuă atunci când fructul însuși este rupt din planta pe care a început și s-a format; continuă chiar și pe rafturile cămarei Exact în același mod, momentul cel mai înalt al creativității forțelor sociale trebuie recunoscut ca fiind momentul în care acele idei se manifestă în cele din urmă, care va servi drept conținut al oricărei dezvoltări culturale ulterioare Rezultatele acestei mișcări, această împingere, s-ar putea să crească încă mult timp și să reprezinte tot luxul și abundența roadelor civilizației, dar forța care deja o creează și o ghidează va slăbi și va tinde spre declinul acesteia Acesta este caracterul general al oricărei dezvoltări treptate, care s-a manifestat în toate civilizațiile care și-au încheiat ciclul, unde cursul ei ne este cunoscut în vreun fel Dacă tipul cultural-istoric al Europei ar trebui să constituie o excepție de la acest caracter general, atunci este necesar să indicăm motivele unei astfel de excepții unice, dar noi, sincer, nu le vedem În același timp, nu trebuie pierdut din vedere următoarele: tipul cultural al Romei era simplu, realizat într-un singur stat Mai complex era tipul Greciei și, ca urmare a acestei complexități, diferitele perioade ale dezvoltării sale nu puteau fi perfect simultane Când viața se secase deja în Atena, care trăia doar din amintirile ei glorioase, uniunile dintre ahei și etolii au păstrat încă o vreme vitalitatea principiului grec S-a păstrat și mai pe deplin și mai mult timp în colonia Alexandriană, apoi în Tsargrad Tipul european de bază dublă este și mai complicat și, prin urmare, este firesc ca, dacă în oricare dintre popoarele sale constitutive cursul dezvoltării a fost întârziat de circumstanțe nefavorabile, atunci în acest popor să apară dezvoltarea superioară a principiului creator și a rezultatelor sale mai târziu decât la alte popoare Acest lucru s-a întâmplat, de exemplu, în Germania, în care treizeci de ani de război intestin devastator au întârziat dezvoltarea culturii superioare care începuse în timpul Reformei Prin urmare, perioada celei mai înalte creativități poetice din Germania, care a venit abia în jumătatea secolului trecut, și dezvoltarea ulterioară a auto- A PLUCUT PUTEREA? gândirea filozofică germană și, în cele din urmă, știința pozitivă, în care abia după primul sfert al secolului al XIX-lea a ocupat un loc de frunte, nu pot fi considerate contradictorii cu viziunea exprimată aici asupra cursului general al civilizației europene, concepția în care ea creativă forțele creative au intrat deja cu aproximativ jumătate de torasta sau acum două sute de ani pe partea descendentă a căii sale Este timpul pentru fructificare Este recolta, sau recolta fructelor, sau este deja recolta strugurilor; dacă vara este târzie, dacă este devreme sau deja toamnă târzie, este greu de spus; dar, în orice caz, soarele care a adus aceste fructe a trecut deja meridianul și deja se scufundă spre vest Această propoziție ar deveni mult mai clară și mai evidentă dacă s-ar analiza însăși natura acelor forțe constructive prin

care este construit și susținut edificiul civilizației europene, așa cum au făcut Hhomyakov și Kirevskii Îmi las să-mi exprim mai târziu gândurile despre aceasta, în prezentarea celor mai importante diferențe dintre popoarele de tip slav și germano-roman, la care, fără întârziere, trec acum Între timp, ajung la concluzia că dezvoltarea unei culturi slave originale nu este doar necesară în general, dar acum este tocmai la timp CAPITOLUL OPT DIFERENȚE ÎN STRUCTURA MENTALĂ Milostivul Dumnezeu a înzestrat neamul nostru cu atâta blândețe și bunătate de inimă* pe care alte popoare nu le au, la care alte popoare vin doar printr-un lung proces de civilizație cu mare dificultate (Revista satirică gallecească "Strayupud") O, Rusul meu, ca un soț rezonabil, interogându-mi sever conștiința Cu suflet strălucitor, gânditor, Să mergem la chemarea divină! Homiakov Diferențele de natură a popoarelor care alcătuiesc tipurile culturale și istorice originale, acele diferențe pe care ar trebui să se întemeieze diferența dintre civilizații, care constituie conținutul și rodul esențial al activității lor de viață, pot fi rezumate în următoarele trei categorii :) sub diferenţe etnografice; acestea sunt calitățile tribale care sunteți se reflectă în particularitățile structurii mentale a popoarelor;) sub deosebirile celui mai înalt principiu moral care îi călăuzește, numai pe care se poate întemeia dezvoltarea rodnică a civilizației, atât din partea științifică și artistică, cât și din partea sistemului social și politic;) sub diferenţele de curs şi condiţii ale educaţiei istorice a popoarelor Din aceste trei puncte de vedere, vom lua în considerare și trăsăturile caracterului slav și mai ales rus, întrucât atâta timp cât un popor rus și-a dobândit independența politică și și-a păstrat-o, condiție fără de care, după cum mărturisește istoria DIFERENȚE ÎN STRUCTURA PSIHICĂ Riya, civilizația nu a început și nu a existat și, prin urmare, probabil, nu poate începe și nu poate exista Scopul cu care ne vom angaja în această examinare va fi să apreciem dacă aceste diferențe sunt suficient de mari pentru ca popoarele slave să își poată și ar trebui să-și dezvolte propria cultură originală, de teama de a nu pierde semnificația unui trib istoric, în sensul cel mai înalt acest lucru cuvânt Începând să definim câteva trăsături esențiale ale deosebirii etnografice dintre popoarele slave și popoarele germanice, întâlnim, în primul rând, pe drumul nostru, o deosebire fiziologică, care, după unii antropologi, trasează o linie ascuțită, adâncă, între cele slave tribul și tribul germano-roman, care din punctul nostru de vedere ar trebui să fie în favoarea noastră Dar, în același timp, această diferență fiziologică ne încadrează printre triburile inferioare ale rasei umane și astfel elimină pretențiile noastre la cel mai înalt grad de dezvoltare culturală, condamnându-ne parcă la rolul de material etnografic auxiliar Mă refer aici la împărțirea Retzius a triburilor umane în cu cap lung (dolichocephali) și cu cap scurt (brachycephali) Inutil să spun că numeroșii noștri binevoitori insistă asupra acestei diferențe, parcă umilitoare pentru slavi Ca în paralel cu acesta, istoricul german Weber, în conformitate cu împărțirea rimată a moșiilor, statelor și societăților în general în Lehr-Wehr- și Nãhrstand, se împarte în aceleași clase - iar popoarele care locuiesc în Europa, în general acceptată sensul cuvântului și, desigur, îi referă pe slavi la ner-, iar Nemtsev la ler-stand, adică condamnă tribul slav la muncă materială în favoarea triburilor superioare Să luăm în considerare celebra divizie Retzius: ne va conduce la ceva? Pe lângă capul lung, în care diametrul longitudinal al capului, de la frunte până la spatele capului, îl depășește pe cel transversal cel puțin în raport de la , și

capul scurt, în care acest raport depășește până la , Retzius ia ca bază a diviziunii sale un alt semn, constând în direcția părților anterioare ale maxilarelor (procese dentare) și a dinților anteriori Procesele dentare ale maxilarelor și dinților pot fi situate într-un plan vertical, care este un maxilar drept (orto-gnatism); sau pot avea o oblică, proeminentă înainte RUSIA ȘI EUROPA direcție - maxilarul oblic (prognatism) Aceste caractere ale direcției maxilarelor și dinților, în combinație cu capul lung și capul scurt, dau naștere la stabilirea a patru divizii, în care triburile rasei umane sunt situate în felul următor: Fălci drepte cu cap lung Indieni (rădăcină ariană) și iranieni, germani, celți, greci, romani, evrei, arabi, nubieni, abisinieni, berberi, finlandezi, triburi est-americane care locuiesc în câmpiile din America de Nord și de Sud (numite Latham de semiții americani) Fălci strabii cu cap lung Negri, kafiri, hotentoți, copți, neozeelandezi, eschimoși și groenlandezi i Cap scurt cu falci drepte Slavi, Lituania, turci I triburi, laponi, basci, reti, albanezi, etrusci antici Oblic cu cap scurt Chinezii, japonezii, mongolii, malayezii, polinezienii, papuanii și cordilerai americani, care includ vechii peruani (după Latham, mongolii americani) În primul rând, nu poate fi trecut cu vederea că o astfel de împărțire are un caracter complet artificial Aici este expus un principiu pătrunzător, care, ca de obicei, unește eterogenul și separă rudele în alte privințe: de exemplu, respectând cu strictețe această împărțire, ar fi necesar să se separe germanii din sud și nordul în diferite clase de umanitate, deoarece numai că nu cu cap lung, primele capete scurte Cum să împaci această împărțire cu împărțirea în funcție de culoarea pielii, în funcție de proprietățile părului, după unghiul personal al lui Camper și, în sfârșit, cu diviziunea lingvistică? Aici totul este supus unui singur atribut, căruia i se acordă importanța predominantă Dacă slavii, în ciuda faptului că vorbesc limba ariană, au o formă specială a craniului, atunci trebuie acceptat că și-au împrumutat limba de la vreun trib arian cu cap lung care vorbea limba slavă, desigur, foarte numeros și puternic, dacă ar putea transmite limba proprie unui departament atât de mare al umanității, care era în esență de origine turcă, deoarece în vecinătatea acelor locuri în care locuiesc sau trăiau acum slavii, doar triburile turcești îmbină caracterul de scurtă durată -headedness cu un drept DIFERENȚE ÎN STRUCTURA PSIHICĂ 6 maxilar Cum se face că nu au mai rămas urme din acest trib indigen proto-slav? Din aceasta, s-ar părea, cel mai apropiat lucru de concluzionat este că relația dintre diametrele longitudinale și transversale ale craniilor, deși ele pot și trebuie luate printre trăsăturile antropologice care caracterizează grupurile rasei umane, dar nu pot avea cele predominante importanţa care le este acordată Să reținem totuși această semnificație predominantă pentru el și să vedem ce concluzii se trag de la el Popoarele care au atins cea mai înaltă cultură, atât tribul arian cât și cel semitic, în vremuri străvechi și moderne, toate aparțin și aparțineau numărului celor cu cap lung; în consecință, slavii cu cap scurt nu aparțin celor mai înalte triburi ale omenirii O astfel de concluzie i-ar fi foarte plăcută lui Pan Dukhinsky, dar, din păcate, dacă, după această opinie, rușii sunt turani, atunci la fel sunt turanii și polonezii, astfel încât volens-nolens și ei trebuie să împartă această soartă pe picior de egalitate cu ruşii şi cu toţi slavii Dar dacă orice fenomen poate fi la fel de bine interpretat în două moduri diferite, prin două presupuneri diferite, atunci, desigur, fiecare are tot dreptul să accepte interpretarea care i se potrivește cel mai bine Din faptul că până acum doar triburile cu cap lung au

atins cel mai înalt grad de cultură, se poate, desigur, concluziona că capul scurt este un fel de obstacol în acest sens, indică o capacitate mai mică de dezvoltare superioară; dar se poate concluziona și că acest lucru s-a întâmplat doar pentru că slavii cu cap scurt, căzând mai târziu în împrejurări favorabile culturii, începând mai târziu să se dezvolte, nu reușiseră încă să producă cultura căreia ei, prin făurile naturii lor, îi sunt capabil; putem concluziona că, din moment ce istoria nu s-a încheiat încă, atunci, în conformitate cu legea generală a naturii, formele cele mai înalte aparțin celei mai înalte, dar celei mai recente dezvoltări Prima interpretare ar avea totuși un oarecare avantaj de partea ei, dacă tribul slav, nefiind atins cel mai înalt grad de cultură în ansamblu, nu ar reprezenta și exemple individuale ale celui mai înalt talent Dar slavii au produs oameni de știință atât de străluciți precum Copernic, reformatori religioși precum Gus, oameni de stat precum RUSIA ȘI EUROPA Ioan al III-lea, Petru cel Mare, poeți precum Pușkin, Gogol, Mitskevich, generali precum Suvorov, figuri ale educației precum Lomonosov În consecință, în constituțiile unei dezvoltări umane superioare - nu există lipsă în tribul slav Pentru a ne forța să acceptăm prima interpretare, ar fi necesar să dovedim că stăpânirea este în sine un semn de organizare inferioară și că exemplele de mai sus de personalități cu cap scurt înalt talentate sunt doar o excepție accidentală, poate fi rezultatul unui fel de amestec tribal Dar motivul intern pentru care dezvoltarea predominantă a craniului în direcția longitudinală ar fi mai mare decât dezvoltarea mai egală a ambelor diametre orizontale nu a fost găsit Rămâne, așadar, să ne întoarcem la aranjarea foarte sistematică a triburilor clasificate Ne arată că dintre cele două semne ale împărțirii pe care le luăm în considerare, unul - direcția maxilarelor și a dinților - poate servi la stabilirea incontestabilă a gradelor de perfecțiune dintre triburile rasei umane și anume: triburile cu fălci drepte sunt indiscutabil superior triburilor cu falci oblice Acest semn stabilește o diviziune orizontală în rasa umană Întrebarea este dacă este posibil să atribuim unui alt principiu de diviziune, pe baza raportului dintre diametrele craniului, același caracter ierarhic? Dacă admitem această presupunere, vom vedea că printre triburile oblice inferioare ale rasei umane, superioritatea aparține evident celor cu cap scurt, întrucât chinezii *), mongolii, malayezii, polinezienii sunt mult mai sus decât negrii, Kafrov , hotentoții și locuitorii din Noua Olanda, care constituie cea mai de jos rasă umană; și dacă da, atunci o analogie evidentă ne obligă să admitem că stăpânirea trebuie să păstreze același avantaj printre triburile cu fălci drepte, astfel încât ordinea ascendentă a triburilor de oameni să ne apară sub următoarea formă: *) Dacă îi considerăm pe chinezi ca Mesocephali, în care craniul are o formă medie între cele cu cap lung și cele cu cap scurt, atunci ei trebuie, desigur, să rămână pe margine în rezolvarea problemei discutate aici Dar chiar și cu excepția lor, superioritatea mentală în triburile cu falci oblice rămâne fără îndoială de partea celor cu cap scurt DIFERENȚE ÎN STRUCTURA PSIHICĂ Triburi oblice cu cap lung (negri etc) Triburi cu cap scurt cu falci oblice (mongoli etc) Triburi dreptunghiulare cu cap lung (europeni etc) Triburi dreptunghiulare cu cap scurt (slavi etc) Dacă cineva nu dorește să accepte această concluzie, la care ne conduce concluzia cea mai simplă și cea mai firească, concluzie inevitabil, dacă capul lung și capul scurt primesc un caracter ierarhic, atunci rămâne de recunoscut că raportul dintre diferitele diametrele craniului nu pot servi deloc la diviziunea orizontală, ci doar pe verticală a omenirii, adică nu dă dreptul de a

stabili un grup superior și inferior, ci stabilește doar două grupuri laterale paralele în dezvoltarea lor, ca să spunem așa , dreapta și stânga Astfel, împărțirea Retzius conduce logic la una dintre următoarele trei concluzii, pe care, din punct de vedere al mândriei naționale, cu toții le putem accepta în mod egal: , iar semnele pe care se bazează nu pot servi decât, împreună cu altele, la caracterizarea rase, rase sau grupuri în general în care este împărțită rasa umană Această concluzie mi se pare singura solidă și rezonabilă) Sau ambele începuturi ale acestei împărțiri: direcția dinților din față și raportul diametrelor craniene, esența începutului ierarhicului, determinând gradul de perfecțiune al curselor; în acest caz, acest primat aparține triburilor cu cap scurt și falci drepte, adică slavilor) Sau, în sfârșit, doar direcția dinților stabilește gradul de perfecțiune între triburi; raportul dintre diametrele capului duce doar la o împărțire verticală în diferite triburi, dar nu în triburi superioare și inferioare Din această ultimă viziune, am avea, la fel ca în împărțirea zoologică generală în tipuri și clase, două principii de sistematizare diverse: unul - stabilirea unor tipuri etnografice care nu se supun între ele ca fiind inferioare celor superioare, ci doar se deosebesc unele de altele ca diferit; celălalt, stabilirea claselor etnografice, denotând gradele de perfecţiune ale organizaţiei După această uşoară digresiune, trec la subiectul prezent al acestui capitol RUSIA ȘI EUROPA Este foarte dificil să înțelegeți și să exprimați clar diferența în structura mentală a diferitelor naționalități Diferențele de acest fel, atât între indivizi, cât și între națiuni întregi, sunt doar cantitative, nu calitative Cu greu se poate găsi o asemenea trăsătură a caracterului național, care ar lipsi cu desăvârșire la alt popor; singura diferență este că la un popor apare mai des, la altul mai rar, la majoritatea fețelor unui trib se exprimă tranșant, în majoritatea fețelor altui trib slab; dar aceste grade, această frecvență sau raritate, sunt inexprimabile în cifre Asemenea statistici nu există încă Prin urmare, orice descriere a caracterului național va fi așa, fără să spună nimic, set de epitete, care caracterizează figurile istorice din manualele de istorie proastă; de aceea aceste descrieri ale caracterului național ies uneori atât de diferite de diferiți călători, adesea la fel de conștiincioși și observatori I s-a întâmplat unui om să întâlnească anumite proprietăți, celuilalt altul, dar în ce proporție se găsesc ele în general la un întreg popor, aceasta, de necesitate, a rămas necunoscută și nedeterminată pentru amândoi Pentru a găsi asemenea proprietăți, care ar putea fi considerate cu adevărat trăsături de caracter național și, în plus, de importanță esențială, trebuie să alegeți o altă cale decât o simplă transmitere descriptivă a unor observații particulare Dacă am putea găsi asemenea trăsături ale caracterului naţional care s-ar exprima în toată activitatea istorică, în întreaga viaţă istorică a popoarelor comparate, atunci problema ar fi rezolvată satisfăcător; căci, dacă vreo trăsătură a caracterului unui popor se manifestă în întreaga istorie a unui popor, atunci este necesar să concluzionăm, în primul rând, că este o trăsătură comună tuturor poporului și numai cu o excepție poate să nu aparțină unuia sau alta persoana; în al doilea rând, că această trăsătură este constantă, independentă de circumstanțele accidentale și temporare ale uneia sau alteia situații în care se află oamenii, de unul sau altul grad de dezvoltare prin care trec; în sfârșit, în al treilea rând, că această trăsătură este esențială dacă ar putea surprinde întregul caracter al activității sale istorice Avem, așadar, dreptul să luăm o asemenea trăsătură drept semn

moral etnografic al poporului, servind drept expresie a trăsăturii esențiale a tuturor DIFERENȚE ÎN STRUCTURA PSIHICĂ structura mentala Una dintre aceste trăsături, comune tuturor popoarelor de tip romano-germanic, este violența (Gewalt-samkeit) Violența, la rândul ei, nu este altceva decât un sentiment excesiv de dezvoltat al personalității, al individualității, conform căruia o persoană care o posedă își pune felul de a gândi, interesul său atât de sus, încât orice alt mod de gândire, orice alt interes trebuie să cedeze în mod necesar acestuia , prin voință sau involuntar, ca inegal cu el O asemenea impunere a modului de gândire asupra celorlalți, o asemenea subordonare a totul față de propriul interes, nici măcar nu pare, din punctul de vedere al unui individualism excesiv dezvoltat, al unui sentiment excesiv al propriei demnități, a fi ceva nedrept Ea apare ca o subordonare firească a inferiorului față de superior, într-un anumit sens chiar și ca o binefacere față de acest inferior O astfel de întorsătură a minții, sentimentelor și valuri duce în politică și viața publică, în funcție de împrejurări, la aristocratism, la oprimarea naționalităților sau la o libertate nemărginită, nemoderată, la fragmentare politică extremă; în religie, la intoleranță sau la respingerea oricărei autorități Desigur, are și laturi bune, formează baza unui mod persistent de acțiune, o apărare puternică a drepturilor cuiva etc Să urmărim evenimentele istoriei europene pentru a vedea dacă violența este într-adevăr una dintre proprietățile fundamentale ale popoarelor germano-romane Această violență cu caracter european se manifestă în primul rând în sfera religiei, întrucât această sferă a constituit multă vreme un interes predominant, care a prevalat asupra tuturor celorlalte Violența în religie, adică intoleranța, s-a manifestat în același mod, atât în triburile romanicului, cât și în triburile rădăcinii germanice Primul sânge eretic a fost vărsat, după cum se știe, în Occident, deși numărul ereziilor era mult mai mare în Orient În , ereticul spaniol Priskillian cu șase complici a fost torturat și executat la Bordeaux, după condamnarea lor la consiliile din Saragossa, Bordeaux și Trier Biserica Ortodoxă, reprezentată de Ambrozie din Milano și Martin din Tours, s-a îndepărtat îngrozită de această crimă Această execuție, această violență religioasă, săvârșită pe vremea Imperiului Roman, chiar și sub dominația generală a Ortodoxiei, a servit drept începutul acelei RUSIA ȘI EUROPA intoleranță pe care catolicismul a manifestat-o ulterior Dar poate, recunoscând execuția lui Priskillian ca un caz special, ei vor atribui toată intoleranța și violența religioasă din secolele următoare tocmai influenței catolicismului, și nu impactului caracterului național al popoarelor germano-romane asupra credințelor religioase și activități, așa cum s-au manifestat la mijlocul și începutul noilor secole Dar ce este catolicismul însuși, dacă nu doctrina creștină, supusă distorsionării tocmai sub influența caracterului popular romano-german? Doctrina creștină în sine nu conține niciun germen de intoleranță, de aceea nu se poate spune că a transmis violență caracterului popoarelor care o profesează, așa cum, de exemplu, se poate afirma pe bună dreptate în privința influenței islamismului Dacă, în consecință, catolicismul a arătat trăsăturile intoleranței și violenței, atunci, desigur, nu le-ar putea împrumuta de nicăieri, ci din caracterul popoarelor care o profesează Creștinismul în formă pură a Ortodoxiei, adaptându-se la caracteristicile caracterului popular romano-germanic, s-a transformat prin aceasta în catolicism Catolicismul își are originea, de fapt, din vremea lui Carol cel Mare, când, prin patronajul său, a stabilit puterea episcopului roman în întregul său stat, ale cărui granițe

aproape coincideau cu ceea ce ar trebui să fie numit Europa Până atunci, pontificii romani se bucurau doar de acel respect care era asociat cu numele Romei, precum și de cel pe care l-au aprobat pentru ei înșiși în ochii popoarelor romanice cucerite din Italia, Galia și Spania prin fidelitatea lor față de Ortodoxie, practicat de aceste popoare până când au fost cuceriți de barbari, în timp ce barbarii cuceritori au adoptat, în cea mai mare parte, arianismul Același respect, dintr-un motiv similar, a început să se afirme în Orient, în timpul persecuției puse la cale de iconoclaști Dacă papii ar fi rămas fideli dogmelor Ortodoxiei, este foarte probabil că ei ar fi primit nu supremația, desigur, ci o influență și un respect predominant în Orient, la fel ca în Occident; căci creştinii răsăriteni ar vedea în ei un refugiu împotriva despotismului pe care nu de puţine ori împăraţii bizantini l-au permis în treburile ecleziastice De la mediere, de la titlul de arbitru suprem, nu este departe, așa cum se știe, până la dominație Papii DIFERENȚE ÎN STRUCTURA MENTALĂ(r) nu putea să nu vadă perspectiva care se deschidea în fața lor, care ar fi putut fi un scop suficient pentru ambiția lor într-un moment în care falsele decretale Isidore nu fuseseră încă inventate și, asupriți de lombarzi, episcopii romani nu puteau încă să nu vadă prevăd fie stăpânirea lor seculară, fie instaurarea unei monarhii feudal-teocratice într-o Europă pe jumătate plină de păgâni, amenințată de mahomedani și reprezentând tulburarea sângeroasă fără sens a Franței merovingiene Este evident că o diferență dogmatică cu Orientul nu ar fi putut fi inclusă în planurile lor și, într-adevăr, nu a fost Nu papii au adus schisma dogmatică în Biserică, așa cum se dovedește excelent în faimosul pamflet al lui Homiakov; au acceptat-o doar după o îndelungată rezistență și, acceptând-o, bineînțeles, au profitat de ea Motivul diferenței dogmatice dintre Bisericile occidentale și cele orientale nu are altă sursă decât ignoranța care a prevalat în Occident în primele secole ale istoriei mijlocii și acea forță de caracter care stă la baza oricărui despotism, forța care consideră că opinia personală privată este suficient de sfințită și afirmată de ea, că este subordinea noastră Întâlnirea cu Răsăritul a fost, parcă, o umilire în propriii ochi ai clerului occidental Astfel, o parte - Biserica Occidentului a furat, uzurpată printr-un act de violență drepturile întregului - Derken universal În acest sens, papii erau de fapt nevinovați A doua violență s-a arătat în modul în care această opinie privată a dobândit sancțiunea dogmei publice în Occident Acest lucru a fost făcut, după cum se știe, de Catedrala din Aachen din , care, conform concepțiilor catolicilor înșiși, nu este altceva decât un consiliu local, a cărui hotărâre nu a avut de partea ei nici măcar sancțiunea autorității papale Carol cel Mare a apărut ca mijlocitor pentru a i-o înmâna, acționând în acest caz urmând exemplul multor împărați răsăriteni, cu diferența esențială, totuși, că deseori își foloseau puterea și influența pentru a oferi un avantaj uneia sau alteia păreri ortodoxe sau eretice , deoarece efectul convingerii interioare în veridicitatea ei, pe care Charles nu l-ar fi putut avea în niciun caz De fapt, dogma despre procesiunea Duhului Sfânt numai de la Tatăl, sau împreună de la Tatăl și Fiul, aparține numărului de astfel de învățături, care în sine nu reprezintă nimic RUSIA ȘI EUROPA minte limpede Ambele sunt la fel de de neînțeles, inaccesibile minții, învățături misterioase Doctrina lui Arie ar putea părea mai de înțeles, mai simplă, mai puțin misterios de sublimă decât doctrina ortodoxă a Treimii și, prin urmare, ar putea avea un apel interior pentru mințile raționaliste Același lucru se poate spune despre nestorianism, despre monofizitism și mono-elitism

Acest lucru se aplică și mai mult iconoclasmului Alte învățături, precum gnosticismul, pot, dimpotrivă, să aibă o atracție mistică pentru oamenii la care predomină fantezia Doctrina procesiunii Duhului Sfânt ar putea fi convingerea unui scolastic cu o minte sofisticată, care a ajuns la el prin concluzii și distincții dialectice subtile, sau a unui exeget și erudit, care a tras-o dintr-un studiu unilateral și incomplet al textele Scripturii și scrierile Părinților Bisericii Dar cum ar putea fi un obiect de convingere interioară pentru o minte la fel de practică precum Carol cel Mare, când, de altfel, cea mai înaltă autoritate științifică a vremii, care avea această semnificație nu numai în ochii tuturor contemporanilor săi, ci și în ochii lui? Charles însuși, Al-Quin, a susținut contrariul, adică părerea ortodoxă? Este evident că Carol trebuie să fi avut un alt motiv, mai puțin ideal, care l-a forțat să insiste în fața lui Leon al III-lea asupra consimțământului său pentru schimbarea simbolului Nicee-Țaregrad Acest motiv, mi se pare, nu este greu de descoperit Întreaga activitate a lui Cardus a constat în realizarea idealului care era purtat în sufletul său, o stare creștină universală, în care toată puterea cea mai înaltă, atât laică cât și spirituală să fie concentrată în persoana împăratului: idealul acelui Cezar -papismul cu care străinilor le place să reproșeze Rusiei Ridicând importanța papalitatei, care îi era îndatorată în toate, favorizată de el, rezistând împotriva numeroșilor dușmani, s-a gândit să-și ridice propria putere și importanță În acest scop, era necesar ca biserica, ca și statul, să fie liberă de orice influență sau amestec extern Dar ar putea fi considerat ca atare atunci când papa era doar unul dintre cei cinci patriarhi ecumenici, când pentru a stabili sau schimba nu numai dogmele de credință, ci și normele generale de cult și ordinea bisericească canonică, autoritatea sinoade ecumenice, care până în acel moment DIFERENȚE ÎN STRUCTURA PSIHICĂ întâlnit mereu în est, sau măcar acordul celor mai înalți ierarhi ai răsăritului? Într-un cuvânt, Carol avea nevoie de ceea ce numim acum o biserică de stat, iar pentru a o întemeia a profitat de diferența dogmatică care își are originea în Occident, exact în aceleași moduri în care Henric al VI-lea a separat ulterior biserica anglicană de cea romană Catolicismul, care, după cum arată chiar numele său, își însușește în primul rând un caracter ecumenic, și-a primit totuși adevăratul început tocmai din dorința lui Carol de a crea o biserică de stat independentă pentru statul său, separându-l de ecumenic Fie dintr-o convingere sinceră că este inadmisibilă schimbarea simbolului universal, fie din dorința de a menține un punct de sprijin împotriva puterii imperiale care și-a subordonat totul, Leon al III-lea, după cum se știe, nu a fost de acord cu cererile insistente ale ambasadorii Karlov În ciuda unei asemenea rezistențe din partea papei, noua falsă dogmă s-a așezat însă, ceea ce, desigur, nu s-ar fi putut întâmpla dacă întreg clerul occidental, adică întreaga pătură iluminată a societății contemporane, nu ar fi fost dominată de acel spirit de violență care nu vrea să știe nimic în afară de propria convingere personală, chiar dacă era vorba despre un subiect în care, prin însăși esența bunicului, această convingere ar trebui să fie incompetentă Același lucru îl vedem când predicăm creștinismul de către apostolii slavilor, Sf Chiril și Metodiu, în statul Morav Și aici, opoziția față de predicarea slavă a venit nu de la papi, ci de la episcopii germani Papii au patronat în mod repetat și, chiar și după Nicolae I, au aprobat citirea simbolului fără filioque În fine, însăși fabricarea falselor decrete Isidor, temelia viitoarei clădiri catolice, nu a venit de la papi nici măcar sub influența lor, ci cu totul independent de ei,

cu scopul de a întări puterea episcopală în detrimentul metropolitanii regionali locali Citez acest lucru ca dovadă că catolicismul a apărut și s-a impus nu atât ca rezultat al ambiției papale, cât din caracterul violent al clerului occidental, care vedea totul în ei înșiși și nu dorea să știe nimic în afara lor Papii, desigur, au profitat de această direcție avantajoasă pentru ei înșiși și, bazându-se pe ea, au căutat să subjugă și Răsăritul * RUSIA ȘI EUROPA "Istoria religioasă ulterioară a Europei confirmă același lucru Dacă nu ar fi spiritul general de violență al popoarelor germano-romane, de unde ar proveni prozelitismul, neobișnuit pentru creștinism, care cu foc și sabie a forțat triburile din estul Germaniei să fie botezate chiar și sub Carol cel Mare și sub împărați, și triburile slave de nord-vest? De unde provin aceste ordine cavalerești, teutoni și purtători de spadă, care au introdus o predică violentă în Lituania, letoni și estami și au înrobit proprietatea și personalitatea acestor popoare? De unde ar lua papii fondurile pentru suprimarea sângeroasă a albigensilor și valdensilor? Unde ar recruta Catherine de Medicis pe asasinii din Noaptea Sf Bartolomeu? Ar putea apărea, fără violență în caracterul cel mai popular, zeloți ai papalității adesea mai zeloși decât papii înșiși, care au propagat și apărat domnia sa cu violența subtilă a iezuitismului și violența crudă a Inchiziției? Dar cea mai bună dovadă că nu catolicismul, ca doctrina creștină, ca să spunem așa, din exterior, a impus caracterul de violență asupra întregii activități religioase a popoarelor europene, este faptul că și acolo unde protestantismul, care are preeminent o pretenția la doctrină liberă, a înlocuit catolicismul oh noi nu vedem în el, adepții unei toleranțe mai mari Calvin îl arde pe adversarul său Servais, nu mai rău decât orice Catedrală din Constanța; - britanicii conduc la fel, atât catolicii, cât și preșbiți; rian; Puritanii sunt un model de intoleranță religioasă Dar aceasta, mi se va spune, este toată lucrarea vremurilor de altădată, rezultatul grosolăniei, barbariei și nu Europa, nu numai protestantă, ci și catolica, oferă acum un exemplu de toleranță religioasă - neamestec totală în treburile conștiinței umane? Este adevarat Dar când a avut loc această revoluție salvatoare? Nu mai devreme de când, în general, interesul religios s-a retras în al doilea, al treilea, al patrulea, într-un cuvânt, fundal și s-a ferit de celelalte interese ale vremii care agită societatea europeană Când religia și-a pierdut cea mai mare parte a semnificației, ca să spunem așa, și-a pierdut caracterul social, a încetat să mai fie res publica, retrăgându-se în adâncul vieții interioare de familie, atunci nu a fost surprinzător să devină în sfârșit tolerant în raport cu ea, adică , in esenta indiferenta, dupa proverb: nà tie, Doamne, ceea ce este fara valoare pentru noi DIFERENȚE ÎN STRUCTURA PSIHICĂ Violența, ca trăsătură fundamentală a caracterului european, nu a fost distrusă prin aceasta Condu natura prin ușă, va zbura pe fereastră Când a apărut un nou obiect, concentrând asupra lui interesul principal al societății, ar fi trebuit să se manifeste și în el toate trăsăturile caracterului național Religia nu-și pierduse încă importanța preeminentă pentru societatea europeană, atunci când atenția i-a fost atrasă de descoperirile maritime îndepărtate, promițând un câmp de acțiune vast și profitabil pentru toți oamenii întreprinzători care apelează la ea Cucerirea colonială și politica colonială au fost interesele principale ale popoarelor europene în același timp cu Reforma și mult timp după Globul s-a dovedit prea mic pentru ambiția Spaniei și Portugaliei; a fost necesar să o împarţi printr-o linie de demarcaţie Isprăvile conchistadorilor sunt prea bine cunoscute pentru a merita să ne gândim;

mai mult decât atât, ele pot fi interpretate prin grosolănia, lăcomia aventurierii, care aparțineau deseori dărâmurilor societății umane Da, și nu asta aș dori să expun; pentru scopul meu, trebuie să mă limitez la cele mai generale trăsături majore în care, ca să spunem așa, este implicată întreaga societate Și un fapt de dimensiuni suficiente ne prezintă comerțul cu negrii: vânătoarea de oameni, împachetarea lor ca mărfuri, aruncarea lor peste bord cu zeci, sclavia dură a milioanelor! În ciuda creșterii negrilor în fabricile umane și a naturii lor puternice, aceștia nu au putut face față poverii captivității, a muncii neobosite și, prin urmare, au trebuit să fie în mod constant alimentați din Africa, sursa lor inepuizabilă Nu există niciun alt fapt la fel de important în istoria lumii Pentru a găsi o oarecare asemănare cu aceasta, desigur, la scară microscopică mică, trebuie să apelăm la acele state tâlhari care au existat în unele orașe din Sicilia și sudul Italiei, în timpul luptei grecilor cu Cartagina și la începutul războaielor punice Dar dacă acestea nu sunt faptele vremurilor trecute, atunci în orice caz ele aparțin trecutului; și cel mai important, răul este distrus, sau cel puțin slăbit semnificativ de către filantropii europeni înșiși Nici nu mă gândesc să diminuez meritele oamenilor generoși care, ca Wilberforce și Buxton, și-au folosit întreaga viață pentru a contracara și a lupta împotriva RUSIA ȘI EUROPA născută rău, nici meritul Angliei în general în activitatea ei de a opri tocmeala rușinoasă Sunt de acord să consider nefondate acele explicații prin care au încercat să arunce o umbră asupra altruismului Angliei în eforturile și sacrificiile făcute de ea în acest scop și accept de bunăvoie că însăși puterea răului a provocat o reacție generoasă împotriva lui; dar faptul unui secol de violență continuă fără egal rămâne încă și nimic altceva nu poate fi explicat ca violență în însăși natura sa, întrucât acest comerț nu era un fel de acțiune politică guvernamentală, impusă cu forța popoarelor, ci o chestiune în care o importantă parte a societății, toată acea parte a ei" care avea vreun interes în ea Totuși, dacă comerțul cu negrii este oprit, sau aproape oprit, chiar dacă negrii din majoritatea coloniilor și statelor coloniale sunt eliberați, atunci comerțul cu bunuri umane și cu angajarea liberă a "kulievilor" nu trece și el? Principalul interes al popoarelor europene, după trecerea febrei coloniale, s-a îndreptat către chestiuni de libertate civilă și politică Și din nou forța caracterului s-a arătat nu mai puțin puternic decât în religie și în politica colonială Funcționarea neobosită a ghilotinei, împușcarea Lyonului, scufundarea Nantesului, războaiele exterioare, care propovăduiau egalitatea, fraternitatea și libertatea cu sabia în mână, așa cum nu fusese niciodată creștinismul de Carol cel Mare și ordinele cavalerești: ce este asta , dacă nu intoleranță, nu impunerea violentă a ideilor și a intereselor cu orice preț? Și aici, ca și în cazul iezuiților, nu era regula că scopul de a justifica mijloacele este adevărata formulă a violenței? Dar spiritul revoluționar se potolește, interesul politic se retrage în plan secund, deși nu până la religie și, din nou, primul rol îl joacă interesele de natură materială, interesele comerțului și industriei Aceste interese, prin însăși esența lor, sunt personale și nu par să permită violența în aplicarea lor Și totuși, chiar și comerțul european, acest conducător pașnic al civilizației, este, deja în epoca noastră luminată și umană, un exemplu de violență, la fel de unic ca și comerțul DIFERENȚE ÎN STRUCTURA PSIHICĂ făcând comerț cu negrii La începutul anilor patruzeci, Anglia răcește cu tunurile calea otravii către China Oare toți conchistadorii, ligiștii, inchizitorii sau teroriștii sunt la un păr mai rău, la un păr

mai violenți decât negustorii civilizați care obligă un întreg popor pașnic și venerabil prin însăși vechimea lor să fie otrăvit moral și fizic, de dragul intereselor lor comerciale? Sfințenia sau măreția intereselor în numele cărora cei dintâi au răvășit este mai degrabă o circumstanță scuzătoare în favoarea lor, dacă o asemenea violență poate avea vreo scuză Nu este la fel de violentă atitudinea statelor occidentale față de popoarele slave asuprite de Turcia? Interesul egoist, chiar greșit înțeles, îi obligă, prin toate mijloacele celei mai mari nedreptăți, să se opună eliberării acestor nefericite popoare, să se opună chiar și cu armele în mână Interesele religiei au cerut cândva noaptea Sf Bartolomeu, interesele libertății - masacrul din septembrie și ghilotina care funcționează neobosit, - interesele echilibrului politic și nu se știe de către cine civilizația amenințată cere acum păstrarea barbariei turcești, iar libertatea, viața, onoarea slavilor și grecilor sunt sacrificate acestui nou Moloh Ce ne prezintă istoria Rusiei ca o paralelă cu această violență a istoriei europene, care s-a manifestat în orice interes care a căpătat o semnificație predominantă? Religia a fost interesul predominant pentru poporul rus în toate momentele vieții sale Dar nu se aștepta la predicarea enciclopediștilor pentru a deveni tolerant Toleranța a fost caracterul distinctiv al Rusiei în vremurile cele mai nepoliticoase Se va spune că așa este natura Ortodoxiei pe care o mărturisește Cu siguranță Dar, până la urmă, Ortodoxia a fost inițial și religia Occidentului, dar, așa cum am văzut, a fost deformată tocmai sub influența violenței caracterului romano-germanic Dacă nu a suferit o denaturare similară printre ruși și printre popoarele slave în general, înseamnă că în proprietățile lor foarte naturale nu existau înclinații pentru o astfel de distorsiune, sau cel puțin erau atât de slabi încât nu numai că nu puteau stăpâni acel spirit blând care suflă din creștinism, dar dimpotrivă, adoptându-l pentru ei înșiși, i s-au supus complet Nu numai atât: chiar și acele triburi slave, cum ar fi cehii, printre care, RUSIA ȘI EUROPA din cauza violenței germane, ortodoxia a făcut loc catolicismului, nu a manifestat niciodată intoleranță religioasă Ei doar au suferit din cauza ei și nu au făcut-o ei înșiși să sufere; în sângele lor s-au stins acele amintiri ortodoxe, care cu atâta forță și-au făcut drum în vremurile glorioase ale lui Hus și Zizka Unul dintre popoarele slave, polonezii, este o adevărată și tristă excepție Violența și intoleranța au marcat caracterul istoriei lor Dar acea porțiune relativ mică a poporului polonez - nobilimea, căreia numai căreia i se poate aplica în mod corect acest reproș - nu putea asimila violența europeană altfel decât prin denaturarea întregii sale imagini slave, respingând-o complet, devenind un renegat al slavilor în toate privințele, în asemenea măsură, care se transformă într-un instrument al Turciei pentru asuprirea slavilor Și în istoria Rusiei însăși, uneori, pot fi văzute trăsături de intoleranță religioasă, în special în ceea ce privește Vechii Credincioși Nu le justificăm, dar trebuie totuși să spunem că, în primul rând, aceste persecuții, în comparație cu persecuțiile religioase europene, apar doar ca amprente slabe, palide și, în al doilea rând, că pentru o înțelegere corectă a acestor persecuții, trebuie să distingem au două personaje diferite Și anume, au proprietăți complet diferite înainte - eu după Peter Abia în prima scurtă perioadă caracterul lor a fost cu adevărat religios și au primit așa ceva, fără îndoială, din influența clerului rus de vest, Kiev, care, îndurând persecuția foarte neîncetată a latinismului, fiind în relații continue cu acesta, s-a infectat involuntar într-o oarecare măsură cu spiritul intoleranței catolice, pe care l-a transferat în

statul moscovit clerului rus de Est, mai de succes, mai educat În a doua perioadă, persecuția a avut un caracter exclusiv politic, iar Vechii Credincioși au fost persecutați ca cel mai puternic protest al vieții rusești împotriva străinilor, în cel mai puternic vârf al căruia, sub Biron, a fost persecutată chiar și Ortodoxia însăși În plus, trebuie amintit că poporul rus nu a simpatizat niciodată cu persecuția vechilor credincioși și cu atât mai puțin a participat la ea: a fost efectuată de o forță externă a poliției De asemenea, trebuie să ținem cont de faptul că, după ce a preluat ha popular neobișnuit DIFERENȚE ÎN STRUCTURA MENTALĂ(r) era treaba rakterului, guvernul și-a arătat în el lipsa totală de pricepere În cazul persecuției religioase rusești, s-ar putea aplica cuvintele unui mituitor risipit: "și dacă e vorba de asta, ei nu iau mită așa Poporul rus a avut și o perioadă de cuceriri extinse, îndepărtate, sau mai bine zis, așezări; aceste cuceriri au fost realizate, ca pe vremea conchistadorilor spanioli, aproape fără participarea guvernului, de aventurieri și chiar de căpetenii de tâlhari; si totusi, ce diferenta! Străinii slabi, semi-sălbatici și complet sălbatici nu numai că nu au fost distruși, șterși de pe fața pământului, dar nici măcar nu au fost privați de libertate și proprietate, nu au fost transformați în iobag de către învingători Deci, iată o diferență semnificativă Popoarele slave sunt, prin natura însăși, eliberate de acea forță de caracter pe care popoarele romano-germane, în cursul secolelor de muncă civilizațională, nu pot decât să reușească să o treacă dintr-o sferă de activitate în alta Nu se reflectă această umanitate înnăscută, ca o trăsătură cu totul specială, deosebită, în caracterul civilizației pe care ei reușesc să o creeze? Se reflectă în multe și multe feluri, de exemplu, în legislația rusă privind pedeapsa cu moartea Chiar la acceptarea creștinismului de către Vladimir, el a simțit toată inconsecvența acestuia cu înalta învățătură prin care a fost iluminat și, prin urmare, a dovedit că era mai impregnat de spiritul său decât profesorii și mentorii săi, care prin dovezi sofistice au fost capabili să elimine îndoieli mărinimoase ale prințului Egal cu Apostolii Monomakh a gândit la fel despre pedeapsa cu moartea și toate acestea în apogeul barbariei medievale în Europa Când, după reforma lui Petru cel Mare, viața rusă a început să se transforme treptat din nou în rut rusesc, împărăteasa Elisabeta, o femeie cu o inimă cu adevărat rusă, a abolit din nou pedeapsa cu moartea, mult mai devreme decât în Europa, chiar și în teorie, ei s-a răzvrătit împotriva ei Inima ei rusă nu avea nevoie de niciun Bekkariev pentru asta Dacă această lege marenimă nu s-a dus la îndeplinire întotdeauna în practică, atunci iarăși, ca în persecuția religioasă, din nimic altceva, ci din influențe europene, față de care, din păcate, suntem atât de flexibili În principiu, cel puțin, pedeapsa cu moartea și încă mai are în legislația noastră doar ha RUSIA ȘI EUROPA caracter de apărare necesară, și nu doar pedeapsă, așa cum, de exemplu, reiese din faptul că este impusă "pentru încălcarea regulilor de carantină, iar în alte cazuri este impusă numai de o instanță conform codului de domeniu exact, iar atitudinea întregului popor față de criminali este întipărită cu un caracter foarte special, uman și cu adevărat creștin - De asemenea, se poate indica străinul față de orice atitudine violentă atât a poporului rus, cât și a guvernului însuși, față de popoare supuse Rusiei, străine în așa măsură încât se transformă adesea în nedreptate pentru cel mai indigen popor rus "Același caracter are întreaga politică externă a Rusiei, de asemenea nu de puține ori în detrimentul Rusiei Această politică excesiv de dezinteresată a avut adesea foarte rezultate nefavorabile pentru cei care aveau cel mai mult

dreptul la ajutorul nostru și la simpatia noastră; dar cea mai mare nedreptate, cel mai mult aceste greșeli au avut, totuși, nu mai puțin decât sursa lor, absența violenței în caracter, care i-a determinat să-și sacrifice propriile interese , cele ale altora O altă trăsătură generală a caracterului rus, mi se pare, poate fi extrasă dintr-un studiu al modului în care s-au petrecut toate marile răsturnări din viața poporului rus, în comparație cu cele din viața altor popoare Nu intenționez să iau în considerare aceste momente principale ale istoriei Rusiei, vreau doar să extrag din ele câteva trăsături ale psihologiei populare rusești Răposatul K S Aksakov a spus că istoria poporului rus poate fi numită viața ei, iar acesta este un adevăr profund - Cum sunt, de regulă, marile evenimente din viața popoarelor nu numai europene, ci și ale altora? Orice interes apare, fie din cauza unor circumstanțe istorice, fie ca rod al gândirii unuia dintre marile motoare ale istoriei Acest interes crește treptat, luptă împotriva ordinii de lucruri existente, pe care o neagă într-o măsură mai mare sau mai mică, este învins, se ridică din nou, mai întâi se apără, apoi atacă, în cele din urmă devine învingător și începe la rândul său să urmărească acele interese care Au fost cândva dominatori, iar acum, cedând treptat adversarului lor, de mai multe ori se ridică de la căderea lor, până când, în cele din urmă, complet epuizați, părăsesc scena istoriei Nu a fost oare un astfel de curs al reformei, revoluției și, într-o măsură mai mică, DIFERENȚE ÎN STRUCTURA PSIHICĂ măsuri, nu a avut loc reforma parlamentară, sau abolirea Corn Laws, nu a avut loc în Anglia, nu a avut loc noua reformă parlamentară acolo, sau abolirea sclaviei în America? Fiecare interes este reprezentat de un partid, iar lupta acestor partide constituie viața istorică atât a noii Europe, cât și, mi se pare, a Romei și Greciei antice Procesul de dezvoltare istorică în Rusia este complet diferit Toate marile momente din viața poporului rus, așa cum spune, nu au precursori sau, cel puțin, semnificația și importanța acestor înaintași este departe de a corespunde semnificației și importanței a ceea ce este prefigurat Cu toate acestea, revoluția în sine nu are loc, desigur, ca un Deux ex machina Doar procesul care îl precede este un proces pur intern, care se desfășoară în adâncul spiritului poporului, invizibil și inaudibil Ordinea veche a lucrurilor, sau una dintre laturile ei, nu mai satisface spiritul oamenilor, neajunsurile sale sunt clarificate conștiinței interioare și devin treptat dezgustătoare pentru aceasta Poporul renunță în interior la ceea ce este supus abolirii sau schimbării, lupta are loc în interiorul conștiinței naționale, iar când vine momentul înlocuirii vechiului cu noul în realitate, această înlocuire are loc cu o viteză uimitoare, fără luptă vizibilă, către uimire deplină a celor care cred că totul trebuie făcut după o singură măsură, pe care o consideră normală În conștiința oamenilor are loc același proces de renaștere interioară, care are loc în sufletul unei persoane individuale, trecând de la o stare morală la alta mai înaltă, primind un dezgust total față de prima; acel proces psihologic, despre care ne vorbesc multe povești despre viața asceților creștini și care o transformă pe desfrânata egipteană Maria într-un ideal de sfințenie și castitate, proces pe care fiecare dintre noi ni s-a întâmplat să-l auzim sau să vedem exemple care sunt foarte des întâlnite în viața rușilor b oamenilor Primul act istoric al poporului rus, care a pus bazele statului rus, ne prezintă acest personaj Slavii din Novgorod aruncă de pe jugul străinilor, dar tulburările interne îi inspiră aversiune față de ordinea lucrurilor din jurul lor Reprezentantul conștiinței naționale este un anume Gostomysl persoană istorică, sau

RUSIA ȘI EUROPA crearea unei idei populare este la fel; fără o luptă a partidelor, parcă printr-o decizie lumească unanimă, trimit ambasadori peste mare pentru a cere un prinț, iar odată ce guvernul ales rămâne fidel poporului de-a lungul întregii vieți istorice Această întâmplare părea atât de ieșită din comun, încât la un moment dat nici nu voiau să creadă și s-au gândit să vadă în povestea adevărată a cronicarului o poveste despre cucerirea normandă, adaptată mândriei populare, de parcă ar fi vorba despre povestea unui istoric francez din ultima vreme, care dorește masca eșecul marii armate, aruncă-o în frig etc Mult mai clar, pentru că evenimentul în sine este mult mai celebru, aceeași trăsătură se manifestă în acceptarea credinței creștine de către poporul rus Convertirea popoarelor la noua credință, din câte știm de exemple, s-a realizat într-unul din următoarele moduri Apostolii sau misionarii, prin predicare îndelungată, efort constant, martiriu, au deschis calea unei noi doctrine, care, crescând treptat numărul adepților ei, cu lupta mai mult sau mai puțin îndelungată a partidelor, a câștigat în cele din urmă victoria Așa a triumfat creștinismul în Imperiul Roman Or, învingătorii își impun mărturisirea celor învinși, ca arabii popoarelor din Asia și Africa pe care le-au cucerit, ca Carol cel Mare asupra sașilor, ca purtătorii de spadă Estam și Letish; sau, în sfârșit, învingătorii acceptă credința celor învinși, ca francii din galii romanizați Nici primul, nici al doilea, nici al treilea nu a fost în Rusia; cel puțin, ceea ce poate fi numit într-un fel lucrare misionară a fost departe de a fi egală ca putere cu rapiditatea și răspândirea nestingherită a creștinismului O persoană, care, în tot caracterul său, reprezintă cea mai vie personificare a naturii slave, este, parcă, un reprezentant al poporului său Ospitalier, sociabil, vesel, în ciuda hobby-urilor sale, complet impregnat de complezența slavă, c carte Vladimir începe să simtă goliciunea păgânismului pe care îl mărturisește și dorința de ceva nou, mai bun, capabil să-și satisfacă setea spirituală, deși nu-i este clar Misionari din diferite re-, ligi se adună la chemarea lui; el discută liber, conferind cu asociații săi, învățăturile expuse înaintea lui, trimite de încredere DIFERENȚE ÎN STRUCTURA PSIHICĂ persoane să investigheze pe loc natura acestei religii și, fiind convins prin acest mod de cercetare liberă a superiorității Ortodoxiei, o acceptă În spatele lui, aproape fără rezistență, tot poporul rus îl acceptă Procesul care s-a petrecut în sufletul prințului a fost doar o repetare, mai precisă și mai conștientă, a ceea ce toți Rusii din acea vreme se răzgândise și simțiseră vag Doar aceasta poate explica lipsa de rezistență la o inovație atât de radicală Totul s-a întâmplat fără o luptă exterioară, pentru că acțiunea vizibilă era deja precedată de o luptă interioară, o renunțare la vechi, depășit și o sete interioară de bine, de nou Povestea despre adoptarea creștinismului de către Vladimir este considerată o legendă Dacă aceasta este o legendă, atunci ea spune mult mai mult decât un eveniment istoric, care nu ar putea fi altceva decât un accident, în timp ce legenda servește ca expresie a modului în care, conform conceptelor poporului rus, trecerea de la păgânism la creștinism ar fi trebuit să aibă loc Ei suspectează, de asemenea, dreptatea, sau cel puțin completitudinea, a povestirii cronice despre cursul răspândirii creștinismului, iar în unele povestiri cronice, ca de exemplu despre vrăjitorul din Rostov, vor să vadă un indiciu al lungii lupte între noua religie şi cea veche Dar dacă noua religie trebuia să îndure o luptă puternică cu păgânismul, atunci cum, cu slăbiciunea de atunci a puterii de stat, cu impracticabilitatea, cu pădurile nesfârșite care despărțeau regiunea de regiune, volost de

volost, ar putea contribui autoritățile la instaurarea crestinismului impotriva vointei? Și, cel mai important, indiferent de modul în care călugării cronicari, în ochii cărora toate celelalte evenimente, toate celelalte fapte nu au fost nimic în comparație cu isprăvile de apostolat și martiriu (care ar fi trebuit să însoțească răspândirea creștinismului dacă oamenii s-au opus serios introducerii lui), tocmai despre acestea atunci isprăvile au tăcut? Nici nu poate servi ca o respingere a răspândirii pașnice și nestingherite a creștinismului în Rusia, iar faptul că conceptele și riturile păgâne au continuat de multă vreme să domine poporul și sunt departe de a fi complet eliminate, este adesea expus Conținutul creștinismului, după înălțimea sa morală, este infinit și destul de greu de realizat chiar și în personalități individuale, de cel mai înalt caracter, ca să nu mai vorbim de întreaga națiune RUSIA ȘI EUROPA masa Dar altceva este realizarea deplină a idealului creștin în viață și activitate, altceva este o conștiință mai mult sau mai puțin obscure a superiorității sale, a puterii sale dominatoare asupra sufletului, despre care vorbesc doar Feat-ul lui Minin are un caracter similar Și el este un reprezentant al gândurilor și sentimentelor care au trăit în întregul popor rus, ei sunt doar mai clar conștienți și în același timp inspiră oamenii Dar particularitatea caracterului național rus, despre care se discută acum, a fost exprimată cel mai clar în acel eveniment, la care am fost cu toții martori oculari În eliberarea țăranilor, ca și în chemarea varangilor, introducerea creștinismului, eliberarea de polonezi, exprimate în fața unui singur om, în fața împăratului Alexandru, gândurile și sentimentele întregului popor rus Știm cu toții foarte bine că emanciparea țăranilor a fost precedată de nicio agitație, nicio propagandă, nici verbală, nici tipărită; toți păreau să fie la fel de nepregătiți pentru ea, interesele singurei clase educate din stat i se opuneau și, prin însăși esența problemei, ostile Totuși, totul s-a întâmplat rapid, cu un succes incredibil Țăranii nu sunt pur și simplu eliberați pe cale europeană, ci sunt înzestrați cu pământ, și toate acestea fără nicio luptă, fără, cu greu rezistență din orice parte, și fără niciun partid, cu excepția poate unor pretenții urâte și neînsemnate împotriva partidului, prezentate de ziarul Vest Că totul va ieși bine din partea poporului, a tuturor celor care au știut Dar încredere într-un singur rezultat salvator a chestiunii, cred, a fost zguduită de mulți când s-a știut că introducerea reformei a fost încredințată unor persoane din nobilime, propuse de mareșali și aprobate de guvernanți, fără participarea deputaților din țărani, fără nicio parte influenta asupra alegerii intermediarilor Potrivit tuturor conceptelor europene, de la care ne este atat de greu sa renuntam cu totul, ar fi trebuit sa se creada ca interesul taranilor, tradat in mainile interesului opus al nobililor , ar fi încălcat, pe cât posibil fără încălcarea litera a legii: și știm cât de largă este această posibilitate Se părea că executarea, aplicarea, ar lipsi legea de semnificația ei esențială DIFERENȚE ÎN STRUCTURA PSIHICĂ Elan a fost complet minuțios acolo unde interpreții, intermediarii nu erau nobilimea rusă, ci nobilimea poloneză În Rusia, reforma a avut loc într-un mod pe care nu doar Europa, ci majoritatea dintre noi înșine nu ni l-am putut imagina Poporul rus, atât țărănimea, cât și nobilimea, s-au arătat într-o asemenea lumină încât, pentru a indica în mod adecvat natura activităților sale în acea vreme, trebuie să se îndrepte către limbajul poporului, în care totul moral înalt, totul virtuos avea un caracter civil Asta a fost virtus în sensul deplin al cuvântului Să avansăm mental câteva secole în viitor și să ne imaginăm că din timpul

pe care l-am trăit rămân doar aceleași urme slabe, precum cele pe care le avem despre întemeierea statului rus sau despre introducerea creștinismului în Rusia ; să ne imaginăm, de asemenea, că în decursul acestor secole nu s-a pierdut obiceiul de a judeca din punct de vedere european fenomenele vieții rusești și să se deschidă în praful arhivelor povestea incidentului din satul Abis în provincia Kazan și câteva asemănătoare Cum s-ar bucura atunci istoricii europeni! Au fost găsite urme reale ale luptei de interese și moșii; exemple individuale de excepții nesemnificative, nici măcar excepții, ci neînțelegeri mizerabile, ar fi aruncate în aer într-un întreg sistem, conform căruia evenimentele particulare ale vieții rusești sunt aduse în siguranță sub caracterul general, normal și singurul posibil al pan-europenei cursul dezvoltării istorice Acum, desigur, este imposibil să recurgem la o astfel de interpretare Este necesar să explicăm chestiunea prin presiunea autorităților, lipsa de energie în apărarea intereselor, influența elementului birocratic etc Desigur, puterea guvernamentală în Rusia are o mare putere materială și totuși o mare putere morală, dar știm foarte bine că în această chestiune nu a trebuit deloc să mă descopăr De asemenea, știm că, pentru a-și face toate eforturile inutile, nu ar fi nevoie de nicio rezistență activă; că pentru aceasta ar fi suficientă rezistența unei atitudini pasive, necinstite față de problemă Nobilimea provinciilor vestice a arătat un exemplu despre cum se face acest lucru, iar dacă nu ar fi fericitul accident al unei revolte deschise, reforma țărănească din provinciile vestice nu numai că nu ar aduce roadele așteptate de la ea, dar ar aduce cele mai dăunătoare consecințe Dacă RUSIA ȘI EUROPA iar nobilimea rusă era obsedată de aceeași direcție egoistă îngustă, dacă motivul principal al acțiunilor sale era interesul, atunci, în ciuda oricăror eforturi ale autorităților (ale căror organisme, la urma urmei, toată lumea ar trebui să împărtășească aceleași opinii înguste de clasă) , lucrurile nu au mers bine ar fi mai bine decât în provinciile vestice sub mediatorii mondiali polonezi Ar fi la fel de nedrept să concluzionăm din caracterul general, care a distins toate principalele răsturnări din viața poporului rus, despre absența oricărei energii și activități de sine în el, despre moliciunea sa ceară, conform căreia se poate modelează orice din el Vedem și alte exemple în care cele mai mari eforturi ale guvernului nu au dus la absolut nimic acolo unde scopurile sale erau contrare convingerii populare sau chiar acolo unde oamenii erau complet indiferenți față de scopurile sale Un exemplu al Vechilor Credincioși dovedește primul, dar un exemplu de multitudine de instituții, reforme, inovații care au rămas o literă moartă, o formă goală fără conținut, deși împotriva lor nu a existat doar o rezistență activă, ci chiar pasivă, ci a existat doar o atitudine cu totul indiferentă, indiferentă față de ei, demonstrează suficient a doua Din trăsătura caracterului poporului rus expusă aici, care s-a manifestat în cele mai importante momente solemne ale vieții sale, se trage concluzia că nu interesul în general constituie izvorul principal, principala forță motrice a poporului rus, ci conștiința morală interioară, pregătindu-se încet în organismul său spiritual, dar îmbrățișând-o complet atunci când vine timpul pentru descoperirea și implementarea sa practică exterioară Și întrucât interesul este baza reală a ceea ce numim partide, nu există nimic în întreaga viață istorică a Rusiei care să corespundă acestui fenomen predominant vest-european sau romano-germanic Tot ceea ce poate fi numit petreceri între noi depinde de pătrunderea în viața rusă a influențelor străine și străine; de aceea, când vorbim despre un partid aristocrat sau

democratic, despre conservator sau progresist, toată lumea știe foarte bine că acestea sunt doar cuvinte goale, în spatele cărora nu se ascunde niciun conținut Dimpotrivă, pentru toată lumea sensul partidului german, al partidului polonez, în DIFERENȚE ÎN STROFE MENTALE opusul partidului rus, care nu este și nu poate fi un partid prin chiar numele care i se dă Că în spatele numelor acestor partide se ascunde o forță reală, mai mult sau mai puțin puternică, mai știm Bineînțeles că avem și păreri diferite despre cutare sau cutare fenomen al vieții sociale, dar tocmai pentru că sunt doar opinii, nu prezintă niciun interes Acest lucru ar fi evident clar dacă am fi prelucrat statistic date despre cercurile de abonați la toate jurnalele noastre politice; atunci s-ar dovedi clar că toate diferențele de culori și opinii ale revistelor nu corespund nici unei clase sau vreunui alt interes în cercul abonaților lor Doar un singur jurnal, fără îndoială, ar prezenta o excepție - celebrul Vest, care singur poate fi numit brganul partidului; dar și acest partid, la fel de sigur, nu a crescut pe pământul rus, ca și partidele poloneze și germane, ca pe care acest ziar este așa Acest partid se numea cândva boier, iar acum poate fi numit pseudo-aristocratic Începutul său inspirator, într-o formă mai sănătoasă și mai populară, desigur, aplicat vieții popoarelor, în care avea rădăcini, a adus puterea și prosperitatea Angliei, a păstrat și întărit micul cer maghiar poporul, subordonându-i Regatul Ungariei, care era foarte extins pentru forțele sale, a dat peste un număr de secole, dacă nu libertate și prosperitate, atunci putere și măreție Republicii Venețiane catastrofă teribilă, dar cel puțin a conferit multă strălucire unei perioade lungi a istoriei sale Dar pe baza slavismului, care era complet necaracteristic acestuia, acest început nu a putut să nu asume cea mai falsă formă și au cele mai dezastruoase consecințe Clasele superioare ale Poloniei, absorbind-o împreună cu catolicismul și diverse ordine germane, au otrăvit întreaga viață a Poloniei și nu numai că a distrus-o în cele din urmă, dar și-a transformat întreaga istorie într-o pildă în limbă În Serbia și-a plecat capul sub jugul musulmanismului, în Cehia a dat mâna germanizării, iar în vestul Rusiei națiunii poloneze În Rusia, unde, mulțumită lui Dumnezeu, nu a avut niciodată nici o putere mare, nici o semnificație mare, a sedițios în timpul copilăriei și tinereții lui Ioan, a sărutat crucea reginei RUSIA ȘI EUROPA Vladislav, și, fiind învins de filisteanul Minin și prințul Pojarski, zdrobit de puterea lui Petru, cu ultima sa gâfâitură a adus Rusiei o execuție de zece ani a bironismului - și ar fi avut consecințe mult mai rele dacă nu ar fi fost tăiată până la rădăcină însăși de către nobilii ruși stvom Nu este surprinzător că un astfel de principiu anti-rus, anti-slav preia mersul partidului, ceea ce este neobișnuit pentru viața rusă, ale cărui eșantioane și idealuri, foste nobile poloneze, au devenit acum baroni germani, păstrând, totuși, simpatie arzătoare pentru prototipul lor antic O altă concluzie din trăsătura istorică de mai sus a "momentelor cele mai importante în dezvoltarea poporului rus constă în imensa preponderență care aparține persoanei ruse elementului rus general față de elementul personal, individual ciment sau francez, păstrează suficient de moral principii pentru a rămâne o personalitate remarcabilă într-o privință sau alta, rusul, încetând să mai fie rus, se transformă în nimic - într-o cârpă fără valoare, pe care toată lumea a văzut-o fără îndoială atât de multe exemple încât nu are nevoie de instrucțiuni speciale Trăsăturile din structura mentală a poporului, pe lângă unele trăsături remarcate, care se manifestă în natura deosebită a istoriei sale, ar putea fi încă determinate prin clasificarea

firească a calităților morale, după tipuri, genuri, familii, clase, astfel încât aceste calităţi s-ar situa în sistem în grupuri din ce în ce mai îndepărtate unele de altele, proporţional cu incompatibilitatea lor internă între ele Evident, cu o astfel de aranjare, cu cât este mai mare grupul de calități (în ordine sistematică) care pot caracteriza popoarele (distragerea atenției, desigur, de la excepții particulare care nu pot decât să fie prezentate), cu atât mai profundă ar trebui să fie diferența care există între ele, cele mai puțin obișnuite vor fi în direcția tuturor activităților lor Calitățile morale (nu spun virtuți, pentru că nu doar o deficiență, ci însuși excesul lor poate constitui un viciu), mi se pare, sunt foarte firesc împărțite în trei grupe: calitățile bunătății, dreptății și purității Aceste DIFERENȚE ÎN STRUCTURA PSIHICĂ acesta din urmă, constând în a rezista la tot felul de ispite materiale și a aparține sferei îndatoririlor omului față de sine, nu poate oferi nicio caracteristică națională Este, ca să spunem așa, coroana virtuților umane personale Celelalte două categorii constituie calități sociale, deoarece ele determină natura relațiilor reciproce ale oamenilor între ei Nu este nevoie de mare observație pentru a recunoaște, în primul rând, proprietățile slavului și, în al doilea rând, proprietățile caracterului popular german Desigur, este foarte bine să dobândim singuri acele calități bune care ne sunt mai puțin asemănătoare, în măsura în care nu reprezintă un obstacol în calea dezvoltării virtuților noastre personale sau naționale și într-o oarecare măsură asta, desigur , este posibil; dar, cu toate acestea, capacitatea de a caracteriza cu fidelitate două caractere naționale nu prin trăsături particulare, ci prin grupuri întregi de calități morale de cea mai înaltă categorie, corespunzătoare diviziunii lor principale, ar trebui să indice diferențe foarte semnificative în întreaga structură mentală a slavilor și popoarele germane Trăsăturile caracteristice în proprietățile mentale ale tribului slav, dacă nu mai greu de observat decât în domeniul moral, sunt totuși mai greu de afirmat cu unele dovezi Datorită actualității și dezvoltării încă reduse în rândul popoarelor slave de știință, în care aceste trăsături ale depozitului mental se reflectă cel mai clar, așa cum au fost prezentate exemple în capitolul al șaselea, există o lipsă de materiale necesare pentru comparație Ar fi mai ușor să facem acest lucru în ceea ce privește proprietățile estetice ale spiritului slav, pentru că există deja mult mai mult material pentru un astfel de studiu Dar pentru a pătrunde în această zonă, a fost nevoie de ^!! studiul comparativ al literaturilor slave cu literaturile altor popoare Nu am nici cunoștințe suficiente și nici abilitățile necesare pentru aceasta și, prin urmare, tot ceea ce aș putea spune în acest sens s-ar dovedi a fi insuficient confirmat de fapte și, pe de altă parte, m-ar face să mă îndepărtez prea mult de adevăratul scop al acestei cărți , scopul care are foarte puține în comun cu estetica * ГЛАВА ДЕВЯТАЯ РАЗЛИЧІЕ ВѢРОИСПОВѢДНОЕ Romanismul, prin înlocuirea unității credinței universale cu independența opiniei individuale sau diecezane, a fost prima erezie împotriva dogmei natura Bisericii sau credința ei în sine Reforma a fost doar o continuare a aceleiași erezii sub o altă formă Câteva cuvinte ale unui creștin ortodox despre comuniunile occidentale Diferența dintre principiile educaționale ale rușilor și ale majorității celorlalte popoare slave față de popoarele germano-romane * este că cele dintâi mărturisesc Ortodoxia, a al doilea romano-catolicism sau protestantism Este oare diferența dintre aceste confesiuni suficient de mare pentru a baza, printre altele, pe ea diferența culturală și istorică dintre tipul slav și cel germano-roman?

Nu constituie oare o trăsătură nesemnificativă care, ca să spunem așa, dispare în conceptul general de civilizație creștină? Și, pe de altă parte, nu există nici măcar o diferență mai esențială între catolicism și protestantism decât între cel dintâi și ortodoxie, diferența dogmatică între care pentru mulți pare nu foarte mare, întrucât ambele se bazează pe autoritate, spre deosebire de protestantism? , pe baza propriei cercetări în domeniul apei? La aceasta s-ar putea răspunde foarte pe scurt, și anume: că diferența dintre adevăr și minciună este infinită și că două falsități diferă întotdeauna mai puțin una de cealaltă decât diferă fiecare dintre ele de adevăr; dar un astfel de răspuns ar fi satisfăcător doar pentru cei care nici măcar nu au nevoie de el; pentru cei DISTRIBUIE RELIGIOSUL care nu văd în cele trei forme numite ale creștinismului nimic altceva decât o distincție formală corespunzătoare diferitelor etape ale dezvoltării conștiinței religioase, un asemenea răspuns nu ar spune absolut nimic și de aceea îmi permit să mă opresc puțin asupra acestui subiect esențial Esența dogmei creștine este expusă în simbolul credinței și, într-adevăr, toți: ortodocși, catolici, protestanți, citim acest simbol aproape în același mod, totuși, combinând semnificațiile complet diferite cu cuvintele: "Cred în Biserică una, sfântă, catolică și apostolică(r)", însemnând atât de diferit încât Hhomyakov, în binecunoscutele sale pamflete, ar putea spune că toate societățile creștine occidentale sunt erezii împotriva Bisericii, în contrast cu societățile orientale neortodoxe, care, interpretând greșit și înțelegând diverse alte dogme exprimate în simboluri și, prin aceasta, desigur, îndepărtându-se de adevăratele biserici, despre esența bisericii însăși, ele păstrează totuși conceptul corect Însă importanța unei concepții corecte a bisericii este de așa natură încât, între timp, ca dogmă falsă, referitoare chiar și la cele mai elementare adevăruri ale creștinismului, își poate limita influența dăunătoare la un singur cerc de concepte care îi aparțin, lăsând orice altceva intact și adevărat ,- o concepție falsă despre biserică duce inevitabil, deși uneori un proces logic lent, dar inevitabil, spre răsturnarea întregii doctrine creștine, lipsind-o de orice fundament și orice sprijin Asemenea bisericii creștine, la fel fac toți cei care se numesc biserici, societățile creștine recunosc în egală măsură Revelația divină ca fundament, iar orice doctrină care respinge Apocalipsa nu mai este recunoscută ca fiind creștină Prin urmare, necesitatea Apocalipsei poate servi ca punct de plecare pentru discutarea diferitelor manifestări ale creștinismului; nu este nevoie să mergi mai departe Necesitatea Revelației este recunoscută pentru că numai ea poate oferi o bază complet sigură și de neclintit pentru credință și moralitate Revelația, adică comunicarea către crearea voinței Divinului, poate fi imaginată fie ca acționând direct asupra voinței sale, adică forțată, acționând ca un instinct irezistibil, fie ca influențând-o indirect, prin înțelegere și conștiință Evident, în raport cu omul, care este recunoscut ca ființă liberă, este posibil doar acest ultim tip de revelație Dar totul RUSIA ȘI EUROPA Xn este propus înțelegerii noastre, poate fi acceptat de noi fie în toată irtinitatea sa obiectivă, fie într-un mod care este complet inconsecvent cu ea, fie în parte în conformitate cu ea - și acest ultim mod de înțelegere este singurul probabil, chiar aproape singurul posibil În consecință, Revelația, dată unei astfel de înțelegeri, își pierde în mod necesar un sens imediat de încredere și, în consecință, își pierde însăși esența, motivul însăși a existenței sale, devine lipsită de sensul său și de sensul său, devine, parcă, non -existent Este evident, așadar, că numai Apocalipsa este

ceva complet inutil, eșuând complet în a-și atinge scopul și, prin urmare, imposibil, dacă Aba nu este predat împreună cu ea autenticitatea ei, adevăratul său sens și aplicarea sa corectă în fiecare caz dat * Acest lucru se realizează prin ceea ce numim Biserica, care este în mod necesar la fel de infailibilă precum este Însuși Apocalipsa, dar în înțelegerea noastră, relația dintre Biserica la Apocalipsa este exact aceeași cu relația dintre instanță și legea civilă, art diferența, desigur, este că certitudinea internă este înlocuită în ultimul caz de obligația absolută Să ne imaginăm un cod civil ideal perfect Fără putere judecătorească, pentru interpretarea și aplicarea ei, cu toată perfecțiunea ei, ar fi cea mai inutilă dintre cărți Doi justițiabili, desigur, nu și-ar fi soluționat niciodată cazul dacă le- ar fi lăsat amândurora să se intereseze în lege care dintre ei are dreptate Și dacă toți justițiabilii ar fi suficient de sagaci, suficient de liberi de viziunea egoistă personală care le întuneca dreptul, pentru a-și decide astfel procesele, atunci, din nou, legea le-ar fi cu totul de prisos; căci* ar însemna că o poartă în mintea şi inima lor în toată plinătatea şi perfecţiunea ei Deci, până la urmă, însăși semnificația Apocalipsei va depinde de ce importanță se acordă conceptului de Biserică și conceptului de infailibilitate a acesteia, care este inseparabil de acesta Există, după cum se știe, patru astfel de concepte în lumea creștină) Conceptul este ortodox, afirmând că biserica este adunarea tuturor credincioșilor din toate timpurile și a tuturor popoarelor, VERSIUNE DIFERITĂ sub conducerea lui Isus Hristos și sub călăuzirea Duhului Sfânt și atribuind infailibilitatea bisericii, astfel înțeleasă) Conceptul este catolic, concentrând conceptul de Biserică în persoana papei și, prin urmare, atribuindu-i infailibilitatea) Un concept protestant care transferă dreptul de a interpreta Apocalipsa fiecărui membru al bisericii și, prin urmare, transferă fiecăruia această infailibilitate, bineînțeles, doar în raport cu el însuși sau, ceea ce este același, neagă complet infailibilitatea oriunde) În cele din urmă, conceptul unor secte, precum quakerii, metodiștii și așa mai departe, care pot fi numite mistice, deoarece face ca infailibilitatea să depindă de iluminarea directă a fiecăreia de către Duhul Sfânt "și semnul unei astfel de iluminări îl expune pe fiecare propria conștiință care se consideră inspirat sau iluminat Dintre aceste patru concepte, toate, cu excepția celui de-al treilea, protestantul, par teoretic posibile, nu reprezintă o contradicție internă, dacă doar pot dovedi validitatea concepției lor Dimpotrivă, înțelegerea protestantului, respingând toate neînțelegerile și oferind tot arbitrarul interpretării personale, cel mai decorează toate semnificațiile determinate din sincer, îl încadrează într-o singură categorie cu orice învățătură filozofică, totuși, nu este sincer Day își expune adevărurile ca anumite propoziții, pe care nu le dovedește deloc, și nu ca concluzii dintr-un principiu general obținut prin intermediul unei construcții logice, atunci este lipsit de acea putere demonstrativă care este caracteristică unei științe sistematizate Prin urmare, întreaga esență a religiei, conform concepției protestante, se reduce în mod necesar la un singur sentiment subiectiv personal Dar religia subiectivă, adică a crede în ceea ce se dorește, sau, poate, în ceea ce se crede, este negarea oricărei Revelații pozitive, sau îndepărtarea de la ea nu numai a tuturor obligațiilor exterioare, ci și a tuturor obligațiilor interne, adică , a oricărei certitudini, și, în consecință, negarea religiei în general , care este de neconceput fără o certitudine deplină, care subjugă întregul spirit al unei persoane, la fel cum certitudinea

logică îi supune numai mintea O emblemă sau un simbol foarte adevărat al concepției protestante poate fi, mi se pare, următoarea trăsătură în viața președintelui RUSIA ȘI EUROPA Statele Unite ale lui Jefferson Jefferson a fost ceea ce se numește un liber gânditor sau esprit fort și, în consecință, nu a recunoscut divinitatea creștinismului, dar a respectat totuși multe dintre adevărurile sale Dorind să despartă cel drept de ceea ce, după părerea lui, este fals, a luat două exemplare ale Evangheliei și a tăiat din ele ceea ce i s-a părut în concordanță cu un concept sănătos al moralității sau, mai simplu, ceea ce îi plăcea Și-a lipit tăieturile într-un caiet special și și-a compilat astfel un set de învățături morale sau, dacă doriți, un sistem de religie pentru uzul lui Fiecare adept al doctrinei protestante acționează în esență exact în același mod, sau chiar, strict vorbind, nu poate acționa altfel În același timp, desigur, toată lumea va avea un caiet cu un conținut deosebit și este greu de imaginat că nu a purtat ștampila proprietarului său Misticul nu se demnează să taie tot ce i se pare prea simplu sau firesc, raționalistul - ceea ce pare prea misterios și supranatural Este uimitor că foarfecele nu trebuie să primească o direcție diferită de cei înclinați spre răzbunare, ambiție, vanitate, lăcomie, voluptate etc Consecințele inevitabile ale unei astfel de concepții sunt eliminate, pe cât posibil, de protestanți, prin instituirea unor ortodoxii condiționate, arbitrare, artificiale, care sunt cunoscute sub numele de confesiuni anglicane, luterane, reformate, prezbiteriane etc care, evident, nu au nicio autoritate în rândul lor, adepții care gândesc să nu aibă ce pot, pentru că nici Henric al VIII-lea, nici Luther, nici Calvin, nici Zvivliy nu recunosc vreo autoritate inspirată și, la fel cum nu recunosc semnificația conciliară a adunările lor bisericești, ca, de exemplu, în Augsburg Toate aceste ortodoxii sunt, prin urmare, doar sisteme diferite de decupaje Respingând tradiția bisericească, Luther a tăiat împreună cu textul apostolului Pavel, în care poruncea să adere la tradiție; respingând unele dintre sacramente, el a decupat și textele prin care apostolul Iacov stabilește sfințirea ungerii sau prin care apostolul Pavel afirmă că căsătoria este un mare mister etc Calvin a mers mai departe în decupările sale, decupând: de exemplu, din Ev Ioan întreaga conversație a lui Isus Hristos cu VERSIUNE DIFERITA ucenicilor despre sensul comuniunii Trecând de la clipping la clipping, mi se pare greu de văzut granița dintre aceste decupaje, care stabilesc ortodoxii arbitrare, și cele ale lui Renan, care a considerat de cuviință să decupeze tot ceea ce are orice caracter de supranatural și chiar învierea însăși Pe ce treaptă a acestei scări să te oprești, pe ce bază să te oprești și există măcar vreo posibilitate de a te opri până când cobori până la fund, de unde nu mai e unde să cobori? Viziunea mistică asupra bisericii Quakerilor, Metodiștilor și a altor sectanți poate fi lăsată deoparte, deoarece învățăturile acestor secte nu pot fi privite drept principiul iluminator al popoarelor Europei, fiind doar o excepție minoră dintre opiniile religioase predominante în rândul lor Nu se poate spune despre conceptul catolic al Bisericii că acesta conține vreo contradicție internă, așa cum o face cea protestantă Este de conceput dacă s-ar putea dovedi Dar adevărul este că numai imposibilitatea sa poate fi dovedită Pentru aceasta, nu este nevoie să pătrundem în faptele istoriei bisericii, cu atât mai mult cu cât această metodă de probă este destul de convingătoare doar pentru cei care ei înșiși au căutat-o din surse Pentru alții, care trebuie să ia cuvintele cercetătorilor despre credință, este greu, cu divergența predominantă a cercetătorilor aparținând unor învățături diferite, să

ia o parte sau alta cu o imparțialitate desăvârșită Dar acest lucru nu este deloc necesar Imposibilitatea infailibilității și supremației papilor pare a fi foarte ușor dovedită dintr-un număr restrâns dintre cele mai cunoscute fapte și motive recunoscute chiar de catolici Dar apărătorii catolicismului, fiind deseori necinstiți în mod deliberat, sunt ca niște șerpi alunecoși care îți scapă din mâini când te gândești să-i apuci Prin urmare, ei au câteva păreri despre fiecare dintre dogmele lor distinctive, care sunt scoase din arsenalul lor polemic, după comoditate La fel și despre primatul și infailibilitatea papilor și despre relația dintre puterea lor și puterea conciliilor ecumenice, există opinii diferite între catolicii înșiși Unii îi consideră pe papi superiori oricărui conciliu, în timp ce alții îi subordonează pe papi conciliilor Evident, doar ultra- RUSIA ȘI EUROPA viziunea montaneză, care consideră autoritatea papalității mai înaltă decât cea conciliară, sau cel puțin egală cu aceasta, poate fi apărată din punct de vedere catolic, recunoscând în papă vicarul lui Iisus Hristos Dacă papa nu conține în sine plenitudinea autorității ecleziastice, atunci se pune întrebarea, cum poate el să stabilească noi dogme fără a convoca un conciliu ecumenic? Dacă nu recunoaștem deplinătatea acestei autorități, atunci pe ce se bazează întreaga învățătură catolică? Cine a stabilit toate diferențele observate între catolicismul actual și fosta ortodoxie universală? Consiliul Ecumenic nu sa întâlnit niciodată pentru asta Cine a adăugat crezul universal? La urma urmei, doar o autoritate egală cu catedrala ar putea face acest lucru Dar nu a existat un conciliu ecumenic în această chestiune; chiar și un singur conciliu și, printre membrii săi, ambasadorii lui Ioan, au condamnat această inovație - o condamnare, pe care papa nu a ratificat-o ulterior, deoarece speranțele cu care a făcut toate aceste concesii nu au fost împlinite În consecință, această schimbare de simbol nu poate fi semnificativă decât din punctul de vedere al catolicilor, dacă ei recunosc papei o autoritate cel puțin egală cu cea a unui sinod ecumenic Dar dacă papii au o asemenea autoritate și infailibilitatea asociată cu ea, atunci această autoritate, acest grad cel mai înalt de har ecleziastic, trebuie să le fie transferat de cineva Catolicii susțin că le-a fost dat de apostolul Petru Acceptând înțelesul supremației apostolului Petru asupra celorlalți apostoli tocmai în acest sens catolic, fiind de acord și cu faptul că Petru a fost episcop roman, lăsând fără atenție că primii doi episcopi romani, Lin și Anaclet, au fost hirotoniți de Pavel , și nu de Petru - toate - rămâne încă de știut când și prin ce act și-a transferat apostolul Petru supremația asupra bisericii presupusului său succesor? Din câte se știe, apostolul Petru nu a numit pe nimeni după el ca papă El a numit mai multe fețe ale episcopului, dar nici unui singur episcop, conform concepțiilor catolicilor înșiși, nu i se dă infailibilitate Pentru aceasta, evident, este necesar să se primească un grad de har mult mai mare decât cel al episcopului, este necesar ca tot harul, care este în general în biserică, să fie concentrat asupra unei singure persoane, care ar fi izvorul ei vizibil Așa cum nu rezultă din nimic că o persoană a dedicat episcopului VERSIUNE DIFERITA înghesuiţi în preoţie, ar fi putut lua, fără consacrare specială, catedrala episcopului care a sfinţit-o; Așa cum cu siguranță nu rezultă că din mai mulți episcopi sfințiți de apostolul Petru, unul dintre ei ar putea, fără o nouă, specială comunicare a darurilor harului de către același apostol, să intre în posesia întregii plenitudine a autorității bisericești Altfel, trebuie acceptat că toți episcopii sfințiți de Apostolul Petru sunt vrednici de toată acea plinătate de autoritate, care a fost unită în

persoana apostolului și, în consecință, toți acei episcopi pe care i-au sfințit; încât ori supremația Apostolului Petru nu a fost transmisă nimănui, căci de fapt nu a consacrat pe nimeni papei, fie a fost transferată la foarte mulți, iar numărul acestor persoane a crescut odată cu trecerea secolelor Dacă, în sfârșit, suntem de acord că apostolul Petru, printr-un act special, și-a numit succesorul la catedrala romană și i-a comunicat plenitudinea autorității bisericești pe care o deținea el însuși, atunci același transfer exact trebuie dovedit la fiecare trecere a tronul papal unui nou papă Dar toată lumea știe foarte bine că nu se face deloc un astfel de transfer și că, în consecință, fiecare nou papă primește conducerea bisericii și toate proprietățile asociate cu el, inclusiv infailibilitatea, nu de la predecesorul său, care, totuși, este singur în întreaga lume le-a stăpânit Întrebarea este, de unde vine, de unde este sursa acelui cel mai înalt grad de har pe care se presupune că îl posedă papii? Aceasta este aceeași întrebare care a stânjenit atât de mult pe Vechii Noștri Credincioși, până când consimțământul lui Ambrozie i-a scos din această dificultate Dar cine îl va lua pe tata din el? Există doar două ieșiri posibile Și anume, dacă admitem că puterea papilor nu este mai mare, ci egală cu puterea conciliului ecumenic, atunci un astfel de conciliu, întrunit la aderarea fiecărui nou papă, i-ar putea, desigur, să-i comunice toată puterea , toată autoritatea de care se bucură el însuși Dar un conciliu ecumenic nu este convocat după moartea fiecărui papă; căci, deși catolicii numără douăzeci dintre ei, totuși numărul foștilor papi este mult mai mare decât acesta În fine, rămâne ultima metodă: este necesar ca papii să-și tragă autoritatea direct din aceeași sursă din care au tras-o apostolii înșiși, adică odată cu alegerea fiecărui nou papă, acel înalt eveniment care a avut loc la Ierusalim ar trebui repetat RUSIA ȘI EUROPA iam în a cincizecea zi după învierea lui Hristos - tocmai pogorârea Duhului Sfânt Întrucât catolicii înșiși nu afirmă acest lucru, trebuie admis că nu există nicio sursă din care să poată fi derivată puterea papală; înseamnă că ea se autoproclama și trebuie să fie așa chiar și în ochii fiecărui catolic sensibil Netemeinicia pretențiilor papale și, în consecință, a întregii concepții catolice despre Biserică, poate fi dovedită într-un alt mod, la fel de simplu și evident Revenind din punct de vedere catolic, și recunoscând supremația ap Petru peste ceilalți apostoli în sensul exact în care catolicii îl înțeleg, întrebarea este: cui îi aparține cea mai înaltă autoritate din biserică după apostoli Petru? Evident, aparține altor apostoli Dar după moartea lui App aplicația Petra Ioan a trăit mai mult de de ani și, totuși, nu a ocupat catedrala romană și nici măcar nu a fost chemat la ea Prin urmare, dacă se pretinde că papii au conducerea bisericii pentru că sunt moștenitorii Sf Petru în catedrala romană, atunci se poate obiecta cu exact aceeași forță că, din moment ce cea mai înaltă autoritate bisericească după moartea lui Petru nu a fost chemată la această catedrală, de aici rezultă în mod necesar că, conform concepțiilor primei Creștinii, autoritatea supremă în biserică nu s-a unit deloc neapărat cu episcopia romană, căci altfel trebuie să admitem că Papii Lin, Anaclet și Sf Clement avea avantajul puterii și autorității în fața apului însuși Ioan, sau că la acea vreme existau două autorități echivalente în biserică, fiecare dintre acestea combinand în sine plinătatea puterii bisericii Din motive de claritate, să ne imaginăm că următoarea întrebare istorică urmează să fie decisă În capitala unui stat a existat o poziție importantă și semnificativă, a cărei semnificație exactă, totuși, nu știm, nu știm dacă plinătatea puterii regale autocratice a fost combinată cu ea sau dacă a fost doar

o foarte respectat și înalt poziție, dar, totuși, fără avantajele supremației Datele pentru rezolvarea acestei probleme sunt următoarele:) se știe că prima persoană care a ocupat această funcție avea puterea regală;) se cunoaște legea transferului acestei puteri; de exemplu, se știe că a fost transmisă din tată în fiu prin naștere VERSIUNE DIFERITA încât acest fiu avea în ochii poporului cea mai înaltă autoritate după tatăl său Cu aceste date neîndoielnice, evenimentele au urmat următorul curs Tatăl e mort Nu fiul este cel care intră în funcția pe care a ocupat-o, ci altcineva, nici măcar prin numirea tatălui, ci prin alegere; iar apoi, după noţiunile întregului popor, funcţia nou intrată (a cărei sferă de putere constituie sarcina dorită) o ocupă în mod legal; cel care o ocupa se considera ca o ocupa si legal; în sfârşit, cel care, prin drept de naştere, ar fi trebuit să o ocupe dacă ar fi fost regală, îl consideră şi pe cel ales pe lângă el să o ocupe legal; și, inseparabil și concomitent cu aceasta, totuși, tot poporul, el însuși pus în funcție, și moștenitorul puterii regale, recunoaște în mod egal că puterea regală (adică, în cazul nostru, cea mai înaltă autoritate ecleziastică) nu aparține fără îndoială nici unuia altcineva, dar acestui moștenitor Dacă, cu toate acestea, admitem că oficiul, al cărui sens exact nu-l cunoaștem și pe care îl căutăm, nu a fost mai puțin un oficiu regal, atunci vom ajunge la următoarea contradicție insolubilă: că întregul popor (adică toți primii creștini), persoanele înseși, cei care ocupau postul desemnat (Lin, Anaclet, Sfântul Clement) și chiar moștenitorul legitim al împărăției (apostolul Ioan) au recunoscut aceste persoane, care ocupaseră această funcție regală imaginară de mai bine de de ani, simultan și inseparabil atât suverani legitimi, cât și hoți ai tronului Pentru a ieși din această contradicție, este necesar să recunoaștem că slujba în sine nu avea semnificație regală și că, dacă primul care a deținut-o a fost și regele, atunci aceasta a fost doar o coincidență întâmplătoare, în felul în care , de exemplu, împărații romani și-au acceptat deseori funcția de consuli Este imposibil să facem împotriva acestui lucru și a obiecției că circumstanțele sau propria nedorință a Sf Ioan l-a împiedicat să ocupe catedrala romană, cu toate acestea ar fi trebuit să i se ofere, chiar și el însuși ar fi trebuit să o ceară pentru el însuși, pentru a afla semnificația ei pentru veacurile viitoare și apoi, dintr-un motiv sau altul, refuza-l Părinții iezuiți nu s-au gândit la asta dinainte, altfel ar fi găsit cu siguranță niște dovezi ale unui asemenea eveniment, a cărui inexistență trebuie recunoscut că nici primul RUSIA ȘI EUROPA Creștini, nici primii papi, nici Apostolul însuși Ioan nu a legat de episcopia romană niciun concept de primatul bisericesc și, în consecință, Iisus Hristos însuși nu a avut în minte un astfel de primat unic Indiferent dacă întreaga inconsecvență a pretențiilor papale vine sau nu în conștiința catolicilor înșiși, consecințele cele mai practice ale puterii și importanței atribuite papilor sunt de așa natură încât popoarele catolice nu își pot suporta poverile și încearcă să se elibereze de ele prin diverse tipuri de inconsecvente De exemplu, infailibilitatea papei se limitează la o singură zonă spirituală, pe baza cuvintelor: "împărăția mea nu este din lumea aceasta" și "răsplătește lui Dumnezeu lui Dumnezeu și a Cezarului Cezarului" O astfel de distincție este fără îndoială justă, dar cum se poate decide unde sunt granițele acestei lumi, unde se termină Cezarul și unde începe ale lui Dumnezeu? Este evident că nici lumea, nici Cezarul nu pot hotărî acest lucru, căci ei sunt păcătoși și pot trasa granița greșită - ei pot depăși limitele lor, așa cum a ieșit Pilat din ei, căruia i s-a spus primul dintre aceste cuvinte; cum au ieșit

Cezarii romani, care, după cum se știe, nu erau deloc înclinați spre intoleranță și persecuție pentru credință, ci credeau că pretindeau tocmai cezariana, obligând creștinii să jertfească zeilor, nedespărțiți de statul roman, să ardă tămâie pe altarul statuilor ridicate lui Cezar, reprezentant al statului zeificat Dacă papa este vicarul lui Hristos, atunci este evident că distincția dintre Dumnezeu și cea a Cezarului nu poate aparține nimănui în afară de El Pius al IX-lea a publicat celebra sa enciclică Este imposibil chiar și dintr-un punct de vedere imparțial din exterior să spunem că multe paragrafe din ea nu aparțin cu adevărat tărâmului lui Dumnezeu, cum ar fi, de exemplu, problema toleranței religioase Care este obiecția la ea? Că este contrar spiritului vremurilor și invită-l pe papa să fie de acord cu ea dacă dorește să-și păstreze puterea și importanța Cât de ridicole și de neînsemnate trebuie să pară asemenea obiecții unui catolic adevărat! Mare este importanța într-adevăr - spiritul vremurilor în comparație cu cel care, conform concepției catolice, este comisarul Duhului eternității! Dacă spiritul vremurilor este în conflict cu el, atunci aceasta nu este prima dată; acest spirit al vremurilor este spiritul celui care este numit regele acestui veac Invitația tatălui de a se închina în fața lui pentru a-i păstra pe a lui VERSIUNE DIFERITA putere, nu s-a făcut oare în acele se aproape expresii pe torul din deșert Acela al cărui vicar îl consideră catolicii pe papă? Așa sunt dificultățile practice care au existat de multă vreme pentru statele și popoarele care se autointitulează catolice, iar acum au fost ridicate la nivelul contradicțiilor ireconciliabile de "preotul possumus" al lui Piev, în fața căruia, totuși, nu se poate decât să se venereze, ca înainte expresiei de o consistenţă neînfricată a gândirii şi a convingerii interioare Contradicțiile apar în fața ochilor noștri, dacă nu intensificate, atunci, cel puțin, au primit pecetea de neșters prin cuvântul final al consiliului roman fals-tot-Lena În general, rolul lui Pius al IX-lea este acela de a formula cu toată ascuțimea, de a expune cu toată strălucirea pretențiilor și pretențiilor catolicismului, astfel încât acestea să lovească în ochi cu contradicția lor cu toate cerințele cele mai legitime ale altor domenii ale vieții și gândire, astfel încât decalajul dintre unul și celălalt să ajungă în mintea celor mai miopi, a celor mai proști oameni, pentru a distruge orice posibilitate de poziție nedefinită, intersectară, între catolicism și civilizația europeană Popoarele catolice sunt nevoite să aleagă unul dintre trei: fie să abandoneze toate roadele obținute prin sângele și sudoarea secolelor de luptă și a secolelor de muncă și să se întoarcă la vremurile lui Grigore VP și Urban al II-lea; fie să abandoneze înțelegerea catolică a Bisericii și, în consecință, fie să treacă pe calea alunecoasă a protestantismului, fie să se întoarcă la sânul Ortodoxiei; sau, în sfârșit, să renunțe împreună cu catolicismul și creștinismul însuși Oricât de ciudat ar părea, totuși, sub povara insuportabilă impusă de catolicism, popoarele și statele Europei catolice par a fi înclinate către această ultimă alternativă Acest lucru este exprimat în celebrul și larg favorizat aforism al lui Cavour: "o biserică liberă într-un stat liber", adică, pentru a spune mai pe deplin și mai exact, o biserică liberă de stat într-un stat liber de biserică Ce înseamnă acest lucru? Biserica, conform conceptului nostru ortodox, este o adunare de credincioși din toate timpurile și popoarele sub conducerea lui Isus Hristos și sub călăuzirea Duhului Sfânt Cum poate statul să fie liber de el, liber de Hristos? Cu siguranță nu altfel decât încetarea a fi creștin Despre Turcia putem, de exemplu RUSIA ȘI EUROPA să spunem fără nicio îndoială

că acesta este un stat liber de biserică (adică de biserica creștină) Asta își doresc campionii celebrei formule Cavour? Bineînțeles că nu, cel puțin nu toți își doresc asta Și într-adevăr, din punct de vedere catolic, întrebarea nu pare atât de radicală Biserica, după conceptele catolice, este concentrată în ierarhie, iar ierarhia în papă, astfel încât, de fapt, un stat liber de biserică înseamnă nu mai mult decât un stat liber de papă, ceea ce este departe de a fi atât de groaznic Dar, deși biserica, conform concepției catolice, este concentrată în labă, cu toate acestea, conținutul ei interior nu stă pe deplin în puterea papală Credința catolică, fiind catolică, este în același timp creștină Prin urmare, nu totul în catolicism este o minciună, multe din ceea ce este adevărat, cu adevărat ecleziastic, s-a păstrat în el, iar statul, declarându-se liber de biserică, declarându-se, în consecință, că există în afara bisericii, se separă în mod necesar de ceea ce este nedespărțit de creștinism În multe lucruri care sunt în esență creștine, statul, datorită sferei limitate a acțiunilor sale, nu poate și nu trebuie să intervină; dar în multe feluri și aceste două sfere, biserica și statul, sunt la fel de strâns legate, ele se pătrund una în alta la fel de mult ca spiritul și trupul Așa este, de exemplu, uniunea matrimonială, care este în esență ecleziastică, creștină și în același timp în esență civilă Declarându-se liber de biserică, statul trebuie neapărat să rupă această legătură inseparabilă, trebuie să vadă căsătoria ca pe o instituție exclusiv civilă și, prin urmare, să o privească de orice fundament moral Ca să nu mai vorbim de toată insulta adusă sentimentului moral - față de iubirea subordonată, cea mai liberă, cea mai sfioasă, cea mai înstrăinată de orice contact extern dur, atitudine umană, față de acordul primarilor, supraveghetorilor de gară sau de district, - insultă, care face preferați relația dintre sexe, bazată pe o atracție naturală ii, o astfel de ingerință administrativă nepotrivită, să fim atenți doar la consecințele logice necesare la care duce așa-numita căsătorie civilă Aceste consecințe sunt anti-creștine, anti-morale și în același timp absurde și, afirmând acest lucru, am DISTRIBUIE RELIGIOSUL Mă refer tocmai la acea căsătorie civilă, care este introdusă sau se introduce în diverse state europene, făcând mai mult sau mai puțin pretenții de libertate față de biserică, și nu căsătoria civilă, așa cum o înțeleg unii dintre gânditorii noștri; căci deși în acest ultim sens este și contrar creștinismului, nu este absurd din punctul lor de vedere, adică nu duce la consecințe care să-i determine pe apărătorii ei înșiși să se contrazică Dacă căsătoria este doar o instituție civilă, atunci nu poate fi altceva decât un contract obișnuit între două persoane, aprobat de autoritatea guvernamentală, care își asumă responsabilitatea respectării lui de către fiecare dintre părțile contractante, atât cât va cere cealaltă parte, dar nimic mai mult Așadar, dacă ambele părți doresc să rezilieze acest contract, sau să-l schimbe într-un fel de comun acord, atunci autoritatea civilă, de teama inconsecvenței și excesului de putere, nu se poate opune în niciun fel, nu are nici cel mai mic drept și nici cel mai mic motiv să face acest lucru Prin urmare, căsătoria civilă se desface ad libitum Este adevărat că terții - copiii - pot suferi de o astfel de încetare; dar consecințe similare însoțesc adesea rezilierea contractelor de alt fel, ceea ce, totuși, nu conferă statului dreptul de a le declara indisolubile De exemplu, două persoane încheie un contract prin care se angajează să amenajeze o fabrică pentru un cont comun Dar după ceva timp ei, de comun acord, decid să-și închidă fabrica și să rezilieze contractul care îi leagă Prin aceasta, muncitorii care lucrau în fabrică pot să-și piardă mijloacele de

existență și să ajungă în cea mai dezastruoasă poziție, ceea ce va obliga până și statul să se ocupe de soarta lor; dar nu este motiv să refuzi o cerere de reziliere, de comun acord, în mod liber, a unui contract încheiat La fel, in ceea ce priveste contractul de casatorie, statul poate lua masuri de asigurare a copiilor prin impunerea unor obligatii parintilor acestora, stabilirea tutelei asupra copiilor etc La urma urmei, recurge la aceste mijloace de asigurare a copiilor in cazuri de desfacere a căsătoriei prin deces, sau alte motive considerate legitime în căsătoria bisericească Deci, o căsătorie civilă poate fi desfăcută și reîncheiată cel puțin în fiecare lună și în fiecare RUSIA ȘI EUROPA sufla o saptamana Singura limitare care pare posibilă din acest punct de vedere este povara inutilă a oficialilor de căsătorie cu afaceri, cu divorțuri și căsătorii prea des reînnoite Dar un contract gratuit nu numai că poate fi, de comun acord, reziliat, ci poate fi și modificat pe aceeași bază în același mod Dacă, de exemplu, soția nu este deloc implicată în sentimentul de gelozie, atunci de ce să nu fie de acord cu admiterea unei terțe persoane în societatea conjugală, o altă soție, în condiții egale cu ea? Se pare că nu există niciun motiv pentru care un oficial de căsătorie ar putea refuza să aprobe o astfel de adăugare la un contract de căsătorie Se va baza pe moralitate - dar pe ce fel - creștin? De la ea, statul, liber de biserică, ar trebui să fie liber, ca și de tot ce este bisericesc La universal? Chiar dacă recunoaștem un principiu atât de evaziv, care nu este supus niciunei definiții, atunci poligamia nu poate fi în niciun fel considerată contrară, deoarece există și este recunoscută ca morală în Turcia, și în Persia, și în China și în India, ai căror locuitori au cel mai mult dreptul de a fi numiți oameni și, în consecință, de a cere ca ceea ce ei consideră a fi moral să nu fie exclus din conceptul de om-moral universal Poligamia a existat printre regi și chiar printre marii preoți ai evreilor, care sunt recunoscuți ca oameni foarte morali Desigur, se poate întâmpla și cazul invers, se poate găsi un soț negelos care va fi de acord cu o modificare a contractului de căsătorie în sensul poliandriei și dacă oficialul căsătoriei s-a răzvrătit din nou împotriva acestui lucru în numele moralității umane universale , atunci soțul ar putea indica exemplul tibetanilor, sau mai bine exemplul nobilului și cavaleresc Guanhov, vechii locuitori ai Insulelor Canare, distruși de spanioli Pe baza acestor fapte irefutabile, din punct de vedere al moralității umane universale, o întreagă companie de soții negeloase și la fel de mici soți geloși ar putea merge mai departe pe calea progresului și a secvenței logice de nerefuzat și ar dori să le pună în practică combinația de moralitate umană universală conform conceptelor turc, persan, Kitaytsev, indieni cu același după conceptele de Tibettsev și Guanhov, adică de a încheia un contract VERSIUNE DIFERITĂ pe baza comunităţii de soţii şi soţi Mai mult, este imposibil să nu prevăd dificultățile oficialului de căsătorie, la care frații și surorile i-ar veni să încheie un contract de căsătorie, aș obiecta victorios la dezvăluirea lui despre nefiresc și imoralitatea unei astfel de uniuni, primul că ei ei înșiși sunt judecători ai naturaleței sau nefirescului uniunii în care doresc să intre și că, deși este considerat nefiresc să mănânci carne putredă sau fețe putrede, cu toate acestea, nicio autoritate administrativă nu se va considera în drept să schimbe meniul de cină al persoane cu asemenea gusturi nefirești; iar pentru al doilea ar prezenta un exemplu atât de victorios, încât închinătorii religiei lui Zoroastru nu au considerat căsătoria dintre frați și surori contrară moralității umane generale și că, în ochii funcționarilor care servesc un stat liber de biserică,

focul -cultul și creștinismul ar trebui să aibă același preț Nefericitul administrativ însărcinat cu afacerile căsătoriei nu ar avea de ales decât să se bazeze pe regulile de moralitate dezvoltate de practica de creștere a cailor, dacă acestea pot fi considerate suficiente pentru reglementarea relațiilor interumane Desigur, se poate obiecta că nicio persoană administrativă nu trebuie să facă față principiilor moralității umane universale, etc abstracțiuni, că o lege pozitivă îi este suficientă Nici Basta nu are voie Acest lucru este adevărat, desigur, dar este permis, totuși, să credem că legea în sine nu poate servi ca expresie a ceea ce visează cineva într-un vis, ci că legea însăși trebuie să se bazeze pe ceva Odată cu eliberarea statului de biserică și recunoașterea formulei, tot odinioară rostită de celebrul om de stat - că legea este ateă (Ia loi est athée), orice bază creștină este luată din lege, dacă nu acum după adoptarea formulelor menționate mai sus, apoi în timp, deoarece în În lumea socială există un fel de inerție sau inerție, de-a lungul căreia se mișcă într-o anumită direcție mult timp după ce forța care l-a împins a încetat să mai acționeze Dar logica invincibilă își ia în sfârșit plăcerea Poate fi citat ca exemplu de stat roman, în care căsătoria civilă era supusă în esență aceleași condiții ca și cea bisericească creștină Exemplu dreapta- * RUSIA ȘI EUROPA efectiv doar parțial, deoarece o căsătorie romană nu poate fi numită căsătorie civilă Nu numai că statul roman nu era liber de biserica sa păgână, ci, dimpotrivă, reprezenta cea mai strânsă unire cu aceasta, astfel că statul roman era și o biserică Împăratul roman a fost împreună V cu întuneric și pontifes maximus Se știe că împăratul Grațian a fost ucis chiar de un partid păgân pentru că, creștin fiind, nu voia să se îmbrace cu hainele unui mare preot păgân Sau vor indica Statele Unite, în care statul este liber de biserică și invers, fără consecințe dăunătoare din aceasta Exemplul Statelor Unite indică doar poziţia falsă în care se află în mod inevitabil un stat care a adoptat un început fals, poziţie din care nu există decât o singură cale de ieşire - inconsecvenţa extremă Pe malul Lacului Sărat, pe teritoriul Uta, există o societate mormonă, care, după cum se știe, acceptă poligamia; iar Statele Unite, care își declară statul liber de biserică și biserica liberă de stat, refuză să recunoască dreptul mormonilor de a forma un stat independent Pe ce bază este aceasta, vă întrebați? Și încă o întrebare, dacă peste de chinezi, dintre care acum sunt deja mulți în California, s-au adunat și, stabilindu-se într-un loc gol, din care sunt încă atât de mulți în Statele Unite, ar cere să-și recunoască zona ca stat, care, ar fi interesant de știut, ar răspunde guvernului federal? Dacă ar permite statului chinez, atunci ar permite și sfinți oficial poligamia prin autoritatea sa și nu ar avea nici cel mai mic motiv să nu permită și să sfințească același lucru printre mormoni și apoi, de asemenea, între toți cei care ar dori să trăiască în această formă a uniunii sexuale; dacă, totuși, ar continua să nu-l recunoască printre mormonii și alți cetățeni ai Uniunii, ar arăta că nu este deloc liberă de biserică, ci are propria sa biserică dominantă, o religie de stat stabilită condiționat și o morală de stat pe baza ei - cum este și acum, fără îndoială, au Statele Unite Și, mai implicit, religia de stat adoptată de Statele Unite diferă doar de alte religii protestante de stat prin aceea că caietul în care își lipesc decupările, după exemplul lui Jefferson, este foarte puțin voluminos VERSIUNE DIFERITA De aici rezultă că creștinismul, atât în conștiința protestantă, cât și în cea catolică, a fost văzut până la rădăcină, că din punctul lor de vedere nu rezistă la cele mai simple critici, și numai deocamdată numai

datorită inerției sau inerției, inerente în morală lume Dacă această precaritate a fundamentului nu a ajuns atât de clar în conștiința lumii catolice precum a ajuns în conștiința lumii protestante, atunci consecințele practice necesare ale concepției catolice au pus deja cu toată greutatea asupra popoarelor acestei confesiuni , iar această povară a devenit insuportabilă pentru ei Această contradicție internă privește nu numai conținutul dogmatic al învățăturii creștine, care, conform unei concepții utilitariste a religiei, nu ar constitui încă o mare nenorocire, ci a pătruns deja până la roadele sale, adică până la latura etnică, morală a creștinismului, așa cum este altfel nu poate fi, căci unul este separat de celălalt doar printr-un interval de timp mai mare sau mai mic, în funcție de viteza mai mare sau mai mică de derivare a consecințelor practice dintr-un fundament dat, viteza cu pe care diferite popoare sunt înzestrate în diferite grade Nici contradicțiile teoretice, nici greutatea practică insuportabilă nu sunt compatibile cu conceptul ortodox al Bisericii și cu infailibilitatea ei Acest concept nu ia de la religie temeiul ferm, de nezdruncinat al Revelației, precum protestantismul, și nu depășește limitele indicate în însăși Scriptura: "Îmi voi zidi biserica și porțile iadului nu vor birui împotriva ei, " adăugiri arbitrare la acesta, neîntemeiate pe Scriptură, nici pe tradiție, precum catolicismul, care concentrează această invincibilitate a bisericii în persoana papei, atribuindu-i infailibilitatea în ciuda istoriei Conceptul ortodox al infailibilității Bisericii nu pune o povară insuportabilă asupra minții, căci, deși este considerat pe drept miraculos, ea aparține totuși acelei categorii a miraculosului, care trebuie să se manifeste în tot ceea ce acțiunea directă a Divinului Providența se simte Iar ordinea ordonată a naturii este infailibilă, iar istoria este infailibilă; în infailibilitatea Bisericii această Providență Divină se manifestă doar într-un mod mai direct și mai imediat Această infailibilitate se exprimă în tot ceea ce alcătuiește vocea întregii biserici și, în consecință, în modul cel mai evident și definit în cel ecumenic Rusia și Europa rach Dar a convoca un conciliu ecumenic nu este în puterea niciunui rege, nici unui patriarh, într-un cuvânt, în puterea nimănui în special; căci numai acel conciliu devine ecumenic, ceea ce în această calitate este afirmat de însăși Providența Divină, întrucât nu există semne exterioare care să dea catedralei caracterul de ecumenic; și numai acele consilii dobândesc această calitate care au fost recunoscute ca atare de conștiința întregii biserici, adică, ca să spunem așa, care au fost ratificate de însuși capul bisericii și de Duhul Sfânt, prin mijlocirea întregii biserici Între timp, așa cum istoria mărturisește de mai multe ori împotriva infailibilității papilor, infailibilitatea conciliilor este imprimată în istorie de o putere miraculoasă Toți istoricii creștini văd un fenomen miraculos în răspândirea creștinismului și îl prezintă ca pe una dintre dovezile divinității învățăturii creștine Dar și acțiunile conciliilor ecumenice sunt imprimate exact cu același caracter de miraculositate Anatema sinodului a tunat, iar doctrina lovită de ea își pierde din vitalitate, se usucă ca un smochin lovit de un blestem, deși adesea toate împrejurările exterioare, toată puterea puterii lumești erau de partea doctrinei respinse, recunoscute ca erezie După moartea lui Constantin, arianismul domnește în est și în apus, un număr de împărați își folosesc toate eforturile pentru a-i aduce triumful, la fel cum un număr de împărați păgâni dinaintea lui Constantin și a lui Iulian Apostatul au încordat toate eforturile păgânismului Pe lângă imperiu, cele mai puternice popoare ale acelei vremuri, goții, care au ocupat

țările din Balcani și Nai, Iliria, Italia, sudul Franței și Spania, precum și burgunzii, care au ocupat sud-vestul Germania și vandalii, care s-au stabilit în Africa, au fost ambasadori zeloși, doverii lui Ariya În comparație cu această putere, ce loc jalnic ocupă Ortodoxia persecutată! Dar anatema consiliului a fost pronunțată și toată această putere este condamnată la nesemnificație; nu trec nici trei secole până când ultimele urme ale arianismului să dispară Același fenomen se repetă cu iconoclasm Dacă nestorianismul, monofizitismul și monotelismul, care sunt deseori patronate de împărați, au dispărut imperfect, atunci urme slabe ale acestora s-au păstrat doar în mahalalele și pădurile din Asia și Africa, în afara oricărei mișcări istorice și religioase, cât de încet VERSIUNE DIFERITA rămășițe muritoare de triburi care alcătuiesc curiozități etnografice în bazinele montane impenetrabile ale Caucazului sau Pirineilor Cuvântul catedralelor era cuvântul autorităţii Au fost acestea acțiunile anemiei papale, susținute de sabia lumii și de toată puterea împăraților și a regilor? *) În ceea ce privește influența practică a bisericii asupra stării civile a societății, se pune problema relației dintre biserică și stat, care are o semnificație atât de predominantă pentru popoarele Europei, pe baza Ortodoxiei, în principiu, în idee , nu a putut apărea deloc Granița dintre cea a lui Dumnezeu și cea a Cezarului, granița dintre împărățiile ambelor lumi, nu poate fi trecută, pentru că Biserica însăși, în tot ceea ce o privește, infailibil, nu o poate trece niciodată; dacă statul o trece vreodată, atunci aceasta nu este altceva decât o violență privată și temporară, care, este adevărat, poate provoca suferință sau suferință creștinilor individuali, ierarhilor, chiar și națiunilor întregi, dar este complet neputincioasă în raport cu biserica din general Libertatea ei este inviolabilă pentru simplul motiv că este inaccesibilă oricărei puteri pământești Biserica rămâne liberă sub persecuția lui Nero și Dioclețian și sub împărații eretici ai Bizanțului și sub opresiunea turcească Împăratul Constantius, care l-a forțat pe Papa Liberia să recunoască simbolul semi-arian și să renunțe la Sf Atanasie, nu numai că ar încălca, dar ♦) Într-una din puținele note care a fost premiată munca noastră, ni s-a reproșat o asemenea viziune asupra acțiunilor sentințelor conciliare, ca semn al unei înțelegeri externe brute a fenomenelor istorice Autorul notei, evident, și-a închipuit gândul nostru în această formă: anatema catedralei a tunat și prin acțiunea ei magică, ca dintr-o formulă incantatorie sau din farfurie, învățătura uluită își pierde puterea, influența, vitalitatea - Și s-a menționat mai sus, cărei categorii de miraculoși îi aparține, după părerea noastră, infailibilitatea bisericească De ce să nu înțelegem cuvintele noastre în acest fel: anatema înseamnă excludere, prin urmare, o doctrină afectată de o anatemă înseamnă o doctrină recunoscută ca falsă, inconsecventă cu adevărul mărturisit și, ca fals, condamnată la moarte și distrugere, oricât de protecție exterioară ar fi această minciună se bucură Și astfel, dacă biserica și expresia ei cea mai înaltă, sinodul ecumenic, conține proprietatea de a distinge imuabil adevărul religios de minciună, atunci prin aceasta, așa cum se spune ipso facto, hotărârile conciliilor vor fi înzestrate cu darul de a pronunța moartea sentințe despre doctrinele condamnate de ei, sentințe de o asemenea forță și autorități, încât cu siguranță, prin toate mijloacele, vor fi împlinite într-un fel sau altul RUSIA ȘI EUROPA ba a distrus libertatea bisericii, dacă la acea vreme biserica creștină avea într-adevăr semnificația pe care i-o atribuie catolicii Cu ocazia acordării titlului de ecumenic patriarhului Constantinopolului, Papa Grigore cel

Mare îi scrie patriarhului Antiohiei: "Nu poți decât să fii de acord că dacă un singur episcop este numit ecumenic, atunci toată biserica se prăbușește dacă aceasta ecumenic cade* Dar ce ar fi putut face toate persecuțiile lui Leon Isavrianul, sau Constantin Copronim, ce a însemnat toată apostazia unuia sau altuia patriarh în conceptul ortodox al bisericii? Ei doar au crescut numărul martirilor ei sau au dat ocazia să arate noi exemple de slăbiciune umană Totodată, este imposibil să nu menționăm acea neînțelegere, sau acea necinste pe care scriitorii occidentali o dau dovadă în toate, de îndată ce chestiunea atinge slava sau ortodoxia: de parcă nici mințile luminate aparținând unui singur tip cultural-istoric nu sunt date să înțeleagă fenomene de alt tip, cărora aceștia, după poziția lor, ar trebui să fie ostili Istoricii care au scris despre Imperiul Bizantin vorbesc invariabil despre așa-numita Ortodoxie a Curții (Hoforthodoxie), care ar fi fost stabilită prin arbitrariul imperial În același timp, ei uită un lucru, că, oricare ar fi credințele religioase ale împăraților, pe care au încercat să le impună supușilor lor, Ortodoxia a rămas mereu aceeași, iar în Imperiul Bizantin era aceeași care exista atunci în Occident , pe care împărații de putere fie nu s-au răspândit deloc, fie s-au răspândit în zone mici și apoi pentru o perioadă scurtă de timp Dacă Ortodoxia s-a conformat cu ceea ce au mărturisit Teodosie, Iustinian, Teodora sau Irina, atunci de ce nu s-a conformat cu ceea ce au mărturisit Constanțiu, Valentinian, Heraclius, Leon Isaurianul sau Constantin Copronimul? Nu înseamnă aceasta că numai atunci când împărații au recunoscut ceea ce biserica a recunoscut drept ortodox, zelul lor religios a lăsat în urmă rezultate permanente; când și-au urmat sugestiile personale, eforturile și hărțuirea lor au dispărut fără urmă? Ortodoxia bisericească sau ortodoxia curții a dominat după aceea în Bizanț? Ortodoxia a dat putere și semnificație împăraților care au aderat la ea sau și-a împrumutat puterea din opiniile și părerile lor personale? gdzlichiv Din această scurtă privire asupra înțelegerii ortodoxe, catolice și protestante a sensului Bisericii, diferența esențială dintre principiile iluminării mărturisite de ruși și majoritatea popoarelor slave și cele pe care se bazează civilizația europeană este deja suficient de afișate Această diferență nu este absorbită de conceptul generic de civilizație creștină, deoarece, ca urmare a deformării voluntare și involuntare a conceptului corect al Bisericii, civilizația europeană, după ce a crescut multe roade cu adevărat creștine, se bazează pe cursul irezistibil al dezvoltării din acel grăunte de Occident se află că față de adevărul universal, - a ajuns la o contradicție ireconciliabilă, teoretică și practică, cu ambele forme occidentale de creștinism, care, totuși, atât Europa protestantă cât și cea catolică se identifică cu creștinismul însuși și, prin urmare, încearcă să-l înlocuiască cu raţionalism, mai mult sau mai puţin radical, în domeniul convingerii I, dar în domeniul demersurilor practice elimină contradicţia printr-un decalaj între stat şi biserică, adică între trup şi spirit; cu alte cuvinte, vrea să vindece boala prin moarte Această înlocuire și această ruptură nu s-au încheiat încă pe deplin, dar aceasta din urmă îmbrățișează tot mai multe state și se apropie de criză Primul pătrunde din ce în ce mai adânc în acele pături ale societății în care acest raționalism, trecând prin tot felul de gradații între deism și nihilism, cu o uriașă predominare a acestuia din urmă, după gradul de dezvoltare și educație a acestora, nu mai poate constitui o convingere filozofică - dar capătă caracter de credință - și credință conform preponderent ateului, și în consecință din punct de vedere utilitar, lipsită de orice semnificație

epică Această contradicție a apărut mai devreme în țările catolice, deoarece contradicția practică dintre viziunea catolică și noua cetățenie fusese simțită mai devreme sub opresiunea catolică Dar după prima izbucnire a urmat o împăcare condiționată, exterioară, pentru că contradicția era simțită doar de clasele superioare, iar abisul care se deschidea părea prea groaznic Întrucât principiul catolic nu poartă pecetea contradicției interne necesare, trebuie doar să întoarcă privirea și să nu privești prea atent în rădăcinile sale putrede și la baza zdrobită, astfel încât timpul RUSIA ȘI EUROPA reconcilierea nouă și exterioară a devenit posibilă Dimpotrivă, contradicția din punct de vedere protestant a apărut mai târziu, când a dispărut speranța de a găsi un adevăr religios pozitiv prin critica bazată pe raționalism, critica începând deja activitatea cu o idee prejudecata, care poate fi inconștient, de respingând totul, conform conceptelor sale, din ordinea lucrurilor în cel mai strâns cerc al realității Începând mai târziu, a pătruns mai adânc, pentru că, după cel mai fundamental principiu al protestantismului, nu se poate opri la nimic Aici nici o aversiune a privirii în lateral nu va ajuta; contradicția este vizibilă pentru ochiul interior, care nici măcar nu poate fi închis Trebuie fie să-i ridici pe Luther, Calvin, Zwinglius, Henric al VIII-lea, Schleiermacher sau pe oricine altcineva, la rangul de profet care a venit să explice legea, fie, dacă nu mergi direct la Buechner, atunci să te oprești la treapta îngustă și alunecoasă a scării conducătoare către el Pe de altă parte, se dovedește că o reconciliere prelungită, chiar și externă, cu Roma este imposibilă, la care te gândești doar să te odihnești, întrucât miliția papală își începe deja ofensiva, persistența ei neobosit demnă de un scop mai bun, cotitura ei treptata insensibilă înapoi la ordinele lui Grigoriev, Urbanov și Bonifatsiev Ce este de făcut? Există vreun rezultat? Pentru persoanele care sunt înfometate de adevăr, da; deschide ușile Ortodoxiei Pentru popoare întregi, probabil că nu există un rezultat direct, imediat; trebuie mai întâi să treacă prin toate etapele decrepitudinei, bolii, morţii şi decăderii, pentru ca din elementele degradate să se formeze un nou tot etnografic, un nou tip cultural-istoric Pentru popoare, ca și pentru o persoană individuală, nu există nici apă vie, nici fântână a tinereții "Nu veți trăi până nu veți muri", se referă și la popoare Învățătura ortodoxă consideră că Biserica Ortodoxă este singura mântuitoare Nu este locul aici să atingem cum să înțelegem acest lucru în relație cu indivizii Dar sensul acestei învățături mi se pare a fi același în raport cu națiuni întregi: viziunea neortodoxă a Bisericii privează însăși Revelația de fiabilitatea și inviolabilitatea ei în ochii celor care aderă la ea și, astfel, distruge în mințile cursului lent, dar inevitabil al dezvoltării logice, este însăși esența teanismului Hristos, iar fără creștinism nu există civilizație adevărată, adică nu există mântuire în sensul lumesc al cuvântului CAPITOLUL ZECE DIFERENȚE ÎN PROCESUL DE EDUCAȚIE ISTORICĂ Sau, și mai bine, le-aș putea numi două mașini electrice nelimitate și cu adevărat fără exemplu (care sunt pornite printr-un mecanism social) cu baterii cu proprietăți opuse; mizerabila clasă muncitoare este o baterie negativă, dandismul este pozitiv: o oră atrage și își însușește toată electricitatea pozitivă a națiunii (adică banii); celălalt lucrează în mod similar asupra negativului (adică asupra foametei), care este la fel de puternic Până acum, vezi doar scântei separate, trecătoare; dar așteptați puțin până când întreaga națiune se găsește într-o stare electrică, până când toată electricitatea voastră vitală, încetând să mai fie sănătos-neutră, se împarte în două părți împărțite pozitive și negative (bani

și foame) și nu se opune reciproc , închis în borcane Leyden două baterii mondiale! Atingerea degetului unui copil îi aduce împreună, și apoi - ce atunci? Pământul este zdrobit în praf intangibil de această lovitură tunătoare a cumplitei judecăți, soarele nu mai numără nici una dintre planetele sale și de acum înainte nu mai există eclipse de lună Carlyle Sartor resartus Diferența esențială, diferența tipică, dintre lumea germano-romană sau europeană și lumea slavă se află încă în cursul educației istorice pe care amândoi au primit-o Înainte de a prezenta această diferență, este necesar să clarificăm câteva concepte teoretice generale despre stat Ce sunt statele și care este procesul esențial al formării și dezvoltării lor? Lăsând tot felul de mistice, nimic clar pentru minte, reprezentând definiția stării (ca, de exemplu, cea pe care am memorat-o la timp la școală) δ RUSIA ȘI EUROPA pe băncile că statul este cea mai înaltă manifestare a legii adevărului și dreptății de pe pământ), mi se pare că este necesar să ne oprim asupra unei mai satisfăcătoare în comparație cu altele - conceptul englez că statul este o astfel de formă , sau un astfel de stat al societății, care oferă membrilor săi protecția individului și a proprietății, înțelegerea vieții, onoarea și libertatea ca persoană O astfel de definiție mi se pare destul de satisfăcătoare, dacă viața, onoarea și libertatea individului sunt înțelese în sensul larg al cuvântului, adică nu o singură viață individuală, onoare și libertate, ci și viața națională, onoare și libertate, care constituie o parte esenţială a acestor binecuvântări Fără această extindere a conceptului de onoare și libertate personală, fenomenele prezentate de state nu se vor încadra sub definiția sa De ce, de fapt, milioane și zeci de milioane de oameni ar trebui să se adune în unități politice uriașe, dacă prin această combinație de forțe ar fi fost menită doar să asigure viața, proprietatea, onoarea și libertatea personală? Pentru aceasta, s-ar părea că ar fi suficiente grupuri precum cantoanele elvețiene sau ducatele germane din mâna mijlocie Dacă numai aceste beneficii personale ar fi avute în vedere în timpul vieții în stat, atunci de ce, de exemplu, în s-ar răzvrăti popoarele Germaniei împotriva puterii lui Napoleon? Această putere a fost suficient de luminată pentru a le oferi toate aceste beneficii la fel de mult, cel puțin, ca și guvernele germane la acea vreme În statele Confederației Rinului, le-a asigurat chiar mai bine decât a făcut înainte Sfântul Imperiu Roman de naționalitate germană sau mai târziu Confederația Germană De exemplu, Codul Napoleonic, forme îmbunătățite de justiție, erau daruri ale stăpânirii napoleoniene, care, după răsturnarea sa, îl făceau adesea să suspine pentru el De ce am sacrifica sute de mii de oameni și sute de milioane de bani, am arde orașe și sate, dacă ar fi doar o chestiune de a proteja viața, proprietatea, onoarea personală și libertatea? Napoleon, fără îndoială, nu i-ar fi încălcat dacă autoritatea i-ar fi fost recunoscută cu smerenie - poate chiar le-ar fi oferit astfel de garanții pe care statul social și civil al Rusiei de atunci nu le reprezenta Evident, pentru că toate aceste beneficii ni s-au părut nesemnificative germanilor și nouă, în comparație cu onoarea și libertatea naționalului EDUCAȚIA ISTORICĂ Dacă ne uităm la sacrificiile pe care fiecare stat le cere supușilor săi sub formă de contribuții la proprietate și servicii personale, vom vedea că cel puțin patru dintre aceste victime sunt luate pentru a asigura nu bunuri personale, ci naționale Aceasta include întreținerea aproape a întregii flote - pentru câte nave sunt necesare pentru a proteja proprietatea privată de jafurile pe mare? - aproape întreaga armată, - pentru menținerea ordinii interne, este nevoie și de un pic de trupe, - întreaga datorie

de stat , care aproape toate statele au fost contractate pentru cheltuieli asociate cu păstrarea onoarei și libertății naționale, sau a intereselor naționale, și nu pentru acordarea acestor beneficii persoanelor fizice În mod similar, semnificația cheltuielilor pentru gestiunea financiară se explică doar prin semnificația taxelor care ar trebui percepute pentru întreținerea armatei, marinei și plata datoriei publice Fără aceste necesități, administrația în sine ar putea fi mult mai simplă și mai ieftină Naționalitățile, naționalitățile sunt organele umanității, prin care ideea conținută în ea realizează, în spațiu și timp, diversitatea posibilă, posibila implementare multilaterală, așa cum s-a arătat în capitolele precedente; cea mai esențială și necesară, cea mai sacră Prin urmare, naționalitatea este o bază esențială" statul, motivul însuși al existenței sale, iar scopul său principal este tocmai protecția poporului Din însăși definiția statului rezultă că statul, care nu are o bază populară, nu are un principiu vital în sine și, în general, nu are niciun motiv să existe Dacă, de fapt, statul este un amestec accidental de popoare, atunci ce onoare națională, ce libertate națională poate apăra și apăra, când onoarea și libertatea lor pot fi (și, în cele mai multe cazuri, nu pot decât să fie) opuse între ele ? Milioane, absorbite de flotele, armatele, managementul financiar, datoria publică a unor astfel de state, se duc la TÒ - nu la TÒ, ca să insulte și să lipsească de onoarea și libertatea poporului - popoarele strânse în cadrul lui artificial Ce înseamnă onoarea și libertatea Turciei, onoarea și libertatea Austriei, onoarea și libertatea fostei Poloni? RUSIA ȘI EUROPA o umbră și o insultă la adresa realității sentimentului popular și a adevăratei libertăți naționale a popoarelor care alcătuiesc aceste state: greci, sârbi, bolgari, cehovi, ruși, ruminov și recent italieni Aceste state nu pot fi decât în inima celor cărora le dau mijloacele pentru această asuprire și insultă: hoarda turcească din Turcia, un mic petic de germani și, mai nou, maghiarii, în Austria, desprinși de naționalitatea lor și din rădăcina slavă a nobilității poloneze și a clerului catolic Din această semnificație națională a statului rezultă că fiecare naționalitate, dacă a primit deja și nu și-a pierdut încă conștiința semnificației sale naționale istorice originare, trebuie să constituie un stat și că o naționalitate trebuie să constituie un singur stat Aceste prevederi par să facă obiectul multor excepții, dar doar aparent Prima propoziție, care afirmă că fiecare naționalitate are dreptul la existență de stat, este în mod necesar limitată de condiția conștiinței acestui drept, pentru că o personalitate inconștientă nu poate fi nici individuală, nici națională și este imposibil să privăm această personalitate de cineva care nu o are Această non-conștiință de către oameni a personalității lor naționale poate proveni din diverse motive: dintr-o incapacitate fundamentală de a se ridica deasupra stării de sălbăticie și dezunire tribală, sau doar din eșecul de a atinge o maturitate suficientă a vârstei Este foarte probabil ca ambele cauze să fie întotdeauna îmbinate într-o ultimă Dar oricum ar fi, dacă un trib, care se află încă într-un stadiu atât de inconștient de dezvoltare, este îmbrățișat de altul, care și-a început deja creșterea politică, atunci primul este absorbit de cel din urmă; căci un trib mai puternic și mai matur nu-și poate opri creșterea pentru că întâlnește aceste tufături tribale pe drum Dacă un obiect străin se află între un copac și scoarța lui, copacul îl crește, îl include în masa sa Dar altceva se întâmplă cu popoarele: în perioada tribală, etnografică, și nu istorică, a existenței lor, ele posedă o flexibilitate considerabilă, moliciune a corpului Nefiind încă influențați de

principiul lor educațional special, ei își păstrează capacitatea de a intra cu ușurință în asociere strânsă cu alte naționalități, la fel cum multe substanțe chimice intră în EDUCAȚIA ISTORICĂ în legătură între ele numai în starea de generare (in statu nascenti) Aceste elemente etnografice produc un tip mixt dacă sunt echivalente între ele; sau schimbați doar puțin tipul principal, dacă unul dintre triburile care unesc predomină semnificativ în număr sau putere de asemănare morală Dacă acestor triburi absorbite li s-ar fi oferit oportunitatea de a-și continua existența independentă pentru o perioadă mai lungă de timp, sau dacă influența asupra lor a triburilor care au avansat mai departe în dezvoltarea lor ar fi fost îndepărtată, atunci poate că ar fi ajuns la momentul istoric al vieții lor şi ar fi format stări originare Dar, neavând această fericire, sau neputând s-o facă, ei fac parte dintr-un trib predominant (destinat sorții istorice) Procesul acestei absorbții are loc, desigur, nu brusc, ci cu atât mai lent - cu atât mai natural și mai puțin forțat Așa a fost soarta triburilor finlandeze împrăștiate în toată Rusia Slavii nu i-au cucerit niciodată de la începutul istoriei, triburile lor sunt în alianță prietenoasă cu triburile slave și împreună pun bazele statului Dar tribul mai puternic le absoarbe în mod natural prin asimilare Acest proces nu s-a încheiat încă și vedem tribul finlandez încă în toate stadiile de fuziune - începând de la cel în care au rămas doar urme ale fostei discordie (în denumirile cu sunet finlandez ale tracturilor), până la cele care au păstrat încă fizionomia lor tribală completă - Estov și, în ciuda acestui fapt, cei care doresc să fuzioneze cu poporul rus, dacă noi înșine nu i-am fi pus bariere Este de la sine înțeles că Toți, Korelei, Zyryenii, Mordvinii, Cheremii, Chuvașii, precum și Ostyaks, Voguliches sau Samoiezii, nu pot constitui state; dar nu au pretenții în acest sens, nu au conștiința caracterului istoric sau politic al naționalității lor - și, în consecință, nu există deloc Așa este, de exemplu, poziția bascilor în Franța și în Spania Alte popoare au murit pentru viața politică, dar și-au păstrat în continuare trăsăturile etnografice Tipul unor astfel de popoare pot fi evreii, care nicăieri nu manifestă nici cea mai mică înclinație de a se uni într-un grup politic special La fel ca diferitele laturi ale personalului, deci eu* RUSIA și EUROPA diferite aspecte ale caracterului național sunt dezvăluite doar treptat și, de asemenea, dispar treptat Aproape de evrei (prin estomparea laturii politice, și deci istorice a caracterului național) sunt armenii, care, dorind să-și păstreze particularitățile religiei, ale limbii, ale obiceiurilor lor, nu arată nicăieri aspirații pentru viața politică, între timp, ca şi grecii, care se află în Turcia în aceeaşi stare de opresiune, nu încetează să-și manifeste vitalitatea politică În sfârşit, există popoare, la fel ca şi indivizii, care merită (în raport cu ei înşişi şi cu popoarele vecine) privarea de libertate, care a fost întotdeauna folosită pentru rău Aceștia sunt polonezii Atitudinea incorigibilă a claselor superioare față de cele inferioare, incapacitatea de a-și proteja propria naționalitate - și, între timp, dorința neîncetată de a asupri alte naționalități, privându-le nu numai de viața politică, ci și de toată libertatea religioasă și cotidiană - tulburări produse în statele vecine și, în cele din urmă, trădarea propriului trib au dovedit suficient incapacitatea lui Polyakov pentru viața publică Dacă, în ciuda faptului că fiecare persoană are dreptul incontestabil de a-și dezvolta personalitatea, nimeni, totuși, nu se gândește să priveze această libertate a unei persoane care ar fi vinovată de același lucru ca și polonezii (adică clasele superioare ale Societatea poloneză) sunt vinovate, atunci este înțelept să înțelegeți

de ce întregul popor ar trebui să se bucure de privilegiul impunității Numai Rusia avea dreptul să pedepsească Polonia, să o facă inofensivă, împotriva căreia, ca și împotriva tuturor slavilor, Polonia era în mod constant de vină Care au fost drepturile Austriei și Prusiei la aceasta este o altă întrebare Dacă scopul principal al statului este să protejeze și să protejeze viața, onoarea și libertatea poporului și din moment ce această viață, onoarea și libertatea nu pot fi decât personalitatea unui singur popor, atunci, desigur, a doua poziție este corectă, că este că o naționalitate poate constitui un singur stat Dacă orice parte a naționalității face parte dintr-un alt stat, atunci aceasta îi încalcă deja libertatea și onoarea Dacă o parte a naționalității este un alt stat originar, atunci scopul pentru care există ambele state nu poate fi bine atins nici de unul, nici de celălalt; Strict vorbind, acest scop în sine nu mai există, sau EDUCAȚIA ISTORICĂ cel putin nu exista in totalitate Ambele stări nu au atins, așadar, adevărata conștiință a personalității oamenilor lor; scopul lor poate fi doar un fel temporar sau accidental Aparent, un astfel de concept este complet contrazis de existența Statelor Unite, a căror naționalitate este engleză Dar, așa cum existența unor mici triburi finlandeze în cadrul statului rus indică doar un proces neterminat, încă neterminat de asimilare a acestora, tot așa și existența unui stat originar al Statelor Unite indică, dimpotrivă, singura formare emergentă a o nouă naționalitate, complet diferită de cea engleză Suntem prezenți acum, remarcându-l foarte puțin noi înșine (pentru că fiecare proces de nouă formare este atât de puțin ascuțit, atât de puțin observat), în timpul migrației popoarelor, complet asemănător cu cel care a dat naștere actualei culturi europene sau romano-germanice tip istoric Motivele acestei migrații a popoarelor sunt complet asemănătoare cu cele care au dus la așa-numita mare migrație: în ambele cazuri, aceeași lipsă de mijloace de existență în locurile patriei migranților Volumul noii migrații nu este mai mic, dacă nu mai mult decât cel care a avut loc în primele secole ale erei creștine Sute de mii și uneori până la jumătate de milion de oameni se deplasează anual peste ocean Rezultatele strămutării sunt aceleași: un amestec de popoare care vin pe un sol nou nu într-o formă statală greu de contopit, ci sub forma unor elemente etnografice mai libere, ca să spunem așa, lichefiate Ar fi foarte ciudat dacă acest amestec de olandezi, englezi, germani, celți, francezi, spanioli și chiar slavi (Cehov), în condițiile fizice și morale cu totul deosebite ale țării, nu ar produce o nouă sau nouă naționalități, doar întrucât amestecul de elemente germanice, galice, romanice și parțial slave și arabe a produs noi naționalități: engleză, germană, franceză, italiană, spaniolă Aceste elemente, care ocupau părțile de vest ale Imperiului Roman și Germania în proporții variabile, nu erau complet sălbatice la acea vreme și, prin urmare, trebuie să fi avut un fel de structură socială sau chiar statală, cu atât mai mult cu cât se aflau sub influență a elementului cultural al romanului RUSIA ȘI EUROPA După ce s-au stabilit pe noul pământ, ei nu mai reprezentau un trib fără nicio legătură politică, cum ar fi, de exemplu, sălbaticii americani; dar legătura lor politică nu putea fi un stat bazat pe caracterul național al poporului, căci acest lucru nu fusese încă pus la punct Vechea lume romană, galică, bretonă a fost distrusă, noua lume (în principal, deși nu exclusiv) germanică nu reușise încă să se contopească cu ea într-un întreg nou sau nou Prin urmare, primele state care au urmat căderii Imperiului Roman au avut, ca să spunem așa, un caracter temporar, provizoriu, pentru ca sub acoperișul lor să se poată dezvolta noi

naționalități Statele Lombard, Ost-Gotha, Vest-Gotha, Sveve, Burgundian, Frankish (pe vremea merovingienilor) nu exprimau anumite naționalități Elementul integral german a prevalat în ele chiar într-o asemenea măsură încât puteau încă să formeze un întreg sub sceptrul lui Carol cel Mare, iar adevăratul moment al nașterii unor noi naționalități: franceză, italiană și mai ales germană, este considerat pe bună dreptate Tratatul de la Verdun, încheiat la aproximativ de ani după ce barbarii și-au ocupat noile reședințe Statele Unite au același caracter temporar, provizoriu Caracterul lor statal s-a dezvoltat foarte puternic (cum demonstrează energia manifestată de ei în recenta luptă intestină), dar un caracter naţional aparte nu a fost încă exprimat sau s-a exprimat foarte slab Prin aceasta nu vreau deloc să afirm că Statele Unite sunt invariabil amenințate cu distrugerea și că în locul lor trebuie să apară noi state, fiecare bazate pe un popor distinct Nu există niciun motiv să tragem analogia până acum, iar analogia în sine nu o cere Dacă ruinele imperiului got au devenit parte a mai multor state, atunci monarhia francă, în sensul strict al cuvântului, continuă să existe din vremea lui Chlodovik sau Merovei până în vremurile noastre Ea continuă să existe deoarece sub acoperișul veche, încă nenațională monarhie francă, o naționalitate franceză specială Vreau să exprim doar ideea că statele actuale constituie o formă provizorie sub acoperișul căreia trebuie să se formeze una sau mai multe naționalități și, în funcție de aceasta, vor exista unul sau mai multe state Dacă scopul esenţial al statului este protecţia poporului, EDUCAȚIA ISTORICĂ Cu toate acestea, este evident că forța și forța armurii acestui popor ar trebui să fie în concordanță cu puterea pericolelor împotriva cărora a trebuit și mai are de luptat Prin urmare, statul trebuie să ia forma unei singure entitati politice centralizate unde pericolul este mare; dar poate lua forma unor părți separate mai mult sau mai puțin vag federate, unde pericolul este mic Naționalitatea, însă, nu constituie un concept atât de clar încât tot ceea ce nu-i aparține îi este complet străin în aceeași măsură Nici măcar individualitatea personală nu reprezintă o delimitare atât de clară Ambele au cu alte naționalități sau indivizi o relație de rudenie mai mult sau mai puțin strânsă, care poate fi atât de strânsă încât libertatea și onoarea acestor ființe înrudite le ating la fel de strâns ca și a lor și sunt complet inseparabile una de cealaltă Astfel de grupuri formează familii de persoane și popoare; iar popoarele, dacă au astfel de familii, nu pot rămâne perfect separate unele de altele Cu toate acestea, oricât de strânsă este această legătură, ea nu poate șterge complet granițele fie ale personalității naționale, fie ale personalității individuale Prin urmare, chiar dacă popoarele erau foarte apropiate unele de altele, dacă se recunosc ca entități politice speciale, ele nu pot fi formate într-un singur stat fără violență, ci, pentru protecție reciprocă, pentru înălțarea fiecărei naționalități individuale și pentru întărirea lor firească legătură, ele trebuie să constituie o federație, care la rândul ei (în funcție de amploarea pericolelor în mijlocul cărora este destinată să trăiască și să acționeze) poate reprezenta o legătură de diverse forțe și forțe, poate lua forma: un stat aliat, o uniune a statelor sau pur și simplu un sistem politic Prima va avea loc atunci când întreaga activitate politică a uniunii este concentrată în mâinile unei singure puteri, iar cea mai extinsă autonomie administrativă este acordată membrilor uniunii Al doilea este atunci când, odată cu independența politică a părților, acestea sunt legate de un acord inseparabil de acțiune externă comună, atât defensivă, cât și ofensivă Al treilea este atunci

când această acțiune comună este condiționată de o singură conștiință morală, fără nicio obligație pozitivă definită În primele două cazuri, comunicarea este asigurată nu numai de puterea legislativă generală, îmbrățișând * RUSIA ȘI EUROPA ' sferă de activitate mai mult sau mai puțin extinsă a membrilor sindicatului * dar și de puterea judecătorească, care rezolvă problemele care se ridică din aplicarea acestor legi în cazuri particulare, și de puterea executivă, care are puterea de a executa hotărârile judecătorești Pe de altă parte, în cazul unui sistem politic, nu există putere federală judecătorească sau executivă; Legislația Uniunii în sine, exprimată în tratatele internaționale, se referă doar la cazuri particulare, are forță tocmai în raport cu aceste cazuri în toată particularitatea lor - fără nicio obligație (chiar morală) de a se supune concluziilor care decurg din ele, chiar dacă sunt cele mai firesc, logic necesar Se poate spune, desigur, că într-o uniune de state poate să nu existe de fapt putere coercitivă, așa cum am văzut recent în exemplul Prusiei, care nu s-a supus deciziei uniunii Dar un astfel de caz este posibil și în stat, dacă doar neascultătorul are suficientă putere pentru a se opune pro-ion de stat Pe de altă parte, în sistemul statelor, prin însăși esența sa, nu există putere judiciară și executivă obligatorie, ceea ce în esență echivalează cu absența completă a acesteia, motiv pentru care orice încălcare a intereselor unuia sau mai multor membri a sistemului de către alții nu poate fi restaurat în nici un alt mod decât prin forță, adică război sau reconciliere voluntară Așadar, formele: de stat centralizat politic, de stat uniune, de uniune de state și de sistem politic, sunt determinate, pe de o parte, de individualitatea personalităților oamenilor care le servesc ca bază și de gradul de afinitate a acestora între ele, pe de altă parte, prin gradul de pericol care amenință onoarea și libertatea națională, cărora statele trebuie să le servească drept protecție și apărare O neînțelegere a acestor relații nu rămâne niciodată nepedepsită și duce la cele mai dăunătoare consecințe Deci, de exemplu, după gradul de afinitate națională, toate triburile grecești puteau alcătui un singur stat, pentru că aveau o singură limbă, o singură religie, o singură legendă etc Dar, dezvoltându-se într-o țară foarte bine protejată de natură, prin marea și munții, îndepărtați de naționalitățile ostile, încă neformați, au fost multă vreme în afara oricărui pericol exterior, așadar, fără inconveniente EDUCAȚIA ISTORICĂ putea forma un stat de uniune, sau chiar o uniune de state, ceea ce a fost începutul în unele instituții comune: în curtea amfictionică, în vistieria comună delfică, în jocurile comune etc Dar statele grecești erau împovărate de orice legătură și făceau constituie doar sistemul politic Au venit pericole exterioare, dar nici măcar ei nu i-au putut obliga să se unească mai strâns unul cu celălalt; iar când lupta lor ajunsese deja foarte departe, au respins ancora mântuirii aruncată de ei de marele suveran macedonean Filip Numai prin forță s-au supus unității mântuitoare și au reținut-o doar atâta timp cât această forță a acționat Prin urmare, grecii au pierit ca națiune mult mai devreme decât forțele elene vii ale poporului au fost complet epuizate Cultura greacă a trebuit să-și trăiască viața, rătăcind prin colțuri străine: în Egipt, în Pergam și în cele din urmă peste tot, a trebuit să se supună Romei, complet străină de ea Dacă naționalitatea este adevărata bază a statului, însuși motivul și scopul principal al existenței sale; atunci, desigur, originea statului este determinată de conștiința acestei naționalități, ca ceva special și original, necesitând combinarea tuturor forțelor personale pentru aprobarea și securitatea ei; iar orice eveniment care

trezește această conștiință, orice opoziție a altor naționalități, va servi drept motiv pentru formarea statului, așa cum sentimentul opoziției lumii exterioare cu cea internă duce la conștiința personalității individuale Nimeni nu crede acum că vreo condiție, acord, contract a servit drept bază a statului; la fel cum nimeni nu crede că o asemenea condiție ar crea o limbă Dar o astfel de bază nici măcar nu poate fi considerată instinctul social născut în om, care duce doar la conviețuirea în societate (clan, trib, comunitate), și nu la stat Pentru aceasta din urmă este nevoie de ceva mai mult, este nevoie de un imbold exterior, care să conducă triburile la o conștiință clară a personalității lor naționale, și, în consecință, la necesitatea protecției și păstrării acesteia Cel puțin, nu cunoaștem un exemplu de formare a vreunui stat fără un astfel de impuls extern - unul sau mai multe, trezind simultan sau succesiv conștiința populară în trib Este greu de spus dacă statul s-ar fi putut dezvolta fără el RUSIA ȘI EUROPA În orice caz, pentru o astfel de formare a statului din alte motive interne, ar fi necesară o combinație de circumstanțe care este imposibilă în practică Într-adevăr, absența oricăror influențe perturbatoare exterioare și interne pentru o perioadă extrem de lungă ar fi fost necesară, astfel încât perfecțiunea inerentă omului, care duce la complicarea relațiilor sale cu natura și cu propria sa soi, să se manifeste, fiind complet lăsată în sine, tot ceea ce este conținut în siul ei interior sub influenta unor obstacole opuse de natura După toate probabilitățile, un stat format în asemenea condiții ideale ar lua forma unei federații, dar federații cu un caracter complet diferit de toate cele pe care le cunoaștem Și anume, supremația statului nu trebuie să constea în el în ansamblu, ci în cea mai elementară uniune socială - într-un sat sau într-o comunitate volost, iar legătura și dependența reciprocă ar trebui să fie cu atât mai slabă, cu cât ordinea grupului este mai mare constituite din aceste comunități, adică legătura raională ar fi mai puternică și mai strânsă decât cea raională, cea raională ar fi regională, cea regională ar fi regională, cea regională ar fi statală Această împărțire în comunități trebuie neapărat să preceadă orice dezvoltare ulterioară, deoarece este cerută de viața așezată; o viață așezată este posibilă numai într-o țară care prezintă obstacole fizice în calea nomadismului în mase mari Nomazii sunt incapabili de îmbunătățire și, deși viața ciobanului constituie un progres evident în comparație cu vânătoarea, acest progres este înșelător, deoarece nu mai există niciun rezultat Nomadismul reprezintă prea multe comodități, prea multă întreținere prin numeroase turme, prea multă îngăduință a lenei Dar singurele bariere fizice în calea vieții nomade sunt munții, pădurile sau inundațiile ocazionale, ca în Egipt Acestea din urmă, însă, constituie o piedică prea mare, necesită prea multă observație din partea unui trib sălbatic pentru ca acesta să beneficieze de ele Munții separă complet oamenii, îi închid în văi și goluri și, fiind foarte convenabil pentru păstrarea diferențelor etnografice, sunt complet incapabili să servească drept sol pentru dezvoltarea originalului EDUCAȚIA ISTORICĂ T civilizația originală inițială În consecință, rămân doar păduri care, deși reprezintă un obstacol suficient în calea dezvoltării vieții nomade, nu constituie totuși o barieră de netrecut în calea întemeierii unei vieți așezate și, în consecință, și în calea dezvoltării unei culturi primitive de către mijloace slabe ale unui trib ieșit sub presiunea nevoii dintr-o stare de sălbăticie primitivă Pădurea are deci o putere culturală enormă De asemenea, are o altă influență: cu grosimea sa misterioasă și amurgul, evocă o stare de spirit poetică asupra oamenilor care trăiesc

în el Nu cred că o cultură originală, fără nicio influență exterioară, ar putea apărea decât într-o țară de pădure Dar cum are loc dispersia în pădure? Nimic decât insule separate Trebuie doar să conduci cu atenție printr-o țară vastă de pădure (care, de exemplu, este nordul Rusiei) pentru a vedea cum se face acest lucru La început, așezări separate sunt împrăștiate de insule rare în marea pădurii Așezările, fermele, reparațiile ocupă locuri noi nu departe de metropola lor; sunt tăiate mici bariere forestiere care le despart - și se formează un volost, format din mai multe sate, între care nu există spațiu forestier separator Insule mici sunt grupate în jurul acestei insule mari de viață așezată Volosturile în sine sunt separate unele de altele prin spații forestiere semnificative Numărul volostelor crește, iar pădurea, în care au fost mai întâi intercalate așezări rare, din oceanul pădurii ia forma unei rețele, ale cărei fire sunt toate interconectate Dar alte obstacole, mlaștini vaste, împiedică această rețea forestieră să fie împărțită uniform de așezări Rămân spații forestiere vaste - portaje, așa cum le numim noi în nord, care separă un grup de sate (voloști, comunități) de altul deja o rețea continuă, în care bucăți de pădure sunt împrăștiate în grupuri separate, așa cum înainte erau împrăștiate așezările într-o rețea forestieră Aceste bucăți de pădure sunt din ce în ce mai mici, și există o mare continuă, sau mai bine zis, un lac de sate, în care sunt împrăștiate insule împădurite Aceste lacuri, însă, nu se contopesc într-o mare vastă, rămânând mult timp încă separate de porturi vaste Acest curs de așezare în țara pădurii ar trebui să fie RUSIA ȘI EUROPA să dea şi să mute dezvoltarea publicului Izolați mult timp de vecinii lor, voloștii formează unități sociale supreme originale Ar trebui să constituie mici centre politice independente Când intră în contact cu alte volosturi, această originalitate a fost deja stabilită în ei de timp Desigur, din creșterea numărului de persoane care au intrat în contact direct, relațiile dintre ei devin mai complicate, există astfel de nevoi pe care volost nu le mai poate satisface - și, prin urmare, este obligat să separe o parte din puterea sa de toate acel grup de volosti care au intrat în relații directe strânse, - și așa mai departe, de la grupul mai strâns la cel mai mare Dar fiecare grup se va separa în favoarea celui mai înalt, în care va intra, desigur, doar cea mai mică cotă posibilă de putere asupra lui însuși, privind doar acele obiecte și interese care nu pot intra în cercul de activitate al grupului apropiat Din aceasta ar trebui să decurgă în mod natural o legătură federală, dar una în care puterea să nu curgă de sus în jos, ci să urce de jos în sus Aceasta, mi se pare, explică structura federală a tuturor popoarelor care au trăit în țara pădurii, pe care istoria le-a găsit chiar și în perioada etnografică a vieții lor (ca, de exemplu, printre germani și slavi) Aceasta explică structura federală a Statelor Unite, unde influențele perturbatoare externe, conform particularităților locale, trebuie să aibă - și până în vremuri foarte recente au avut - comparativ foarte puțină influență Dar un trib, lăsat la simpla influență asupra sa a influențelor locale ale țării (care determină cursul așezării ei), ar ajunge în acest fel la conștiința naționalității sale, indiferent cât de lungă ar fi perioada în care această influență a continuat? - și, în consecință, ar fi din aceasta o legătură de stare reală, în care de fapt nu ar fi nevoie, este foarte îndoielnică Și mai îndoielnică este posibilitatea unei absențe suficient de lungi a oricărei influențe perturbatoare, atât din partea triburilor extraterestre, cât și din partea pasiunilor care apar în cadrul tribului și, cel mai important, personalități puternice, care se

ridică deasupra nivelului conceptelor populare comune şi străduindu-se să-i subordoneze pe semenii de trib influenţei lor Am vrut doar să arăt că tribul, lăsat la propria dezvoltare și exclus din EDUCAȚIA ISTORICĂ orice influenţe revoltătoare, dar în condiţii care îl determină să accepte o viaţă aşezată, ar adopta probabil o constituţie federativă În realitate, desigur, nu este cazul Diferite triburi se ciocnesc între ele, iar această ciocnire duce la o clarificare a conștiinței lor naționale și trezește sentimentul nevoii de a proteja libertatea și onoarea poporului lor, de a le reface dacă au fost încălcate sau de a menține predominanța dobândită peste alte popoare Dacă, sub influența influențelor neperturbate ale naturii, s-ar fi format o legătură federală slabă, aceasta ar trebui să cedeze loc unei legături mai puternice pentru succesul luptei Lupta este de scurtă durată; pentru scopurile sale, este suficient un efort temporar și o centralizare temporară a puterii, ca, de exemplu, în comunitățile cazaci, care nu recunoșteau puterea atamanului decât în timpul războiului, sau în triburile evreiești, care recunoșteau puterea dictatorială a judecătorilor doar în vremuri de cel mai mare pericol Lecțiile trecutului sunt uitate curând în general, și chiar mai probabil în timpul primitiv al popularului, sau încă doar viața tribală Voința tribală nestăpânită are atât de mult farmec pentru omul primitiv, încât s-a despărțit de ea doar sub presiunea unei cauze care acționează constant Lupta nu este suficientă pentru aceasta - dependența este necesară Dependența încordează forțele poporului (sau tribului) pentru a-l răsturna și îi conduce constant pe oameni la conștiința semnificației libertății și onoarei oamenilor, îi învață să-și subordoneze voința personală unui scop comun Dar nu numai subordonarea, ci chiar predominanța, dobândită de un popor asupra altuia, acționează și pentru unirea acestui popor predominant, căci stabilește o legătură puternică între persoanele constitutive, o subordonare constantă a voinței private a celei comune, pentru a păstrează stăpânirea dobândită Dependența joacă în viața oamenilor același rol pe care disciplina școlară sau asceza morală îl joacă în viața unui individ, care învață o persoană să-și posede voința, să o subordoneze unor scopuri superioare Pentru aceasta, nu este deloc necesar ca disciplina școlară să necesite doar ceea ce este cu adevărat RUSIA ȘI EUROPA necesare pentru atingerea scopului școlar - că asceza impune doar acele restricții, acele privațiuni, care par necesare în scopuri morale Nu numai că acest lucru nu este necesar, dar chiar și acest lucru nu este suficient în majoritatea cazurilor Postul, jurămintele, ascultarea, viața pustie - la care au fost supuși temporar chiar și cei ai marilor asceți ai creștinismului, care s-au destinat nu doar vieții pur contemplative, ci vieții practice - nu au semnificație în sine (nu în faptul că constituie un merit moral original), ci în faptul că servesc drept gimnastică morală voinței, făcându-l flexibil, pregătit pentru orice ispravă Același caracter are și asceza istorică sau politică, care constă în diverse forme de dependență, pe care o îndure un popor, destinat unei activități cu adevărat istorice Această dependență, care învață să-și subordoneze voința personală altuia (chiar nedreaptă), astfel încât voința personală să poată și să știe să se supună mereu acelei voințe care tinde spre binele comun, are ca scop ridicarea poporului din voinţa tribală la statul de libertate civilă Prin urmare, numai acele forme de dependență istorică care servesc la atingerea acestui scop pot fi considerate adecvate scopului lor; și oricât de grele ar părea oamenilor, trebuie considerate binefăcători Dar, așa cum acea disciplină școlară, care ucide complet autoactivitatea, demnitatea

și originalitatea individului, la fel cum acea asceză religioasă, care face din om un cadavru în mâinile unui preot iezuit, nu poate fi considerată adecvată scopului său ; în același mod, dependența pe care o îndure un popor în timpul vieții sale istorice ar trebui considerată cu adevărat necesară și utilă numai atunci când nu distrugem demnitatea morală a poporului și nu-i lipsim de acele condiții de existență, fără de care libertatea civilă nu poate înlocuiți voința tribală, fără de care libertatea civilă nu poate exista - Această rătăcire în deșert, prin care poporul este condus din starea de voință tribală către pământul promis al libertății civile, prin intermediul diferitelor forme de dependență, este ceea ce Eu numesc educația istorică a oamenilor Această educație a fost în esență diferită pentru EDUCAȚIA ISTORICĂ δI clanurile germano-romane și pentru poporul rus, precum și pentru mulți dintre colegii săi de trib În același timp, nu trebuie să uităm că părțile acestui drum spinos parcurs de amândoi sunt departe de a fi aceleași În general, istoria ne prezintă trei ({jurmas) de dependențe naționale care constituie disciplina istorică și asceza popoarelor: sclavia, tributarul și feudalismul Sclavia (adică subordonarea completă a unei persoane față de alta, conform căreia prima se transformă într-un lucru în raport cu proprietarul ei), după cum arată istoria, este o formă de dependență care nu își atinge scopul Ea corupă atât sclavii, cât și stăpânii într-o asemenea măsură încât, dacă va continua o vreme, distruge posibilitatea de a instaura adevărata libertate civilă în statele bazate pe sclavie Exemplul Romei, al Greciei și al tipurilor istorico-culturale care le-au precedat, în care sclavia a existat în toate, cu excepția unei singure Chine, a arătat suficient acest lucru, în această împrejurare, probabil, și în parte datorită ei existență îndelungată fără egal Afluentul apare atunci când un popor care transformă pe altul în dependența sa este atât de diferit de acesta în ceea ce privește caracterul național sau chiar genealogic, gradul de dezvoltare, modul de viață, încât nu se poate amesteca, se contopește cu persoana care se transformă în dependență și, nu chiar dorind să se așeze după pământul său, pentru a-și păstra mai bine trăsăturile cotidiene, îl transformă în sclavie colectivă, lăsând în același timp viața interioară mai mult sau mai puțin liberă de influența ei Prin urmare, munca tributară este dureroasă într-un grad foarte diferit Rusia sub jugul tătarilor, statele slave sub jugul Turciei sunt exemple ale acestei forme de dependență Efectul tributarului asupra conștiinței de sine a oamenilor este evident, precum și faptul că, dacă durata lui nu depășește o anumită măsură, popoarele supuse acestuia își păstrează toată capacitatea de a realiza libertatea civilă Accept cuvântul feudalism în sensul cel mai larg, înțelegând prin el o astfel de relație între un trib care a dobândit predominanța și un trib subordonat, în care primul nu își păstrează separatitatea, ci se stabilește în rândul poporului cucerit Persoanele fizice intră în posesia proprietății sale RUSIA ȘI EUROPA proprietatea celor cuceriți, dar, dacă nu în mod legal, atunci de fapt le lasă folosirea unei părți din fosta lor proprietate - pentru anumite taxe, lucrări sau servicii în favoarea lor Această ultimă formă de dependență a venit pentru popoarele care făceau parte din Imperiul Roman, după supunerea lor de către triburile germanice, iar apoi a fost introdusă de popoarele care se întăriseră acolo, care ajunseseră deja la un anumit grad de statalitate sub influența lui Principiile romane și în patria lor cea mai originală - Germania De regulă, începutul feudalismului este luat ca ordin instituit de Carol cel Mare, conform căruia acesta distribuia proprietatea regală, sub condiția îndeplinirii

anumitor îndatoriri de stat Dar aceasta nu era decât o legitimare formală a ordinii lucrurilor apărute de la sine în urma cuceririi, introdusă tocmai cu scopul de a o reînvia și menține atunci când a fost zguduită - datorită faptului că conducătorii franci, care reușiseră deja să dărâma complet orice rezistență a poporului cucerit, au încetat să simtă nevoia de comunicare reciprocă și de subordonare ierarhică pentru a-și proteja predominanța Reforma lui Carol a extins în consecință doar zona feudalismului, extinzând-o și la proprietatea regală Sub un suveran puternic, chiar și acei proprietari care nu și-au folosit parcelele pe dreptul beneficiarilor au intrat, în esență, însă, în aceeași relație cu suzeranul ca și beneficiarii efectivi; pe de altă parte, acesta din urmă, sub moștenitorii slabi ai lui Carol, a ajuns la rândul său la aceeași ereditate ca primul, astfel încât totul a căpătat un caracter mai mult sau mai puțin uniform La această asuprire feudală i s-au adăugat alte două, dintre care una a contrabalansat-o într-o oarecare măsură Acestea au fost: asuprirea gândirii sub venerarea necondiționată a autorității gânditorilor antici (în principal Aristotel), care erau și ei prost înțeleși și oprimarea conștiinței sub despotismul papal, pe care ei au ajutat să se impună asupra lor înșiși - ca popoare înșiși prin forțare ridicându-și opinia privată la gradul de dogmă universală și suveranii care doreau să întemeieze o biserică de stat în locul uneia ecumenice Sub această triplă asuprire a gândirii, conștiinței și vieții, a avut loc dezvoltarea medievală După perioada eroică a cruciadelor, care a scos la iveală toate forțele societății medievale și le-a adus în opoziție EDUCAȚIA ISTORICĂ contactul cu civilizația arabă, a venit secolul al XIII-lea, perioada de înflorire a culturii medievale teocratice - aristocratice - perioada dezvoltării armonioase a tuturor forțelor conținute în ea, în care clasele sociale inferioare au constituit în sensul deplin a ceea ce germanii numesc TÒ er-stand, înlocuind sclavii einieni și romani care purtau, ca pe umerii lui Atlas, cerul culturii, gemuind și aplecându-se Această primă floare a culturii europene constituie idealul romanticilor Dar înalta societate însăși, mai ales oamenii care gândesc în ea, au simțit opresiunea cântărind asupra ei, când confluența simultană a anumitor invenții, descoperiri și răsturnări politice i-a familiarizat mai aproape cu gândirea antică și a stârnit autoactivitatea propriei gândiri Asuprirea autorității în domeniul gândirii a fost prima simțită și răsturnată - ceea ce se numește timpul renașterii, căruia îi corespundea secolul al XV-lea; iar după el, cu ajutorul acestei gândiri independente, a fost răsturnată și asuprită opresiunea religioasă - care a fost vremea reformei, corespunzătoare secolului al XVI-lea Cu aceasta ar putea fi satisfăcute clasele sociale superioare Asuprirea care le-a fost impusă prin influența indirectă a elementului roman învins a fost răsturnată, iar cea pe care ei înșiși o impuseseră celor învinși a rămas în plină forță și nu ajunsese încă la conștiința deplină, clară și definitivă a asuprit Din această stare de fapt a ieșit a doua perioadă de dezvoltare armonioasă, a doua floare a culturii europene, care, împreună cu aceasta, a fost și apogeul forțelor creatoare care constituie garanția internă a dezvoltării tipului cultural și istoric european Ea corespundea secolului XVH El este cel care constituie de fapt idealul direcției care este acum considerată retrogradă, idealul conservatorismului european, către care toți admiratorii săi ar dori să se îndrepte, cu excepția unui mic partid de ultramontani și romantici, al cărui ideal este încă departe in spate Dar chiar și acest secol a fost doar o pauză în mișcarea europeană generală Roata mișcării europene (după K S Aksakov) se

învârte o dată la un secol - astfel încât, totuși, începutul unei noi viraje nu este începutul, ci mijlocul fiecărui secol A venit secolul al XVIII-lea, iar rândul a venit la răsturnarea celei de-a treia opresiuni - opresiunea feudală Este făcut de francezi RUSIA ȘI EUROPA revoluţie Urmează a treia perioadă de dezvoltare armonioasă, a treia floare a culturii europene, căreia s-ar părea că nu se vede un sfârșit, așa cum cred cei care poartă numele de liberali, mai precis, neoconservatori Idealul lor este secolul al XIX-lea, care reprezintă într-adevăr (ca și al XIII-lea și al XVII-lea) caracterul celei de-a treia culori a culturii europene Aceasta este epoca dezvoltării industriale, epoca realizării și răspândirii a ceea ce se numesc marile începuturi ale anului Dar roata mișcării europene se întoarce la fiecare sută de ani Cursul de dezvoltare a culturii europene este simbolizat de un oraș sau un castel medieval, format din mai multe ziduri sau garduri închise unul în celălalt Pe măsură ce viața urbană se dezvoltă, acești ziduri încep să o limiteze; iar acum, unul după altul, cad gardurile, iar în locul lor se plantează bulevarde largi, sporind comoditatea comunicării, introducând mai multă lumină și aer în oraș Ultimul gard a fost spart în secolul al XVIII-lea Dar acum, la mijlocul secolului al XIX-lea, se dovedește că locuințele în sine, așezate și construite în conformitate cu cerințele și nevoile vechii societăți europene, sunt incomode și la fiecare pas îi constrâng pe cei care locuiesc în ele Gardurile ar putea fi înlocuite cu bulevarde; ce să înlocuiesc chiar casele și unde să locuiască până când se construiesc altele noi? Dar unde sunt materialele pentru ei și, cel mai important: unde este planul unei clădiri noi? Nu ar fi necesar să trăim în bivuacuri, sub cerul liber, sub ploaie rece și căldură însorită? În , pentru prima dată, au cerut solemn o întrerupere generală Niciodată, în vremuri, dărâmarea gardurilor exterioare nu a fost cerută cu atâta ferocitate ca acum însăși locuințele civilizației și culturii europene Nici năvălirea Bastiliei, nici capturarea Tuileriesului nu oferă un exemplu de luptă de stradă precum Zilele din iulie Au venit zilele Mariei; noi cimbri şi teutoni la porţile Italiei A sosit începutul sfârșitului *) După de ani, a venit al doilea act, a doua chemare la o pauză generală, și mai groaznică, de zilele comunei pariziene Al treilea nu va încetini până când nu va fi atins obiectivul distrugerii Prin moarte Notă EDUCAȚIA ISTORICĂ Õ Popoarele europene au trecut prin creuzetul formei feudale a dependenței și nu și-au pierdut în el nici demnitatea morală, nici conștiința drepturilor lor; dar, în cursul dezvoltării lor dificile, ei au pierdut una dintre condițiile necesare în care numai libertatea civilă poate și trebuie să înlocuiască voința tribală: au pierdut însuși pământul libertății - pământul pe care trăiesc Ei încearcă să înlocuiască această pierdere cu tot felul de paliative: au inventat chiar un drept absurd la muncă, care, nu se știe cu ce s-ar plăti, pentru a nu numi teribilul cuvânt drept la pământ, care, de altfel, a fost deja pronunțat cu voce tare Dacă această cerință trebuie să fie satisfăcută, dacă această urmă de cucerire urmează să fie șters, atunci toate fundamentele societății trebuie să sufere un astfel de șoc, în fața căruia toți cei dintâi își pierd sensul, un șoc că civilizația însăși, cultura însăși, care a suferit o operație atât de disperată - și ea trebuie să o sufere în mod inevitabil Desigur, forțele sociale ale Europei sunt tenace, puternice și aparent capabile să reziste oricărei presiuni, atât barbarilor externi cât și interni Aceasta nu este Roma slăbită și epuizată din secolele al IV-lea și al V-lea Europa, poate, i-ar fi rezistat cu succes dacă nu ar fi fost contradicția internă ireconciliabilă care îi paralizează forțele și

care, ca orice contradicție ireconciliabilă, este înzestrată cu o forță irezistibilă Demnitatea morală a popoarelor europene a supraviețuit tuturor încercărilor și a crescut pe parcursul lungii lupte pe care au îndurat-o Mai mult, ca însuși sistemul politic al popoarelor europene, tot așa evenimentele din viața lor au favorizat dezvoltarea excesivă a individului Libertatea individuală este principiul civilizației europene; nesuportând limitarea exterioară, se poate limita doar pe sine De aici rezultă principiul supremației populare, care capătă din ce în ce mai multă importanță, nu doar în teorie, ci și în practică a dreptului european de stat Aplicarea ei duce irezistibil la o constituire democratică a statului bazată pe votul universal Deși democrația, votul universal, înseamnă stăpânirea tuturor, dar în esență înseamnă la fel de mult stăpânirea câtorva, ca și aristocrația, adică stăpânirea e stăpânirea celor mai numeroşi şi (după public RUSIA ȘI EUROPA structură a statelor europene) a unei clase de societate complet sărăcită și, în plus, fără greșeală a acelei părți a acesteia, care, prin marea sa concentrare, va avea întotdeauna de partea ei avantajul forței: aceasta este stăpânirea marile centre ale populaţiei muncitoare - capitalele şi oraşele producătoare S-a văzut vreodată, și chiar de imaginat, că clasa conducătoare nu profită de ceea ce autoritățile îi pun la dispoziție pentru a-și îmbunătăți situația materială, chiar dacă în esență și imaginar? Bright nu le spune muncitorilor că poziția lor se va îmbunătăți doar atunci când își vor obține locul de drept în Parlament - și nu-l cred muncitorii mai mult decât toate argumentele economiștilor? Să arate aristocrația, care are puterea în mâinile ei și totuși și-a făcut un jurământ de sărăcie voluntară; atunci se poate crede că poporul înfometat, înconjurat de toate ispitele și ridicat la rangul de conducător suprem, va da dovadă de aceeași stăpânire de sine Dacă principiul supremației populare urmează să fie realizat în practică, atunci trebuie să ne pregătim și pentru faptul că deținătorul puterii va cere și o întreținere decentă pentru sine, o listă civilă și diverse subvenții În cadrul dezbaterii privind reforma Parlamentului englez, la începutul anilor treizeci, unul dintre campionii acestuia, celebrul Macaulay, a spus (într-unul din discursurile sale limpede) că respinge votul universal, deoarece acesta nu putea decât să aibă comunismul ca urmare a acestuia, sau despotismul militar Nu mai mult de douăzeci de ani mai târziu, evenimentele petrecute în Franța au justificat cuvintele celebrului istoric englez Despotismul militar este chiar botezat cu numele tare de cezarism, ridicat la teorie; instalatorul său a meritat numele de salvator al societății și mărturisesc, cred că l-a primit cu toată corectitudinea Dar, vor spune ei, Franța nu este încă Europa Nu, Franța este tocmai Europa, abrevierea ei, expresia sa cea mai deplină Încă din vremea lui Chlodovik, istoria Franței este aproape istoria Europei, cu o singură excepție, care, totuși, este explicată destul de satisfăcător și confirmă regula generală Tot ceea ce Franța nu a participat este un fenomen privat în viața statelor europene individuale; totuși cu adevărat paneuropean (deși nu universal uman EDUCAȚIA ISTORICĂ cum le place să-l numească) este cu siguranță și predominant un fenomen francez Se poate cunoaște excelent istoria Angliei, Italiei, Germaniei și totuși să nu cunoască istoria Europei; fiind familiarizat cu istoria Franței, cunoașteți, în esență, întreaga istorie a Europei Franța a fost întotdeauna diapazonul Europei, după tonul căruia evenimentele din viața altor popoare europene au fost întotdeauna acordate Adoptarea de către Chlodovik a creștinismului după formele romane a fost motivul extern al triumfului catolicismului (pe atunci încă ortodox) asupra

arianismului și pregătit pentru dominația sa în Europa Slujirea și protecția regilor franci au pus bazele puterii papale Imperiul lui Carol constituie sământa comună din care s-a dezvoltat ordinea lucrurilor numită europeană În timpul slăbirii acelei părți a imperiului franc, care a alcătuit propria sa Franță, sub ultimii Carlovingi și primii Capeți, istoria Europei nu reprezintă niciun eveniment european adevărat comun, indiferent de modul în care istoricii germani exaltă vremurile soţii Otton şi Heinrich Abia atunci când un francez de naștere, Papa Urban al II-lea, ținând seama de vocea francezului Petru de Amiens, a proclamat o cruciadă în orașul francez Clermont, în care regii, vasalii și cavalerii francezi au luat rolul principal, evenimentele au căpătat din nou o influență caracter paneuropean; și timp de prea două secole această mișcare a păstrat, cu puține excepții, un caracter predominant francez Francezii încep, iar francezii încheie cruciadele Cavalerismul poartă un caracter predominant francez; - cavalerismul francez servește în toate ca exemplu și model pentru alte popoare Centralizarea statului, alianța regilor cu comunitățile, întreaga luptă împotriva feudalismului este dată de Franța drept exemplu și se încheie înaintea altor state Așa-numita Renaștere, deși provine din Italia, capătă un sens general prin trecerea printr-o adaptare franceză Reforma viitoare aici este excepția despre care am vorbit Primul rol aparține, fără îndoială, aici Germaniei; dar de aceea acest fenomen nu are un caracter general, european, ci se limitează la cercul propriu-zis al popoarelor de rădăcină germană și nu emite decât ecouri slabe în țările romanice, din care însă mișcarea: lo RUSIA ȘI EUROPA este cel mai pronunțat în Franța Primul impuls acelor relații politice, cunoscute sub denumirea de echilibrul politic al statelor, este dat de Franța Când furtuna reformei se potolește, întreaga viață politică a Europei se învârte în jurul lui Ludovic al XIV-lea Eticheta curții, întregul mediu exterior al civilizației, moda, de la acea vreme până în zilele noastre, sunt stabilite de Franța) Limba franceză devine limba diplomatică și publică pentru întreaga Europă, înlocuind limba latină Literatura franceză devine un model pentru toată Europa, iar acest lucru este cu atât mai surprinzător cu cât nu justifică această predominare cu demnitatea ei interioară Câștigă o preponderență chiar și în țări precum Anglia, care avea deja Shakespeare și Milton, ca Italia, care avea Dante, ca Spania, care avea Cervantes și Calderon - ale căror literaturi depășesc infinit literatura franceză în demnitatea și semnificația lor interioară (mă refer la una limbaj elegant) Când literatura franceză își schimbă caracterul pseudo-clasic într-unul filozofic, atunci această nouă tendință nu numai că își păstrează, ci chiar își întărește dominația Voltaire prezintă un exemplu de stăpânire literară asupra opiniei publice care nu a mai fost văzut până acum și nu s-a mai repetat de atunci Înseși viciile societății franceze sunt contagioase Între timp, întrucât depravarea societății engleze sub Carol al II-lea este limitată la Anglia, depravarea regentei și a timpului lui Ludovic al XV-lea este comunicată întregii Europe În același mod, Revoluția Franceză (în ciuda faptului că, în ceea ce privește beneficiile reale pe care le-a adus, este cu mult inferioară Revoluției Engleze) înflăcărează întreaga Europă Napoleon I, chiar mai mult decât Ludovic al XIV-lea, a constituit centrul vieții politice a Europei timp de ani Franța învinsă își recapătă dominația cu tribuna ei politică și cu o nouă tendință în literatura ei, deși ea însăși a împrumutat-o din Germania și Anglia și, deși acolo această tendință a dat rezultate incomparabil de perfecte Revoluția din iulie produce o serie de

izbucniri asemănătoare pe tot continentul, iar revoluția din exercită o influență și mai puternică; - și, așa cum era propaganda filozofică și politică, tot așa acum propaganda socialistă în Franța entuziasmează toată Europa Pe EDUCAȚIA ISTORICĂ sfârșitul lui Napoleon al III-lea face pentru a treia oară Franța centrul vieții politice a Europei, îi dă un ton și o direcție *) Acest sens al Franței este destul de de înțeles Poporul francez reprezintă o fuziune completă a ambelor elemente etnografice care formează tipul cultural și istoric european, este rezultatul pătrunderii lor reciproce În consecință, tot ceea ce emoționează Franța, tot ceea ce vine de la ea, are neapărat un ecou, ca ceva propriu, nativ, atât în lumea germană, cât și în cea romanică, în timp ce aceste lumi cu greu acționează direct una asupra celeilalte, ca și ele eterogene, iar tot ceea ce au elaborat este transmis prin Franța și numai în procesarea franceză ceea ce au obținut devine paneuropean O astfel de neutralizare reciprocă a elementelor germanice și romanice la poporul francez este motivul pentru care toate lucrările sale sunt mai puțin originale, au mai puțină demnitate interioară decât operele geniului popoarelor germanice sau romanice, care și-au păstrat mai mult originalitatea și originalitatea Singura excepție este știința pozitivă a naturii, în care francezii, cel puțin, nu sunt pe măsură Dar acest păianjen este un fenomen preponderent european, rodul cel mai caracteristic al dezvoltării de tip cultural european: nu este de mirare că adevăratul reprezentant (normal) al Europei, Franța, ocupă un loc atât de înalt în acest sens Tot ceea ce la nivel național francez este relativ slab, pentru că are un fel de caracter de mărime medie; dar, pe de altă parte, are, în cel mai puternic grad, proprietatea de a se răspândi pe întreaga zonă a culturii europene Așadar, contradicția internă care s-a manifestat în plinătatea politică și helotismul economic al păturilor inferioare ale societății europene (doar jumătate dintre cei care au ieșit din dependența care le-a fost impusă chiar la temelia ordinii europene) *) Iar Germania sa victorioasă, cu strălucitul Bismarck în frunte, nu poate ocupa în niciun caz această poziţie predominant centrală Totul este limitat doar de influența pur politică a lui Bismarck și de respectul inspirat de excelenta organizare militară a Germaniei, pe care alte state nu au avut încă timp să o asimileze pe deplin Postum Notă * Rusia si ebpohaJ lucruri care nu pot ieși pe deplin din ea fără a distruge însăși această ordine), a fost necesar în primul rând să apară în Franța, dar trebuie să fie necesară și răspândirea în restul Europei Aceleași cauze trebuie să producă fără greșeală același efect, iar această răspândire este foarte vizibilă în alte țări aflate mai departe pe calea mișcării politice În Anglia, contradicția menționată mai sus este în sine mult mai puternică decât în Franța și, dacă nu s-a maturizat în aceeași măsură, nu a ajuns încă în criză, atunci doar din cauza unor împrejurări deosebite favorabile) În primul rând, datorită lipsei fericite a unei secvențe logice stricte în depozitul mental al englezilor, cărora le pasă mai mult de practicitate decât de logica activităților lor Au toate compromisurile pe care nici francezii (de fapt) și nici germanii (teoretic) nu le tolerează Cel mai bun exemplu îl oferă reforma religioasă engleză, care s-a oprit la jumătatea drumului După ce au luat suficient de la protestantism pentru a se elibera de autoritatea papală, englezii au înlocuit-o cu infailibilitatea statului în treburile bisericii (care, desigur, este deja culmea absurdului), dar în practică au scăpat de consecințele ei printr-o nouă inconsecvență, dând acestei infailibilitati, acestui primat al statului, un caracter pur formal, dar permițând de fapt

libertate religioasă deplină Englezii și-au întemeiat pretențiile asupra semnificației ecumenice a bisericii lor pe o succesiune apostolică pur externă, presupusă existentă în episcopatul lor, fără să acorde atenție faptului că, recunoscând catolicismul (prin care această succesiune a fost transmisă Bisericii Anglicane) ca un erezie, au recunoscut existența abisului, prin care transmiterea adevăratei succesiuni apostolice este absolut imposibilă Dar fericitul dar de a sacrifica consistența logică în detrimentul utilității practice este, până la urmă, doar un paliativ Și astfel, Biserica Anglicană, nesimțind pământul sub ea, este împărțită în șiroaie, luptă fie mai departe în abisul protestantismului consistent, fie înapoi în minciunile catolicismului, fie chiar (într-un fir subțire) spre adevărul ortodoxiei Fluxurile se îndepărtează din ce în ce mai mult de centrul lor comun, probabil se vor rupe complet de el și unul de altul și, cunoscând regulile engleze, se poate spera că într-o zi EDUCAȚIA ISTORICĂ va trebui să vedem curiosul spectacol al bisericii de stat conducătoare, care (ca o armată, într-o poziție pașnică) va rămâne doar cu un cadru de episcopi, decani, vicari etc , cu resurse materiale uriașe, dar fără un turmă deloc Aceeași inconsecvență permite Angliei să meargă încet pe calea reformei parlamentare, îi permite celebrului Macaulay să-și folosească toate eforturile pentru a aduce victoria acestei reforme, conducând constituția engleză pe panta alunecoasă a democrației, cu deplina încredere că continuarea ei în acelaşi spirit va duce la comunism sau despotism militar Englezii speră că pentru ei istoria va opri succesiunea logică a dezvoltării ei, deoarece soarele și-a oprit calea pentru Iosua Dar acum, cu puțini treizeci de ani, trebuie să faci un nou pas pe calea comunismului, sau a cezarismului Câți ani vor trece când va fi necesar, vrând-nevrând sau nu, să mai facem un pas? Indiferent cum ai rezista, unul dintre acești pași te va conduce la monstrul care l-a speriat pe Macaulay) Trebuie considerată o împrejurare deosebită norocoasă pentru Anglia că cea mai radicală, cea mai consistentă parte a populației ei, în persoana puritanilor, și-a făcut plăcerea de a pleca peste ocean pentru implementarea rapidă a idealurilor lor Această distragere a elementelor democratice a asigurat Anglia pentru o lungă perioadă de timp) Posesia lui Nndiya, care aduce Angliei o masă uriașă de bogăție (care servește atât la menținerea mișcării sale industriale și comerciale, cât și la dotarea unor locuri care aduc un salariu mare fiilor mai tineri ai aristocrației), netezește multe deficiențe ale englezilor ordine socială și dă ъ forță artificială elementului aristocratic în lupta sa cu alte clase Același efect are și organizarea bisericii engleze) Dar cel mai real paliativ este concentrarea anormală în mâinile Angliei a comerțului mondial Masa de bogăție care se revarsă prin ea în Anglia este ca uleiul, lubrifiind din abundență toate osiile, arborii, șuruburile și angrenajele mașinii sociale engleze și împiedicând prea multe frecări de care ar trebui să se încălzească sau să se rupă Beneficii derivate de Anglia din această concentrare RUSIA ȘI EUROPA în mâinile ei comerțul mondial sunt nenumărate Ce primește ea pentru transportul de marfă de la consumatorii străini de produse nu numai că nu sunt obținute pe pământul Angliei, ci chiar nu sunt prelucrate de forța de muncă engleză? Ce primește pentru comisionul intermediarului comercial mondial? Care este, în sfârșit, prelucrarea produselor brute care ar putea fi prelucrate chiar de popoarele în a căror zonă sunt exploatate, sau de cei care consumă aceste produse în formă prelucrată? Distribuția bogăției în Anglia este foarte inegală, dar masa bogăției este atât de mare încât clasele sărace au încă o cotă echitabilă Această stare de

fapt nu poate decât să fie considerată anormală, deși este firească, la fel ca multe alte monopoluri, deși s-au format în mod natural, nu sunt totodată mai puțin anormale Concentrarea comerțului mondial, care determină și dezvoltarea manufacturieră a Angliei, este firească deoarece este rezultatul multor condiții favorabile în care se află și, cel mai important, poziția sa insulară, care, încă din vremea lui William Cuceritorul , a protejat-o de invaziile inamice și a făcut posibilă acumularea de capital Aceeași poziție insulară a dezvoltat flota engleză, comercială și militară, astfel încât aceasta din urmă, în timpul războiului cu alte puteri maritime (ca, de exemplu, în timpul războiului pentru succesiunea tronurilor Spaniei și Austriei, în timpul Războiului celor Șapte) Anii și războaiele napoleoniene), au distrus de mai multe ori comerțul și au luat coloniile Olandei, Franței și Spaniei, asigurând astfel predominanța Angliei în comerț, și indirect în producție Dar, cu toate acestea, această situație nu este normală, deoarece cursul normal al comerțului și industriei ar consta în ca fiecare stat să producă acasă tot ceea ce poate produce profitabil, să prelucreze el însuși propriile produse brute - și să schimbe doar un surplus din ele , care ea însăși, din cauza condițiilor climatice și de altă natură, nu poate produce, ci ar face troc doar direct din prima mână O asemenea stare normală a comerțului și industriei mondiale, pe care sistemul continental napoleonian dorea să o creeze artificial și forțat pentru a slăbi Anglia, trebuie inevitabil să apară printr-un proces natural EDUCAȚIA ISTORICĂ de dezvoltare intelectuală, dacă politica comercială a statelor poate folosi cu folos și în mod corespunzător ambele mijloace care stau în mâinile lor pentru aceasta: încurajarea rivalității prin comerț liber - și privarea vânzărilor interne prin patronaj unde, din cauza slăbiciunii încă forțe industriale, rivalitatea ar fi fatală Atât Genova, cât și Veneția se bucurau la vremea lor de un monopol comercial natural, dar anormal ; le-a fost luată de deschiderea rutelor maritime, de extinderea navelor comerciale dincolo de Mediterana și de dezvoltarea industrială a altor țări Poziția favorabilă intenționată a Angliei a luat din Olanda acest monopol natural, dar anormal Va rămâne ea pentru totdeauna în mâinile Angliei? Deja săparea istmului Suez va atrage invariabil efectul opus al deschiderii rutei maritime din jurul Africii și va întoarce parțial comerțul mondial la vechile moduri, în raport cu care poziția multor țări este mai avantajoasă decât Anglia Odată cu slăbirea efectului tuturor paliativelor sus-menționate, dezvoltarea logică a opoziției dintre aspirațiile democratice (în sfera politică) și structura aristocratică a ordinii socio-economice trebuie să conducă inevitabil în Anglia la aceeași criză care, se pare că a venit deja pentru Franța Dar, în realitate, chiar și pentru Franța, momentul formidabil al crizei nu sosise încă: i-am văzut doar înaintașii De-a lungul secolelor în care Europa a fost eliberată succesiv de cele trei opresiuni care i s-au impus încă de la naștere (asuprirea scolasticii, asuprirea despotismului religios și asuprirea feudalismului), un nou lanț le-a îngăduit și încurcat imperceptibil popoarele sale , s-a impus o nouă asuprire ъ stat abstract naționalităților vii Când s-au pus bazele societății europene, diferitele naționalități care alcătuiesc Europa nu se formaseră încă; statele contemporane cu această ordine de lucruri erau neapărat de natură temporară, provizorie Toate triburile germane și romane au fost unite in statu nascenti prin principiul statului divin, care a servit ca o continuare a tradiției romane și implementat de Carol cel Mare, și apoi prin principiul unității ierarhice, implementat de Grigore al VII-lea În plus, au contactat rețeaua RUSIA

ȘI EUROPA o aristocrație paneuropeană, întrucât posesiunile vasalilor imperiului lui Carol nu coincideau cu granițele acelor state sau, mai corect, cu acele averi în care s-a destrămat Acest caracter european general al aristocrației s-a menținut și după separarea nobilimii europene prin naționalitate - instituția cavalerismului Această unitate a sprijinit și întreprinderea comună a cruciadelor comune tuturor popoarelor europene Între timp, a avut loc un proces etnografic lent de formare a naționalităților separate din haosul tribal care a urmat migrației popoarelor Este destul de firesc că rezultatele acestui proces au rămas mult timp imperceptibile și neobservate - că, în comparație cu principiile unificatoare numite, care păreau a fi principii de ordin superior, acestor diferențe naționale nou născute nu li s-a acordat prea multă importanță Ce însemna, de fapt, particularitățile limbajului, vieții, ideilor populare de orice fel, în comparație cu unitatea bisericii, imperiului, cavalerismului! Aici se va observa încă o diferență între lumea germano-romană și lumea slavă Între timp, pe măsură ce unitatea primului este înrădăcinată în cercurile suprapuse (ca să spunem așa, de legătură) ale ierarhiei bisericești și civile, în instituția aristocratică a cavalerismului, iar oamenii sunt din ce în ce mai izolați, unitatea celui de-al doilea este înrădăcinată în interiorul, la început simțit instinctiv, dar devenind din ce în ce mai conștient, rudenia maselor populare, despărțite artificial de accidente istorice, intrigile clerului catolic, ambiția de nobilime fără de lege *) Dar odată cu trecerea timpului, atât puterea ierarhiei, cât și conceptul de imperiu - ca continuare a statului mondial roman - și cavalerismul integral european dispar sau își pierd sensul; conștiința naționalității, ca principiu de stat, nu a fost încă clarificată Chiar și în ultima vreme, ideea libertății politice a căpătat o tentă cosmopolită Evident, într-o astfel de situație, drepturile dinastice au prioritate, iar singura contrabalansare a acestora este *) Și acum prostia așa-zisei inteligente, care își vede idealul în absurditățile liberalismului Postum Accept* EDUCAȚIA ISTORICĂ există un concept al echilibrului părților, care ar trebui să contracareze acumularea aleatorie a teritoriilor cu populațiile lor - în mâinile unui monarh (cum s-a întâmplat, de exemplu, sub împăratul Carol al V-lea) Dar acest echilibru nu servește câtuși de puțin la corectarea acestei ordini artificiale, aleatorii a lucrurilor Așa cum principiul moștenirii dinastice reunește pe cei mai eterogene, tot așa principiul echilibrului sfărâmă pe cei mai asemănați, tăie la rapid Astfel, în a doua perioadă a dezvoltării armonioase a forțelor culturale europene, după încheierea Războiului de de ani, în locul ideii de stare divină a lui Carol cel Mare, în locul ideii de suzeranitate a vicarul lui Isus Hristos asupra autorităților lumești, ideea unei stări abstracte iese în prim-plan Congresele sunt consiliile sale, diplomații sunt preoții, echilibrul politic este principiul său de reglementare În numele ei, Ludovic al XIV-lea pronunță faimosul său l'état c'est moi stările pot coincide uneori (sub influența forței predominante a condițiilor naturale) cu semnificația lor naturală, bazată pe începutul naționalității Astfel, Franța a fost sub Ludovic al XIV-lea (ca inainte, deci acum) un stat complet natural, national o coincidenta atat de fericita, iar cazul opus Frantei, este statul Austriei Intre aceste doua extreme au existat multe grade intermediare Constiinta semnificatiei a nationalitatii, ca principiu fundamental pe care ar trebui sa se bazeze statul, a fost atins de Europa abia in secolul al XIX-lea Perioada centenară, secolul, după cum am remarcat deja, are în

modul cel mai evident o semnificație esențială în cursul dezvoltării Europei, cel puțin în ultimul timp al istoriei sale; dar caracterul predominant al secolului este clar indicat nu mai devreme de jumătatea lui, conform calculării cronologice Desigur, apariția unei noi direcții se remarcă mult mai devreme; dar dintre multele părți în care se găsește viața socială, este greu de ghicit care dintre aceste părți, care dintre aceste direcții va primi acel ha predominant RUSIA ȘI EUROPA caracterul prin care secolul va fi sigilat Deci, abia de la începutul secolului al XV-lea, tipografia, descoperirile maritime portugheze, așezarea oamenilor de știință bizantini după cucerirea Constantinopolului, precum și slăbirea feudalismului de către puterea monarhică intensificată, încep acea mișcare mentală și acea activitate practică care caracterizează trecerea la așa-numita Istorie Nouă Aceasta este epoca Renașterii în mai mult de un sens înțeles în mod obișnuit De la mijlocul secolului al XVI-lea, interesele religioase au cuprins întreaga Europă, iar furtunile reformelor se potolesc complet abia la mijlocul secolului următor ( ) Din jumătatea secolului al XVII-lea până în jumătatea secolului al XVIII-lea, timpul actual, care este înțeles prin numele secolului Ludovic al XIV-lea, continuă Secolul revoluției, cu reacțiile pe care le-a provocat, restaurări și noi victorii ale revoluției politice, continuă până la jumătatea secolului al XIX-lea Până atunci, și în raport cu secolul al XIX-lea, era greu de spus care dintre diversele aspecte ale mișcării sociale își va pune pecetea asupra acesteia, cu care va trece în posteritate Dezvoltarea puternică a tendinței idealo-filosofice speculative în Germania, în contrast cu tendința materialistă din secolul al XVIII-lea, i-a determinat pe unii să creadă că secolul nostru ar merita numele de filozofic Dar, deja din anii patruzeci, știința pozitivă a câștigat o predominare incontestabilă, iar în dezvoltarea materialismului nu va ceda predecesorului său Cu toate acestea, este imposibil să recunoaștem tendința științifică pozitivă ca fiind caracterul predominant al secolului al XIX-lea, deoarece nu este exclusiv caracteristic acestuia, ci constituie caracterul general al științei europene, iar secolele lui Galileo, Bacon, Newton, Lavoisier au fost nu mai puțin pozitiv în acest sens De asemenea, este imposibil pentru că într-o parte semnificativă a secolului al XIX-lea știința a deviat din această direcție Dezvoltarea industriei poate caracteriza pe bună dreptate secolul nostru, dar în această privință continuă doar tendința generală a ultimelor secole de viață europeană Mai mult, politica comercială și colonială - deci și interesele materiale - au jucat un rol predominant în perioadele anterioare ale istoriei europene În cele din urmă, părea că problemele de socio-economie vor prelua, atât în domeniul teoriei, cât și în direcția pe care o vor lua mișcările populare, iar până la urmă EDUCAȚIA ISTORICĂ în anii , părea că acest lucru începea deja să se realizeze *) Spre groaza tuturor, o criză teribilă părea să se apropie Dar din același timp a devenit clar că încă nu venise momentul Mințile păreau să ia o altă direcție, dar schimbarea era doar aparentă Tendința care a devenit dominantă a început mult mai devreme; a fost doar puțin observat; sub influența unor idei de alt ordin, a amestecat deliberat și neintenționat mișcări naționale cu mișcări politice De fapt, aceste mișcări naționale au constituit fenomenul dominant în viața activă a popoarelor încă de la începutul secolului Impulsul care a adus problema naţională în conştiinţa popoarelor europene a fost dat de Napoleon I Îndemnat atât de ambiţie, cât şi de poziţia fatidică în care a fost plasat, din victorie în victorie, a ajuns la restaurarea imperiului lui Carol cel Mare Dar, la de ani după Charles, popoarele care făceau parte

din monarhia lui se izolaseră deja complet în grupuri naționale Acele principii de unificare, pe care Karl le poseda, "au încetat de mult să mai existe; dar noul principiu al libertății politice, presupus reprezentat de Napoleon, nu poate fi pus decât în glumă la temelia clădirii ridicate de împăratul francez În consecință, în locul unei noi unificări a popoarelor Europei, angajamentele lui Napoleon nu puteau decât să-i facă mai conștienți de diferențele lor naționale și de afinitățile lor naționale Acolo unde Napoleon s-a ocupat de un corp politic bazat pe un principiu abstract al statului, acolo victoria a fost ușoară Dobândind o superioritate strategică și tactică asupra inamicului cu arta sa militară, nu mai trebuia să învingă nimic altceva Dar victoria nu s-a hotărât atât de ușor unde a avut de-a face cu unitățile vii ale poporului, deși la fel de slabe ca Spania Din Spania, a început o mișcare națională de respingere față de cuceritorul francez În a avut loc primul izbucnire a spiritului național german, care în s-a transformat într-o puternică mișcare populară Mișcarea populară rusă din nu a fost de fapt trezirea spiritului național, deoarece în rândul poporului rus nu a renunțat niciodată la politica național-politică *) Repetată în Postum prnmѣch RUSIA ȘI EUROPA relație Răscoala populară din Serbia cade și în primii ani ai secolului nostru După reconciliere, Congresul de la Viena a acordat și el puțină sau chiar mai puțină atenție naționalității decât predecesorul său, Congresul de la Westfalia, și, stârnind o reacție împotriva sa, a contribuit și la conștiința începutului naționalității Mișcarea italiană, care a început în anii douăzeci, deși a fost colorată cu culoarea revoluțiilor politice, a fost în esență o mișcare națională și, continuând la intervale scurte până în vremea noastră, a dus la unitatea și identitatea politică a poporului italian Revolta greacă a ocupat aproape întregul deceniu al treilea al secolului al XIX-lea și a fost reluată recent în Creta Numai răutatea ar putea confunda această mișcare cu revoluțiile politice Revoluția belgiană a avut un caracter esențial național Așa cum sub dominația oricărei epidemii, și toate celelalte boli, sub influența ei, capătă un caracter special corespunzător acestei epidemii, tot așa și ambele revolte poloneze preoți-noiști au căpătat o culoare națională - deși în esență au avut (ca toți cei polonezi)) caracter antinațional Războiul de Est a fost purtat de puterile occidentale împotriva politicii naționale a Rusiei în raport cu popoarele din Peninsula Balcanică, iar războiul italian a fost purtat în sprijinul politicii naționale a Piemontului Războaiele de la Schleses-Wig-Holstein și ultimul pruso-austriac *) au avut și ele drept scop interesele naționalității germane și au servit drept încununare a mișcării germane, care, din , și chiar din , a avut un caracter constant național, care predomină peste tot acolo, unde intră în coliziune cu interesele libertății politice, pe care doar democrații abstracti precum Jacobi nu le pot înțelege Același lucru se observă și în Italia Toate mișcările maghiare sunt pline de spiritul național și provin doar din acesta; amestecarea temporară a unui element politic revoluționar "a fost doar un accident, care nu a avut simpatii populare de partea sa Mișcarea slavă, care a început în anii douăzeci în domeniul gândirii și științei, nu are aproape niciun amestec politic, iar subiectul ei este exclusiv interesele poporului Sub influenta *) În egală măsură, franco-prusac Postum Notă EDUCAȚIA ISTORICĂ Napoleon IP și-a întreprins expediția mexicană nereușită fără o idee națională Ochiul ager al lui Napoleon al III-lea a observat caracterul național esențial al tuturor aspirațiilor secolului al XIX-lea, iar mâna sa pricepută l-a folosit în scopuri proprii, adică pentru a abate mințile

de la problema socialului Acest scop a fost atins, pericolul a fost deviat pentru o vreme - până când o serie de mișcări în spiritul naționalității / își completează cercul, până când ciocnirile stârnite de aceștia, "puterea statului? În împrejurările de atunci, nu exista alt mijloc decât asigurarea întregului popor într-o cetate a statului? Godunov a prevăzut necesitatea ei, Petru a completat-o Pentru a întări statul rus, care nici voluntar chemarea străinilor putea ■ ■ desăvârşi, nici pe-!" "Afluent impus cu forţa, care avea un caracter prea lejer, altoitor, - era necesar să se recurgă la iobăgie, adică la o formă de feudalism, din nou diferită de nativ real feudalismul, ca o boală altoită artificial - dintr-o boală naturală Că iobăgia este o formă de feudalism - în sensul mai larg dat mai sus acestui cuvânt - acest lucru nu poate fi pus la îndoială, deoarece conținea toate trăsăturile ei esențiale: puterea aproape nelimitată a persoanelor din starea privilegiată asupra unei părți a poporului, sub condiţia de îndeplinire a serviciului public Deși acesta nu a fost începutul iobăgiei asupra Gâștelor, acesta a fost caracterul ei când și-a atins deplina dezvoltare sub Petru Pentru noi, în fața cărora iobăgia a fost desființată și care am văzut tot răul care este nedespărțit de ea, povara pe care o impune oamenilor pare excesivă și este greu chiar să îndrăznim să o numim o formă blândă de dependență Dar totul în lume este comparativ și este necesar doar să comparăm fenomene omogene și, dacă ne comparăm iobăgie cu feudalismul european, un exemplu blând pe care îl putem vedea la letoni și estakh din provinciile baltice, atunci, desigur , iobăgia se va dovedi a fi ușoară Tribul unic și unitatea Domnului cu țăranii lor, precum și blândețea inerentă caracterului rus RUSIA ȘI EUROPA iar bunătatea a înmuiat povara iobăgiei în toate perioadele dezvoltării ei; dar, pe langa aceasta, fiecare dintre perioadele in care iobagia avea un caracter aparte prezenta si conditii speciale care ii atenuau povara Prima perioadă poate fi considerată stabilirea relațiilor iobagilor - până la aprobarea lor finală prin revizuirea introdusă de Petru În acest moment, trecerea liberă a țăranilor de la moșier la moșier nu devenise încă o realitate; în plus, slăbiciunea puterii de stat, frământările care au ocupat începutul acestei perioade, au fost împrejurări care nu au permis dezvoltarea întregii poverii iobăgiei De la revizuirea stabilită de Petru, aceasta s-a schimbat: țăranii au fost dați în deplină dependență de moșieri, care erau obligați să aprovizioneze fără restanțe rekrut și să plătească taxe; dar era de fapt o povară impusă de stat, și nu de arbitrariul personal, care aproape "nu avea deloc ocazia să se manifeste, întrucât nobilimea era la fel de exact consemnată în cetatea statului și era obligată să cheltuiască întreaga sa viață în serviciu Din scrisorile de libertate ale nobilimii începe a treia perioadă a iobăgiei, în care și-a pierdut de fapt motivul existenței În teorie, s-a transformat în pur abuz, deoarece statul a avut ocazia să-și plătească servitori și să-i sprijine altfel decât dându-le dreptul la muncă țărănească obligatorie; în practică - povara pentru țărani trebuie să fi crescut semnificativ după ce nobilii au primit dreptul de a se pensiona și de a trăi în nume propriu Dar dacă suntem atenți la faptul că la vremea aceea domina încă agricultura de subzistență, că proprietarii de pământ se mulțumeau în cea mai mare parte cu produsele cu nume propriu, aveau stocuri mari de pâine (care, din lipsă de comercializare, hrănea numeroși casnici), stocuri mari de ovăz (care hrănea caii vecinilor, care veneau să-i viziteze săptămâni întregi), le afuma vinul, insistau asupra fructelor de pădure din grădinile lor și bufnița de câmp, îndulceau aceste lichioruri cu miere

din stupinele lor și, în general, erau mulțumit cu produsele cu nume propriu, neavând nici posibilitatea și nici nevoia de a câștiga mulți bani din asta și de a cumpăra diverse facilități ale vieții cu ei; - atunci vom vedea că moşierii nu aveau de ce să-şi împovăreze prea mult ţăranii cu muncă EDUCAȚIA ISTORICĂ Curțile au suferit din cauza arbitrarului personal, a izbucnirilor de furie, a cruzimii de caracter sau a desfrânării unui alt proprietar de pământ, dar aceasta era o excepție și, cel mai important, nu s-a extins la masa clasei țărănești Adesea chiar și proprietarii cruzi, tirani insuportabili ai gospodăriei lor, erau foarte buni proprietari de pământ pentru țărani (cum ar fi, de exemplu, Kurolesov din Cronica de familie a lui S T Aksakov), din care toată lumea va găsi mai mult de un exemplu în memoria lor Ultima și cea mai dificilă perioadă de iobăgie a venit din perioada în care conceptele de lux și confort european au pătruns din capitale în provincii și districte, iar industria și comerțul în curs de dezvoltare au înlocuit economia de subzistență cu economia monetară Pentru fiecare produs de consum imediat se atinge în curând o limită, dincolo de care persoana cea mai risipitoare nu mai simte nevoia de el; pentru bani nu exista limita de saturatie Prin urmare, în ciuda înmuierea generală a moravurilor, a scăderii exemplelor de arbitrar sălbatic și a multor legi care au constrâns arbitrariul proprietarilor de pământ asupra oamenilor supuși acestora, chiar ultima dată a existenței iobăgiei a fost aproape cea mai dificilă, deoarece este, totuși, destul de amănunțit indicat în manifestul însuși, care anunța sfârșitul iobăgiei în Rusia Prin urmare, mi se pare, am avut dreptul să spun că iobăgia este și o formă rusă de feudalism (la fel cum chemarea varangiilor este o formă rusă de cucerire, precum stăpânirea tătarilor este o formă rusă) de prescripţie), folosită de suveranii moscoviţi pentru centralizarea politică a Rus',- avea un caracter relativ blând În cele din urmă, a dispărut și iobăgia - ultima schelă folosită în construcția statalității noastre Poporul rus a trecut prin diferite forme de dependență, care trebuiau să-i unească într-un singur corp, să-i înțărce de egoismul tribal personal, să-i învețe să-și supună voința unor scopuri mai înalte, comune, iar aceste obiective au fost atinse: statul a fost întemeiat pe temelia unui popor de neclintit; și totuși, în timpul acestui proces de o mie de ani, egoismul tribal nu a fost înlocuit cu egoismul de clasă - poporul rus, fără să-și piardă virtuțile morale, nu și-a pierdut baza materială pentru dezvoltarea ulterioară, pentru că a păstrat posesia pământului într-un mod incomparabil grad mai mare decât oricare altul și nici europeanul " \ RUSIA ŞI EUROPA tijă Și nu numai că a păstrat această posesie, ci și-a asigurat-o pentru el însuși timp de multe secole prin forma comunală de proprietate asupra pământului El este pe deplin pregătit să accepte libertatea civilă în locul voinței tribale, pe care (ca orice popor istoric) a trebuit să o piardă în timpul creșterii statului Doza de libertate pe care o poate suporta, pe de o parte, este mai mare decât pentru orice alt popor, pentru că, având ■ pământ, este înzestrat cu instincte extrem de conservatoare, întrucât propria sa poziţie nu este în conflict cu viitorul său politic; pe de altă parte, revendicările politice înseles, sau, mai bine spus, speranțele lui, sunt extrem de moderate, întrucât, în absența (pe parcursul întregii sale vieți) a unei lupte istorice interne interne între diferitele pături ale societății ruse, el nu vede: ' ■ dYIIuvo vdasti \u d dușman (împotriva căruia sentimentul de autoconservare l-ar obliga să ia tot felul de măsuri de precauție - calitate), dar o tratează cu împuternicire completă *'' Λ - CAPITOLUL XI EUROPENIZAREA ESTE O BOALA A VIEȚII

RUSICE Și, învăluit într-un copil de mândrie, îmbătat cu înțelepciunea pământului, - Ai renunțat la tot ce este sacru, Din inima laturii natale , Homiakov Și astfel, sănătatea spirituală și politică caracterizează poporul rus și statul rus, între timp, întrucât Europa - în sens spiritual - a supraviețuit deja acel concept religios îngust, cu care a înlocuit adevărul universal și a ajuns la stâlpii lui Hercule, de unde este necesar să se lanseze sau în "oceanul nemărginit al negarei și al îndoielii, sau să se întoarcă la "estul" luminos; - din punct de vedere politic - contradicția dintre cerințele vieții de libertate personală care a fost elaborată de toată ea a a ajuns la -, ■ repartizarea proprietății Dacă, totuși, ne uităm la viața rusească, vom vedea în curând că sănătatea ei este și ea incompletă Adevărat, ea nu suferă de boli organice incurabile, de la care nu există alt rezultat, cum ar fi o decădere etnografică, dar stăpânită de o boală foarte gravă, care poate deveni și dezastruoasă, epuizând constant organismul, lipsindu-l de forțele sale productive viața organismului comun rusesc, natural și îl amenință, dacă nu cu moartea , apoi mai rău decât moartea, cu o existență stearpă și neputincioasă RUSIA ȘI EUROPA Pe lângă cele trei faze ale dezvoltării statalității, pe care le-a îndurat poporul rus, și care, fiind în esență ușoare, au dus la structurarea și întărirea statului rus, fără a priva; a poporului, nu una dintre condițiile necesare pentru folosirea libertății civile, ca înlocuitor complet al voinței tribale - Rusia a trebuit să îndure o altă operațiune grea, cunoscută sub numele de reforma lui Petru La acea vreme, civilizația Europei a început să capete în mare măsură un caracter practic, în urma căruia s-au aplicat statului și sistemului său civil diverse descoperiri și invenții făcute de ea în domeniul științei și industriei Roma ignorantă, pur agricolă, intrând într-o luptă cu Cartagina ei comercială, industrială și incomparabil cea mai luminată, a putut, cu singurul ajutor al patriotismului și al devotamentului pentru binele comun, de la bun început să o lupte victorios chiar și pe mare, care până la acel timp era complet străin elementul Romei Atât de simple erau acele mijloace la acea vreme pe care statele le foloseau în luptă nu numai pe traseul uscat, ci chiar și pe mare Dar deja la începutul secolului al XVIII-lea și chiar mai devreme, nici un devotament față de patrie, niciun patriotism nu mai putea înlocui acele îmbunătățiri tehnice care s-au făcut din construcțiile navale, navigație, artilerie, fortificații etc , știința adevărată și, mai mult, foarte complex Pe de altă parte, nevoile apărării naționale, devenite atât de complexe, au cerut în mod necesar pentru succesul lor o clasă specială de oameni devotați în întregime scopurilor militare; întreținerea acestei clase numeroase a necesitat atât de multe cheltuieli încât, fără dezvoltarea sporită a industriei, statul nu ar fi avut mijloacele pentru a o menține În consecință, scopul cel mai esențial al statului (protecția poporului de dușmanii externi) necesita deja un anumit grad de educație tehnică, grad care de atunci, mai ales din al doilea sfert al secolului al XIX-lea, nu a încetat să crească în proporție puternică Până la începutul secolului al XVIII-lea, Rusia aproape terminase lupta deja victorioasă cu vecinii ei estici Spiritul poporului rus, trezit de evenimente, sub conducerea a doi oameni mereu memorați: Minin și Hmelnițki, a câștigat, de asemenea, o victorie asupra podelei care a schimbat principiile slave ale poporului * EUROPEAN õ niște nobili care voiau să forțeze poporul rus la aceeași schimbare Într-un viitor nu îndepărtat, fără îndoială, urma să fie o luptă cu acele sau alte popoare ale Europei, care, cu întreprinderea și ambiția caracteristice tuturor personajelor istorice

puternice, au căutat întotdeauna să-și extindă puterea și influența în toate direcțiile , atât peste mările spre vest, cât și spre est Der Drang nach Osten nu a mai fost inventat de ieri Pentru această luptă, fără îndoială viitoare, a fost necesară întărirea statalității ruse prin împrumuturi din comorile culturale minate de știința și industria occidentală - împrumutându-se rapid, fără întârziere până în momentul în care Rusia, urmând lentul proces natural al iluminării bazat pe principii native, va avea au timp să se dezvolte la rezultatele practice ale iluminării necesare statului Petru era clar conștient de această necesitate, dar (ca majoritatea marilor figuri istorice) nu a acționat după un plan calm gândit, ci cu pasiune și entuziasm După ce a făcut cunoștință cu Europa, el, ca să spunem așa, s-a îndrăgostit de ea și a vrut să facă Rusia Europa cu orice preț Văzând fructele pe care pomul european le-a dat, a concluzionat despre superioritatea plantei însăși, care le-a purtat, față de sălbaticul rusesc încă steril (fără a ține cont de diferența de vârstă, fără a crede că pentru sălbatic poate fi, încă nu a venit vremea fructificării) și de aceea am vrut să-l tai ■ până la rădăcină și să-l înlocuiesc cu altul posibil în obiectele moarte, formate sub influența unei idei exterioare străine acestora Este posibil, fără a înceta să locuiești într-o casă, să-i schimbi fațada, să înlocuiești fiecare piatră, fiecare cărămidă din care este construită, cu alte cărămizi sau pietre; dar în raport cu o fiinţă vie, formată sub influenţa unui principiu educaţional originar intern, asemenea substituţii sunt imposibile; nu pot decât să-l schilodeze Dacă Europa l-a inspirat pe Peter cu dragoste pasională, pasiune pasională, atunci el a tratat Rusia în două moduri El a iubit-o și a urât-o împreună El iubea în ea propria ei putere și putere, pe care nu numai că le prevedea, dar era deja conștient, iubea în ea instrumentul voinței și planurile sale, iubea materialul pentru clădire, pe care intenționa să-l ridice în imaginea și asemănarea ideii care se ivise în el, sub influența eșantionului european; RUSIA ȘI EUROPA dar ura chiar începuturile vieții rusești - chiar această viață atât cu neajunsurile sale cât şi cu virtuţile sale Dacă n-ar fi urât-o cu toată pasiunea sufletului său, ar fi tratat-o cu mai multă grijă, mai atent, mai iubitor - Prin urmare, în activitatea lui Petru este necesar să distingem cu strictețe două laturi: activitatea sa de stat, toate plantațiile sale militare, navale, administrative, industriale și activitatea sa de reformă în sensul restrâns al cuvântului, adică acele schimbări în viața, morala, obiceiurile și înțelegerea iyah pe care a încercat să le producă în rândul poporului rus Prima activitate merită veșnică amintire recunoscătoare, reverentă și binecuvântarea posterității Oricât de greu au fost seturile lui de recrutare pentru contemporanii săi (cu care nu numai că și-a completat trupele, ci și-a construit orașe și țări populate), sistemul financiar nemilos pe care l-a introdus, monopolurile, întărirea iobăgiei, într-un cuvânt, valorificarea întregul popor la impozitul de stat, - toți aceasta i-a câștigat numele de Mare - numele întemeietorului măreției statului rus Dar, prin activitățile de al doilea fel, nu numai că a adus cel mai mare rău viitorului Rusiei (dau care a prins rădăcini atât de profund încât încă corodează organismul național rus), chiar și-a complicat complet inutil propria afacere: a trezit indignarea supușilor, le-a încurcat conștiința, și-a complicat sarcina, și-a aranjat obstacole, pentru a le depăși, a trebuit să folosească o mare parte din acea energie extraordinară cu care era înzestrat și care, desigur, putea fi folosită cu mare beneficiu De ce să radă bărbi, să îmbraci caftane germane, să-i împingi în adunări, să-i faci să fumeze tutun, să

înființeze petreceri de băut (în care până și viciile și desfrânarea trebuiau să capete o formă germană), să distorsioneze limba, să introducă eticheta străină în viața Curtea și înalta societate, schimbați socoteala, restrângeți libertatea clerului? De ce să pun formele străine de viață pe primul loc de cinste și să impună astfel oricărei persoane rusești pecetea de josnic și ticălos, așa cum se spunea atunci? Ar putea acest lucru să întărească cu adevărat conștiința oamenilor? Desigur, numai inovațiile de stat (în sensul strict al cuvântului) nu au fost suficiente: a fost necesar să se dezvolte ceea ce dă putere și putere tuturor, adică iluminarea; dar ce aveau în comun cu adevăratul EUROPEAN S iluminare toate aceste distorsiuni ale înfățișării și caracterului oamenilor? Mai mult, iluminarea nu se impune în mod arbitrar, pe măsură ce se schimbă forma îmbrăcămintei, sau se introduce cutare sau cutare dispozitiv administrativ Nu trebuia implantat din exterior, ci dezvoltat din interior Mișcarea lui ar fi fost mai lentă, dar mai sigură și mai fructuoasă pentru asta Oricum ar fi, viața rusească a fost transformată cu forța într-un mod străin La început, acest lucru a fost posibil doar în ceea ce privește păturile superioare ale societății, asupra cărora acțiunea guvernului este mai puternică și mai directă și care, în general, pretutindeni și întotdeauna sunt mai susceptibile la diverse ispite Dar încetul cu încetul, această denaturare a vieții rusești a început să se răspândească atât în lățime, cât și în profunzime, adică să se îndepărteze de clasele superioare pentru a ocupa un loc mai modest în ierarhia socială, iar din exterior - să pătrundă în chiar sistemul de sentimente si ganduri care au fost supuse depopularii reforma După Petru au venit domniile în care oamenii conducători au tratat Rusia nu cu natură duală a urii și a iubirii, ci cu o singură ură, cu un singur dispreț, cu care germanii sunt atât de bogat înzestrați pentru tot ce este slav, mai ales pentru tot ce este rus După această perioadă dificilă, fluctuațiile au continuat mult timp, și continuă, între preferința fie pentru rusi, ca sub Ecaterina cea Mare, fie pentru străină, ca sub Petru al III-lea sau Pavel Dar, sub influența imboldului dat de Petru, însuși conceptul de rus adevărat a fost distorsionat într-o asemenea măsură încât, chiar și în perioadele fericite ale politicii naționale (atât străine, cât și interne), astfel de lucruri erau adesea considerate rusești care nu meritau acest nume deloc Spunând aceasta, nu mă refer deloc la un singur guvern, ci la întreaga dispoziție publică, care, electrizată din când în când de sentimentele patriotice rusești, tot mai mult, totuși, s-a depopulat sub influența ispitelor europene și a căpătat un fel de aromă paneuropeană: uneori cu predominanța culorilor franceze, apoi germane, apoi englezești, în funcție de circumstanțele vremii și de straturile și cercurile în care este împărțită societatea Această boală, care a infectat Rusia de un secol și jumătate, se extinde și prinde rădăcini și numai în ultimul RUSIA ȘI EUROPA timp, care a dat unele semne de ușurare *), mi se pare că cel mai potrivit este să-i numim europenizare, - și întrebarea fundamentală, de soluția căreia depinde întregul viitor, întreaga soartă nu numai a Rusiei, ci și a întregii slavații, este: va avea această boală un caracter atât de benign, care diferă: și introducerea statului de către străini la Slavii ruși, și afluentul tătarilor, iar rusul o formă de feudalism - se va dovedi această boală a fi altoi, care, după ce a supus organismul unei revoluții binefăcătoare, se va vindeca fără a lăsa în urmă urme dăunătoare de neșters care subminează însăși fundamentul vitalității a poporului? Să luăm în considerare mai întâi simptomele acestei boli,

cel puțin pe cele principale; și apoi să ne uităm în jur să vedem dacă i s-a pregătit și ea un leac, dacă nu i-a fost pus deja toporul la rădăcină Toate formele de europenizare, cu care viața rusă este atât de bogată, pot fi rezumate în următoarele trei categorii:) Denaturarea modului de viață al oamenilor și înlocuirea formelor acestuia cu forme străine, străine; - distorsiunea și înlocuirea, care, începând cu aparența, nu s-au putut abține să pătrundă în structura cea mai interioară a conceptelor și a vieții păturilor superioare ale societății - și să nu pătrundă din ce în ce mai adânc) Împrumutarea diferitelor instituții străine și transplantarea lor pe pământ rusesc - cu ideea că ceea ce este bun într-un loc trebuie să fie bun peste tot) O privire asupra relațiilor și problemelor vieții rusești atât interne, cât și externe dintr-un punct de vedere străin, european, examinându-le prin ochelari europeni, ca să spunem așa, prin ochelari polarizați la un unghi european de înclinare, și este adesea ceea ce ar trebui ni se pare înconjurat de raze de lumină cea mai strălucitoare, este întuneric și întuneric complet și invers) Distorsiunile într-un mod străin al tuturor formelor exterioare de viață: hainele, aranjamentele casei, ustensilele de uz casnic, stilul de viață par multora a fi complet nesemnificative și indiferente Dar, având în vedere legătura strânsă dintre interior și exterior, acest lucru cu greu poate fi așa Slavofili, care au acceptat la început *) Recunosc asta ca pe o greșeală amară din partea mea Poz* aproximativ EUROPEAN entuziasmul pentru hainele populare rusești, a acționat, mi se pare, destul de rezonabil - doar nefondată, din păcate, a fost ideea că exemplul pe care l-au dat ar merita în curând imitație universală Ce imitație ar putea fi aici, când denaturarea imaginii rusești a avut de partea ei chiar și sprijinul poliției! Să vedem, însă, ce am pierdut când am pierdut atmosfera populară a vieții noastre Am pierdut, în primul rând, ocazia, sau cel puțin am făcut-o extrem de dificilă nașterea și dezvoltarea artei populare, în special a artei plastice Istoria dezvoltării grecești, și într-adevăr a oricărei arte populare, ne arată că are două rădăcini: forme de cult și haine populare, arhitectura populară a locuințelor, formele populare de viață în general Dacă n-ar fi fost formele simple și nobile ale tunicii grecești (care drapeau atât de maiestuos formele corpului, acoperind, dar nu ascunzându-le și, prin urmare, nu le mai desfigurează), sculptura ar fi ajuns la acea perfecțiune în care o găsim în Atena, în epoca lui Pericle și cât timp după aceasta? Formele semnificative și maiestuoase ale cultului nostru (în egală măsură îndepărtate de uscăciunea protestantă și de pretenția și teatralitatea catolică), pe lângă demnitatea lor religioasă, ar putea fi și o excelentă școală estetică, dacă, după dobândirea unor metode tehnice îmbunătățite, am păstra o altă rădăcină de artă - formă de viaţă independentă Dintre toate popoarele cele mai noi, sculptura nu constituie o artă independentă, ci doar se târăște într-o rută imitativă, fie lucrând la obiecte mitologice străine lor, permițând goliciunea corpului, fie îmbrăcându-și eroii monumentali în haine grecești și romane Nu s-ar putea altfel, pentru că toate costumele europene fie sunt complet urâte, precum redingotele, fracurile, pardesioanele noastre, caftanele din vremea lui Ludovic al XIV-lea etc , fie, deși sunt frumoase, sunt pretențioase și, prin urmare, doar pitorești , dar nu grațios: ca un costum spaniol cu pufături pe brațe și picioare, tirolez cu pălării ascuțite și diverse șireturi Doar ținuta populară rusească este suficient de simplă și maiestuoasă pentru a merita titlul de elegant Pentru a vă convinge de acest lucru, este suficient să supuneți diferitelor costume unor critici monumentale

Minin stă în haine rusești la ani RUSIA și EUROPA Piața Roșie din Moscova; Susanin - în Kostroma, în fața bustului lui Mihail Fedorovich salvat de el; există multe statui care înfățișează băieți și tineri ruși jucând babka sau grămadă Fără a intra într-o analiză a meritelor interne ale acestor lucrări sculpturale, se poate afirma totuși cu îndrăzneală că ținuta acestor figuri satisface toate cerințele artei În vremurile moderne, atât în țara noastră, cât și în Europa, este adevărat, faisant bonne mine à mauvais jeu, că cerințele de eleganță a costumului pentru statui au fost neglijate, sacrificând arta adevărului istoric, iar unele dintre aceste experimente par să au reușit - dar ce? Figura lui Napoleon, atât într-o redingotă gri (sau mai bine zis, o haină), cât și într-o pălărie urâtă cu trei colțuri, pare maiestuoasă Dar aceasta este doar o măreție simbolică Redingota și pălăria au devenit în ochii noștri simbolurile a douăzeci de victorii, emblema voinței invincibile și a geniului militar; unei persoane, deși înzestrată cu gust și simț estetic, dar complet nefamiliar cu istoria recentă, omulețul în redingotă și pălărie i-ar părea pur și simplu urât; întrucât, pentru a admira statuile împăraților romani care au ajuns până la noi, nu este nevoie ca ei să-l înfățișeze pe Cezar sau Traian, iar noi să cunoaștem epopeea vieții lor: un fel de Iulian Didius, sau chiar Caligula, va face aceeași impresie Am văzut întâmplător o statuie colosală ridicată recent la Sevastopol în cinstea amiralului Lazarev Figura colosală înaltă de trei sazhen, pe un piedestal imens, stând printre ruine, pe malul înalt și abrupt al golfului, produce un efect izbitor de departe Dar, de îndată ce devine posibil să examinăm detaliile figurii - fracul ei uniform cu cozi, pantaloni strânși, o teacă scurtă de pumnal de mare - trebuie să ne amintim de toate eforturile pe care le-a făcut celebrul amiral în organizarea Flotei Mării Negre și să le comparăm cu trista soartă, care s-a abătut asupra creației sale la numai ani de la moartea sa, pentru a înăbuși un zâmbet care se rupe involuntar cu gânduri mai serioase și mai triste În proporții colosale, costumul european modern, cu care ne-a dăruit soarta, este colosal de ridicol Între timp, artistul a făcut tot ce depindea de el: poza, turnarea, finisarea până la cel mai mic detaliu, până la faldurile uniformei - totul EUROPENARE sterskoe Această urâțenie a îmbrăcămintei europene nu constituie nicio trăsătură a costumului naval: o uniformă militară, și mai mult un frac sau un pardesiu civil, nu este, fără îndoială, mai puțin ridicolă și urâtă Un om grozav, sculptat în marmură sau turnat în bronz, înalt de trei sazhen, într-un frac de ultimă generație, într-o cămașă cu guler în picioare, este o figură atât de ridicolă, încât cel mai îndrăzneț sculptor cu greu ar avea curajul să o facă Dar, atunci, ce trebuie să facă biata artă? A-i îmbrăca pe eroii monumentali ai secolului al XIX-lea în togi și tunici - nu ar însemna asta să eviți urâtul, să cădem în absurd? O ieșire ciudată Raționați contrar elementelor, un pardesiu sau o mantie aruncată pentru a vedea toga Cum ar putea arta să nu înghețe, plasată într-o poziție atât de îngustă și constrânsă! Influența îmbrăcămintei străine adoptate, a formei străine de aranjare a casei și a modului de viață nu se limitează la influența amortitoare asupra unei sculpturi Toate ramurile artei originale suferă de acest lucru Idealul picturii, spunea Homiakov într-un articol despre pictura lui Ivanov, singura recenzie demnă de un mare (operă artistică, este pictura icoanelor Pictura icoanelor în domeniul picturii este la fel ca epica în domeniul poeziei, adică personală, dar dezvoltate de întregul popor! 'idei ideale, numai cultivate și diverse (în limitele tipului epic) de creativitatea artistică personală! Astfel, atât chipurile tragediei

grecești, cât și imaginile sculpturii grecești erau folclorice * epopee integral elenice şi reprezentări tipice, care ' nu păreau decât fanteziei artistice a lui Sofocle sau Fidias cu mai multă vioiciune și plinătate decât alți greci și au fost executate de aceștia cu o perfecțiune inaccesibilă altora Sculptura greacă era iconografie, drama greacă, iconodramă Inițial, aceste imagini nemuritoare au trăit * RUSIA ȘI EUROPA dezvoltă sau împrumută de la popoare mai dezvoltate diverse metode tehnice îmbunătățite Acest împrumut tehnic a fost făcut de la fenicieni, de la care grecii au învățat partea materială a stucului, turnătoriei și artelor sculpturale Dar, având împrumutat tehnologie, ei nu au împrumutat nici idealuri străine, nici modalități de a le îmbrăca în forme vizibile Idealurile au rămas populare; formele exterioare cu care erau îmbrăcați erau împrumutate din viața oamenilor, care asigurau toate accesoriile cu care grecii se îmbrăcau și își înconjurau operele de artă Și noi am existat, și chiar și acum există acele tipuri de icoane cu care poporul rus își îmbracă ideile religioase Pentru a le oferi perfecțiune artistică, a fost la fel de necesar să se dezvolte metode tehnice îmbunătățite, sau să le împrumute - dar numai pe ele - de la popoare mai mature Pentru prima, este nevoie de prea mult timp și o astfel de repetare a muncii de către popoare de diferite tipuri culturale și istorice ar fi complet în zadar Dificultatea rămâne - cum se pot limita studenții, care de obicei își veneră profesorii (în special profesori precum marii artiști italieni), să stăpânească pentru ei înșiși acele metode tehnice, acele mijloace materiale de artă, prin care acești profesori și-au îndeplinit idealurile, fără a fi purtat de aceste idealuri în sine?, fără a coborî la imitație, fără a le sacrifica acele rudimente brute de tip artistic și religios pe care arta populară le-a dezvoltat sau le-a stăpânit deja Pentru artiștii lăsați în voia lor, această sarcină este insolubilă; ei trebuie să fie forţaţi la soluţionarea ei de cereri sociale inexorabile Dacă stilul de viață antic rusesc a fost păstrat la noi (cu toate împrejurimile cu care oamenii s-au obișnuit) nu numai în clasele inferioare, ci și în clasele superioare, atunci în niciun fel artistul nu ar putea, oricât de fascinat personal de mostrele de pictură italiană, pictează o imagine sau un tablou cu conținut religios, destinate decorarii unui templu, este în contradicție cu cerințele strict ortodoxe? Cum ar putea să expună trupul feminin, să dea un aspect cochet și ținută cochetă sfintelor fecioare, să dea un caracter la modă, elegant și oarecum fonfaron, cu care acum sunt pictați sfinții EUROPENARE războinici reprezentați în tinerețe, precum Gheorghe cel Învingător, Alexandru Nevski, Arhanghelul Mihail etc ? Toate aceste proprietăți, străine de ideea oamenilor despre tipurile menționate mai sus, erau în același timp străine de formele de viață populară - și, prin urmare, manifestându-se într-o poză sau imagine a unui artist infectat cu concepte străine, s-ar lovi ochii, neobișnuiți cu aceste fenomene din viața de zi cu zi Dacă artistul și-ar dori ca imaginea sau tabloul său să se vândă, ar fi nevoit să caute concilierea dintre cunoștințele dobândite în anatomie, desen, perspectivă, culoare, în aranjarea umbrelor și luminii etc , cu cerințele publicului său, cu formele sale obișnuite de viață, care își lasă neapărat amprenta chiar și asupra acelor idei populare, ale căror prototipuri au trăit de fapt în alte condiții Același lucru este valabil și pentru arhitectură, pentru muzică Am început deja să ne formăm un stil firesc și, mai mult, foarte divers în construcția bisericilor, și chiar dacă au fost construite de străini, cu siguranță trebuiau să fie în concordanță cu cerințele populare; altfel nu li s-ar fi permis să construiască Dacă bisericile

noastre, prin mărimea și splendoarea lor arhitecturală, nu pot concura cu catedralele gotice din nordul Europei sau cu templele Italiei, atunci, din nou, din lipsă de experiență tehnică, și chiar din lipsa mijloacelor materiale pentru ridicarea unor asemenea uriașe cladiri Dar dacă, după dobândirea ambelor, formele străvechi de viață și, în consecință, gustul și nevoile, ar fi păstrate în clasele superioare ale poporului rus, atunci, desigur, orașele și satele noastre nu ar fi presărate cu caricaturi în miniatură ale Sf Catedrala lui Petru din Roma, dar templele ar urma să fie construite în stilul original rusesc, de aceeași dimensiune și bogăție de detalii care ar fi permisă prin întărirea banilor și achiziționarea de mijloace tehnice Dacă formele străvechi de viață ar continua să existe, nu am permite în timpul cultului arii de bravura, sau concerte asemănătoare cu fragmente din opere, așa cum (datorită decretelor bisericești pozitive) nu permitem organele în biserici În toate aceste privințe, am fi Vechi Credincioși, doar Vechi Credincioși înarmați cu toate mijloacele tehnice de care dispune arta occidentală și, prin urmare, ar ieși ceva cu adevărat nou din acest vechi RUSIA ȘI EUROPA Arhitectura seculară, precum și ornamentarea caselor și a ustensilelor de uz casnic, nu au reprezentat o mare dezvoltare în Rus' antic, datorită simplității nevoilor de atunci, dar și pentru că aproape toate clădirile noastre erau din lemn Dar odată cu complicarea relațiilor, cu dezvoltarea gustului și nevoilor (ceea ce nu constituie privilegiul popoarelor europene), cu creșterea mijloacelor materiale de satisfacere a acestora, palatele regilor noștri și conacele bogaților ar avea în mod necesar cresc și s-ar înfrumuseța, dar vor crește și vor fi decorate în funcție de particularitățile nevoilor noastre , conceptul nostru de confort, gustul nostru Acum ei încearcă uneori să realizeze acest lucru prin mijloace artificiale; dar dacă acest lucru este încă posibil în arhitectura și ornamentația bisericească, pentru că tradiția nu s-a stins încă aici, atunci toate eforturile din domeniul arhitecturii și al ornamentării cotidiene rămân la nivelul încercărilor nereușite, pentru că arta se bazează pe viață, și în nici un fel mod pe arheologie, care poate fi de ajutor pentru el Același lucru este valabil și pentru hainele populare De multe ori se întâmplă să se audă că hainele frumoase și apreciate de femei rusești nu sunt altceva decât un costum de teatru, deloc asemănător cu cel departe de a fi atât de elegant pe care îl poartă de fapt oamenii De parcă hainele populare ar fi o uniformă, a cărei formă era determinată cu o precizie pedantă! Este un tip care se schimbă, se diversifică, se împodobește, în funcție de poziția socială, condiția, gustul, panașul celor care îl poartă, păstrându-și doar trăsăturile caracteristice esențiale Portul popular nu presupune neapărat uniformitate și constanță; ea variază în funcție de modă, chiar și atunci când aparține unui singur popor obișnuit și, cu siguranță, s-ar schimba din ce în ce mai frecvent dacă ar aparține tuturor claselor Dacă modele populare nu se schimbă la fel de des ca cele ale societății laice, atunci nu se datorează deloc unor proprietăți speciale ale portului popular, spre deosebire de cel general european, ci din cauza leneviei, golului societății seculare, si mai ales jumatatea sa feminina, se gaseste in aceasta schimbare necontenita principalul continut care umple acest gol al vietii lui Această variabilitate depinde mult și de faptul că managementul modei a căzut în mâinile francezilor, un popor frivol și schimbător prin excelență EUROPEAN După ce am schimbat formele populare, viața, am pierdut, în continuare, originalitatea în industrie Avem discuții aprinse despre libertatea comerțului și patronajul industriei Cu toate

convingerile mele, ader la această din urmă învățătură; pentru că, identitatea politică, culturală, industrială este idealul către care fiecare popor istoric ar trebui să se străduiască; iar acolo unde originalitatea este de neatins, trebuie să fie păzită cel puțin independența Cu toate acestea, nu se poate decât să fie de acord că menținerea acestei independențe, oricare ar fi ea, prin mijloace artificiale, este deja un fenomen trist; și nu ar fi nevoie să recurgem la aceste mijloace artificiale dacă formele vieții noastre, ale căror nevoi, printre altele, trebuie să le satisfacă și industria, și-ar păstra independența Stilul de viață al popoarelor orientale necesită un număr mare de covoare În Persia, covorul nu este un lux, ci o nevoie esențială pentru cea mai săracă clasă și, în consecință, producția de covoare a ajuns acolo atât de perfecționat încât, desigur, pentru patronajul industriei covoarelor, perșii nu au nevoie de niciun fel tarife Același lucru este valabil și pentru șalurile indiene, materialele chinezești de mătase, porțelan, lacuri, vopsele Așa este și la noi, formele și nevoile speciale ale cultului și ținutei noastre preoțești au necesitat îmbunătățirea monedei metalelor, pregătirea glazetovului și a brocartelor, turnarea clopotelor și în toate aceste privințe suntem complet independenți de străini În ce măsură ramura industriei, care corespunde caracteristicilor cotidiene, este în curs de îmbunătățire, se vede în micul exemplu al samovarelor noastre, de la care guvernul francez a considerat necesar să se protejeze cu tarife și diverse restricții la import Într-un cuvânt, întrucât originalul este întotdeauna mai presus de imitație, particularitatea vieții de zi cu zi are drept consecință originalitatea industriei și duce la o politică industrială și comercială mai îndrăzneață Dar când industria este lipsită de acest caracter ca urmare a distorsionării vieții după modele străine, atunci nu mai rămâne decât să-și protejeze măcar independența prin intermediul patronajului Moda actuală, de exemplu, este aplicarea gustului francez și a noțiunilor de eleganță la nevoile vieții; prin urmare, în așa-numitele articole de Paris și RUSIA ȘI EUROPA În general, în ceea ce privește bunurile la modă, Franța va avea un avantaj față de alte țări, nici măcar pentru că aceste produse ale industriei franceze sunt într-adevăr cele mai bune de acest gen (asta poate fi, dar poate să nu fie), dar numai ca volum sunt deja considerate peste tot cel mai bine că sunt francezi Ca urmare a schimbării formelor de viață, poporul rus s-a împărțit în două straturi, care diferă unul de celălalt la prima vedere prin însuși aspectul lor Stratul inferioară a rămas rusească, stratul superior a devenit european - european până la imposibil de distins Dar clasa superioară, mai bogată și mai educată are întotdeauna o influență atractivă asupra celor de jos, care se străduiesc involuntar să se conformeze ei, să devină cât mai mult ca ea Prin urmare, în conceptul de popor se formează involuntar ideea că ceea ce este rus este (în însăși esența sa) ceva mai rău, mai jos Toată lumea, cred, s-a întâmplat să audă expresii în care conceptul de cel mai de jos, de cel mai rău, era combinat cu epitetul rusesc: cal rusesc, oaie rusească, pui rusesc, mâncare rusească, cântec rusesc, basm rusesc, haine rusești, etc Tot ceea ce este atașat acestui nume de rus, este considerat, parcă, potrivit doar pentru oamenii de rând, nu merită atenția oamenilor care sunt mai bogați sau mai educați Cu siguranță un astfel de concept nu trebuie să ducă la umilirea spiritului național, la suprimarea sentimentului demnității naționale?, ci îmbrăcat într-un mediu străin Dar umilirea spiritului poporului, rezultată dintr-o asemenea scindare a poporului în situația sa cea mai exterioară, este,

poate, un rău și mai mic decât neîncrederea generată în popor, care și-a păstrat formele originare de viață, față de acea parte din ea care le-a schimbat În timpul șederii mele în provincia Arhangelsk, unde, după cum se știe, nu a existat niciodată iobăgie și unde, în consecință, este imposibil să le explic neîncrederea și suspiciunea lor față de clasele societății, care sunt amorțite în aparență, m-am întâmplat să am următoarea conversație cu unul dintre industriașii pomeranieni b Eram curios să știu cum judecau pomorii holera, care în dezvoltarea lor depășesc cu mult masa țărănimii noastre Interlocutorul meu nu mi-a ascuns că majoritatea au atribuit și acest lucru EUROPENARE boala otrăvitoare Dar cine, am întrebat, a fost, după părerea lor, implicat în această otrăvire? "Domnilor " "Da, voi și domnii nu aveți niciuna, cu excepția funcționarilor: se poate întâmpla ca funcționarii care servesc suveranului să înceapă să otrăvească oameni?" "Bineînțeles, a răspuns el - dar, în opinia proștilor noștri, suveranul nu știa despre asta, iar germanii i-au mituit pe domni (prin germani au înțeles, așa cum este de la sine înțeles, străini sau europeni în general) -Dar de ce să te otrăvească nemţii? De ce? se știe că nemților nu le place poporul rus Poporul înțelege instinctiv ura pe care o nutește Europa față de Rusia și, prin urmare, fiecare dezastru obișnuit care se întâmplă este înclinat să-l atribuie acestei ostilități, deși bineînțeles că exagerează manifestarea ei Dar cum poate el distinge cu precizie legală de ce este capabilă această ostilitate și de ce este incapabilă? La urma urmei, o parte semnificativă a opiniei publice europene apără contrafacerea monedelor contrafăcute, dacă aceasta are scopul de a prejudicia interesele naționale și de stat ruse; la urma urmei, a protejat jandarmii-umeraşe şi pumnale; la urma urmei, își astupă urechile și închide ochii în fața unor dovezi clare de incendiere politică rău intenționată; la urma urmei, Europa tolerează, și chiar nu doar tolerează, ci și susține cu autoritatea ei morală și, dacă este cazul, cu forță materială, violența turcească (tâlhărie, viol și omor) împotriva grecilor și slavilor, numai din vrăjmășie față de Rusia iar slavii Este posibil, după aceasta, să judeci poporul rus prea aspru, dacă nu trasează cu exactitate linia la care se poate extinde această ostilitate? Dar nu acesta este ideea, ci faptul că înfățișarea străină a claselor noastre europenizate duce poporul în ispită, determinându-i să-i considere capabili să se mute într-o tabără ostilă Rusiei "Se întâlnesc după rochie, îi escortează după minte", spune proverbul; de ce este atât de înțelept ca oamenii să judece adesea sentimentele și după rochie? "Și nu este firesc să ia o oră pentru un dușman Dacă asemănarea modului de viață ar uni mai mult partidul presupus aristocratic Vesti cu restul masei poporului rus, ar putea acest partid să-i considere pe magnații polonezi mai aproape de RUSIA ȘI EUROPA pentru inima ei, mai degrabă decât pe țăranii ruși din provinciile vestice care îi sunt complet străini? De asemenea, se știe că mulți oameni au considerat îmbrăcămintea armatei - diferită de cea a poporului, printre altele, necesară pentru că separă soldații de oameni și, în caz de indignare, interferează cu unirea lor reciprocă În ochii acestor politicieni, îmbrăcămintea și înfățișarea nu sunt, în consecință, atât de nesemnificative pe cât pretind alții, deși semnificația care le este atribuită, în această opinie, este complet greșită Se spune că ținuta populară diferă peste tot de costumele claselor superioare - diferă, desigur, dar păstrează totuși același tip În esență, fracurile europene, redingotele, paltoanele sunt aceleași camisole, wams, care sunt purtate și de țăranii din statele europene, doar cusute mai atent, din cele mai bune țesături, oarecum modificate

și îmbunătățite în stil - și aceste diferențe merg destul de treptat , ca modificări ale gradelor de bunăstare ale diferitelor clase La noi diferența este tipică, generică și nu diferența de variații pe aceeași temă? În cele din urmă, natura îmbrăcămintei și a tuturor mobilierului de uz casnic are o influență importantă asupra contopirii popoarelor subordonate cu oamenii dominanti Statul rus include multe naționalități mici, pe care nu le-a cucerit, nu le-a supus cu forță , ci le-a luat sub protecția sa Aceste popoare (cum ar fi, de exemplu, georgienii, armenii) nu au niciun motiv să fie ostile Rusiei și, într-adevăr, nu sunt ostile ei Ei, în masă, își păstrează nestingherit formele naționale de viață Dar indivizii, intrând în întinderea vieții comune de stat, vor încerca întotdeauna să adopte situația de viață a claselor superioare ale poporului conducător Totuși, în același timp, tocmai în rândul acestor personalități avansate se naște regretul față de fosta identitate politică a națiunii lor, pierdută iremediabil în ciclul istoric, sau un vis al renașterii sale viitoare Ambele eforturi sunt opuse una față de cealaltă și, din moment ce cea din urmă nu are o bază internă, atunci cu o oarecare putere a primei eforturi mai reale, dispare ca un vis irealizabil Dar dacă nu găsește opoziție față de ea însăși în această primă încercare, sau chiar își găsește sprijin în ea, atunci educația publică a acestora (lipită în mod necesar de politică BVROPEINICHANIE Identitatea teoretică) a naționalităților nu duce la contopirea lor cu naționalitatea care domină statul, ci la separarea de acesta, care servește la vătămare reciprocă Pe vremuri, fără nicio violență, diverse murze tătare, prinți circasieni, băștinași germani s-au transformat în nobili ruși, pentru că nu aveau altă cale de ieșire pentru ei, fie să rămână în înstrăinarea lor tribală, fie să se contopească cu poporul rus Dar acum, după ce situația de viață a claselor superioare ale societății ruse și-a pierdut caracterul național, a devenit paneuropeană, un astfel de rezultat s-a deschis Pentru a intra în arena vieții generale de stat a Rusiei, nu este nevoie să devii rus în maniere și obiceiuri, nici măcar nu există posibilitatea de a deveni rus în acest sens, ci trebuie să-ți asume o înfățișare paneuropeană Dar acest caracter integral european, care este în esență ostil caracterului ruso-slav, nu slăbește, ci întărește acea cotă de înstrăinare, care este mai mult sau mai puțin caracteristică oricărui străin, iar din această fuziune se nasc acei tineri Armenii, tineri Georgia, oh, ceea ce am auzit recent, și poate că tânăra Mordva, tânăra Chuvashia, tânăra Yakutia, tânăra Yukagiriya se vor naște, despre care încă nu disperăm să auzim) A doua formă de europenism, am spus, constă în dorința de a transfera instituții străine pe pământ rusesc, cu ideea că tot ce este bun în Occident cu siguranță va fi bine și la noi În acest fel ne-au fost transplantate diverse ordine birocratice germane, organizare urbană etc Pentru a analiza toate aceste transplanturi și toată influența lor dăunătoare asupra vieții rusești, ar fi necesar să scriem un întreg volum, pentru care nu simt cea mai mică vocație din mine - da, nu este mare nevoie de o astfel de muncă, pentru că experiența a arătat suficient că nu sunt acceptați la noi, se usucă pe viță și necesită constant o nouă aprovizionare; și, dimpotrivă, aceeași experiență vorbește suficient de elocvent, încât acele schimbări din viața noastră socială și statală, care decurg din nevoile interne ale oamenilor, sunt adoptate cu un succes neobișnuit și în curând cresc atât de mult încât îneacă transplanturile pipernicite Deci, cea mai mare reformă istorică a domniei actuale, care a redat poporului rus libertatea sa originală (în noutatea căreia au auzit vechii noștri credincioși - RUSIA ȘI EUROPA tsam familiar lor

antichitate), nu a fost produs după modelul occidental sau Ost-Zea, ci după un plan original care a întărit binele poporului timp de multe, multe secole Dar poate părea că o altă reformă, concurând cu ea în influența sa benefică, justiția, nu este altceva decât un transplant al sistemului judiciar occidental Dar, în primul rând, a înlocuit sau înlocuiește cu sine forma de judecată împrumutată din Occident și, dacă este împrumutată, atunci, desigur, este mai bine să împrumuți bine decât rău În al doilea rând, dacă luăm în considerare elementele din care constă noul sistem judiciar, nu este greu de convins că cel special occidental joacă un rol foarte secundar în el *) Și anume, aceste elemente sunt: publicitatea și caracterul articulat al instanței, independența acesteia față de administrație, absența succesiunii în instanță și, în final, avocația Glasnost și oralitatea au fost printre noi formele originale de judecată Independența față de administrație este o consecință necesară a complexității vieții civile Urme ale ei sunt vizibile în vechea curte rusească de către bătrânii labiali, urme care nu s-au putut dezvolta tocmai pentru că chiar în momentul în care complicarea vieții civile a început să se instaleze în noi, firul tradiției judiciare s-a rupt Procesul cu juriu conform conștiinței **), există un început predominant slav, asemănător spiritului și caracterului slav, astfel încât pe baza acestuia Hhomiakov a exprimat ideea originii slave a anglo-saxonilor, care , dacă germanii de origine, atunci chiar de locul de reședință trebuie să fi fost sub influență slavă prelungită Prin urmare, am returnat doar ale noastre Moșia instanței, instanța semenilor, precum și instanța patrimonială, precum și subordonarea moșiilor inferioare instanței celei superioare sunt principii pur occidentale; unele dintre ele ne-au fost aduse, iar din ele abia începem să ne eliberăm *) Tot ce a scris altcineva aici este o prostie Reforma abia începea și se dorea să se creadă și, prin urmare, se credea că va căpăta un caracter rezonabil - de fapt, s-a transformat într-o natură de curry străin Cu o mai mare sobrietate de gândire, acest lucru poate și ar trebui să fie prevăzut **) Există, aiurea, o formă corespunzătoare doar structurii epice primitive a naționalității, și nu complexității statului EUROPEAN aștepta În ceea ce privește profesia de avocat, pe de o parte, este o cerință a incapacității naturii umane de deplină imparțialitate De altfel, în locul unei dezbateri contradictorii între procuror și apărare, ar fi mult mai bine să se introducă juriului un raport imparțial, în care să fie expusă, fără exagerare, întreaga forță a probelor pro și împotriva acuzatului și fără subestimare Dar o asemenea imparțialitate este greu de realizat Încearcă să joci șah cu tine însuți Aici, se pare, nu există niciun motiv să fii dependent de negri sau albi; și, totuși, observându-te pe tine însuți, vei observa cu siguranță că, dacă nu în mod constant, atunci cel puțin uneori iei de partea mâinii drepte sau stângi și joci mai rău una decât alta Prin urmare, este necesară separarea apărării de acuzare Este adevărat că, pe de altă parte, urmărirea și apărarea avocaților poartă și un caracter pur occidental, caracterul unei lupte cu care este pătrunsă toată viața europeană Acolo unde totul era împărțit în partide ostile, pături sociale și corporații, era necesar și instanța trebuia să capete caracterul unui duel - acuzații și scuze cu orice preț; și de aceea acest caracter al duelului verbal judiciar este stânca pe care avocații noștri trebuie să o evite prin toate mijloacele, pentru ca noua noastră instanță să nu sufere un accident *) Avocații noștri sunt exact în aceeași poziție cu artiștii noștri care au mers la școală cu profesori occidentali Pentru ca instanța noastră să dobândească un caracter

rusesc original, avocații noștri trebuie la fel de precis să poată împrumuta de la profesorii lor doar tehnica, și nu spiritul profesiei juridice europene Este o sarcină la fel de dificilă pentru ei ca și pentru artiști și le este la fel de greu să o rezolve fără ajutorul societății Poate că, în acest sens, societatea și-a păstrat mai multă originalitate în cerințele sale decât în raport cu situația cotidiană a vieții - deja pentru că adevărul judiciar este o nevoie mai urgentă pentru toate secțiunile societății (inclusiv pentru cele care nu s-au europenizat încă) decât estetică cerințe Mai mult, în raport cu instanța, nimeni nu va putea *) Neevitat, dar din nou caricaturat întărit RUSIA ȘI EUROPA se revarsă în Vechii Credincioși, ca în raport cu splendoarea și ritualul bisericii Prin urmare, se poate spera că presiunea unanimă a întregului public sau (în acest caz, mai corect) toată opinia populară va forța bara să adere la piesa populară; sau poate nu, cine stie *)? Să privim din nou la a treia mare reformă emancipatoare a domniei prezente - eliberarea cuvântului tipărit de legăturile cenzurii Libertatea de exprimare nu este un drept sau un privilegiu politic, ci un drept natural În consecință, în eliberarea de cenzură, prin însăși esența materiei, nu mai poate exista nici un împrumut din Occident, nici o imitație; căci altfel mersul pe două picioare, și nu în patru picioare, ar putea fi considerat o imitație a cuiva Cenzura însăși a fost rezultatul vieții noastre imitative, un rezultat care nu este cauzat de nimic; încetarea sa a fost restabilirea ordinii naturale a vieții publice Dar cenzura nu a fost doar abolită: ea a fost înlocuită (pentru periodice, cel puțin) cu un nou sistem de avertismente Este acest sistem un fenomen original (adică, un fenomen cauzat de nevoile interne ale oamenilor și ale vieții de stat din Rusia) sau este doar un transplant, similar cu organizarea breslei și a breslei a orașelor etc , un transplant bazat pe principiul că existentul oriunde în țările Occidentului iluminat este ipso facto deja util, benefic, iluminator și necesar Rusiei? Pentru a rezolva această întrebare, trebuie să apelăm la o analiză a proprietăților puterii cu care este înzestrată presa periodică și a acelor calități care deosebesc sistemul de avertismente de urmărirea penală a infracțiunilor, formulate pozitiv de legile presei Fără îndoială că sistemul de avertismente nu se bazează pe principiul justiției legale, potrivit căruia pedeapsa trebuie să corespundă întotdeauna infracțiunii; căci, chiar dacă se asumă cea mai deplină imparțialitate în biroul administrativ sau în persoana responsabilă de presă, totuși cele trei avertismente sunt aproape întotdeauna mult mai sensibile pentru editor, care poate fi lipsit de toată averea sa, decât cele mai severe a pedepselor judiciare la care poate fi supus Între timp, cel mai mult *) S-a dovedit că nu EUROPEAN necesitatea de a recurge la avertismente - în loc să pună în judecată jurnalul vinovat - se vede deja că abaterea editorului este atât de îndoielnică, atât de nesigură, încât, după toate probabilitățile, instanța nu ar fi găsit ocazia să-l acuze În consecință, sistemul de precauții trebuie să se bazeze pe începutul autoapărării, care, fără îndoială, nu poate fi refuzat nici societății, nici guvernului, și în virtutea căruia acesta din urmă recurge uneori la măsurile cele mai severe, chiar crude - pentru a preveni acțiuni și nu foarte criminale (dacă le privești din punct de vedere pur legal), dar care amenință cu o mare nenorocire pentru societate Deci, de exemplu, simpla frivolitate poate face o persoană să încalce regulile de carantină; cu toate acestea, pedeapsa cu moartea se datorează pentru aceasta, având în vedere consecințele teribile pe care le poate avea acest act necugetat și frivol În consecință, sistemul de

avertismente este pe deplin justificat dacă răul pe care ar trebui să îl prevină poate avea consecințe într-un mod similar cu încălcarea regulilor de carantină În general, se crede că atât efectul util, cât și nociv al presei constă fie în informarea cititorilor asupra anumitor convingeri pe care nu le-au avut deloc, fie în schimbarea acelor convingeri pe care le aveau Există însă o convingere, un sistem coerent de gânduri conectate logic între ele și, prin urmare, presupune în mod necesar un grad semnificativ de dezvoltare mentală și o muncă mentală semnificativă Prin urmare, masa publicului (chiar și în cele mai educate țări), de fapt, nu are convingeri independente și cu greu dacă poate avea; ceea ce se numește persuasiunea maselor este rezultatul obișnuinței transmise și dobândite prin educație sau prin acțiunea mediului Prin urmare, aceste convingeri sunt întotdeauna remarcabile prin stabilitatea lor neobișnuită, ele se formează și se schimbă doar prin secole de muncă invizibilă a întregii serii de generații Este aproape imposibil ca un scriitor sau un jurnal individual să comunice noi convingeri maselor chiar și ale claselor avansate sau să-și schimbe vechile convingeri Este mai greu decât să forezi o stâncă Masa oamenilor, neavând nici timp, nici înclinație, nici capacitatea de gândire persistentă prelungită, este înzestrată, ca să spunem așa, cu o putere de reflexie în raport cu RUSIA ȘI EUROPA prin acţiunea celor mai logice, mai elocvente convingeri Chiar dacă există o mângâiere pe cap, ea se va ține totuși de a ei, din timpuri imemoriale transmise ei, familiară și asimilată de acțiunea mediului social Pentru a fi siguri de dreptatea a ceea ce s-a spus, este necesar doar ca fiecare persoană gânditoare și care are pretenția de a convinge să-și amintească dacă s-a întâmplat să convingă sau să schimbe mulți oameni în viața lui în ceva și cât de des a făcut-o el însuși se întâmplă să fie convins sau convins de alții în ceva? Dar, dacă masa (majoritatea) este atât de puțin flexibilă la convingeri în general, atunci astfel de convingeri, care ar constitui principiul moral al activității, depășind sugestiile de interes, apatie, rutină, sunt chiar incomparabil mai puțin comune Dar numai o astfel de convingere are semnificație practică e; numai astfel de convingeri pot fi puse în valoare dacă sunt utile și binefăcătoare; Dar dacă condamnările în general sunt rare, frecvente și în special convingeri vii, presa periodică, și mai ales ziarele cotidiene, trebuie să fie recunoscută drept cel mai rău conducător de convingeri Varietatea subiectelor pe care le tratează împiedică concentrarea atenției, această primă condiție pentru dobândirea oricărui fel de convingere Astăzi se vorbește despre problema estică, mâine despre problema Luxemburgului, poimâine despre îmbunătățirea vieții clerului, apoi despre sistemul de învățământ public, despre rusificarea regiunii de vest, despre reforma judiciară, apoi se întorc iar la întrebarea răsăriteană etc , etc Și toate acestea se citesc ușor, de altfel, printre miile de știri de actualitate raportate, distorcând atenția Cum se poate forma o convingere, cu atât mai puțin schimbată, printr-o astfel de lectură? În raport cu convingerile, marile scrieri serioase au o influență incomparabil mai mare, deși nici directă și imediată Doar câțiva oameni au timpul, înclinația și capacitatea de a se gândi la ele - și în acest fel de a se baza pe noi convingeri sau de a schimba vechile convingeri Acești puțini oameni le comunică încet mai departe, mai ales prin școală (în care mintea tânără, nedetursată încă de griji lumești, încă flexibilă din fire, se hrănește cu ele și le asimilează în sine), sau prin cercuri restrânse EUROPEAN pentru oamenii de gândire, lucrând împreună pentru a dezvolta noi convingeri, din care ceva, încetul cu încetul, intră în conștiința

generală Această neputință a presei periodice, și mai ales a cotidianului, de a răspândi și de a schimba convingerile este pe deplin confirmată de experiență De exemplu, în anii douăzeci ai acestui secol, în Franța a apărut învățătura Saint-Simoniștilor Scrierile lui Saint-Simon au fost asimilate de câțiva studenți Au căutat cu cele mai mari eforturi noi adepți și, în cele din urmă, au alcătuit un mic cerc de admiratori ai noii școli Pentru a o răspândi, au început să publice revista "le Globea Câți susținători a câștigat pentru ei? Aproape nimeni Același rezultat nesemnificativ a avut și organul fourierist "Democrație pacifique" Se va spune că aceste învăţături nu s-au răspândit pentru că bunul simţ al publicului a respins aceste teorii excentrice; cu toate acestea, prin tratate separate și propagandă orală personală, ei și-au găsit adepți pentru ei înșiși și pe cei foarte talentați Să luăm exemplul unei doctrine care a devenit mai răspândită și a devenit parte din viața multor state, doctrina comerțului liber Și-a făcut loc în convingerile publicului prin departamente și cursuri de economie politică, dezbateri în camere, propagandă orală personală, dar unde este jurnalul zilnic căruia și-ar datora succesul? Este posibil, totuși, ca presa periodică, venerată ca una dintre principalele forțe sociale ale timpului nostru, să fie esențial nesemnificativă în influența sa? Se poate ca o prejudecată să pună astfel de speranțe asupra ei și să trezească astfel de temeri împotriva ei? Nu, presa periodică și mai ales zilnică este, într-adevăr, o forță enormă; dar această forță se bazează nu pe răspândirea convingerilor, ci pe trezirea și clarificarea intereselor, pe trezirea în aceste interese a conștiinței puterii cuiva {Ziarul, care a putut observa un anumit interes existent în public și să-i aprecieze importanța, scrie o serie de articole de frunte care îl clarifică Citind articolul, cititorul vede în el o declarație a ceea ce a gândit "Da, acestea sunt gândurile mele! exclamă el, nu fără plăcere interioară, simțindu-se măgulit de faptul că înalta autoritate a ziarului îi răsună gândurile Cu toate acestea, în cea mai mare parte, cititorul se înșală oarecum; ceea ce el consideră că gândurile sale erau doar senzații mai mult sau mai puțin obscure, neclare, fragmentare și numai RUSIA ȘI EUROPA dar după ce le citesc expunerea în ziar, îi devin clare Ce s-a întâmplat cu unul, se întâmplă cu sute, mii de cititori Toată lumea dorește să-și împărtășească interesele, care i-au fost clarificate, cu alții și învață că ele nu sunt exclusiv proprii lui, ci constituie opinia majorității cunoștințelor sale Astfel, interesele publicului nu sunt doar clarificate, dar ei primesc conștiința părții lor, se ridică la nivelul opiniei publice Ziarele, așadar, având o semnificație cu adevărat socială, sunt parcă obstetricieni ai opiniei publice, ajutându-l să apară în lumina lui Dumnezeu Dreptatea acestui lucru nu este, de asemenea, greu de demonstrat prin cele mai convingătoare exemple Ziarul care are cea mai mare influență publică este, fără îndoială, English Times, dar ea este cea care nu-și propovăduiește niciuna dintre părerile ei, ci încearcă doar să-i expună cu pricepere pe cei care domină societatea engleză asupra cutare sau cutare problemă, pentru a observa publicul englez interesele, să le înțeleg și astfel să-l ridic la rangul de forță socială Îmi voi lua libertatea de a cita un scurt extras din lucrarea lui Kinglek despre Războiul Crimeei, în care, cu ocazia influenței acestui ziar asupra caracterului Războiul de Est, se povestește istoria originii celebrului ziar și metoda prin care se ghidează A existat o companie în Anglia care aduna tot felul de știri, reclame, anunțuri și le tipări în pliantul pe care l-a publicat " Acum câțiva ani", spune Kingleck, insuficient Se părea

că fiecare "englez" ar fi încântat să afle, fără să-și părăsească șemineul, "ce crede masa compatrioților săi despre principalele întrebări" ale zilei Scrisorile primite de la corespondenți ofereau deja "unele mijloace de obținere a acestui tip de informații" și liderilor grupării li s-a părut că, cu oarecare dificultate și cu costuri moderate, se poate constata ce opinii "începea să intre în vigoare , și să prevadă direcția e, care "își vor primi fluxul" Se spune că cu această intenție "au început să folosească în urmă cu câțiva ani un duhovnic care nu avea" loc de muncă, dotat cu subtilitate și perspicacitate "I s-a încredințat datoria de a se plimba prin locurile publice" și de a asculta ce cred oamenii despre principalele moderne EUROPENARE "alte intrebari " Nu era nevoie ca el să asculte prostiile extreme și cu atât mai puțin părerile celor mai inteligenți "oameni Datoria lui era să aștepte - "până când a observat că un gând comun de zi cu zi "a început să fie repetat în multe locuri și de mulți oameni care, după toate probabilitățile, nu se văzuseră niciodată Acest "gând general" era prada pe care o căuta și pe care o aducea acasă stăpânilor săi Era atât de afumat; acest exercițiu, că, în timp ce el era în serviciul companiei, "rareori era indusă în eroare" și, deși după aceea "deseori a înșelat în căutarea de informații de acest fel", ea "nu a eșuat niciodată să facă tot ce depindea de ea în căutarea "pentru inima națiunii"" "Înarmați cu datele astfel culese, liderii au făcut pregătirile necesare pentru difuzarea acestora; nu au afirmat cu îndrăzneală că opinia pe care o obţinuseră tocmai "constituie opinia publică a ţării Metoda lor a fost următoarea: i-au forțat pe publiciști deștepți să argumenteze în favoarea unei opinii pe care, așa cum credeau ei, națiunea era deja "gata să o accepte; și presupunând că informațiile pe care le-au dat erau corecte, dovada acesteia trebuie, desigur, să fi fost auzită cu mare plăcere Cei care "deja s-au hotărât, l-au văzut stabilit și dovedit cu mult mai multă pricepere decât ei înșiși" ar fi putut face; cei care nu avuseseră încă timp să-și formuleze singuri această opinie au fost foarte puternic motivați să facă acest lucru, văzând "calea aleasă de companie, care (după cum știa toată lumea)" a depus toate eforturile pentru a urmări schimbările în spiritul "societății" " Raportul pe care ziarul l-a dat în avizul întocmit de "public" a fost atât de strâns amestecat cu dovezile în favoarea acestei opinii, încât cel care a privit ziarul "de fapt pentru a afla cum gândesc alții" a rămas uimit când a citit pe de altă parte, "cel care și-a închipuit că este ghidat de puterea "dovezilor" logice, în esență, nu a ascultat decât de ghidul "care l-a informat că societatea a ajuns deja la o înțelegere, obligându-l să meargă alături de mulțime Așa cum "pronunțarea profeției este uneori pasul principal către * RUSIA ȘI EUROPA împlinirea lui: la fel și zvonul, care afirmă că masele au acceptat o anumită opinie, produce adesea acea coincidență de gânduri, despre care s-a declarat prematur că există deja Din operarea acestui dublu proces a rezultat, desigur, că opinia publicului englez era în general de acord cu acesta, a scris TÒ companiei; și cu cât se uitau mai mult la ziarul - "ca o adevărată expresie a spiritului național, cu atât a primit mai multă publicitate " "Dar, deși compania avea toată această putere în mâinile sale, caracterul ei era de așa natură încât nu putea să o folosească într-un mod arbitrar, capricios, dăunător, fără să "facă mare rău comerțului său ciudat; căci, "prin însăşi esenţa sa, caracterul său nu era autocratic, ci reprezentativ: era forţat de însăşi legea existenţei sale"; să fie în cel mai strâns acord cu "întreaga naţiune" Și avem un exemplu similar Ziarul cu cel mai mare număr de abonați, cu cea mai mare influență - fără îndoială,

Moskovskaya Vedomosti Predică ea vreo doctrină nouă, își impune credințele publicului? În cele mai multe cazuri, nu Nu cuprinde decât cu siguranța interesului care există deja în societate, deși, după toate probabilitățile, nu are în slujba ei un duhovnic pătrunzător care să o anunțe despre starea opiniei publice O astfel de față nici nu ar ajuta-o prea mult, pentru că la noi încă este imposibil să asculti cu urechea la opinia publică: trebuie mai întâi trezită Moskovskaya Vedomosti datorează această capacitate de a observa interesele publice pentru succesul său în problema poloneză, în problema metodei clasice de educație în instituțiile de învățământ secundar Dar aceeași Moskovskiya Vedomosti arată că acolo unde se îndepărtează de metoda care alcătuiește puterea și semnificația lor, își pierd influența "Moskovskaya Vedomosti în politica comercială apără sistemul comerțului liber, teoria excesului de bancnote etc și, în ciuda numărului mare de cititori ai ziarului, aceste teorii predicate de acesta nu sunt inculcate; dimpotrivă, totul arată că comerțul liber cu blestemele sale pierde teren sub picioarele noastre din ce în ce mai mult - că opinia publică, comerțul extrem de liber EUROPEAN cu șapte ani în urmă, se ajunge treptat la o viziune mai sensibilă a intereselor economice ale Rusiei Acolo unde, așadar, "Times * " nostru se abate de la prototipul său, acolo acțiunea sa este nesemnificativă Noi convingeri sau schimbări în cele vechi nu pot fi aduse de un cotidian Și astfel, puterea presei periodice nu este independentă și originală, ci doar condiționată, fiind în cea mai strânsă dependență de interesele care există în public pe lângă aceasta Dacă aceste interese nu sunt sesizate de presă, dacă convingerile personale ale redacției feresc de aceasta interesele majorității, efectul ziarului va fi nesemnificativ; dacă își ia în cap să promoveze idei care sunt contrare intereselor publicului, va fi și mai nesemnificativ Toată puterea presei periodice constă în coordonarea cu ei Prin urmare, dacă interesele existente în societate sunt în conflict cu interesele și scopurile guvernului, atunci nu poate exista nicio îndoială că guvernul trebuie să recurgă neapărat la mijloacele de frânare a presei pentru a preveni trezirea acestor anti-interese sociale sau antiguvernamentale, să-și înțeleagă publicul și să le arate puterea lor Același curs de acțiune este perfect potrivit aici, care pedepsește simpla frivolitate cu o severitate extremă, dacă poate provoca nenorociri incalculabile țării Dar să ne imaginăm că o țară protejată de carantină împotriva infecției este locuită de un trib care nu are nicio predispoziție la acea boală epidemică care predomină în prezent Ar fi potrivit, doar de dragul păstrării regulii general acceptate, pentru uniformitate și simetrie, din imitarea reglementărilor străine de carantină, să-i împușcăm pe cei vinovați de încălcarea regulilor de carantină? Nu ar fi suficient, în acest caz, supunerea infractorilor la pedepse pe baza legală generală a potrivirii pedepsei cu vinovăția infractorului? Nu este evident, în plus, pentru fiecare persoană conștiincioasă că în societatea rusă interese antisociale, antistatale, antiguvernamentale nu există deloc și, în consecință, presa periodică rusă (prin însăși poziția sa, indiferent de bunăvoință), fiind puternic pentru bine, complet neputincios pentru rău? În raport cu ea, urmând RUSIA ȘI EUROPA în consecință, nu există un caz de autoapărare, apărare necesară; și dacă vreun jurnal s-ar face vinovat de încălcarea reglementărilor de presă, atunci această vină nu poate amenința în niciun fel calamități sociale, chiar și la cea mai mică scară, nici acum, nici în viitorul apropiat, în ceea ce privește înțelegerea umană și, prin urmare, umană solicitudine poate apuca În consecință, în conformitate cu starea spiritului public din Rusia,

urmărirea judiciară obișnuită, plătirea pedepsei legale cuvenite contravenientului împotriva reglementărilor din presă, este destul de suficientă pentru scopul său și, în consecință, sistemul de avertismente administrative nu este înrădăcinat în nevoile și nevoile oamenilor, dar este un produs b, născut într-o situație diferită, în condiții de viață diferite, adus nouă de la un străin Aceste exemple sunt suficiente pentru a afla ce trebuie înțeles prin europenism în instituții, în activitățile guvernamentale) A treia formă de europenism (și, în plus, cea mai pernicioasă și nocivă) constă în a privi fenomenele vieții interne și externe a Rusiei din punct de vedere european și prin ochelari europeni Această privire, încercând cu orice preț să aducă fenomenele vieții rusești sub normele vieții europene, făcând acest lucru fie inconștient (datorită secăturii izvorului originar al gândirii rusești), fie chiar conștient (cu scopul de a oferi acestora) fenomene de onoarea și demnitatea de care erau parcă lipsiți dacă nu aveau un caracter european), au produs multă confuzie și tot felul de confuzii în domeniul științei și vătămări incalculabile în practică Nu vom lua în considerare consecințele primului fel, ci vom acorda atenție doar la câteva exemple în care influența dăunătoare a acestui tip de europenizare asupra vieții interne și externe a Rusiei s-a arătat (sau trebuie să arate) În Statele Unite, cele două partide principale în care sunt împărțiți politicienii de acolo se numesc Republicani și Democrați Aceste nume sunt împrumutate din ordinea europeană a lucrurilor străine Americii și, prin urmare, nu exprimă deloc esența aspirațiilor părților menționate mai sus Ce înseamnă partidul republican într-o țară în care nu există monarhie și unde nimeni nici măcar nu aspiră la ea? Ce înseamnă un partid democratic acolo EUROPEAN unde întreaga societate este organizată pe baze democratice? De fapt, republicanii americani sunt apărătorii centralizării politice, iar democrații sunt apărătorii izolării politice a statelor Aici însă, împrumutul din lumea extraterestră europeană nu a mers mai departe decât denumirea, și deci reprezintă doar o confuzie de nomenclatură - ajungând în punctul în care democrații americani sunt tocmai reprezentanții tendințelor aristocratice ale societății locale Dar această confuzie de nomenclatură nu a avut niciun efect practic, deoarece americanii sunt obișnuiți să-și trăiască propriile vieți La noi, din păcate, împrumutul de nomenclatură produce o confuzie mult mai semnificativă, deoarece clasele noastre sociale superioare, obișnuite să ducă o viață străină mental, transferă involuntar idealurile europene pe care le-au citit și pe care le-au căutat în viața reală, limitându-le la fenomenele noastre sociale , identice ca nume cu cele europene, nume dat pe baza celei mai superficiale analogii Astfel, aristocrația și democrația au apărut în Rus' Însuși cuvântul "aristocrat, aristocrat" a apărut recent cu noi, împreună cu poveștile din înalta societate care, la un moment dat, au inundat literatura noastră și au făcut să bată inimile doamnelor de provincie de dorința de a merita acest titlu măgulitor, asemănându-se, felul lor de a viața și tonul care predomină în casele lor la acea idee, pe care o combinau cu cuvântul "aristocrație"* Aristocrația, aristocrația, așa cum este aplicată Rusiei și societății ruse, nu a însemnat și nu înseamnă nimic altceva, precum luciul și tonul secular, dominând în casele metropolitane bogate, nimic altceva, ca oamenii, timp de câteva generații de succes, cu un mare succes acord de perfecțiune pentru a adopta manierele foștilor marchizi francezi sau actualii lorzi englezi Aristocrația rusă, aristocrația rusă, nu au alt sens Dar acolo unde nu există conținut interior, există aspect, nume,

titlu - totul Și acum avem organe ale opiniei publice imaginare cu tendințe aristocratice Cât de absurde și în același timp dăunătoare asemenea vederi împrumutate de la altcineva, se vede din concluziile la care ajung Aristocrația occidentală nu este un fenomen intenționat RUSIA ȘI EUROPA caracteristică oricăruia dintre statele europene și o instituție de origine paneuropeană în sensul deplin al cuvântului, care a căpătat o oarecare culoare națională abia mai târziu, când popoarele care făceau parte din monarhia unică francă s-au despărțit în mare măsură, așa cum se spunea de mai sus Desigur, o astfel de origine comună a dus la solidaritatea tuturor intereselor aristocratice europene Prin urmare, când Revoluția Franceză a declarat acasă un război cu moartea instituțiilor aristocrato-feudale, toate aristocrațiile s-au simțit rănite Chiar și Anglia, care se bucura de instituții libere acasă, a considerat necesar să-și adune toate puterile pentru apărarea principiului aristocratic Cunoscând spiritul care a călăuzit întotdeauna politica engleză, nu se poate presupune că o singură indignare altruistă (excitată de nebuniile, furiile și crimele care au marcat Revoluția Franceză) a constituit forța motrice care a forțat Anglia să se arunce într-o luptă memorabilă de douăzeci de ani cu Franța, o luptă care a pus capăt înfrângerii vizibile a Franței, dar, în esență, a răsturnat principiul aristocratic, nu numai pe continent, ci și în Anglia însăși Solidaritatea tuturor aristocrațiilor europene a fost adevărata forță motrice din spatele luptei care a constituit conținutul istoric de la sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea, care a dat naștere democraților francezi să vorbească despre o alianță a aristocrațiilor și monarhiilor împotriva libertății și bunăstării popoarele În conformitate cu aceasta, aristocrația noastră imitativă a Vesti și a partidului său nu a putut decât să se agațe de această solidaritate aristocratică universală și a început să ceară o alianță între aristocrația rusă imaginară cu foarte imaginara nobiliare poloneză și baronia austriacă lucru, nu există nicio îndoială că nobilimea poloneză este dușmanul primordial, fundamental și cel mai mare al poporului rus, care este protectorul și patronul nobilimii poloneze - care spune că tigaia poloneză este mai aproape de inima ei decât țăranul rus occidental ? EUROPEAN perniciozitatea poporului rus, fiind mijlocitor și apărător al celui mai mare dușman al său? La asta duce imitația; iată rezultatele transferului de opinii și tendințe europene pe pământul rusesc Dar, dacă avem aristocrați cu gânduri europene, cu siguranță avem și democrați prietenoși cu euro Să ne amintim articolele scrise din tabăra noastră democratică (în felul "netact național"), să ne amintim de alianța democraților noștri cu dreapta poloneză și vom vedea că europenismul democratic era la fel de gata să trădeze poporul rus ca și un sacrifică celor mai mari dușmani ai lor, acceptând, pentru a-i face mai mult rău, atât înfățișarea aristocratică, cât și democratică Întrucât atât aristocrația, cât și democrația sunt elementele reale, forțele reale ale societății europene, atunci, alături de manifestările lor excepționale înguste (sub formă de junkerism și sub formă de demagogie, numită roșu), din ambele părți, se poate nu numai indică manifestări cu adevărat sănătoase aceste elemente ale vieții europene (fenomene precum aristocrația contelui Bismarck și democratismul contelui Cavour sau Garibaldi), dar aceste părți sănătoase chiar constituie principala forță a ambelor părți Dimpotrivă, evreimea noastră aristocratică și democratică, în lipsa unui conținut intern, trebuie să reprezinte în mod necesar un fenomen aparținând categoriei caricaturii Că Junkerismul nostru este un fenomen arogant,

hibrid, bastard, cu excepția ziarului Vest, aproape nimeni nu se îndoiește pentru a aduce în lumea lui Dumnezeu o diformitate asemănătoare teoriei contopirii aristocrației tenace a periferiei noastre sub dominație a aristocrației născute moarte a nucleului nostru de stat, pentru a conduce împreună poporul, și în acest sens giratoriu, imposibil de a produce o unificare statală, atunci când oamenii statului sunt periferii sau constituie deja un întreg etnografic și organic cu oamenii din nucleul statului, sau nu vrea altceva decât să fuzioneze cu ei într-o asemenea unitate, iar aristocrația acestor periferii constituie singurul obstacol în acest sens RUSIA ȘI EUROPA cărora imposibila unire a aristocrației nucleului statal (chiar dacă ar exista) nu ar avea de ales decât să contribuie la scopurile dezbinătoare ale aliaților lor Dar, dacă originea non-rusă a acestui pseudo-aristocratism este evidentă și nimeni nu contestă, atunci, pe de altă parte, pseudo-democratismul nostru, sau cea mai deplină manifestare a lui, cunoscută sub numele de nihilism, vor să atribuie un rus proveniență proprie cu orice preț Când prietenii noștri europeni repetă în toate felurile că societatea rusă și poporul rus sunt sfâșiați de natura cea mai pernicioasă a doctrinelor socialiste, materialiste, democratice - când, în cuvintele lor, democrația rusă amenință bunăstarea Europei, la fel ca rusă absolutismul l-a amenințat înainte - atunci nu este nimic de surprins, este în ordinea lucrurilor - à la guerre comme à a guerre Dar iată ce este surprinzător: cum un ziar ca Moskovskie Vedomosti (de obicei privește lucrurile atât de sobru), sub influența unei nemulțumiri justificate, totuși, față de sistemul nostru de învățământ public, transformă nihilismul într-un produs al pământului rusesc? Acest lucru este categoric de neînțeles Nihilismul este nimic mai mult sau mai puțin decât una dintre formele europenizării noastre și, oricât de proaste ar fi gimnaziile și universitățile noastre, ele nu au produs însă acest ulcer și oricât de util ar fi sistemul clasic de predare, nu ne poate vindeca de acest ulcer *) Ce este nihilismul? Nihilismul este materialism consistent și nimic mai mult Materialismul s-a răspândit deja de mai multe ori în societatea europeană: în secolul al XVII-lea a dominat Anglia, în secolul al XVIII-lea Franța, de unde s-a răspândit între clasele superioare ale altor state și chiar Rusia Reacția împotriva acestui materialism a fost idealismul german, care acum se află, la rândul său, sub influența combinată a protestantismului (respingând orice conținut religios pozitiv al creștinismului), a hegelismului (dus la dezvoltarea sa extrem de progresivă) și *) Și nu s-a vindecat; nihilismul continuă să crească Acum este atribuită Reformei Universităților din , iar aceasta este din nou învinuirea unui mare rău pe o cauză destul de nesemnificativă EVGOPEYNICHAPIE nici un succes în științele pozitive, a ajuns la punctul de materialism complet și ateism Între timp, pentru Rusia oficială, care a trăit în retrospectivă, încă Franța, după vechea memorie, părea a fi personificarea tuturor învățăturilor antisociale, antireligioase, antimorale; iar Germania modestă și gânditoare a personificat idealismul salutar care se opune acestor tendințe malefice Și astfel, sistemului nostru de învățământ public i sa dat un caracter exclusiv german Nu cu mult timp în urmă, tinerilor care plecau în străinătate li se interzisese cu strictețe intrarea în Franța, de parcă ar fi fost o țară afectată moral, în timp ce infecția părăsise de mult pământul francez și trecea în Germania *) Fără dezvoltare originală, obișnuiți să credem pe cuvântul profesorilor noștri străini, și în ultima vreme fiind predați exclusiv de știința germană, ne-am infectat cu cea mai recentă și modernă direcție a ei, care nu a întâlnit nici o

opoziție internă, nici externă Cărei națiuni îi aparțin Vocht, Moleschott, Feuerbach, Bruno-Bauer, Buechner, Max Stirner - acești luminari ai materialismului modern? Sunt ei ruși, sau elevi ai gimnaziilor ruse, care au devenit nihiliști dintr-un studiu insuficient de profund al "clasicilor" latine și grecești? Sunt acele învățături de origine rusă, care, deși nu pot fi numite pur materialiste, dar, totuși, servesc! recuzita necesară a materialismului, precum: doctrina lui Darwin despre originea speciilor, concluziile lui Huxley despre apropierea omului de maimuțe, respingerea libertății umane de către Bokle pe baza rezultatelor obținute prin statistici? Ce au adus rușii acestui tezaur de învățături materialiste? Nimic Însuși numele nihilismului, deși se pare că și-a luat originea în Rus', se bazează evident pe cartea lui Max Stirner "Ich stelle mein Sach auf nichts", cu cinism filistin dedicat "meinem Liebchen" Și aici am repetat, ca papagalii, cuvintele și gândurile altora - așa cum bunicii noștri repetau învățăturile enciclopediștilor și parțial *) Totuși, după cum se dovedește, nici ea nu a părăsit Franța, dar totuși în Germania a luat cea mai radicală și mai contagioasă formă RUSIA ȘI EUROPA învățăturile misticilor, ca și părinții noștri, învățăturile idealismului transcendental german Dacă aceste învățături, care erau oarecum răspândite în societatea rusă pe vremuri, nu pot fi considerate fenomene ale vieții rusești, atunci de ce se atribuie acest lucru nihilismului, care are o origine străină la fel de evidentă? Sau poate, cu înclinația spre exagerare a imitatorului, am exagerat doctrina pe care am împrumutat-o? Din fericire sau din păcate, profesorii noștri nu ne-au lăsat nici măcar această ocazie de a excela Când se spune că omul este descendentul direct al unei gorile sau al unui urangutan - acel gând este la fel de mult o ramură a creierului precum urina este o ramură a rinichilor - că a considera ceva sacru este un obicei la fel de absurd ca tabuul insularii Polineziei - există vreo altă ocazie de exagerare *)? Cu toate acestea, însă, dacă există ceva rus în nihilism, aceasta este caricatura lui Dar el împărtășește această proprietate cu aristocrația rusă, și cu democrația rusă și cu constituționalismul rus, într-un cuvânt, cu tot europeismul rus Oricât de crude, oricât de sălbatice ar fi învățăturile, dar dacă ele (precum cel mai recent materialism, comunismul sau cezarismul) par a fi rezultatul unei dezvoltări pe termen lung, care a căzut pe un drum greșit, sau rezultatul unor ireconciliabile contradicții care au ajuns la negația reciprocă a diverselor aspecte ale vieții; atunci aceste învățături și aceste fenomene sociale - rodul disperării generațiilor întregi - au un caracter maiestuos, tragic Când aceleași învățături nu sunt cauzate de viața interioară a societății și nu mai mult decât din partea unui buncăr, atunci această măreție tragică este înlocuită de caricatură și urâțenie Cum să înțelegem, deci, ciudatele justificări ale locuirii în străinătate pentru educația copiilor în școli străine, pentru a evita ulcerul nihilismului, când tocmai din aceste școli a luat naștere nihilismul pur-sânge, în raport cu care nihilismul nostru? este doar un cip slab și o amprentă palidă? Dar atât nihilismul, cât și aristocrația, și democrația, și constituțional *) Din păcate, exagerarea s-a dovedit a fi posibilă în practică; dar nici asta nu este fără ajutorul binevoitorilor noștri, ci în al doilea rând, cu prostia poliției noastre EUROPEAN tutsionalizm sunt doar manifestări foarte frecvente ale europenismului nostru; aspectul său cel mai general, aparent mai puțin nociv, dar în esență mult mai periculos dintre toate, este actul nostru de echilibru în fața opiniei publice din Europa, pe care am recunoscut-o drept judecătorul nostru, în fața căruia tremurăm

decizia, a cărei milă o căutăm O astfel de atitudine față de opinia publică străină, chiar dacă această opinie nu era radical ostilă față de tot ce este rusesc, nu poate decât să ne priveze de orice libertate de gândire, de orice activitate independentă Suntem ca acei dandi care, adorând să viziteze societatea, nu au încredere în secularitatea manierelor lor În permanență sub jugul îngrijorării că ipostazele, gesturile, mișcările, mersul, costumația, înfățișările, conversațiile lor se disting prin bontonitate și comme il fot - ei, chiar fiind dibaci și nu proști din fire, nu pot face decât stinghereală, nu spun nimic - în afară de prostii Nu este la fel și cu personalitățile noastre publice, care privesc în mod constant înapoi și ascultă ce are de spus Europa, își recunosc acțiunile ca fiind demne de un europenism luminat? Famusov, având în vedere dezonoarea fiicei sale, exclamă: ce va spune prințesa Maria Alexevna! - și prin aceasta dezvăluie toată profunzimea nesemnificației sale morale Am ridicat Europa la rangul comunei noastre Marya Alexevna, hotărâtoarea supremă a demnității acțiunilor noastre În loc să aprobăm conștiința oamenilor, am recunoscut ca motor moral al acțiunilor noastre frica lașă de verdictele Europei, plăcerea umilitoare și îngâmfată din laudele ei Să luăm un exemplu anume, binecunoscut Europa ne acuză de planuri ambițioase pentru Constantinopol și ne este rușine de această acuzație, de parcă ar fi fost într-adevăr o faptă rea Anglia a pus stăpânire pe aproape toate strâmtorii de pe glob; Nu știu de ce a pus mâna pe o stâncă pe teritoriul spaniol, care domină intrarea în Marea Mediterană; iar în raport cu noi, este considerat nepermis de prădător să căutăm intrarea liberă în propria noastră casă, a cărei posesie, de altfel, este asociată cu o datorie morală care ne revine - de a-i alunga pe turcii din pământul slav și grecesc Desigur, putem afirma faptul că în prezent nu avem acest lucru pentru noi RUSIA ȘI EUROPA reniu, așa cum chiar nu aveau înainte de războiul de Est - așa cum, din păcate, nu avem (fără îndoială) nici acum; dar a lua un punct de vedere european și a vedea în însăși dorința de a lua în stăpânire Ceregradul, a alunga turcii, a elibera slavii, un fel de încălcare a drepturilor Europei, este o umilință morală de neiertat Nu vorbesc aici despre limbajul diplomației (are propriul său limbaj convențional, propria sa moralitate politică convențională: trebuie să trăiască ca un lup urlă cu lupii), ci mă refer doar la expresia opiniei publice ruse Iar diplomația franceză nu vorbește despre frontiera Rinului, dar acest lucru nu împiedică opinia publică franceză să-și exprime liber gândurile și dorințele pe această temă, deși legitimitatea lor este supusă unei îndoieli mult mai mari decât legitimitatea dorințelor Rusiei În același mod, ne ferim de acuzațiile de panslavism, de parcă un rus cinstit, care înțelege sensul și sensul cuvintelor pe care le rostește, ar putea să nu fie panslavist, adică să nu se străduiască cu toate tăria sufletului său de a răsturna orice jug de la frații săi slavi, de a-i uni într-un întreg, călăuziți numai de interesele slave, chiar dacă acestea sunt de o sută de ori opuse intereselor Europei și ale restului lumii, cărora le noi nu-ți pasă și nu ar trebui să-ți pese America consideră printre oamenii ei mari un bărbat care nu a eliberat-o de jugul străin (cum ar fi Washington), nu a contribuit la stabilirea libertății sale civile și politice (precum Franklin, Adams, Jefferson), nu i-a eliberat pe negrii (cum ar fi Lincoln) , dar a spus doar de la înălțimea președinției, că America aparține americanilor - că orice amestec al străinilor în treburile americane va fi considerată o insultă de către Statele Unite Această doctrină simplă și necomplicată poartă numele glorios al doctrinei lui Monroe și constituie principiul

suprem al politicii externe a Statelor Unite O astfel de doctrină ar trebui să fie și un slogan slav; și nicio teamă de vreo Marya Aleksevna nu ar trebui să ne împiedice să o pronunțăm cu voce tare în auzul tuturor celor care doresc să audă Dar în unele afaceri externe are influența vocii întotdeauna, în orice și în Europa constant ostilă - asupra societății noastre EUROPEAN gândurile, acțiunile noastre? După ce a crezut cuvântul Europei că Ecaterina a comis o mare crimă politică, după ce a anexat pământurile ancestrale rusești la Rusia și, prin urmare, împlinindu-și dorința veche a milioane de ruși, aproape că a fost comisă o adevărată crimă împotriva poporului rus , cu cele mai umane scopuri și intenții Teama de reproș în intoleranța religioasă din partea Europei i-a forțat pe pastorii și baronii toleranți să ia de partea letonilor și estilor care se converteau la ortodoxie, care și-au dovedit dorința profundă de a se contopi cu poporul rus, cu care strămoșii sau rudele lor s-au întins fundamentul statului rus Dar este mai bine să ne oprim pe primele exemple ale influenței fricii de Europa asupra politicii noastre interne și să ne întoarcem la istoria străină, unde nu există nimic de ascuns, unde scorurile sunt mai clare și este mai bine să vedem că am câștigat iar TÒ a pierdut, luând un punct de vedere european și punând ochelari europeni, să se uite la treburile și interesele noastre După marea politică națională a împărătesei Ecaterina, care a reunit vestul Rusiei cu estul, a împins Rusia până la Marea Neagră și Azov, în spațiul de la Nipru până la Kuban, am ajuns la groaza dezinteresată din frenezia revoluției franceze , când deja se apropia de la sine, și într-o condoleanță nu mai puțin dezinteresată pentru eșecurile Austriei dezinteresate Și astfel, marele Suvorov a fost împodobit cu titlul de Prinț al Italiei, iar armele rusești au fost luminate cu o glorie nestingherită Rezultatul moral al războiului din a fost mare, arătând de ce era capabilă armata rusă sub conducerea geniului militar rus: dar nu numai că nu a avut rezultate practice utile, dar nu a putut avea, oricare ar fi rezultatul ei Napoleon, fără noi, a umilit revoluția și a fost gardianul și restauratorul ordinii Ambiția lui nu avusese încă timp să se arate, astfel încât nici împotriva lui nu era nevoie să ia măsuri din timp Lupta istorică dintre Anglia și Franța, în care aceasta din urmă și-a pierdut toate coloniile, a condus-o firesc pe cea care s-a angajat să fie purtătoarea și reprezentanta destinelor și aspirațiilor ei, la dorința de a se înfrunta cu o fericită rivală Nerespectarea termenilor Păcii de la Amiens i-a oferit un pretext suficient Debarcarea amenința coasta Angliei A ei RUSIA ȘI EUROPA banii și dorința firească a Austriei de a încerca să recupereze ceea ce pierduse, au deviat-o către această ultimă lovitură destinată Angliei Ce ni s-ar părea că ne pasă de toate acestea? Dar am stat din punct de vedere european și, știind deja cum plătesc Austria și Anglia pentru dorința dezinteresată de a le ajuta, am pornit totuși la o nouă alianță cu aceste puteri dezinteresate Războiul din nu a avut nici rezultatele morale ale războiului din Războiul din a fost continuarea lui necesară De data aceasta, onoarea Rusiei a cerut cu adevărat război Pacea de la Tilsit, care a încheiat-o, nu aparține numărului lumilor glorioase ale Rusiei, dar, pe de altă parte, a fost, poate, cel mai profitabil tratat încheiat vreodată de Rusia El i-a predat regiunea Bialystok, Finlanda și Basarabia, și numai din această cauză nu a livrat Galiția, Moldova și Țara Românească, nu a aprobat identitatea și independența Serbiei, că Rusia însăși nu și-a dorit acest lucru, privind totul dintr-un european punct de vedere, iar din înălțimile Europei ea a preferat independența Oldenburg independența Serbiei și a slavilor Războiul din , care a urmat dintr-o

astfel de perspectivă, a avut din nou mari rezultate morale pentru Rusia și ar fi putut avea mari rezultate practice dacă, făcând pace cu Napoleon, am lăsa Germania și Europa la soarta lor După , Rusia și-a asumat un rol aparent regal în Europa; dar, având centrul politic al activității sale nu înăuntru, ci în afara ei, urmărind scopuri paneuropene ideale, Rusia a servit politicii lui Metternich și (ca un paratrăsnet) a ferit de la ea ura meritată, acumulând-o de partea ei Metternich a reușit să profite de punctul de vedere european în care se afla Rusia pentru a o păcăli de două ori: în primul rând, insuflând în groaza ei conspirațiile carbonarilor și tulburările democratice, care (repet încă o dată) în esență o preocupa la fel de mult ca indignarea Taipingilor în al doilea rând, făcând-o să vadă revoluția democratică în revolta sacră a grecilor Cu aceasta, ministrul austriac a reușit să smulgă din mâinile Rusiei onoarea de a deveni singurul asistent și participant la lupta coreligionarilor ei Alți prieteni ipocriți ai grecilor au împărtășit această glorie cu ea, escamotant TÒ ar putea fi din rezultatele utile ale luptei sacre EUROPENARE În loc să fim purtătorii crucii și al libertății popoarelor cu adevărat asuprite, am devenit cavaleri ai legitimismului, paladini ai conservatorismului, păstrători ai tradițiilor sacre ale bontonității de la Versailles, așa cum se cuvine discipolilor emigranților francezi Cu cât am asimilat mai sincer și mai dezinteresat unul dintre punctele de vedere europene, cu atât mai profund ne-a urât Europa, nevrând să ne creadă sinceritatea și văzând planuri profund ascunse de foame de putere în care exista doar devotament sincer față de legitimismul și conservatorismul european Această ură nu i-a tulburat pe conservatorii noștri; erau mândri de ea, iar ea le părea perfect firească Cum, de fapt, a fost posibil să nu urâm Rusia, formidabilul apărător și gardian al principiilor sănătoase ale societății și ordinii, această grămadă de democrați și revoluționari de toate culorile? Nu s-au îndoit de simpatia prietenilor ordinii și a tuturor forțelor conservatoare Progresiștii noștri nu au fost nici ei stânjeniți de ura opiniei publice europene, li s-a părut și firesc, dar numai că nu s-au mândri de asta, ci le-a fost rușine, ca o pedeapsă binemeritată pentru aspirațiile noastre antiprogresiste Dar apoi a venit Războiul de Est Îi exprimăm acțiunile utile în raport cu proverbul: "tunetul nu va lovi, țăranul rus nu se va cruci*" Dar nu este mai corect să atribuim acele reforme interne binefăcătoare care au urmat Păcii de la Paris, nu unui eșec militar, ci singurei inițiative bune a împăratului Alexandru, care fără îndoială le-ar fi întreprins la fel de exact în orice alt rezultat a războiului de Est Acest război nu a rămas însă fără consecințe cu adevărat benefice Ea ne-a arătat că nu ne-a urât niciun partid european, ci, dimpotrivă, că, oricare ar fi interesele care împart Europa, toate se unesc într-un sentiment comun de ostil față de Rusia În aceasta, clericii dau mâna liberalilor, catolicii protestanților, conservatorii progresiștilor, aristocrații democraților, monarhiștii anarhiștilor, roșii albilor, legitimiștii și orleaniștii bonapartiștilor Măcar ascultă discuția din adunarea legislativă franceză despre politica externă a imperiului Acest partid de opoziție găsește cuvinte de condamnare pentru italianul, americanul- RUSIA ȘI EUROPA skoy, și pentru politica germană a guvernului francez; dar toate părțile sunt de acord atât între ele, cât și cu guvernul imperial în aprecierea politicii sale orientale, întrucât era ostil Rusiei *) Acea ură generală (absorbind toate diferențele de partide și interese) față de Rusia, pe care Europa a dezvăluit-o atât în cuvânt, cât și în faptă, a început în sfârșit să ne deschidă ochii Din nefericire, acest efect de sobor al războiului din Est nu a fost

suficient de puternic, pentru că nu a fost ajutat de nici un cuvânt public gratuit **) Orice cuvânt jignitor despre Rusia era ținut departe de urechile noastre, ca și cum ar fi fost la urechile unei fete tinere, a cărei puritate și delicatețe fecioara puteau fi încălcate de orice obscen și nepoliticos Din apărarea oficială a interesului rus, totul a continuat să miroasă a birocrație, ceea ce ne-a dezgustat Suntem atât de obișnuiți cu minciunile oficiale, încât am văzut și auzit minciuni chiar și acolo unde a existat un singur adevăr sfânt Majoritatea oamenilor educați nu puteau încă să rămână în urmă vechiului obicei de a privi cu ochi europeni toate treburile noastre și se considerau foarte înțelepți, gândindu-se că Europa a luat armele împotriva noastră pentru a ne pedepsi mândria insuportabilă Mândria noastră"-ar fi interesant să ne uităm la această curiozitate! În ce, când și unde s-a manifestat? Chiar și după Războiul de Est, un manuscris a trecut din mână în mână, atribuit pe bună dreptate sau nu profesorului Granovsky, unde Războiul de Est era prezentat ca o justă pedeapsă pentru a noastră mândria politică, deși în esență a fost produsă de smerenia și modestia politică care au depășit granițele Nu îndrăznesc să afirm că manuscrisul menționat a fost într-adevăr opera unui profesor celebru; dar dacă este falsă, atunci, cu o tendință mai națională în opinia publică, bineînțeles, nimeni nu s-ar fi gândit să atribuie astfel de păreri stiloului unei persoane respectate Pentru a deschide și mai mult ochii rușilor asupra atitudinii reale a opiniei publice europene față de Rusia, a fost nevoie de un alt eveniment: intervenția europeană în treburile poloneze *) Chiar și acum, jignită de Germania) Franța ocolește Rusia **) Nici Congresul de la Berlin nu a deschis ochii și nu a fost nimeni care să rostească un cuvânt rezonabil: unu, doi și numărat EUROPEAN Ceea ce Războiul de Est nu a putut realiza a fost realizat prin intervenția europeană în afacerile poloneze*), în ciuda faptului că această intervenție era departe de a avea fie caracterul insultător, fie consecințele îngrozitoare ale evenimentelor din , , și Dar în ajutorul evenimentelor uimitoare au venit aici - publicitatea în curs de dezvoltare și opinia publică**) Toate tipurile de europenism enumerate aici și explicate prin exemple sunt, desigur, doar simptome ale unei boli care pot fi numite slăbiciunea și infirmitatea spiritului național în păturile de educație superioară ale societății ruse Dar, fiind simptomele bolii, ele formează împreună cauza generatoare a bolii, din care aceasta își trage originea și care o susține necontenit Această durere, în ansamblu, împiedică punerea în aplicare a marii soarte a poporului rus și poate în cele din urmă (în ciuda întregii puteri de stat vizibile), după ce s-a închinat izvorului originar al spiritului poporului, să priveze viața istorică a poporului rus de puterea zihidia internă, și este posibil să o reducem la cea mai esențială în esență - căci totul, lipsit de conținut interior, este doar gunoaie istorice, care se adună și se aruncă în foc în ziua judecății istorice Ce putere ne poate vindeca de boala care ne-a căzut și, după ce a desființat tot ceea ce ne distorsionează imaginea națională, va transforma această boală în creștere, deoarece a transformat deja afluentul tătar și înrobirea poporului? Atât acţiunea directă a puterii, cât şi puterea cuvântului ni se par insuficiente pentru aceasta Sărăcirea spiritului nu poate fi vindecată decât prin înălțarea și excitarea spiritului, ceea ce ar face să tremure toate straturile societății ruse, le-ar aduce într-o comunicare plină de viață, ar compensa lipsa de spirit unde se usucă în imitație și reverență oarbă față de idealuri străine, completate din acel izvor ascuns, de unde nu a bătut cu un izvor plin, ca în zilele lui Minin, și

a început să bată în anii încercărilor mai aproape de noi în și ***) Pentru eliberarea din captivitatea spirituală și sclavia, este necesară o unire strânsă cu toți captivii *) Pentru foarte scurt timp! **) Vai, suport prost! ***) și și * RUSIA ȘI EUROPA și frații sclavi - este necesară o luptă care, dezbrăcând toate deghizările, să-i aducă pe dușmani față în față și să-i facă să urască idolatria și să se închine dușmanilor și adversarilor lor declarați în mod deschis Numai școala dură a evenimentelor poate realiza acest lucru, doar experiența formidabilă a istoriei Aceste evenimente vindecătoare, de la care va trebui (fie că vrem sau nu) să acceptăm lecții salvatoare, se ridică deja la orizontul istoric și se numesc: Chestiunea Răsăriteană CAPITOLUL DOISprezece Întrebare estică: Glasul lui Dumnezeu: "Adunați-vă pentru o judecată dreaptă Adunați popoarele la Răsărit!" Și, făcând orbește munca atribuită Popoarele curg pe cărări pământești, grăbește-te prin apele furtunoase Problema orientală nu este una dintre cele care sunt supuse diplomației Micul gunoi actual al evenimentelor este oferit de istoria producției clericale a diplomației; dar marile ei hotărâri ecumenice, care devin legea vieții popoarelor secole întregi, ea însăși le proclamă fără intermediari, înconjurată de tunete și fulgere, ca Sabaoe din vârful Sinaiului Nu este nevoie să dovedim acest lucru În mintea generală, importanța atribuită problemei răsăritene este de așa natură încât nimeni nu se gândește nici măcar să o înghesuie în cadrul îngust al diplomației, nimeni nu se gândește măcar să ofere un consiliu pentru soluționarea ei; Diplomația însăși, întreprinzând multe lucruri, simte că nu este la îndemâna ei și nu încearcă decât să amâne abordarea însăși a soluției sale, pentru a oferi tuturor timp să se bucure de prezent înaintea unei crize istorice teribile, care pentru multă vreme va absorb toată atenția, toate eforturile popoarelor împingând toate celelalte treburi și griji în plan secund Acționând în acest fel, își îndeplinește, desigur, datoria, care este, în măsura posibilităților sale, să netezească căile mișcării istorice și, dacă nu să prevină, apoi să încetinească și să slăbească ciocnirile RUSIA ȘI EUROPA Această relativă neputință a diplomației, această imposibilitate de a rezolva cele mai importante chestiuni internaționale prin negocieri pașnice, este considerată de mulți un semn al imperfecțiunii statului în care se află încă societățile umane Efortul firesc și legitim pentru o dezvoltare pașnică atrage din ce în ce mai mult simpatiile popoarelor către schimbul de opinii asupra politicii Dar, dacă furtunile și furtunile sunt necesare în ordinea fizică a naturii, atunci ciocnirile directe ale popoarelor nu sunt mai puțin necesare, care le smulg soarta din sfera vederilor apropiate, strict raționale ale personalităților politice (judecând în mod necesar nevoile mișcării istorice) din punctul de vedere al intereselor momentului, cu înțelegerea foarte incompletă a esenței sale), și sunt transferați la conducerea directă a Providenței istorice care guvernează lumea Dacă marile întrebări care au fost cauza celor mai grave și tumultoase crize istorice ar fi soluționate prin negociere din punctul de vedere al celor mai pricepuți și mai subtili politicieni și diplomați ai timpului lor, cât de jalnice ar fi rezultatele istorice ale acestor bine -eforturi intenționate, care (cu toate bunele lor intenții, cu toată înțelepciunea umană care îi călăuzește) nu puteau prevedea nevoile viitorului" nu puteau aprecia influența rodnică a unor astfel de evenimente, care, din punctul de vedere al timpului lor , au fost adesea considerate și ar fi trebuit considerate dăunătoare și dezastruoase În faptul că deciziile mondiale ale destinelor omenirii sunt aproape complet excluse de influența înțelepciunii politice

înguste și meschine a figurilor contemporane cu fiecare mare răsturnare istorică, trebuie, dimpotrivă, să vedem una dintre cele mai binefăcătoare legi care guvernează mișcarea istorică Dar, dacă problema răsăriteană, după conștiința generală, depășește dimensiunile problemei diplomatice; apoi, pe de altă parte, cei care, prin măsura extinderii limitelor sale, greșesc, privându-l astfel de profunzimea conținutului istoric Spunând acestea, am în vedere opinia exprimată de celebrul nostru istoric Solovyov, care vede în Problema Răsăriteană una dintre fazele luptei primordiale dintre Europa și Asia, dintre care prima personifică influența benefică și dătătoare de viață a mării , iar al doilea influența amortitoare a stepei, și ambele esență precum Ormuzd istoric și Ahriman, lupta dintre ÎNTREBARE EST care constituie conţinutul esenţial al istoriei Pentru a aplica acest punct de vedere la problema estică, a fost nevoie, cu siguranță, de trădarea lui Ormuzd-Europa în scopuri proprii, de repetarea pe scară largă a acelei trădări a Spartei către cauza comună a Greciei, care a dus la pacea Antalkidului Această opinie, mi se pare, nu constituie punctul de vedere exclusiv al domnului profesor Solovyov: este împărtășită cu mai mult sau mai puțin deplinătate și distincție de către cei care doresc să împace rolul istoric inițial al Rusiei și al slavilor cu caracterul lor european, în contrast cu opoziţia fundamentală dintre interesele lumii slave şi ale lumii romano-germanice, în contrast cu însăşi (manifestată în cuvânt şi faptă) conştiinţa Europei, în sensul îngust şi unic exact al acestui cuvânt Împotriva acestui punct de vedere, mi se pare, mai multe argumente absolut irefutabile pot fi avansate:) Lupta dintre Europa și Asia nu a existat niciodată și nu a putut exista, pentru că Europa, și cu atât mai mult Asia, nu s-a recunoscut niciodată ca un întreg capabil să intre într-o luptă, așa cum însă nu numai cei care luptă între ei afirmă, dar și grupuri întregi de state și popoare, interconectate prin unitate politică și cultural-istoric) Nu a existat niciodată un război în care, chiar și accidental și inconștient, toate popoarele Europei să se ridice la arme împotriva tuturor popoarelor Asiei - sau invers) Europa și Asia sunt: fie concepte geografice, fie concepte etnografice, fie concepte cultural-istorice Ca concepte geografice și, în plus, foarte nefirești, nu puteau intra în nicio luptă între ei Ca concepte etnografice, ele nu puteau corespunde decât cu Europa tribului arian, iar Asia triburilor semitice, turanice și altor triburi Dar, ca să nu mai vorbim de faptul că împărțirea etnografică nu coincide cu împărțirea geografică, oricât ai extinde și restrânge-o pe aceasta din urmă, cu sensul etnografic al conceptelor de Europa și Asia, ar trebui să vezi Europa și Asia în acelaşi trib, în funcţie deci, cu care ar trebui să lupte Deci, dacă luăm tribul iranian drept reprezentant al Asiei în lupta sa cu Grecia, atunci ar trebui să vedem RUSIA ȘI EUROPA in ea se afla reprezentantul Europei in lupta impotriva Torino si a scitilor, adevaratii reprezentanti ai stepei *) Ca concept cultural-istoric, Europa, în limitele pe care le-am indicat mai sus, cu care autorul opiniei acum analizate este cu greu de acord, constituie într-adevăr un tot independent, cultural-istoric, dar pentru aceasta Asia nu corespunde cu nimic asemănător că, nu există unitate în acest sens, are și deci nu poate intra în nicio luptă cu Europa Lupta trebuie să aibă loc cu un adversar mai precis) Multe războaie, care, datorită naturii lor geografice, ar trebui să fie numărate printre manifestările luptei dintre Europa și Asia, în alte privințe nu diferă în niciun fel de multe alte războaie purtate atât de popoarele Europei între ei înșiși și popoarele Asiei între ele Acest lucru va deveni evident clar dacă

examinăm fără pasiune exemplele pe care dl Solovyov le dă în sprijinul ideii sale despre lupta dintre Europa și Asia, între influențele mării și stepei Primul exemplu pe care îl dă despre războiul care a durat aproape neîntrerupt timp de de ani între greci și perși încă se încadrează destul de bine în conceptul general al luptei dintre Europa și Asia, în afară de faptul că această expresie nu este altceva decât o metaforă, conform căreia partea este luată pentru întreg , iar acea parte a Asiei (cel puțin în sens geografic), și anume: coloniile grecești din Asia Mică, era de partea Europei Dar pentru a forța ca acest singur exemplu de luptă între Asia și Europa să fie repetat într-o altă mare luptă istorică, a fost necesar, contrar geografiei, să se clasifice Cartagina cu Asia Dacă o considerăm Asia, deoarece este de origine feniciană, atunci Roma va apărea exact aceeași Asia - datorită originii ariene, adică asiatice a triburilor italiene Dar, dacă influența stepei constituie caracteristica istorică a Asiei în lupta sa cu Europa - reprezentant al influenței mării, apoi, în ciuda apropierii de Sahara, reprezentantul mării și, prin urmare, Europa, în orice caz, va apărea Cartagina, și nu Roma - După Punic războaiele, romanii *) Dacă considerăm sciții și turanții ca niște triburi turcești, ceea ce nu este adevărat ÎNTREBARE EST conduce efectiv o serie întreagă de războaie cu statele situate în Asia; dar aceste state, după elementul cultural care le domina, erau state elene, deci predominant europene, iar lupta împotriva lor este lupta Europei împotriva Europei, și în niciun caz împotriva Asiei Astfel, dintre toate războaiele Romei, numai războaiele cu parții îmbină în sine toate calitățile necesare pentru a fi considerate o luptă între Europa și Asia Dar aceste războaie au fost, după cum se știe, evenimente de importanță istorică foarte secundară, care nu au avut o influență decisivă nici asupra soartei romanilor, nici asupra soartei statelor parthe Se apropie marele timp al migrației popoarelor și, dacă Roma trebuie să lupte parțial cu oamenii din Asia: hunii, avarii etc , atunci, pe de altă parte, principalii ei adversari sunt popoarele Germaniei, adică europenii Este adevărat că în mișcarea mahomedană arabii sunt adevărații reprezentanți ai stepei și luptă cu Europa; dar se luptă la fel cu Africa și Asia, iar ostilitatea lor față de Europa are același caracter ca ostilitatea lor față de Persia, cu singura diferență că prima s-a dovedit a fi mai puternică decât cea din urmă și nu a fost atât de ușor a avea de-a face cu ea) În fine, dacă problema estică ar fi într-adevăr una dintre fazele luptei dintre Europa și Asia, atunci nu ar merita să vorbim despre ea: pentru nu numai acea mică parte a Asiei ^ care aparține Turciei, ci chiar și această întreagă Continentul imens nu a putut opune nicio rezistență serioasă nu numai presiunii unite a Europei, ci chiar și unui singur stat european puternic, așa cum o dovedesc acțiunile Rusiei în Persia și Turkestan, Angliei în India, Angliei și Franței în China O comparație a acțiunilor Europei romano-germanice cu acțiunile Spartei în timpul Păcii de la Antalcide nu va ajuta la inexactitatea generală a viziunii asupra chestiunii orientale Acolo, Sparta, trădând cauza comună grecească, cere ajutorul perșilor și, după ce a câștigat o victorie asupra Atenei cu ajutorul lor, contribuie la încheierea unei păci rușinoase Aici, neamenințată de nimeni, Europa însăși oferă și acordă asistență Turciei neputincioase - pentru asuprirea creștinilor supuși acesteia Acolo, trădarea Spartei este o excepție de la natura generală a activităților grecilor în lupta lor cu RUSIA ȘI EUROPA Perși, o trădare pe care însăși Sparta încearcă să o repare cu campania lui Agesilaus în Asia Mică; aici, Europa rămâne fidelă caracterului general al modului său de acțiune încă de la

începutul activității sale istorice, așa cum sper să arăt acum - și de aceea acest mod de acțiune, oricât de violent și de contrar justiției, nu merită, totuși, numele de tradare Ar fi o trădare doar atunci când Europa i-ar recunoaște pe slavi și Rusia ca constituenți esențiali; dar, din moment ce nu a făcut niciodată asta, atunci din elemente la fel de străine de ea: slavo-creștină și turco-mahomedană, își poate întoarce tandrețea și patronajul către cel care se consideră mai aproape și să aleagă pentru ea cea mai avantajoasă cale de acțiune , care nu merită încă reproș pentru trădare Toate aceste anomalii și contradicții sunt eliminate de la sine dacă fenomenele istorice sunt distribuite, în loc să le subsumeze artificial în categoria generală a luptei dintre Europa și Asia, în conformitate cu cerințele grupării firești a evenimentelor istorice, după tipuri cultural-istorice Se va dovedi apoi că popoarele care aparțin aceluiași tip cultural-istoric au o înclinație firească de a-și extinde activitățile și influența lor în măsura în care forțele și mijloacele le permit, la fel ca fiecare persoană în parte Această ambiție naturală aduce în mod necesar popoarele unui tip cultural în conflict cu popoarele altuia, indiferent dacă granițele lor coincid cu granițele geografice parțial trasate arbitrar ale părților lumii (ceea ce, desigur, se poate întâmpla uneori), sau nu Primul caz este incorect generalizat și duce la noțiunea unei lupte imaginare între Europa și Asia, în locul luptei propriu-zise care a avut loc între tipurile elen și iranian, roman și semitic antic, roman și elen, roman și germanic, și în final , romano-germanică și slavă Această ultimă luptă constituie ceea ce este cunoscut sub numele de întrebare orientală, care, la rândul ei, este o continuare a întrebării orientale antice, care a constat într-o luptă de tip roman cu cea grecească Este această luptă dublă care se desfășoară de prea două mii de ani pe care trebuie să o luăm în considerare într-o schiță superficială pentru a obține o înțelegere clară a istoriei lumii orientale ÎNTREBARE EST mei, despre esența lui, importanța istorică și singura soluție finală posibilă Popoarele de tip cultural-istoric elen, atât de bogat înzestrate în multe privințe, aveau însă un neajuns esențial - și anume, lipseau de simț politic, care, dimpotrivă, era dăruit în cel mai înalt grad poporului Romei Grecii, după ce au respins (cu ajutorul entuziasmului patriotic care-i pusese stăpânire) invazia persanilor, s-au epuizat într-o luptă intestină inutilă, pentru că nu au putut găsi o formă politică pentru o astfel de legătură reciprocă între ei, încât ar corespunde raportului dintre forţele unităţilor politice în care s-au destrămat Această formă dorită era cea care este cunoscută acum sub denumirea de echilibru politic În schimb, cele mai puternice dintre statele grecești (întâi Sparta și Atena, apoi Teba) s-au străduit pentru o hegemonie exclusivă, pentru care niciunul dintre ele nu avea, însă, o superioritate suficientă în forță Prin urmare, în cea mai mare parte a timpului existenței inițiale a federației grecești, sau a sistemului politic al statelor grecești, a existat un dualism - mai întâi Sparta și Atena, apoi Sparta și Teba Dualismul, pe de altă parte, nu este altceva decât un armistițiu temporar al statelor care luptă pentru dominația exclusivă și nu poate crea nimic durabil Între timp, în această perioadă dezastruoasă de lupte interne, poporul grec nu și-a îndeplinit încă marile sarcini care i-au fost atribuite de istorie Arta și filosofia și-au dat deja cele mai bune roade, dar nu au încheiat încă ciclul dezvoltării lor; înainte, totuși, puneți bazele științei pozitive și aplicați filozofia adevărului religios care trebuia dezvăluit omenirii, pentru a crea dogmă creștină Grecia își pierdea

deja puterea politică înainte ca geniul ei să-și fi epuizat conținutul Apoi, într-o țară vecină Greciei, locuită de un trib grec sau renunțat, care însă până acum nu a luat parte la viața comună a Greciei, a apărut un om de geniu care avea și puterea, și dorința, și capacitatea de a suplini lipsa de simț politic a grecilor Era Filip al Macedoniei Cel mai bun și mai nobil dintre grecii din acea vreme, Focion, a înțeles că supunerea față de Filip era RUSIA ȘI EUROPA singurul mijloc de salvare din necazurile interne, singurul mijloc de păstrare și asigurare a originalității Greciei (la fel ca, de exemplu, în vremea noastră, mințile luminate din Italia au înțeles nevoia de a se supune lui Victor Emanuel, iar cele mai bune minți ale Germaniei - să se supună Prusiei) Dar democrații miop cu Demostene în frunte nu au crezut așa Philip, însă, le-a rupt rezistența Greciei a primit acea unitate care îi lipsea Popoarele tinere, viguroase, dar încă nepoliticoase din Peninsula Balcanică (apropo, poate slavii) erau supuse puterii lui Filip, până la Dunăre însăși Cu aceste forțe, s-a gândit să întreprindă un război împotriva inamicului ereditar al Greciei - perșii Cunoscând caracterul lui Filip - deopotrivă înflăcărat și prudent, hotărât și precaut - nu se poate crede că în mâinile sale campania asiatică va degenera într-o întreprindere culturală care nu cunoștea nici măsură, nici limite, pe care fiul său genial s-a străduit să o îndeplinească Filip, după toate probabilitățile, nu și-ar fi extins cuceririle mai mult în peninsula Asia Mică și pe coasta Siriei În această formă, statul greco-macedonean, aproximativ în interiorul granițelor pe care Imperiul Bizantin le-a ocupat ulterior, avea să conțină toate condițiile pentru forța internă: iluminarea Greciei, arta militară a Macedoniei, forța incomparabilă a popoarelor tinere, viguroase din Tracia, Epir, Misia și Iliria, bogăția Siria și Malaya Asia, în care elementele grecești aveau deja o predominanță semnificativă Un astfel de stat ar conține toate elementele necesare pentru a rezista cu succes chiar și puterii zdrobitoare a armelor romane Filip ar fi putut pune baze ferme pentru identitatea politică a statului elen pentru secolele următoare, iar problema antică orientală ar fi fost rezolvată într-un sens just și cu adevărat util pentru omenire Dar geniul strălucit al lui Alexandru, care nu cunoștea limitele și măsurile fanteziei sale politice, a privat clădirea începută de tatăl său de un adevărat centru de greutate Iluminismul elen și puterea macedoneană, împrăștiate pe vastele întinderi ale Orientului, nu au avut suficientă concentrare și stabilitate pentru a rezista tuturor elementelor de decădere care s-au răspândit de la Dunăre până la Indus, care, odată cu moartea cuceritorului, i-au distrus clădirea Rămășițele acesteia fie s-au întors la tipul lor de dezvoltare iranian, fie au căzut sub stăpânirea Romei, care ÎNTREBARE EST a folosit atâtea secole pentru a construi o monarhie mondială câte ani a folosit Alexandru Dar marile gânduri istorice nu dispar Dacă o persoană, folosind cota de libertate care i-a fost acordată în neconcordanță cu planul istoric general, de neînțeles pentru el, al evenimentelor, desenat de mâna Providenței, poate încetini punerea în aplicare a acestuia și denatura temporar liniile sale, acest plan este totuși finalizat, deși în alte moduri, mai indirecte Una dintre sarcinile neterminate ale vieții grecești, punerea bazei științei pozitive, a fost finalizată într-unul dintre fragmentele clădirii Alexandru, sub auspiciile Ptolemeilor iubitori de știință Dar soarta Greciei nu era încă completă Și acum, la șase secole și jumătate după Filip, un împărat vine pe tronul Romei, asemănător lui ca caracter și calități ale minții Constantin, de asemenea înflăcărat și reținut, hotărât și precaut, transferă capitala pe țărmurile Bosforului - și

astfel pune bazele monarhiei grecești moderne, în care viața culturală a poporului grec s-a încheiat cu aplicarea gândirii filozofice la stabilirea dogmei ortodoxe și arta elenă - până la stabilirea formelor ortodoxe Dar atât Roma, cât și Bizanțul depășiseră deja puterile lor creatoare și trebuiau să-și transmită moștenirea unor noi popoare Germanii erau moștenitorii Romei, slavii erau moștenitorii Bizanțului; iar în aceste popoare lupta veche, care era dusă cu fiecare armă între Grecia şi Roma, avea să fie reînviată Transferul moștenirii a avut loc și în diverse moduri Germanii au ocupat însăși zona culturii romane și au intrat în cea mai strânsă legătură cu cei învinși și, astfel, și-au dezvoltat rapid statulitatea Slavii au rămas multă vreme în stadiul tribal de dezvoltare, iar influența Greciei asupra lor a fost, ca să spunem așa, doar inductivă, foarte treptat și mult mai puțin pe deplin transmisă de ei La puțin peste trei sute de ani de la căderea Romei, procesul etnografic de formare a noilor popoare romano-germanice se terminase deja (în termeni generali), iar Carol cel Mare le-a unit într-un singur organism de stat, care de atunci a păstrat întotdeauna, într-o parte sau alta, o viață politică puternică Dar ambele triburi istorice care se pregăteau să intre în luptă erau încă RUSIA ȘI EUROPA unite printr-un principiu educațional comun - Biserica Ortodoxă universală unică Pentru a întări opoziția dintre ei, această legătură a trebuit să fie ruptă Același Carol cel Mare, care a pus primele baze ale statului european, a pus începutul căderii Occidentului de la unitatea universală și începutul acelei lupte religioase care desparte încă lumea romano-germanică de lumea slavo-greacă Aici întâlnim unul dintre acele mari exemple de sincronicitate istorică, care indică cel mai evident și izbitor raționalitatea guvernării mondiale care se manifestă în istorie În investigarea fenomenelor naturii sau istoriei, trecem treptat de la fapte particulare la unele mai generale, care sunt cauzele celor dintâi Fenomenele particulare ne apar sub forma unor raze convergente, care toate converg către anumite puncte centrale, care la rândul lor se unesc în alți centre de un ordin superior etc Această atribuire a particularităților unui început mai general este ceea ce considerăm a fi un explicarea fenomenelor, la care mintea noastră este ireprimabilă se străduiește Urmând această cale de ascensiune de la particular la general, ajungem la anumite categorii generale de fenomene, categorii care, totuși, nu numai că rămân separate unele de altele, dar în raport cu care ascensiunea ulterioară către o cauză reală comună este chiar cu totul de neconceput Nu ne putem opri la această separare și tot ce ne rămâne este fie să rămânem surzi cu încăpățânare la cerințele inevitabile ale unității ulterioare, să o negăm, recurgând la doctrina hazardului, fie să recunoaștem nevoia unei unități ideale, în care aceste diverse categorii de fenomene converg, neavând deja un motiv real comun Să luăm câteva exemple Toate corpurile se răcesc, se micșorează și se îngroașă Excepția de la aceasta este apa; densitate până la , ° Réaumur, se extinde la răcire ulterioară până îngheață, astfel încât gheața plutește pe suprafața apei Din această cauză, râurile și lacurile nu îngheață până la fund și viața organică devine posibilă Desigur, o astfel de proprietate a apei nu este un miracol în sensul strict al cuvântului și se datorează probabil particularităților cristalizării acestui corp; dar unul se întreabă: de ce a căzut această caracteristică tocmai pe apă? Cauza reală generală, din care, ca o consecință necesară ÎNTREBARE EST Ca urmare, ar rezulta și trăsăturile de cristalizare ale apei, iar nevoia de niciun alt lichid, și anume apă pentru viața organică a planetei, și universalitatea distribuției sale, este complet de neconceput; prin

urmare, rămâne - fie să recunoaștem acest lucru ca un accident, fie să ridicăm aceste fenomene de diferite categorii la un centru ideal comun, adică la raționalitatea ordinii mondiale și a guvernării mondiale De asemenea, nu văd de ce acest sens ar trebui să fie slăbit de faptul că nu numai apa are proprietatea menționată, ci și argintul topit Florile din unele familii de plante sunt aranjate în așa fel încât fertilizarea directă cu praf de flori este complet imposibilă Dar în aceste plante există recipiente de suc dulce, care servește drept hrană unor insecte, la care nu pot ajunge altfel decât prin ridicarea clapetelor care înconjoară anterele; praful fertilizator se lipește de firele de păr care acoperă corpul insectelor și apoi se depune, fără să vrea, pe stigmatele altor flori și, prin urmare, le fertilizează Legile morfologice ale structurii organismelor animale și vegetale ne sunt complet necunoscute Încă din vremea lui Aristotel, se știe, de exemplu, că un mamifer nu poate avea coarne fără să aibă în același timp copitele despicate și este imposibil să ai copite tăiate fără absența dinților frontali superiori - ceea ce o insectă nu poate avea un stingher din spate fara a avea in acelasi timp patru aripi cu două aripi, înțepătura, dacă există, ar trebui să fie în față etc Dar ceea ce determină necesitatea acestei conexiuni reciproce a organelor, acest lucru este complet necunoscut Cu toate acestea, este destul de firesc să presupunem că există un motiv real pentru această legătură, iar aceste trăsături ale aranjamentului de flori menționat sunt într-o legătură necesară cu întreaga organizare a plantelor furnizate de acestea Dar care este cauza acestei relații armonioase între instincte și structura insectelor și între structura florilor? Pentru aceasta, din nou, în ceea ce privește particularitatea cristalizării apei, este de conceput doar un motiv ideal, sau un accident Sincronismul multor evenimente istorice duce la exact aceleași concluzii, un sincronism fără de care aceste evenimente în sine și-ar pierde cea mai mare parte din semnificația lor Să luăm cel mai faimos exemplu Deschiderea tiparului RUSIA ȘI EUROPA Acum, capturarea Constantinopolului de către turci și descoperirea Americii, care s-a petrecut aproape simultan, au fost, în influența lor combinată, de o asemenea importanță încât a fost considerat suficient să se facă distincția între marile departamente ale vieții omenirii; deși o astfel de concepție a acestora este în contradicție cu cerințele regulilor solide ale sistemului istoric, în orice caz, totalitatea acestor evenimente se împarte în două perioade esențial diferite, dacă nu istoria în general, atunci cel puțin istoria Romano -Tipul cultural germanic Dar ceea ce conferă acestor evenimente ponderea cea mai semnificativă de forță și semnificație este tocmai totalitatea lor, impactul lor unul asupra celuilalt, care într-un număr nenumărat de ori a sporit influența fiecăruia dintre ele asupra dezvoltării iluminării, asupra extinderii activităților a popoarelor europene Imprimarea, fără răspândirea comorilor cunoștințelor antice de către grecii care au fugit din patria lor, ar fi trebuit să se ocupe de reproducerea breviarelor și cărților de rugăciuni catolice, așa cum ar fi probabil că savanții greci, împrăștiați pe toată suprafața Europei au trebuit să se stingă în masa generală a ignoranței, fără ajutorul tiparului, au înecat rămășițele iluminismului roman în barbaria care a răsărit asupra lor Odată cu descoperirile Americii, atât tipărirea, cât și răspândirea grecilor ar fi condus probabil la o civilizație pur imitativă, care ar fi fost completată cu glose și comentarii gramaticale și de altă natură la autorii antici Fenomenele cu care ne-am obișnuit încă din copilărie nu ne trezesc atenția, nu constituie sarcini și întrebări pentru noi, ci par a fi de înțeles în sine Numai

un geniu sau o minte condusă de știința deja dezvoltată poate renunța la această influență plictisitoare a vieții de zi cu zi Originalitatea naturii tropicale americane, dimpotrivă, nu putea decât să trezească în minte activitatea de sine Munți, râuri, procese ale aerului, plante, animale, oameni - totul era nou în America și nu putea decât să trezească curiozitatea și curiozitatea Pe de altă parte, Aristotel, Teofrast, Dioscoride, Pliniu nu mai puteau fi de nici un folos în rezolvarea problemelor și întrebărilor care se prezentau la fiecare pas în America Din comentarii asupra lor, a fost necesar să se treacă la observații și cercetări independente Mi se pare, așadar, că unul dintre principalele motive pentru direcția pe care a luat-o știința în romano-germanică ÎNTREBARE EST lume, o direcție constând într-un studiu pozitiv al naturii, ar trebui căutată în împrejurarea că, la începutul dezvoltării culturale a Europei, atenția conducătorilor ei a fost îndreptată de fenomenele uimitoare ale naturii americane spre observarea și studiul a naturii în general, și astfel a trezit activitatea de sine în mințile trezite Dar din nou, dacă descoperirile din Lumea Nouă nu au fost răspândite prin intermediul tipăririi în rândul maselor de public, ci ar fi proprietatea câtorva, atunci ele nu ar putea niciodată să obțină o influență generală asupra direcției activității civilizaționale trezite La fel de sigur, fără pregătirea științifică oferită de răspândirea educației clasice, America ar prezenta doar câteva fenomene curioase care, căzând pe pământ necultivat, nu ar stârni nicio viață mentală Desigur, fiecare dintre aceste trei evenimente, care au marcat începutul unei noi întorsături în viața Europei, poate fi găsită o explicație foarte satisfăcătoare Dar cum să explicăm modernitatea lor, care constituie de fapt principala condiție a forței lor educaționale? Unde se află acea rădăcină comună, ale cărei consecințe nu ar fi doar inventarea tiparului, cucerirea Constantinopolului și descoperirea Americii, ci care ar include și acea măsură de imbold conferită mișcării istorice, în urma căreia fenomene, aparținând la categorii atât de diferite, ar ajunge la realizarea lor în același moment istoric? Este evident că ea nu poate fi căutată în nici un eveniment real al vremurilor trecute, nici în niciun germen de condiții morale și materiale care stau la baza vieții istorice a popoarelor Unde este forța care i-a adus pe sălbaticii din Altai pe țărmurile Bosforului chiar în momentul în care curiozitatea inventatorilor germani a găsit secretul potrivirii literelor mobile și când rivalitatea dintre Spania și Portugalia în întreprinderile maritime a oferit o primire favorabilă la gândul îndrăzneț al marinarului genovez? Motivele conexiunii sincronistice a unor astfel de evenimente eterogene nu pot fi, desigur, sperate să fie găsite mai aproape decât în însuși planul Providenței puternice mondiale, conform căruia se dezvoltă viața istorică a omenirii La mijlocul secolului UTL, față de toate diferențele dintre lumea germano-romană și cea greco-slavă, diferența dintre re RUSIA ȘI EUROPA ligioasă, prin despărțirea Bisericii Romane de Ortodoxia universală Dar, în același timp, popoarele slave se înarmează cu arme spirituale - scriere originală, care le oferă un mijloc de a-și proteja și proteja principiile naționale de ambiția religioasă a Occidentului În plan material, popoarele slave, încă în cea mai mare parte neieșite din perioada tribală de dezvoltare, desigur, nu au putut opune unui serios obstacol Occidentului, îmbrăcat deja de Carol în armura statalității; dar, în același timp semnificativ, se pune în nord-estul îndepărtat o rezervă de putere de stat, pe care slavii occidentali s-ar putea baza, când propriile forțe sunt deja epuizate în luptă, când toate mijloacele

auxiliare externe cu care istoria lor va proteja istoria lor pentru un timp își va pierde proprietatea protectoare De această dată se încheie prima perioadă a Chestiunii Orientale - perioada de ouat și pregătire Durează de pe vremea lui Filip al Macedoniei până la Carol cel Mare, până la împărțirea bisericilor, până la propovăduirea slavă a Sf Chiril și Metodie, înainte de întemeierea statului rus În această perioadă, Filip, parcă îndemnat de un instinct profetic, caută să asigure originalitatea destinului politic al poporului grec și al culturii grecești; Constantin își duce la îndeplinire încercarea eșuată, când forțele vitale atât ale Greciei, cât și ale Romei s-au secat deja Moștenirea lor trece la două triburi diferite, cel slav și cel germanic, cărora li se adaugă o diferență etnografică chiar în modul de transmitere a culturii pe care au moștenit-o și, în final, o diferență religioasă Odată cu începutul unei noi perioade, începe lupta dintre lumea romano-germanică și lumea greco-slavă, lupta cu tot felul de arme spirituale și materiale Lupta este inegală, în care adversarii sunt: pe de o parte, un tânăr vesel, proaspăt, ambițios, îmbinând în sine atât forța tânără a unui trib care tocmai a intrat în câmpul istoric, cât și forța sistemului statal ; pe de altă parte, un bătrân decrepit și un copil care nu a părăsit cercul apropiat al vieții tribale Ar putea exista vreo îndoială cu privire la rezultatele luptei? De la bun început, slavii ilirieni, locuitorii pintenilor estici ai Alpilor, coasta nordică a Adriaticii, se încadrează deja într-o relație vasală cu monarhia francă Mai greu, în ÎNTREBARE EST de câteva secole, lupta continuă în nord; dar, pe de altă parte, ea se termină nu numai cu subjugarea politică completă, ci și cu anihilarea și amorțirea aproape completă a slavilor polabieni și pomerani La mijloc, Svyatopolk din Moravia se opune victorios presiunii germane și (mult mai important) solicită ajutor și arme spirituale, care îi sunt aduse din Bizanțul ortodox de către primii profesori slavi Invazia maghiarelor rupe puterea suveranului slav Totuși, pare nedrept, s-ar părea, să vedem în invazia maghiară (care a adus ulterior nu puțin rău cauzei slave comune) principalul motiv care a rupt forța slavilor în țările de la mijlocul Dunării Chiar înainte de invazia ugriană, eforturile clerului german au reușit să priveze statul Moravian de independența sa spirituală Metodie și discipolii săi au fost nevoiți să părăsească Moravia și Pannonia și să caute refugiu în Bulgaria, ca urmare a intrigilor episcopilor de Salzburg și Pasava, care au pus stăpânire pe mintea bătrânului prinț slav Fără sprijin spiritual, glamorizarea și germanizarea slavilor occidentali era inevitabilă S-ar putea chiar ca invazia ungurilor să fi evitat acest eveniment, ținând Germania de o presiune sistematică asupra slavilor moravi și panonici și, astfel, i-a protejat de soarta fraților lor din nord În Cehia, înconjurată de munți, identitatea slavă s-a păstrat multă vreme, dar m-am supus latinismului și am intrat în relații vasale cu Imperiul German Doar amintirea Ortodoxiei a trăit în ea mai puternică decât în alte țări slave occidentale și a străpuns cu o forță irezistibilă în glorioasa luptă hușită, care, după ce și-a împietrit începuturile naționale în cehi, le-a dat ocazia să se ridice din nou după suprimarea externă completă Dimpotrivă, Polonia, deși a rămas independentă material de dominația germană, a fost una dintre toate țările slave care au acceptat fără luptă principiile religioase occidentale și le-au asimilat și, prin urmare, în cea mai mare parte a istoriei sale, a fost nu numai un inutil, dar de asemenea un membru vătămător al familiilor slave care a schimbat principiile comune slave, care a căutat să răspândească, prin violență și ispită, principiul catolic și nobili-

aristocratic, ostil lumii slave, în chiar adâncurile Rusiei * RUSIA ȘI EUROPA Și astfel, pe toată întinderea de la Marea Adriatică și Dunărea mijlocie până la țărmul Mării Baltice, și de la Laba până la Dvina și Nipru, presiunea lumii germane împotriva slavilor, latinismului împotriva ortodoxiei, a fost marcată de succes mai mult sau mai puțin complet Din fericire, lucrurile au stat altfel în sud-est, în cadrul actualului Imperiu Turc Aici ne întâlnim cu fenomenul misterios al mahomedanismului A încheiat deja întregul ciclu de dezvoltare și, fără nicio îndoială, se află deja într-o perioadă de epuizare și decădere completă Semnificația sa, ideea sa generală, ca fenomen complet terminat, de la care nu se poate aștepta nimic nou, ar trebui așadar să fie complet de înțeles Cu ideea generală, cu sensul faptului istoric, nu leagă nicio idee mistică, ci prin acest nume înțeleg doar acel rezultat foarte general în care se concentrează conținutul cel mai esențial al faptului, la fel ca și ideea generală de o serie întreagă de fenomene naturale este înțeleasă ca însemnând acea lege a naturii care le conține pe toate Constă oare acest sens general al mahomedanismului în progresul religios pe care a forțat omenirea să-l facă? Dar a venit la șase secole după ce adevărul religios absolut și universal fusese deja revelat Ce semnificație ar putea avea învățătura musulmană după creștinism? Unii susțin că ea constituie o formă de conștiință religioasă, deși inferioară în înălțimea învățăturii sale creștinismului, dar mai bine aplicată popoarelor din Orient înzestrate cu patimi arzătoare Fără să ne oprim asupra faptului că un astfel de concept este în contradicție cu demnitatea creștinismului (care este fie aceeași eroare ca și celelalte credințe ale omenirii, fie are caracter de adevăr universal, aplicabil tuturor epocii și tuturor popoarelor), vedem că o asemenea viziune este contrară istoriei ia Creștinismul își are originea în același Orient prin care s-au răspândit învățăturile lui Mahomed și s-au răspândit acolo cu cel mai mare succes Siria, Asia Mică, Egipt, Africa au produs cei mai mari gânditori și cei mai mari asceți ai creștinismului Aici s-a concentrat toată mișcarea sa mentală, aici au avut loc principalele abateri de la adevărul creștin; aici și ÎNTREBARE EST a devenit vocea solemnă a conciliilor ecumenice Aici s-au născut și au acționat Origen, Atanasie cel Mare, Efrem Sirul, Ioan Gură de Aur, Chiril din Alexandria, Ciprian din Karegensky, Augustin din Hipponski Aici templele Tebaidelor au prezentat lumii cele mai înalte exemple ale celei mai riguroase vieți, cea mai înaltă lepădare creștină de sine Cum ar putea, deci, țările în care creștinismul a atins o asemenea răspândire și o asemenea prosperitate, să simtă nevoia unei învățături mai puțin înalte, care să satisfacă mai mult aspirațiile senzuale ale naturii umane? Principalul domeniu de viață și activitate al mahomedanismului nu au fost țările locuite de păgâni, pentru a căror grosolănie învățătura lui Hristos ar fi prea înaltă, ci, dimpotrivă, țările care au fost de multă vreme luminate de această învățătură, care au acceptat-o și dând roade , nu mai puțin abundent și nici mai puțin perfect decât fructele țărilor aflate sub un cer mai aspru, sau într-un climat mai temperat Nici părerea pe care mahomedanismul o vede ca pe o învățătură mai simplu de înțeles și mai ușor de implementat și, prin urmare, ceea ce ar trebui să servească drept pas pregătitor pentru percepția creștinismului, nu este nici solidă Faptele spun exact contrariul Popoarele care au acceptat Islamul stagnează în el; și, între timp, pe măsură ce păgânismul Greciei și Romei cădea înaintea puterii convingerii creștine, încetul cu încetul venerarea la foc a perșilor a început să se slăbească; între vremea în care păgânismul grosolan al popoarelor

germanice și slave a fost învins de creștinism, și acum păgânismul și mai grosolan al sălbaticilor din Asia, Africa, America și Australia este în mod constant învins *); în timp ce creștinismul a găsit numeroși adepți în China și Japonia, mahomedanismul nu se află nicăieri sub influența creștinismului Constituie, prin urmare, un obstacol în calea răspândirii sale, și nu o pregătire pentru acceptarea lui Și astfel, din punct de vedere religios, învățătura profetului arab este un evident pas înapoi, o anomalie istorică inexplicabilă Este răscumpărat prin manifestări bogate ale altor aspecte ale civilizației umane? Și la aceasta va trebui să se răspundă negativ Unul dintre popoarele care s-au convertit la islam, originalul *) Și chiar și religia antică a Japoniei RUSIA ȘI EUROPA distribuitorul său, s-a remarcat însă prin dragostea lui pentru știință și iluminism Dar ce se, totuși, a produs? El a păstrat într-o traducere, în cea mai mare parte distorsionată, câteva dintre lucrările filozofilor și oamenilor de știință greci; dar ar fi fost mult mai bine și mai pe deplin conservate dacă țările cucerite de arabi ar fi continuat să facă parte din imperiul grec De asemenea, arabii au comunicat Europei câteva dintre descoperirile și invențiile Chinei și Indiei; dar în acest sens meritul lor este cu totul negativ Ocupând țările intermediare, făcându-le inaccesibile pentru europeni, ele constituiau o barieră nu atât de de netrecut, un văl nu atât de impenetrabil precum ar fi făcut-o probabil triburile mongole sau tătare Dar dacă aceste țări, care separă vestul de extremul est, care au păstrat roadele celei mai vechi culturi, ar continua să fie sediul creștinismului și al educației grecești, deși deja înclinate spre declinul acestuia, nu ar face, după toate probabilitățile aceeași întreprindere comercială din Veneția, Genova și alte republici italiene? În ceea ce privește arta, religia lui Mahomed i-a fost direct ostilă Numai în arhitectură popoarele mahomedane au prezentat exemple elegante Dar moscheile din Cairo și Damasc, marmurele cu modele ale Alhambrei, conțin adevăratul sens și semnificația mișcării mahomedane, oare răscumpără râurile de sânge vărsate de ea, mormanele de cenușă, ruinele și vechile secole? barbarie cu care a fost marcat? Ar fi mintea noastră mulțumită dacă rezultatele afluxului de barbari în țările educate ale lumii greco-romane s-ar limita la catedralele gotice, crenelurile și turnurile castelelor medievale? Oricât am căuta, nu vom găsi justificare pentru mahomedanism în rezultatele interne, culturale ale mișcării comunicate de acesta Din acest punct de vedere, va apărea mereu ca un pas misterios, de neînțeles în istorie Astfel, negăsind justificare pentru acest fenomen istoric în rezultatele sale pozitive, independente, trebuie să-l căutam în relații externe, de serviciu, către scopuri străine, străine Și într-adevăr, vedem că cel mai important rezultat comun al întregii istorii a mahomedanismului constă în respingerea dată de aceștia aspirației lumii germano-romane spre Est, aspirație care este încă vie în popor ÎNTREBARE EST al Europei, și care este un atribut necesar al acelei forțe expansive, acelei ambiții naturale cu care este înzestrat orice tip cultural-istoric viu, este necesar ca acesta să se străduiască să-și pună pecetea pe tot ceea ce îl înconjoară Această ambiție i-a condus pe greci la malurile Indusului și la gurile Niprului, Donului și Kubanului De asemenea, i-a condus pe vulturii romani la țărmurile Oceanului Atlantic și la câmpia Mesopotamiei, la pădurile Germaniei și la stepele numide Ideea generală, sensul esențial al mahomedanismului constă, așadar, în acel serviciu involuntar și inconștient pe care l-a făcut ortodoxiei și slavismului, ferindu-l pe primul de presiunea latinismului, salvându-l pe cel de-al doilea de a

fi absorbit de romano-germanism, la un moment dat când apărătorii lor direcți și naturali stăteau întinși pe un pat pentru răceală sau în scutecele copilăriei A făcut acest lucru, desigur, inconștient, dar a făcut-o nu mai puțin - și, prin urmare, a păstrat germenul unei noi vieți, a unui nou tip de dezvoltare, a păstrat încă o trăsătură a diversității în viața generală a omenirii, care părea zdrobită și înecat de creșterea puternică a Europei romano-germanice Această idee, de fapt, cu privire la Ortodoxie, a fost exprimată (la începutul revoltei grecești) de către Patriarhul Constantinopolului Anthimis: Eu, Providența, am ales stăpânirea otomanilor pentru a înlocui Imperiul Bizantin, care clătinase în Ortodoxie (de fapt) , ar trebui să spunem împărat), ca o apărare împotriva ereziei occidentale Acest gând pare o minune istoricului german Gervin, de la care am împrumutat acest fapt; dar este profund adevărat Să ne imaginăm că Ierusalimul și toate locurile sfinte sunt anexate prin eforturile cruciaților domeniului spiritual al papilor, că dinspre nord, vest, sud și est, statele feudale vestice înconjoară nucleul care se topește treptat Imperiul Bizantin Ce s-ar întâmpla cu Ortodoxia, condusă spre nord-est, înainte de strălucirea catolicismului, întărită și glorificată de stăpânirea asupra locurilor în care s-a născut creștinismul? S-ar părea doar una dintre sectele arhaice ale creștinismului, în genul nestorianismului și diverse rămășițe de monofizitism și monotelism, care există încă în Orient Ce s-ar fi întâmplat și cu slavii? Oare slavii din Peninsula Balcanică n-ar suferi aceeași soartă? RUSIA ȘI EUROPA a fost soarta slavilor care au căzut sub stăpânirea Germaniei? Ar putea sârbii și bulgarii să reziste atât opresiunii politice îndreptate asupra lor, persecuției religioase, cât și tentației cotidiene, cotidiene a culturii europene? Rezultatul nu poate fi pus la îndoială Aceeași soartă care amenința Ortodoxia ar fi atins-o și pe slavi - protejat de mahalalele de munte, sau de natura inospitalieră a nordului, ar fi fost doar material pentru studii etnografice, precum triburile bascilor care dispar din Pirinei sau gaelicii popoarele din munţii Scoţiei şi galezi la principate Nu s-ar schimba oare soarta Rusiei însăși, înconjurată din toate părțile (nu doar din vest, ci și din sud) de potopul puterii romano-germanice? Și dacă o parte din ea și-ar fi păstrat independența politică, cum ar fi ea în lume? Ce banner ar fi purtătorul? Întreaga semnificație formidabilă a Rusiei constă în faptul că este un refugiu și o ancoră pentru mântuirea lumii slave asuprite, dar nu zdrobite, nu desființate Fără aceasta, ea ar fi fost un fel de fantomă a trecutului, invadând din tărâmul umbrelor în lumea celor vii și, pentru a deveni un participant la viața lui, nu ar fi avut de ales decât să renunțe aspectul ei slav cât mai curând posibil Ar fi o existență fără sens și sens, deci, în esență, o existență imposibilă Semnificația acordată aici mahomedanismului poate părea înșelătoare, deoarece însăși ideea cuceririi Ierusalimului a fost trezită în popoarele Europei tocmai de faptul că aceste locuri sacre pentru creștinism au căzut sub jugul musulmanilor Dar dacă nu ar fi fost așa, cum se poate îndoi că spiritul cuceritor al catolicismului nu ar fi lăsat Bizanțul decrepit în stăpânirea calmă a acestora, mai ales după ce propriile sale forțe și Semnificația au fost zdruncinate de Reformă? Nu vedem o serie de necontenite hărțuiri din partea papalității pentru a subjuga Orientul? Unirea care s-a abătut asupra poporului rus sub stăpânirea Poloniei, nu este un indiciu al soartei care avea să vină altor popoare ortodoxe, dacă furtuna otomană nu ar fi făcut Europa să tremure pentru propria soartă? Ar fi fost mai reținute în minte ambiția și priceperea politică a aristocrației venețiane și a dinastiei habsburgice? ÎNTREBARE EST

pradă viitoare în țările din Balcani, Dunăre și litoralul Mării Egee, decât ambiția cavalerilor care timp de cincizeci de ani au pus stăpânire pe capitala Bosforului? Mahomedanismul, punând mâna înfricoșătoare asupra popoarelor din Peninsula Balcanică, înghețând dezvoltarea vieții în ele, le-a protejat, totuși, vărsând asupra lor o ceașcă de dezastre, de răul spiritual care le amenința, de pierderea identitatea nationala morala *) Și această influență nu s-a limitat la popoarele care au căzut sub jugul turcesc Slavii sudici care se învecinează cu ei datorează păstrarea independenței lor naționale și interne luptei veche pe care au purtat-o atât pentru propria lor protecție, cât și pentru protecția Imperiului German împotriva puterii otomanilor Când au format barajul principal împotriva revărsării turcești, care amenința că va înghiți pământurile ereditare ale casei austriece, a fost timp să ne gândim la amorțirea lor, care a fost niciodată pierdută din vedere sarcina tuturor marcilor germani sau ucrainenii? Atitudinea Europei față de turci nu a fost niciodată dezinteresată Ca și acum, așa timp de cinci secole, ea a văzut în puterea otomană un mijloc de a-și extinde puterea și influența asupra popoarelor lumii ortodoxe grecești și slave Asemenea lui Satana seducătorul, ea i-a spus Bizanțului decrepit: "Vezi această împărăție, cădește-te și închină-mă și totul va fi al tău " respingerea comorii sale spirituale, renunțarea la Ortodoxie Bizanțul decrepit a arătat lumii un exemplu fără precedent de eroism spiritual Ea a preferat moartea politică și toate ororile invaziei barbare decât trădarea credinței, cu prețul căreia s-a oferit mântuirea Același concept al semnificației pogromului turc a trăit oh și în inima poporul sârb În povestea epică a bătăliei de pe câmpul Kosovo, povestește despre viziunea prințului Lazăr, căruia i se oferă posibilitatea de a alege între o coroană pământească și victorie și între o coroană cerească, cumpărată cu prețul morții ') Și acum vedem că această mână înfiorătoare a fost mai utilă sârbilor decât eliberarea lor Rusia nu și-a susținut influența legitimă asupra lor, refuzând - sperăm, bineînțeles, pentru o vreme, la jumătatea drumului - să lupte pentru ideea slavă RUSIA ȘI EUROPA și înfrângere Spiritul instinctiv-profetic al poeziei populare, parcă, a văzut în victoria asupra puterii otomane pierderea identității spirituale a poporului Chiar şi astăzi slavii Turciei preferă jugul musulman greu stăpânirii civilizate a Austriei*) Așa cum acum cinci secole, furtuna musulmană i se părea Europei un pretext foarte convenabil pentru subjugarea slavilor și grecilor, așa că urmărește și acum același scop, folosindu-și toate forțele pentru a păstra stăpânirea turcă, ridicată la cel mai înalt principiu politic Îi este teamă că pe ruinele Turciei se va dezvolta o viață slavă originală; ea speră că o lungă langourare va duce în cele din urmă la rezultatul pe care l-a obținut atunci când a adunat Catedrala Florentină Ca și atunci, așa și acum vorbește popoarelor creștine din Turcia; "intră în vasalajul spiritual al lumii romano-germanice și dovedește prin apostazie sinceritatea renunțării tale, iar lanțurile care te leagă se vor destrăma" Din aceasta se vede cât de nedreaptă este comparația - făcută de domnul Solovyov - a modului de acțiune al Europei în raport cu Turcia cu modul de acțiune al Spartei în raport cu monarhia persană, care a dus la pacea de la Antalkidov; cât de nedrept i-a făcut reproșul de a trăda interesele comune europene în lupta lor imaginară cu Asia Europa nu a schimbat nimic, dar cu o consecvență de oțel tinde spre același scop, atât la Consiliul Florentin, cât și la Congresul de la Paris **) Acest scop este subjugarea lumii ortodoxe slavo-grecești față de sine cu orice preț Puterea otomană (fie că

Europa o luptă, fie că o susține) este în ochii ei doar un mijloc de a atinge acest obiectiv Astfel, oricât de mare ar fi semnificația mahomedanismului în dezvoltarea Chestiunii Răsăritene, el constituie totuși doar un episod din marea dramă istorică cunoscută sub acest nume În primul rând, Europa luptă cu el sub steagul creștinismului, atât pentru propria protecție, cât și pentru extinderea stăpânirii ei asupra Țării Sfânte și a teritoriilor adiacente *) Bosnia și Herțegovina demonstrează acum acest lucru cu revolta lor eroică **) Să adăugăm, și la Berlin ÎNTREBARE EST țări - și în această luptă, cunoscută sub numele de cruciade, merită deplină simpatie, deși, din punctul de vedere al ortodoxiei și slavismului, trebuie să considere eșecul acestei lupte o mare fericire Apoi, se gândește să profite de noua furtună mahomedană pentru subjugarea spirituală a popoarelor ortodoxe, care este una dintre fazele presiunii Europei asupra lumii slave - și în acest caz, desigur, nu merită simpatia nimănui Apoi, ea se luptă din nou cu puterea otomană care pătrunde în Europa datorită propriei sale protecție În această luptă, figurile principale sunt slavii înșiși, care sunt salvați prin aceasta de subjugarea spirituală și cotidiană a Europei Apoi, când pericolul a trecut, când puterea turcă s-a slăbit, Europa continuă să-și urmărească obiectivele egoiste și din puterea otomană amenințătoare (pe care acum încearcă să o susțină), vrea să facă din nou un instrument pentru ea scopuri: vrea să rupă slava prin ea forță, să-i forțeze pe slavi să se arunce în brațele ei și, astfel, vrea să împiedice formarea unei noi forțe culturale și politice originale, să nu-i permită să împartă cu sine lumea influență, pe care dorește să o păstreze, în întregime, în posesia sa indivizibilă Făcând acest lucru, și după ce a găsit în sud-est un punct de sprijin în Turcia, pe care îl sprijină per fas et nefas, găsește în nord-est un alt punct de sprijin în Polonia, trădătorul inițial al slavilor, și așa cum per fas et nefas se străduiește să restaureze stăpânirea nobilii asupra milioanelor de ruși, și chiar a poporului polonez însuși, deloc stânjenit de principiul naționalității proclamat de ea și fără nicio strângere de conștiință care să denatureze fapte neîndoielnice Dintre toate țările slave, numai Polonia se bucură de favoarea ei, pentru că ea este tipul și modelul modului în care Europa ar dori să modeleze alți slavi pentru înrobirea completă a lor, chiar dacă li s-ar oferi o independență politică pur externă, pe care slavii adevărați au apreciat întotdeauna sub identitatea interioară, spirituală și cotidiană Al treilea punct de sprijin și a treia creație favorită a Europei este poporul maghiar mic, dar ambițios și dezvoltat din punct de vedere politic, care, la fel ca turcii și polonezii, zero RUSIA ȘI EUROPA este evocată de toate simpatiile ei, iarăși contrar principiului naționalităților proclamat ipocrit Dar ne vom întoarce mai târziu atât în Ungaria, cât și în Polonia Întorsătura Europei de la lupta împotriva turcilor la protecția și patronajul lor, o întorsătură complet logică și deloc demnă de numele de trădare, coincide cu două fapte care au marcat mijlocul secolului trecut: în primul rând, cu slăbirea forța și energia interioară a statului turc, care l-a lipsit de orice amenințare de importanță pentru liniștea însăși a Europei, dar l-a lipsit în același timp de capacitatea de protecție pe care a oferit-o inconștient și involuntar Ortodoxiei și slavismului; în al doilea rând, această întorsătură coincide cu maturitatea adevăratului, pregătit din vârstă, apărător legitim, conștient al ortodoxiei și slavismului - Rusia Odată cu apariția unei forțe slave originare, stăpânirea turcă și-a pierdut orice sens, mahomedanismul și-a încheiat rolul istoric Regatul lui Filip și Constantin a înviat pe câmpiile întinse ale Rusiei Imperiul

Roman de Apus de naționalitate germană, reînnoit de Carol, căruia astăzi îi corespunde sistemul politic al statelor europene, născut din acesta, a primit o contrabalansare în Imperiul Roman de Răsărit de naționalitate slavă, reluat de Ioan, Petru și Ecaterina, deși nu a atins totuşi deplina sa creştere, nu încă care a arătat Europa - suum cuique Ideea unei astfel de semnificații pentru Rusia, care fusese de mult prevăzută atât la Moscova, cât și la Țaregrad, a fost dezvăluită și determinată în ingeniosul monarh rus și în ingeniosul ei ministru plenipotențiar Potemkin-Tavrichesky De atunci, guvernul turc s-a transformat într-un gunoi istoric Această forță, care până acum putea fi caracterizată prin cuvintele lui Goethe: "Die Kraft die stets das Bõse will und stets das Gute schaift", și-a pierdut capacitatea de a crea chiar și bine involuntar, inconștient și a păstrat doar posibilitatea unui singur rău - la o opresiune fără scop și fără cauză Și chiar în acest moment, Turcia a dobândit bunăvoința în creștere treptat față de ea a Europei, care a mărturisit nedreptatea, interesul și ilegalitatea politicii sale estice Aici se încheie a doua perioadă a dezvoltării chestiunii răsăritene - perioada presiunii Occidentului asupra Estului sau, mai precis, perioada ÎNTREBARE EST " vremea lumii germano-romane, catolice și protestante până la lumea ortodoxă slavo-greacă, perioadă care a durat din zilele lui Carol cel Mare până în zilele Ecaterinei cea Mare A treia perioadă, în care a intrat Problema Răsăriteană odată cu nașterea ideii de reînnoire a Imperiului de Răsărit, ar trebui numită timpul respingerii Estului spre Vest, respingerii lumii slavo-grecești la lumea germano-romană, respingerea, care, odată cu urcarea marii împărătese, a început în toate punctele liniei de frontieră, dar s-a dovedit a fi un succes deplin până acum doar în nord Această perioadă de dezvoltare a Chestiunii Orientale are încă o trăsătură caracteristică Așa cum, la un moment dat, presiunea lumii germane împotriva slavilor a căpătat caracterul unei lupte împotriva mahomedanismului, tot așa respingerea slavo-greacă din această perioadă a avut același caracter de luptă împotriva mahomedanismului? Ea, deghându-se în adevărați luptători, nu a permis dușmanilor istorici să se întâlnească față în față și să se recunoască Încețoșată de lupta temporară cu mahomedanismul, Europa s-a gândit să vadă mai întâi în Rusia, care își asumase sarcina acestei lupte, un aliat, ale cărui succese au fost aplaudate de opinia publică Chiar și Austria, în mâinile împăratului anti-austriac Iosif, a cărui misiune era să submineze bazele monarhiei sale artificiale și să acționeze contrar adevăratelor ei interese în orice, a intrat într-o alianță directă cu Catherine pentru a învinge Turcia Doar câțiva oameni versați în politică, precum ministrul francez Choiseul, ca lideri ai politicii engleze, și temporar prusac și austriac, au fost mai perspicace decât opinia publică a Europei, s-au opus planurilor Ecaterinei prin toate mijloacele și au forțat în cele din urmă Europa să intre în ea adevărat rol Cu toate acestea, însăși alianța Ecaterinei cu Austria dovedește că la acea vreme și pentru mintea ei marele sarcină istorică pe care o asumase nu era pe deplin înțeleasă Între timp, întrucât respingerea lumii slave de la granița de vest a Rusiei a avut un rezultat aproape satisfăcător în timpul domniei Ecaterinei însăși - întoarcerea Rusiei la moștenirea ei străveche, cu singura excepție a regiunii Galice, care a fost încă sacrificată la polonizare și germanizare *),- *) Și, de asemenea, Ugric Rus, devotat lui Omadyareniy; dar pentru aderarea ei nu exista încă un motiv suficient RUSIA ȘI EUROPA succesele armelor rusești și ale politicii rusești erau departe de a fi atât de decisive în lupta împotriva Turciei, deși Rusia a purtat cinci războaie

victorioase cu ea Pentru fiecare caz individual, se poate găsi o explicație specială pentru acest eșec relativ De exemplu, rezultatele celui de-al doilea război turcesc sub Ecaterina ar fi fost, desigur, cu totul altele dacă principalele forțe rusești ar fi fost încredințate marelui Suvorov, care reușise deja să-și arate geniul în succesele private câștigate de el În același mod, dacă în timpul războiului de șase ani care a fost purtat sub împăratul Alexandru, principalele forțe ruse au fost trimise acolo unde erau implicate principalele interese rusești (în loc să le devieze constant în scopuri departe de a fi atât de apropiate și nu atât de costisitoare) , atunci succesul ei probabil nu s-ar limita doar la anexarea Basarabiei Dar, pe lângă aceste cauze particulare, au existat, ca întotdeauna, cauze generale, care le explică Au existat două astfel de motive comune: neclaritatea scopurilor care se urmăreau a fi atinse și absența unei politici liberale și naționale împreună, două calități, a căror totalitate este esențială pentru rezolvarea cu succes a Chestiunii Orientale în sensul de avantajos pentru Rusia si pentru slavi Ca și în zilele Ecaterinei, așa și după aceea, se părea că ar putea exista doar trei rezultate la care Rusia ar putea lupta în războaiele ei cu Turcia: împărțirea Turciei între Austria și Rusia, anexarea completă a întregii Turcie la Rusia, și așa-numitul proiect grecesc, adică renașterea Imperiului grec bizantin Prima decizie, sau combinația dintre prima și ultima, ar fi trebuit să fie avută în vedere în timpul alianței Rusiei cu Austria împotriva Turciei, în timpul celui de-al doilea război al Ecaterinei Nu este nevoie să se dovedească în prezent că cedarea oricărei părți a pământurilor slave către Austria este o adevărată crimă împotriva slavilor - și este complet contrară intereselor Rusiei *) A doua decizie a intrat aproape niciodată serios în intențiile guvernului rus; chiar și anexarea oricărei părți semnificative a Turciei (de exemplu, Moldova și Țara Românească) la Rusia, - dacă a fost menită uneori, -,
*) Crima comisă, după ultimul război victorios, de apostazia Berlinului
ÎNTREBARE EST Cu toate acestea, a speriat întotdeauna politicienii ruși cu multe inconveniente asociate cu o astfel de aderare la imperiu a multor milioane de populații străine Se știe că atunci când Turcia i-a oferit împăratului Nicolae să ia principatele dunărene în loc să plătească indemnizații militare grele pentru ea, el nu numai că nu a acceptat această ofertă, ci chiar a preferat să ierte o parte semnificativă din datoria care o avea Turcia Acest mod dezinteresat de acțiune a fost cu greu cel mai util pentru Rusia În ceea ce privește proiectul grec, acesta ar fi, fără îndoială, cea mai dăunătoare formă de soluționare a părții turcești a Chestiunii de Est în interesul Rusiei și al slavilor Rusia cu propriile mâini avea să creeze o nouă Austria pe Peninsula Balcanică, în care elementul grec să joace același rol în raport cu cel slav, pe care elementul german îl joacă în Austria reală; acest element, în cazul slăbiciunii sale pentru aservirea morală completă a slavilor, ar recurge, după toate probabilitățile, la dualismul greco-român, la fel cum Austria a recurs la dualismul maghiar german în același scop Rusia ar trebui fie să-și prețuiască inamicul, fie să-și distrugă creația propriilor mâini Dar cât de dificil este acest ultim curs de acțiune este evident din exemplul Franței, care este obligată voleos oolens să îndure unitatea italiană, la care a contribuit împotriva voinței sale Chiar dacă Rusia ar decide o astfel de acțiune, atunci noul Bizanț, fără îndoială, ar găsi alți patroni și aliați care să susțină și să întărească cu tot atâtea zel acest jug impus pe gâtul slavilor, precum susțin acum jugul turcesc , și ar fi avut pretexte mult mai plauzibile pentru aceasta decât în politica lor

actuală turcofilă În ceea ce privește unirea liniilor de politică liberală și națională pentru dezvoltarea cu succes a Chestiunii Orientale, trebuie mai întâi remarcat că, folosind aceste expresii, fac o concesie uzului comun; căci, strict vorbind, o politică liberală este absolut imposibilă dacă nu este naţională, întrucât liberalismul constă în dezvoltarea liberă a tuturor aspectelor sănătoase ale vieţii populare, printre care aspiraţiile naţionale ocupă locul cel mai important RUSIA ȘI EUROPA Necesitatea unei politici naționale, adică de a-și prefera interesele populare față de toate celelalte, oricât de dezinteresate și de înalte ar părea acestea, este ea însăși evidentă pentru soluționarea chestiunii orientale; căci tocmai așa-zisele interese europene supreme constituie singurul obstacol în calea eliberării slavilor și grecilor și în alungarea turcilor din Peninsula Balcanică pe care au cucerit-o Dacă, în timpul revoltei grecești, împăratul Alexandru nu și-a ascultat inima marenimă și iubitoare de libertate, a fost doar pentru că a considerat că este necesar să subordoneze obiectivele și interesele naționale ale Rusiei intereselor păcii și liniștii europene, presupusa mai înaltă scopuri de contracarare a aspirațiilor revoluționare care amenințau din nou să îmbrățișeze Europa societatea, aspirațiile, să se teamă de care Rusia nu avea, de fapt, nici rațiune, nici rațiune Atâta timp cât aceste considerente sau similare în afara Rusiei, precum, de exemplu, preocuparea pentru menținerea echilibrului politic etc , continuă să influențeze deciziile Rusiei, atunci este de la sine înțeles că nu are rost să ne gândim măcar la o soluție satisfăcătoare la Chestiunea Orientală, care, de fapt, , și în conștiința generală a Europei, trebuie să încalce cu siguranță, dacă nu drepturile și interesele sale legitime, atunci cel puțin conceptul pe care și-a format despre drepturile și beneficiile sale Necesitatea unei politici liberale pentru rezolvarea chestiunii estice este evidentă din faptul că această politică este o politică de eliberare - și nu trebuie privită preocuparea Rusiei pentru libertatea popoarelor ca o ipocrizie, nu numai față de dușmani, ci și față de prieteni, când în politica internă s-a ghidat după principii complet opuse?începuturi? Politica împărătesei Ecaterina a fost, fără îndoială, națională și în același timp, dacă se poate, liberală, dar numai dacă se poate, pentru că adevăratul liberalism nu putea exista odată cu existența iobăgiei Marea Împărăteasă însăși nu a fost forțată de o succesiune logică (care decurge din situația generală din Rusia) să introducă iobăgie în Rusia Mică, unde nu existase înainte? Oare popoarele slave nu ar trebui să simtă o neîncredere involuntară față de Rusia, care a intrat în lupta pentru eliberarea lor și, în același timp, a păstrat și răspândit sclavia acasă? Nu i-a răcorit simpatia pentru colegii ei de trib? ÎNTREBARE EST nu le-a dat dușmanilor ei dreptul să-i spună: "Domnule, vindecă-te?" Cât de mult au crescut aceste simpatii în fața ochilor noștri, în ciuda eșecului războiului Crimeei, de îndată ce jugul iobagului a fost ridicat de la poporul rus! Nu această eliberare internă a dat Rusiei posibilitatea de a soluționa în favoarea ei litigiul cu Polonia, care încă se desfășura, în ciuda subjugării ei exterioare, și nu a dat direcția finală și benefică părții poloneze a chestiunii orientale? ? Abia din ziua cea mare de februarie, și doar în repetate rânduri marcată de actul sfânt al eliberării, Rusia a primit în propriile mâini toate mijloacele și instrumentele pentru rezolvarea marii sarcini a chestiunii răsăritene care i-a fost încredințată, adică eliberare națională integral slavă Din această mare zi, cuvintele Scripturii se împlinesc asupra Rusiei: "Ultimii devin primii Rolurile

se schimbă Predicatorii libertății în cuvinte devin apărători ai sclaviei în fapte; iar cei care sunt cunoscuți de atâta timp ca campioni ai sclaviei și opresiunii, pot ridica cu conștiința curată steagul libertății*) Pentru un succes complet, rămâne doar să înlăturăm un alt obstacol, care este vagul scopurilor și aspirațiilor Dar și în acest sens, conștiința a avansat mult în toate sferele societății Exemplul evenimentelor recente din Italia și Germania a arătat și Rusiei calea pe care trebuie să o urmeze Evenimentele înseși vor face restul, obligându-ne să lăsăm deoparte (chiar dacă a fost fără să vrea) acele respecturi care sunt impuse de obiceiurile și tradițiile dobândite, intereselor existente și onorate de timp, chiar și celor ilegale și ostile - cum, la urma urmei, Prusia a știut să facă acest lucru, având în vedere interesele naturale, cu adevărat legitime și sacre ale poporului german pe care îl reprezintă **) Cursul de dezvoltare a Chestiunii Răsăritene, încă de la direcția pe care i-a dat-o marele monarh, a expus treptat ceața care o acoperea După trei războaie care s-au încheiat în lumile Kuchuk-Kaynarji, Yassky și București și complet *) Așa a fost în războiul sârbesc și ultimul turc, și așa continuă și acum **) Din păcate, ochii noștri nu au început încă să vadă clar și sunt încă, chiar, poate mai mult decât înainte, loviti de spini RUSIA ȘI EUROPA puterea turcă zguduită, opinia publică a Europei nu era încă prea îngrijorată de succesele Rusiei și, în timpul revoltei grecești, ar fi gata să aplaude victoriile armelor rusești dacă acestea ar fi ridicate pentru a apăra patria lui Homer și Platon Pe de altă parte, Rusia era și mai puțin înclinată să vadă principalul obstacol în calea eliberării creștinilor asupriți de turci - în opoziția generală nu numai a guvernelor, ci și a opiniei publice din Europa Ostilitatea lor s-a arătat însă cu o forță considerabilă după bătălia de la Navariva, mai ales în Anglia, și cu atât mai mult după ce rușii au traversat Balcanii și au încheiat strălucita, deși de puțin folos, pacea de la Adrianopol Agitația în favoarea Poloniei a crescut semnificativ dispoziția ostilă față de Rusia, iar trezirea conștiinței slave și a ideii de panslavism, care începea să apară, a trezit (în special în Germania) vechea vrăjmășie împotriva slavilor, care au fost considerați morți, îngropați și condamnați să hrănească și să întărească creșterea organismului german cu constituenții lor în descompunere Studiile lui Falmerayer, care au arătat că sângele barbarilor slavi, și nu al fiilor Eladei antice, curge în locuitorii Greciei, chiar au redus la tăcere amintirile emoționate ale simpatiei pentru Grecia renașterea Tratatele Khunkiar-Skeless au avut o influență similară în sferele politice speciale superioare Slavii, nu numai în fapt, ci și în teorie, au devenit paria ai Europei, cărora li s-au refuzat toate binecuvântările libertății, toate roadele civilizației Vrăjmășia din adversar, care începea să-și dea seama de drepturile și de puterea ei, a întunecat atât de mult orice simț al adevărului și dreptății în Europa, încât nu numai că a început să închidă ochii la suferința creștinilor turci, care au avut ghinionul de a fi Slavi și ortodocși, dar chiar aprinsă de dragoste pentru turci, în care a ajuns să vadă singurul element capabil să transmită către Orient începuturile unei adevărate civilizații europene În loc de filheleni, Europa (în special Anglia) a fost plină de turcofili Toată lumea a început să descopere că nu mahomedanismul și nu turcii erau dușmanii Europei și ai culturii sale, ci slavii și Rusia reprezentativă a lor Când în slavii austrieci s-au răzvrătit împotriva liberalismului maghiar imaginar, fratele liberalismului polonez, când slavii ruși, care au venit la ÎNTREBARE EST puterea Austriei a zdrobit-o, însă, nu în avantajul lor;

atunci această concepție a fost și mai stabilită și întărită O asemenea dispoziție a minții a putut să-l folosească în scopul ei pe noul împărat al francezilor; și și anii care au urmat au deschis ochii atât Europei, cât și Rusiei S-a reluat străvechea luptă a lumilor romano-germane și slave, mutată de la tărâmul cuvintelor și al teoriei pe tărâmul faptelor și evenimentelor istorice Episodul mahomedano-turc în dezvoltarea chestiunii orientale s-a încheiat; ceața s-a limpezit, iar adversarii au stat față în față în așteptarea unor evenimente groaznice, a căror teamă obligă ambele părți să se retragă cât mai mult posibil, să amâne lupta inevitabila cât va voi Dumnezeu De acum înainte, războiul dintre Rusia și Turcia a devenit imposibil și inutil; o luptă între slavi și Europa este posibilă și necesară, luptă care cu siguranță nu se va decide într-un an, nu într-o campanie, ci va ocupa o întreagă perioadă istorică *) Odată cu Războiul Crimeii s-a încheiat a treia perioadă a Chestiunii de Est și a început cea de-a patra, ultima perioadă de rezolvare a problemei, care ar trebui să arate: Este tribul slav mare numai prin numărul și spațiul pământului pe care îl ocupă sau este mare în semnificația sa internă; dacă este un membru egal în familia popoarelor ariene; dacă va trebui să joace și un rol de putere mondială, pe picior de egalitate cu frații săi mai mari; Este destinată să formeze unul dintre tipurile culturale originale ale istoriei lumii: sau este destinată importanței secundare a unui trib vasal, rolului de neinvidiat al materialului etnografic, care ar trebui să-și hrănească conducătorii și stăpânii mândri? Toată analogia istorică **) ne convinge de contrariu - și ne obligă să folosim toate mijloacele, toate forțele, toată energia pentru această dispută decisivă, care nu poate fi amânată pentru mult timp *) Și acest lucru a devenit și mai clar după ultimul război turcesc și Tratatul de la Berlin **) Și, deși, în momentul de față, chestiunea se află în aceeași poziție șovăitoare, toată analogia istorică etc * CAPITOLUL LOCUL AUSTRIEI ÎN CHESTIUNEA ORIENTALĂ Se poate observa din capitolul anterior că Problema Răsăriteană este dezvoltarea uneia dintre acele mari idei istorice mondiale care imprimă o perioadă întreagă în viața comună a omenirii, o serie de evenimente care nu au mai fost ca ea de la căderea lui Imperiul Roman de Apus și Marea Migrație a Popoarelor, care au pus bazele vieții de tip cultural-istoric germano-romanic Niciunul dintre evenimentele așa-zisei Istorie Nouă nu poate egala importanța sa istorică mondială, deoarece toate acestea: întemeierea Monarhiei Carol, dezvoltarea puterii papale, reforma, revoluția, au fost doar manifestări ale dezvoltarea unui singur tip cultural și chestiunea orientală există o luptă între două tipuri eterogene, al căror rezultat probabil trebuie să ofere un conținut complet nou al vieții istorice a omenirii, la fel de diferit ca cel care a fost viața Greciei antice - în comparație cu viața Egiptului, Indiei, Babilonului și Asiriei, Persiei, Iudeei sau viața ceea ce ar trebui să se numească Europa, în comparație cu viața Romei Care este, deci, soluția ei dorită de slavi, în posibilitatea și necesitatea căreia ne confirmă toată analogia istorică, adevăratul sens al istoriei? Că popoarele din Peninsula Balcanică: sârbi, bulgari, greci, români ar trebui să obțină independență și autosuficiență politică și populară deplină - că nu există loc pentru turci în partea de nord a Helespontului, a Bosforului și a Propontului - despre aceasta nu poate exista nicio îndoială; dar aceasta departe de a epuiza sarcina propusă lumii de Orient în "prosom" ORAȘUL AUSTRIEI Problema răsăriteană privește {întregul popoare slave, ¡toate popoarele care locuiesc în peninsula europeană și nu aparțin numărului de popoare ale tribului germanic și germano-roman, -

neaparținând, așadar, Europei în sensul cultural și istoric al cuvântul, care nu a trăit o viață europeană istorică activă, ci doar a captat de acesta și, deocamdată, slujind pasiv scopuri și aspirații străine acestora Pe lângă Rusia și Turcia, aceste popoare constituie în continuare majoritatea populației Austriei și, prin urmare, este necesar să includem acest stat în analiza noastră asupra chestiunii orientale, înainte ca o soluție satisfăcătoare a acesteia, în concordanță cu cerințele istoriei, să poată fi incluse fi prezentat Aici nu ar fi deplasat să prefațăm o scurtă schiță a istoriei formării statului austriac, adică istoria conglomerației diferitelor nume escheat date ca zestre, trecând din mână în mână și în cele din urmă concentrate în mâini dintre cei mai norocoși moștenitori Există un vers latin binecunoscut: "Tu felix Austria nube" Dar această fericire nu a fost la început soarta Austriei, adică nu a Arhiducatului Austriei, ci a Cehiei, care pentru o lungă perioadă de timp timpul a fost nucleul central al acestei cristalizări politice, din care chiar el însuși s-a remarcat centrul austriac, din care diverse firimituri l-au molestat pe acesta din urmă și care a fost în final absorbit de un rival mai fericit Regele boem Otokar, pe lângă Boemia și Moravia , deținea și Arhiducatul Austriei În timpul campaniei cavalerilor împotriva Lituaniei păgâne, în numărul vasalilor săi era contele Rudolf de Habsburg Când acesta din urmă a fost ales împărat german, Otokar nu a vrut să i se supună Rudolf, folosindu-se de Puterea germană în mâinile sale, l-a învins pe Otokar, i-a luat Ducatul Austriei și i l-a dat fiului său Albert în Douăzeci de ani mai târziu, Albert a urcat pe tronul imperial și a domnit timp de ani - până în El l-a ucis răutăcios pe nepotul lui Otokarov și ultimul moștenitor, Vyacheslav, în , sub forma unirii posesiunilor sale cu ale sale; dar el însuși a fost ucis de nepotul său, după care coroana imperială a părăsit familia habsburgică timp de de ani, timp în care au domnit împărați, dintre care patru, din casa Luxemburgului, au fost împreună cu el și cu regii δδ RUSIA Y ÊBPOttA Ceh; dar şi la acea vreme acumularea de moşteniri în casa habsburgică a continuat În a fost ales împărat Henric al VII-lea al Luxemburgului, care a moștenit și regatul ceh, pentru încetarea familiei regilor cehi odată cu moartea lui Vyacheslav După moartea lui Heinrich, care a fost otrăvit în comuniune la Florența în , fiul său, Ioan, a moștenit doar coroana cehă, și nu coroana imperială A participat la campaniile cavalerilor teutoni și a dobândit Silezia prin cumpărare de la regii polonezi și a fost ucis în la Kresy Sub John, posesiunile cehe au crescut temporar semnificativ Ducele de Tirol, tot Ioan, care deținea, pe lângă Tirol, Stiria și Carintia, a contestat dreptul lui Ioan al Boemiei la tronul Cehiei, pe motiv că era căsătorit cu mătușa lui Vyacheslav Din până în s-a considerat rege al Boemiei Pacea dintre cei doi reclamanți s-a încheiat pe faptul că fiica și singura moștenitoare a ducelui de Tirol, Margarita Karmanorotaya (Maultasche), era căsătorită cu fiul cel mare al lui Ioan de Boemia Se părea, așadar, că aproape toată Cisleitania de astăzi, cu Silezia în loc de Galiția, urma să fie concentrată sub stăpânirea regilor boemii Dar Margarita nu a avut copii După ani de căsătorie, și-a părăsit soțul și în s-a căsătorit cu Ludovic de Brandenburg, fiul împăratului german Ludovic al IV-lea de Bavaria, care, după o luptă cu fiul lui Albert al Austriei, Frederic cel Frumos, care s-a încheiat cu înfrângerea acesta din urmă la Mühlberg, a preluat ani tronul imperial și a domnit până în Ioan, supărat pe fiul său pentru că nu a avut copii din Margarita, și că prin aceasta Cehia a pierdut Tirolul, Stiria și Carintia, l-a lipsit de dreptul său de întâietate și l-a făcut margrav de Moravia S-a

căsătorit a doua oară și de data aceasta a avut copii Margareta a avut și un fiu din a doua căsătorie, dar acesta a murit în copilărie, în , iar ea a transmis moștenirea bogată copiilor mătușii materne, arhiducelii Austriei; ea însăși a murit în Din acest moment, așadar, Austria era deja formată din arhiducat, Stiria, Carintia și Tirol Chiar și în timpul vieții lui Ludovic al IV-lea al Bavariei, după moartea lui Ioan al Boemiei, papa și-a proclamat fiul, Carol al IV-lea, împărat, LOCALIZARE AUSTRIA căruia i-au trecut drepturile de naștere după expulzarea fratelui său mai mare în Moravia pentru infertilitatea sa dăunătoare din punct de vedere politic Acest împărat german și rege al Republicii Cehe a trăit permanent la Praga, a descoperit Karlsbad, s-a remarcat prin dragoste și dreptate față de slavi, pentru care a fost urât de germani și i-a poreclit Pfaffen-Kaiser A domnit între și și a cumpărat Brandenburg pentru de taleri, unde l-a numit mai întâi pe fiul său Vyacheslav drept elector, iar în a inclus complet Brandenburgul în regatul ceh, care, dacă și-a păstrat toate posesiunile, a cedat patria Austriei, aproape că s-ar întinde într-o fâșie oblică de la țărmurile Mării Baltice până la țărmurile Mării Adriatice Fiul său Vyacheslav, regele Boemiei, elector de Brandenburg, împăratul Germaniei, a ocupat tronul imperial între și A dat Brandenburg celor doi frați ai săi, Sigismund și Ioan, l-a dat afară pe mărturisitorul soției sale Ioan Nepomuk (sfântul catolic) în Moldova, a fost închis de cehi în închisoare, de unde a plecat cu ajutorul fiicei barcagiului Germanii l-au lipsit de tronul imperial, dar el a rămas rege ceh până în , când a murit de apoplexie, de frica numelui de Zizka Timp de ani a purtat coroana imperială a lui Ruprecht al Palatinatului, supranumit Tongs, după care a fost ales împărat Sigismund, elector al Brandenburgului din , rege al Ungariei din , împărat al Germaniei din și rege al Cehiei A fost logodit cu fiica lui Frederic al V-lea, Burgrave de Nürnberg, strămoșul prusacilor Hohenzollern, dar s-a căsătorit cu fiica regelui Ungariei și, după moartea socrului său, a moștenit regatul său Astfel, Republica Cehă a fost cel mai puternic stat al vremii sale, doar puțin inferioară ca dimensiune față de actualul Imperiu Austriac, deoarece stăpâniile austriece și Galiția au fost înlocuite de Silezia și Brandenburg În timpul domniei lui Sigismund, la iunie , Hus a fost ars la Catedrala din Constanța, iar puțin mai devreme, în același an, Brandenburg a fost vândut lui Frederic al VI-lea, Burgrafunürenberg, pentru de guldeni de aur Astfel, ambele state, care mai târziu au dominat împreună asupra Germaniei), Prusiei și Austriei, sunt esența urmașilor regatului ceh RUSIA ȘI EUROPA Curând, Republica Cehă a devenit parte a acesteia din urmă Sigismund a lăsat în urmă doar fiica sa, care s-a căsătorit cu Albert, Arhiducele Austriei În , a primit coroanele cehe, maghiare și imperiale, sub numele de Albert al II-lea, și, după ce a unit toate pământurile austriece, a murit în anul următor Apoi, după cum se știe, Austria a pierdut Silezia, dar a dobândit în schimb, conform celor trei secțiuni poloneze, Galiția și partea de sud a Regatului Poloniei (care a cedat Ducatului Varșoviei și anexat Rusiei în), precum și Republica Venețiană conform Pacii Compoforme și Lombardia la Congresul de la Viena, pe care a pierdut-o sub ochii noștri, păstrând în același timp moștenirea venețiană - Dalmația Din acel moment, toți împărații romano-germani, cu excepția lui Carol VP (-), aparțineau Casei de Habsburg Acesta a fost principiul formal al formării monarhiei austriece Însă coincidența accidentală a moștenirilor nu poate servi drept singura legătură între elementele cele mai eterogene Pentru aceasta era nevoie și de un fel de idee unificatoare Au existat două astfel de idei unificatoare, constând în

scopuri externe temporare:) apărarea unei Germanii fragmentate, dezunite de atacul Franței centralizate dinspre vest;) protecția, atât a ținuturilor în sine unite sub sceptrul austriac, cât și a Europei în general, de asaltul turcilor, revărsat peste Peninsula Balcanică Ambele roluri au căzut în principal asupra slavilor cu diferite nume, care au constituit masa principală a popoarelor austriece și principala forță a manarhiei habsburgice, nu numai în numărul lor, ci și în spiritul lor militar N-ar fi rău pentru germani să-și amintească că nu numai liniștea care le-a dat ocazia să-și dezvolte cultura, ci chiar și însăși existența lor ca popor original, reunindu-se acum într-un corp politic puternic, le datorează slavilor, ca celor care au intrat într-o legătură statală cu ei și statelor slave originare care au luptat pentru ei timp de o serie lungă de secole Imperiul German, după o perioadă de forță și glorie, pe vremea împăraților din casele Franconismului, Saxonia și Hohenstaufen, a intrat într-o stare de haos și relaxare totală, ORAȘUL AUSTRIEI încât și-a pierdut toată puterea interioară Împăratul, ales dintr-un clan care nu avea mari posesiuni ereditare, nu avea mijloacele de a se obliga să se supună nenumăraților conducători medii și mici, fiecare dintre ei urmărind propriile scopuri personale chiar și în vederea dușmanilor imperiului și adesea, din scopurile lui egoiste personale, combinat s-au încurcat cu acești dușmani Așadar, în decursul unei întregi secole de secole, coroana electorală a fost transferată suveranilor, mai întâi din Cehia, apoi din casa austriacă, ale cărei posesiuni ereditare le-au dat mijloacele necesare pentru a rezista poverii îndatoririlor imperiale și, prin propriile forțe, apără imperiul de dușmanii externi Trupele proprii ale Imperiului, niciodată la timp, prost organizate, prost înarmate (în sensul cel mai deplin die elende Reichsarmée, ca o greșeală tipografică numită armata imperială, adunate în grabă împotriva lui Frederic cel Mare), și-au dovedit incapacitatea de a apăra interesele Germania, ca în zilele lui Ludovic al XIV-lea și Napoleon, și sub ochii noștri în Uniunea Germană care a înlocuit imperiul Dar principalele forțe ale casei austriece, pe umerii căreia s-au așezat, timp de de ani, apărarea Germaniei de dușmanii imperiului - turci și francezi, au fost forțele slavilor Nu există nimic de spus despre lupta împotriva turcilor: participarea predominantă a slavilor la ea este prea clară și evidentă, dar aici interesul propriu al slavilor a fost profund afectat Dar, fără putere slavă, cuceririle francezilor nu s-au limitat la Alsacia, Lorraine-Guy și Franche-Comté Dacă nemții mai pot cânta: Sie B en ihn nicht liaben, Den alten deutschen Bhein, atunci ei datorează asta numai faptului că valurile acestui vechi Rin german și câmpiile învecinate au fost de mai multe ori pătate de sânge slav, vărsat pentru proprietatea germană și pentru onoarea germană Când nu era suficientă forță internă slavă atașată Germaniei, a apărut ajutorul slavului din exterior Când turcii au asediat Viena, Jan Sobiessky a apărut ca salvator alături de trupele poloneze și ruse Când Franța revoluționară și geniul lui Napoleon au distrus și au înrobit Germania, rușii au venit în ajutor de trei ori și (în a patra) au fost principalii participanți RUSIA ȘI EUROPA eliberarea Germaniei, principalele, în ciuda faptului că aceasta jignește orgoliul german, care nu vrea să recunoască marele serviciu adus Germaniei de Rusia fără cel mai mic interes pentru aceasta, chiar împotriva propriului interes Faptul că rușii au fost principalii participanți la așa-numita Befreiungs-Kriege este dovedit irefutat de cifre Iată câteva informații extrase din munca domnului Bogdanovich cu privire la amploarea participării Rusiei la războiul din : Sub Lutsenom rușii , prusacii "Bautzenom" , " "Katsbahom" , " Sub Kul'm în prima zi

- numai ruși: mai întâi , apoi și de oameni au fost în afara acțiunii În timpul asediului cetăților: Danzig - de ruși, Kustrin - de ruși, Glogau - de ruși și de prusaci Lângă Leipzig: ruși , prusacii , austrieci , Shvedov - total pentru de germani de toate numele de ruși; dintre aceste trupe, de ruși și de prusaci și austrieci erau în dezordine Dar câți slavi mai erau în trupele austriece și, în consecință, care va fi ponderea slavilor în marele război de eliberare, im grossen Befreiungskriege? De ce vorbesc atât de mult nemții despre meritele pe care le-au adus lumii slave, și mai ales Rusiei?! Nu este greu de calculat cine va fi dator cu cine Astfel, sensul conglomeratului austriac de popoare, ideea statului austriac, așa cum spune istoricul ceh! Palatsky, a constat în apărarea unei Germanii λ slăbite și fragmentate împotriva presiunii francezilor și turcilor, apărare în care participarea principală a căzut în soarta slavilor Această idee a fost cauzată de circumstanțe exterioare accidentale, cu încetarea cărora, această idee însăși a fost evident desființată, adică necesitatea și sensul existenței statului austriac, care, împlinindu-și scopul temporar, se transformă în exact același istoric istoric gunoaie ca Turcia însăși , după ce nu mai este nevoie de el pentru protecția dreptului *) Și aceste merite ale Rusiei și Germaniei nu au fost repetate în , în ? - și răsplătite cu Congresul de la Berlin LOCALIZARE AUSTRIA ses de Ortodoxie şi Slavism de către forţe exterioare Beneficiile voluntare și involuntare, conștiente și inconștiente aduse atât de Turcia, cât și de Austria) au încetat, a existat o singură asuprire, un obstacol în calea dezvoltării popoarelor, pentru care era timpul să se elibereze de o tutelă grea Aici ne întâlnim din nou cu unul dintre marile sincronisme istorice, indicându-ne că procesele istorice nu au loc întâmplător, ci că atât forma lor externă, cât și conținutul lor intern se află într-o interacțiune misterioasă: astfel încât accidentalul însuși în istorie se dovedește a fi în acord cu conţinutul său intern şi în supunere faţă de el Pământurile austriece au fost unite într-un singur întreg printr-o serie de moșteniri și contracte de căsătorie, tocmai în momentul în care puterea turcă și iminenta unificare a Franței aveau să se opună Această bază formală a statului austriac a fost distrusă, dreptul dinastic de moștenire a încetat - din nou chiar în momentul (an după an) când însuși scopul, pentru care era necesară o legătură artificială, unirea într-un întreg "atât de multe popoare ale sud-estul Germaniei și sud-vestul slavilor În , Carol al VI-lea moare fără moștenitori bărbați și, prin urmare, desființează acea legătură formală care lega țările cunoscute sub numele de pământurile ereditare ale casei austriece Dar în același an este desființat și dublul scop pentru care a existat această legătură, scopul care i-a dat sens și idee Potrivit unei vechi legende germane, împăratul cu barbă roșie Frederic, reprezentantul măreției dispărute a Germaniei, stătea într-o peșteră din munții Salzburg, cufundat într-un vis vechi de secole A trebuit să se trezească și să iasă din peștera lui când zorii noii glorii și noii măreții s-au luminat pentru poporul german În a ieșit din peștera sa și a apărut lumii sub același nume și a pus bazele unui nou regat german Nedescrisul regele prusac a fost succesorul direct și restauratorul clădirii, care a început să se destrame după puternicul Barborossa De atunci, Prusia și-a luat soarta Germaniei în propriile mâini și, în fața ochilor noștri, aproape că le-a dus la un sfârșit glorios RUSIA ȘI EUROPA shenia *) Peste o sută de ani mai târziu, Austria era considerată liderul Germaniei și abia acum a fost îndepărtată din ea Dar ea nu mai fusese acolo de mult timp Ea și-a împiedicat și și-a continuat rolul doar în virtutea unui impuls

odată primit, nedistrus încă de frecarea evenimentelor Din partea Franței, Germania nu mai are nevoie de protecție nici austriacă, nici slavă în general Prusia, adică însăşi Germania, se va putea apăra**) În consecință, slavii ar trebui să primească și libertatea de acțiune, la sfârșitul rolului lor istoric oficial În același , împărăteasa rusă Anna a murit, iar după necazuri pe termen scurt, Elisabeta a preluat tronul marelui ei tată Care este legătura dintre acest eveniment și desăvârșirea destinelor austriece? Reforma de stat la care a trecut Rusia și care, din punct de vedere statal și în limitele statelor, era absolut necesară, a depășit însă măsura cuvenită, a eliminat și a scos Rusia de pe calea populară, națională În timp ce marele reformator era în viață, interesul rusesc a dominat în continuare totul, cel puțin în sfera politică Dar, odată cu moartea lui Petru, influența germană, căreia i s-a acordat o preponderență atât de uriașă, nu a încetat să crească, astfel încât pe vremea Annei să se poată îndoi dacă caracterul național rusesc nu va dispărea, nu va fi complet șters din stat rusesc (numai la nume); Nu se va transforma poporul rus într-un instrument, într-un mijloc material pentru scopuri germane? Au existat exemple similare în istorie Toate statele care au luat naștere din ruinele Monarhiei Alexandru (Egipt, Siria, Pont etc) erau grecești în spirit și în cultura care le domina; iar popoarele înseși, care le alcătuiau, își pierduseră originalitatea și caracterul în așa măsură încât dacă, de exemplu, nu aveam alte surse de informații despre regatul Bosforului, cu excepția celor excavate din ruinele și mormintele Antichitățile Panticapaeum și Phanagoria, atunci ar fi trebuit să presupunem că țările Azov erau locuite exclusiv de greci Dacă poveștile fragmentare despre vremurile Annei, despre activitățile lui Biron, au venit în secole îndepărtate, *) Și la scurt timp după ce a scris aceste cuvinte, ea a completat-o complet **) Și era justificat LOCALIZARE AUSTRIA apoi, fără a fi familiarizați cu evenimentele anterioare și ulterioare, viitorii istorici vor concluziona cu siguranță despre invazia popoarelor germane din vreo țară puternică a Curlandei, subjugată Rusiei, alungată ulterior, dar lăsând urme adânci ale calității lor de domnie, multă vreme inexistente Însăși chemarea Annei, condițiile pe care voiau să le încheie cu ea, respingerea lor etc , ar fi trebuit să pară criticilor plini de spirit fabule cu care vanitatea populară dorea să-și acopere înrobirea de către străini Știm, desigur, că, din fericire, nu a fost cazul; dar este fără îndoială că caracterul rus al istoriei statului rus i-a fost asigurat, după o reformă drastică, numai odată cu urcarea împărătesei Elisabeta, deși s-a manifestat cu strălucire abia în marea domnie a Ecaterinei În consecință, abia odată cu aderarea împărătesei Elisabeta statul rus a îmbinat posibilitatea unei puternice activități externe de stat, oferită acesteia de reformă, cu posibilitatea de a avea o politică rusă, urmărind scopurile statului rus Scopul principal al politicii de stat ruse, de la care nu ar trebui să renunțe niciodată, este eliberarea slavilor de sub jugul turc, distrugerea puterii otomane și a statului turc însuși Din acel moment, așadar, întrucât afacerile slave puteau fi încredințate mâinilor slave, un alt scop al existenței, o altă idee a conglomerației austriece de popoare a fost complet desființată Astfel, statul austriac a fost, în același moment, lipsit de istorie și principiul său formal și cauza internă a ființei sale, adică este lipsit de justificarea acumulării nefirești de elemente eterogene de către cauzele necesității externe Carol al VI-lea s-a gândit să le înlocuiască pe ambele cu o bucată de pergament cunoscută sub numele de Sancțiunea Pragmatică Dar, oricât de puternică și

durabilă este pielea de măgar preparată după metoda antică Pergamon, frunza ei constituie totuși o fundație insuficient de puternică și de sigură pentru a ridica pe ea o clădire de stat care să reziste acțiunii distructive a timpului, care nu are interior sens şi nici măcar nu este justificată necesitate externă În , Austria și-a încheiat de fapt istoricul RUSIA ȘI EUROPA existenţă Din acel moment, începe dezintegrarea ei: pierde Silezia, este alungat din Germania de Napoleon I; s-a format ulterior într-un imperiu separat, dobândind predominanță temporară în Germania și Italia, dar în cele din urmă a fost expulzat din ambele; era gata să se prăbușească sub loviturile unei revoluții nesemnificative și a unui mic popor maghiar, salvat (de propriile sale și rusești) forțe slave, dar și-a pierdut sensul interior al existenței sale, a recurs la tot felul de paliative pentru a continua viața, care, nefiind reînviat de spirit, este susţinut doar de inerţia istorică *) Deja din timpul domniei Mariei Tereza începe căderea și decăderea Austriei Cel mai puternic imbold îl dă Iosif al II-lea cu încercările sale de reformare Dându-și seama că Austria era lipsită de orice legătură internă - că nu era decât o mulțime de triburi și popoare unite prin întâmplare și necesitate exterioară - s-a gândit să-i dea unitate internă germanizându-și părțile Iosif al II-lea a fost primul care a introdus în politica internă a Austriei sistemul centralismului, la care Bach și Schmerling au recurs mai târziu la fel de fără succes Acest lucru l-a trezit pe Iosif adormit a fost spiritul naționalității - atât la slavi, cât și la alte popoare din Austria El a fost primul fondator, fără să vrea, al viitorului panslavism Războaiele care au urmat cu Republica Franceză și Imperiul au zguduit bunăstarea materială a statului; dar pentru a-l sprijini a venit un om înzestrat cu geniu în sensul deplin al cuvântului Prințul Metternich a reușit să încetinească cu treizeci de ani distrugerea clădirii dărăpănate Natura protectoare a activității sale era în total contrast cu natura activității împăratului Iosif Iosif, cu reformele sale liberale, aduce din neatenție spiritul vieții acolo unde nu-și are locul Metternich reușește să înghețe pentru o vreme, sau cel puțin să liniștească această viață trezită neglijent cu o puternică letargie Metternich nu este un centralist, nu un dualist, nu un federalist El este, cum să spun, un opiaceu sau așa ceva, un nebun care este pe deplin conștient că Austria are doar două alternative: fie să doarmă liniștit, fie să fie *) Acum Germania împinge spre înrobirea întregii slavații turcești, adică din inutil devine absolut dăunătoare LOCALIZARE AUSTRIA scufundat în letargie, sau se dezintegrează și pier de pe fața pământului Și așa, o liniștește cu melodii dulci și somnolente; doarme cu tot confortul unei vieți materiale lipsite de griji, ieftine, vesele; acoperă toate crăpăturile ca să nu pătrundă lumina, astupă toate găurile pentru a nu ajunge zgomotul din exterior Dar totuși, lumina exterioară ar putea deveni atât de strălucitoare, zgomotul exterior atât de puternic încât ar trezi un adormit Metternich folosește toate întorsăturile minții sale flexibile pentru a stinge lumina arzătoare de afară, sau cel puțin pentru a o acoperi cu un capac gros, opac, pentru a introduce liniște și liniște peste tot În primul rând, a fost nevoie să avem grijă de această liniște în acele trei spații în care ușile se deschideau direct din Austria: în Germania, în Italia și în posesiunile turcești De fapt, orice mișcare din Germania nu putea decât să pătrundă în provinciile germane ale Austriei și, prin ele, în toată Austria, întrucât firele germane divergeau peste tot; fiecare mișcare din Italia a trezit Lombardia și Veneția și prin ele toate celelalte părți; în sfârşit, orice mişcare acolo, unde era cel mai puţin probabil de aşteptat * în

Peninsula Balcanică (cel puţin la vârful ei, în Grecia), s-ar putea răspândi la popoarele slave din Turcia şi, prin intermediul lor, la colegii lor de trib din Austria Și din toate cele trei direcții mișcarea a început cu adevărat Trebuia să fie suprimată cu orice preț și cum să o suprimam - fără luptă, fără efort prea tangibil, pentru că lupta și efortul sunt mijloacele de trezire Era necesar să se facă totul cu niște manipulări soporifice, cu aplicarea unei cețe somnolente sau a unei brume Și s-a făcut - și în ce circumstanțe încă dificile! Lupta împotriva lui Napoleon a trezit toate forțele Germaniei Din această trezire, Prusia a obținut beneficii enorme În cursul firesc al lucrurilor, în ambiția firească a acestei puteri de a deveni în fruntea națiunii germane - căreia i-au impulsionat toate interesele, toată politica ce i-a fost lăsată moștenire - trebuia să susțină această mișcare Nu au lipsit oamenii care au înțeles această nevoie Metternich, însă, a reușit să o sperie cu pericole imaginare, a reușit să transforme eternul rival al Austriei într-un instrument ascultător al obiectivelor ei Nu numai pe RUSIA ȘI EUROPA familiile Germaniei, dar și mulți dintre suveranii săi s-au opus predominării influenței austriece Tendințele liberale ale unora, tendințele despotice ale altora, păreau la fel de ostile sistemului austriac; amândoi trebuiau să se închine în fața priceperii inimitabile a Cancelarului În Italia, aceleași obstacole au în față, atât de la popoare, cât și de la suverani Sardinia a jucat aici același rol pe care l-a jucat Prusia în Germania, dar nu mai puțin, și aici totul a mers în mod austriac Cel mai greu a fost să rezolvi problema cu Grecia S-a remarcat deja că nu i-a fost suficient pentru Metternich să distrugă orice manifestare ostilă sistemului său, dar a trebuit să o facă și fără zgomot, fără luptă, sub șmecherie și, dacă necesitatea, a forțat deja recurgerea la forța armelor , atunci a fost necesar să se pună o cantitate atât de mare de forțe încât chiar gândul de rezistență a dispărut Acesta a fost cazul Italiei când au existat tulburări în Napoli și Piemont Pentru a liniști cetele mizerabile ale Carbonari nu numai că s-a folosit puternica armată austriacă, ci, ca o fantomă formidabilă, s-a înființat forța rusă, deja destinată campaniei, sub conducerea lui Yermolov Dar în cazul Greciei, totul a făcut să presupunem că formidabila putere a Rusiei nu va fi, de data aceasta, de partea păcii și liniștii cu orice preț A fost o luptă cinstită pentru independența Rusiei unite a poporului creștin împotriva opresiunii musulmane insuportabile Nu era nimic de care să-ți fie frică de o contagiune revoluționară și liberală și, în general, pentru Rusia nu a fost groaznic În ochii întregii Rusii, atât revolta grecilor, cât și asistența rusă acordată acestora păreau o datorie sacră - ceva de natura unei cruciade care nu avea nimic de-a face cu tulburările politice Această răscoală, așadar, din punctul de vedere al poliției cel mai suspect, nu ar fi putut duce la propagandă politică liberală Toate tradițiile politicii ruse erau în favoarea unei astfel de vederi Oare marea Ecaterina nu a susținut creștinii asupriți de Turcia, nu i-a stârnit pe greci la răzvrătire? Însuși împăratul Alexandru nu a contribuit la răscoala sârbilor? În cele din urmă, caracterul personal al suveranului rus, liberal, popular, mistic religios, a condus și la presupunerea că Rusia își va folosi toată puterea pentru a-și ajuta statele unite ORAȘUL AUSTRIEI credincioșii - că eliberatorul Europei ar dori să se împodobească cu coroana și mai strălucitoare a eliberatorului Răsăritului Dacă deja capacitatea lui Metternich de a forța Rusia să acționeze în treburile comune europene contrar intereselor ei, contrar înclinațiilor personale ale monarhului său, ar putea fi numită un miracol al artei politice;

atunci succesul său în cauza Greciei trebuie considerat o adevărată capodoperă Pe lângă obiectivul principal și direct al Cancelarului - păstrarea somnului netulburat al Austriei și adormirea Europei necesară pentru aceasta - prin implicarea Rusiei în politica sa, el și-a atins încă un obiectiv secundar: pe de o parte, când era vorba de Italia, Spania, Germania, a aruncat toată severitatea mâniei și indignării Europei, pe de altă parte, când a venit în Orient, a slăbit simpatia coreligionarilor și a colegilor ei de trib pentru ea, astfel încât, la fel de util pentru Austria, nu a putut scăpa de perspicacitatea liderului destinelor ei Astfel, odată cu aparenta predominanță a Rusiei, principalul cuceritor al lui Napoleon, Casa de Habsburg, sub tutela lui Metternich, a dobândit o influență politică pe care abia a avut-o pe vremea lui Carol al V-lea Germania și Italia erau, în sensul cel mai deplin, ai cuvântului, vasali ai Austriei În Spania și Portugalia, sistemul său a fost stabilit de mâinile Franței După ce a confiscat în folosul său ideea generoasă, dar nepractică a Sfintei Alianțe, Austria a transformat Rusia în executantul destinului său Anglia însăși a jucat același rol neobișnuit, suprimându-și simpatia pentru libertate - dacă nu spre est, atunci peninsulele de mijloc și de vest care se întindeau în Marea Mediterană Al treizecilea an a zguduit sistemul lui Metternich în multe feluri, dar chiar și aici arta lui s-a dovedit a fi în toată strălucirea ei, pentru că a dovedit că a fost capabil nu numai să-și ducă la îndeplinire și să-și protejeze sistemul, ci și să-l restaureze și să-l corecteze la fel de mult posibil, dacă stinghereala altcuiva, sau un curs cu adevărat irezistibil al evenimentelor, ar produce că există un decalaj mare în ea Dacă ăsta nu este geniu, atunci nu știu ce poate câștiga acest nume în domeniul politicii De regulă, lui Metternich i se refuză cele mai înalte abilități ale unui om de stat, pretinzând pentru el nu mai mult decât gloria unui diplomat inteligent, ca și pentru unii Kaunitz sau Talleyrand, pe motiv că nu știa să aprecieze spiritul vremurilor , nu înțelegea puterea ideilor și, prin urmare, s-a ridicat - RUSIA și EUROPA a băut cu ei într-o luptă inegală, care, după un triumf de de ani, s-a încheiat cu dezintegrarea completă a sistemului său (în timpul vieții) și aproape cu moartea Austriei Într-adevăr, fără a înțelege spiritul vremurilor și a înțelege direcția pe care o urmează evenimentele, nu se poate fi un politician cu adevărat mare, ci mult, mult mai mult decât un diplomat inteligent; şi de aceea, reproşul făcut lui Metternich ar fi fost perfect drept, dacă ar fi acţionat după propriul său sistem, fiind domnitorul Angliei, Franţei, Prusiei, Rusiei, Italiei, oricărui alt stat, dar nu şi Austriei, care şi-ar putea menţine existența exclusiv sub condiția somnului inactiv Că la mijlocul secolului al XIX-lea a putut prelungi acest somn pentru o treime întreagă de secol demonstrează că a înțeles atât spiritul vremurilor, cât și puterea ideilor; căci, fără această înțelegere a dușmanului său, nu ar fi putut lupta cu el atât de mult și cu atâta succes Dar era necesar - fie să lupte, fie să refuzăm cu totul titlul de om de stat austriac A fost în postura unui medic care se ocupă de o boală incurabilă și face minuni de artă pentru a prelungi viața pacientului său Într-adevăr, în caz de boală incurabilă, medicul este obligat să refuze complet pacientul? Sau, și mai corect, a fost în postura de comandant al cetății: mari mine și contra-mine, interogații și contraaprobări, a făcut ieșiri, a distrus lucrările de asediu ale inamicului, a construit verki exterioare sub foc Cetatea a fost în cele din urmă luată oricum, pentru că nu există cetăți dincolo picior Este corect să-l judecăm pe comandant ca pe un conducător militar în câmp

deschis, care, în ciuda manevrelor sale strategice iscusite, a fost totuși învins în bătălia generală care i-a fost dată? "De ce a intrat în luptă, nu pe măsura forțelor sale și ale inamicului?" pot spune în acuzația sa: "la urma urmei, mâinile i-au fost dezlegate și i s-a dat libertate deplină de acțiune" Dar o asemenea acuzație nu este aplicabilă comandantului cetății, căci faptul asediului există împotriva voinței sale A fost oare apărarea în zadar când, în cele din urmă, capitularea a fost inevitabil până la urmă? Altfel ar fi dacă s-ar putea dovedi că, după ce a ieșit din fortificațiile strânse și operând cu armata sa în câmp deschis, comandantul, transformându-se într-un conducător militar, a putut în sfârșit câștiga războiul Oricine crede așa poate, desigur, să-l învinovățească pe Metternich, dar mi se pare că doar contrariul poate fi demonstrat Pentru a păstra organic LOCALIZARE AUSTRIA o substanță care nu mai trăiește o viață organică, nu rămâne nimic altceva - cum să o sigilați ermetic într-un vas etanș, să opriți accesul la aer și umiditate sau să o înghețați În ciuda geniului său incontestabil, ultimul gardian al Austriei nu poate, desigur, să inspire simpatie nimănui Pentru a determina semnificația sa enigmatică printre cele mai remarcabile figuri istorice, a căror activitate sau soartă a avut o influență decisivă asupra soartei regatelor și popoarelor de care erau legate, să ne uităm la acele categorii sau categorii ale acestora, printre care, prin natura activității sale, putea să găsească un loc pentru cancelarul austriac Prima categorie de oameni de stat sunt cei care merită pe deplin titlul de mari politicieni: oameni care se combină cu o înțelegere subtilă a împrejurărilor care îi înconjoară, cu capacitatea de a folosi mijloacele în mână, cu un dar mai rar pentru a crea aceste mijloace, cu o voință neclintită de a atinge țeluri aproximativ sufletești, - perspectivă aproape profetică în alegerea acestor scopuri, în conștiința (în mare parte instinctivă) a conformității lor cu cursul general al mișcării istorice Fără acest ultim dar al Providenței, care este, parcă, în opoziție cu restul, de natură mai prozaică, facultățile intelectuale practice, nu există o activitate politică cu adevărat mare Oameni de stat demni de numele marilor politicieni (Cezar, Constantin, Carol cel Mare, Petru, Frederic al II-lea, Ecaterina), se pare că au raportat direcția întregii perioade a istoriei popoarelor lor Dar cursul dezvoltării istorice, fără îndoială, nu depinde de voința celui mai puternic geniu; nimeni nu o poate defini; nu se poate decât să se împace cu ea, iar pentru aceasta este necesar să o prevedem într-o anumită măsură, să o anticipăm mai mult sau mai puțin conștient Darul clarviziunii, darul previziunii, darul profeției practice, este deci o condiție necesară pentru o activitate politică cu adevărat rodnică Dar această condiție este determinată nu numai de proprietățile personale ale personajului istoric, ci și de poziția în care l-a plasat Providența, - de partea de care se află în lupta intereselor mondiale RUSIA ȘI EUROPA Teresov Marii politicieni sunt marcați cu degetul nu numai de natură, împovărându-i cu darurile ei, ci și de fericire, legând soarta lor de soarta acelor popoare, acele interese istorice cărora le sunt destinate succesul și victoria Există, așadar, o altă categorie de persoane care, după puterea spiritului lor, pot rezista cu îndrăzneală comparației cu Cezari, Karls și Peters, dar ale căror activități sunt condamnate de istorie la eșec și sterilitate Ei atrag cu o forță irezistibilă toată simpatia noastră prin măreția luptei pe care au îndurat-o și, în același timp, servesc drept lecție de nesemnificație umană Acestea sunt personalități din plante Ca exemplu de neatins de grandoare tragică stau doi eroi cartaginezi, tată și fiu,

două individualități umane, fuzionate într-o singură imagine istorică Datoriți forțelor invincibile ale spiritului lor, ei au arătat cât de mult poate face o persoană și cât de neînsemnată în același timp toată activitatea umană Nesprijiniți de patria lor, Amilcar și Annibal au declarat război implacabil Romei în nume propriu Contemporanul lor Arhimede a spus: "Dă-mi un punct de sprijin și voi întoarce pământul*; au creat nu doar o pârghie, ci și chiar punctul de sprijin, bazându-se pe care au vrut să întoarcă soarta lumii Mituindu-i pe conducătorii Cartaginei cu daruri, ca să nu-i împiedice să aducă stăpânirea lumii în patria lor, ei au subjugat și organizat Spania pentru ca, bazându-se pe ea, să răstoarne puterea urâtă a Romei Titan în sensul deplin al cuvântului, Annibal, după ce a cocoțat Alpii pe Pirinei pentru a intra în posesia cărții destinului, aproape că a rupt din ea cea mai semnificativă pagină Eroul dramei este dincolo de puterea lui Shakespeare însuși, el nu a luptat împotriva destinului, care, conform voinței zeilor, asupra familiei sau clanului blestemat (ca descendenții lui Laius și Atreus din Eschil și Sofocle), dar a intrat în luptă cu predeterminarea destinului lumii - și timp de șaisprezece ani a forțat cântarul să fluctueze istoria lumii Mithridates, Vitikind și-a repetat rolul istoric dificil Conform priceperii politice demonstrate de Metternich, el ar putea fi clasat în siguranță printre marii politicieni; dar soarta, care l-a obligat să acţioneze în favoarea unui caz condamnat de istorie, îi conferă caracterul tragic al eşecului în luptă Dar să numim această luptă tragică, inalienabilă, esențială? LOCALIZARE AUSTRIA care caracter constituie măreția? Annibal, Mithridates, Vitikind au avut ghinionul de a apăra o cauză condamnată de istorie; dar ei, cu toate acestea, erau reprezentanți ai marilor naționalități, ai intereselor istorice serioase Ce naționalitate reprezintă Austria, ce interes reprezintă? Opoziția dintre măreția mijloacelor și nesemnificația scopurilor pentru care sunt folosite, exprimată prin fabula muntelui care dă naștere unui șoarece, este unul dintre elementele esențiale ale comicului Activitatea lui Metternich poartă, așadar, pecetea de neșters a tragicomismului (pecetea tragediei în propriul destin, pecetea comediei în scopurile pe care le avea în vedere), iar acest caracter tragicomic este în mod necesar asociat cu toată activitatea statului austriac, după însăși existența Austriei și-a pierdut sensul și ideea lui - cu activitățile Bach, Schmerling, Belcredi, Beistov și Andrássy În , cetatea apărată de Metternich a fost luată cu asalt; se sparge vasul ermetic, se împrăștie ceața soporică Inevitabilitatea distrugerii a venit pentru că a venit trezirea Unde suntem? Popoarele trezite au început să se pună, care este întotdeauna prima întrebare care apare somnambulilor - În Austria - Cine suntem noi? - Cehă, slovacă, sârbă, croată, rusă, maghiară, germană, italiană - De ce nu în cehă Republica, nu în Serbia, nu în Rusia, nu în Ungaria, nu în Germania, nu în Italia? Și ce este Austria, care ne închidează pe toți? Unde este această putere exterioară care ne-a subjugat pe toți? Unde este Austria însăși, care ne-a impus atât puterea, cât și numele ei, care, în timpul somnului, ne-a înlocuit viața cu viața ei? Până la urmă, acesta nu este un arhiducat al Austriei, aceasta este Austria prin excelență, Austria catekzochin? Nu, răspund ei, privind în jur, "nu există Austria în afara noastră Austria nu face decât lipire, lipire, ciment, chit, cu care ne-au lipit sau orbit în timpul somnului, prin niște mijloace aleatorii: zestre, testamente, contracte de căsătorie, pentru unele scopuri externe, aleatorii, la timp poate fi foarte bun, util , necesar, dar acum plecat de mult în tărâmul umbrelor și al fantomelor, neavând nimic în comun cu aspirațiile, nevoile,

nevoile simțite ale celor vii, treziți RUSIA ȘI EUROPA al oamenilor Lipirea și lipirea doar interferează cu mișcările noastre și nu ne permit să mergem în direcția în care se află calea noastră; ei fac din noi frați siamezi compuși artificial: fiecare mișcare a unuia dintre noi provoacă stângăcie, durere celuilalt și dă naștere la nemulțumiri reciproce; eforturile noastre se neutralizează reciproc, se transformă în nimic Și popoarele s-au dus să spargă chitul, care constituie de fapt ceea ce este cunoscut sub numele de Austria Oricine, la fel ca italienii, s-a apucat de această afacere pe deplin treaz, cu o conștiință deplină a ceea ce făcea, unde intenționa să meargă când va fi eliberat, pentru asta chitul s-a dovedit a fi slab Cine, dimpotrivă, ca slavii, și-a mers cumva treburile în somn, pe jumătate adormit, gândindu-se și acționând, parcă, sub influența unei cețe, cuprinse de vise nocturne, nu se ceartă cu ei, iar ei continuă să-ți imaginezi diverse lucruri nemaiauzite Cine încă mai visează la o idee despre statul austriac, care a dispărut de mult în lume, care nici măcar nu a existat, dar a fost un scop temporar accidental pentru unirea popoarelor O nouă ceață polono-europeană a fost aruncată peste alții, reprezentând pentru ei imaginea nativă slavă a poporului rus - sub forma unei sperietoare cu dinții descoperiți, străduindu-se să le devoreze și să le transforme în compoziția propriei lor uriașe, monstruoase corp În ciuda acestui semi-somn, raskolupka încă merge înainte, iar evenimentele externe și interne lucrează asupra ei prin faptă, într-un cuvânt, prin gând, voluntar și involuntar, conștient și inconștient, și chiar ceața începe să se risipească, pe jumătate-somnul trece în veghe deplină Oamenii de stat austrieci, cărora nu le-a lipsit niciodată o înțelegere a poziției lor, văd foarte bine acest lucru; dar, neavând ocazia să folosească la copii metoda de somnifer Metternich, încercată și testată anterior, au ajuns să fie nevoiți să inventeze noi moduri de lipire a lucrurilor care se lipeau între ele Până acum, au fost inventate trei astfel de metode și cu greu este posibil să găsim vreo a patra Aceste metode, după cum se știe, se numesc: centralism, adică germanizarea, dualismul sau germanizarea combinată cu maghiarizarea și, în final, federalismul sau pseudo-slavizarea Austriei * Strict vorbind, nu este nevoie să infirmăm la rândul lor adecvarea acestor metode pentru recrearea unei consecințe care se prăbușește LOCALIZARE AUSTRIA Metternich al Austriei Ar fi suficient să arătăm că centralismul nu poate servi drept bază a vieții statale austriece, întrucât celelalte două metode conțin o contradicție internă, o contradicție cu ideea de stat, care, așa cum am încercat să arăt mai sus, este o contradicție armonioasă , forma densa data nationalitatii a- si spori puterea impotriva * * actiunii influentelor externe ostile ^ cautand sa o descompuna sau sa o subjuga Este evident că statul nu poate corespunde scopului său decât atunci când este condus de o singură voință națională, ceea ce este posibil doar în următoarele trei cazuri:) când o naționalitate face parte din stat;) sau când predominanța numerică și morală a naționalității dominante este atât de puternică încât naționalitățile slabe incluse în componența statului nu pot oferi nicio rezistență reală la exprimarea voinței sale naționale și, prin urmare, propriul lor interes le determină să se contopească în unul cu ea; sau în sfârșit) când naționalitatea principală, deși nu dominantă numeric, dar singură are voință politică; restul, deși numeroase, sunt doar materiale de care naționalitatea supremă poate dispune la propria discreție Acest caz, evident, poate avea loc numai atunci când popoarele subordonate sunt doar unități ale unui etnografic, nu au trăit niciodată o viață

istorică, iar dacă au făcut-o, atunci și-au pierdut conștiința rolului lor istoric În toate aceste trei cazuri, statul va fi, prin însăși esența problemei, dominat de un sistem de centralism politic - cel puțin în termeni administrativi, părți din acesta se bucură de cea mai largă independență Când acest sistem devine inaplicabil, atunci devine și statul imposibil, pentru că este un individ politic, un indivizibil politic și este chiar imposibil de imaginat un individ având două sau mai multe voințe necoordonate, nesubordonate; căci aici se află o contradicție internă, ca să spunem așa, indivizibilul divizibil Dar a demonstra că centralismul este imposibil în Austria este, de asemenea, de prisos; căci munca acestei dovezi a fost întreprinsă de istorie, care a adus această imposibilitate în conștiința oamenilor de stat austrieci înșiși Din aceasta ar rămâne doar o concluzie simplu de simplu RUSIA ȘI EUROPA a crede că Austria este un stat imposibil, așa cum este cu adevărat Dar, dacă un fapt realizat are forță probatorie pentru toată lumea, atunci nu același lucru se poate spune despre concluziile logice; de aceea, dacă ne putem mulţumi cu imposibilitatea centralizării în Austria, dovedită de istorie, atunci imposibilitatea oricărui alt sistem, care este dovedită prin logică, ca principiu politic al statului, cu greu va avea aceeaşi convingere Oamenii, văzând că ceva nu se potrivește cu aspirațiile și speranțele lor, încearcă prin toate mijloacele să evite la ce duce în mod necesar succesiunea logică, cu toate puterile lor, și de aceea este necesar să se ia în considerare mai detaliat acele imposibilități care stau în dualism şi în federalism, să urmărească pas cu pas irealizabilitatea lor Rezistența pur pasivă a maghiarilor, excluderea lor de la participarea la treburile generale de stat ale Austriei în timpul procesului, au forțat guvernul să abandoneze sistemul de centralizare sau subordonarea generală și egală a tuturor elementelor etnografice ale monarhiei la elementul german Acest element s-a dovedit a fi de fapt prea slab pentru a servi drept ciment de stat atot conectat, atot-sprijinitor, iar germanii au fost nevoiți să recurgă la ajutorul maghiarilor, astfel încât, cu prețul egalității depline și al statalității originale, își puteau cumpăra asistenţa pentru a menţine stăpânirea asupra slavilor şi românilor Totuși, ambele elemente dominante, germanul cisleitan și maghiarul transleitan, sunt încă aproape la jumătate mai numeroase decât elementul slav, astfel că în prezent statulitatea austriacă se bazează doar pe dezbinarea slavilor, ca să spunem așa, pe imaturitatea lor politică Există multe garanții pentru puterea statului pe o bază atât de pur negativă? Și nu este evident că, dacă slavii ar oferi rezistență cel puțin la jumătate mai energică decât maghiarii, atunci dualismul ar trebui să cadă, din același motiv pentru care a căzut centralismul și exact cu aceeași ușurință? Dar chemarea maghiarilor de a ajuta la menținerea popoarelor slave într-o poziție de vasal va constitui exact motivul care ar trebui să întărească rezistența slavă În și , slavii care făceau parte din ORAȘUL AUSTRIEI regatul germanic, a salvat Austria de indignarea maghiară, iar acum, drept răsplată pentru asta, sunt lipsiți de o parte semnificativă a independenței lor și sunt subordonați maghiari Spiritul insolenței și răzvrătirii maghiare și-a atins toate pretențiile; Lui i s-a sacrificat fidelitatea slavă - toată lumea, spun ei, va rezista Este chiar inutilă această lecție? Calculul este prea simplu pentru a nu fi înțeles, iar această lecție cu greu poate fi irosită Pentru a profita de ea, trebuie doar să aștepți prima ocazie, care a fost războiul din pentru maghiari și care nu te va ține să aștepți mult O altă lecție, nu mai puțin clară, este aceea că maghiarii și-au atins toate scopurile, aderând strict la

dreapta istorică, conform căreia Ungaria a fost inclusă în monarhia habsburgică combinată ca parte independentă egală; dar regatul ceh, care cuprindea actualele provincii cisleite: Boemia, Moravia si Silezia, are exact acelasi drept istoric; Cehii au simțit deja acest lucru și cer pentru ei același lucru pe care l-au primit și maghiarii Starea de război, la care acest gen de revendicare a condus Boemia, nu a putut decât să facă conștiința trezită a egalității de drepturi a coroanei boemiei cu cea maghiară să se ascundă sub capotă, dar nu a putut să o distrugă și trebuie să se ridice cu forță nouă la primul șoc extern, de orice parte ar fi s-a întâmplat În al treilea rând, pentru toate triburile slave care au intrat în Transleitania, subordonarea elementului malyar este mult mai dureroasă și, ca să spunem așa, jignitoare decât fosta subordonare generală a tuturor popoarelor austriece față de elementul german, care ar putea fi cel puțin justificată prin marele istoric și cultural sensul tribului german, - între timp, maghiarii nu pot avea acest fel de pretenție, fiind cultural mai inferiori slavilor Preponderența elementului german a fost mult ajutată de obiceiul domniei îndelungate a germanilor, care se baza pe autoritatea Sfântului Imperiu Roman, care a fost adesea recunoscut ca stăpân suprem chiar și de multe stăpâniri esențial independente În cele din urmă, poziția dominantă a germanilor a coincis cu naționalitatea casei conducătoare austriece și, prin urmare, a fost consacrată prin aderarea la dinastia Habs RUSIA ȘI EUROPA Burgov, care a fost complet sincer din partea tuturor slavilor austrieci Deci, pe de o parte, exemplul de slăbiciune dat de guvernul austriac și exemplul de perseverență al maghiarilor, încununat cu succes, pe de altă parte, eliminarea acelor fundații (și anume, autoritatea culturală și istorică de lungă durată) dobândite de întreaga istorie medievală a Europei și influența dinastiei cheskago), care puteau încă să păstreze stăpânirea unei naționalități privilegiate asupra altora, au luat tot terenul de sub picioarele dualismului, au lipsit acest nou principiu de Statalitate austriacă de orice înțeles rezonabil, orice farmec istoric Are, așadar, mult mai puține garanții ale oricărui fel de existență fermă, pe termen lung decât cel mai centralism (condamnat deja de istorie) Prin urmare, printre adepții dualismului poate fi considerat doar un mic popor maghiar, care în același timp dobândește un rol în dualism, la care nu au dreptul nici în puterea lor politică reală, nici în semnificația lor culturală, și chiar și câteva abstracte politicieni, precum orașul Beist, care consideră posibile tot felul de combinații mecanico-politice, nereînviate de niciun principiu rezonabil, real, vital Nu numai slavii austrieci, ci și majoritatea germanilor austrieci nu simpatizează cu dualismul și nu pot uita că ascensiunea maghiarilor coincide cu umilirea Austriei, cu despărțirea ei de Germania, în care nu pot să nu își vadă adevărata patrie Doar maghiarii, găsind în dualism singurul mijloc de a-și realiza cele mai îndrăgite speranțe de a domina pământurile Regatului Ungariei - un agregat politic accidental ca întreaga manarhie austriacă - îi au o simpatie pozitivă Toți ceilalți susținători ai acesteia, din partea germanilor, au o simpatie negativă pentru el, ca mijloc de a încetini triumful federalismului, în care majoritatea popoarelor austriece văd salvarea Austriei și realizarea aspirațiilor lor prețuite pentru egalitate politică și drepturi depline, și în raport cu care dualismul echivalează cu voi "Într-adevăr, doar o etapă de tranziție de la centralism, ca să spunem așa, primul pas către implementarea lui În consecință, dualismul LOCALIZARE AUSTRIA ar trebui zdrobit sub loviturile slavilor, sau chiar din rezistența pasivă a acestora, dacă

se ivește ocazia - cum este zdrobit centralismul de opoziția maghiarului *) Dar este posibil federalismul? Întrucât simpatiile majorității slavilor sunt de partea federalismului, atunci cu mai multă atenție trebuie să luăm în considerare această ultimă speranță a statalității austriece, precum și conformitatea ei cu adevăratele interese ale slavilor În primul rând, poate părea ciudat și chiar inexplicabil de ce oamenii de stat austrieci, cunoscuți pe bună dreptate drept cei mai pricepuți politicieni, convinși de imposibilitatea menținerii unei monarhii nelimitate și de dominația exclusivă a naționalității germane în Austria, nu au îndrăznit să satisfac în mod direct dorinţele şi cerinţele majorităţii supuşilor lor pentru a înfiinţa statul pe cel mai numeros element al populaţiei sale, pe calea austriacă, spre care Belcredi părea să se străduiască Aparent, acest lucru ar putea chiar să ofere guvernului austriac un mijloc, prin satisfacerea cererilor incomparabil mai puțin radicale ale slavilor, de a restrânge aspirațiile rebele și separatiste ale maghiarilor, la fel cum, la o scară mai mică, i-a înfrânat pe Polyakov, patronând rușii în liceele Ha S-ar părea că, bazată în principal pe slavi, Austria, deși sub forma unei federații, ar putea păstra în esență o unitate statală într-o măsură mult mai mare decât sub o formă dualistă reală Dar doar așa pare În soarta poporului slav, la fel ca și în soarta Bisericii Ortodoxe, există ceva deosebit: doar ei reprezintă exemple ale faptului că, fiind religie și naționalitate a majorității supușilor din stat, ei sunt, totuși , în loc să fie dominantă, esența celor mai asupriți Astfel de *) Și acest lucru deja începe să se realizeze Dorința de a compensa în Est pentru pierderile suferite în Italia și Germania - forțat să-i lingușească pe slavi, să dea drepturile Cehiei și slovacilor Imobilitatea politică a început să cedeze; Austria mai include elemente străine, Bosnia și Herțegovina - va fi necesar să mergem mai departe pe calea slavă - iar germanii și maghiarii sunt împotriva acestui lucru , · RUSIA ȘI EUROPA o curiozitate ne este prezentată de Turcia și Austria În prima, Ortodoxia este religia majorității, iar adepții ei, nu mai puțin, suferă cea mai mare asuprire; în al doilea, slavii alcătuiesc jumătate din întreaga populație eterogenă a imperiului, iar dintre toate popoarele sale se bucură de cele mai puține drepturi și sunt constant sacrificați germanilor și maghiarului Dacă o asemenea stare asuprită a ortodocșilor din Turcia se explică prin faptul că turcii îi văd ca pe dușmanii lor secreti, gata să profite de orice ocazie pentru a se elibera de jugul urât; atunci chiar și această explicație este inaplicabilă Austriei Slavii, fără deosebire de triburi, au fost întotdeauna cei mai loiali supuși ai Austriei, nu numai mai loiali decât maghiarii, ci chiar și decât germanii înșiși În , ei singuri au rămas loiali Casei Austriei și au salvat Austria, bineînțeles cu ajutorul slavilor non-austrieci Ce explică asta? În opinia noastră, tactul foarte credincios al guvernului austriac, care (contrar ambelor exemple și binecunoscutelor sentimente ale slavilor) înțelege că până la urmă nu se poate baza pe slavi, că nici măcar egalitatea lor politică cu alte popoare ar trebui să ducă la moartea Austriei, că ea poate exista numai cu germanizarea și (pentru a o ajuta) maghiarizarea slavilor Ea înțelege și a înțeles de mult că în Orient există un astfel de magnet pentru slavi, care, vrând sau nu, atât pentru magnetul în sine, cât și pentru particulele slave, le va smulge din brațele Austriei Să ne imaginăm slavii austrieci, slavii turci, slavii ruși, uniți între ei într-o formă politică sau alta De necesitate, prin însăși poziționarea lor geografică, unei asemenea alianțe ar trebui să li se alăture maghiarii, românii și grecii

presărați în slavi (ca niște cuiburi sau filoane de minerale cu totul deosebite în stânca care îi învăluie) În același timp, un viitor atât de strălucit se deschide slavilor, care nu pot decât să le atragă singuri Un trib, pentru care se imaginează în viitor un asemenea loc primar, de conducere mondială, nu poate fi mulțumit cu un loc de importanță secundară sau terțiară, cu o simplă toleranță pe picior de egalitate cu popoarele mici neistorice Dar pentru tot acest viitor, Austria, sub orice formă ne-am imagina, este evident LOCALIZARE AUSTRIA un obstacol care, cu orice preț, mai devreme sau mai târziu, trebuie distrus Dimpotrivă, odată cu distrugerea Austriei, germanii, și mai ales maghiarii, trebuie să piardă Rolul lor istoric se micșorează, semnificația lor scade Germanii austrieci pot, este adevărat, să se alăture națiunii germane, care mai devreme sau mai târziu se va uni într-un singur întreg, grație perseverenței Hohenzollernilor și geniului lui Bismarck *); dar în același timp își pierd dominația peste de milioane de negermani, ceea ce este atât de greu pentru fiecare european, și mai ales pentru un german, pentru care violența și dominația sunt o a doua natură, indiferent cum se ascund în spatele frazelor despre egalitate și liberalism Pentru maghiari, circumstanțele istorice s-au dezvoltat exact în același mod, doar într-o măsură sporită Acest popor meschin, ambițios și avid de putere de aproximativ milioane de suflete, odată cu căderea Austriei, își pierde orice speranță de a împărtăși dominația cu germanii, în care a obținut hegemonie în grupul popoarelor - peste milioane de suflete Odată cu prăbușirea Austriei, de altfel, nu au unde să se alăture, așa cum pot face nemții, pentru că, printre popoarele din jurul lor, sunt călăreți desăvârșiți; nu le mai rămâne nimic, cât de puțin câte puțin va înflori în marea slavă, așa cum odinioară numeroasele lor rude finlandeze au înflorit în ea Era destinat Rusiei să-și doboare vecinii din vest - suedezii, poliacovii și turcii - de la acea înălțime istorică la care urcaseră ca urmare a accidentelor istorice care i-au favorizat, dar la care nu aveau drepturi din cauza lor actuală forțe interne Sub loviturile Rusiei, aceste broaște politice au izbucnit, încercând să se umfle într-un taur Fără îndoială, maghiarii aparțin aceluiași număr de broaște, și mai devreme sau mai târziu, dar se va confrunta cu aceeași soartă și din aceeași mână Și asta simte și tremură Și astfel, de la distrugerea Austriei, slavii se ridică în rolul lor istoric, în timp ce germanii și maghiarii coboară - și numai această trăsătură este suficientă pentru a se asigura că numerosul element etnografic al statului austriac nu poate *) Ce s-a întâmplat RUSIA ȘI EUROPA servește drept fundament politic Oamenii de stat austrieci, înlocuind centralismul cu dualismul, și-au dat dovadă, așadar, tactul lor politic obișnuit, căutând sprijin pentru construirea stricată a Imperiului Austriac în acele naționalități al căror interes necesită sprijin, și nu distrugerea lui De fapt, sub un sistem de dualism, germanii și maghiarii au cel mai evident interes de a-i menține pe slavi în uniune politică cu ei înșiși Dar să ne imaginăm că federalismul este acceptat ca principiu de bază al biroului de stat austriac Prin aceasta, slavii dobândesc o poziție predominantă în Uniunea Austriacă a Popoarelor, iar germanii își pierd poziția dominantă și o schimbă într-o poziție subordonată Dorința lor firească de a se contopi într-o singură mare națiune germană își pierde singurul contrabalans, care a constat în dominarea a câteva milioane de străini, în a căror subordonare față de germanism și-au văzut cea mai înaltă vocație istorică În loc să se mulțumească cu un rol subordonat, nu ar trebui să se străduiască din toate puterile să se despartă de uniune, care nu-i leagă de ea însăși,

și să se contopească cu frații lor germani - și cine îi va împiedica să facă asta? Desigur, nu slavii, care, chiar și prin proprietățile lor interioare, nu se străduiesc să domine străinii, ci prin interesele lor ar trebui să fie foarte bucuroși să scape de coabitarea strânsă cu nemții sub același acoperiș politic, pentru că prin aceasta semnificația iar influența elementului slav în unire ar trebui să crească Dar, fie că germanii s-ar fi remarcat, sau nu, din Austria federală, ce semnificație ar avea această unire a popoarelor cu o colorație predominantă slavă? Tot ceea ce este viu, organic trebuie să conţină o esenţă interioară, sens, idee, ceea ce noi numim sufletul său, şi pentru care nu serveşte decât ca o cochilie, o expresie vizibilă Numai această idee leagă părțile corpului într-o unitate organică, îi oferă posibilitatea de a rezista influențelor externe dăunătoare, aranjează aceste părți în funcție de tipul său educațional specific Citim cu atenție "Ideea statului austriac" Palatsky; dar această idee nu putea fi percepută în niciun fel Un organism politic, fie că este un stat, fie o mai mică uniune de popoare, poate fi format, într-o anumită măsură LOCALIZARE AUSTRIA se conectează și se unesc sub influența unui scop temporar accidental de securitate externă Dacă doriți, și acest tip de principiu educațional poate fi numit ideea de stat, folosind aici cuvântul "idee" nu în sensul real, strict al cuvântului O astfel de idee a avut cu adevărat statul austriac, așa cum sa arătat mai sus Dar chiar și această semnificație a ei, acest sens intern al ei, această idee surogat, care a justificat cândva existența Austriei, a dispărut de mult și în loc de un corp viu, avem doar un agregat politic accidental, care nu se destramă numai prin forța obișnuinței, prin inerție de a depăși pe care nu a existat încă o împingere externă suficient de puternică O idee care dă viață statului, dar este un fel de idee mistică abstractă, ci, dimpotrivă, ceva care trăiește în mintea tuturor sau a marii majorități a cetățenilor statului, susținându-i viața și existența independent de guvernul, adesea în ciuda greșelilor sale cele mai evidente, cele mai flagrante și arătându-și toată puterea în astfel de crize, când mecanismul administrativ sau guvernamental în general se dovedește a fi insuportabil sau chiar, din cauza unei combinații de circumstanțe nefavorabile, complet se oprește și se prăbușește Aproape fiecare stare care nu este lipsită de vitalitate prezintă în cursul istoriei sale mai multe astfel de exemple în care oamenii sacrifică totul în mod conștient sau instinctiv ideii care trăiește în ea și, prin urmare, se salvează pe ea și pe sine Ceea ce ia făcut pe ruși să ia armele împotriva lui Polyakov în , să părăsească și să ardă Moscova în , francezii să o urmeze pe Joanna d'Arc sau să trimită sute de mii de armate în , spaniolii să lupte cu Napoleon, care le-a inundat țara cu ai lui trupe? Ceea ce i-a făcut în cele din urmă pe slavii și maghiarii maghiari să se ridice pentru Maria Tereza, dacă nu această idee de stat care trăiește în ei, care, în aceste cazuri și în multe altele, a acționat asupra milioanelor exact în același mod ca principiul actelor de autoconservare pe indivizi? Dar este evident că pentru manifestarea acestui principiu este necesar ca organismul să fie viu, adică să conțină o idee dătătoare de viață Mai sus, am încercat să arătăm semnificația naționalității, ca organ prin care se realizează progresul omenirii în RUSIA ȘI EUROPA singurul sens adevărat și rodnic al acestui cuvânt, și sensul statului, paznicul naționalității și toate acele înclinații de dezvoltare pe care le conține, pentru manifestarea cât mai deplină posibilă a tuturor aspectelor întregii vieți omenești Nu trebuie, așadar, să demonstrăm din nou aici că sub ideea că formează,

unește, dă viață și păstrează statul, doar ideea de naționalitate poate fi înțeleasă La începutul acestui capitol, s-a mai dovedit că ideea istorică (sau, mai bine zis, un surogat al ideii), care a unit și a reînviat agregatul popoarelor căzute sub stăpânirea Casei de Habsburg de drept ereditar, a încetat să mai existe de mai bine de o sută de ani, iar acum întrebarea este, în ce ar putea fi sensul federației austriece? De ce tocmai acele popoare care au fost unite sub sceptrul Habsburgilor ar trebui să formeze o alianță între ele pentru bucurie și întristare, pentru viață și moarte? Fiecare comunitate (atât indivizi cât și triburi) impune în mod inevitabil membrilor săi diverse tipuri de restricții - restricții care trebuie îndurate - îndatoriri care trebuie sacrificate mult În numele a ce vor fi îndurate aceste restricții și restricții, în numele ce sacrificii vor fi făcute? Ideea istorică a încetat de mult să mai existe, iar federația, adică drepturile depline și egalitatea tuturor naționalităților care alcătuiesc statul austriac, va reveni la fiecare libertate deplină de a dispune de propriul destin Fiecare interes special care nu este de acord cu alte interese, fiecare atracție a triburilor individuale către organele lor politice rude, rușii către Rusia, sârbii către Serbia, germanii către Germania - de cine și de ce vor fi reținuți? Care va fi forța unificatoare care ar putea rezista cu oarecare succes acestor forțe dezbinate, așa cum vechiul obicei, întărit de dominația germană și maghiară, le rezistă și acum? O țară imprimată cu un caracter geografic ascuțit, trasat strict de natură, granițe naturale, precum, de exemplu: poziția insulară a Angliei, poziția peninsulară a Scandinaviei, Italia, India, poate servi uneori drept principiu unificator pentru popoare; dar unde sunt frontierele naturale ale Austriei? În consecință, din nou, rămâne doar începutul poporului, entografic, care, într-adevăr, este singurul care poate servi drept solid ORAȘUL AUSTRIEI baza statului, un lucru îi conferă adevărată semnificație și semnificație Dar unde este baza etnografică a agregatului austriac de popoare? Semnificația predominantă în ea este, fără îndoială, elementul slav; dar, pe de o parte, este suficient de predominant pentru a impune un timbru slav asupra mai multor milioane de germani - puternici în cultura lor, obișnuință pentru dominația politică pe termen lung și, în cele din urmă, legătura lor organică cu o Germanie care unește - și asupra câtorva milioane Maghiari, puternică experiența sa politică, obiceiul său de a juca un rol dominant? Nici măcar nu vorbesc despre rumuni, care au sprijin și în principatele vecine Pe de altă parte, care este motivul pentru a limita această federație, cu caracter preponderent slav, la acei singuri slavi care locuiau în țările moștenite de casa austriacă? Nu înseamnă să trasezi o limită de-a lungul unui corp viu? Așadar, federația austriacă nu ar avea motive istorice, etnografice sau geografice pentru existența ei: cum se poate spera că ar putea trăi o viață cu adevărat istorică, să fie altceva decât unul dintre momentele decăderii corpului politic austriac? mai mult, în momentul în care accelerează în cea mai mare măsură acest eveniment inevitabil? Pentru a completa aceste dovezi ale imposibilității Austriei într-o formă federativă, să aruncăm o privire asupra rezultatelor practice care ar fi trebuit în mod necesar să rezulte din structura federală a Austriei Cu cea mai bună, ca să spunem așa, soluția ideală la această problemă, adică Adică, având în vedere egalitatea deplină a popoarelor care alcătuiesc această federație, eterogenitatea componenței alianței austriece ar fi de așa natură încât unul sau altul trib ar trebui cu siguranță să-și irosească și să-și epuizeze forțele complet în zadar în scopuri care nu sunt numai străin

de el, dar adesea chiar complet ostil Să fie, de exemplu, Franța să declare război Germaniei Este destul de firesc ca germanii austrieci să-și dorească și ei să-și ajute semenii de trib; dar ce rost are să te amesteci în această luptă cu cehii, sârbii sau rușii galici? Sau lasă, ca în , Rusia să intre în război cu Turcia pentru a promova eliberarea sârbilor și bulgarilor Cu excepția cazurilor foarte speciale, vre-
RUSIA ȘI EUROPA diverse combinații politice, Germania s-ar opune, după toate probabilitățile, *) Este cu adevărat posibil ca slavii austrieci să meargă împotriva slavilor ruși pentru a preveni eliberarea slavilor turci, sau ca germanii austrieci să servească interese care nu sunt de acord cu interesele germanilor germani? Astfel de acțiuni ale triburilor și popoarelor care fac parte din state străine sunt, desigur, posibile cu o putere guvernamentală puternică bazată pe forța vie a poporului predominant; dar este posibil acest lucru în absența unei astfel de forțe guvernamentale dominante? Recentul război civil american este răspunsul la această întrebare De îndată ce politica guvernului central s-a dovedit a fi în contradicție cu interesele unor state, acestea s-au considerat în dreptul de a se separa de unire și au ridicat steagul războiului civil Este bine că ideea statului american a fost atât de tenace încât ar putea inspira majoritatea cetățenilor săi la tot felul de sacrificii și eforturi pentru a păstra unitatea politică a uniunii Dar de unde vine această forță în federația austriacă și nu este inevitabil ca ea să fie trasă la sorți la primul șoc extern, sau la prima întrebare oarecum serioasă care ar stârni discordie între membrii federației? Absența oricărei baze interne, sens, idee în uniunea sau federația popoarelor austriece a forțat mulți prieteni ai slavilor să se îndrepte către ideea mai largă a unei asociații federale a popoarelor austriece cu popoare purtând jugul direct sau indirect al Curcan În felul acesta se corectează multe nefirești în gruparea popoarelor; astfel, de exemplu, sârbii Principatului se unesc cu sârbii din Vanat, rumunii din Moldova și Țara Românească cu rumunii din Transilvania sub un singur acoperiș politic; Creștinii din Turcia par să aibă un viitor mai luminos Și - o împrejurare remarcabilă - astfel de planuri care îi fac pe slavi fericiți nu se întâlnesc cu amărârea *) Așa s-a întâmplat în și O combinație politică specială s-a opus acestui lucru Dar Germania a profitat de slăbiciunea politicii ruse, dar Austria tot nu a îndrăznit să lupte împotriva Rusiei, ci a acţionat doar prin viclenie LOCALIZARE AUSTRIA rezistență puternică în opinia publică a Europei, care întâlnește de obicei tot ceea ce poate servi la eliberarea, prosperitatea și exaltarea slavilor Chiar și în sferele politice cu greu se poate prevedea o opoziție puternică față de implementarea unui astfel de plan - la timp, desigur G Beist, de exemplu, peste tot ce se aude, nu i-ar deranja să întărească elementul slav prin unirea Bosniei și Herțegovinei cu Austria Domnul Bismarck nu ar fi, de asemenea, ocazional să nu se oprească în direcția ambiției Austriei către colțul de nord-est al coastei Adriatice și către cursul inferior al Dunării Anglia iubitoare de turci cu greu s-ar fi opus atât de mult Cât despre împăratul Napoleon, i-ar fi scăpat din mâini din multe motive Însăși această atitudine a poporului european de gândire și faptă față de acest plan, aparent favorabil slavilor, îl face deja foarte îndoielnic în ochii mei De fapt, în lipsa oricărei baze istorice pentru o astfel de combinație, în lipsa și a condițiilor de unificare geografică, doar cerințele naționale, entografice, ar putea înlocui aceste neajunsuri Dar o astfel de idee națională care să satisfacă această unire, mai extinsă, a triburilor eterogene, este și ea greu de găsit, ca într-o

federație mai strânsă, pur austriacă Elementul slav ar fi fost întărit, este adevărat, de câteva milioane de sârbi și bulgari; dar elementul străin ar fi fost întărit în aceeași măsură , prin adăugarea a multe milioane de rumuni, greci și turci în viață împrăștiați Și cel mai important, majoritatea slavilor ar rămâne în afara uniunii slave Prin urmare, această alianță ar continua să constituie o combinație accidentală, care ar trebui să satisfacă tot felul de nevoi și considerații accidentale și temporare, dar nu ar avea o bază reală reală, nici o cauză interioară a ființei Prin urmare, în esență, această combinație este și imposibilă, deoarece este nerezonabilă Dacă privim problema dintr-un punct de vedere mai practic, această nerezonabilă și imposibilitate va fi dezvăluită într-o lumină și mai strălucitoare De fapt, de ce este ideea de a întări Austria în Est *) Și toate acestea au fost justificate * RUSIA ȘI EUROPA Stoka nu numai că nu întâlnește nicio rezistență în Europa, ci chiar se bucură de simpatie aproape universală acolo? Aderarea la Austria a Principatelor Dunărene, sau a Bosniei și Herțegovinei, avea să aducă în curând întreaga Turcie europeană la dezintegrare completă și ar fi dificil să se stabilească o limită până la care planurile de unire ale Austriei să se extindă, astfel încât primul pasul pe această cale ar amenința formarea unui stat imens cu de milioane de oameni, care stăpânește cele mai bogate țări S-ar părea că o astfel de perspectivă nu ar trebui să fie plăcută liderilor politicii europene; și fără îndoială, le-ar fi fost foarte neplăcut dacă o stare atât de uriașă, posedând toate condițiile forței fizice, ar fi avut chiar și cele mai mici înclinații ale forței morale, care singură dă viață Pentru a înțelege de ce perspectiva unui astfel de stat, în loc să înspăimânte Europa, se bucură de simpatia ei, nu trebuie decât să aprofundăm motivele pentru care Turcia se bucură de aceeași simpatie în prezent Desigur, nimeni nu ne va reproșa privirii predilecția excesivă pentru Europa - mai degrabă multora li se va reproșa rea voință față de ea - și totuși, nu ne vom lua pe conștiință să afirmăm că barbaria, ordinea turcească, opresiunea turcă, turcă dezordinea în sine trezesc simpatie adică Europa Această simpatie este doar frică de dragul slavilor Strict vorbind, nu există deloc, ci dimpotrivă, simpatia umană naturală a majorității din Europa de partea asupriților; dar este înăbușită de calculul politic, de teama de zorii unificării slave care sclipesc la orizont, de acel rival colosal care trebuie să se ridice dacă are loc această unire Turcia este un obstacol în calea apariției unei conștiințe integral slave - și, prin urmare, doar ea este iubită de Europa Dar Europa nu poate să nu vadă că Turcia și turcii își joacă prost rolul Își amintesc oare cititorii scena din romanul acum uitat, dar care odată a făcut mult gălăgie al lui Eugene Sue Evreul Etern, când iezuitul Rodin îi reproșează iezuitului d'Egriny incapacitatea de a conduce treburile ordinului, pentru că folosirea mijloacelor materiale crude și violența acolo? ъ, unde ar trebui lansată o intrigă subtilă bazată pe izvoare morale, nu doar pentru a forța ORAȘUL AUSTRIEI moștenitorii să întârzie ziua deschiderii testamentului, dar să-i oblige să renunțe de bună voie la averea lor fabuloasă în favoarea ordinului? În ochii Europei, Austria, cu elementele ei catolice, germane, maghiare și poloneze, este un asemenea Rodin, un provincial iezuit de rezervă Turcia se dovedește a fi insuportabilă nu numai pentru depopularea slavilor, ci chiar și pur și simplu pentru menținerea lor în dependență , astfel încât Europa este nevoită să-și cheltuie propria diplomație, forțe morale, religioase, financiare și uneori chiar militare în această chestiune Prin urmare, toată speranța este în Austria Oare germanii și maghiarii

nu ar avea mai mult succes decât turcii? Până când gândul de comunicare slavă se stinge, până când popoarele slave își pierd caracterul slav, ceea ce se poate întâmpla în diferite moduri: fie corupție religioasă, politică și civilizațională, începând de la cele mai înalte și coborând treptat către clasele inferioare ale societății, ca, pt de exemplu, s-a întâmplat în privința lui Madyaronov și, în general, a unei părți semnificative a așa-numitei inteligențe din diferite țări slave *), sau apostazie completă față de slavi, ca în Polonia, de exemplu, sau în cele din urmă absorbția completă a slavilor de către alte naționalități, ca în țările Pomeranian și Polabian; - până atunci, Europa va fi toată sub sabia lui Damocle, temându-se că cutare sau cutare eveniment (prin puterea faptului), cutare sau cutare figură morală sau politică (prin puterea cuvintelor și exemplu) va trezi un sentiment de comuniune integral slavă Într-adevăr, un asemenea sentiment a izbucnit în Italia odată cu apariția lui Cavour și Garibaldi; la urma urmei, a izbucnit și în Germania, în ciuda particularismului foarte puternic care a predominat în ea, de îndată ce genialul Bismarck a început cu succes să-și pună în aplicare planurile îndrăznețe Există o singură modalitate sigură de a te proteja de o explozie; distruge stocul de praf de pușcă sau, în general, acumularea de materiale combustibile; și nu că, dacă nu intenția umană sau neglijență, atunci fulgerul din cer îi va aprinde la ceasul stabilit De asemenea, trebuie să admitem că scopurile și intențiile Europei *) Și acum apare în Serbia RUSIA ȘI EUROPA in ceea ce priveste slavii, acestia vor fi mult facilitati atunci cand Turcia va fi inlocuita de federatia austro-turca Acum nevoia de a apăra barbaria și opresiunea turcească pune de multe ori Europa în cea mai incomodă poziție, de multe ori îi smulge masca ipocriziei de pe față și le oferă slavilor săraci o privire asupra trăsăturilor reale ale Șarpelui-Gorynych, care nu tolerează spiritul slav și este gata să-i devoreze Apoi - amploare și extindere deplină pentru participarea ipocrită; toate frazele despre liberalism, umanitate și civilizație pot fi puse în circulație în siguranță; toată grija tandrei mame vitrege va consta doar în a-și proteja amabilii copii vitregi de lăcomia colosului rus Câți vor fi duși de un lup în haine de oaie, dacă și fără această piele reușește să ademenească atât de mulți! Între timp, Europa poate, cu deplină liniște, să-și desfășoare experimentele de depopulare și asimilare a slavilor cu ajutorul federației austro-turce, deoarece nici formarea unui corp politic atât de aparent puternic, nici măcar acumularea unui asemenea corp politic numărul de slavi sub o singură putere o poate perturba cel puțin, deoarece aceasta o federație nu poate avea nicio forță internă Fiecare trib slav din această federație va avea cel puțin unul, și chiar mai mulți, dușmani externi și interni, iar interesele private ale dușmanilor interni vor coincide mai mult cu interesele dușmanilor externi decât cu beneficiile și beneficiile generale ale federației, astfel încât, în fiecare ciocnire externă, ea va fi amenințată în mod constant, pe lângă pericolul exterior și trădarea interioară dintr-o parte sau alta Să aruncăm, de fapt, o privire asupra poziției fiecăruia dintre triburile slave care urmează să intre în această unire Să începem cu Cehov Fără îndoială, Germania nu va uita niciodată că țările locuite de tribul ceh au fost cândva unul dintre alegătorii Sfântului Imperiu Roman de naționalitate germană, nu va uita sângele vărsat de ea pentru a preveni dezvoltarea și întărirea slavului original viața în ea și, prin urmare, nu refuzați niciodată stăpânirea acestei țări, care este cel mai important bastion al lumii slave, dacă nu este forțată să facă acest lucru prin forță externă Și astfel, cehii

și moravenii vor avea un dușman permanent în germani, care nu fac parte din federație Pe de altă parte, ORAȘUL AUSTRIEI Germanii din interior, atât cei care locuiesc în Boemia și Moravia, cât și cei care locuiesc pe ținuturile austro-germane, nu vor încerca întotdeauna să întărească elementul german în aceste țări și să slăbească elementul slav? În aceasta, așadar, scopurile și aspirațiile lor vor coincide cu scopurile germanilor germani și - dacă activitățile lor ar fi eșuate, iar influența slavă ar începe să primească o preponderență semnificativă în treburile federației, - nu ar fi ei, împreună cu Germania, încep să lupte pentru anexare, nu numai ei înșiși, ci și aceste țări slave? Oare maghiarii nu ar fi procedat exact la fel în raport cu comitatile locuite de slovaci care fac parte din Regatul Ungariei: nu ar contribui ei de bunăvoie la anexarea Cehiei și Moraviei la Germania, astfel încât să fie a fost acordată libertate deplină și a fost oferită asistență maghiarilor slovaci ? Ei ar slăbi astfel puterea influenței slave asupra afacerilor federației, ar scăpa de un rival influent și, în același timp, ar primi o parte din pradă Și așa, cehii și slovacii ar avea împotriva lor pe germanii din afară, pe germanii din interior și pe maghiari Situația triburilor sârbe, sârbi, croați și sloveni, ar fi și mai gravă Germanii, care fac parte din federație, desigur, nu ar fi refuzat în interior să rețină și să germanizeze treptat pe slavii din Styria și Extreme, în care, desigur, s-ar fi bucurat de simpatia și asistența germanilor germani și , în caz de despărțire de unire, bineînțeles că au încercat să ia cu tine și părți slave din aceste provincii Italienii, la rândul lor, cu siguranță nu își vor abandona pretențiile asupra coastei Adriatice, în această luptă comună împotriva slavilor cu siguranță nu vor rămâne fără ajutorul germanilor și, la rândul lor, nu le vor refuza În cele din urmă, maghiarii, pentru a reține sau a returna în sine părțile sârbești ale actualului stat maghiar (voievodatul, granița militară, Slavonia și Croația), desigur, vor intra de bunăvoie într-o alianță cu dușmanii externi și interni ai triburile sârbeşti, italieni şi germani, din aceleaşi motive, care au fost amintite mai sus când am vorbit despre cehi Galicii ruși se vor afla într-o poziție similară față de poliacovi și maghiari, care, desigur, se vor da o mână de ajutor reciproc pentru a-i polonezi și maghiari Da, și Rusia însăși până acum RUSIA ȘI EUROPA Sala ar fi fost un exemplu al celui mai absurd, neegoism apolitic, dacă, în această stare de lucruri, ea nu ar fi profitat de simpatiile firești ale galicienilor ruși și nu și-ar fi prezentat drepturile ancestrale asupra patriei ei strămoșești Rumunov, deocamdată, va începe, desigur, să încerce să adopte o atitudine ostilă faţă de sârbi şi bulgari, linguşindu-le vanitatea naţională; în esență, ar fi fost lăsați ca un sacrificiu maghiarismului, astfel încât, după toate probabilitățile, ar fi trebuit să joace rolul polonezilor, absorbiți de germani, și luptă împotriva rușilor În sfârşit, bulgarii ar avea şi un duşman extern la greci şi un duşman intern în rumuni, sprijinit şi incitat de maghiari Nici nu mai vorbesc de disensiunile dintre triburile slave insele, slovacii cu cehii, sarbii cu croatii si bulgarii, avivate cu ajutorul luptei religioase si a aspiratiilor ambitioase la predominarea unor triburi si a pretentiilor scrupuloase a altora pentru independenţă şi independenţă *) Și astfel, federația slavă ar fi în permanență amenințată: în timp de pace, munca subterană duce la depopularea lor fie prin predicarea liberalismului, umanității și civilizației umane comune europene, fie prin patronajul unui particularism extrem, dar întotdeauna în detrimentul spiritului comun slav și interese; în zilele marilor conflicte internaționale, respingerea uneia sau alteia zone, cu

simpatia deschisă, sau asistența secretă a multor membri ai sindicatului în sine Adăugând la aceasta simpatiile Europei în general față de tot felul de aspirații anti-slave, este posibil să ne îndoim de rezultatul final al acestei ordini de lucruri? Se poate întreba de ce aceste influențe dezastruoase nu își exercită acum efectul asupra agregatului popoarelor austriece? În primul rând, îi asigură și acum, după cum puteți vedea de la un preot toate ultimele războaie ale Austrilor, în care una sau alta din componentele esențiale ale acestuia sau nu a acceptat actul secției generale, precum ungurii în , sau a copiat direct pe inamicii Austria ca provincie italiană în Õ În al doilea rând, toate aceste elemente ') Și a dat roade LOCALIZARE AUSTRIA dezintegrarea nu poate acţiona cu acea energie acum, când interesele naţionalităţilor conducătoare, germană] şi maghiară, sunt ca elementele slave, care le sunt subordonate, să nu se remarce din componenţa statală; căci pot spera să transforme aceste elemente din ce în ce mai mult în materiale pentru stăpânirea lor și în instrumente pentru scopurile lor Dacă, totuși, elementul slav amenința să câștige predominanța, așa cum cu siguranță ar fi trebuit să se întâmple într-o federație de popoare austriece și turce, atunci simpatia integral germană a părții germane a populației (nereținută de setea de dominație, care a făcut imposibil) și ambiția jignită a maghiarilor b (al cărui rol în federație nu putea fi decât foarte secundar și subordonat) cu siguranță nu s-ar retrage din urmărirea tipurilor lor speciale și a scopurilor private în fața unui sentiment de patriotism oficial spre patria oficială Astfel, vasta austro-turcă, precum și mai apropiată federație pură austriacă, nu pot constitui decât o etapă în dezintegrarea grupărilor politice nefirești, Austria și Turcia, care și-au pierdut orice semnificație și orice sens istoric rezonabil, o etapă precedând o nouă grupare a elementelor lor constitutive Dar această etapă poate deveni foarte periculoasă, căci poate duce aceste elemente la o soartă incomparabil mai tristă decât cea sub jugul căreia lâncezesc și suferă acum *) Am văzut că, din punctul de vedere al Europei, federația austro-turcă nu poate fi decât un mijloc pentru cea mai convenabilă depopulare a slavilor - și împreună un instrument îndreptat împotriva Rusiei, adică spre separarea slavilor Dacă și dușmanii slavismului și ai Rusiei ar putea atinge acest ultim scop, atunci se poate fi sigur că s-ar mulțumi de asta doar deocamdată Atâta timp cât popoarele slave și-au păstrat trăsăturile naționale, atâta timp cât conștiința slavismului nu se stinsese complet în ele, această conștiință, oricât ar fi fost întunecată de mici rivalități tribale și vrăjmășie și de frică prefăcută, indiferent cum au păstrat sub un bushel, totuși nu a fost ar fi lipsit de ocazie *) Și acest lucru este justificat; dar nu trebuie să ne pierdem inima, amintindu-ne că toate acestea sunt doar un moment de dezintegrare RUSIA ȘI EUROPA post de iluminare și de trezire, așa cum s-a întâmplat de mai multe ori cu multe triburi care erau considerate moarte și îngropate, așa cum a fost și cu slavii înșiși Prin urmare, cel mai simplu și mai evident calcul ar forța Europa, aparent patronând federația, aplaudând-o și ajutând-o, dacă ar fi posibil să o atragă pe calea dezastruoasă a ostilității față de Rusia, încercând totuși sub masca să contribuie la slăbirea și dezintegrarea a uniunii prin smulgerea părților din ea și transferul lor încetul cu încetul subiectelor care ar reprezenta o garanție mai puternică decât o federație (chiar cu direcție antirusă) că spiritul slav nu se va trezi în mâinile lor Atât Turcia, cât și Austria și-au pierdut orice sens Neavând niciodată fundamentele interne și motivele existenței lor, ei și-au pierdut acum acea semnificație temporară și

accidentală care a servit drept justificare pentru existența lor politică; cu alte cuvinte, sunt morți - și, ca orice cadavru, sunt dăunătoare din punct de vedere igienic, producând un fel de boală și infecție Că Turcia este moartă, aproape toată lumea este de acord cu asta; dar o privire clară asupra lucrurilor arată că Austria este la fel de moartă și nici centralizarea, nici dualismul, nici pur și simplu federalismul austriac, nici austro-turc nu o vor reînvia Odată cu dispariția ideii istorice, sub influența căreia elementele poporului au fost grupate într-un corp politic, aceste elemente devin libere - și nu se pot uni din nou decât sub influența unui nou principiu vital, care, în conformitate cu predominant, semnificația supremă a poporului, în tot felul de combinații politice (începând de la întregul stat concentrat până la sistemul politic), nu poate fi altceva decât un principiu etnografic În cazul de față, acest principiu poate fi doar ideea de slavism, și nu ideea unei anumite slavism austriac, turcesc sau austro-turc, ci ideea de panslavism Acei publiciști slavi de vest care, înșelați de viziunea lor îngustă național-tribală, sau de alte teorii nefondate, nu vor să recunoască în lumea slavă centralitatea Rusiei, acest adevărat soare al slavilor, sunt asemănați cu astronomii antici care, neputând să recunoască distrag atenția de la conceptul fals al centralității pământului, îngrămădeau epicicluri pe epicicluri, astfel încât aceste combinații artificiale, indiferent cât de LOCALIZARE AUSTRIA să fie consecvenți cu fenomenele pe care le observă cu ideile lor teoretice false Acești publiciști sunt la fel de siliți să adune epicicluri politice sub formă de diverse combinații federale, cu centre de greutate imaginare, pentru a-și susține teoriile nefirești că centrul de greutate al sistemului slav se află undeva în mijlocul ținuturilor austriece Când celebrul istoric ceh Palacky a spus că, dacă nu ar exista Austria, atunci ar trebui creată în interesul slavilor, nu a afirmat prin aceasta că slavii nu au o bază reală, nu a propovăduit un sistem de reală? epicicluri (în sensul cel mai deplin al cuvântului) cu centrul lor de greutate ireal, imaginar? Jade, sărmana Slavism, în interesele căreia ar putea fi nevoie de o asemenea absurditate politică precum Austria! Gradul de concentrare, densitate și unitate pe care organele politice îl pot și trebuie să-l atingă depinde, așa cum sa arătat mai sus (capitolul X), în principal de două condiții: de gradul de rudenie dintre elementele poporului care alcătuiesc corpul politic și asupra gradului de pericol, amenintat de alte state Conform condițiilor etnografice, slavii ar trebui într-adevăr să formeze o federație, dar această federație ar trebui să cuprindă toate țările și popoarele - de la Marea Adriatică până la Oceanul Pacific, de la Oceanul Arctic până la Arhipelag, în conformitate cu aceleași condiții și, de asemenea, în în concordanţă cu faptele istoriei şi cu situaţia politică din imediata vecinătate a puternicei şi ostile lumii romano-germane, această federaţie ar trebui să fie cea mai apropiată, sub conducerea şi hegemoia întregului şi unitar stat rus O astfel de federație integral-slavă, care satisface pe deplin cerințele principiului etnografic, este desființată, ca orice soluție completă a problemei alături de asta și de toate celelalte neconcordanțe și obstacole care au apărut în fața privirii noastre mentale la fiecare pas pentru federațiile austriacă și austro-turcă Iar federația integral slavă trebuie să cuprindă, vrând sau fără voie, acele popoare neslave (greci, rumuni, maghiari), pe care soarta istorică le-a legat inseparabil, în tristețe și bucurie, de noi, strângându-le în trupul slav Dar acest străin RUSIA ȘI EUROPA dând un amestec etnografic, ca să spunem așa, pierdut în masa slavilor, nu mai poate avea pentru unirea

integral-slavă acea influență corupătoare dăunătoare, ca și pentru uniunile private slave Acest lucru nu este suficient: principalul dintre acești membri neslavi ai federației slave, grecii și Rumupii, nu pot fi considerați nici măcar un amestec străin în ea; pentru că lipsa de consangvinitate este umplută pentru ei de rudenia spirituală: nefiind slavi, ei sunt ortodocși Dar nici asta nu este suficient Aceste popoare nu sunt atât de străine de slavi și de sânge, precum cred unii și cât și-ar dori mulți; sunt, ca să spunem așa, saturate de elemente slave, iar în sistemul popoarelor slave vor forma o legătură analogă cu acele popoare romanice din sistemul european care, ca și francezii, sunt saturate de elemente germanice Neslavii din ele sunt de fapt doar pretenții deșartă de izolare, umflate în inteligența lor de ispite, instigări și incitare a nedoritorilor noștri occidentali În acest sens, este de remarcat doar înlocuirea, sub Cuze, a alfabetului slav al moldo-vlahilor cu latină și înlocuirea multor cuvinte slave ale limbii române cu cuvinte franceze cu desinențe românești, drept urmare noua limbă română literară a devenit de neînțeles pentru popor În ceea ce privește maghiarii, li se aplică proverbul: "îți place să călărești, îți place să cărați săniile " După ce au invadat ținuturile slave, primind în ele o dominație nejustificată, pe care o folosesc de câteva secole, trebuie să se împărtășească și ei toate destinele marelui trib ", schimbând poziția primară și dominantă într-una secundară și subordonată Cu toate acestea, acest trib, ca și rumunii și grecii actuali, este puternic amestecat cu slavii În ceea ce privește dușmanii externi ai slavilor , care, cu simpatia și asistența dușmanilor interni, în acțiunile federației austriece sau austro-turce ar putea deveni atât de groaznice pentru ei, atunci își pierd și ei semnificația în raport cu uniunea integral-slavă, ale cărei forțe sunt suficiente pentru a asigurați-vă că nici măcar un fir de păr nu îndrăznește să cadă din capul slavului Și astfel, federația integral-slavă este singura soluție rezonabilă și, prin urmare, singura posibilă la problema estică Dar, înainte de a o analiza mai în detaliu și de a analiza toate obiecțiile care i se pot face și LOCALITATE AUSTRIA de la prieteni și de la dușmani deopotrivă, trebuie totuși să ne îndreptăm toată atenția către unul dintre elementele cele mai esențiale ale acestei întrebări, despre care nu am atins încă, dar care este considerat pe bună dreptate nodul ei de mândrie Ar fi de dorit să nu tăiați acest nod, ci să-l dezlegați, adică să decideți în mod echitabil sau, cu alte cuvinte, în conformitate cu cerințele esențiale interne ale cazului Înțeleg întrebarea Constantinopolului CAPITOLUL TSARGRAD A doua boltă a străvechii Sofia, în Bizanțul reînnoit, umbrește din nou altarul lui Hristos! Pune înaintea lui, o, țar al Rusiei, eu mă ridic ca țarul total slav! θ Tyutchev După credința răspândită în rândul poporului rus și adusă la noi, fără îndoială, de la greci împreună cu creștinismul, Ierusalimul este centrul sau, după cum se spune în limbajul comun, buricul pământului Și așa este în realitate din cel mai înalt punct de vedere spiritual, ca locul unde soarele spiritual a răsărit pentru oameni Dar, din punct de vedere mai pământesc și mai material, nu există loc pe glob care să se compare cu centralitatea locației sale cu Constantinopolul Nu există alte astfel de răscruce de rute mondiale pe pământ Spre vest se deschide o rută maritimă continuă, mai întâi între Europa și Asia, iar apoi între Europa și Africa, ca un canal, acum în extindere, acum îngustându-se spre Oceanul de Vest însuși Spre sud, același canal, întrerupt doar de un istm îngust, acum săpat, duce între Asia și Africa până la Oceanul de Sud În est, marea odinioară neîntreruptă s-a rupt în trei bazine: Pontul, Caspic și Aral,

despărțite de istmuri largi Dar arta umană începe deja să reînnoiască ceea ce este neterminat, sau poate stricat de natură, deoarece chiar și aici, mările numite, calea ferată de la Poti la Baku și poate fi modern Amu, revenit la vechiul său curs, va duce în foarte adâncurile continentului asiatic Pe- TSAR-GRAD capătul spre nord este Niprul, Donul, legat pe calea ferată de Volga, iar Dunărea leagă Constantinopolul cu toate ținuturile slave și duce adânc în Rusia și Europa Aceste avantaje geografice globale sunt egalate de facilitățile topografice locale Bosforul, un râu adânc și lat de apă sărată, cu o lungime de de verste, cu multe depresiuni sau golfuri care ies în țărm, este un vast port sigur pentru navele care deservesc comerțul mondial exterior, în timp ce golful care se întinde cel mai mult în continentul din interiorul Constantinopolului în sine, cunoscut sub numele de Cornul de Aur, reprezintă aceeași comoditate pentru navele de coastă și pentru livrarea mărfurilor în diferite părți ale orașului Să adăugăm la aceasta singurul lucru din lume, atât în ceea ce privește comoditatea apărării, cât și importanța celui apărat, o poziție strategică, un climat fermecător, frumusețea incomparabilă a naturii înconjurătoare, în cele din urmă, lumea mare, cu adevărat amintirile istorice regale și enorma semnificație morală asociată acestora Asemenea avantaje, unice, naturale, au făcut ca Constantinopolul să nu împărtășească soarta regatului căruia i-a servit drept capitală, ca și alte mari centre de popoare care au dispărut de pe fața pământului Între timp, Teba, Memphis, Babilonul, Ninive, Cartagina nu sunt altceva decât curiozități arheologice; Între timp, Atena și Alexandria trăiesc viața unor orașe de provincie foarte secundare și chiar și eterna, de două ori puternică Roma, însăși, s-a transformat într-un muzeu al rarităților cu aproximativ o sută și jumătate de mii de locuitori și trebuie retrogradată dintr-un oraș de lumea la capitala unui stat secundar, - Constantin opol, înțelegând prin acest nume totalitatea tuturor locurilor locuite de-a lungul malurilor Bosforului, constituind un întreg continuu și inseparabil, are încă până la un milion și jumătate de locuitori, în ciuda faptului că incapacitatea totală a actualilor săi proprietari de a beneficia de comoara pe care au primit-o Particularitatea Constantinopolului este, de asemenea, că nicio schimbare a rutelor comerciale, nicio extindere a teatrului istoric nu poate diminua rolul său istoric, ci, dimpotrivă, orice răspândire a culturii și a mijloacelor de comunicare trebuie să I>OSSIYA ȘI EUROPA afectează într-o măsură mai mare sau mai mică consolidarea semnificației sale comerciale, politice și culturale în general Deschiderea rutei maritime către India a dat o lovitură mortală Veneției și altor republici italiene comerciale; apariția Sankt Petersburgului a precanalizat Novgorod; săpătura istmului Suez trebuie să transfere din nou centrul principal al comerțului pe țărmurile Mării Mediterane și nu poate decât să reducă importanța comercială chiar și a Angliei însăși, pe care a înțeles-o cu adevăratul ei instinct și a început să facă bonne mine à mauvais jeu , când deja a văzut clar că nu se mai poate rezista unui caz care este destinat să treacă de la tărâmul presupunerilor pe tărâmul faptelor pozitive Roma și-a putut menține rolul dominant doar atâta timp cât scena istorică principală s-a concentrat pe țărmurile Mării Mediterane și chiar și atunci când mișcarea vitală și-a asumat dimensiuni mai extinse în partea de est a acestui bazin ca urmare a campaniilor lui Alexandru, importanța crescută a Alexandriei, dezvoltarea creștinismului, trebuia să-și împărtășească dominația cu Constantinopolul Chiar dacă Italia nu ar fi fost devastată și Roma nu ar fi fost distrusă de barbari, atunci totuși

ar fi trebuit să-și piardă rolul doar din dezvoltarea culturală și politică a țărilor situate la nord de Dunăre și la est de Rin; iar dacă, în timpul așa-zisului Ev Mediu, importanța sa a crescut din nou, este doar datorită unui nou element religios, întruchipat la Roma Îmbunătățirea rutelor comerciale, dezvoltarea și extinderea vieții culturale și politice în aproape toată întinderea Lumii Vechi - soarta Constantinopolului - au fost și ar trebui să se reflecte într-un mod cu totul diferit Cândva centrul lumii antice, a devenit centrul Orientului mahomedan, iar acum, în cea mai umilință sa, este nodul și centrul politicii europene, deși nu activă, ci doar suferindă Ce urmează pentru el în viitor? Orice intensificare a dezvoltării în centrul și sudul Europei, în câmpiile Rusiei, în Caucaz, renașterea Turciei europene, Asia Mică, Persia, nordul și estul Africii, pătrunderea culturii în adâncurile continentului asiatic - toate acestea ar trebui să se reflecte cu o nouă strălucire asupra capitalei Bosforului Acesta este un oraș nu numai al trecutului, nu al prezentului jalnic, ci și al viitorului, care, ca un Phoenix, se îngustează TSAR-GRAD este sortit să renaască din cenuşă totul într-o nouă şi nouă măreţie Așadar, poartă patru nume, fiecare dintre ele corespunde unei etape speciale în dezvoltarea sa, un departament aparte în destinele sale istorice Prenumele Bizanțului, dat de grecii antici, corespunde timpului în care semnificația și importanța orașului era determinată doar de facilitățile sale topografice Abundența de rtsba în strâmtoarea care leagă cele două mări, înghesuindu-se uneori în Cornul de Aur, care ieșea în continent, a servit drept prim momeală pentru coloniști Sub acest nume, orașul, stând alături de multe alte orașe situate pe Bosforul, Hellespontul și Propondita nu au depășit valoarea unui punct intermediar de comerț între Pont și Arhipelag Al doilea nume Constantinopol, deși sună în greacă, este totuși un nume roman Sub acest nume, a dominat o parte din moștenirea romană și a acționat pe scena istorică, limitată la coasta Mării Mediterane și a Mării Negre Acest nume i s-a potrivit până când ultima rămășiță a lumii romane și-a dat suflarea și cu mult timp în urmă, împreună cu semnificația sa anterioară, acest nume a trecut și pe tărâmul trecutului, a devenit proprietatea istoriei Prezent ; numele Istanbul dat de turci nu este un nume, ci unul rușinos; marca Nu a primit cetățenia întregii lumi, rămânând; numai local, și trebuie să dispară odată cu cuceritorii Are un caracter episodic, la fel cum însuși rolul turcilor în Problema Răsăriteană este doar un episod interstițial, iar rolul întregului mahomedanism este un episod din istoria lumii Dar capitala Bosforului, spuneam noi, nu este doar un oraș al trecutului, ci și al viitorului Iar slavii, de parcă ar fi anticipat-o și măreția lor, au numit-o profetic Țaregrad Acest nume, atât în sensul său, cât și pentru că este slav, este viitorul nume al acestui oraș Nu este de mirare că un astfel de oraș ca Constantinopol atrage atenția tuturor politicienilor; că întrebarea cine îl va poseda, după ce actualii ei proprietari sunt forțați să se retragă din stadiul istoric, tulbură toate mințile care nu rămân indiferente față de marile interese ale istoriei moderne, astfel încât o problemă anume a Constantinopolului cântărește cel puțin la fel de mult la scara politicii moderne, ca restul vastei chestiuni orientale RUSIA ȘI EUROPA În acest litigiu istoric încurcat, în primul rând mi se pare: cine are cu adevărat dreptul la Constantinopol? Adică, cui ar trebui să aparțină dacă rivalitățile politice nu au ascuns și nu ascuns cele cinci adevăruri juridice, dacă problemele politice ar fi rezolvate, ca și cele juridice, pe baza documentelor de proprietate? Cu alte cuvinte, cine este moștenitorul de drept către care ar trebui să

treacă capitala Bosforului după moartea și expulzarea hoțului, care s-a dovedit a fi insolvabil, incapabil nu numai să dețină un nod istoric atât de vital precum Constantinopolul, ci chiar și al politicii naționale? viata in general? Aparent, această întrebare se rezolvă foarte ușor Turcii au luat Constantinopolul de la greci, iar grecii, prin urmare, trebuie să fie înapoiați la el Dar de la ce greci a fost luată și la ce greci să fie returnată? Grecii din Eladele antice, ratand ocazia de a se contopi cu rudele lor macedoneni și de a forma un mare regat răsăritean, au căzut sub puterea romanilor și au intrat, ca element integrant, în statul roman mondial, a cărui parte de est puțin dar puțin a dat culoarea și caracterul său aparte, care s-a exprimat în sistemul politic exterior, separarea Imperiului de Răsărit de Apus Acest imperiu estic, din cauza deficitului elementului grecesc, nu a fost niciodată grec în sensul etnografic al cuvântului Greaca era în sine o cultură, o civilizație care nu a pătruns și nu a putut pătrunde în adâncul maselor de oameni Într-un cuvânt, Imperiul Roman de Răsărit, chiar și în epoca sa de măreție, era la fel de grecesc, precum Imperiul Otoman care l-a înlocuit era turc, sau chiar mai puțin Prin urmare, când popoarele nordice, în cele din urmă slavii, au ocupat cea mai mare parte a Peninsulei Balcanice, în masă ■ și-au păstrat complet popoarele slave, și doar vârfurile societății au denunțat parțial Nu a fost așa, de exemplu, în Italia, unde noii coloniști germani: goții, heruli, longobarzii, amestecându-se cu triburile care trăiseră anterior aici, le-au luat nu numai limba, ci și aspectul exterior Grecii, de fapt, au rămas acolo doar acolo unde din timpuri imemoriale au constituit elementul etnografic predominant: în Pore, Hellas, Oessalia, ORAȘUL REGE într-o parte a Epirului, în periferia de sud-vest a Macedoniei, de-a lungul insulelor Mării Egee Cu partea centrală a Imperiului de Răsărit - Peninsula Balcanică -, așadar, s-a întâmplat același lucru ca și cu provinciile sale mai îndepărtate: Siria, Egipt, unde cucerirea arabă a șters rapid urmele cuceririi greco-romane, deoarece aceste urme au făcut să nu pătrundă mai departe de suprafaţa societăţii În toate aceste țări, după cum spuneam, numai cultura era greacă, și chiar puterea de stat, iar componența etnografică a populației nu era greacă Prin urmare, odată cu distrugerea statului, cu anihilarea culturii, nimic din greacă nu a mai rămas în viață, iar pentru restaurare ar fi nevoie nu de o reînviere, ci de o înviere reală, ceea ce în sens istoric este la fel de imposibil ca și în cel fiziologic Și astfel, întoarcerea Constantinopolului la moștenitorul său de drept este imposibilă, deoarece acest moștenitor nu mai este în viață El a fost ultimul din felul său și a murit în același timp în care i-a fost luată ultima proprietate, în care restul decolorat al vieții lui a fost întruchipat de fapt, iar acum această proprietate este renunțată în sensul deplin al cuvântului Drepturile pe care moștenitorii numelui pe care Imperiul de Est l-a purtat Constantinopolului ar aparține așadar unei categorii cu totul speciale de așa-zise drepturi istorice, conform căreia polonezii pretind pentru ei înșiși Bielorusia, Volinia, Podolia, Galich, chiar și Kievul și Smolensk ; Maghiarii vor să domine asupra slovacilor, ruşilor, croaţilor, sârbilor, rumunilor care trăiesc pe ţinuturile coroanei maghiare; prin care italienii, în numele drepturilor Romei antice, puteau pretinde stăpânire asupra Franței, Angliei, Spaniei, Africii de Nord etc Prin aceleași drepturi, grecii, care aveau deja o pretenție asupra Constantinopolului în virtutea uneia istorice document, ar putea în virtutea unui alt document, exact cu același motiv, să facă pretenții asupra tuturor țărilor de la Marea Adriatică până la Indus și de la Pont, Caucaz; Caspică și Syr-Darya

până în Oceanul Indian În virtutea unor astfel de drepturi, orice hoarde kalmucă, buriată sau mongolă ar putea fi pretendenți legitimi la stăpânirea supremă în Rusia Acesta este un drept istoric, din cauza căruia s-au vărsat atâtea lacrimi și sânge în trecut, la care prezentul este obligatoriu RUSIA ȘI EUROPA înconjurat de atâtea minciuni și asupriri, ar trebui să cufunde lumea într-o confuzie completă, într-un adevărat haos de absurdități, dacă s-ar crede că o duce la îndeplinire într-o manieră consecventă Toate aceste coroane ale lui Stephens, Jagiellons, Paleologos sunt lucruri foarte respectabile, în timp ce zac în muzeele istorice ale antichităților, de unde pot evoca reflecții foarte înalte asupra treburilor trecutului, asupra fragilității măreției umane Acești morți istorici, ca orice alți morți, merită o amintire respectuoasă și cuvinte amabile din partea oamenilor vii, dar numai în timp ce zac liniștiți în mormintele lor Dacă, totuși, își iau în cap să rătăcească prin lume și să facă de rușine oamenii cu înfățișarea lor, sub formă de diverși vârcolaci, vampiri și vulturi, prezentându-și drepturile dispărute la ceva ce a trecut deja în posesia celor vii ; apoi, ca să-i potolească, nu mai rămâne decât, după obiceiul slavului, să înființezi un țeapă de aspin în ei, și cu cât mai repede, cu atât mai bine Acest țăruș de aspen, desigur, nu este altceva decât o prejudecată goală în raport cu cei simpli morți, pentru că aceștia oricum nu-și părăsesc mormintele, ci pentru morții istorici, care au o înclinație incredibilă de a se ridica din mormintele lor și de a-i tulbura pe cei vii, în realitate și în visele lor, cu pretențiile lor absurde - un țăruș de aspen este cea mai legitimă și rezonabilă măsură, servind în folosul reciproc atât al celor morți, cât și al celor vii Miza aspen este toate drepturile care pot fi recunoscute pentru coroanele lui Paleologos, Jagiellons și St Stefanov O cer și coroanele soleymanilor și ale habsburgilor, care, deși încă nu s-au culcat în mormintele lor, și stau printre cei vii, dar de mult pute și infectează atmosfera politică cu miasme putrede O, cum va sări inima slavilor când Rusia, realizând vocația sa istorică, va îngropa acești morți cu cinste, va construi peste ei o movilă funerară înaltă, va ascuți țărușul de aspen și îl va ciocani până în vârf, astfel încât un slav larg și original viața se va juca în locul gol! Dreptul istoric este de mare importanță și merită toată atenția și respectul față de el, atunci când, fiind istoric, continuă să se înrădăcineze în nevoile reale ale oamenilor epocii actuale, continuă să constituie dreptul lor înnăscut, inalienabil; când, fiind grija zilei trecute, ea TSAR-GRAD continuă să fie o preocupare vitală a zilelor noastre O, atunci vocea lui este puternică și este de două ori respectuoasă! Aspirațiile Greciei de eliberare, desigur, au câștigat mult în forța lor și în simpatiile pe care le-au inspirat pretutindeni, de la ce greci? luptând pentru independența lor reală, pentru libertatea nu a unui popor grecesc imaginar, ci a unui adevărat popor grec, au restaurat împreună cu aceasta libertatea țării lui Miltiades și Epaminondas; dar chiar și aceste amintiri glorioase nu ar putea avea nicio valoare dacă oamenii care au locuit noua Grecie, după ce și-au pierdut conștiința particularității și originalității lor, s-ar fi contopit cu cuceritorii lor Drepturile istorice, în toate proprietățile lor, sunt ca un zero aritmetic, care, luat separat, în sine, nesemnând nimic, înmulțește totuși valoarea celui din stânga lui în picioare Deci, Rusia de Vest nu ar trebui să fie una cu restul Rusiei pentru că a fost cândva parte a Rusiei din vremurile lui Vladimirov, Iaroslavov, Mstislavov, ci pentru că, fiind Rusia adevărată în aceste vremuri trecute, "este, în limbaj, în credința, în întreaga ei ființă, a rămas întotdeauna ea, indiferent

cine a dominat-o, și acum continuă să fie aceeași Rusia adevărată ca în acele vremuri, în ciuda trădării claselor ei superioare Prin urmare, Rusia are un drept dublu sau, mai bine spus, un drept de zece ori și o îndatorire de zece ori de a se asigura că toată Rusia este Rusia, dreptul și datoria unui drept istoric real, viu, cotidian, înzecit în semnificația sa, adică aceeași lege reală, vie, cotidiană, care nu a fost întreruptă de secole, în măsura în care memoria oamenilor conștient și inconștient este suficientă Dar TÒ este, de exemplu, coroana lui Stefan? Cucerirea accidentală și subjugarea locuitorilor originari dunăreni, slavii, de către hoarda maghiară invadatoare, care, deși a acceptat creștinismul și depozitul și modul european, totuși, nu a reușit, sau nu a putut, să transforme triburile străine în propriul său trup și sângele, le aseamănă cu sine, tot așa cum romanii elenizați din Bizanț nu au reușit sau nu au putut face asta cu slavii care le invadau granițele, sau turcii invadatori cu grecii, bulgarii și sârbii; cum nobilii cavaleri livonieni cu Letts și Estes nu puteau sau nu voiau să facă asta Prin urmare, toate aceste afirmații și altele similare- RUSIA ȘI EUROPA esența pretențiilor celor care vin din morminte, fantome și fantome de noapte, kikimorii de la miezul nopții, cărora oamenii vii, de teamă să nu fie incluși într-o mulțime de nebuni și nebuni, nu ar trebui să le acorde nicio atenție Și astfel, Constantinopolul constituie acum, în sensul juridic restrâns, res nullius, un obiect care nu aparține nimănui Într-un sens istoric mai larg și mai înalt, trebuie să aparțină cuiva care continuă să întruchipeze în sine ideea că Imperiul Roman de Răsărit a servit cândva ca întruchipare Spre deosebire de Occident, ca germen și centru al unei sfere cultural-istorice speciale, Constantinopolul ar trebui să aparțină celor care sunt chemați să continue opera lui Filip și Constantin, lucrare luată în mod deliberat pe umerii lui Ioan, Petru și Ecaterina Dar să lăsăm aceste considerații înalte și să ne mulțumim deocamdată cu faptul că, în sensul juridic cel mai restrâns, Constantinopolul este un res nullius, asupra căruia nimeni nu poate pretinde de drept, ca moștenitor legitim În lipsa unor temeiuri legale, temeiurile utilitare intră în drepturile lor legale și trebuie și putem să ne întrebăm: dacă nimeni nu are un drept direct asupra Constantinopolului, cui poate fi deținerea acestuia de un beneficiu adevărat, real? Toți cei care concurează pot fi împărțiți în acest sens în trei categorii: pe de o parte, marea putere evreiască; cu un alt stat mic, ca Grecia; din a treia - Rusia Față de marile puteri europene, Prusia rămâne complet depărtată în această chestiune Evident, stăpânirea Constantinopolului nu numai că nu i-ar aduce niciun folos, dar chiar și pentru ea ar fi cu totul imposibil Austria ar fi putut aparține Constantinopolului numai dacă s-ar fi transformat în acea federație austro-turcă de care am vorbit în capitolul precedent și care, așa cum s-a arătat acolo, ar fi dezastruoasă pentru popoarele care o vor compune, ar continua doar agonia in care Austria languie În consecință, au mai rămas doar două mari puteri maritime: Franța și Anglia, pentru care stăpânirea Constantinopolului este cel puțin posibilă datorită puterii lor maritime considerabile Dar beneficiul care ar rezulta pentru ei din aceasta ar fi pur ORAȘUL REGE proprietate negativă Deși Constantinopolul, așa cum am văzut, este cea mai remarcabilă răscruce a rutelor lumii de pe glob, se află totuși cu totul aparte de mișcarea în care ea, și în special Anglia, joacă un rol atât de important Tot beneficiul din stăpânirea Constantinopolului ar fi limitat la ei de răul care ar fi adus prin aceasta Rusiei Ar fi, ca să spunem așa, dreptul de a introduce un cuțit în trupul Rusiei și de

a-l întoarce în rană atunci când le place, pentru a produce dureri insuportabile, extinzându-și influența și dominația nu numai pe toată coasta de sud a Rusia, dar și adânc în interiorul țării prin mijloace naturale și artificiale de comunicație, râuri și căi ferate Însuși insuportabilitatea unei astfel de situații ar pune Rusia într-o ostilitate neîncetată, deschisă sau plictisitoare față de ei În orice ciocnire cu orice alt stat, puterea maritimă, care stăpânește Constantinopolul, ar putea fi sigură că va avea Rusia împotriva sa, iar această teamă ar trebui neapărat să-i slăbească semnificația și influența în toate celelalte teatre de activitate politică Am văzut ce rău a rezultat pentru Austria din stăpânirea Veneției, după ce Italia a început să se ralieze într-o singură entitate politică: Italia a fost un aliat natural al fiecărui inamic al Austriei Dar ce înseamnă ostilitatea Italiei încă neformate, neunite în comparație cu ostilitatea Rusiei? Simpla deținere a Constantinopolului, pentru care acum, evident, toate forțele Imperiului Turc nu sunt suficiente, ar necesita, cu teama constantă de o ciocnire cu Rusia, cel puțin o armată de sau de oameni și o escadrilă de mai mulți duzină de curți blindate și alte curți, care ar fi trebuit să păstreze constant în vecinătatea Constantinopolului Întrucât aceste forțe ar trebui să fie menținute în plus față de toate cele de care Puterea Occidentală, care poseda Constantinopolul, le-ar fi putut dispune în alte locuri, valoarea negativă a acestei posesiuni - prejudiciul adus Rusiei - va cădea asupra bugetului ei de stat odată cu o povară de cel puțin de milioane de ruble Deși Franța, după oamenii ei de stat, este suficient de bogată pentru a-și plăti gloria, nici Franța, nici Anglia și nici niciun stat, oricât de bogat ar fi, nu își poate permite un asemenea lux de ură RUSIA II EUROPA Trebuie spus, totuși, că nici Franța, nici Anglia nu au pretenții adecvate asupra stăpânirii Constantinopolului Ei înțeleg foarte bine că beneficiul lui ar fi pur negativ pentru ei și că întregul lor obiectiv va fi atins, dacă nu ar fi în mâinile Rusiei Așadar, ei susțin stăpânirea Turciei, ca un fapt gata făcut, pe care nu este nevoie să-l inventăm și să-l punem în aplicare cu mai mult sau mai puțin efort, luptându-se cu obstacolele prevăzute și neprevăzute În situația în care stăpânirea Turciei, în ciuda întregului sprijin, s-ar dovedi a fi de nesuportat, cel mai probabil ar fi de acord să predea această cheie a Mării Negre unui stat secundar, întărit în acest scop, și anume, Grecia La ce ar aduce acest cadou? Am văzut că, din punct de vedere al dreptului, Copy-Ponol nu-i aparține deloc; din punct de vedere al beneficiului, el i-ar fi dăunător Ar fi o adevărată cutie epică plină de frământări și ceartă, care în cele din urmă ar trebui să ducă inevitabil la pierderea independenței politice Noblesse oblige, spune proverbul francez Un alt purtător de nume mare, un conte, un prinț, un duce, un marchiz, este epuizat sub povara poziției sale sociale, pe care este obligat să o mențină prin voință sau nu prin voință, deși, neîmpovărat de strălucirea sa nume, el putea, după mijloacele sale, să ducă o existență fericită, calmă, confortabilă Aceeași povară ar fi fost impusă de Constantinopol unui stat slab Apărarea primului punct strategic din lume prin fortificații, armata terestră și marina de la primul atac brusc, dar cel puțin până la sosirea ajutorului din afară, avea să-și epuizeze slabele resurse financiare Pe de altă parte, o Grecie slabă s-ar afla pentru totdeauna între două incendii, între Rusia, care bineînțeles și-ar depune toate eforturile pentru a înlocui posesia cheii către ieșirea principală din casa sa cu așa-zisa influență politică și între Puterile europene ostile Rusiei, care, înmânând Greciei această cheie ar însemna de fapt

să devină adevărații ei stăpâni Nu ar fi avut de ales decât să cadă fie într-o dependență completă de o parte, păstrând doar umbra și aparența supremației și libertății statului, fie să joace rolul de neinvidiat al unei variabile ORAȘUL REGE sume, trecând alternativ de la o dependență la alta și pierzând respectul și simpatia ambelor părți rivale Într-un cuvânt, aceasta ar fi pentru Grecia o repetare a rolului Turciei, cu aceeași diferență, însă, că și Turcia mai constituie un stat cu o populație de treizeci de milioane, care este slab doar pentru că și-a pierdut vitalitatea, dar ce fel de oameni și ce stare să fie proaspăt și vesel într-o poziție abia suportabilă pentru un muribund, pentru că și-au asumat o sarcină peste puterile lor? O asemenea stare de spirit nu putea dura mult Micul stat grec avea să cadă curând în epuizare, în nebunie, iar chestiunea Constantinopolului, nestinsă, ci mocnind sub cenușă, avea să se aprindă cu o vigoare reînnoită Deci, nu numai că nici marile puteri occidentale, nici Grecia nu vor beneficia de stăpânirea Constantinopolului, dar va fi o povară grea pentru ele, pe care chiar și prima va fi greu să o suporte și de care a doua va fi inevitabil suprimat Posesia Constantinopolului pentru Rusia apare într-o cu totul altă lumină Beneficiile pe care i le-ar aduce el sunt cu adevărat inestimabile și incalculabile) Experiența amară recentă a arătat unde călcâiul lui Ahile al Rusiei, pe care dușmanii ei îl căutau de atâta vreme, și, dimpotrivă, experimentele multor secole și, mai mult, cele mai decisive, efectuate cu uriașe fonduri și sub îndrumarea celor mai pricepuți operatori, au dovedit clar că cu ceilalți părți, și dinspre vest și din nord, ea este invulnerabilă Vulnerabilitatea dinspre est a trecut de mult; în consecinţă a rămas doar vulnerabilitatea din sud Acestea nu sunt doar date empirice, ci fapte care sunt supuse celei mai satisfăcătoare explicații, deoarece provin din poziția Rusiei și din proprietățile și caracteristicile esențiale ale naturii puterii și puterii sale Fiecare atac dinspre vest este întâmpinat cu o respingere din partea tuturor forțelor terestre ale Rusiei, care au fost, sunt și vor fi întotdeauna pilonul principal al puterii sale Vaste mlaștini și păduri impenetrabile au tăiat spațiul de-a lungul graniței de vest a Rusiei în două teatre complet separate de operațiuni militare, un atac comun asupra căruia este posibil doar în cazul unei uniri foarte puțin probabile a celor două state occidentale ale noastre RUSIA ȘI EUROPA nyh vecini, Prusia și Austria; prin urmare, în cele mai multe cazuri, Rusia poate fi complet calmă fie pentru zonele situate la sud, fie pentru cele situate la nord de Polissia și sistemul mlaștinos din Pripet *) Punctul nostru slab de această parte este, desigur, Polonia, dar relațiile noastre politice cu privire la aceasta sunt de așa natură încât, în orice război care are în vedere Polonia, cel mai puternic dintre vecinii noștri, Prusia, nu poate niciodată, sau cel puțin pentru o perioadă mult timp, fii printre dușmanii noștri Dar puterea Rusiei nu constă numai în armata ei, ci în spiritul întregului popor, care a fost întotdeauna gata să-și vadă casele și proprietățile în brațele flăcării, mai degrabă decât în mâinile inamicului, și cu acest popor orice inamic care ar invada ar trebui să se ocupe de limitele Rusiei Din partea Mării Baltice sunt posibile doar sabotaj, atacuri accidentale în aceste puncte sau în alte puncte; dar nu poate servi drept bază pentru o acțiune corectă, sistematic organizată, din simplul motiv că orice succes obținut vara trebuie să fie abandonat iarna Dimpotrivă, dinspre sud, Rusia este deschisă atacurilor din partea puterilor care au mari resurse navale Apărarea terestră a litoralului necesită forțe enorme și, cu toate acestea, totuși, are un efect redus După ce au obținut un rezultat

benefic pentru ei înșiși, inamicii ar putea să-l salveze și să-l transforme într-un nou punct de sprijin pentru alte întreprinderi Desigur, o invazie în adâncurile Rusiei și din această parte nu ar fi ușoară, poate chiar imposibilă, dar adevărul este că nu este nevoie de o astfel de invazie Stăpânirea țărmurilor mării, sau chiar a Crimeei numai, ar fi suficientă pentru a provoca cel mai mare rău Rusiei, pentru a-i paraliza forțele Posesia Constantinopolului și a strâmtorilor elimină acest pericol și transformă granița de sud a Rusiei în cea mai sigură și inexpugnabilă) A devenit o modă mizerabilă printre noi să spunem că Rusia este destul de mare, chiar prea mare; că nu are nevoie de cucerire, că noi achiziții de ființă ar fi o povară pentru ea, că sunt deja o povară pentru ea Desigur, achiziția achiziției este diferită; în ceea ce privește plângerea cu privire la cantitatea prea mare de Ros- *) Și aceste mlaștini au avut prostia să se scurgă! TSAR-GRAD asta, chiar nu văd ce să regret aici Anglia, care este mai mare decât Rusia, nu este îngreunată de vastele ei posesiuni, care, de altfel, sunt împrăștiate pe toată suprafața pământului Da, iar conceptul de mărime, creștere, este foarte relativ, iar judecata corectă despre ele este dobândită, mi se pare, doar din raportul dintre creșterea realizată și puterea expansivă internă a creșterii Un stejar gros de trei circumferințe și cincisprezece sazhens înălțime nu poate fi încă numit prea mare, deoarece a depășit dimensiunea normală Nici statul nu poate fi considerat că și-a atins deplina creștere, indiferent de câte mile pătrate sau verste ar conține, când în afara granițelor sale încă mai trăiesc aproximativ patru milioane de colegi de trib ai poporului care conduce în el Ea atinge creșterea deplină doar atunci când a unit toți oamenii care l-au construit, o susțin și o trăiesc; când a devenit stăpânul complet al întregului pământ locuit de acest popor, adică își ține în mâini intrările și ieșirile, gurile râurilor care îl iriga aproape pe tot cursul lor și gurile mările interioare, într-un cuvânt, când și-a atins îndeplinirea sarcinii sale istorice exterioare De asemenea, nu este necesar, vorbind despre spațiul Rusiei, să uităm că se află în condiții de sol și climat mai puțin favorabile decât toate marile state ale Europei, Asiei și Americii, că, în consecință, trebuie să adune elementele bogăției sale: și puterea sa dintr-un spațiu mare decât el Spațiul mare are cu siguranță inconvenientele sale, iar principalul lor, fără îndoială, este întinderea mare a frontierelor Însă achiziția Constantinopolului ar aduce Rusiei acel beneficiu cu totul special că, în loc să sporească acest inconvenient, l-ar reduce într-o măsură semnificativă, reducând, ca să spunem așa/concentrând două mii și jumătate de linii de frontieră de-a lungul coastelor Negre și Mările Azov într-un singur punct Prin urmare, dacă Constantinopolul, în mâinile Angliei și Franței, ar cere de la aceste state o armată și o flotă însemnată pentru apărarea acestui punct, pe lângă forțele pe care trebuie să le mențină deja, în mâinile Rusiei, ar permite ea, cel puțin în aceeași măsură, să își reducă forțele militare și costurile asociate acestora) Forța externă a statelor, cu adevărat puternică RUSIA ȘI EUROPA nyh, este întotdeauna compus din două elemente: din armată și marina, care nu se pot înlocui niciodată, oricât ar întări un element în absența sau slăbiciunea extremă a celuilalt *) Nici un stat pur maritim, nici unul terestru nu poate fi considerat complet puternic, deși, în funcție de poziția geografică a statelor și de alte condiții, un amestec al acestor două elemente ale puterii politice externe poate și ar trebui să apară în proporții foarte diferite Toată istoria confirmă această poziție Cartagina, Veneția, Olanda, a căror putere întreagă s-a bazat aproape

exclusiv pe predominanța lor maritimă, urmau să se retragă curând din locul lor preeminent și fie să piară, fie să se retragă într-un plan secundar și chiar mai departe Anglia, pe de altă parte, având, pe lângă flotele ei care domină mările, forțe terestre semnificative, are semnificația unei adevărate puteri mondiale, a cărei putere, după toate probabilitățile, nu se va sfârși curând și dacă vine, atunci nu din motive externe, ci din motive interne Pe de altă parte, Roma însăși, acest ideal de putere continentală, a trebuit să devină, deși pentru o vreme, o puternică putere maritimă (ceea ce era posibil pe atunci), pentru a nu ceda altuia părerile dominației mondiale Cum puterea și succesele lui Ludovic al XIV-lea și Napoleon au fost paralizate de faptul că flotele lor au fost zdrobite de englezi! Întârzierea noastră în afacerile maritime, lipsa navelor cu abur, a afectat rezultatul nefavorabil al Războiului de Est cel puțin în aceeași măsură cu absența unei bune comunicații interne și, cu siguranță, într-o măsură mult mai mare decât starea proastă a armelor noastre de foc În câte cazuri influența noastră a fost slăbită tocmai din cauza insuficienței flotei noastre! Să amintim doar vânzarea coloniilor americane, care este singura explicație pentru aceasta; despre tulburarea de la Candia, care cu siguranță ar avea un rezultat favorabil dacă ne-am putea susține dorințele cu un număr suficient de corăbii blindate și alte nave Cu cât mai fructuoasă pentru noi, și chiar pentru ambele părți, ar fi prietenia noastră cu America, atât în Candian, cât și în alte chestiuni, dacă *) Și asta a fost dovedit de ultimul război turcesc TSAR-GRAD Din partea noastră, am putea întinde o mână prietenoasă americanilor de pe câteva zeci de nave de luptă? Dar, deși, potrivit poetului, adresat Rusiei, Și cele șapte mări cu bătaia lor neîncetată îți cântă un cor laudativ, șase dintre ele fie nu-i folosesc deloc, fie nu-i sunt de folos, cel puțin în raport cu marinele și puterea politică Marea Aral, dacă ar fi fost pe seama poetului, aparține primei categorii, adică nu este absolut deloc bună, așa că ar fi și mai util să se usuce prin direcționarea Daryas care se varsă în ea în Marea Caspică Mare; Oceanul Arctic aparține aceleiași categorii, excluzând doar Golful său de la Marea Albă, care a avut și putea din nou să dobândească o mare importanță comercială Marea Caspică este foarte importantă, dar nu din punct de vedere politic, ci din punct de vedere al pescuitului Oceanul de Est sau Mare, pe care s-au pus astfel de speranțe sanguine după anexarea Teritoriului Amur, cu o bună utilizare a țărmurilor sale, poate fi un câmp pentru acțiuni partizane navale și chiar și atunci nu la scară largă Dar, în ciuda efectului produs de Alabama în lupta intestină americană și de Denis Davydov în Războiul Patriotic, totuși, mi se pare, se poate rămâne convins că acțiunile de gherilă, atât pe mare, cât și pe uscat, nu au avut niciodată, dar abia şi dacă vreodată vor avea vreo influenţă decisivă asupra soartei popoarelor sau a războaielor În ceea ce privește Marea Baltică, singura pe care avem acum flotă, trebuie să mă număr printre susținătorii acelei opinii, considerate de unii nepatrioți, pe care el o vede în flota baltică doar un mijloc, deși important și chiar esențial, pentru apărarea coastelor noastre baltice sau, poate chiar doar pentru a-i ajuta pe Kronshadt și Kronshlot în apărarea Petersburgului Intrările și ieșirile din Marea Baltică nu sunt în mâinile noastre și în niciun caz nu pot cădea în mâinile noastre Prin urmare, nu putem influența în mod arbitrar cursul evenimentelor mondiale cu puterea noastră de la Marea Baltică După războaiele victorioase cu Suedia și declinul forțelor acestui stat, care se ridicase la o înălțime care nu îi corespundea, RUSIA ȘI EUROPA ființe, am putea crede că am dominat cel puțin această

mare interioară; dar această dominație era doar imaginară, căci flotele aliate ale Angliei și Franței ne-au obligat să ne refugiem într-un port fortificat Odată cu întărirea Prusiei și unificarea Germaniei, supraponderea pe apele Mării Baltice ar trebui, în cursul firesc al lucrurilor, să treacă acum Prusiei, pentru că ea deține cea mai bună parte din ea, care nu strălucește și, probabil, va avea în curând propria ei intrare și ieșire din ea prin picurarea Golypteipsky Chiar dacă, cu mari eforturi din partea noastră, nu cedăm Germaniei superioritatea de care ne-am bucurat până acum în Marea Baltică, cel puțin în timpul păcii cu marile puteri maritime, atunci, în orice caz, va trebui să ne împărtășim dominație cu ea Este imposibil ca Germania, deținând o flotă comercială considerabilă și dobândind porturi excelente împreună cu Holstein, să nu se străduiască să devină o putere maritimă cu adevărat puternică și așa mai departe dacă eforturile ei nu ar fi încununate cu succes Acest lucru este atât de firesc încât ar fi foarte ciudat din partea noastră să ne opunem unui astfel de curs al lucrurilor, pentru că este întotdeauna imprudent să stăm în calea a ceea ce este împins înainte de creșterea naturală a evenimentelor A ne opune întăririi importanței Prusiei, sau a Germaniei în general, pe mare, pentru că ne oferă un rival în Marea Baltică, ar însemna să adoptăm în raport cu ea acea politică nedreaptă și neprietenoasă care ghidează Europa în est, o politică care poate fi chemată într-un sens cu totul negativ, întrucât singurul pericol constă în impunerea și dezvoltarea popoarelor de aceeași credință, triburilor și simpatizanților cu noi de tot felul de prejudicii, fără niciun beneficiu direct din aceasta Totuși, sacrificiul impus nouă de împărțirea dominației în Marea Baltică nu este atât de mare pe cât pare; căci până acum a trebuit să o împărtășim cu un rival atât de puternic, în fața căruia nu numai Prusia și Germania, ci chiar și stăpânirea maritimă engleză, sunt cu totul nesemnificative Înțeleg stăpânirea tărâmului gheții Adevărat, ea are o alianță defensivă cu ea, dar la care ne păzește țărmurile timp de șase luni, dar este în alianță cu dușmanii noștri în caz de ofensivă din partea noastră TSAR-GRAD acțiuni, timp de șase luni întregi, fără să ne lăsăm flotele să iasă din porturi și să le forțăm să se întoarcă la ele până la o anumită dată, cu toate mijloacele, sub durerea unei respingeri complete a retragerii Poate exista o putere maritimă activă și influentă în astfel de condiții? Numai Marea Neagră este capabilă să dea Rusiei putere și influență asupra mărilor și, în plus, tocmai acel gen de forță și influență, acel caracter de putere maritimă, de care este capabilă în toate condițiile sale geografice, etnografice și politice Rusia nu poate fi puternică pe mare în același sens ca Anglia, America sau chiar Franța - pentru a fi, ca să spunem așa, o putere maritimă oceanică, ale cărei nave sunt împrăștiate pe toate latitudinile și longitudinile și răspândesc numele și influența patriei lor peste insulele și coastele întregului glob Nu poate fi o asemenea putere maritimă, nu numai pentru că nu are nici colonii care ar trebui protejate, nici flote comerciale care ar trebui protejate pe mările îndepărtate, ci și pentru că o astfel de activitate împrăștiată nu este complet în spiritul Rusiei și Rusiei Rusia se mișcă doar cu o presiune prietenească, ca un val de maree, încet, treptat, dar irezistibil inundând țărmul, și nu ca izvoare separate care sparg pământul ici și colo La fel de sigur, Rusia nu poate avea o asemenea putere maritimă, care, ca și în Anglia și America, ca să spunem așa, curge din adâncurile vieții oamenilor - care se bazează, pe de o parte, pe sute de mii de marinari, care alcătuiesc o întreagă proprietate mare și sunt capabili, în caz de nevoie, să

furnizeze statul cu un contingent extins de marinari experimentați; pe de altă parte, în șantierele navale, motoare, nave cu aburi și alte unități industriale care pregătesc tot felul de unelte și articole pentru nevoile flotei comerciale, unități care, în caz de nevoie, pot aproviziona statul cu tot mai multe stocuri de nave si diverse accesorii marine in cantitate nedeterminata Rusia nu poate avea decât o flotă de stat, adică întreținută și alimentată, în toate ramurile sale, de către stat din fonduri de stat, care, prin urmare, cu cheltuieli uriașe cu forța militară terestră, care constituie întotdeauna și trebuie să constituie întotdeauna RUSIA ȘI EUROPA pilonul principal al puterii rusești, nu poate fi niciodată nici foarte numeros, nici susținut de o rezervă, mereu gata să înlocuiască pierderea, atât în oameni, cât și în instanțe și materiale Prin urmare, Rusia, ca un comandant priceput și precaut într-o tabără fortificată, este forțată să înlocuiască lipsa relativă de număr a flotei sale cu o locație și linii de fortificație alese din fericire O astfel de tabără navală fortificată, singura din întreaga lume, este ceea ce natura dă Rusiei în Marea Neagră, cu apărările sale din apropiere - Dardanele, Bosfor și strâmtoarea Kerci, cu un cap de pod avansat - Marea Marmara , - cu un vast spațiu interior, Marea Neagră - parcă un raid în care flota se poate antrena și dobândi toată practica navală necesară - cu reduite sau cetăți în golfurile Kerci și Sevastopol, cu arsenale de rezervă la Nikolaev Ocazional, flota poate face ieşiri, înfrânge escadrilele inamice, ceea ce poate face, apăra coastele Adriatice şi Egee, trimite crucişătoare în Marea Mediterană şi Roşie, ameninţă Canalul Suez, Malta Toulon; să se refugieze, în caz de eșec, în fața forțelor inamice superioare, în adăpostul lor inaccesibil, să se stabilească și să completeze acolo în aer liber și să se îndrepte spre noi fapte în circumstanțe favorabile schimbate - având întotdeauna alegerea unui moment convenabil) În fine, în termeni morali, stăpânirea Constantinopolului, centrul Ortodoxiei, centrul marilor amintiri istorice, ar da Rusiei o influență enormă asupra tuturor țărilor din Orient Opa ar fi intrat în moștenirea ei istorică și ar fi fost restauratorul Imperiului Roman de Răsărit, așa cum monarhia francă restaurase cândva Imperiul de Apus și, în același mod, ar fi început o nouă eră slavă a istoriei lumii Și astfel, protecția și securitatea deplină a acelei granițe de la care Rusia este cel mai vulnerabilă; reducerea cu un punct de verste a liniei de frontieră și a economiei forțelor militare și financiare legate de aceasta; singurul mijloc de a dobândi importanța unei puternice puteri maritime; influență morală enormă - acestea sunt beneficiile pozitive directe care ar TSAR-GRAD Pentru Rusia, stăpânirea Constantinopolului, în timp ce pentru toate celelalte state, deținerea acesteia ar fi fie dezastruoasă, ca și pentru Grecia, fie ar aduce un beneficiu pur negativ, constând în posibilitatea de a prejudicia constant Rusia, cuplată, de altfel, cu enorm face rău lor înșiși Dacă, totuși, vom aprofunda subiectul, vom constata că anexarea directă și imediată a Constantinopolului și a împrejurimilor sale la Rusia nu ar fi rămas pentru ea fără consecințe foarte dăunătoare, poate chiar dezastruoase Hugo, în oda sa către sculptorul David, vorbește despre statuile aruncate de pe piedestalele lor: Et de hur bronze auguste on ne peut faire Que des cloches pour la prière, Ou des canons pour le combat Așadar, de asemenea, unele orașe, deși aruncate jos de pe piedestalul măreției lor de odinioară, sunt reprezentanți ai unei idei atât de puternice, au o semnificație atât de regală încât, cu toate schimbările din soarta lor istorică, ar trebui să ocupe primul loc în starea în care fac parte, - cu siguranță devin

sau rămân capitala ei Astfel, Italia nu-și poate găsi centrul nicăieri decât Roma; așa că Moscova noastră, în ciuda faptului că a fost dezmințită de Petru, rămâne încă, atât în ceea ce privește semnificația ei vitală, cât și în ceea ce privește conceptul care leagă poporul de ea, cât și în ceea ce privește rolul său istoric și economic, adevăratul capitala statului rus, nodul său vital Așa este Tsargradul și, în acest sens, este periculos nu numai pentru Sankt Petersburg, ci chiar și pentru Moscova să intre într-o luptă cu el Dar, pe de altă parte, capitala, care nu numai că se află nu în centru, ci chiar și în afara teritoriului statului, nu poate decât să producă confuzie în funcțiile statului și a vieții oamenilor, ci produce urâțenie prin abaterea greșită a sucuri vitale, fizice și spirituale din organismul politic Rusia a experimentat deja acest lucru la scară relativ mică odată cu transferul oficial al centrului de stat de la Moscova la Sankt Petersburg Dau asta doar ca exemplu și nu intenționez să aprofundez acest subiect, deoarece s-a discutat de multe ori în societatea noastră așa- RUSIA ȘI EUROPA grele, scrise de mână și tipărite și nu am nimic nou de adăugat la ceea ce se știe deja Dar Petersburg, în ciuda a tot ce s-a făcut pentru ea, pentru toți banii cheltuiți pe ea, datorită condițiilor sale foarte topografice și climatice, după caracterul de viață care s-a dezvoltat în el, puternic colorat de elementul german atât de necompletător cu inima rusă, prin rigiditate, răceală, rigiditate, într-un cuvânt, prin natura oficială a sistemului său, el conține multe care sunt respingătoare pentru poporul rus, printre care, în toate păturile societății, sunt foarte puține cine l-ar iubi; Nu vorbesc despre nativi și locuitori de sânge din Sankt Petersburg, pentru că, după cum știți, obiceiul este a doua natură Mai mult, Petersburg nu are farmec istoric, nu s-a petrecut în el nici măcar un eveniment care să facă inima Rusiei să se strângă de durere, să bată de mândrie, să se extindă de bucurie Dacă o cauză atât de mare precum eliberarea țăranilor a fost gândită și afirmată în ea, atunci Petersburg, ca și Petersburg, nu a participat deloc la aceasta Cu cât trebuie să fie mai puternică puterea de atracție a Constantinopolului! Scopul aspirațiilor poporului rus încă din zorii stării lor, idealul de iluminare, glorie, lux și măreție pentru strămoșii noștri, centrul ortodoxiei, osul disputei dintre noi și Europa - ce semnificație istorică ar avea Constantinopolul au pentru noi, smuls din mâinile turcilor sfidând toată Europa! Ce încântare uluitoare ne-ar umple inimile cu strălucirea crucii pe care am ridicat-o pe cupola Sfintei Sofia! Adăugați la aceasta avantajele incomparabile ale Constantinopolului enumerate la începutul capitolului, importanța sa comercială mondială, poziția sa încântătoare, toate farmecele sudului Cu toate acestea, este permis, desigur, să ne temem că Constantinopolul, devenit capitala Rusiei, nu ar atrage la sine prea mult forțele morale, mentale și materiale ale Rusiei și, prin urmare, nu va perturba echilibrul vieții în ea Așadar, Constantinopolul nu ar trebui să fie capitala Rusiei, nu ar trebui să-și concentreze în sine viața poporului și a statului și, prin urmare, nu ar trebui să fie inclus în componența directă a statului rus Pentru a livra Rusiei toate beneficiile enumerate mai sus, fără a-i cauza timp ușor previzibil TSAR-GRAD da, Constantinopolul eliberat, transformat într-un adevărat țar-grad, ar trebui să fie în sine ceva mai mult decât capitala regatului rus, dar în raport cu Rusia ar trebui să fie mai puțin decât atât, nu ar trebui să fie în legătură prea strânsă cu ea, au o asemenea valoare maternă la care numai Moscova are dreptul Într-un cuvânt, țarul nu ar trebui să fie capitala Rusiei, ci a întregii Uniuni All-slave

Astfel, o privire generală asupra dezvoltării tipurilor cultural-istorice, care ne-a arătat că aceasta atinge cea mai mare completitudine, forță și strălucire cu o anumită relație între cerințele de unitate și diversitatea elementelor constitutive, un studiu al condițiilor în care Popoarele slave din Austria și Turcia sunt, relațiile lor între ele și cu elementele ostile care le înconjoară din toate părțile și, în cele din urmă, o considerație a soartei Constantinopolului, ne conduc la aceeași soluție a chestiunii orientale, la o federație a slavilor popoare din toate triburile străine presărate între ele Am văzut că numai Rusia poate aduce beneficii reale, pozitive din stăpânirea Constantinopolului, dar acest lucru este adevărat numai în raport cu statele europene; tuturor acelor popoare care locuiesc în partea Turciei adiacentă Mării Negre, precum și în întregul bazin, Dunărea de jos și de sus, Constantinopolul reprezintă multe dintre beneficiile pe care Rusia le poate obține din aceasta Prin urmare, neincluderea capitalei Bosforului în componența directă a statului rus este cerută nu numai de interesele private ale acestuia din urmă, ci și de justiția însăși În cele din urmă, soluția propusă a soartei Constantinopolului, în esență, corespunde cel mai mult cu adevăratele opinii ale grecilor asupra acesteia Le este drag ca simbol al măreției strămoșilor lor; dar, fiind dat în stăpânirea lor deplină și exclusivă, ea, retrogradată la capitala unui stat neînsemnat, fie și-ar pierde semnificația istorică mondială, fie ar zdrobi această stare însăși sub greutatea acestei semnificații, ca o clădire care își zdrobește temelia, disproporţionată faţă de imensitatea sa Mica națiune greacă, chiar dacă Constantinopolul i-ar fi făcut capitală, nu ar învia în niciun fel Imperiul Bizantin în sine Regatul lui Constantin, Teodosie și Justinian poate prinde viață doar sub forma unei zâne slavo-greacă RUSIA ȘI EUROPA derații, și numai în acest fel Grecia poate participa la gloria și măreția sa Și, așadar, indiferent din ce parte abordăm problema - o federație integral slavă, cu Rusia în frunte, cu capitala în - ^ / Tsar-grad - aceasta este singura soluție rezonabilă și semnificativă pentru marea sarcină istorică, care a primit recent denumirea de Chestiune de Est Să ne uităm, pe cât posibil, la cele mai esențiale, cele mai mari caracteristici ale acestei federații Din faptele experienței istorice mondiale, aranjate în conformitate cu cerințele sistemului natural, am dedus printre altele (vezi capitolul V) că, pentru ca o civilizație caracteristică unui tip cultural-istoric originar să se nască și să se dezvolte , este necesar ca popoarele care îi aparțin să fie independente din punct de vedere politic, iar o civilizație de tip cultural să nu atingă plenitudinea, varietatea și bogăția decât atunci când diversele elemente etnografice care o compun nu sunt absorbite într-un singur tot politic; pe aceste motive și · am crezut că baza dezvoltării culturii slave ar trebui să fie o federație a popoarelor slave independente În altă parte în articolul nostru (vezi capitolul X) am exprimat și am încercat să dovedim ideea că apropierea legăturii politice care ar trebui să unească popoarele înrudite este determinată nu numai de gradul de rudenie a acestora, ci și de gradul acelui pericol, puterea acelei presiuni, la care aceste nationalitati sunt expuse din afara, si fata de care forma politica de coabitare care le uneste trebuie sa serveasca drept aparare Eșecul de a ajusta gradul de conexiune federală la aceste circumstanțe externe poate fi cu ușurință cauza morții independenței populare, așa cum s-a întâmplat Greciei în epoca macedoneană și romană Poziția slavilor față în față cu Occidentul ostil față de ei este motivul care îi face să le dorești o legătură

federală foarte strânsă sub conducerea și hegemonia politică a Rusiei, față de care Rusia are cele mai legitime drepturi, atât în termeni a puterii sale comparative cu alți membri ai familiei slave și în funcție de independența sa politică, dovedită de secole de experiență În ciuda abaterilor frecvente ale Rusiei de la o cale politică solidă, mai ales în ultimul timp post-Catherine, totuși, ea și numai TSAR-GRAD ea singură dintre toate statele slave, a reușit, în cele mai nefavorabile împrejurări, nu numai să-și mențină independența, ci să unească aproape întregul popor rus și să formeze cel mai puternic stat din lume Dar, pentru puterea politică a Uniunii All-slave, nu este suficient pentru acordarea incontestabilă a predominanței hegemonice Rusiei în ea; grupurile minore sau membrii alianței înșiși trebuie să reprezinte în structura lor internă o garanție suficientă de forță și unitate Fragmentarea către care sunt atât de înclinați slavii preponderent austrieci, care au trăit mult timp sub influența principiului Divide et impera, nu trebuie să depășească granițele marilor grupuri lingvistice și etnografice în care sunt împărțiți O împărțire în diviziuni tribale mărunte, în fiecare dintre care este ușor să se insufle o pretenție de independență politică, ar avea inconvenientul semnificativ că astfel de unități mărunte ar fi foarte puțin motivate să participe cu toată puterea la acele greutăți care sunt impuse de un mare rol politic Participarea unui mic membru al unei mari uniuni de stat la afacerile externe este relativ atât de nesemnificativă încât ponderea sa de succes dispare complet în gloria dobândită de membrul predominant al uniunii, iar ponderea eșecului în rușinea și responsabilitatea căzând exclusiv asupra lui ; între timp, în esență, povara materială care cade asupra populației unui stat mic, cu o repartizare echitabilă a greutăților, este exact aceeași cu cea pe care trebuie să o suporte supușii puternicului șef al sindicatului Această povară materială nu numai că nu primește o recompensă morală cu faimă și influență, dar nesemnificația contingentului livrat de ea chiar servește de obicei ca obiect de batjocură și ridicol la diferite Reiss și Lippe Prin urmare, membrii mărunți ai alianței, având puțin interes în afacerile sale externe comune, evită pe cât posibil îndatoririle aliate, le suportă doar formal și, în final, întreaga povară a războaielor și, în general, a conducerii afacerilor externe al alianței cade aproape exclusiv asupra celui mai puternic membru al său Un exemplu în acest sens este fostul Imperiu German În ea, întreaga povară a apărării a căzut pe pământurile ereditare austriece Pe de altă parte, stări de mărime medie, care, deși nu pot provoca nervos RUSIA ȘI EUROPA de influență în fruntea uniunii și transformă hegemonia sa într-un sistem de dualism pernicios, ca și în fosta Confederație Germană, ei au totuși suficientă conștiință a puterii lor pentru a participa activ la treburile uniunii și a se interesa de ele Armatele și marinele acestor state au suficientă forță pentru a ajuta în mod semnificativ la efortul comun și pentru a face să simtă absența lor; armatele lor pot fi chiar actorii principali în teatrele laterale de război Prin urmare, asupra unei asemenea stări atât strălucirea gloriei comune, cât și rușinea eșecului comun cad într-o putere suficientă, astfel încât să-și depună toate eforturile personale pentru a menține și dobândi pe prima și pentru a evita pe a doua Statele mici prezintă însă mai puțină opoziție față de planurile unificatoare ale șefului uniunii, mai degrabă se supun acesteia, păstrând chiar și în treburile interne o singură formă de independență Prusia, de exemplu, se poate aștepta cu siguranță la o opoziție mai mică din partea Brunswick sau Oldenburg decât din partea Saxonia; dar, din punctul nostru de vedere, acesta nu este un beneficiu

sau un avantaj, ci, dimpotrivă, un prejudiciu și un dezavantaj, deoarece pentru măreția și semnificația culturală a familiei popoarelor slave este necesar ca imaginea lumea slavă să fie prezentată nu sub forma unei confluențe a pâraielor slave cu marea Rusiei, conform expresiei Pușkin, ci sub forma unui ocean vast cu părți originale, deși legate și subordonate, adică mări şi golfuri adânci Ceea ce este nevoie nu este absorbția slavilor de către Rusia, ci unificarea tuturor popoarelor slave prin ideea comună a panslavismului, atât în sens politic și cultural, cât și în primul - cel mai important și mai ales pentru posibilitatea implementării acestuia din urmă Așadar, credem că numai marile grupuri etnografice și lingvistice în care este împărțită lumea slavă pot constitui acele unități politice, complet independente în treburile lor interne, care trebuie să intre, ca ansambluri independente, în uniunea integral-slavă Adepții independenței fiecărei nuanțe etnografice mărunte se opun la aceasta, că în acest fel sacrifică unele naționalități mai ambițioase, cum ar fi Cehov și Serbov, alte naționalități, mai modeste și, de asemenea, îngreunează atașarea TSAR-GRAD rivalitățile istorice împăcate care există între anumite triburi, care au jucat alternativ un rol predominant unul în raport cu celălalt Această obiecție ar fi valabilă dacă întrebarea ar consta în formarea unor unități politice slave supreme, complet autocratice, nelegate între ele prin nicio legătură certă, pe ruinele Turciei și Austriei de astăzi Atunci, într-adevăr, ar fi existat un fel de ambiție sârbă specială, care s-ar strădui ca întărirea ei să prevaleze nu numai asupra slovenilor și croaților, precum maghiarii asupra elementelor nemaghiare ale Ungariei, ci chiar să includă, ca un naţionalitatea subordonată, în componenţa statului lor etnografic complet independentă bulgară Dar orice ambiție, nu numai specific cehă sau specific sârbă, ci chiar ambiția specific rusă, trebuie, în prezența unei federații strânse a popoarelor slave, să fie înghițită de o ambiție panslavă Cu o asemenea structură a destinului politic al lumii slave, este necesar doar ca membrii secundari ai uniunii să fie suficient de puternici pentru a-și proteja independența internă, pentru a nu se estompa în nesemnificația fragmentării extreme, pentru a avea o conștientizarea influenței lor active în cursul general al treburilor sindicale În ceea ce privește aranjamentele interne ale fiecăruia dintre membrii direcți ai sindicatului, nimic nu-i împiedică să asigure părților lor constitutive întregul grad dorit de descentralizare administrativă și identitate regională Astfel, în conformitate cu principalele grupuri etnografice, în care sunt împărțite atât lumea slavă, cât și triburile care îi aparțin, în funcție de locul de reședință, și în cea mai mare parte și în funcție de gravitațiile lor morale reale, neprefăcute, Toate - Uniunea Slavă ar trebui să fie formată din următoarele state: Imperiul Rus cu aderarea la acesta a întregii Galiții și a Gusului ugric Regatul Ceho-Moravo-Slovac, format, pe lângă Boemia proprie, din Moravia și nord-vestul Ungariei, locuit exclusiv sau predominant de slovaci, cu aproximativ de locuitori și de metri pătrați mile de spațiu Regatul Sârbo-Croat-Sloven, format dintr-un prinț RUSIA ȘI EUROPA statele Serbia, Muntenegru, Bosnia, Herțegovina, Serbia Veche, nordul Albaniei, Voievodatul Sârbesc și Vanat, Croația, Slavonia, Dalmația, Frontiera Militară, Ducatul Extremului, Hertz, Gradiska, Istria, Districtul Trieste, două treimi din Carintia și o cincime din Stiria de-a lungul D Rava, cu o populație de aproximativ de locuitori la de metri pătrați mile de spațiu Regatul Bulgar cu Bulgaria, mai ales Rumi li și Macedonia, cu sau de locuitori și prea mp mile Regatul României cu Țara Românească, Moldova, parte a

Bucovinei, jumătate din Transilvania aproximativ de-a lungul râului Maroș, și cu periferia vestică a Basarabiei, populată predominant de moldoveni, în schimbul cărora Rusia să primească partea de sud a Basarabiei cu delta Dunării și peninsula Dobrogea care s-a îndepărtat de ea Aceasta ar însemna aproximativ de locuitori și peste mp mile Regatul elenismului, odată cu aderarea la componența sa actuală a Tesaliei, Epirului, partea de sud-vest a Macedoniei, toate insulele Arhipelagului, Rodos, Creta, Cipru și coasta Asiei Mici a Mării Egee, aproximativ de la sau mp mile şi cu o populaţie de prea de locuitori Regatele maghiarelor, adică Ungaria și Transilvania, cu separarea acelor părți ale acestora care nu sunt locuite de tribul maghiar și ar trebui să meargă în Rusia, Cehia, Serbia și România; aproximativ de locuitori și aproximativ mp mile de spațiu Districtul Parsiradsky cu părți adiacente din Rumilia și Asia Mică, înconjurând Bosforul, Marea Marmara și Dardanelele, cu peninsula Galipoli și insula Tenedos, cu aproximativ două milioane de oameni O astfel de unire, în cea mai mare parte, înrudite în duh și sânge de popoare, în mil a unei populaţii proaspete *), care a primit la Tsargrad centrul firesc al unităţii sale morale şi materiale, ar da singura soluţie completă, rezonabilă şi, prin urmare, singura posibilă la problema răsăriteană Deținând doar ceea ce îi aparține de drept, neamenințând pe nimeni și fără teamă de amenințări, ar putea rezista *) Acum de milioane TSAR-GRAD toate furtunile și greutățile și urmează cu calm calea dezvoltării originare, în plinătatea forțelor lor naționale și cu cea mai fericită interacțiune a diferitelor elemente înrudite care o alcătuiesc, formând, în conformitate cu componența lor etnografică, iluminismul religios și educația istorică, un tip cultural și istoric deosebit, întărit de o luptă îndelungată împotriva forțelor externe ostile, care în prezent își țin popoarele în despărțire, luptă fără de care nu se poate instaura Discutând chestiunea orientală, am vorbit despre părțile sale turcești și austriece, am vorbit despre importanța primordială a Constantinopolului în ea, dar nu am spus încă un cuvânt despre partea poloneză a acestei probleme complexe și complicate Nu am făcut acest lucru până acum pentru că, în opinia noastră, problema poloneză nu poate primi o soluție finală în afara soluției generale a tuturor chestiunilor slave, astfel încât ni s-a părut necesar să lămurim mai întâi întreaga noastră gândire, în toată certitudinea ei, despre soarta şi scopurile slavilor înainte de a începe să vorbească despre cazul polonez În funcție de modul în care se dezvoltă circumstanțele politice, care va fi natura acțiunilor guvernului rus, care este gradul de fermitate și constanță a acestora, ce direcție dominantă va lua opinia publică rusă, cum va afecta ea atât în mod direct elementele poloneze, cât și pe oficialii guvernamentali, în sfârșit, în funcție de Natura dezvoltării societății poloneze și de ideile care guvernează în ea - Polonia, desigur, se confruntă cu soarte foarte diferite în viitor, care, totuși, ni se pare, pot fi rezumate în patru posibilități Vorbim aici, desigur, doar despre Polonia în sensul propriu, real al cuvântului, adică despre o țară locuită de poporul polonez În ceea ce privește provinciile vestice, este de la sine înțeles că, atâta timp cât Rusia însăși este în viață, nu pot exista alte posibilități, cu excepția celei mai complete și complete fuziune cu restul statului Să presupunem, în primul rând, o întorsătură proastă a evenimentelor pentru Rusia, că visele Polyakovilor se vor împlini, că vor reuși să formeze, pe o scară sau alta, un stat independent Va deveni, fără îndoială, centrul intrigilor revoluționare (cum noi RUSIA ȘI EUROPA chiar și în Cracovia stacojie, când era un oraș liber), vizat în

principal provinciile vestice ale Rusiei Evident, Rusia nu va putea tolera acest lucru, că la prima ocazie va trebui să încerce să distrugă cuibul care îi este dăunător În consecință, Polonia trebuie să devină un teatru de războaie repetate frecvent și să suporte, în termeni materiale, o rușine teribilă, așa cum a fost în ultimele vremuri ale Commonwealth-ului Dar pentru a putea rezista Rusiei, Polonia va trebui să trăiască în cele mai bune condiții cu vecinii ei occidentali, germanii, care, bineînțeles, nu vor rata șansa cu capitala lor, colonizare, influență politică și culturală de a lua acest lucru țara în mâinile lor, precum și dacă ar fi dependentă direct de Germania - într-un cuvânt, ei nu ar fi eșuat să facă ceea ce a fost deja făcut, în circumstanțe similare, cu Prusia de Est și Vest, cu Silezia Independența statului polonez ar însemna moartea poporului polonez, absorbția acestuia de către poporul german Dar se poate obiecta că, dobândind independența Polonezii se vor alătura de bună voie Rusiei și, încetând să-i mai fie supuși, vor deveni aliații și binevoitorii ei fideli Cine i-a împiedicat să acționeze în acest fel, când Regatul Poloniei, tocmai sub aceste forme, a fost restaurat și anexat Rusiei de către Alexandru I cu toate beneficiile posibile, pe baza unei uniuni pur personale? Ce beneficii noi nu ar obține în acest fel? Cine îi împiedică să acţioneze astfel şi acum, pentru ca fără îndoială să-şi recapete în curând acele privilegii pe care, încetul cu încetul, le-au pierdut prin nebuniile lor repetate? Evident, nici din cauza naturii intelectualității poloneze actuale, când i se oferă o oportunitate deplină de a se dezvolta, nici din cauza incitarii necontenite a prietenilor noștri occidentali, un astfel de rezultat al problemei nu reprezintă cea mai mică probabilitate Pe de altă parte, se poate indica Cehov, deși înconjurat din aproape toate părțile de germani, dar care, totuși, nu și-au pierdut naționalitatea Dar cehii nu au, în primul rând, nevoia de a fi prieteni cu germanii în scopuri străine și tocmai în ei își văd principalii și chiar singurii lor dușmani În al doilea rând, întreaga istorie anterioară a lui Cehov, toate faptele glorioase TsAG-GRAD ei, atât în demult, cât și în trecutul recent, le amintesc de lupta lor cu germanii, de dorința lor de a se întoarce la acele rădăcini vii ale slavilor, cu care își trage viața spirituală, morală, le amintesc de contribuţii la vistieria comună slavă A doua posibilitate apare dacă Polonia rămâne, așa cum este acum, unită cu statul rus, iar societatea poloneză rămâne aceeași boală incurabilă ca până acum; dacă atât emigranții, cât și elementele maligne din interior își păstrează influența și, prin recrutarea din ce în ce mai mulți adepți în rândul tinerilor în ascensiune, perpetuează această ciumă care mănâncă toată țara de atâta timp În acest caz, care este posibil doar din cauza inconsecvențelor din partea guvernului rus și a opiniei publice ruse, cu intrigile poloneze relaxate din când în când, mâna rusă în cursul general al afacerilor va fi totuși obligată să pună Mănușa lui Muravyov de fier din ce în ce mai des, și cu atât mai puternic și strânge-l mai strâns Aceasta va fi o continuare a ordinii actuale a lucrurilor, dureroasă atât pentru Rusia, cât și pentru Polonia Dacă, dimpotrivă, atât statul rus, cât și forțele sociale ruse acționează în mod consecvent, în interesele rusești bine înțelese, care sunt în același timp interesele poloneze bine înțelese, fără nicio liniște sufletească pentru binele vieții, dacă acest lucru va se presupune că fie în numele civilizației, sau în numele marilor proprietari de pământ și a unor interese de clasă de care nicio clasă cu adevărat rusă nu este interesată; atunci trebuie de așteptat ca în Polonia însăși, instinctele populare sănătoase să prevaleze asupra

principiilor și aspirațiilor dăunătoare care corodează societatea poloneză În această privință, ca și în multe altele, cel mai mare beneficiu ar trebui așteptat nu atât de la acțiunea directă asupra Poloniei în sine, cât asupra provinciilor vestice ale Rusiei Dacă li se acordă o preponderență a numeroaselor elemente populare rusești, iar elementele poloneze, în cea mai mare parte evocate artificial, vor fi transformate în nesemnificația lor cuvenită, astfel încât planurile și visele poloneze să nu găsească acolo nici măcar acel răspuns și simpatie superficială s-au hrănit până acum; atunci aceste planuri și vise în sine ar fi dispărut în curând, sau cel puțin ar fi făcut RUSIA ȘI EUROPA ar fi fost cu totul inofensivi, neavând pământ sub picioare, nu voi spune, căci încă nu au unul, ci un miraj de pământ care îi seduce, pentru restabilirea statului polonez în anti-legal și nefiresc limitele anului În acest caz, poporul polonez ar trebui fie să se contopească treptat cu poporul rus înrudit cu el, fie, păstrându-și naționalitatea, curățat de influența rusă pe termen lung de impuritățile nocive, distorsionante care i s-au lipit, deformându-i impurități, devin, ca toți slavii, un tovarăș prietenos și complice al rusului la oameni în marea cauză integral slavă, dobândind pentru sine treptat din ce în ce mai multă independență Primul nu este doar puțin probabil, ci chiar și nedorit Este puțin probabil pentru că oamenii care au trăit o viață istorică, imprimată-o în literatura extinsă, sunt aproape lipsiți de posibilitatea de a renaște complet, de a înceta să fie ei înșiși, dacă nu sunt depopulați prin măsuri violente și, cel mai important, sunt nerobiți de predominanța industrială, ele nu sunt dizolvate într-un aflux de elemente extraterestre În ceea ce privește polonezii, acest lucru este posibil pentru germani, și cu siguranță nu pentru ruși: căci nu s-a văzut niciodată că forțele industriale și colonizarea au fost trimise dintr-o țară mai puțin populată, mai puțin epuizată, mai virgină, într-o țară cu o populație mai densă, mai exploatată, cu o mișcare industrială mai intensă Este de nedorit deoarece poporul rus este deja atât de numeros acum încât nu trebuie să fie întărit în detrimentul altora; iar pierderea uneia dintre părţile constitutive ale slavismului l-ar priva de una din trăsăturile care îl diversific, atât de esenţiale pentru bogăţia şi plinătatea vieţii tipurilor culturale şi istorice Această trăsătură poloneză în caracterul slav general ni se pare a fi ceva care o distorsionează și, prin urmare, este urâtă Dar să examinăm în ce și unde constă această distorsiune Nu este în poporul polonez, nu în calitățile deosebit de poloneze ale minții, sentimentelor și voinței, în care vom găsi mult prețios, mult simpatici; Să-i arătăm, în această privință, celor trei Polo - reprezentanți ai acestor trei părți ale spiritului uman: Copernic, Mickiewicz și Kosciuszko Această distorsiune se află în așa-numita intelectualitate poloneză și tocmai în trei TSAR-GRAD laturile sale: catolico-Xenzian, aristocratic-gentry și democrat-revoluționar Rezumând aceste trei laturi ale intelectualității poloneze, vom vedea că ea constă într-o perversiune fundamentală, desfigurare a naturii polono-slave prin influențe europene străine acesteia - europenismul imitativ Prin aceasta nu vrem deloc să spunem că fenomenele vieții europene care produc această influență erau rele în sine; afirmăm doar că ele, transplantate într-un sol străin, necaracteristic, se transformă în urâțenie Catolicismul, deși deja în sine una dintre distorsiunile creștinismului, a adus totuși, pe terenul în care s-a dezvoltat în felul său, multe fenomene maiestuoase și roade utile; dar pe pământ polonez s-a transformat în xenism Aristocratismul a produs în Europa cavalerismul general, în Anglia glorioasa instituție a

nobilității, în Franța noblețea ei strălucitoare și formele grațioase deși artificiale de viață publică, chiar și în Ungaria magnatul ei dezvoltat politic, care a făcut atât de mult pentru prosperitatea industrială a țării și iluminarea poporului; în Polonia, această aristocrație a transformat clasele superioare într-o domnie și noblețe clar-nobilă, iar pe cele inferioare în vite În cele din urmă, democrația și revoluția, cărora Europa este îndatorată pentru distrugerea multor abuzuri, multe instituții libere, pe care ar fi prea lung să le enumeram aici, chiar și sub formă de exemple, au fost produse în Polonia doar de sejmik, confederații, " nu vom permite", zhond-ul poporului, pumnale și jandari -mov-umerașe Deci, tripla distorsiune a caracterului național polonez de către elementele străine care s-au strecurat în el în cursul vieții istorice a Poloniei - aceasta este ceea ce ar trebui să fie urât de noi în polonezi, și numai asta *) Dar nu este vorba de întărirea acestei influențe foarte străine și aici, în Rusia, așa-zisul occidentalism, în toate nuanțele sale diferite, a fost ocupat și este ocupat, de la idealismul lui Granovski la nihilismul lui Dobrolyubov și Pisarev, cu unul - la feudalism, sau, dacă vreți, iobăgie civilizată "Noutăți" și "Timpul nostru" pe de altă parte - și până la apostazia tatălui *) Așa este și la noi, revoluția și europenismul au produs nihilismul și infamia terorismului RUSIA și EUROPA Iezuit Gagarin de la o terță parte? Toți își trag ideile în același mod, nu din interiorul vieții rusești, ci din afara ei; ei nu încearcă să găsească sâmburele adevăratei vieți rusești care a fost încă păstrată și să o dezvolte într-un întreg original independent Toate aceste direcții au un ideal - Europa Acest ideal este văzut de unii, însă, în forme învechite sau învechite: în aristocrația engleză sau chiar în Mecklenburg Junkers; alţii, ca să spunem aşa, liberali normali şi occidentali, în ceea ce constituie viaţa modernă a Europei, în constituţionalismul ei, mişcarea industrială, dezvoltarea extremă a personalităţii etc viaţă: în diferite sisteme sociale, sau în organizarea şi propaganda revoluţionară Oricât de diferite ar fi aceste trei categorii de obiecte de cult, toate sunt aceleași fenomene ale aceleiași civilizații, de același tip cultural, pe care toate le iau drept singurul om posibil, universal; și, prin urmare, toate aceste direcţii neindependente ale gândirii și vieții în Rusia sunt în egală măsură aduse sub definiția generală generică a occidentalismului sau europeanismului Prin urmare, de exemplu, nu este nimic ciudat în faptul că "Vest" poate să se încline în fața lui Granovsky, să-și declare steagul drept steag, să ardă cu indignarea sa comună împotriva slavofililor și, împreună cu editorii biografiei sale, să-i defăimeze Tot acest câmp de fructe de pădure! Nu acesta este și motivul simpatiei arătate polonezilor de toate aceste nuanțe ale aceleiași direcții? Pentru ei (nu are nicio diferență dacă sunt conștienți de asta sau nu), Polul (din nou, un pol al nobilii) este, în esență, realizarea idealului conform căruia ar dori să scoată un rus, dorind să vadă în el un slav complet european Mulți vor evita o astfel de presupunere; vor spune că, după părerea lor, idealul nu este un polonez, ci un francez plin de sânge, german, englez, sau chiar mai bine, niciunul dintre ei în special, ci un european în general Dar, din păcate, în primul rând, nu există deloc un astfel de european; în al doilea rând, rusul, oricât de maleabil ar părea, încă nu este lut moale fără formă, din care poți modela orice vrei, ci ceva dat și deja determinat de natură, care poate fi pervertit, TSAR-GRAD distorsionează, dar nu poate fi recreat; la fel cum poloul nu se putea transforma nici într-un european abstract, nici în vreun european concret, ci nu putea deveni decât un slav

distorsionat și desfigurat Așa vor fi întotdeauna rezultatele renunțării la definițiile naționale și, în general, naturale, în care renunțarea, după formula celebrului profesor moscovit, este se presupune că este esența procesului istoric Rămâne, așadar, doar un ultim, al patrulea caz, care nu numai că ar fi posibil, dar în același timp dezirabil, pe care l-am subliniat deja mai sus Dar această soartă fericită poate fi dezvăluită Poloniei și Polyakovilor numai prin mijlocirea unei federații integral slave Ca membră a uniunii, fiind independentă și independentă, sub forma unei uniuni personale cu Rusia sau chiar fără ea, ar fi liberă numai pentru bine, și nu în detrimentul cauzei integral slave Forțele Poloniei ar fi la dispoziția alianței; și orice acțiune a ei împotriva Rusiei ar fi o acțiune nu numai împotriva ei, ci împotriva întregului slav (una din părțile constitutive din care ea însăși ar constitui), ar fi, prin urmare, o trădare împotriva ei însăși Astfel, Federația Atotslavă, și numai această singură formă de rezolvare a Chestiunii Răsăritene, rezolvă în mod satisfăcător toate aspectele individuale ale problemei slave: rusă, austriacă, turcă, Constantinopol și poloneză, deoarece ea singură oferă un teren solid pe care dezvoltare originală de tip cultural și istoric slav, independent politic, puternic din exterior, divers în interior Rămâne să discut despre obiecțiile care fie se prezintă în minte, fie chiar au fost ridicate împotriva unei federații integral slave, ideea căreia, deși de fapt nu este nouă, nu a fost încă, mi se pare exprimate cu deplină claritate și certitudine Sper ca în această discuție să se arate din ce în ce mai mult nu doar importanța, ci chiar și necesitatea inevitabilă a acestei federații pentru toate părțile lumii slave CAPITOLUL cincisprezece UNIUNEA ALL-SLAVIA Uniunea All-slavă este singurul teren solid pe care se poate dezvolta o cultură slavă originală, o condiție sie qua non pentru dezvoltarea ei Acesta este sensul general, concluzia principală a întregii noastre investigații Prin urmare, nu vom da acum dovezi despre semnificația, utilitatea și necesitatea unui astfel de dispozitiv pentru lumea slavă din punct de vedere cultural și istoric; în acest capitol vreau să dezvălui importanța, beneficiul și necesitatea unirii familiei slave într-o formă federală de uniune, doar dintr-un punct de vedere mai restrâns, pur politic Am văzut mai sus că, din punct de vedere cultural-istoric general, Rusia nu poate fi considerată parte integrantă a Europei, nici prin origine, nici prin adopție, că se confruntă cu doar două posibilități * fie să formeze o unitate culturală specială, independentă împreună cu alți slavi, sau a pierde orice semnificație culturală și istorică înseamnă a fi nimic Nu este surprinzător să vedem că acest lucru este pe deplin aplicabil sferei politice, în sensul restrâns al cuvântului Este posibil să fii și să rămânem membru al unei alianțe sau al unei societăți care ne este ostilă din toate punctele de vedere, care ne tolerează doar de dragul de a extrage beneficii de la noi, fără o recompensă corespunzătoare? O alianță, o societate - într-un cuvânt, orice legătură între indivizi, popoare și state - este posibilă numai dacă există reciprocitate, reciprocitate de servicii și beneficii; când primii sunt solicitați doar dintr-o parte, iar al doilea primesc doar cealaltă parte, atunci astfel de răspunsuri nu pot fi numite cu alt nume decât exploatarea celor slabi, proști sau creduli - puternici, deștepți, vicleni sau pur și simplu - păcăliți UNIUNEA ALL-SLAVIA vanem Dacă ne aprofundăm în rolul pe care Rusia l-a jucat în societatea statelor europene, în așa-numitul sistem politic al Europei, chiar din momentul în care a devenit membru activ al acesteia, atunci cu greu găsim alte expresii care să caracterizeze acest rol Sub intrarea Rusiei în sistemul politic

european, se poate înțelege, desigur, nimic altceva decât asimilarea intereselor europene de către aceasta, acceptarea unei participări vii la acele partide în care este împărțită Europa, asistență - nu numai morală, dar și influență materială - a partidului cu care simpatizează, și aceeași opoziție a oi, căreia îi este ostil O simplă alianță cu cutare sau cutare stat, pentru atingerea propriilor interese, pentru un scop comun temporar, nu poate fi considerată încă intrare în sistemul acelui grup politic căruia îi aparțin acești aliați ocazionali, temporari Deci, deși în marele Război de Nord Rusia a luptat alături de Polonia, Danemarca, Saxonia împotriva Suediei, nu se poate spune că în acest război Rusia a acționat ca un stat aparținând sistemului politic european Ea a luptat pentru a-și atinge obiectivele speciale, în special rusești, folosindu-se în același timp de ajutorul altor state și, într-o măsură mult mai mare, ajutându-le, atât Toate În același mod, de exemplu, ar putea intra într-o alianță cu Persia și Afganistan pentru un război comun cu Khiva, Bukhara și Kokan, ceea ce nu ar însemna deloc că a devenit membră a sistemului politic de state din Asia Centrală, chiar și dacă un astfel de sistem ar exista În secolul trecut, vedem și un astfel de exemplu: am intervenit într-o afacere europeană care ne-a fost complet străină, în Războiul de șapte ani; dar asta a fost o coincidență totală Antipatia personală a Elisabetei pentru Frederic a pus trupele noastre împotriva eroului prusac, dar reverența personală a lui Petru al III-lea le-a pus de partea lui, iar simțul politic al Ecaterinei, reamintindu-le, a oprit amestecul Rusiei Cu totul altceva vedem odată cu urcarea lui Pavel, care s-a pocăit, însă, până la urmă, în sistemul politic pe care îl adoptase, după cum se vede din nota lui Rostopchin aprobată de acesta, dar nu a avut timp să-l schimbe De atunci doar european- RUSIA ȘI EUROPA Aceste interese încep să ne intereseze ca pe ale noastre; începem să urăm succesul unuia sau altuia dintre ei, făcându-l interesul nostru, deși acest interes nu are nimic special de-a face cu noi Prin urmare, de fapt, Rusia a intrat în sistemul politic european nu mai devreme de ajunul secolului al XIX-lea, și anume, Războiul italian Suvorov, pentru că a fost primul război purtat de noi din cauza intereselor europene străine de noi, în care nu am avut am încetat să mai luăm parte de atunci , la fel ca în al nostru, cu atât mai mult decât în al nostru, aproape constant sacrificându-i pe cei din urmă celor dintâi Ce beneficiu am obţinut, ne întrebăm, din asta? Ce război am purtat ca membru al sistemului european, ce alianță, ce tratat de pace am încheiat ca putere europeană, ne-a adus beneficii reale? Nu numai atât: în ce fel de război purtat de noi împotriva obiectivelor ruso-spaniale, în ce tratat sau, în general, în ce relație politică, relațiile noastre strânse cu Europa nu au servit ca un obstacol, un obstacol care ne leagă acțiunile? Cel mai bun exemplu este celebra Sfântă Alianță Ce sacrificii a făcut Rusia pentru scopurile sale! Tulburările spaniole și italiene din anii douăzeci au forțat-o, având nevoie de odihnă după tensiunile războaielor napoleoniene, să mențină o armată mare; Grecia rebelă a fost lăsată în voia ei, Cracovia a fost dată Austriei, Ungaria a fost pacificată Dar când a venit vremea ca Sfânta Alianță să fie utilă împotriva alianței Puterilor Occidentale, când aliații noștri nu li s-a cerut să ajute, ci doar să fie o neutralitate strictă și imparțială, Austria a trecut de partea inamicilor noștri, iar alianța s-a prăbușit Și în plus, nu influența noastră a fost cea care a oferit Franței un serviciu inestimabil pentru a împiedica Germania să intervină în războiul italian? Nu Rusia, prin intervenția ei amicală, a împiedicat războiul care urma să izbucnească din cauza chestiunii

luxemburgheze? Să ni se arate cel puțin o astfel de acțiune a puterilor europene în folosul Rusiei Ceea ce Rusia nu a făcut pentru Germania și Austria, oricât de altruistă ar fi fost, era totuși cunoscută ca un leu care răcnește, căutând pe cineva pe care să-l devoreze Ultimele evenimente, începând cu Războiul de Est și terminând UNIUNEA ALL-SLAVIA război între Prusia și Austria), a arătat clar că nu avem pe cine să ne bazăm în Europa și că nici măcar acest sprijin nu poate fi cumpărat prin niciun sacrificiu Servind scopuri străine, Rusia ar putea părea adevăratul șef al Germaniei, dar această seducție a dispărut, Germania a primit un adevărat șef, care are tot dreptul să o facă, și am rămas singuri, nu numai în realitate - așa fusese pentru multă vreme - dar şi în însăşi concepţia noastră despre ordinea politică a lucrurilor Și așa ar trebui să fie Exploatând Rusia, neducând-o într-o comunicare reală, reală cu ea însăși, Europa, din punctul ei de vedere, are dreptate Neaparținând în esență Europei, Rusia, prin însăși dimensiunea ei, este deja o anomalie în lumea germano-romano-europeană, iar o creștere naturală a creșterii populației sale ar trebui să întărească din ce în ce mai mult această anomalie Prin simpla sa existență, Rusia încalcă deja sistemul de echilibru european Niciun stat nu poate îndrăzni să lupte unu-la-unu cu Rusia, așa cum o demonstrează cel mai bine Războiul de Est, când patru state, cu ajutorul Austriei, mai mult de jumătate au adoptat o atitudine ostilă față de Rusia, cel mai dezavantajoasă pentru noi, cel mai avantajos din punct de vedere al condițiilor, - ar fi trebuit să petreacă un an întreg în asediul unei cetăți de pe litoral - și asta nu se datorează prezenței pe partea rusă a vreunui Frederic, Suvorov sau Napoleon, ci pur și simplu datorită mijloacele enorme ale Rusiei și invincibilitatea spiritului apărătorilor ei Este imposibil să nu admitem că Rusia este prea mare și prea puternică pentru a fi doar una dintre marile puteri europene; iar dacă ar fi putut să ocupe acest rol de șaptezeci de ani acum, a fost doar zvârcolindu-se, micșorându-se, nefăcând loc aspirațiilor ei firești, abătându-se de la împlinirea destinelor Și această slăbire de sine trebuie să se desfășoare într-o progresie din ce în ce mai mare, conform dezvoltării firești a forțelor, întrucât, prin însăși esența problemei, puterea expansivă a Rusiei este mult mai mare decât cea a statelor Europei; iar incomensurabilitatea sa cu cerinţele politicii de echilibru trebuie neapărat exprimată în cea mai puternică şi mai puternică lumină Spunând aceasta, desigur, iau în considerare întrebarea dintr-un punct de vedere general și nu în aplicarea unui caz particular când, prin coincidență RUSIA ȘI EUROPA circumstanțe diferite, iar un adversar slab poate prevala asupra unuia mult mai puternic Orice raționament de acest fel presupune în mod necesar o limitare, exprimată prin formula general acceptată: "toate celelalte lucruri fiind egale" Cu toate acestea, în vecinătatea Europei, cu o linie de graniță care atinge Europa pe mii de mile, separarea completă a Rusiei de Europa este de neconceput; nici măcar China și Japonia, despărțite de Europa de diametrul globului, nu puteau menține o asemenea separație Trebuie să devină într-o relație certă cu ea Dacă nu poate și nu trebuie să fie într-o relație intimă, de rudenie cu Europa, ca membru al familiei europene, în care, conform experienței de lungă durată, nici măcar nu este acceptată - cerând o renunțare imposibilă la drepturile sale cele mai evidente, interese sănătoase, simpatii naturale și îndatoriri sacre; dacă, pe de altă parte, nu vrea să devină într-o poziție de subordonare față de Europa, reorganizându-se după dorințele ei, îndeplinind toate aceste cerințe umilitoare, atunci nu-i mai rămâne decât să intre în ea reală, etnografică și condiţiile istorice au predestinat rol şi servesc drept

contrapondere nu cutare sau cutare stat european, ci pentru Europa în general, în întregul ei şi comunitar Dar pentru asta, oricât de mare și de puternică ar fi Rusia, ea este încă prea slabă Ea trebuie să reducă forțele părții ostile, evidențiind dintre inamici pe cei care pot fi dușmani ai ei doar involuntar și transferându-i de partea ei ca prieteni Destinul Rusiei este unul fericit: pentru a-și spori puterea, ea nu trebuie să cucerească, să nu asuprească, ca toți reprezentanții puterii care au trăit până acum pe pământul nostru: Macedonia, Roma, arabii, mongolii , statele lumii germano-romane, ci să elibereze și să restaureze; și în această minunată, aproape singura coincidență a motivelor și îndatoririlor morale cu avantajul și necesitatea politică, nu se poate să nu vedem garanția împlinirii marilor ei destine, dacă numai lumea noastră nu este o mizerabilă gheare de șanse, ci o reflectare de cea mai înaltă rațiune, adevăr și bunătate Nu trebuie să te înșeli singur Ostilitatea Europei este prea evidentă: nu stă în combinațiile întâmplătoare ale politicii europene, nici în ambiția unui stat sau altuia UNIUNEA ALL-SLAVIA soț gol, dar în interesele ei cele mai de bază Conturile ei interne nu sunt decontate Germenii luptei interne care se aflau în ea s-au dezvoltat tocmai în timpurile recente; dar este foarte probabil ca ei să fie printre cei din urmă: odată cu așezarea lor, sau chiar cu linișterea lor oarecum prelungită, Europa se va întoarce din nou cu toate forțele și gândurile sale împotriva Rusiei, venerată de ea ca inamicul său natural, înnăscut Dacă Rusia nu își înțelege scopul, va suferi inevitabil soarta a tot ceea ce este învechit, de prisos, inutil Diminuându-se treptat în rolul său istoric, va trebui să-și plece capul în fața cerințelor Europei, care nu numai că o va împiedica să influențeze Orientul, ci nu doar să amenajeze (în funcție de circumstanțe, într-o formă sau alta) fortărețe împotriva legătura sa cu rudele slave occidentale; dar, pe de o parte, cu ajutorul unor complici turci, germani, myadyar, italieni, polonezi, greci, poate rumuni • ai lor, mereu gata să corodeze trupul neînchegat slav, pe de altă parte, cu ispitele lor politice și civilizaționale , va șterge atât de mult sufletul slavilor, încât va înflori, se va dizolva în europenism și va îngrășa doar pământul cu ea însăși Iar Rusiei, care nu și-a împlinit destinul și, prin urmare, și-a pierdut rațiunea existenței sale, esența ei vitală, ideea ei, nu va mai avea decât să-și trăiască epoca mizerabilă fără glorie, să putrezească ca gunoaiele istorice, lipsite de sens și semnificație, sau să formeze o masă fără viață, să spunem așa, un corp neînsuflețit și, în cel mai bun caz, să se dizolve și în material etnografic, pentru noi combinații istorice necunoscute, fără a lăsa măcar o urmă vie în urmă Fiind străină lumii europene în alcătuirea ei internă, fiind, de altfel, prea puternică și puternică pentru a lua locul unuia dintre membrii familiei europene, pentru a fi una dintre marile puteri europene, Rusia nu poate ocupa decât un loc demn în istoria pentru ea însăși și pentru slavi, devenind șeful unui sistem politic special, independent de state și servind drept contrapondere Europei în întregime și integralitate Iată care sunt beneficiile, beneficiile, semnificația Uniunii All-slave în raport cu Rusia Pentru slavii occidentali, semnificația unirii este și mai importantă Rusia, RUSIA ȘI EUROPA fără să devină un reprezentant al lumii slave, desigur, prin aceasta, ea va pierde scopul istoric al existenței sale, prezentând lumii un exemplu mizerabil de tupusă istorică la scară enormă; dar, dacă priviți dintr-un punct de vedere inferior, ea poate încă mult timp - ani și secole - să nu păstreze doar independența externă a statului, ci chiar să fie o mare forță politică, deși lipsită de sens și conținut interior Pentru alte triburi slave,

întrebarea se pune mult mai ascuțită Aici chestiunea nu este despre sensul sau viața istorică, nu despre măreția rolului istoric, ci pur și simplu despre existența, ca să spunem așa, despre pâinea de zi cu zi pentru viața oamenilor lor Întrebarea de a fi sau a nu fi este prezentată în cea mai obișnuită și deci tocmai în cea mai formidabilă, tragică formă În capitolul XIII am analizat această întrebare suficient de detaliat și nu este nevoie să ne întoarcem la ea Aici consider că este necesar să expun doar acele beneficii speciale, speciale, care ar trebui să decurgă din uniunea integral-slavă pentru fiecare dintre părțile care ar trebui să devină membre ale uniunii, separat Să începem cu Grecia, din moment ce, aparent, includerea ei în unire îi scade rolul istoric; iar ceata strălucitoare, dar înșelătoare a restaurării Bizanțului, însuşirea exclusivă a Constantinopolului, îi poate orbi ochii Am văzut deja ce cutie de pandorin ar fi fost pentru ea acest cadou insidios Să ne uităm la beneficiile esențiale, reale, care vor decurge pentru ea din aderarea la sindicat Nici solul și nici condițiile topografice ale Greciei nu îi permit să devină un stat agricol sau industrial Comerțul este acea ramură de activitate care, atât prin înclinațiile naturale ale tribului grec, cât și prin obiceiul îndelungat, cât și prin condițiile locale ale continentului Greciei, insulele Arhipelagului și coasta de vest a Asiei Mici, trebuie să servească drept temelia principală a bogăției și prosperității poporului elen Acest lucru este indicat nu numai de condițiile geografice și etnografice, ci și de experiența istorică în sine, căci, ca și în cele mai glorioase vremuri ale Greciei, prosperitatea sa s-a bazat pe comerț, așa că în vremuri de declin și aservire, comerțul a servit ca principală industrie a grecilor Odată cu restabilirea politicii UNIUNEA ALL-SLAVIA identitatea unei părți a Greciei, oamenii ei și-au îndreptat activitatea principală în aceeași direcție Comerțul în jumătatea de est a Mediteranei, în Arhipelag și în Marea Neagră, este în mare parte în mâinile grecilor și este desfășurat de nave grecești, astfel încât a stârnit și stârnit chiar și invidia Angliei, deoarece Incidentul Pacifico arată Dar, odată cu deschiderea Canalului Suez, zona comercială a Greciei trebuie să se extindă nemăsurat; comerțul său își poate schimba caracterul local într- unul mondial Pe lângă partea de est a Mării Mediterane cu golfurile și ramurile sale, Marea Roșie, Oceanul Indian, Golful Bengal vor deveni, parcă, mări interioare pentru flota comercială greacă; vor fi, ca să spunem așa, de partea Greciei, iar rutele comerciale nu vor fi reduse pentru nimeni în aceeași măsură ca și pentru ea Însă, comerțul extins (în special în mările îndepărtate) poate fi efectuat doar bazându-se pe o flotă militară semnificativă care ar putea păzi steagul comercial în toate punctele globului Fără aceasta nu există suficientă încredere, suficient sprijin pentru întreprinderile comerciale De aceea, Germania fidelă de nord simte lipsa unei flote și speră că atunci când aceasta va fi completată de Prusia, atunci activitatea sa comercială va crește la scară enormă Cât de dependentă este soarta unei țări care desfășoară comerț maritim fără a se baza pe suficientă forță militară, este suficient să explice același exemplu al lui Pacifico Dar de unde să obțină Grecia o flotă destul de puternică, astfel încât să se poată baza pe ea transportul ei comercial, care are toate elementele pentru a obține un caracter mondial? În afară de puternica alianță slavo-greacă - această singură formă în care Imperiul Roman de Răsărit poate doar renaște - nimeni nu poate crea suficientă putere maritimă pentru aceasta Pentru Bulgarga, uniunea comună a slavilor, cu Rusia în frunte, are o importanță deosebită, esențială Dintre toate triburile slave, ea

se află sub cea mai puternică asuprire, căci trăiește în cea mai strânsă conviețuire cu cuceritorii ei În ea, legenda statalității, memoria unei existențe politice independente, este cea mai puțin păstrată Își simte opresiunea, se simte despărțită de asupritorii ei și, prin urmare, nu poate să se îmbine cu ei, să o trădeze RUSIA ȘI EUROPA principiile culturale și, desigur, se străduiește pentru eliberare Dar cum să profităm de libertate, cum să trecem de la viața tribală la viața politică, la statulitatea originară?Am văzut însă exemple similare în Grecia, Serbia, România; dar ultimul exemplu nu este nimic atrăgător - și este tocmai stânca care trebuie evitată pentru a nu fi naufragiată Exemplele Greciei și Serbiei sunt, în multe privințe, esențial diferite de ceea ce se poate confrunta Bulgaria Au obținut independența printr-o luptă de lungă durată, în timpul căreia au fost personalități marcante, lideri avansați care au trăit viața poporului, care au înțeles spiritul și nevoile poporului Oamenii s-au obișnuit cu ele, iar în acest fel s-au format elementele ordinii sociale din oamenii înșiși În Serbia s-a păstrat până și memoria reprezentării populare, în adunări Nu există nimic din asta în Bulgaria Într-o astfel de țară, așadar, ordinea socială și statală se impune din afară; constituţiile sunt întocmite după o reţetă împrumutată din teorii generale, din exemple străine În loc să se organizeze interesele reale existente în țară, se stabilește dominația așa-zisei intelectualități, din care Țara Românească și Moldova unite oferă un exemplu mizerabil Dacă educația își adâncește rădăcinile în viața oamenilor și există aceeași viață, ajungând doar la cea mai înaltă dezvoltare, atunci, desigur, indivizii care posedă această educație au nu numai dreptul, ci și datoria de a servi ca lideri ai poporului, atât în viaţa sa politică cât şi în viaţa sa intelectuală şi morală Astfel de exemple de dezvoltare internă armonioasă a educației populare nu sunt deloc frecvente, iar Anglia poate fi cea mai bună dintre ele Nici Rusia și nicio altă țară slavă nu se poate lăuda cu ele; si fara o asemenea baza populara, asa-zisa inteligenta nu este altceva decat o colectie mai mult sau mai putin numeroasa de personalitati destul de goale care au primit o educatie trasa din afara, care nu au digerat-o si nu au asimilat-o, ci doar macina in cap, zvâcnirea în limbajul gândurilor umblătoare care sunt în uz în b de data aceasta sub eticheta vulgară - modern Dar, oricât de exterior este iluminismul nostru rus, oricât de divorțat inteligența noastră (în cea mai mare parte) de oameni UNIUNEA ALL-SLAVIA viața, ea nu se întâlnește, totuși, în poporul rus și în Rusia tabulam rasam pentru experimentele ei civilizatoare, ci trebuie, vrând sau nevrând, să se conformeze modului de viață și ordinii lucrurilor a oamenilor stabilit și întărit de secole Pentru a schimba însăși această ordine, inteligența este nevoită să se bazeze, de multe ori fără să observe, pe principiile oamenilor; când uită de acest lucru (ceea ce se întâmplă adesea), atunci poporul, constituind deja un organism social pe o lungă cale istorică, varsă din sine ceea ce este străin, chiar dacă a fost prin răni purulente sau, parcă, învăluie cu o coajă cartilaginoasă și o separă de orice comunicare vie cu oamenii, un organism și o plantație extraterestră, în formalitatea sa mortală, deși, desigur, interferează cu cursul corect al vieții oamenilor, nu o blochează, și curge în jur și o ocolește Nu este așa cu țările complet noi, așa cum putem verifica prin exemplul statului rumunian, unde a existat spațiu deplin pentru acțiunile inteligenței civilizatoare Pentru a nu suferi o soartă similară pentru Bulgaria, trebuie să se stabilească sub aripa Rusiei și sub influența altor membri, mai dezvoltați politic ai Uniunii Slave, în cele mai

strânse relații și în legătură cu ei - în primul rând, ca un regiune distinctă din punct de vedere administrativ, și apoi cât de original organism politic Un astfel de patronaj, o astfel de tutelă a Rusiei, imparțială față de toate popoarele slave, este necesară Bulgariei din încă un alt aspect: tocmai pentru ca această țară, locuită de un trib slav independent, să-și poată păstra independența fără a deveni victima ambiției Serbiei vecine *) Pentru Serbia însăși, legăturile strânse cu Rusia și cu toți slavii sunt nu mai puțin utile, pentru suprimarea instinctelor ambițioase greșite din ea, pentru a le îndrepta în direcția bună; nu pe Bulgaria **), ci pe cei aflati sub stapanire *) Ceea ce s-a spus aici nu a fost justificat literal? Nu a încercat inteligența bulgară să creeze o confuzie - și numai datorită sprijinului Rusiei a fost deviată influența ei dăunătoare? Și pe de altă parte, Rusia nu a căzut în eroare introducând constituționalismul în Bulgaria? **) Și totul nu este confirmat dacă? w RUSIA ȘI EUROPA Austria este o țară locuită de triburi sârbe și croate și slovene înrudite Oamenii sârbi veseli și puternici ar trebui să se ferească de obiceiul polonez de a-și însuși în mod ambițios pe al altcuiva, pierzându-i pe al lor În lupta sa împotriva italianizării, Omadyarenului și germanizării pământului său, poporul sârb își poate găsi puterea și speranța de succes numai într-o alianță politică cu toți slavii, sub conducerea Rusiei Acest lucru se aplică și mai mult tribului ceh, a cărui regiune iese, ca un bastion, o fortificație avansată în ținuturile germane și în interiorul căreia așezările germane au făcut progrese extraordinare Nici lupta internă cu germanii, nici atacurile externe, de care acest măr al discordiei dintre slavi și germani nu poate scăpa, nu pot fi purtate cu succes fără o legătură strânsă cu întregul slav Rumunii pot spera la anexarea la ei a jumătate din Transilvania, Bucovina și o parte a Basarabiei numai cu consimțământul și cu ajutorul Rusiei și numai cu influența ei imparțială pacificatoare le este posibil să reziste cu succes la acapararea maghiarismului; doar bazându-se pe slavii incomparabil mai înrudiți, ei pot lupta împotriva galomaniei corozive și a imitației inteligenței lor jalnice Am văzut în capitolul precedent că până și Polonia poate găsi un rezultat posibil favorabil al îndelungatei ei langorii - doar în adâncul Uniunii All-slave, în strânsă unitate și prietenie cu Rusia Numai pentru Ungaria, perspectiva unei astfel de alianțe, care pune capăt tuturor planurilor ei ambițioase, de mare profil, nu poate fi prezentată într-o lumină roz; dar și ea poate spera să fie satisfăcută de toate dorințele ei legitime; numai pofta ei fără lege de putere ar trebui să renunțe Așa sunt beneficiile pentru fiecare dintre popoarele care ar putea și ar trebui să formeze state originare în marea federație All-slavă, dintr-o alianță care să le unească Dacă la aceasta adăugăm acel rol istoric strălucit, maiestuos, puternic mondial pe care îl promite o astfel de alianță UNIUNEA ALL-SLAVIA tuturor slavilor, s-ar părea că ar trebui să fie, dacă nu scopul imediat al aspirațiilor tuturor slavilor care se recunosc ca slavi, atunci cel puțin obiectul dorințelor lor, idealul lor politic Și într-adevăr, putem numi mai mult de un nume slav faimos pentru care ideea unificării slavei, într-o formă sau alta, a reprezentat un astfel de ideal Să numim, cu titlu de exemplu, pe câțiva dintre ei care au exprimat-o mai mult sau mai puțin clar, ca de exemplu Hhomyakov, Pogodin, Ganka, Kolyar, Shtur Cu toate acestea, mulți chiar și dintre slavii non-europeni tratează unificarea politică a tribului lor, sub conducerea Rusiei, deloc cu simpatia la care s-ar fi putut și ar fi trebuit să se aștepte Calomniile poliacovilor și ale Europei - cu

puțină semnificație și chiar, s-ar putea spune, deplină ignoranță a Rusiei, cu nefamiliaritatea cu ordinele noastre, care sunt puse într-o lumină complet falsă - pătrund atât de profund încât chiar și mulți dintre cei mai importanți slavi gânditori, care sunt devotați din toată inima cauzei slave, se tem de unele premii Pe de o parte, le este frică de ei înșiși, fantoma iubirii de putere a Rusiei, parcă s-ar strădui să distrugă identitatea popoarelor slave, să le înghită, așa cum a înghițit Polonia; pe de altă parte, în ceea ce privește soarta omenirii și a civilizației în general, spectrul stăpânirii lumii, care pentru inima slavă saturată de umanitarism pare ceva îngrozitor, chiar dacă această stăpânire nu aparținea nimănui altuia decât lor, săracii, slavii asupriți - a căror asuprire nimeni nu o sperie, nimeni nu pare în contradicție cu adevărata umanitate Că independența slavă, dezvoltarea puterii slave sunt respingătoare pentru Europa - aceasta este în ordinea lucrurilor Ar fi zadarnic și ridicol, din partea noastră sau din orice parte, să încercăm să o liniștim de acest lucru Dar este trist că slavii înșiși, chiar și rușii înșiși, pot raționa așa Cu toate puterile noastre, să încercăm să risipim această prefăcută ceață, începând cu dragostea de putere în Rusia Faptele în sine vor servi drept răspuns și respingere Nu este nimic de răspândit aici; să subliniem doar exemple binecunoscute despre modul în care Rusia a acţionat cu regiunile incluse în componenţa sa Finlanda, cucerită de la suedezi, a primit independență și independență completă, o armată separată, cântând RUSIA ȘI EUROPA venind de la granițele Finlandei, un sistem monetar, comercial și financiar separat, chiar o constituție și un parlament; regiunea care i-a aparținut de aproximativ o sută de ani i-a fost anexată din Rusia, limba rusă nu a fost introdusă în școlile ei, ortodoxia nu a fost făcută religia dominantă; nu a fost transformat într-o piață pentru fabricile noastre; nici un ban din venitul finlandez nu merge în Rusia; într-un cuvânt, nici moral, nici material, Rusia nu numai că nu a exploatat Finlanda, ci, dimpotrivă, i-a întins mereu mâna de ajutor Nu numai că regiunea Ostsee nu a fost rusificată, dar cel mai puternic instrument al încercuirii sale - Universitatea Derpt-Germană - a fost fondat de guvernul rus - și este întreținut pe cheltuiala sa Nu numai că guvernul rus nu a contribuit la rusificarea regiunii, dar i s-a opus cu obstacole, chiar și atunci când a fost cauzat de cursul firesc al lucrurilor - și totul, din nou, din teama de a fi catalogat drept opresor al popoarelor unită politic cu Rusia Însuși exemplul Poloniei, atât de des pus împotriva Rusiei, este de fapt cea mai bună dovadă a acestui lucru Polonia s-a bucurat, în legătură cu Rusia, de identitate de stat și de viață constituțională; sub stăpânirea rusă, influența poloneză s-a răspândit în Rusia de Vest prin Universitatea din Vilna, întregul sistem de învățământ public și multe altele Numai încercările evidente, grosolane ale poliacovelor de a anexa Rusia de Vest cu forța, ne-au deschis ochii și apoi, după cum se pare, doar pentru o vreme Deși spun toate acestea, bineînțeles, nu mai este deloc un elogiu față de Rusia, guvernul ei și opinia ei publică; dar, cu toate acestea, aceste fenomene indică clar că din statul, care a acționat în mod similar cu părțile incluse în componența sa, aliații săi nu au de ce să se teamă pentru independența lor, atât politică, cât și populară, nu este de ce să se teamă pentru depășirea limitele unei hegemonii aliate politice pur extern Orice conexiune internă mai strânsă ar fi, desigur, lăsată în seama singurei rude, simpatie națională, care nu ar lipsi de a-i atrage pe membrii familiei slave între ei, după ce barierele exterioare care îi despărțeau s-ar fi spart și ei ar prelua cauza istorică comună Dar acest lucru nu este

suficient Dacă Rusia a procedat în acest fel UNIUNEA ALL-SLAVIA o sută în detrimentul său, va acționa altfel, când calculul cel mai evident, cel mai simplu îl va determina să se abțină de la orice amestec în treburile interne ale aliaților săi, să nu atingă nici independența lor politică, nici națională? De fapt, care ar putea fi beneficiile politice imediate, tangibile pentru Rusia din formarea Uniunii All-slave (cea mai înaltă semnificație culturală și istorică despre care nu vorbim aici)? Desigur, în sporirea puterii exterioare, în asigurarea (atât pe sine, cât și pe aliații) din presiunea ostilului Zavad, pentru ca, în pace de forță și comunicare fraternă, să se poată dezvolta înclinațiile binelui intern, moral și material- ființă şi măreţie Cel mai simplu și singurul mijloc de a atinge acest obiectiv este neamestecul în treburile interne ale aliaților tăi și o influență conciliantă imparțială asupra relațiilor lor reciproce între ei în disputele, pretențiile și înclinațiile ambițioase ale acestora Dimpotrivă, ce ar fi realizat Rusia străduindu-se să distrugă independența internă a statelor slave și a altor state aliate cu ea, pentru a le include în structura sa statală, chiar dacă o astfel de aspirație a avut succes? În loc de patruzeci de milioane de aliați loiali și prietenoși, ea ar fi dobândit patruzeci de milioane de supuși nemulțumiți; și cât de mult măresc ei puterea statului, avem exemple destul de convingătoare în relațiile Poloniei cu Rusia, Irlandei cu Anglia și, mai ales, Ungariei și Veneției cu Austria Dacă nici măcar nu se acordă atenție diferențelor dintre calitățile morale și fizice ale popoarelor, luându-le egale, deoarece este imposibil să se determine numeric măsura acestor diferențe, totuși, puterea comparativă a statelor nu va fi direct dependentă asupra numărului de subiecţi ai acestora, deoarece este foarte important rolul pe care îl au aici relaţiile în care se află subiecţii cu statul care îi uneşte într-un singur corp politic Cu toate celelalte relații egale (iluminare, bogăție, ordine și îmbunătățire), ei se pot raporta la el: sau ca cetățeni activi activi, venerând scopurile sale cu scopurile lor, gloria lui cu propriile sale RUSIA ȘI EUROPA urletul, tăria ei ca garanție a bunăstării lor și, prin urmare, slujind-o și susținându-l cu toate mijloacele lor morale și materiale, sau ca subiecți pasivi, ascultând implicit puterii de stat, dar străine acesteia în spirit, nesocotindu-i faptele fie faptele lor, și deci indiferente față de soarta ei - sau, în cele din urmă, ca ostil, doar supus forțelor supușilor, nu numai indiferent față de soarta statului, ci negând-o, considerând scopurile lor în conflict cu scopurile sale Majoritatea statelor au subiecte din toate aceste categorii Însă, combinația acestor trei elemente este cea mai frapantă în statul britanic, care are nu mai puțin de două sute de milioane de subiecți, care (cu iluminism, bogăție, poziție geografică favorabilă a Angliei și a majorității coloniilor sale) ar echivala cu un cu adevărat neexemplificat putere, dacă toate aceste milioane ar putea fi considerate un sprijin cu adevărat activ pentru ea Dar, numai populația Angliei propriu-zisă cu Wallis și Scoția poate fi încadrată în această categorie Populația nativă a Indiei și a altor colonii, neexcluzând nici măcar Canada, trebuie considerată în categoria subiecților pasivi, de la care statul nu poate decât să spere să extragă niște avantaje financiare; căci nici Canada abia s-ar apăra cu energie dacă ar fi atacată de Statele Unite În cele din urmă, marea majoritate a populației irlandeze este complet ostilă Angliei și, prin urmare, nu atât o întărește cu avantajele materiale pe care le oferă, cât o slăbește, absorbind o anumită cantitate din forțele Angliei pentru

protecția lor Asa este si in Rusia Populația sa activă, pe lângă ruși, adică triburile Marii Ruse, Micii Rusi și Bieloruși, este formată și din majoritatea triburilor finlandezi, georgieni și chiar din triburile tătare, între timp, de exemplu, sălbaticii siberieni și nomazii constituie doar o populație pasivă, în timp ce polonezii (totuși, oamenii nu sunt de la sine, ci prin influența preoților și a nobililor asupra lor) - populația este ostilă În calculul statistic al puterii statelor, doar subiectele din prima categorie pot fi considerate unități pozitive (care, strict vorbind, ar trebui înmulțite și cu niște coeficienți care depind de moral și material) UNIUNEA ALL-SLAVIA calitățile materiale ale oamenilor); Subiecții pasivi trebuie luați în acest caz - dacă nu pentru zerouri complete, atunci cel puțin pentru valori fracționale foarte mici; subiectele din a treia categorie sunt unități negative Dar se știe că o persoană, pentru a-l ține fizic pe altul în putere, trebuie să-l depășească semnificativ în putere; aceeași relație de forțe se păstrează atunci când este aplicată popoarelor întregi sau organisme politice, ceea ce explică succesul luptei popoarelor care s-au răzvrătit împotriva statelor care căutau să le țină sub stăpânirea lor, cum ar fi, de exemplu, olandezii împotriva Spaniei, Grecii împotriva Turciei etc Prin urmare, considerând un subiect activ față de unul ostil, vom reprezenta încă prea puțin numeric slăbirea puterii de stat, care are loc din cheltuirea forțelor pentru a menține, sau, ca să spunem așa, în neutralizarea elementelor sale ostile * Luând populația Uniunii Allslave la o sută douăzeci de milioane de suflete, în timp ce elementele ostile ale polonezilor și maghiarului, incluse neapărat în ea, sunt douăsprezece sau treisprezece milioane (mai mult, încă nu acordăm atenție rezultatului conciliant care se deschide polonezilor printr-o asemenea alianță, rezultatul care a fost mai sus) - forțele active libere ale uniunii s-ar extinde la nouăzeci și cinci de milioane Dacă Rusia, prin încălcarea independenței interne a statelor și popoarelor uniunii, ar fi reușit să le aducă în cetățenia ei, sub orice formă, ea ar fi dobândit patruzeci de milioane de supuși ostili, ceea ce, după calculul nostru, i-ar fi redus forțe active libere până la treizeci de milioane Cu vastitatea granițelor sale asiatice, care necesită o protecție puternică în Caucaz, în Asia Centrală și în alte periferii, cu greu ar fi lăsat mai mult de douăzeci de milioane de oameni să se opună Europei Cu disponibilitatea constantă a Europei de a profita de slăbiciunea Rusiei, aceasta s-ar grăbi, bineînțeles, să dea o mână de ajutor popoarelor asuprite de Rusia, devenind (ca și acum în privința lui Polyakov) primul lor prieten, deși ipocrit - și, în loc de creșterea așteptată a puterii, Rusia ar trebui să se prăbușească sub propria ei, cu greutatea ei Și așa, libertatea slavilor și a altor popoare într-o alianță între RUSIA ȘI EUROPA de la sine și cu Rusia, ar fi asigurat, pe de o parte, de simplul simț politic de bun simț, instinctul de autoconservare al Rusiei; pe de altă parte, tot trecutul Rusiei, însăși viciile virtuților rusești și în general slave ar servi drept garanție pentru caracterul drept, inofensiv al acelor relații reciproce care s-ar dezvolta între șeful uniunii și membrii acesteia Cine a făcut mai mult, se poate aștepta mai puțin de la el: care a dat libertate națională și chiar politică părților incluse în stat, ca, de exemplu, Finlanda și chiar Polonia ostilă, luând-o doar după cele mai nebunești duble abuzuri ale acesteia , sub formă de autoconservare și protecție a libertății părții Poporul rus, împotriva căruia polonezii comploteau, nu va încălca independența aliaților săi O altă sperietoare care sperie de la All-slavism este frica de monarhie mondială - teama de dominația lumii Din explicația

tocmai dată, este clar că, dacă o astfel de dominație mondială ar fi o consecință firească, necesară a Uniunii All-slave, atunci, în orice caz, nu ar fi anume rusă, ci integral-slavă; iar slavii, se pare, nu au de ce să se teamă de el Vechii romani nu s-au speriat de gândul stăpânirii lumii; Angliei nu se teme de ideea stăpânirii lumii pe mări, de răspândirea posesiunilor sale, încercuind mările și oceanele cu un lanț de colonii britanice mari și mici; nici America nu se teme de gândul unei stăpâniri nedivizate din Groenlanda până în Țara de Foc Ce modestie ciudată să te retragi în fața unui viitor măreț, să te ferești de el de teamă să nu fii prea puternic și prea puternic și chiar, parodiând gândul lui Voltaire despre Dumnezeu (care "ar fi trebuit inventat dacă nu ar fi existat*), aplică-l Austriei în modurile de a preveni o asemenea nenorocire? Dar nu acesta este ideea Această frică în sine nu are nicio bază Marea Unire Slavă, după ce a asigurat libertatea slavilor și interacțiunea fructuoasă între ei, nu putea amenința independența nimănui, drepturile legale ale nimănui În aceasta, din nou, cel mai simplu calcul statistic convinge Populația din singura parte a Europei care joacă în prezent un rol politic activ, adică Germania (cu excepția întregii părți negermane a Austriei), Franța și Anglia, UNIUNEA ALL-SLAVIA cu adăugarea numai a Belgiei și Olandei înconjurate de ele, care, vrând sau nevrând, trebuie să le urmeze mereu, ar fi deja egală cu populația întregii Uniri Slave; odata cu adaugarea Italiei, Spaniei cu Portugalia si a statelor scandinave, de partea Europei ar fi un surplus de cel putin cincizeci de milioane de suflete În consecință, pentru prima dată, sistemul de state slav ar fi încă mult mai slab decât cel european în ceea ce privește populația sa - și ar putea fi considerat invincibil doar în apărarea și apărarea independenței și identității slave Forțele ar fi egalate doar prin amplasarea strategică menționată mai sus a Constantinopolului și a bastionului ceh Dar, ținând cont de inima slavă, abundentă în dragoste pentru umanitate, care consideră că este o datorie sacră să-și sacrifice scopurile și interesele slave, unor scopuri umane universale necunoscute (care, cu cea mai absurdă confuzie a acestui om universal cu cel european sau occidental) , merge, bineînțeles, numai în folosul acestui european, întotdeauna și în orice ostil slavei), nu se poate limita la dovezile prezentate până acum: trebuie să se arate că nu numai independența, ci și puterea politică a Slavii este esențial pentru cursul corect și armonios al treburilor umane universale; că puterea politică a slavilor nu numai că nu poate amenința înrobirea întregii lumi, stăpânirea lumii, ci singură poate opune o barieră suficientă în calea stăpânirii lumii, pe care Europa o câștigă din ce în ce mai mult (și a dobândit-o deja în mare măsură) Europa În articolul nostru, am examinat deja cursul istoriei europene din diferite puncte de vedere: din punctul de vedere al dezvoltării violenței, ca una dintre principalele trăsături mentale ale poporului germano-roman, și modificările acesteia, în conformitate cu cu schimbările în direcția dominantă a minții; apoi, din punctul de vedere al educației poporului prin evenimente istorice, pe care Europa le-a primit, în comparație cu cea pe care a primit-o Rusia; și, în sfârșit, din punctul de vedere al raportului cu acel nod politic care leagă tipurile cultural-istorice germano-romane și slave, și care în viitorul imediat urmează să se desfășoare într-un fel sau altul, nodul numit Chestiune răsăriteană Este de la sine înțeles că așa RUSIA ȘI EUROPA verificarea vederii este un ansamblu aproape nenumărat, iar construirea unui sistem complet de istorie a fiecărui tip cultural (adică plasarea tuturor fenomenelor sale într-o legătură naturală reală reciprocă) ar

necesita un studiu preliminar al întregului său curs complex - din toate, sau cel puțin dintr-un număr foarte semnificativ de astfel de puncte de vedere diferite Aceasta ar constitui o descompunere analitică a totalității fenomenelor istorice, extrem de complexă, indiferent de momentul cronologic pe care îl luăm Fiecare aspect particular al vieții își are rădăcinile și cursul său de dezvoltare; multe astfel de părți aleargă în paralel, se împletesc unele cu altele și acționează reciproc una asupra celeilalte Evident, urmărind succesiunea cronologică a evenimentelor în toată complexitatea lor (chiar dacă a fost cu un studiu atent al legăturii lor pragmatice), această complexitate nu poate fi dezlegată Astfel, înainte de a stabili un sistem natural în botanică, genialul Michael Adanson a aranjat formele regnului vegetal în șaizeci de sisteme diferite, ale căror fundații le-a împrumutat de la toate organele plantelor - sau, cu alte cuvinte, a cercetat regnul vegetal din şaizeci de puncte de vedere diferite, grad foarte diferit de importanţă şi demnitate Combinând apoi aceste diverse puncte de vedere sau sisteme împreună, subordonându-le între ele, el a prezentat prima experiență de succes și conștientă a sistemului natural al regnului vegetal Numai o astfel de metodă, cred, poate duce la rezultate fructuoase în construcția istoriei științifice Există, totuși, o altă metodă, cea care a fost folosită din nou de Bernard Jussier în botanică: aceasta este o evaluare fizionomică a afinității și deosebirii formelor, ca să spunem așa, înțelegerea importanței și semnificației relative a formelor de către un geniu instinct Această metodă a avut mare succes pentru formele lumii vegetale; dar complexitatea fenomenelor istorice este excesiv de mare și, în plus, ele nu stau în fața cercetătorului într-o vitalitate și realitate atât de concretă precum fenomenele naturale, încât cu greu se poate spera la un succes asemănător în Istorie, urmând aceeași cale Un astfel de studiu cuprinzător al istoriei europene ar necesita, desigur, o putere și cunoștințe mult mai mari decât cele pe care le deținem noi, iar scopul nostru este complet diferit Noi UNIUNEA ALL-SLAVIA intenționăm doar să aruncăm o privire către o altă latură a vieții europene - spre legătura care există între acea luptă, prin care s-au stabilit treptat relațiile reciproce corecte ale membrilor familiei europene și între activitatea lor externă, i e , influența lor politică asupra țărilor și popoarelor, neaparținând tipului cultural germano-roman Acest lucru este necesar pentru a clarifica întrebarea care ne interesează acum: formarea Uniunii All-slave amenință dominația mondială sau, dimpotrivă, nu constituie garanția necesară a libertății și diversității în manifestările de viață ale rasei umane? , o fortăreață necesară din stăpânirea lumii, amenințătoare cu o cu totul alte părți? Manarhia lui Carol cel Mare a fost centrul din care s-a dezvoltat sistemul european de state Din el s-au remarcat direct trei naționalități, care au jucat rolul principal în Evul Mediu și l-au păstrat în continuare: germană, franceză și italiană, fiecare dintre ele s-a străduit în diferite moduri pentru unificarea internă, la care circumstanțele externe, caracterul național și ordinele interne a contribuit în diferite moduri sau a împiedicat Ulterior, li s-au alăturat cei care se aflau în afara puterii lui Carol cel Mare - Spania, ocupată, în tot Evul Mediu, cu o luptă internă împotriva mahomedanismului, și Anglia, pe care poziția sa insulară a îndepărtat-o până atunci de strâns amestec în afacerile paneuropene timp, până când dezvoltarea afacerilor maritime a adus o puternică influență a flotelor Aceste cinci națiuni au fost și continuă să fie membrii de frunte ai sistemului politic european Alții, precum olandezii și suedezii, deși au jucat un rol temporar semnificativ,

acest rol nu putea fi permanent din cauza slăbiciunii numerice a acestor popoare Dar cele cinci naționalități europene principale (dacă luăm în considerare doar fundamentele generale, neschimbate ale puterii lor, și nu accidentele istorice, influența oamenilor mari, structura statului și altele asemenea) sunt aproape aceeași putere, atât de mult, la cel puțin, la fel că cei mai slabi sunt, în general, suficient de puternici pentru a se apăra de atacurile vecinilor Cea mai numeroasă dintre aceste naționalități este cea germană, în care, fără slavi și alte popoare subordonate acestuia, există până la sau de milioane de suflete Dar un astfel de * RUSIA ȘI EUROPA preponderența numerelor este echilibrată de poziția geografică nefavorabilă în multe privințe a Germaniei, precum: granițele nerotunjite, o întindere semnificativă de la vest la est, tăierea de la sud și est a regiunilor slave, locația mijlocie, supusă atacurilor din laturi diferite Aceste dezavantaje sunt chiar de așa natură încât, pentru a păstra independența Germaniei față de Franța și Turcia, a fost necesar, până de curând, atât ajutorul acelor slavi, pe care a reușit să-i includă în componența sa, cât și al statelor slave independente: Polonia si Rusia Cinci sau șase milioane de francezi mai puțini sunt mai mult decât răsplătiți de rotunjimea, ca să spunem așa, de concentrarea țării pe care o ocupă Anglia, a cărei populație este încă cu șapte sau opt milioane mai puțină, obține o forță defensivă irezistibilă din poziția sa insulară, care, totuși, îi slăbește forța ofensivă De ce, neavând nici posibilitatea și nici avantajul de a dobândi și de a menține mult timp puterea asupra vreunei părți a continentului, este cel mai interesat să vadă că niciunul dintre statele europene nu trebuie să primească o preponderență prea puternică asupra celorlalte Italia, încă oarecum inferioară ca populație față de Anglia, este împrejmuită la nord de Alpi, iar pe celelalte părți este înconjurată de mare, care, cu interesul Angliei de a menține un echilibru între puterile europene, este cea mai bună protecție În cele din urmă, Spania, a cărei populație a scăzut la aproximativ milioane doar din cauze accidentale și temporare, un sistem de stat prost, este și mai bine protejată de condițiile fizice ale unei țări separate de singurul său vecin, Franța, de lanțul Pirineilor și, mai mult, încă tăiate în lanțuri muntoase înalte în direcții diferite, gardieni puternici ai independenței chiar și a popoarelor slabe Dintr-o asemenea atitudine a forțelor principalelor naționalități europene rezultă, ca o consecință necesară, că așa-numitul sistem de echilibru politic nu este un fel de combinație artificială, inventată deliberat de diplomați, ci ordinea naturală normală a lucrurilor, așa cum se aplică în Europa UNIUNEA ALL-SLAVIA în sensul restrâns și singurul corect al acestui cuvânt, ordine care nu numai că nu contrazice principiul naționalității, ci tocmai își găsește în el fundamentul ferm, de nezdruncinat: la fel ca și în lumea slavă, din aceleași motive, ordinea naturală a lucrurilor nu se poate baza decât pe hegemonia rusă Așadar, ordinea bazată pe echilibrul statelor europene este singura stabilă și oricât de zguduită ea este întotdeauna restabilită de ceea ce se numește forța lucrurilor Dar este clar că, cu semnificația slabă pe care până de curând o avea principiul naționalității în lumea europeană, această relație normală dintre membrii familiei europene nu a putut fi înțeleasă și înțeleasă de la bun început, ci doar încetul cu încetul s-a clarificat în cursul evenimentelor, jocul forțelor politice , dintre care fiecare s-a străduit pentru manifestarea sa cea mai deplină, pentru predominarea asupra celorlalte Strict vorbind, atunci când s-a înțeles echilibrul politic, atunci de fapt (și nu în limbajul ipocrit al diplomației sau

în limbajul naiv al științei imaginare a dreptului popular) nu a fost niciodată recunoscut ca vreun principiu de drept, ci a fost dus la îndeplinire doar ca fapt, adesea independent de arbitraritate personalități politice Această stare de echilibru politic, normală pentru statele europene, a fost tulburată atât de cursul însuși al evenimentelor (ceea ce numim accidente istorice), cât și de dorința naturală de hegemonie, în momente diferite de naţionalităţi diferite, în principal sub influența pasiunilor și planurile ambiţioase ale acelor indivizi care concentrau wali interesele acestor popoare Dar toate aceste încercări s-au dovedit a fi insuportabile în timp, reușind doar pentru o perioadă relativ scurtă, deoarece, în însăși esența lor, ele contraziceau distribuția forței și puterii politice care stătea la baza sistemului de state germano-roman Cu o asemenea egalitate firească a principalelor forțe ale naționalităților europene de conducere, cea a acestora, care (datorită structurii sale statale sau a naturii personalității care o domină) poseda cea mai mare forță și unitate internă sau primeau o putere specială de la confluenţă de istoric favorabil pentru aceasta RUSIA ȘI EUROPA stey, - a căutat să obțină semnificația și dominația predominante prin faptul că a încercat să subjugă prin cucerire acea stare care, din motive contrare, se afla într-o stare de fragmentare și slăbiciune Dacă o astfel de efort ar reuși, atunci statul cuceritor, dobândind aproape o dublă forță, ar trebui să obțină astfel o astfel de predominanță încât sistemul de echilibru politic ar trebui să treacă în hegemonie Dar acest lucru nu s-a întâmplat nici măcar o dată pentru o lungă perioadă de timp, parțial din opoziția altor state, care au simțit instinctiv sau conștient răul pe care acest lucru le-ar aduce, parțial din influența evenimentelor, ca să spunem așa, străine, adică fenomene care decurg din cu totul altă ordine de motive Desigur, războaiele bazate pe lupta internă a statelor europene, datorită împărțirii puterii și puterii politice (în categoria cărora se încadrează toate războaiele pur de cucerire și așa-numitele războaie de succesiune de tronuri și în care chiar și cele care au provenit dintr-o ordine complet diferită a trecut treptat lucrurile, tocmai din lumea morală, cum ar fi războaiele religioase și revoluționare), trebuia să neutralizeze forțele Europei în alte teatre de activitate mondială și să le abate de la cuceririle și răspândirea influenței europene în alte părți ale lumii lume O astfel de luptă a fost urmată, desigur, de oboseală; dar dacă calmul, care venea fie din implementarea temporară a planurilor hegemonice, fie din stabilirea unui echilibru, a fost suficient de lungă pentru a restabili forțele epuizate, atunci acestea au primit un rezultat în activități externe, au mers să ia în stăpânire țări din afara Europei Astfel, lupta internă dintre principalii membri ai sistemului european a servit, parcă, la asigurarea independenței țărilor și popoarelor non-europene Această relație între dezvoltarea treptată și realizarea unui sistem de echilibru politic între statele europene, pe de o parte, și între dezvoltarea puterii și influența Europei asupra țărilor extra-europene, pe de altă parte, am acum intenționează să urmărească într-o scurtă schiță Un rol activ în încălcările echilibrului politic la începutul istoriei europene l-au jucat în principal Germania, iar mai târziu Franța Intervalul de timp dintre acest ne- UNIUNEA ALL-SLAVIA centura rolurilor, care aproape coincide cu trecerea așa-numitei istorii de mijloc în Noua, a fost ocupată cu un succes extraordinar de Spania Dimpotrivă, rolul pasiv (obiectul către care s-au îndreptat aspirațiile ambițioase ale acestor popoare) a fost ocupat de la început și până în ultima dată în principal de Italia A fost instrumentul

principal prin care Germania, Spania și Franța sperau să obțină hegemonie - pentru că, de la căderea Imperiului Roman de Apus până în prezent, nu a reușit niciodată să realizeze unificarea internă sub nicio formă Acest rol pasiv a fost atribuit temporar de la statele primare, chiar Spania și Germania, din același motiv de dezunire internă; iar dintre naționalitățile minore, olandezii Germania din vremea otonilor, împinsă de moștenirea ideală a împăratului roman care îi venise, a căutat să subjugă Italia - și a reușit în mare măsură acest lucru, deoarece nu a întâmpinat opoziție din nicio parte Spania este ocupată la vremea aceea luptă cu mauri; Anglia este îndepărtată de la participarea activă la treburile continentului european prin poziția sa insulară; Franța, sub ultimii Carlovingieni și primii Capeți, era în mijlocul necazurilor feudale, care au redus puterea regală la o nesemnificație aproape completă Aici întâlnim primul exemplu de contracarare din partea fenomenelor - o ordine complet străină de echilibrul forțelor politice: și anume, din partea fenomenelor lumii morale, ai cărei reprezentanți la acea vreme în regiunea germano-romană erau Papii Ei apără independența Italiei și stabilesc prin influența lor spirituală acea perioadă de echilibru, pe care am numit-o (vezi capitolul X) perioada primei dezvoltări armonice de tip cultural germano-roman, echilibru bazat însă nu pe echilibrul politic al forţelor popoarelor care alcătuiau Europa, ci pe hegemonia morală a papalităţii Și astfel, în perioada acestui echilibru, Europa își îndreaptă pentru prima dată un exces al forțelor sale, sub influența ideii creștine, spre Est, cucerește Palestina, chiar și Imperiul Bizantin timp de jumătate de secol, dar nu poate stabili în cele din urmă pe coasta de est a Mării Mediterane, din cauza efectului rezistenței energetice a magneto- RUSIA ȘI EUROPA lumea metanului Achiziții mai durabile, livrate? ei Veneția și Genova în estul Mediteranei și în Marea Neagră, care, însă, sunt smulse din mâinile ei și de turci Tensiunea prelungită duce la o slăbire a forțelor generale: pe de altă parte, atenția fiecărui stat este ocupată de lupta internă împotriva feudalismului, din care Franța iese ca primul învingător, unită de geniul regilor săi, în special Ludovic al XI-lea Și acum, deja sub fiul său, ea începe să lupte pentru hegemonia europeană, prin cucerirea Italiei Această încercare continuă sub Ludovic al XII-lea și Francisc I, dar alianțele papilor, Veneția și împăratul o privează de succesele pe care le primise Un rol activ îi revine Spaniei Victoria finală asupra maurilor coincide cu un fericit accident al abilității de a aprecia propunerile geniale ale lui Columb, care i-au adus stăpânirea asupra Americii Accidentul moștenirii unește în mâinile capabile ale lui Carol al V-lea Țările de Jos bogate, Spania cavalerească, călită de luptă și Imperiul German, care excelează în Europa prin măreția sa tradițională Italia este cucerită; în mâinile fratelui lui Charles sunt pământurile austriece ereditare Într-un cuvânt, toată Europa, cu excepția Franței, Angliei și statelor scandinave, este concentrată sub o singură autoritate Toate eforturile Franței au servit doar pentru a-și proteja propria independență Hegemonia politică a fost stabilită la o scară fără precedent de pe vremea lui Carol cel Mare Dacă această ordine ar fi continuat, este evident că statele independente rămase ar fi coborât într-un rol secundar dependent Dar din nou, puterea unei alte ordini de lucruri, non-politice, distruge această putere, acumulată într-o mână Războaiele religioase transformă puțini bani în războaie pentru echilibru și totul se termină într-o slăbire generală a forțelor, din care Germania pentru o lungă perioadă de timp și nici măcar Spania încă nu pot ieși Echilibrul este stabilit de pacea din

Westfalia, iar acum din nou în acest moment puterea Europei se extinde în alte părți ale lumii, în principal prin mâinile Olandei, care reușise deja să se odihnească mai devreme decât altele (după eforturile a costat-o să-și recâștige independența), precum și Anglia și Franța, care și-au fondat primele colonii în America de Nord UNIUNEA ALL-SLAVIA După furtunile religioase, primul se reface și se întărește în interior, din nou Franța, iar sub Ludovic al XIV-lea se arată clar dorința sa de hegemonie Acest suveran, cu adevărat tact, alege pentru prima dată nu Italia ca subiect al acțiunilor sale, ca toți predecesorii săi în efortul de a domina, ci unul dintre statele secundare (în ceea ce privește numărul de oameni care o locuiesc) - Olanda , bogăție industrială, comerț, flotă și ale căror colonii, dacă au avut succes, ar fi întărit puterea Franței într-o măsură incomparabil mai mare decât achizițiile unor țări mult mai mari și mai populate La sfârșitul domniei sale, șansa îi prezintă încă un obiectiv: Spania Nici unul, nici celălalt nu reușește complet, principalul lucru în ceea ce privește rezistența este Anglia, care, în toate condițiile structurii sale politice și statale, nu este capabilă să mențină numeroase armate terestre și rezistă în mod natural oricărei acumulări excesive de forță într-o mână În acest moment, ea începe să dobândească stăpânirea mărilor și devine, ca să spunem așa, sabia preferată a Europei în alte părți ale lumii: căci, între timp, ca și în mâinile Spaniei, stăpânirea de peste mări a servit ca instrument de întărire stăpânirea ei în Europa, în mâinile Angliei, care nu avea și nu putea avea pretenții pe continentul Europei, a servit drept garanție a echilibrului Pacea de la Utrecht este din nou urmată de o perioadă de oboseală și echilibru de forțe, sau (mai precis) echilibru de slăbiciune generală, în timpul căreia semințele viitoarei unități a Italiei și Germaniei, care se coc în zilele noastre, sunt semănate Încetarea generației masculine a dinastiei Habsburgilor și poziția fragmentată și dezbinată a Germaniei ispitesc Franța, chiar și pe vremea lui Ludovic al XV-lea, să o supună influenței lor Războaiele rezultate - precum și ambiția Prusiei - duc la intensificarea acesteia din urmă și oferă Angliei posibilitatea de a pune mâna pe posesiunile de peste mări ale Franței și parțial ale Spaniei Dar acestea nu au fost noi achiziții, ci doar înlocuirea unor domnitori europeni cu alții Revoluția Franceză scoate Europa din letargie Și aici, războaiele, care au început cu opoziție față de ideile revoluționare și propaganda lor, se transformă în războaie pentru afirmarea supremației franceze în Europa Sub influența odei revoluționare RUSIA ȘI EUROPA mișcarea, iar apoi geniul militar al lui Napoleon, Franța își atinge scopul, cucerind constant Țările de Jos, Italia și Germania, slabe sau divizate intern Pentru a restabili echilibrul de această dată, la fel ca pe vremea lui Carol al V-lea, forțele proprii ale Europei nu sunt suficiente; iar opoziţia dintr-o altă ordine de lucruri, apolitică, care s-a manifestat numai în Spania, nu a fost suficientă pentru a sparge puterea lui Napoleon Ajutorul pentru Europa vine din exterior Rusia era destinată să-și îndeplinească rolul de serviciu - să restabilească echilibrul european, în ciuda adevăratelor sale beneficii După Congresul de la Viena, există din nou o pace lungă, de aproape patruzeci de ani Europa se odihnește și, cu mai mult succes ca niciodată, își îndreaptă energiile pentru a-și extinde și a-și afirma stăpânirea asupra țărilor non-europene În timp ce, în timpul războaielor pentru echilibru, unul dintre beligeranți (în ultimul timp Anglia) a luat doar coloniile dușmanilor săi, acum, cu forțe libere neocupate de luptă internă, stăpânirea europeană se stabilește în noile țări, până atunci

independente Franța cucerește Algeria și își afirmă predominanța în nordul Africii, dobândește colonii în Australia; Anglia cucerește, în cele din urmă, Peninsula Western Indish și trece la vest în spatele indo, iar la est - cu Bramaputra, auto-încurajând o parte semnificativă a imperialului birman, își însușește întregul continent australian, pământul lui Vandimenov, Noua Zeelandă și chiar rupe prin clopotul din China, care totul se extinde din ce în ce mai mult cu ajutorul Franței Odată cu urcarea pe tronul francez a lui Napoleon al III-lea, ordinea stabilită de Congresul de la Viena se prăbușește Napoleon, fiind moștenitorul numelui și tradițiilor unchiului său, nu poate decât să se străduiască să restabilească hegemonia franceză, dar alege modalități complet diferite de a atinge acest scop decât toți predecesorii săi El vrea, în conformitate cu caracterul său, să o dobândească nu cucerind cutare sau cutare țară, care pentru acest confort, prin împărțirea sa internă, ci prin scăparea opiniei publice a Europei și a conștiinței tot mai clare a identității naționale UNIUNEA TOAT-SLAVĂ θ Aderarea lui Napoleon în sine nu a zdruncinat deloc echilibrul politic al Europei Luptele interioare nu i-au neutralizat puterea Napoleon găsește pentru ei cel mai dezirabil obiect al activității exterioare și plănuiește, în primul rând, să împace Europa cu sine, cu numele său, care i se părea de rău augur Cu cea mai fidelă înțelegere a opiniei publice europene, el excită Europa, parcă, la campania troiană împotriva Rusiei, din care el însuși devine Agamemnon Succesul îi încununează întreprinderea, pentru că partea rusă nu arată aceeași înțelegere a lucrurilor Rusia nu poate scăpa de ideea că face parte din familia europeană și nu poate înțelege cealaltă idee că ea este capul familiei slave Ea continuă să se considere o reprezentantă și apărătoare a unuia dintre aspectele vieții europene, și anume cel legitimist și antirevoluționar, și abia după aceea părăsește acest rol, dar involuntar, din lipsă pe cine să reprezinte și pe cine să apere Sfânta Alianță se prăbușește chiar în momentul în care (pentru prima dată de la înființare) trebuie să își exercite efectul în folosul Rusiei Dar Rusia încă nu vrea să dea încă de la începutul războiului dimensiunile sale reale și semnificația sa reală, temându-se să fie plasată în rândurile complicilor indignării împotriva Majestății Sale sultanului Oricum ar fi, succesul împotriva Rusiei legitimează, legitimează în ochii Europei - Napoleon Atins acest scop preliminar, trece la primul pas, care ar trebui să-i dea hegemonie în Europa, și alege Italia ca instrument pentru aceasta, la fel ca majoritatea predecesorilor săi, împărații germani și regii francezi, dar își propune să acționeze, din nou , conform unui plan complet nou El nu intenționează să cucerească, ci să elibereze Italia și, făcând din ea o federație neputincioasă cu includerea Austriei și a Papei, să o facă complet dependentă de el însuși Însă escamotarea eșuează, pentru că și mai îndemânatul Cavour, cu ajutorul nobilului entuziast Garibaldi, escamotă unitatea Italiei față de Napoleon Trebuia să mă mulțumesc cu Nisa și Savoy Astfel, în loc să se afirme hegemonia franceză, s-a dovedit că echilibrul european a primit o mai largă RUSIA ȘI EUROPA bază Cauza principală care a impulsionat sau (mai bine spus) a sedus pe cei ambițioși să lupte pentru dominație - dezunirea Italiei - a fost înlocuită de independența și unitatea ei, care, întărite, va deveni noul pilon al sistemului politic european bazat pe balanta puterii Napoleon, însă, nu-și pierde inima: conflictul civil nord-american îi oferă prilejul de a repara aspirațiile ambițioase care au fost dezvăluite Europei *) Statele nord-americane, în ciuda întregului lor republicanism și a întregii lor libertăți, nu sunt în inima Europei, la fel ca Rusia monarhică O astfel de atitudine s-a manifestat

față de ei în timpul testului la care a fost supusă puternica republică în prima jumătate a anilor șaizeci În rândul persoanelor fizice, simpatia pentru republica transatlantică este destul de dezvoltată, este adevărat; la fel cum, pe vremea Ecaterinei, măsurile și planurile ei liberale și chiar victoriile asupra turcilor au inspirat simpatie Rusiei față de liderii opiniei publice europene Dar cum atunci politicienii avansați (Choiseuls, Friedrichs) au trecut înaintea opiniei publice a Europei în ostilitate și ostilitate față de Rusia; așa că și astăzi cei mai avansați oameni în domeniu sunt la fel de ostili statelor nord-americane Prin urmare, afirmarea puterii europene pe continentul american ar fi, desigur, o afacere plăcută și plăcută pentru Europa În demararea unei afaceri în care (dacă va reuși) simpatiile europene ar fi de partea lui, Napoleon a vrut de fapt să exalte importanța rasei latine și să devină capul acesteia, într-o formă sau alta, având motive să se considere reprezentantul ei predeterminat De fapt, italiană de origine din partea tatălui său, creolă din partea mamei, franceza, ca să spunem așa, prin adopție, este legat de soție de poporul spaniol Victoria Nordului i-a distrus, după cum se știe, planurile și speranțele *) A căutat să răspândească influența europeană asupra Americii cu expediția mexicană, profitând de războiul intestin al statelor nord-americane Dar statele îi obligă pe francezi să se retragă și, în consecință, puterea extra-europeană salvează America de predominanța europeană - Uniunea All-slavă trebuie să facă același lucru UNIUNEA ALL-SLAVIA și în curând i s-a întâmplat un alt eșec, mai amar Contele Bismarck - printr-o manevră și mai îndrăzneață și mai dibăceată decât Cavour, prin amânarea sau înșelarea lui și pe mulți alții - a pus baze largi și ferme pentru unitatea Germaniei Semințele semănate de pacea de la Utrecht (întemeierea regatului sardinian și prusac) s-au maturizat și în cele din urmă și-au dat roadele de o sută de ori: Italia și Germania au ieșit din despărțire Vedem astfel că toate pretextele și tentațiile de a perturba sistemul de echilibru politic al Europei (ale cărui temelii, așa cum am spus, stau în însăși compoziția sa etnografică și în caracterul topografic al țărilor ocupate de triburile sale principale) sunt dispărând treptat una câte una - iar echilibrul politic, după fiecare nouă luptă, devine din ce în ce mai întărit, devine din ce în ce mai stabil Ceea ce congresele nu au putut face cu ajutorul înțelepciunii diplomatice colective a Europei, se aranjează atunci, din însăși dorința de a perturba ordinea politică a lucrurilor naturale Europei; - și în prezent, în acest sens, se poate Priviți-l ca fiind deja aproape complet stabilit pentru că toate cele cinci națiuni europene majore au atins atât unificarea, cât și independența Este posibil și probabil ca absorbția naționalităților mai mici de către altele mai mari, precum: Portugalia - Spania, împărțirea Belgiei și Olandei între Franța) și Germania, unirea statelor scandinave; dar toate acestea cu greu sunt capabile să producă o indignare generală în lumea europeană Strict vorbind, o singură chestiune esențială a echilibrului rămâne nerezolvată: se va împăca Franța cu extinderea mai devreme sau mai târziu a hegemonia prusacă în sud-vestul Germaniei și în întregul trib germanic*)? Dar, fie că este sau nu așa, ceea ce este acum important pentru noi este faptul neîndoielnic că, odată cu unirea tuturor principalelor naționalități europene și, în consecință, cu eliminarea aproape completă a motivelor și tentațiilor de a perturba sistemul politic de echilibru , toate obstacolele anterioare în calea răspândirii stăpânirii europene asupra altor părți ale lumii Acționând chiar la începutul istoriei europene, puternic *) Din nou, acest lucru

nu este confirmat? RUSIA ȘI EUROPA Mahomedanismul, cu fanatismul și militantismul său religios, a căzut odată cu spiritul care i-a animat pe adepții acestei doctrine Imensitatea, masivitatea și îndepărtarea unor astfel de organisme politice precum China și Japonia, care ocupă Asia de Est, și-au pierdut semnificația defensivă, odată cu utilizarea transportului maritim în scopuri militare, deoarece acum a devenit posibil să se transporte în emisfera opusă mase puternice de trupe suficient pentru a suprima rapid și energic acea rezistență rezistența pe care o puteau da și chiar să livreze aceste trupe adânc în interiorul țării de-a lungul râurilor În fine, cel mai real obstacol în calea dominației mondiale a Europei, lupta internă a statelor europene pentru a stabili relații corecte între ele, este eliminată și prin realizarea aproape completă a unui echilibru stabil Toată activitatea ambițioasă a Europei (și nu lipsește) se va îndrepta tot mai mult spre ceea ce nu este Europa, așa cum s-a întâmplat întotdeauna în vremuri de armistițiu în lupta sa internă; Drang nach Osten nu va întârzia să treacă de la cuvinte la fapte Din fericire, odată cu căderea vechilor obstacole în calea dominației mondiale a Europei, au apărut două noi, care singure și în măsură să o oprească pe această cale, pun bazele unui adevărat echilibru mondial Aceste două obstacole sunt: Statele Unite ale Americii și Rusia Dar cei dintâi se limitează la a proteja Lumea Nouă de invadările Europei - și, conform poziției lor, ei sunt relativ puțin interesați de modul în care ea va elimina Vechiul; da, din același motiv și nu pot exercita prin ei înșiși o mare influență în acest teatru de acțiune În consecință, toată povara menținerii echilibrului de putere în Lumea Veche cade pe umerii Rusiei Dar dacă statele americane, în virtutea poziției lor transoceanice, sunt suficient de puternice pentru a îndeplini cu succes sarcina care le-a revenit, nu același lucru se poate spune despre Rusia Cu ostilitatea ireconciliabilă a Europei față de Rusia, dovedită de experiența de lungă durată, se poate garanta cu siguranță că, de îndată ce Europa își aranjează ultimele afaceri interne - când noile elemente ale echilibrului politic al sistemului său au timp să se stabilească și să se consolideze - primele pretext (ca în timpul Războiului de Est) va fi suficient pentru a ataca ia Rusia; și o astfel de propunere UNIUNEA ALL-SLAVIA gov va fi întotdeauna livrat în cantități suficiente de către Vostok și Polonia Dar numai o slavă unită poate lupta împotriva unei Europe unite Deci, Uniunea All-Slavă nu amenință dominația mondială, ci dimpotrivă, reprezintă garanția necesară și în același timp singura posibilă pentru păstrarea echilibrului mondial, singurul bastion împotriva dominației mondiale a Europei Această alianță nu ar fi o amenințare pentru nimeni, ci o măsură pur defensivă - nu numai în interesul privat al slavilor, ci al întregului univers Unirea pan-slavă ar fi avut ca rezultat nu stăpânirea lumii, ci o împărțire egală și justă a puterii și influenței între acele popoare sau grupuri de popoare care în perioada actuală a istoriei mondiale pot fi considerate figurile sale active: Europa, slava și America, care ei înșiși sunt în dezvoltare de diferite vârste În conformitate cu poziţia lor şi direcţia generală luată de aşezarea lor şi de răspândirea stăpânirii lor, Africa, Australia şi peninsulele sudice ale continentului asiatic vor fi supuse puterii sau influenţei Europei; Statele americane - America; Slavism - vestul, mijlocul și estul Asiei, adică întregul continent, cu excepția Arabiei și a ambelor peninsule indiene Dar, ni se va obiecta, stăpânirea mondială a Europei nu seamănă deloc cu monarhia mondială, acest dușman teribil al progresului; pentru că Europa nu este un stat, ci o colecție de state complet independente O

asemenea viziune asupra pericolelor reprezentate de stăpânirea lumii ar fi extrem de miop Fie că o monarhie globală, o republică mondială, fie că dominația mondială a unui sistem de state, a unui tip cultural-istoric - sunt la fel de dăunătoare și periculoase pentru cursul progresiv al istoriei, în singurul sens corect al cuvântului; căci pericolul nu constă în dominația politică a unui stat, ci în dominația culturală a unui tip cultural-istoric, indiferent de structura sa politică internă Pericolul real, profund, constă tocmai în realizarea ordinii lucrurilor care constituie idealul occidentalilor noștri: în domnia nu a unei civilizații umane imaginare, ci reale, universale, atât de dragă lor Acest RUSIA ȘI EUROPA ar echivala cu încetarea însăși posibilității oricărui progres sau progres ulterioar în istorie - introducerea unei noi viziuni asupra lumii, noi scopuri, noi aspirații, mereu înrădăcinate într-un sistem mental special, apărând în câmpul activ al noilor elemente etnografice Pentru a fi convins de acest lucru, nu trebuie decât să apelezi la tezaurul experienței istorice Să ne imaginăm că; stăpânirea romanilor ar fi universală, nu într-un sens hiperbolic, ci într-un sens real În spatele absenței unei introduceri a unei introduceri, care să accelereze expansiunea unui imens Riman -tip istoric, care a ajuns la dominația cauzelor interne și ar fi divorțat de toate-în-legile miasmei infecțioase, iar reînnoirea a venit din asta? Creștinismul însuși nu a putut revărsa viață nouă în acest trup stricat și a avut timp doar să-și arate incompatibilitatea cu ordinea de lucruri romană Nu a spus însuși dumnezeiescul Întemeietor că vinul nou se toarnă în burdufuri vechi, pentru că burdufurile vor sparge și vinul se va revărsa? Nu era oare tot la fel în acest singur aspect esențial, dacă Roma ar constitui o monarhie, o republică sau chiar pur și simplu o serie de state legate (sau chiar neconectate) printr-o legătură politică definită? Consecințele expansiunii tipului cultural grec nu au fost în esență aceleași, deși acesta a fost împărțit în multe unități politice independente unele de altele: regatele Macedoniei, Siriei, Egiptului, republicilor grecești și chiar federațiilor republicane? Nu vedem, dimpotrivă, că acolo unde (ca și în China) nu a existat nicio distrugere a culturilor antice supraviețuite, reînnoirea nu a venit din interior? În corpurile politice învechite, la fel ca în oamenii individuali, odată cu scăderea izvorului forțelor vii, rămâne o singură formă, de care se strâng ca chivotul sacru al legământului și, protejându-l cu orice preț, își văd singura lor formă mantuire Nici indivizii, nici națiunile întregi nu pot renaște la bătrânețe și să înceapă să trăiască într-un mod diferit, să pornească de la noi începuturi, să se străduiască pentru alte scopuri - care, după cum am văzut, este o condiție necesară pentru progres Prin urmare, pentru ca puterea culturală să nu se epuizeze în neamul uman UNIUNEA ALL-SLAVIA în general, este necesar ca purtătorii săi să fie figuri noi, triburi noi, cu un sistem mental diferit, cu principii educaționale diferite, cu o educație istorică diferită; și, în consecință, trebuie să existe un loc în care să se poată naște aceste semințe ale noului - este necesar ca totul să nu fie supus influenței, cu atât mai puțin puterii unui tip cultural-istoric Un jurământ mai mare nu putea fi impus omenirii, ca realizarea unei singure civilizații umane comune Prin urmare, stăpânirea lumii trebuie să înspăimânteze nu atât de mult cu consecințele sale politice, cât cu cele culturale Ideea nu este că nu ar trebui să existe un stat, republică sau monarhie mondială, ci că nu ar trebui să existe dominația unei civilizații, a unei culturi, deoarece acest lucru ar priva rasa umană de una dintre cele mai necesare condiții pentru succes și îmbunătățire , elementul

diversităţii Deci, putem spune cu deplină certitudine că Uniunea All-slavă nu numai că nu amenință dominația mondială, dar este singura protecție împotriva acesteia Dar este posibilă o astfel de unire, sau cel puțin pentru o perioadă de timp? Experiența istorică nu arată că majoritatea federațiilor au fost foarte scurte și, în plus, nu s-au bucurat de o mare putere politică? Dacă vă aprofundați în condițiile acestei slăbiciuni și fragilități, atunci este ușor de observat că au existat întotdeauna motive speciale pentru aceasta, care nu au stat în forma federativă în sine, ci în unele deficiențe aleatorii care au depins de faptul că forma nu corespundea conținutului ei - și, desigur, nicio formă nu poate fi durabilă și stabilă, dar, ca să spunem așa, este în mod necesar ruptă de conținut, sau o sufocă Am definit deja mai sus acele date care determină posibilitatea și adecvarea unei structuri federale Le vom aminti cititorilor doar pe scurt, deoarece sunt simple și pot fi exprimate în următoarele câteva propoziții Unul și același popor nu poate (!|í) să constituie federații, dacă nu sunt îndepărtați de vecini de forțe fizice insurmontabile *) Și nu ar trebui treizeci RUSIA ȘI EUROPA obstacole calice, precum: mări vaste, lanțuri muntoase înalte etc Popoarele care nu sunt legate prin afinitate tribală nu pot forma o federație permanentă În funcție de relațiile care există între elementele etnografice care alcătuiesc federația, aceasta ar trebui dispusă fie după tipul de echilibru al părților, fie după tipul de hegemonie În cele din urmă, federația este imposibilă sub tipul dualist - se autodistruge rapid Toate eșecurile la care au fost supuse federațiile sunt rezumate în aceste cauze De fapt, poporul german unit din Confederația Germană, împărțit în diferite regate, ducate și principate numai ca urmare a unor accidente istorice, ar putea să se mulțumească cu o formă federală care nu are nicio fundație și motive interne de a fi și l-a condamnat între timp la o relativă slăbiciune și neputință în rândul vecinilor din jur, puternici în centralizarea lor politică? Pe de altă parte, ar putea acest edificiu diplomatic pur artificial să conțină prima persoană ambițioasă care își simte puterea și știe să dea preferință esenței lucrurilor (chiar dacă neformate) față de o formă goală care are doar obligație condițională exterioară? Această federație oferea și mai puțină garanție a longevității, din cauza formei dualiste în care Prusia trebuia să se străduiască să excludă Austria, iar Austria să reducă Prusia la rândurile de state secundare sau terțiare, pentru a obține astfel o hegemonie incontestabilă Grecia antică se putea menține într-o formă federală atâta timp cât poziția geografică și slăbiciunea vecinilor săi o protejează de inamicii externi Dar chiar și aici, principalul motiv pentru slăbirea puterii sale politice și în cele din urmă distrugerea independenței ei a fost dualismul Spartei și Avin; în timp ce alcătuirea etnografică a Tertiei a necesitat la început o federație după tipul de echilibru al părților, iar după aceea o apropiere strânsă de Macedonia, o supunere voluntară și conștientă față de hegemonia ei Dimpotrivă, Elveția își păstrează foarte constant structura federală, deoarece natura țării este protejată de atacurile externe și este aprobată în independența sa de către generalul UNIUNEA ALL-SLAVIA neutralitate recunoscută; iar dispozitivul său, conform tipului de equal-vvviya, corespunde cu suficientă satisfacție distribuției efective a forțelor între cantoane O formă federală este potrivită pentru America, deoarece însăși poziția geografică îi asigură deja independența, iar naționalitatea încă nerecunoscută, aflată în perioada educației sale etnografice, face posibilă orice formă de stat pro-euariană, care nu are ce să se conformeze Dacă aplicăm aceste cerințe

slavilor, atunci ne vom convinge cu ușurință că elementele sale etnografice sunt tocmai de așa natură încât nicio formă de uniune politică, cu excepția uneia federative, nu le poate satisface Mai mult, apropierea unei Europe puternice și ostile o obligă să ia forma unei uniuni federale strânse și puterea comparativă a triburilor slave, precum și educația istorică și experiența politică dobândită ca urmare a acesteia de Rusia, atât de evident necesită un tip de federație hegemonică încât să poată exista îndoieli în această privință doar în capul celor depopulați, smuls din orice pământ real, nobilii poloneze Astfel, toate condițiile interne și externe sunt combinate pentru a oferi stabilitate și longevitate tocmai formei federale a lumii slave Dar să fie, cu toate acestea, uniunea politică a slavilor să fie de scurtă durată, să se limiteze vechimea ei la aceeași perioadă relativ scurtă care a căzut în sarcina târzii Unirii Germane Acest lucru este permis fără nici un rău special adus slavilor, dacă în acest timp originalitatea și independența sa vor avea timp să obțină recunoaștere de la dușmanii săi actuali, dacă ostilitatea Europei față de slavii independenți și originari încetează, fie că va fi conștient necesitate, se împacă cu faptul odată realizat, sau în funcție de conștiința slăbiciunii sale de a-l răsturna Slavii să accepte apoi o formă mai extinsă de legături politice între membrii lor, să se transforme dintr-o uniune federativă strânsă într-un sistem politic de state de un singur tip cultural Scopul său principal (care nu este politic, ci cultural) va fi deja atins: un efort comun comun pentru atingerea independenței- * RUSIA ȘI EUROPA punțile și originalitățile, precum și conviețuirea prelungită, ca să spunem așa, sub același acoperiș politic, vor revărsa în toate straturile societății diferitelor popoare slave sentimentul și conștiința rudeniei tribale care le unește Pe de altă parte, o luptă lungă, reînnoită în mod repetat, cu Europa, fără de care soarta slavilor nu poate fi realizată, va semăna o înstrăinare salutară de ceea ce vine de la dușmani și cu atât mai mult te va face să-ți apreciezi și să-ți iubești nativul, primordial slavă Dacă o asemenea atitudine față de ceea ce este străin Europei și propriului slav și chiar a trecut de măsura cuvenită a dreptății, s-a transformat în exclusivitate și fanatism patriotic; apoi, pentru o vreme, și asta ar fi extrem de benefic și curativ, după o denaturare atât de lungă a relațiilor normale în sens invers Deci, pentru a îndrepta un copac care a fost îndoit de vânt de mult timp într-o direcție, este necesar să-l îndoiți cu forță în cealaltă Așadar, lupta slavilor cu Europa - această ultimă fază, din ce în ce mai apropiată, din ce în ce mai matură a Chestiunii Răsăritene - are, credem noi, la fel de importantă ca și triumful slavilor și afirmarea independenței și originalității sale *) Apoi, rodul necesar al unificării politice a slavilor ar fi o limbă comună, care nu poate fi alta decât rusa; ar fi avut timp să dobândească dominația cuvenită pentru ca între toți membrii familiei slave să poată avea loc un schimb fructuos de gânduri și o influență culturală reciprocă Astfel s-ar realiza o unitate esențială; iar odată cu realizarea conţinutului interior, forma ar pierde multă importanţă şi semnificaţie - dacă numai, repet, împrejurările ar fi fost de aşa natură încât această formă ar înceta să mai fie gard şi apărare necesară a esenţei *) Și această fază a început deja cu ultimul război turcesc Dar Rusia, ducând rău de la început războiul, după o epuizare semnificativă a forțelor sale financiare și militare, după multe greșeli comise, nu a îndrăznit la această luptă și a acceptat rușinoasa pace de la Berlin, a cărei influență dăunătoare continuă și astăzi Dar prin consecințele sale va duce inevitabil la această luptă UNIUNEA ALL-

SLAVIA Mulți prieteni adevărați și sinceri ai slavilor văd chiar și acum principalul lucru în această esență, astfel încât aspirațiile și dorințele lor tind doar să atingă unitatea spirituală, construind limba rusă într-o limbă comună de știință, artă și relații internaționale între toate popoarele slave Vorbind fără nicio atenție, împărtășim în totalitate modul lor de a gândi, dar credem doar că o astfel de viziune asupra subiectului este complet impracticabilă: tocmai pentru că unitatea spirituală este principala, esențială, cea mai înaltă, în timp ce unificarea politică este comparativ mai scăzută Acest inferior trebuie mai întâi atins pentru ca cel mai înalt să poată fi realizat; trebuie sa incepi de la cel mai jos, pentru ca este fundatia Mi se pare că ridicarea limbii ruse într-o limbă slavă comună, până când triburile slave sunt eliberate politic (până când formează părți ale unor organisme politice străine și sunt forțate de ele însele să hrănească, să întărească și să susțină aceste corpuri), pe pe de o parte, este o chestiune la fel de puțin fezabilă ca și binecunoscutul mod de a prinde păsări prin stropirea cu sare pe coadă; pe de altă parte, este de puțin folos, chiar dacă ar fi fezabil Galiția, unde (după însăși compoziția tribală a locuitorilor săi) limba rusă este limba poporului, poate servi drept dovadă a acestui din urmă și ce, ne putem mulțumi cu o asemenea unitate? În ciuda unității limbii, există o unitate reală între Rusia și Galiția? Și nu este acest limbaj în sine în pericol constant: fie din diversele distorsiuni introduse sau susținute de guvern în ea, fie din convertirea ei în limba unor paria, care este îndepărtată din știință, din literatură, din toate manifestările superioare ale omului? gând? Câțiva ani de luptă comună, în sensul literal simplu al cuvântului, o luptă dusă pentru aceeași cauză sfântă, câțiva ani de conviețuire politică vor face mai mult pentru unitatea spirituală a slavilor, pentru ridicarea limbii ruse într-un mijloc comun slav de schimb de sentimente și gânduri, decât secole de eforturi cele mai obositoare și neobosite prin întâlniri private, predici orale și tipărite Cu dezbinarea politică, conștiința necesității unui limbaj comun nu poate fi decât pur ideală, de care doar câțiva oameni selecționați pot fi capabili RUSIA ȘI EUROPA Slavii, iar dintre ei doar cei care, fie din cauza uşurinţei rare a privirii, din cauza sentimentului naţional profund care arde în ei, fie din cauza unor împrejurări deosebit de favorabile de dezvoltare, nu cedează influenţei europene care corodează pe slavi Dimpotrivă, unificarea politică va transforma răspândirea limbii ruse în slavi într-o nevoie urgentă, de zi cu zi, nu numai pentru personalitățile înalt educate și dezvoltate, nu numai pentru oamenii de știință sau scriitori, ci pentru fiecare persoană practică angajată într-o persoană Cele mai simple măsuri adoptate pentru predarea limbii ruse în școli, Poate, în câțiva ani, să-i aducă că răspândirea ei, că dominația ei, pe care a primit-o limba germană în rândul celor austriece, cea turcă între cele turcești , și pe care, fără îndoială, limba maghiară o va primi în curând printre slavii maghiari Cât de mare este semnificația asocierii politice pentru răspândirea limbii în rândul străinilor, chiar ostilă limbii tribului dominant, se vede în exemplul polonezilor din provinciile noastre occidentale și al germanilor baltici În ciuda insuficienței și chiar a erorii, care au fost acceptate de guvernul rus pentru instruirea limbii ruse între cele mai înalte moșii ale Rossiei de Vest și provinciei Baltiysk, și nu se uită la opoziția sistematică a lui Polyakov și Namtsev de a accepta limba rusă limbă și administrație, este încă aranjată de majoritatea lor și, în orice caz, distribuită între ei într-o măsură incomparabil mai mare decât între cele mai prietenoase

triburi slave din Austria și Turcia situate față de noi Cât de repede ar trebui să se răspândească cunoașterea limbii ruse în țările slave după eliberarea și unirea lor politică cu Rusia, unde ostilitatea va fi înlocuită cu o dispoziție prietenoasă, care, fără îndoială, va crește semnificativ atunci când slavilor li se va da o mână de ajutor fraternă pentru a câștiga libertatea lor și să ne afirmăm măreția, gloria și prosperitatea comună! O altă considerație: zeloții și prietenii slavilor, care, pentru a întări comunicarea slavă, ar dori să se limiteze la un mod de acțiune pur moral (care mod de gândire a fost prezentat cu destule exemple la celebrul congres slav de la Moscova și Sankt Petersburg), își afirmă opinia că ideile slave au pătruns încă puțin UNIUNEA ALL-SLAVIA în societatea noastră și în societatea slavă occidentală În opinia lor, comunicarea științifică, literară, ca să spunem așa, unirea sufletelor și inimilor slave se află într-o sferă superioară, suprapolitică, și acesta este singurul lucru spre care trebuie să se străduiască Știu că mulți dintre cei care s-au exprimat în acest spirit, oral și în scris, și-au pus frâu gândului și cuvântului pentru considerente exterioare, de dragul diferitelor feluri de cuviință; dar unii cred sincer că da O astfel de comuniune eterică și unitate de suflete și inimi poate exista de fapt într-o sferă a relațiilor umane, dar numai într-una singură - în ceea ce este mai presus de tot ce este pământesc: în sfera religiei Dar interesul poporului, oricât de înalt ar fi el, deși vine imediat după interesul religioșilor, este totuși un interes cu totul și cu totul pământesc și trebuie, de asemenea, atins printr-un mod mai pozitiv, pământesc și material natură Slavii, spun ei, nu sunt încă pregătiți pentru unificarea politică; disputele tribale îl împart; ideile lui despre Rusia sunt cele mai vagi și poate chiar neîncrezătoare în atitudinea ei Dar nu se va pregăti niciodată, nu va părăsi niciodată disputele și rivalitățile sale personale, nu va înțelege și nu va recunoaște niciodată Rusia, într-un cuvânt, nu se va maturiza niciodată decât dacă este propulsată de forța evenimentelor din atmosfera sa meschină în lume -arenă istorică printr-un mare imbold istoric A crede că rolul pedagogic al istoriei, pentru slavii occidentali, ca și pentru noi înșine, poate fi înlocuit cu propaganda verbală sau scrisă înseamnă a nu înțelege adevărata măsură a forțelor proprii și a forțelor adversarilor lor, a accepta lupta (care ar trebui să ne hotărască soarta) pe cel mai dezavantajos teatru de acţiune pentru noi Nu trebuie înșelat: în domeniul influențării opiniei publice, în lupta cu cuvintele, intrigile, ispitele, Europa este incomparabil mai puternică și mai activă decât noi, din motive foarte simple și de înțeles Toate domeniile de activitate din Europa sunt pline de forțe intelectuale; pentru a exista, trebuie să emigreze, să exploateze țări încă virgine precum Orientul Numai în Constantinopol există o întreagă colonie vastă de negustori și industriași europeni și toți sunt propagandiști voluntari și involuntari ai ideii europene, chiar dacă nu sunt deloc conștienți de ea Noi, între timp, avem un dezavantaj RUSIA ȘI EUROPA în aceste forțe, indiferent în ce domeniu ne întoarcem Nu putem cruța nimic din ei pentru a predica ideea rusă Acest lucru nu este suficient Europa are doi complici pentru a-și îndeplini scopurile și planurile în Orient, două categorii de muncă misionară organizată: clerul catolic (în principal iezuiții) și emigrația revoluționară (în special poloneza) Ce să le opunem? Fiecare agent guvernamental străin este în același timp un propagandist al influenței europene, indiferent de ce fel de gândire deține, indiferent de partid din care aparține; căci oricât de profund ar fi împărțiți între ei, această împărțire nu

echivalează cu o respingere a ideii europene Clericalul, ultramontanul, poate în acest sens să dea cu îndrăzneală o mână celui mai roșu democrat și socialist Este cu noi? Consulul nostru, sau, în general, un agent guvernamental (conform organizației noastre chiar oficiale) este doar un oficial oficial, care în niciun caz nu poate fi un lucrător în propaganda rusă, pentru simplul fapt că acest lucru ar da naștere la nesfârșite zvonuri și calomnii, iar acum ar atrage atenția atât guvernului turc, cât și guvernului austriac Este necesar să spunem că literatura în sine, germană, franceză, engleză, are o influență incomparabil mai mare asupra slavilor decât rusa, deja prin distribuția mai mare a limbilor europene între ei, dintre care germana este limba oficială pentru majoritatea? a slavilor Așadar, o luptă deschisă care va trezi, atât din partea noastră, cât și din partea slavă, puternica simpatie a unității de credință și a unității aceluiași trib, ascunzându-se în adâncul spiritului maselor de oameni înșiși, simpatia, în comparație cu care toate acele căi, prin care intrigile și ispitele Europei se revarsă în slavă către popoare - nu contează ce pâraie bâjbâind încet în fața mării agitate - vor îndrepta rapid toate beneficiile de partea noastră Trebuie doar să știi cum să le folosești, iar nevoia te va învăța acest lucru Lupta cu Occidentul este singurul mijloc salvator, atât pentru vindecarea afecțiunilor noastre culturale rusești, cât și pentru dezvoltarea simpatiilor slave comune, pentru absorbția micilor lupte între diferite triburi și direcții slave Problema orientală, care s-a maturizat deja, face această luptă UNIUNEA ALL-SLAVIA împotriva voinței oricui, inevitabil într-un viitor mai mult sau mai puțin apropiat Șansele de succes în această luptă trebuie să facă obiectul următorului capitol; dar mai întâi considerăm că este necesar să facem o rezervare O evaluare pozitivă a acelor forțe pe care Rusia le poate deține la un moment dat și compararea acestora cu forțele probabililor noștri inamici nu poate fi printre considerentele noastre; căci în această chestiune, așa cum este de la sine înțeles, suntem complet incompetenți și aproape nimeni nu se poate considera competent atunci când este vorba de lupta mondială care urmează, deși, după toate probabilitățile, și în aproape, dar toate - încă într-un viitor nedeterminat Afacerea noastră poate să nu constă în numărarea armatelor și marinelor ruse, evaluarea structurii lor, a armelor și altele asemenea, ci doar în examinarea elementelor de forță ascunse în Rusia, așa cum s-au exprimat în fenomenele istoriei ei și în analiza modul de acțiune la care trebuie să adere pentru a-ți asigura propriul succes probabil CAPITOLUL ȘAISISE LUPTA - "Oricine este pop-acel tată " (proverb rusesc) Un singur beneficiu a venit din aceasta (din războiul din) - că aproape toate alianțele Rusiei cu alte țări au fost rupte de acest război Majestatea Voastră Imperială a fost de mult de acord cu mine că Rusia nu ar trebui să aibă alte legături cu alte puteri decât comerțul Circumstanțele care se schimbă atât de des pot da naștere la noi relații și noi conexiuni, dar toate acestea pot fi întâmplătoare, temporare Contele V O Rastopchin Sfântul adevăr! împăratul Paul Mai devreme sau mai târziu, vrem sau nu, dar lupta cu Europa (sau cel puțin cu o parte semnificativă a ei) este inevitabilă din cauza Chestiunii Răsăritene, adică din cauza libertății și nedependenței slavilor, din cauza posesiunii Țaregrad, din cauza a tot ceea ce, în opinia Europei, face obiectul ambiției ilegale a Rusiei și, în opinia fiecărui rus demn de acest nume, există o cerință necesară pentru vocația ei istorică de partea noastră , precum și pe partea europeană, ceasul groaznic al declanșării luptei; dar nu poate fi eliminat altfel decât dacă oricare Europa simte toată dreptatea revendicărilor slave și cedează de

bunăvoie acestora, cărora, ca în toate LUPTA se pare că există foarte puține speranțe; sau dacă Rusia, așa cum spun dușmanii ei, se dovedește cu adevărat a fi "Colos bolnav, slăbit", ♦) slăbit moral, încetând să asculte nu numai vocea poporului, ci și cele mai puternice impulsuri ale instinctului de autoconservare, gata să renunțe la toate tradițiile istoriei sale, să renunță la însuși sensul existenței sale Dar nici asta nu este suficient Chiar dacă Rusia ar fi atins un asemenea grad de umilire, ar fi fost prea de necrezut ca să fie crezut: ar fi văzut în ea o prefăcătură și o șmecherie și totuși nu ne-ar fi lăsat în pace Însuși procesul acestei lupte inevitabile, și nu numai rezultatele ei dorite, așa cum am spus deja de mai multe ori, îl considerăm mântuitor și benefic, căci numai această luptă poate să ne trezească gândirea, să ridice în toate păturile societății noastre spiritul național, cufundat în imitație, în închinarea unui străin, infectat cu acea boală extrem de periculoasă, pe care am numit-o europeanism Vom fi acuzați, poate, că predicăm vrăjmășia, că lăudăm războiul O astfel de acuzație ar fi nedreaptă: noi nu predicăm război - pentru simplul fapt că o asemenea predică ar fi prea ridicolă din buzele noastre slabe; doar afirmăm, și nu doar afirmăm, ci și dovedim că lupta este inevitabilă și credem că, deși războiul este un rău foarte mare, dar nu cel mai și mai mare, că există ceva mult mai rău decât războiul, pentru care războiul poate servesc drept leac, căci "omul nu va trăi numai cu pâine" Considerând că lupta cu Europa este inevitabilă într-un viitor mai mult sau mai puțin apropiat, considerăm că nu este de prisos să aruncăm o privire asupra garanțiilor pe care le avem pentru reușita în această luptă, care sunt șansele de succes, care sunt mijloacele pe care ne putem baza , care trebuie să fie cursul nostru de acțiune pentru a ne asigura posibilitatea de succes Evident, pentru aceasta trebuie să luăm în considerare și să evaluăm atât forțele noastre morale și materiale interne, cât și calea pe care trebuie să o urmăm în relațiile noastre cu Europa Dar, înainte de a trece la această specială *) Vai! începe să apară A muri: prvmѣch RUSIA II EUROPA Cu privire la subiectul acestui capitol, ne vom opri asupra unei considerații istorice generale, care vorbește cu voce tare în favoarea noastră, promițându-ne succes, deoarece acest succes, ca să spunem așa, se află în direcția generală a curentului istoric al evenimentelor Cuvântul "lege", atunci când este aplicat diferitelor ramuri ale cunoașterii umane, are o semnificație și demnitate foarte diferite În câteva științe exacte, este o regulă care exprimă o relație foarte simplă, pe care o urmează în mod necesar o întreagă categorie vastă de fenomene și, în plus, o regulă care nu este doar de înțeles de minte, ci decurge neapărat din cerințele ei Vorba lui Goethe se aplică acestor legi: "Was der Geist verspricht, das liait die Natur(r) Aceasta este, de exemplu, celebra lege a gravitației universale Alte legi sunt propoziții ipotetice, de a căror necesitate intrinsecă nu suntem conștienți, poate pentru că mintea noastră este prea slabă pentru a înțelege această necesitate Dar aceste propoziții, fiind, totuși, odată acceptate, explică în mod satisfăcător o serie întreagă de fenomene Aceasta este, de exemplu, legea chimică a atomismului, legea optică a mișcării ondulatorii a eterului Ambele categorii de legi nu numai că constituie norma la care se conformează fenomenele, ci și le explică În științele cu subiect mai complex, ca și toate științele omului și ale societății, prin denumirea de legi se înțelege pur și simplu repetarea frecventă a fenomenelor pentru care nu ne putem gândi nici măcar la o explicație ipotetică Astfel, de exemplu, statisticile ne arată că numărul de băieți născuți este în raport constant cu numărul de fete născute În această categorie se încadrează

și legile care au fost observate în morfologia organismelor Deci, de exemplu, încă de pe vremea lui Aristotel s-a spus că animalele cu copite despicate nu au dinți frontali superiori, au stomacul care regurgitează guma de mestecat și, cu puține excepții, coarne pe frunte Dar de ce este așa? unde este cauza interioară a acestor fenomene? unde există măcar o explicație ipotetică pentru ele? În acest ultim sens, mai restrâns și mai limitat, putem, în consecință, numi astfel de fenomene istorice drept legi, care se repetă invariabil încă de la începutul istoriei, în circumstanțe locale și temporale foarte diferite LUPTA stvah, indicând prin aceasta un plan necunoscut inerent mișcării istorice Dorim acum să ne îndreptăm atenția asupra uneia dintre aceste repetiții istorice (sau, poate, legi istorice) Această lege, care poate fi numită legea conservării rezervei forțelor istorice, se manifestă astfel: la începutul istoriei unui popor, chiar în perioada etnografică a dezvoltării sale, sau la scurt timp după părăsirea acestuia, el de obicei se întâmplă ca o parte a acesteia, aflându-se în condiţii geografice deosebit de favorabile şi în relaţii strânse directe cu popoarele vecine care au ajuns la un grad de cultură mai înalt, să fie în condiţii favorabile precocităţii, cu laturile sale benefice şi dezavantajoase În această parte a tribului se dezvoltă o inițiere nativă sau împrumutată, sau cel puțin începuturile acesteia; începe viața religioasă, politică, culturală și uneori atinge cel mai înalt grad de perfecțiune Însă fundația pe care se construiește această dezvoltare este fragilă, deoarece rădăcinile ei nu se răspândesc în întregul corp etnografic, ceea ce singur le-ar putea da forță și stabilitate și, prin urmare, furtunile externe amenință adesea moartea acestei primule Între timp, restul tribului, sub acoperirea protectoare a naturii puternice (păduri, stepe, lanțuri muntoase), continuă să-și ducă viața liniștită, în cea mai mare parte încă tribală, etnografică, nerisipind, dar acumulând elemente de forță viitoare Situată la granițele zonei de distribuție a tribului său, această parte de rezervă a acestuia își revarsă adesea sângele, viața, spiritul în triburile străine străine, în vecinătate și chiar intercalate cu care trăiește, puțin câte puțin puțin le aseamănă cu ea însăși și, astfel, constituie o vastă rezervă de forță, parcă o rezervă politică și culturală, care la vremea potrivită va veni în salvarea avanposturilor sale, când sursa lor interioară de viață începe să se usuce, sau furtunile exterioare le sparg Acest lucru face posibil ca viața tribală comună să pătrundă mai adânc, să se răspândească mai larg și să înflorească la o scară mai largă, dacă nu în toate, atunci cel puțin în unele privințe Această lege are și un alt sens, mai general, referitor la reînnoirea claselor superioare, ca să spunem așa, culturale, sociale prin forțe proaspete care decurg din cele inferioare RUSIA și EUROPA liniștite, ca să spunem așa, clase sociale etnografice Într-o asemenea formă socială, acest fenomen a atras adesea atenția cercetătorilor și chiar constituie un fel de axiomă etnografică Dar, din câte știu, aproape că nu s-a acordat nicio atenție laturii sale pur istorice Primul exemplu clar al acestui fenomen, care avea să se repete de atâtea ori în viitor, este oferit de istoria antică a Asiei de Vest Regatul indian, întemeiat de un popor aparținând tipului cultural iranian, a atins un anumit grad de civilizație sub influența educației babiloniene, iar odată cu aceasta și-a pierdut, împreună, caracterul național și, prin urmare, a avut rapid tendința de declin și decădere, în care acest străvechi Cultura semitică era deja localizată Tribul perșilor, războinic și semi-sălbatic, păstrând încă tipul iranian, după ce a cucerit Media, a suflat forță nouă triburilor iraniene și le-a unit într-o monarhie

uriașă, constituind perioada de înflorire a tipului cultural și istoric iranian, scurta durata căreia depindea din nou de corodarea babilonismului, cu atât mai mult cu cât centrele culturii babiloniene au fost incluse în stat Al doilea exemplu este oferit de istoria Greciei Viața greacă s-a dezvoltat până la culoarea ei strălucitoare în zonele favorabile cultural din Peloponez și Hellas, sub influența incitantă a Egiptului și a Feniciei, cu care a putut sta în relații destul de strânse prin mijlocirea a numeroase insule aruncate ca un pod Luptele interne și o lipsă generală de simț politic sănătos au degradat rapid averile Greciei, pregătindu-o să fie prada primului corp politic puternic pe care l-a întâlnit pe drum Dar printre sălbatice țara muntoasă trăia, întărind interior, deocamdată în afara sferei istorice politice și culturale, rămășița tribului grecesc amestecat cu elemente străine, pe care le-a elenizat Din Macedonia, ancora mântuirii a fost dată Greciei de Filip După ce s-a contopit cu Macedonia înrudită, supunându-se în mod voluntar și conștient hegemonia ei, Grecia ar putea, după toate probabilitățile, să continue să trăiască o viață originală fără teama Romei însăși Parții, de asemenea, un trib iranian care trăia la granițele Ski- LUPTA Acestea și amestecate cu elemente scitice și fiind în afara limitelor vieții istorice în timpul strălucitor al monarhiei persane, eliberează în mod similar partea de est a cuceririlor lui Alexandru de sub influența greco-macedoneană, o protejează de romani și astfel permite o nouă renaștere a culturii iraniene în timpul sasanizilor Trecând la așa-zisele vremuri noi, îi vedem pe goții spanioli alungați în munți, punând bazele eliberării patriei lor de sub puterea maurilor și pregătindu-se "influențând splendoarea și măreția noii Spanie Pe câmpiile Rusiei se dezvoltă primele semințe de cetățenie și educație în Nipru și la poalele Carpaților, sub influența Bizanțului Luptele interne, pogromul tătarilor, invazia Lituaniei, guvernul polonez distrug aceste începuturi ale vieții rusești Dar în nord-est, într-o țară îndepărtată de pădure, colonizarea rusă, în afară de viața istorică activă, formează o puternică rezervă de forță rusă, rusizează triburile finlandeze și, după ce s-a întărit, este restauratorul unității Rusiei, adunătorul Pământ rusesc, sub steagul Moscovei și urmașii operei ei: Petru și Catherine Centrul, parțial sudul și nord-estul Italiei, în zonele de coastă și pe câmpiile Lombardiei, trăiește o viață politică și culturală variată, luxoasă, este supraviețuit și devine prada străinilor Dar la poalele Alpilor, în piemontul sălbatic, care nu a luat parte la viața istorică semnificativă a Italiei, puterea morală și energia se păstrează în rândul populației, amestecate cu triburi de origine nu pur italiană, iar în zilele noastre Piemont este revivalistul și conectorul Italiei Același rol, în timpul unei părți a Evului Mediu și Nou, l-a jucat și Brandenburg, sau Branibor, în raport cu nord-estul Germaniei, pe care a unit-o sub numele de Regatul Prusiei Această îndepărtată Ucraina germană, Marche, a răspândit germanizarea printre triburile slave de nord-vest, interferând puțin cu viața medievală care era în plină desfășurare de-a lungul Rinului, Weser, Dunărea superioară și Elba Dar când toată puterea politică s-a secat în aceste țări, s-a pus bazele din Brandenburg pentru renașterea puterii germane în monarhia prusacă RUSIA ȘI EUROPA În zilele noastre, ceea ce a fost Brandenburg pentru Regatul Prusiei, Regatul Prusiei a devenit pentru Germania în general Și astfel, regiunea antică a perșilor, Macedonia, țara parților, Austria, Suzdal și Moscova, Piemontul, Brandenburg, Prusia, sunt țări care și-au păstrat încă energia etnografică tribală într-o perioadă în care regiunile locuite mai

devreme de ei s-au dezvoltat și au intrat într-un activ politic și politic câmpul cultural al fraților (Media, Grecia, monarhia persană, Spania, sud-vestul Rusiei, Italia, mijlocul și vestul Germaniei) și-au pierdut deja puterea politică și fie au căzut sub puterea străinilor, fie au ajuns a scos o existență neputincioasă - ei erau restauratorii, reluatorii vieții istorice a aceștia care începuseră să trăiască frați mai devreme Ei erau, ca să spunem așa, paznicii rezervei de forță a tribului lor Analogia ne spune că exact aceeași relație există între slavii occidentali, înconjurați de popoarele germano-romane, surprinși, vrând-nevrând, de ciclul vieții lor, pierzându-și identitatea politică și independența în acesta, și Rusia, care constituie un uriașă rezervă de forțe slave Vocea întregii istorii ne mărturisește că această rezervă nu se va risipi - că și ea este destinată să reînvie, să restaureze și să reînnoiască viața slavă pe o scară mai mare, ca în toate cazurile anterioare Acest lucru este cerut de legea economiei istorice, care este la fel de rezonabilă ca legea economiei naturii, care nu creează nimic în zadar, extragând toate consecințele din premisele sale Este imposibil să lupți împotriva curentului istoric al evenimentelor, cât de contrar este! iar în aceste considerații generale tragem, printre altele, încrederea că cauza rusă și slavă, sfântă, cu adevărat istorică mondială și atot-umană, nu va pieri Să trecem acum de la aceste considerații generale la altele mai particulare și mai speciale În continuarea acestei cărți, continuăm constant ideea că Europa nu este doar ceva străin, ci chiar ostil, că interesele ei nu numai că nu pot fi interesele noastre, dar în cele mai multe cazuri le sunt direct opuse Din aceasta, însă, nu rezultă încă că am putea sau ar trebui să întrerupem toate relațiile cu Europa, să ne protejăm de ea și LUPTA perete thailandez; acest lucru nu este doar imposibil, ci chiar și dăunător dacă ar fi posibil Tot felul de relații dintre noi și ea trebuie să fie inevitabil intime; pur și simplu nu trebuie să fie intime, rude, sincere Din punct de vedere politic, nu poate exista altă regulă decât ochi pentru ochi, dinte pentru dinte - măsurarea prin aceeași măsură care este folosită pentru a ne măsura Dar, dacă este imposibil și dăunător să te elimini din treburile europene, atunci este foarte posibil, util și chiar necesar să privim aceste afaceri mereu și constant din punctul nostru de vedere special, rusesc, aplicându-le, ca singur criteriu pentru evaluare: ce relație poate cutare sau cutare alt eveniment, direcția minții, cutare sau cutare activitate a personalităților influente - cu scopurile noastre speciale, ruso-slave, ce obstacol le pot oferi sau asistență? Față de persoane și evenimente indiferente în acest sens, trebuie să rămânem cu totul indiferenți, ca și cum ar fi trăit și s-ar fi petrecut pe Lună; acelea care ne pot aduce mai aproape de scopul nostru, trebuie să le promovăm în orice fel; - și să rezistăm în orice mod posibil celor care pot servi drept obstacol în calea acestuia, fără a acorda cea mai mică atenție semnificației lor irelevante; - la consecințele lor fie pentru Europa însăși, pentru umanitate, pentru libertate, pentru civilizație Trebuie să avem o înțelegere proprie, specială a tuturor acestor subiecte și o convingere fermă că doar acționând în felul nostru propriu le putem promova, în măsura în care depinde de noi; - că scopul nostru este sfânt și înalt - că numai atât ceea ce duce la ea stă în îndatoririle noastre - că numai slujindu-l, și nu în alt fel, putem contribui la tot ce este înalt, indiferent de numele pe care l-ar purta: umanitate, libertate, civilizație și așa mai departe Ori așa, ori deloc În epigrafele alese pentru a marca unul dintre gândurile esențiale ale acestui capitol, se află toată înțelepciunea noastră politică:

reconcilierea așa-zisei politici a principiilor cu politica a contingențelor (Gelegenheitspolitik) Fără ură și fără iubire (căci în această lume străină nimic nu poate și nu trebuie să ne trezească nici simpatiile, nici antipatiile), indiferent și față de roșu și alb, față de demagogie și despotism, de RUSIA ȘI EUROPA legitimismului și revoluției, germanilor, francezilor, englezilor, italienilor, lui Napoleon, Bismarck, Gladstone, Garibaldi - trebuie să fim un adevărat prieten și aliat pentru cel care este dispus și capabil să contribuie la cel nostru și obiectiv neschimbat Dacă, cu prețul alianței și prieteniei noastre, facem un pas înainte spre eliberarea și unificarea slavilor, ne apropiem de Tsaregrad, chiar contează pentru noi dacă Egiptul va fi cumpărat cu acest preț de Franța, sau Anglia , granița Rinului de către francezi, sau Vosgii de către germani, Belgia - Napoleon, sau Olanda-Bismarck? Aderând cu o rigoare și o consecvență fără compromis la o astfel de viziune și un astfel de mod de acțiune, nu este nimic de îngrijorat cu privire la combinațiile favorabile ale constelațiilor politice Fii un obiectiv clar conștient, pe deplin asimilat, iubit cu ardoare și o înțelegere clară a problemei, problema nu va deveni fericită Vedeți cum a servit-o pe Catherine, până când și ea a fost purtată, pe de o parte, de setea de laude europene ca gardian al intereselor comerțului neutru și, pe de altă parte, de indignarea față de frenezia Revoluției Franceze și poate chiar o teamă falsă, zadarnică de ea Și după ce a cântat câte constelații favorabile s-au ridicat pe orizontul politic al Europei, ce horoscoape strălucite puteau fi prezise și realizate din ele: coaliții europene împotriva Franței, prietenie cu Napoleon în , triumf asupra lui în ! și ! Un curs de acțiune decisiv în ! Câte cazuri în trecutul recent, dacă nu ar fi ochelari cu ochelari polarizați în unghi european de înclinare, dacă nu ar fi simpatie pentru emigranți, nu pentru legitimism, nu pentru liberalism, nu pentru filantropie, nu pentru germanofilism în special, nu pentru pentru că simpatia dezinteresată pentru tot ceea ce este înaintea noastră nu se aplică! Un asemenea altruism poate fi, desigur, lăudat în depeșe și circulare diplomatice, decurgând din el cel puțin acest beneficiu extrem de moderat; dar în evaluarea istorică a evenimentelor, cu greu poate merita vreo laudă; căci acest altruism este în esență sacrificiul intereselor reale sacre care ni s-au încredințat - deșertăciunii frivole sau fricii fantastice Multe cazuri pierdute, mult timp pierdut; dar, dacă ar exista doar hotărâre fermă, clarifică planul conștient, profund LUPTA o convingere laterală în măreția, sfințenia vocației noastre istorice, în nevoia inevitabilă de a o împlini, sau de a păli rușinos în plan secund, de a părăsi rușinos câmpul istoric, iar șansele nu vor întârzia să se prezinte din nou Principalul obstacol care a împiedicat-o de a sechestra aceste cazuri din mers și de a le folosi a fost în gândul la utilitatea și necesitatea pentru noi (precum și pentru Europa) a sistemului de echilibru politic, a căruia am devenit gardieni cavaleresc dezinteresați - în gândul, care , la rândul său, a izvorât dintr-o dorință în zadar umilitoare de a se freca de membrii străvechii și glorioasei familii europene și dintr-o jalnică autoînșelare, de parcă am fi acceptați în ea Zadarnic și umilitor, spun eu, pentru că, atât în viața politică, cât și în cea privată, nu există nimic mai umilitor decât vanitatea - nu există o opoziție mai puternică decât între mândria adevărată, nobilă, care se mulțumește cu evaluarea conștiinței sale și a convingerii sale , iar între deșertăciunea îngrățitoare în mod natural, încântătoare Am văzut recent că sistemul de echilibru politic este ordinea normală, naturală a relațiilor politice interne

dintre statele europene, acea ordine stabilă a lucrurilor către care ele s-au străduit aproape de la începuturile lor și care (atât activitatea conștientă, cât și cea inconștientă a factorii vieții europene) au devenit din ce în ce mai puternice odată cu trecerea timpului, căpătând o bază din ce în ce mai largă, în timp ce accidentele care o încălcau erau din ce în ce mai eliminate, sau cel puțin slăbite Dacă Rusia nu aparține Europei, nici prin consanguinitate, nici prin adopție, dacă obiectivele principale ale Europei și Rusiei (sau mai degrabă ale slavilor, cărora îi servește ca reprezentant) sunt opuse unul altuia, ele se neagă reciproc deja prin o opoziție istorică fundamentală, care se află profund în planul de bază al unei întregi perioade lungi de istorie mondială (cum am încercat să arătăm în capitolul XII); este de la sine înțeles că Rusia este interesată nu să păstreze, nu să restabilească acest echilibru, ci de cu totul altceva Europa nu ne este întâmplător, ci în esență ostilă; prin urmare, numai atunci când este în dușmănie cu sine însuși, poate fi în siguranță pentru noi Această poziție este evidentă * RUSIA ȘI EUROPA este confirmată atât de considerentele cele mai evidente, cât şi de evidenţa evenimentelor De fapt, fiecare stat european își găsește fortăreața și protecția într-un sistem de echilibru Prusia învinge rapid, în mod neașteptat pentru ea însăși, Austria: influența Franței oprește Prusia, o obligă să se mulțumească cu beneficii moderate și, prin urmare, salvează Austria, sau cel puțin îi face un mare serviciu Austria să rămână învingătoare, să întoarcă Silezia, cândva smulsă de Prusia, așa cum și-au dorit și sperat; fosta rivalitate dintre Franța și Habsburgi nu va întârzia să apară, iar Prusia va fi protejată de pierderi inutile sau (în cel mai rău caz) ar primi în această rivalitate reînnoită un punct de sprijin pentru întoarcerea a ceea ce a fost pierdut Să se întărească prin măsură Prusia, transformându-se într-o Germanie unită și întreagă, luând în stăpânire Rinul (considerat de germani a fi fluviul național german, de la izvor până la vărsare) prin întoarcerea în Germania a Alsaciei, Lorenei și Franche-Comte , prin subordonarea Olandei: - nu ai găsit oare Franța ar ajuta chiar și de la inamicul ei primordial, Anglia, alarmată de teama apariției unei puternice puteri navale a Germaniei? Anglia ar fi fost și mai alarmată de victoriile și cuceririle Franței, de anexarea Belgiei la ea, de stăpânirea întregului mal stâng al Rinului La fel de sigur, în cazul unor viziuni prea ambițioase ale Franței asupra Italiei, aceasta din urmă și-ar fi găsit apărători și patroni în Prusia și Anglia, poate chiar chiar în Austria Toate acestea sunt prea evidente pentru a multiplica numărul de exemple și a mai insista asupra lor - Dar lăsați vecinii să ia armele împotriva Rusiei și, după ce a câștigat, ar începe să dispună de ea după bunul plac Suedezii să ia Finlanda și chiar Laponia la Marea Albă, prusacii - ca și cum ar fi regiunea baltică germană și o parte din provincia Kovno, pentru a menține comunicarea; să i se dea Poloniei restaurate cu vestul Galiției întreaga regiune de nord-vest; Austria, în conformitate cu teoria unei naționalități rutene speciale, este Volyn, Podolia și Kiev, iar principatele românești sunt Basarabia, Turcia, Crimeea și Transcaucazia, aceasta din urmă cel puțin la jumătate cu Persia Ar fi auzit Europa măcar o voce în favoarea Rusiei, în numele principiului LUPTA echilibru tulburat? Desigur, niciunul! Toată lumea ar fi constatat, dimpotrivă, că tocmai acesta este echilibrul stabilit în modul actual; chiar și cei care nu ar fi primit nimic în pradă (cum ar fi Franța și Anglia), s-ar fi găsit mângâiați și răsplătiți de restaurarea Poloniei, întărirea Suediei și Turciei, o mai mare libertate pentru influența lor, intrigile lor în

Orient Și astfel, în timp ce fiecare dintre statele europene, într-un caz sau altul, obține un anumit beneficiu din sistemul echilibrului, el nu exercită nicio influență utilă asupra Rusiei și nu poate exercita nici una Dimpotrivă, orice perturbare semnificativă a echilibrului va perturba invariabil securitatea statelor europene, va afecta influența acestora, libertatea lor de acțiune Întărirea Prusiei amenință Franța, Austria și, după ce a ajuns la un anumit grad, când stăpânește, de exemplu, întregul curs al Rinului până la gura sa, chiar și Anglia; întărirea Franței va face să se teamă Prusia, Anglia și chiar Italia; întărirea Austriei (dacă aceasta a fost posibilă) este contrară intereselor Prusiei, Italiei și, depășind o anumită măsură, chiar și intereselor Franței; întărirea Italiei nu este în concordanță cu beneficiile Austriei și Franței Toate aceste puteri au, așadar, un interes într-un fel sau altul în menținerea echilibrului, cu excepția infractorului însuși în fiecare caz dat Dimpotrivă, nicio consolidare a vreunui stat european nu este câtuși de puțin periculoasă pentru Rusia, nu dăunează în sine intereselor ei, dacă nu încalcă niciunul dintre beneficiile sale speciale Franța să dobândească malul stâng al Rinului și Belgia, să primească și ea o influență decisivă asupra afacerilor peninsulei Apenini Care este problema cu Rusia asta? Franța, însă, nu va deveni suficient de puternică și de puternică pentru a putea duce un război ofensiv de succes numai împotriva ei Lasă Prusia să crească la toate limitele posibile, adică să unească toată Germania (chiar și austriacul), să ia stăpânirea Olandei", va fi încă mult peste puterea ei să iasă împotriva Rusiei unul la unul Altfel ar fi dacă Prusia ar intra în stăpânire pe pământurile slavo-austriece; dar aceasta ar fi dăunătoare Rusiei nu printr-o încălcare a echilibrului politic, ci prin prejudiciul moral care i-ar fi cauzat prin subordonarea elementului slav față de german, de sub care el RUSIA ȘI EUROPA a început să izbucnească Așadar, un sistem de echilibru politic util pentru Europa este nu numai complet inutil pentru Rusia, ci și încălcarea lui prin predominanța oricui altcuiva! atât de dăunător pentru statele europene, pentru Rusia este complet inofensiv Dar nici asta nu este suficient; nu este foarte greu să fii convins că între Europa și Rusia și în aceasta, ca și în toate celelalte privințe, există un opus direct și complet Tocmai, echilibrul forțelor politice ale Europei este dăunător, chiar dezastruos pentru Rusia, încălcarea sa din orice parte este benefică și benefică De fapt, Franţa sau Prusia să obţină o predominanţă decisivă, singurele două state care pot conta pe aceasta în starea actuală de lucruri; Fie ca ei să-și realizeze cele mai ambițioase visuri Am văzut deja că întărirea puterii lor în sine este inofensivă pentru Rusia; dar cei care suferă de aceasta - ale căror beneficii, drepturi sau securitate vor fi încălcate - își vor îndrepta ochii spre Rusia, de la ea își vor aștepta mântuirea Fericitul câștigător, la rândul său, va căuta prietenia Rusiei, sau cel puțin neutralitatea ei, pentru a-și păstra poziția dominantă Ambele părți vor fi gata să câștige prietenia Rusiei prin tot felul de concesii, de mare anvergură Dar dacă totul este într-o stare normală, dacă Europa este în siguranță în interior, atunci forțele ei sunt în mod natural îndreptate către afaceri externe; ostilitatea ei firească față de Rusia, neîngrădită de fricile interne, se arată în tot spațiul, în mod constant în cuvânt și tipărit; și, odată cu apariția undeva a unei figuri energice, cuvintele se transformă în fapte În loc de prietenie, concurată între ei, oferită ei de infractorul echilibrului și victimele încălcării, Rusia întâmpină o ură și o dușmănie prietenească comună Cele mai convingătoare exemple ale ambelor le-am văzut în cursul acestui secol Franța, înflăcărată la

început de entuziasm revoluționar, apoi de dragoste de glorie, sub conducerea unui mare geniu militar, capătă o predominare evidentă, crescând cu fiecare nou război În ciuda nemulțumirii pe care a trezit-o achizițiile lui Catherine din Turcia și Polonia și, în cele din urmă, însăși distrugerea Poloniei, puterile occidentale caută favoruri LUPTA Rusia, îi caută ajutorul Pavel o dă Egoismul Austriei anulează succesele coaliției; dar este situația Rusiei mai proastă din asta? Primul Consul trimite prizonierii ruși fără răscumpărare și încheie o alianță cu Paul Dar foștii aliați nu sunt jigniți și prin toate mijloacele îl ademenesc pe Alexandru de partea lor După două războaie nereușite cu Napoleon, învingătorul, este necesar să se caute un onorariu al lui Rossiya, să-i ofere o regiune întreagă, să se ofere să separe Europa și (din punctul de vedere al cauțiunii bbblypago) să intre în posesia, cu prima ocazie , Finlanda, Basarabia, Moldova și Moldova Dar aceste creșteri nu trezesc nici invidie, nici indignare la alții Măcar ia-o, doar ajută Rusia ia partea celor jignit, învinge pe invincibil, nemulțumită de asta, vrea să-l răstoarne, să elibereze Europa Prusia, Suedia și, în cele din urmă, Austria răspund la apelul ei Rusia, în persoana lui Alexandru, conduce Europa, iar Napoleon nu caută decât o întâlnire personală cu el Toți s-au întrecut pentru a oferi Rusiei prietenia lor și ceea ce este mai esențial decât prietenia Atât învinsă, cât și învingătoare, Rusia păstrează o poziție cu adevărat dominantă de la începutul revoluției până la și, deși nu o folosește foarte priceput, dobândește totuși foloase enorme În , se stabilește un echilibru; Rusia face sacrificii materiale și morale enorme pentru a o proteja și, drept recompensă, se năvăleste o întreagă furtună de calomnii, ură, dușmănie Se pare că joacă un rol dominant, dar acest rol este inutil: epuizează Rusia doar în zadar Echilibrul este la apogeu: nici revoluțiile din iulie și nici cele din februarie nu-l pot zgudui; dar un om politic energic apare în Europa și devine în fruntea unei adevărate campanii troiene împotriva Rusiei Campania împotriva Rusiei în timpul echilibrului tulburat, sub conducerea unuia dintre cele mai mari genii militare, care a ținut în mâinile sale forțele și soarta Europei, se încheie cu înfrângerea completă a inamicilor Campania împotriva Rusiei în perioada de echilibru, condusă de cele mai notorii mediocrități, se încheie cu succesul lor deplin, nu RUSIA ȘI EUROPA în ciuda faptului că Rusia a devenit (material, cel puțin) de două ori mai puternică decât în Desigur, au fost multe cauze variate care au dus la acest rezultat ciudat, neașteptat; dar, fără îndoială, una dintre cele mai importante dintre ei a fost atât în preocuparea Rusiei de a rămâne fidelă tradițiilor echilibrului, cât și în starea opiniei publice europene, pretutindeni ostilă - tocmai timp de patruzeci de ani echilibrul a continuat Asociați cu familia europeană, cu siguranță nu am putut să ne pregătim și să luăm măsuri pentru a lupta cu întreaga Europă Printre dușmanii noștri sub Napoleon I, erau mulți prieteni secreti; sub Napoleon al III-lea, cei care erau considerați prieteni s-au dovedit a fi dușmani Așa s-a exprimat în practică influența echilibrului politic al Europei și încălcarea acestuia asupra soartei Rusiei Ea poate fi exprimată prin următoarea formulă: În fiecare încălcare a echilibrului, Europa este în mod firesc împărțită în două părți: în infractor cu cei care, vrând sau fără voie, îi susțin partea și în cei care suferă din cauza încălcării, străduindu-se să restabili echilibrul v Ambele părți încearcă în mod firesc să câștige de partea lor singurul vecin puternic care, în esența lucrurilor (oricare ar fi formele, cuvintele și numele, totuși) se află în afara familiei lor, în afara sistemului lor Prin urmare, ambele

părți se îngrădesc în Rusia Se caută ajutorul ei pentru a menține dominația pe care a primit-o; celălalt este pentru eliberarea de sub putere, influență sau pericol din partea infractorului Rusia poate alege după bunul plac Dimpotrivă, în prezența echilibrului, activitatea politică a Europei este îndreptată spre exterior - iar ostilitatea ei față de Rusia este în plină desfășurare: aici - în loc de două partide care se luptă pentru a câștiga favoarea în Rusia - Europa se contopește într-una singură, deschis sau secret ostil Rusiei, întregului Este necesar ca noi, așadar, să renunțăm la ideea oricărui fel de solidaritate cu interesele europene - la orice legătură cu cutare sau cutare combinație politică de puteri europene - și mai presus de toate să dobândim libertate deplină de acțiune, oportunitate deplină de a ne uni cu fiecare stat european, cu singura condiție ca o asemenea alianță să ne fie benefică, nu mai puțin LUPTA indiferent de ce principiu politic reprezintă un stat sau altul la un moment dat Să ne uităm, din acest punct de vedere, la tot felul de relații pentru Rusia cu principalii reprezentanți ai puterii europene În primul rând, să eliminăm Austria din această revizuire, care poate nu este un complice al Rusiei în atingerea scopurilor sale, ci doar un obiect asupra căruia - la fel ca Turcia - acțiunea sa poate și ar trebui să fie îndreptată Cel mai notoriu și cel mai constant dușman al Rusiei în Est, de la sfârșitul războaielor napoleoniene, este Anglia Unul dintre celebrii ei oameni de stat a spus că nu intenționează să vorbească cu nimeni care nu înțelege importanța independenței Constantinopolului pentru Anglia Această frază servește până astăzi ca motto al politicii engleze în Est, împărtășind soarta multor aforisme atât de bine caracterizate de expresia germană Schlagwôrter Dacă, totuși, ceea ce se numește, să-l prindă de zid pe politicianul englez, cerându-i argumente și dovezi clare și certe, mi se pare că ar ajunge în mare dificultate, și chiar într-o fundătură completă Dacă luăm în considerare această importanță pentru Anglia Constantinopolului (și independența statului turc în general) în exploatarea economică a Turciei de către industria și comerțul englez, atunci semnificația ei, din acest punct de vedere, în primul rând, nu este atât de mare încât ar fi imposibil să intre în diferite feluri de relații reciproce cu Rusia - tranzacții profitabile; în al doilea rând, englezii sunt un popor prea practic pentru a nu înțelege că, chiar și cu cel mai nefavorabil sistem de politică comercială rusă pentru Anglia, beneficiul pe care ea l-ar obține din țările Turciei de astăzi, dacă stăpânirea turcă ar fi înlocuită cu independența slavă sub hegemonie Rusia, ar fi crescut de mai multe ori, ca dovadă clară în acest sens este stepa Novorossiysk, care s-a transformat sub stăpânirea rusă dintr-un bârlog de nomazi în coșul de pâine al Angliei și Europei, cu orașe înfloritoare precum Odesa, Berdyansk, Rostov, Taganrog, Nikolaev Un alt interes, mult mai important al Angliei în Est (pentru a lua cuvântul într-un sens larg) este acela de a de- RUSIA ȘI EUROPA coacerea bunurilor ei indiene; dar, în raport cu această întrebare vitală pentru Anglia, este și mai greu de înțeles legătura care există între ea și așa-numita întrebare orientală propriu-zisă în sens restrâns Ce este de fapt în comun între India și cealaltă, dacă Constantinopolul va fi sau nu în mâinile Rusiei? Fără să aprofundăm în posibilitatea strategică sau imposibilitatea campaniei ruse în India, se poate afirma cu îndrăzneală însă că, dacă această posibilitate există, atunci ea există deja acum, fără capturarea Constantinopolului; dacă nu există, atunci capturarea Constantinopolului nu va schimba câtuși de puțin această stare de lucruri Alexandru cel Mare a pornit însă în campania sa persană și a

ajuns în India, trecând în Asia prin Helespont; dar este greu de înțeles de ce și rușii ar alege acest sens giratoriu, când au în mână Volga și Marea Caspică, care îi vor conduce din chiar centrul puterii ruse până la Astrabad, de unde nu va mai exista de jumătate din distanța de la Constantinopol până la India La noi, suntem convinși că o călătorie în India este un lucru cu totul posibil Dacă sultanul Baber și mulți alți cuceritori estici ar putea ajunge în India și să o cucerească, atunci este greu de imaginat un motiv pentru care ceea ce a fost posibil pentru ei a devenit imposibil pentru Rusia - care, în parte, ocupă deja aceleași locuri care au servit drept puncte de plecare pentru Cuceritorii mahomedani, parțial, dar poate forța oricând Persia să intre într-o alianță, voluntară sau forțată, care are o armată caucaziană, obișnuită cu un climat cald și cu traversări de munți Consecințele unei astfel de campanii, întreprinse chiar și cu forțe mici, și chiar fără succes, ar fi cele mai dezastruoase pentru puterea engleză, la fel ca, de exemplu, debarcarea franceză pe coasta engleză, chiar dacă eșuată Într-o țară predominant comercială și industrială, totul se bazează pe credit, pe credință; iar credința englezilor în inviolabilitatea teritoriului englez (într-un caz), la fel cum credința nativilor în inviolabilitatea stăpânirii engleze din India (în celălalt), ar fi zguduită, încălcată Ceea ce a eșuat odată, poate cu mult efort, cu o conduită mai bună LUPTA nici o afacere, reuseste in alta Din momentul acestor invazii, sabia lui Damocles avea să atârne constant peste Anglia Dar, pe de altă parte, este evident că Rusia nu are nici cel mai mic interes să preia India sau orice parte a acesteia O astfel de achiziție i-ar fi pus o povară atât de inutilă și grea, încât se poate afirma cu îndrăzneală că, chiar dacă i-ar fi revenit, chiar și ca moștenire de la unchiul ei mort, naba-ba, nu ar fi avut de ales decât să vinde-l cu orice preț , și dacă nimeni nu a dat nimic, atunci dă-l, chiar și pentru nimic Prin urmare, India engleză este protejată de invazia rusă nu atât de imposibilitatea fizică, cât și de imposibilitatea morală a campaniei indiene, imposibilitate de la care există o singură, și o singură excepție O campanie în India este singurul mijloc defensiv al Rusiei în războiul cu Anglia Este adevărat că Anglia de la sine nu poate aduce prea mult rău Rusiei; este totuși în mâinile ei, dacă nu să oprească comerțul exterior al Rusiei, atunci, măcar, să-l împiedice puternic, obligând-o să ia o direcție terestră: să blocheze porturile rusești, să bombardeze orașele rusești de pe litoral La toate acestea, Rusia nu poate răspunde cu nimic: rolul ei în război trebuie să fie pur pasiv, dacă nu recurge la o campanie în India, care, având în vedere numărul mic de englezi de acolo, cu amplasarea populației autohtone, poate au cele mai importante consecinte printr-unul din inceputurile sale, unul prin zvonul care il precede, inflorit de imaginatia orientala Dar, relațiile Rusiei cu Anglia sunt în esență de așa natură încât un război între ei poate apărea numai din cauza chestiunii orientale, astfel încât existența Turciei, stăpânirea Constantinopolului de către aceasta, nu numai că nu protejează câtuși de puțin Orientul englez Posesiunile indiene din posibilitatea invaziei rusești, dar reprezintă singura cauză care poate aduce vreodată acest necaz asupra Angliei Pe de altă parte, există o latură esențială pentru Anglia în așa-numita Chestiune de Est; aceasta este stăpânirea Egiptului după ce a fost săpat Canalul Suez Ceea ce Napoleon I nu a putut face, datorită lui Nelson și Sidney Smith, Lesseps a făcut Un stat cu o flotă puternică RUSIA ȘI EUROPA în Marea Mediterană, ca de exemplu Franța, va avea întotdeauna un avantaj semnificativ față de Anglia în livrarea de trupe și materiale de război

în India, în expedierea de nave private la Marea Roșie, la Oceanul Indian și Oceanul Mare Prin urmare, dacă persoanele care guvernează politica statelor ar fi într-adevăr asemenea personificări ale rațiunii rece și calculatoare așa cum sunt de obicei imaginate; chiar dacă direcția politicii de stat depindea într-adevăr de ei într-o asemenea măsură, așa cum se crede de obicei, atunci nimic nu ar putea fi mai ușor decât un acord între Rusia și Anglia asupra Chestiunii de Est, o înțelegere reciproc avantajoasă între aceste state Dar în realitate nu este cazul: politice, ca și toate celelalte relații umane, sunt foarte influențate de pasiuni și prejudecăți, în care, ghidați de ele (ca axiome politice dincolo de orice îndoială), ei nu își pot da socoteală, ci mai puțin ei sunt urmăriți necondiționat, supunându-se voluntar, sau fiind forțați să facă acest lucru de puterea prejudiciului supus al opiniei publice Oricum ar fi, o prejudecată atotputernică se află în prezent între Rusia și Anglia, iar sfârșitul stăpânirii sale nu este încă prevăzut; prin urmare, în chestiunea de Est, nu numai că nu putem conta pe ajutorul și asistența Angliei, dar trebuie să ne bazăm pe faptul că, la fel ca în trecutul Război de Est, o vom avea printre dușmanii noștri cei mai notori, fie și numai prin când această întrebare este soluționată, ce sau un sabotaj fericit nu va distra prea mult din forța ei, pe care, desigur, ar trebui să le poată folosi Interesele Rusiei și Franței în Est nu sunt în esență opuse celor ale Rusiei și Angliei și, în plus, recompensa pe care Rusia ar putea-o oferi Franței pentru a ajuta, sau chiar pentru că nu a împiedicat, doar atingerea obiectivelor ei, este mult mai mare semnificativ De fapt, dorința sinceră a Franței, care, în ciuda tuturor discuțiilor despre moderație și despre viitoarea ere a păcii și a progresului, va purta cu ea întreaga națiune franceză, constă în dobândirea a ceea ce francezii numesc frontiera lor naturală, adică Rinul , care ar livra Franței districtul Bavaria, districtul Darmstadt, LUPTA Prusia renană, Belgia, Luxemburg, Limburg și provincia olandeză Severnf Brabant - poate cea mai bogată țară de pe continentul Europei în populație și productivitate de orice fel În est, Franța a căutat de mult să-și stabilească influența în Egipt și Siria și nu ar refuza să-și stabilească propria putere în ele, precum și să ia în stăpânire întreaga coastă de nord a Africii, astfel încât, în acest fel, să nu doar în cuvinte, dar în fapte, transformă Marea Mediterană într-un lac francez În toate aceste hărțuiri, pe care Franța nu le poate realiza niciodată numai prin propriile forțe, Rusia ar putea fi singurul ei complice; căci este evident că Prusia nu ar ajuta-o să dobândească granița Rinului, Anglia să dobândească Belgia și Egiptul; chiar și Austria, din cauza colorării germane a statului ei, nu a putut ridica mâna împotriva patriei germane, deși era exclusă din aceasta Numai pentru Rusia, din singurul punct de vedere rezonabil al intereselor ei, toate aceste achiziții ale Franței pot părea complet indiferente, de la care ea, ceea ce se numește, nu este nici caldă, nici rece, căci, așa cum am văzut mai sus, orice întărire semnificativă Franța o forțează atât pe ea, cât și pe Prusia, luptă pentru a obține favoarea Rusiei ■ Pe de altă parte, formarea sistemului de state slave, și chiar stăpânirea Tossiei de către Constantinopol, nu amenință în niciun fel interesele Franței, care ea însăși poate primi o cotă atât de bogată din moștenirea Turciei Într-o asemenea stare de lucruri, cu o astfel de relație între interesele ambelor părți, o înțelegere ar părea posibilă, dar din nou, dacă treburile umane, atât în viața privată, cât și în cea publică, ar fi guvernate în mod indiviz numai de interese raționale Există și o serie întreagă de prejudecăți între Rusia și Fraction, care

le-au împiedicat de mult să se apropie Din partea Franței, aceasta este o prejudecată poloneză și catolică, din partea Rusiei, o prejudecată a iubirii și legitimismului german sau a urii față de revoluție Este imposibil să nu observăm ciudățenia în relațiile dintre Rusia și Franța că aceste state (ale căror interese converg în atâtea privințe) s-au învârtit, s-ar putea spune, de la însăși descoperirea unor relații constante între ele În tot acest timp, de peste de ani, această ostilitate, sau cel puțin RUSIA ȘI EUROPA cea mai mică ostilitate reciprocă, oprită doar pentru cele mai scurte perioade; alianțele dintre aceste state (în ciuda avantajului lor evident pentru ambele) s-au rupt curând și s-au transformat, dacă nu într-un război deschis, atunci cel puțin într-o relație tensionată, din vina uneia sau celeilalte părți Poziția Poloniei în spatele Germaniei ar fi trebuit în mod firesc să inspire dispoziția prietenească a Franței, rivala Imperiului German și a Casei de Habsburg Motive similare au adus Rusia în relații de prietenie cu statele germane, în special cu Prusia în curs de dezvoltare, pentru care Polonia a fost o adevărată piatră de poticnire în calea ei Dreptul incontestabil al Rusiei, ambiția Prusiei, justificată de necesitate vitală, lăcomia Austriei, care, în fața reprezentantei sale Maria Tereza, a plâns, dar a luat și, în cele din urmă, frământările Poloniei - au condus-o pe aceasta din urmă la moarte Căderea Poloniei a schimbat complet gruparea politică a statelor Rusia și Germania au devenit vecine, dar parțial vechiul obicei, parțial alte motive au prevalat asupra cerințelor de interes politic sănătos Franța, în loc să caute prietenie și sprijin împotriva antagonistului ei, Germania, în Rusia cu adevărat puternică, a continuat, după vechea amintire, să viseze la o Polonie dispărută și mereu slabă Napoleon I, puțin înclinat către sentimentalism în politică, a înțeles clar starea de lucruri și s-a îndreptat către Rusia într-o manieră prietenoasă, mai întâi încă din , apoi în Prejudecățile rusești împiedicaseră deja continuarea acestei alianțe, iar când, în timpul războiului turcesc din și , erau gata să se prăbușească, au fost încălzite de revoluția din , care a stârnit sh-timismomania și revoluția rusă - iartă-mă aceste cuvinte barbare Pe de altă parte, rebeliunea poloneză din și a încălzit din nou simpatiile franco-polone Toate acestea au fost intensificate de revoluția din și de războiul din Est Astfel, această serie de ciocniri zadarnice, relații încordate, neprietenoase, parteneriatul militar dintre Frantsuzov și Polyakov, agitația poloneză, simpatia pentru exilații politici, au produs în Rusia o tradiție politico-diplomatică, în Franța, o adevărată prejudecată populară, neputincioasă la vocile unui calcul politic sănătos Patronajul natural al Rusiei de către ortodocși LUPTA - el însuși în Răsărit, iar rolul luat de Franța de a susține interesele latinismului, după însăși sursa sa morală - credința romano-catolică - s-a secat deja în sufletele francezilor, întărește și mai mult acest antagonism Ceea ce ar fi fost un curs firesc, necesar pentru Franța pe vremea Sfântului Ludovic, devine acum doar o nouă prejudecată, pe care am numit-o catolic Așa apare problema, desigur, doar din punct de vedere politic; din cel mai înalt punct istoric, ea primește o cu totul altă semnificație și explicație Franța, așa cum am văzut, este adevăratul, ca să spunem așa, reprezentantul normal al Europei, principalul dezvoltator practic al ideilor europene de la începutul istoriei europene până în zilele noastre Rusia este un reprezentant al slavilor Și astfel, în ciuda tuturor calculelor înțelepciunii politice, a tuturor sugestiilor unui calcul politic sănătos, aceste două state, ca să spunem așa împotriva voinței lor, devin aproape constant rivale ostili, încă de la începutul relațiilor

lor active reciproce, și acest lucru antagonismul, desigur, nu se va încheia astăzi Circumstanțele, parcă conduse de o putere superioară, în fața cărora toate combinațiile minții umane sunt nesemnificative, se formează în așa fel încât relațiile care decurg din cerințele ordinii lucrurilor dintr-o sferă sau categorie inferioară de fenomene istorice cedează cerinţele unei sfere istorice superioare, sunt recreate conform normelor sale În cercul evenimentelor istorice, îmbrățișat de fenomenele de tip cultural germano-roman, Franța a fost un constant rival și dușman al Angliei și al Casei de Habsburg; dar, odată cu extinderea sferei istorice, cu ciocnirile lumii germano-romane cu slava, nu numai Anglia si Franta se impaca si incep sa actioneze impreuna impotriva Rusiei, dar ultimele razboaie ale Frantei cu Austria si Austriei cu Prusia duc la faptul ca Austria devine, parca, sub protecția Franței Astfel, acesta din urmă, fiind, după cum spuneam, adevăratul reprezentant al Europei, devine principalul dușman al slavilor în toate teatrele de acțiune: în Turcia, în Austria și în Polonia Curentul irezistibil al evenimentelor constrânge o țară care se autointitulează protectorul tuturor popoarelor asuprite să fie direct de partea asupritorilor slavilor - turci, maghiari și nemțevi - sau să-i ia sub paza ei RUSIA ȘI EUROPA acel popor slav care și-a trădat steagul tribal Și astfel, concluzionăm, contrar tuturor calculelor de avantaj politic, Rusia va trebui să vadă Franța, alături de Anglia, printre principalii ei dușmani și oponenți în rezolvarea Chestiunii de Est Dintre forțele active ale Europei, în relațiile lor cu Rusia și slavii, rămâne să luăm în considerare încă una, Prusia Sarcina acestui stat, atât de strălucit începută de el pe vremea Marelui Frederic, atât de strălucit continuată de el sub conducerea lui Bismarck, dar departe de a fi încheiată, este fără îndoială unificarea Germaniei, livrarea integrității și unității politice poporului german Acest obiectiv de neatins fără ajutorul și asistența Rusiei De fapt, nici Franța și nici Austria, sub sancțiunea autodistrugerii, nu vor permite nici extinderea predominanței prusace în sud-vestul Germaniei și ținuturile austro-germane, nici conversia predominanței deja realizate în nordul Germaniei în deplina unitate prusac O alianță nord-germană cu de milioane de supuși, încă neuniți complet de o nouă statulitate pentru ei, lăsați în forțele proprii, nu poate lupta, desigur, împotriva a sau de milioane în locația neprietenoasă din sud-vestul Germaniei, în cea mai nefavorabilă strategie strategică pozitie, cu ostilitate Danemarca, daca se poate, sa fie inconjurata pe trei laturi, pentru ca predominanta Frantei pe mare deschide pentru ea toata coasta de nord a Germaniei Adevărat, Frederic cel Mare a săvârșit odată un asemenea miracol, aparent chiar mai mare, dar nu fără împrejurări care l-au favorizat, totuși Da, iar Friedrich nu este întotdeauna la îndemână Totuși, așadar, poate părea ciudat pentru admiratorii puterii militare prusace, ceea ce, totuși, într-o anumită și foarte semnificativă măsură, nu credem să o negăm, Prusia și în noua sa formă de Uniunea Germaniei de Nord și după strălucirea gloriei care a luminat-o pe câmpurile din Sadovaya, se află, în esență, în aceeași situație politică ca în ultimii ani ai Războiului de Șapte Ani, ca înainte de campania din și , ca și în în timpul războiului pentru germani independența, adică nu numai puterea sa politică și puternică LUPTA putere, dar poate chiar existența ei depinde de o atitudine apropiată de prietenie față de Rusia Să se menționeze aici, de altfel, în ce jalnică amăgire sunt acei patrioți ultra-Este care își imaginează că, sub forma ocrotirii privilegiilor lor imaginare, este posibil să amenințe Rusia cu puterea prusacului și inspirația patriotismului

german Acest lucru nu poate decât să-i sperie pe copii, și chiar și atunci pe cei mici și nerezonabil Afirmând acest lucru, nu ne gândim să umilim Prusia, să nu facem dreptate puterii ei politice, forței sale militare, capacității ei de a o folosi cu dexteritate și pricepere; spunem doar că poziţia ei, atât geografic, cât şi politic, este atât de nefavorabilă, încât nici aceste forţe semnificative nu sunt suficiente nu numai pentru a extinde puterea prusacă, în ciuda Franţei şi a Austriei, ci, poate, chiar şi pentru a păstra ceea ce a fost deja dobândit , și că, prin urmare, o alianță cu Rusia este necesară pentru ea Desigur, ajutorul Prusiei este important și pentru Rusia, pentru că îi este imposibil să se bazeze pe oricare altul, cel puțin în Lumea Veche Dar adevărul este că, oricât de importantă ar fi pentru Rusia soluția chestiunii răsăritene, favorabilă ei și slavilor, ea o poate aștepta mult, foarte mult timp; problema existenței Rusiei, sau chiar slăbirea puterii sale în viitorul apropiat, nu poate fi pusă nici măcar în mod serios Prusia - nu spun Germania - nu este, totuși, nimic altceva decât o combinație politică, care poate fi modificată în moduri foarte diferite , pentru că nu există popor prusac în lume; - Rusia este un fapt istoric primar, original, mare , ale cărui temelii se află în adâncurile misterioase ale planului istoric mondial pentru dezvoltarea destinului rasei umane Prin urmare, deși, cu o combinație reală de constelații politice, Rusia și Prusia au nevoie reciproc una de cealaltă și, prin urmare, depind reciproc una de alta, dar nevoia Prusiei este mai urgentă și, prin urmare, dependența este mai puternică, iar acest lucru nu este rău pentru amintiți-vă și cunoașteți Să adăugăm la cele spuse că în chestiunea orientală interesele ambelor state sunt identice, cel puțin în fazele următoare ale dezvoltării acesteia Pentru Prusia, în primul rând, este benefic ca atenția principală a Rusiei să fie îndreptată spre sud-vest- RUSIA ȘI EUROPA nuyu, și nu la granița sa de nord-vest Odată cu achiziționarea sau, mai degrabă, cu revenirea dreptului de proprietate asupra Mării Negre, Rusia poate, fără a prejudicia, să acorde mai mult spațiu Prusiei la Marea Baltică Odată cu distrugerea de către amândoi a combinației politice ostile numite Austria, cu convertirea ei într-o combinație de caracter slav, și nu magyarogerman, Prusia câștigă la putere, deoarece influența în Germania, nu numai asupra tratatelor, ci de fapt, îi va aparține deja exclusiv și, astfel, întărită, va avea o singură rivală, Franța, care va înceta să fie periculoasă pentru ea Din nou un fenomen istoric ciudat, o combinație uimitoare! Slavii occidentali și germanii au fost, de-a lungul istoriei europene, ostili unii altora; primii erau cei asupriți, cei din urmă asupritorii; iar soarta istorică dominatoare i-a constrâns și îi obligă pe reprezentanții Germaniei și Slavei - Prusiei și Rusiei - să se ajute reciproc în atingerea scopurilor lor aparent opuse Prusia, de fapt, a crescut sub aripa Rusiei și acum nu se poate baza decât pe ea pentru a finaliza unitatea germană, care, la rândul ei, devine prima verigă în separarea slavilor de germani; iar Prusia este împinsă, nu numai de propriul ei interes, ci chiar de necesitate, să promoveze interesele Rusiei în Orient Credem că, în starea actuală de lucruri, Rusia nu poate avea un alt aliat ca Prusia, la fel cum Prusia poate avea un alt aliat ca Rusia; iar unirea lor poate fi o unire binecuvântată, pentru că ambele au un scop corect Așa apar lucrurile la început Ce se întâmplă în continuare este o altă întrebare După obținerea primelor succese, inofensive pentru ambele părți, relațiile se pot și, probabil, chiar ar trebui să se schimbe Dar, în politică, ei sunt ghidați de interes imediat, permanent, și nu de posibilități îndepărtate, neprevăzute Din resursele pe care politica

externă le poate oferi, să trecem la acele surse incomparabil mai sigure de forță și garanții de succes pe care Rusia le poate extrage din interiorul ei și în marea sarcină pe care o are de îndeplinit cu orice preț LUPTA După cum am menționat deja mai sus, nu intenționăm deloc să oferim statistici rusești din punct de vedere militar și financiar, * nu numai din cauza incompetenței noastre în această problemă, ci, mult mai mult, din cauza incompetenței oricărui fel de calcule statistice în astfel de sarcini, în soluția cărora au jucat întotdeauna, joacă și vor juca principalii factori de rol predominanți din ordinea morală a lucrurilor, care este complet dincolo de statisticile obișnuite Istoria, ale cărei fenomene aparțin în principal tocmai sferei spirituale și morale, este mult mai fructuoasă în acest sens Să încercăm să pătrundem în natura forței interne a Rusiei și, cu ajutorul comparațiilor istorice, să determinăm cel puțin într-o oarecare măsură amploarea puterii pe care Rusia o poate arăta Pentru comparație, după cum se spune, pentru a stabili concepte, să luăm ca exemplu ultima luptă a Rusiei cu Europa, în situația cea mai nefavorabilă pentru noi Indecizia, încetineala acțiunilor noastre diplomatice și militare și, cel mai important, evaluarea falsă a relațiilor noastre cu Austria, care era considerată a fi în relații de prietenie cu noi, au transformat războiul terestre într-un război pe mare, pe care Rusia a trebuit să-l întâmpine complet pregătit Și totuși, toată lumea știe ce efort a fost nevoie de forțele combinate ale Franței, Angliei, Sardiniei și Turciei pentru a smulge o fortăreață din mâinile noastre Să aruncăm o privire la modul în care Rusia a devenit mai puternică de atunci Căile de comunicație, care au fost partea noastră cea mai slabă în timpul Războiului de Est, și-au schimbat complet caracterul de atunci, iar ziua nu este departe în care, odată cu sfârșitul Moscova-Smolensk și cu construcția Smolensk-Brest şi drumurile Sevastopol, centrul statului va fi legat de punctele principale ale periferiei Îmlinirea Caucazului eliberează o armată a două sute de mii, care, ca să spunem așa, a fost absorbită și neutralizată de ea Pentru a determina relația pe care a avut-o războiul caucazian cu războiul din Est, este suficient să amintim că două divizii, dintre care una din Crimeea, au fost trimise în Caucaz în primul an de război și să evaluăm probabilitatea lor influență dacă ar fi fost la îndemână cu Alma sau cu Inkerman Dar atât căile ferate, cât și pacificarea Caucazului sunt nesemnificative în influența lor asupra creșterii mijloacelor Rusiei, dacă le comparăm cu * RUSIA ȘI EUROPA evenimentul predominant al domniei prezente, cu eliberarea țăranilor În starea de iobăgie, orice apel de a ridica spiritul poporului, de a apăra libertatea patriei suna ca un fel de amară ironie și, prin urmare, în cazurile cele mai extreme, ca în , guvernul putea cere ajutor doar de la moșii privilegiate - nobilimea și negustorii; însăşi forţa poporului - ţărănimea - nu era un element activ al puterii de stat, ci doar un material, un obiect sau obiect al donaţiilor Nobilimea, la fel, a donat pentru apărarea patriei cât o sută de suflete, precum negustorii au donat atât de mult din o sută de ruble Dacă, totuși, chiar și în această ordine de lucruri, al doisprezecelea an a fost posibil în Rusia, atunci noi, ca un erou de basm, nu știm noi înșine puterea pe care acum suntem capabili să o arătăm Privind doar dintr-un punct de vedere pur comercial, ca să spunem așa, oficial, vedem că în vremurile trecute orice întărire rapidă a armatei prin organizarea milițiilor a adus confuzie în sistemul general de stat și îndoiala în guvern ce să facă cu ea intrat temporar în slujba masei poporului -Reveniţi la fosta iobăgie, așa cum a făcut-o întotdeauna, a

menit să stârnească nemulțumiri puternice și juste în oamenii care și-au sacrificat viața patriei în condiții de egalitate cu cei care au intrat în rândurile apărătorilor ei prin calea obișnuită de recrutare; declararea lor liberă, ca soldații pensionari, nu numai că ar putea provoca dezordine în gospodăriile proprietarilor de pământ, dar, ceea ce este mult mai important, să transforme sute de mii de oameni în vagabonzi fără adăpost De altfel, numai odată cu eliberarea țăranilor, forțele Rusiei au crescut, atât din punct de vedere material, cât și moral, până la proporții incalculabile În ceea ce privește războiul, ca și majoritatea celorlalte treburi umane, mulți aderă la opinia celebrului comandant austriac Montecuculi, care spunea că pentru război sunt necesare trei lucruri: bani, bani și bani; iar în ele, după cum se știe, nu simțim un surplus Oricât de importante sunt chestiunile financiare în cursul pașnic obișnuit al afacerilor, chiar și în războaiele purtate pentru menținerea unui echilibru politic, pentru dobândirea sau păstrarea unei provincii, pentru câștiguri comerciale sau coloniale și altele asemenea, îndrăznim să credem că LUPTA se retrag în al doilea, al treilea gât și mai mult în plan secund când este vorba de viața spirituală și moartea popoarelor, adică de împlinirea de către acestea a vocației lor istorice Și pentru popoare și state, precum și pentru indivizi, milioanele atotputernice își pierd semnificația acolo unde se pune problema vieții și a morții Nu știm, dar puțin și trebuie să știm - această întrebare este atât de nesemnificativă - cu ajutorul ce sistem financiar au respins grecii hoardele perșilor, au rezistat romanii loviturilor lui Annibal, au rezistat elvețienii și olandezii își recâștigă vreodată independența? Pe de altă parte, cunoaștem exact toate combinațiile financiare prin care Convenția Națională a gândit să ajute situația financiară disperată a Franței revoluționare; dar mai știm că influența lor asupra mersului treburilor a fost egală cu zero, că Franța a fost salvată [nu printr-un truc bancar sau altul, ci prin încordarea tuturor forțelor morale ale țării și, cu lipsă de bani, care a putut să pună treisprezece mii de armate victorioase împotriva dușmanilor externi și interni ai republicii Nici împrumuturile, nici tranzacțiile financiare nu au susținut Rusia în În momentele decisive, în crizele vieții oamenilor - și lupta Rusiei cu Europa pentru slavi nu poate accepta un alt caracter - nu banii ies în prim-plan, nici măcar cutare sau cutare organizație militară, ci două motoare morale, prin care doar poate acea tensiune a tuturor forțelor poporului, care zdrobește totul și nimic în sine nu poate fi zdrobit Este disciplina sau darul ascultării și entuziasmul sau disponibilitatea nemărginită pentru sacrificiu de sine Cât despre primul, toată lumea știe în ce măsură îl posedă poporul rus Într-o asemenea măsură, spunem, că, conform cuvântului sincer inspirat al țarului rus, șeful și reprezentantul poporului rus, această primă forță este întotdeauna capabilă să o excite pe a doua Trăsătura morală a sistemului statal rus constă în faptul că poporul rus este un organism integral, în mod natural, nu numai printr-un mecanism statal mai mult sau mai puțin artificial, ci după o înțelegere populară adânc înrădăcinată, concentrată în Suveran, care, drept urmare, este o implementare vie a conștiinței de sine politice și a voinței poporului, astfel încât gândul, sentimentul și voința sa să fie comunicate întregului popor printr-un proces asemănător cu • t RUSIA ȘI EUROPA felul în care se face într-o ființă personală conștientă de sine Iată semnificația și semnificația autocrației ruse, care nu poate fi, prin urmare, considerată o formă de guvernare în mod obișnuit, atașată cuvântului formă, sens, conform căruia este ceva extern, care poate fi

schimbat fără a schimba esența a obiectului, care poate fi modelat ca o minge, un cub sau o piramidă, arătând în funcție de nevoia exterioară, în funcție de scopul extern Este, desigur, și o formă, dar numai o formă organică, adică una care este inseparabilă de esența a ceea ce poartă, care constituie expresia și întruchiparea necesară a acestei esențe Aceasta este forma oricărei ființe organice, de la plantă la om Prin urmare, și schimbată, sau în speță limitată, o astfel de formă nu poate fi Acest lucru este imposibil chiar și pentru voința cea mai autocratică, care, în esența ei, adică conform idealului politic inerent poporului, nu este supusă vreunei restricții externe, ci este un arbitru liber, adică autodeterminat Tocmai această unitate și integritate internă, moral-politică a poporului rus, care cuprinde întreaga latură statală a ființei sale, este motivul pentru care poporul rus poate fi adus într-o stare de tensiune a tuturor forțelor sale morale și materiale, în o stare pe care o numim entuziasm disciplinat, - prin voința Suveranului său, indiferent de entuziasmul direct al unităților individuale-personalități care alcătuiesc poporul, prin cutare sau cutare interes, eveniment sau entuziasm în general Iar cei de milioane de oameni, capabili, după cuvântul sincer al capului și reprezentantului lor, constituind centrul viu al conștiinței, sentimentelor, gândurilor și voinței lor, să intre într-o stare de entuziasm disciplinat, este o forță pe care o are lumea de mult timp, sau chiar nu a văzut încă deloc Când Papa a constituit centrul moral al lumii europene, cuvântul său putea să înflameze și să incite Europa la cruciade, o întreprindere care nu era în interesul imediat nici al suveranilor, nici al feudalilor, nici al popoarelor Europei de atunci Dar, în afară de faptul că acum nu are un astfel de centru viu, cruciadele în sine sunt doar un exemplu de entuziasm nedisciplinat, căci s-au desfășurat sub influența papilor și a clerului, personalități apolitice, care deci nu au putut da le caracterul de corectitudine LUPTA ÕOS și zveltețe Mai mult, această mare mișcare populară, de fapt, nu a îmbrățișat întreaga masă a poporului, ci doar cea mai înaltă clasă cavalerească Un alt exemplu de miracole săvârșite de entuziasmul popular pe scară uriașă ne este prezentat de Franța în timpul revoluției Sub influența combinată a reacției împotriva opresiunii de lungă durată care asuprise poporul, ideile de libertate care pătrunseseră în clasele inferioare ale societății, patriotismul excitat de amenințările invadării străinilor și teroarea indusă de teroare, Franța agitată a respins și a învins Europa În acest caz, se poate spune că entuziasmul a îmbrățișat, dacă nu întregul popor, atunci o parte semnificativă din el și că a fost, deși în grabă, nu bine disciplinat de convenție, sau mai degrabă, de comitetul de siguranță publică, şi prin urmare putem accepta Franţa de atunci dincolo de măsura forţelor populare excitate O populație de douăzeci și cinci de milioane, fără armată, fără flotă, fără finanțe organizate, cu opoziția majorității clerului și a nobilimii, cu aspirații federale regăsite în multe centre majore de populație, cu rezistența entuziastă a Bretaniei și Vendeea, înflăcărată de un entuziasm antirevoluționar mama - triumfă asupra acestor dușmani și obstacole interne și luptă victorios împotriva Prusiei, Austriei, Germaniei, Spaniei și Angliei unite împotriva lui Ce este capabilă să facă cei optzeci de milioane de locuitori ai Rusiei, aduse de dreptatea și sfințenia faptei apărate de ea și de cuvântul suveran al suveranului său asupra ei, tot într-o stare de tensiune a forțelor sale morale și materiale? Un simplu calcul aritmetic arată că, toate celelalte lucruri fiind egale, puterea pe care o poate da dovadă Rusia va fi egală cu puterea triplă descoperită

de Fracție în epoca formidabilă a luptei sale cu prima coaliție europeană Dar împrejurările sunt departe de a fi egale, căci Rusia deține încă, dincolo de puterea entuziasmului popular, toată puterea ei normală de stat și din interior nu se poate aștepta la o opoziție mai mult sau mai puțin serioasă, căci tot ceea ce este considerat acum ca atare va primi răspuns mai ușor decât cojile goale și pleava, la prima suflare a vântului Pe de altă parte, ce fel de opoziție putem RUSIA ȘI EUROPA aştepta? Foarte mari, desigur, sunt forțele normale de stat ale Europei, sau chiar ale coaliției care se va forma împotriva Rusiei atunci când va veni timpul pentru o soluție serioasă la Problema Estului, coaliție care, după toate probabilitățile, va fi compusă din Franța, Anglia, Austria și poate chiar Italia Dar istoria cu greu oferă un exemplu că forțele unui stat normal ar triumfa vreodată asupra unui popor aflat într-o stare de tensiune a tuturor forțelor sale morale și materiale, într-o stare de entuziasm disciplinat, dacă disproporția forțelor nu ar depăși nicio limită, ca în despre lupta recentă a kandioților cu turcii Un popor aflat într-o stare de eroism (care este cel mai bun mod de a descrie această emoție a forțelor sale) nu poate fi învins decât de aceeași entuziasm eroic Dar popoarele europene, în momentul actual al dezvoltării lor, sunt lipsite de acea totalitate vie, organică și de acea unitate în care toată energia lor vitală ar fi concentrată într-o singură persoană, sau într-un singur colegiu, un reprezentant al conștiinței lor politice, sentimentelor , gânduri și voință, care ar putea, așadar, să le aprindă cu cuvântul său sincer poruncitor Acele vremuri au trecut de mult pentru Europa Desigur, orice popor ale cărui forțe vii nu s-au stins încă poate fi animat de entuziasm sub influența directă a evenimentelor care le afectează interesele vitale; dar pentru ca o astfel de dispoziție entuziastă unanimă să poată stăpâni direct întregul popor, este necesar un șoc puternic, care zguduie întregul organism național, care, depășind toate aspirațiile egoiste deosebite diverse care apar sub influența nenumăratelor motive personale, ar face, ca să zic așa, să bată în ton toate inimile Fericirea și puterea Rusiei constă în faptul că, pe lângă integritatea și unitatea vie a organismului ei încă păstrat inviolabil, însăși munca ei este de așa natură încât o poate trezi direct la tăgăduire de sine, dacă numai aceasta este adusă la el conștiință prin toate mijloacele de publicitate; în timp ce adversarii săi nu pot pune pe steagul lor decât cuvinte goale, fără sens: presupus călcând în picioare echilibrul politic, presupus că amenință civilizația, care nu poate stârni inimile oamenilor, ci doar stârnește strigătele țipetelor de stradă și ale gurașilor Pe de o parte, lupta LUPTA va fi pentru tot ce este sacru pentru om: pentru credință, pentru libertatea fraților asupriți, pentru vocația sa istorică, care, deși nu este recunoscută logic de mase, stă în temelia morală a oricărui mare popor Pe de altă parte, pentru oprimarea triburilor, în opoziție cu principiul egalității naționalităților exprimat de către adversarii înșiși; pentru o adevărată barbarie turcească, ca un baraj împotriva revărsării vreunei barbarii moscovite imaginare; pentru fantasticul popor polonez, ocupând în capetele europene locul adevăratului popor rus, asuprit de nobilimea poloneză; într-un cuvânt, pentru minciuni, minciună și ceață prefăcută Și astfel, marea luptă care urmează în viitorul mai mult sau mai puțin apropiat al poporului rus și datorită dreptății și sfințeniei cauzei pe care va trebui să o apere și datorită proprietăților speciale ale sistemului său de stat, poate și trebuie să capete un caracter eroic Pentru a ne lămuri singuri ce avem dreptul să așteptăm de la poporul rus într-o asemenea stare de spirit, să ne întoarcem din nou la

istorie, pentru a deduce din experiența ei condițiile cărora le datorăm succesele dobândite în războaie , care a stabilit măreția statului rus Acest studiu, trebuie să spunem cu rușine și regret, nu este inutil, pentru că spiritul de îndoială și umilire de sine, generat de închinarea la tot ce este european, a ajuns într-un asemenea punct în așa-zisele clase educate ale societății noastre că se aude adesea că nici măcar armata noastră nu poate fi pusă la egalitate cu cele mai bune armate europene, precum cea prusacă sau cea franceză Și aceasta este considerată de mulți a fi o viziune luminată, imparțială, spre deosebire de una oficial-patriotică De la începutul secolului juntei, adică de pe vremea când Rusia a intrat în strânse relații militare și pașnice cu Europa, ea și ea singure, au avut de-a face cu cele mai mari trei genii militare ale timpurilor moderne, care erau în același timp comandanți și suverani și, prin urmare, puteau avea deplină libertate de acțiune și toate resursele țărilor lor: mă refer la Carol al XII-lea, Frederic al II-lea și Napoleon I, iar Rusia a ieșit învingătoare din lupta cu toți trei RUSIA ȘI EUROPA Dacă ne uităm la marile isprăvi militare ale altor popoare, constatăm că acestea depindeau în mare măsură de slăbiciunea comparativă a talentului militar al adversarilor lor Numai Roma l-a învins pe Annibal, iar Rusia - Carol, Frederic și Napoleon - în ciuda faptului că trupele lor erau conduse de generali mult mai slabi *) Acest fenomen merită să fie analizat Nefiind specialist în afaceri militare, cred, însă, că nu voi întâmpina o obiecție serioasă, spunând că condițiile care alcătuiesc puterea unei armate pot fi rezumate în următoarele cinci categorii: mărimea trupelor , pregătirea lor tactică (care include experiența de luptă), armele de calitate, talentul unui lider militar și, în sfârșit, spiritul moral care inspiră trupele Evaluând la aceste categorii forța comparativă a rușilor și suedezilor în marele război de Nord, toată lumea va fi de acord că pregătirea tactică și experiența de luptă, calitatea armelor și talentul liderului militar au fost de partea suedezilor; căci, deși Petru cel Mare, fără îndoială, era infinit superior lui Carol, ca suveran și politician în general, el i-a fost cu mult inferior, totuși, în talente militare Ținând cont de cât de mare a fost superioritatea suedezilor în cele trei aspecte indicate și cât de neimportantă, în această stare de lucruri, semnificația unei superiorități numerice, cu greu va fi posibil să-i atribuim victoria noastră finală cel mai important Și mai instructiv este exemplul Războiului de Șapte Ani În acest război, care nu a atins în niciun fel inima Rusiei, rușii au avut patru ciocniri semnificative cu prusacii: lângă Egersdorf, Zorndorf, Zülihau și Kunersdorf În trei dintre ele am fost învingători, iar într-una din Zorndorf am fost învinși Lângă Zorndorf și Kunersdorf am avut de-a face cu Friedrich însuși și, prin urmare, doar către aceștia doi ne vom îndrepta atenția Nu există nicio îndoială că în pregătirea tactică armata prusacă, pe atunci prima din lume, era semnificativ superioară Rusiei; care a participat la nenumărate bătălii și *) Victoria englezilor asupra lui Napoleon la Waterloo a fost, în primul rând, un singur fapt, iar în al doilea rând, ei o datorează celui mai important accident al ei, sosirea la timp a prusacilor LUPTA □ de campanii, prusacii înrăușiți de luptă erau și ei incomparabil mai experimentați și obișnuiți cu treburile militare ale rușilor, care erau de multă vreme în pace, iar din chiar pacea de la Niștad nu aveau nicio șansă să se măsoare cu trupele europene Armata prusacă era de asemenea superioară în armament față de toate celelalte Se știe, de exemplu, că austriecii și-au pus eșecurile pe seama vergelelor de fier introduse de ducele de Dessau Cât despre geniul militar al lui Friedrich, unul

dintre cei mai mari comandanți ai tuturor timpurilor și popoarelor, Fermorii și Saltykovii noștri nu pot fi comparați cu el Este adevărat că cifrele au fost din nou de partea noastră; dar acest avantaj și-a pierdut orice semnificație lângă Zorndorf, unde armata rusă se afla într-o piață uriașă și nicio parte a armatei nu putea ajuta pe alta Și ce se dovedește a fi? Frederick era atât de sigur nu numai de victorie, ci și de anihilarea completă a armatei ruse, încât prin manevrele precedente i-a întrerupt complet retragerea El sparge, desigur, un pătrat; dar părțile disparate și rupte se apropie și continuă să ofere aceeași rezistență Aceste unități disparate incoerente trec, în suișurile și coborâșurile bătăliei, de la apărare la atac atât de repede încât Frederick este în pericol de a fi învins și doar cavaleria lui îl salvează Bătălia continuă chiar și în grupuri separate Aici Friedrich a spus cuvintele sale binecunoscute că "Rușii sunt ziduri de carne (murs de chair), că nu este suficient să-i omori, dar, după ce i-ai ucis, trebuie să-i dobori Sub Kunersdorf, numerele superioare sunt și ele de partea noastră, deși în nici un caz în aceeași măsură cu superioritatea austriecilor sau a francezilor în celebrele bătălii pe care le-au pierdut în fața prusacilor Se știe cum Frederick a reușit să paralizeze această superioritate numerică a dușmanilor săi cu ordinul său indirect de luptă Atacând unul dintre flancurile micii mobile, a întins adversarii cu o superioritate semnificativă a forțelor în punctul de atac, l-a rostogolit și a adus astfel întreaga armată în dezordine Această manevră a fost folosită și lângă Kunersdorf și cu același succes complet la început Dispoziție proastă a artileriei ruse RUSIA ȘI EUROPA i-a oferit ocazia să se apropie aproape fără piedici și să se alăture bătăliei Rușii au fost răsturnați Dar ceea ce a fost suficient cu ceilalți nu i-a ajutat pe ruși Retrăgându-se înaintea asaltului forțelor superioare, la fel de mult pe cât erau forțați de el, rușii cu flancul îndoit s-au apropiat de centru, iar superioritatea locală a forțelor prusace a devenit din ce în ce mai puțin sensibilă Asemenea elasticității unui arc, care crește odată cu compresia, a crescut și rezistența rușilor, până când în cele din urmă a învins atacul - iar prusacii au fost aruncați înapoi, zdrobiți în cap Puterea prusacă ar fi fost distrusă chiar în embrionul ei, dacă Saltykov nu ar fi considerat că nu are niciun interes să ridice căldura pentru austrieci cu propriile mâini Friedrich însuși a explicat motivul înfrângerii sale, atribuind-o lipsei de curaj și curaj a regimentelor sale întărite de luptă Dacă luăm în considerare că, în legătură cu arta militară, Frederick a făcut tot ce a depins de el de data aceasta, vom ajunge involuntar la concluzia că avea dreptate, adică că, oricât de mari erau calitățile morale ale lui soldați, s-au dovedit a fi insuficienti atunci când au fost nevoiți să se măsoare cu rușii Comparația rușilor cu francezii duce la același rezultat În lupta împotriva lui Napoleon, în afară de alte avantaje neîndoielnice ale francezilor, numărul mare a fost de partea lor Ce i-a ajutat pe ruși în cele din urmă să învingă invincibilul și, de exemplu, să evite înfrângerea lângă Borodino, unde, după cum spune tactica, o treime întreagă din armata rusă, datorită poziționării ei în aripa dreaptă protejată de natura însăși, nu a putut participarea în timp util la b fight? Pentru a explica acest fenomen, nu putem face nimic mai bine decât să repetăm cuvintele contelui L N Tolstago, cu care face o evaluare finală a rezultatelor bătăliei de la Borodino Nu numai Napoleon a fost cel care a experimentat acel sentiment de vis - că leagănul teribil al brațului cade neputincios - ci toți generalii, toți soldații participanți și neparticipanți ai armatei franceze, după toate

experiențele din bătăliile anterioare (unde, după zece ori mai puțin efort, Yatel a alergat), a experimentat același sentiment de groază în fața acelui inamic, care, LUPTA ÕO , după ce a pierdut jumătate din armată, a stat la fel de formidabil la sfârșit ca și la începutul bătăliei; puterea morală a armatei franceze era epuizată Nu acea victorie, care este determinată de bucăți de materie culese pe bețe, numite bannere, și de spațiul pe care au stat și stau trupele, ci o victorie morală, una care convinge inamicul de superioritatea morală a inamicului său și a neputinței sale, a fost câștigat de ruși de lângă Borodino Consecința directă a bătăliei de la Borodino a fost fuga fără cauză a lui Napoleon din Moscova, întoarcerea de-a lungul vechiului drum Smolensk, moartea unei invazii de de oameni și moartea a Franței napoleoniene, asupra căreia pentru prima dată lângă Borodino a fost pusă mâna celui mai puternic dușman Dacă patru din cele trei categorii de condiții care alcătuiesc puterea armatei au fost în mare măsură înclinate în favoarea dușmanilor noștri, atunci nu rămâne nimic de presupus, întrucât faptul că rușii dețineau cel de-al cincilea element al acestei forțe, că este, spiritul moral, abnegaţia, într-o măsură incomparabil mai mare decât a lor adversarii, oricine ar fi ei - suedezii, prusacii, francezii, oricine i-a condus - Carol, Frederick sau Napoleon - au posedat în aşa măsură încât acest lucru forța a depășit toate celelalte avantaje care erau de partea inamicilor noștri O altă caracteristică a istoriei militare ruse ne spune același lucru Nicio parte semnificativă a armatei ruse nu și-a depus armele vreodată, deși de mai multe ori s-a întâmplat să cădem într-o situație disperată, în timp ce prusacii și francezii - nu mai vorbesc de austrieci - s-au predat în mari detașamente, întregi divizii, sau au părăsit cetățile, aproape fără să se apere Dar, dintre cele cinci elemente ale forței militare, pregătirea tactică și calitatea armamentului sunt condiții a căror realizare depinde de propriile noastre eforturi și, prin urmare, pot fi întotdeauna dobândite Numărul de trupe depinde de numărul populației și de capacitatea acesteia de a răspunde la vocea patriei, iar forțele celor optzeci de milioane de oameni ruși, pregătiți pentru eforturile cele mai obositoare, pot fi considerate inepuizabile în acest sens, după ce țarul rus a primit ocazia de a se adresa tuturor moșiilor țării sale - RUSIA ȘI EUROPA direct, fără intermediari Talentul unui lider militar este o chestiune de întâmplare, sau un dar al Providenței, pe care, desigur, nimeni nu îl poate prevedea Spiritul moral al armatei și, în consecință, populația din care este recrutată, este principala, după cum am văzut, forța care decide în cele din urmă succesul războaielor și pe care rușii o posedă, conform istoriei, în cel mai înalt grad , aparțin proprietăților constante, indigene ale poporului, care nu pot fi nici dobândite, nici înlocuite cu nimic Adăugând la aceasta posibilitatea de a ridica aceste calități, care sunt întotdeauna inerente poporului rus, la nivelul de entuziasm disciplinat sau de eroism, în timp ce oponenții noștri sunt lipsiți de această oportunitate atât din cauza greșelii, cât și a abstracției intereselor pe care le vor avea pentru a apăra, vom vedea că le suntem superiori în această chestiune tărie spirituală, în spatele căreia rămâne mereu biruința în ultimul rezultat · În această trecere în revistă a forțelor noastre, nu am enumerat în niciun caz totul Avem în afara granițelor noastre nu mai puțin de douăzeci și cinci de milioane de aliați fideli în greci, în slavii turci și austrieci, pe care nu trebuie decât să le dăm ocazia să devină pentru noi Mulți, judecând după partidele literare și alte partide care împart triburile slave - în principal cele austriece - după mișcarea unora dintre tinerii cehi

în favoarea polonezilor în timpul ultimei rebeliuni și fenomene similare - se îndoiesc de loialitatea slavilor față de Rusia Dar acest lucru se întâmplă doar pentru că ei caută această simpatie și devotament în locul greșit, unde ar trebui să se uite și unde au un preț și o putere reală Când chiar și în societatea noastră rusă există o lipsă de înțelegere a intereselor ruse, simpatie pentru polonezi, germanii baltici, o privire asupra relațiilor noastre politice și de altă natură dintr-un punct de vedere european ostil nouă, cum poate cineva să fie surprins că aceleași neînțelegeri, că aceeași ceață a unei singure civilizații europene adevărate și mântuitoare încețoșează capetele multora dintre acele persoane care alcătuiesc așa-zisa "inteligență" și în țările slave occidentale? Dar nici aici, ca și în alte părți, sprijinul și puterea noastră nu se află în aceste straturi de suprafață deteriorate, ci în miezul poporului, care printr-un instinct viu își pune toate speranțele în Rusia, se repezi spre ea cu toate simpatiile sale LUPTA În cursul obișnuit al treburilor istorice, această forță populară tace, nu își dă vocea nici în pamflete, nici în ziare, nici la cinele publice cu discursuri, nici la mitinguri Ascultând doar aceste voci care se declară cu voce tare, nu mai cred multă - nu credeau aproape toată lumea recent - că, de exemplu, toată periferia de vest a Rusiei, de la Norova până la Nistru, este dispusă ostil împotriva Rusiei? Între timp, experiența a arătat că trupele care au calmat răscoala poloneză (în regiunea de sud-vest, cel puțin) au păzit în aceeași măsură panorama poloneză de răzbunarea poporului De asemenea, este cert că partea rusă este deținută de oameni atât din nord-vestul, cât și din regiunea baltică Dar acest lucru a fost dezvăluit ochiului în regiunea de vest doar ca urmare a rebeliunii Acest lucru nu este suficient: acest test a arătat că chiar și în Polonia - în această țară clasică a fricii și urii ruse - oamenii sunt de partea noastră Războiul să dezlege doar cătușele decenței diplomatice și vom vedea cum vor răspunde popoarele slave la apelul sincer și direct al Rusiei, care singura poate trage imediat cântarul de partea noastră în lupta împotriva forțelor ostile nouă, la care, în consecință, vom fi forțați de noi înșine de forța împrejurărilor, un recurs, a cărui absență a fost motivul principal al eșecului Războiului de Est, dar care apoi nu a putut fi făcut (din cauza imposibilității de a combina liberale) și politicile naționale înainte de eliberarea țăranilor), așa cum sa menționat deja mai sus Marea lucrare de eliberare ne-a dat încă forțe noi, încă noi arme A fost o vreme când Franța, mândră de roadele libertății obținute de ea, își amenința adversarii cu așa-zisa ei propagandă, ca cu o pârghie sau un cric, care puteau să se miște din temeliile construcției statului lor, nu pe baza celebrele principii din Această armă, mereu proastă și neputincioasă în raport cu noi, a căzut acum de mult din mâinile Franței și în raport cu statele europene; căci ce poate oferi Franţa altor naţiuni de care nu se bucură deja într-o măsură mai mare decât francezii înşişi? Dimpotrivă, Rusia, această țară a barbariei, a stagnării și a absolutismului, a dobândit dintr-o dată o astfel de armă morală, a cărei putere nu este încă destul de clară și RUSIA ȘI EUROPA pentru noi înșine, deși am avut deja șansa odată să-l folosim în afaceri cu un succes incredibil, pentru că nu numai că am pacificat Polonia cu ea, ci chiar am transformat întreaga masă a satului local local în supuși devotați ai Rusiei, de la doar așteptarea ei mântuirea lor şi organizarea bunăstării lor Această forță morală se numește alocație țărănească Steagul pe care va fi scris: Ortodoxia, slavismul și portul cruce/ianian, adică: idealul moral, politic și economic al popoarelor

de tip cultural slav, nu poate să nu devină un simbol al victoriei, al nostru: "Sim win*, care va aduce în rândurile noastre și aliaților noștri certitudinea triumfului, și oroarea și confuzia în rândurile adversarilor noștri CAPITOLUL Șaptesprezece TIPUL CULTURAL ŞI ISTORIC SLAV (în loc de concluzie) În capitolul precedent, eu, de fapt, am îndeplinit sarcina pe care mi-am asumat-o Un caz particular - cursul chestiunii Schleswig-Holstein, în comparație cu cursul chestiunii de Est înainte de războiul Crimeei - mi-a dat un motiv să expun ostilitatea Europei față de Rusia și slavi Apoi am încercat să explic motivele acestei ostilități, care a fost exprimată doar cu o claritate și o generalitate deosebită în acest caz, dar pătrunde și îmbrățișează toate relațiile Europei cu slavii, de la cele mai private la cele mai generale sfere Acest studiu a condus la concluzia că această ostilitate stă în discordia profundă care există între lumea slavă și cea germano-romană, discordie care pătrunde până la temeliile planului general de dezvoltare a istoriei lumii Numai o înțelegere falsă, neconformă cu adevăratele principii ale sistematizării științifice și naturale a fenomenelor, a cursului general al istoriei, a raportului dintre național și universal și așa-zisul progres ar putea duce la o confuzie a conceptelor de privat european civilizație skoy sau germano-romană - cu o civilizație generală sau, mai corect, atot-umană; a dat naștere unei iluzii pernicioase, cunoscută sub numele de occidentalism, care, neștiind nici de comuniunea strânsă dintre Rusia și slavi, nici de semnificația istorică a acestuia din urmă, măsoară nouă și fraților noștri rolul istoric mizerabil, nesemnificativ al imitând RUSIA ȘI EUROPA lei ai Europei, ne lipsește de speranță pentru o semnificație culturală originală, adică pentru un mare viitor istoric După această viziune generală, ca să spunem așa teoretică, am încercat să o dezvolt și să o completez cu indicații ale principalelor aspecte ale diferenței dintre tipurile culturale și istorice slave și germano-romane și ale consecințelor dezastruoase la care a dus acest occidentalism sau europeanism noi în practică, echivalând cu acea boală pe care o suferă corpul social rus, o boală sub care se însumează toate bolile noastre sociale În opinia noastră, numai puterea vindecătoare a evenimentelor istorice în sine poate servi drept remediu pentru această boală, care singură poate ridica spiritul societății noastre, care suferă tocmai de decăderea și umilirea spiritului O vindecare este posibilă și probabilă, deoarece boala, din fericire, nu a pătruns încă la suprafața stratului social Acest eveniment înzestrat, sau mai bine zis, o serie întreagă de evenimente, înzestrate cu putere vindecătoare, vedem în ultima acțiune a luptei, cunoscută sub numele de Problema Răsăriteană, ale cărei fundamente se află adânc în cursul general al istoricului mondial dezvoltare - într-o luptă care în scurt timp trebuie să-și pună pecetea pe întreaga perioadă istorică Importanța acestei inevitabile lupte viitoare ne-a făcut să pătrundem atât în obiecțiile care se formulează împotriva singurei soluții utile slavilor, care constă în eliberarea politică completă a tuturor popoarelor slave și în formarea unei uniuni integral slave sub hegemonie al Rusiei și în angajamentele succesului nostru în această luptă Pornind de la considerații istorice și filozofice generale, am coborât astfel pe tărâmul celor politice private, arătând calea pe care Rusia și slavii sunt conduși și trebuie să conducă în cele din urmă la împlinirea acelor promisiuni care le-au fost date prin etnografia lor baza, acele trăsături care îi deosebesc printre celelalte familii ale marelui trib arian Prin urmare, am putea încheia investigațiile noastre; dar ne rămâne să îndeplinim promisiunea dată mai sus Într-unul din capitolele anterioare, spuneam că cei care

nu cred în originalitatea culturii slave se opun cu întrebarea: "în ce va consta exact această nouă civilizație, care va fi caracterul ei TIP SLAV știința, arta ei, ordinea ei civilă și socială?" Respingând această cerere într-o asemenea formă ca fiind absurdă, pentru un răspuns satisfăcător la această întrebare ar face însăși dezvoltarea acestei civilizații complet superfluă, am promis totuși să îi răspund în general termeni, în măsura în care se poate face pe baza caracterului esențial al civilizațiilor anterioare de până acum, în comparație cu acele rudimente ale acesteia, care au reușit deja să se exprime în tipul cultural-istoric slav Acum a sosit momentul să-mi îndeplinesc această promisiune și asta mă obligă să mă întorc din nou în domeniul considerațiilor istorice generale Într-o chestiune atât de dificilă, ca să spunem așa, conjecturală, ca caracterizare a cursului viitor al mișcării cultural-istorice, chiar dacă a fost în termeni cei mai generali, nu ne mai rămâne altă cale să nu cădem în totalitate vise lipsite de sens, cum să aducă în categoriile cele mai generale activitățile tipurilor istorico-culturale din trecut, care și-au încheiat deja munca, sau cel puțin și-au indicat deja în mod clar direcția - să concentreze, ca să spunem așa, rezultatele istorice ale vieții lor în cea mai scurtă și mai cuprinzătoare formulă posibilă - și apoi să compare aceste categorii generale de rezultate atinse de ei cu cerințele teoretice din parcursul deplin și cuprinzător al mișcării istorice În acest fel dezideratele istorice pot fi clarificate Compararea acestora cu înclinațiile culturale pe care slavii au reușit deja să le manifeste în viața lor istorică ar trebui să arate cât de drept avem să așteptăm în viitor implementarea acestor deziderate din cursul ulterioară a dezvoltării slavei, dacă merge pe calea cea bună , indicat mai sus, pe care primul pas necesar este realizarea independenței politice complete, și împreună cu unitatea slavă, în conformitate cu cerințele legilor a II-a și a IV-a de dezvoltare a tipurilor culturale și istorice În primul rând, trebuie, așadar, să recurgem la stabilirea acelor categorii generale sub care s-ar aduce în mod firesc toate aspectele activității naționale, care să cuprindă toate manifestările variate ale vieții istorice, notate prin cuvintele cultură și civilizație * RUSIA ȘI EUROPA Categoriile generale ale activității culturale, în sensul larg al cuvântului, care nu se mai pot rezuma una sub alta (pe care trebuie, așadar, să le recunoaștem ca fiind cele mai înalte categorii de împărțire) - există nici mai mult, nici mai puțin de patru , și anume:) Activitatea religioasă, care îmbrățișează relația unei persoane cu Dumnezeu, este conceptul unei persoane despre propriile destine, ca indivizibil moral în raport cu destinele comune ale omenirii și universului, adică în termeni mai generali: a unui popor viziune asupra lumii, nu ca o cunoaștere teoretică, mai mult sau mai puțin divinatoare, în orice caz accesibilă doar câtorva, ci ca credință fermă, care formează baza vie a oricărei activități morale umane) Activitate culturală, în sensul strict al cuvântului, îmbrățișând relația unei persoane cu lumea exterioară, în primul rând, teoretică, științifică, în al doilea rând, estetică, artistică (și, desigur, persoana însăși, ca subiect de cercetare , este inclusă și în lumea exterioară, gândirea și reproducerea artistică), iar în al treilea rând, tehnică, industrială, adică extragerea și prelucrarea obiectelor din lumea exterioară, în raport cu nevoile omului și în conformitate cu înțelegerea atât aceste nevoi, cât și lumea exterioară, realizate prin mijloace teoretice) Activitate politică, îmbrățișând relațiile oamenilor între ei, ca membri ai unui întreg național, și relațiile acestui întreg, ca unități de ordin

superior, cu alte popoare In cele din urma-) Activitate socio-economică, îmbrățișând relațiile oamenilor între ei nu direct, ca personalități morale și politice, ci indirect - în raport cu condițiile de utilizare a obiectelor din lumea exterioară și, prin urmare, și obținerea și prelucrarea acestora Trebuie să ne gândim acum în ce măsură fiecare dintre tipurile cultural-istorice - a căror viață constituie conținutul istoriei lumii - și-a manifestat activitatea în funcție de aceste categorii generale în care se împarte această activitate - și ce rezultate a obținut în ea Primele culturi: egipteană, chineză, babiloniană, indiană și iraniană, le putem numi, în mod corect, TIP SLAV primare sau autohtone, pentru că s-au construit, ca să spunem așa, concentrând în diferite puncte ale globului razele slabe ale activității primitive prestatale a omenirii Ele nu au arătat în special niciunul dintre aspectele activității umane pe care tocmai le-am enumerat, ci au fost, ca să spunem așa, culturi pregătitoare, a căror sarcină era să elaboreze acele condiții în care viața într-o societate organizată devine posibilă în general Totul era încă în confuzie în ei; religia, politica, cultura, organizarea socio-economică nu au fost încă evidențiate într-o categorie aparte de activitate și în zadar atribuie acestor civilizații primitive - în special cele egiptene și indiene - un caracter religios deosebit Desigur, în aceste vremuri primitive, când analiza juca încă un rol foarte slab în activitatea mentală a unei persoane aflate sub influența covârșitoare a unui mare întreg, tendința mistico-religioasă a pătruns în întreaga structură a societății din acea vreme; dar asta înseamnă doar că domeniul religios, ca toate celelalte, nu a fost încă izolat, nu izolat Ocupațiile astronomice ale preoților caldeeni, geometria egiptenilor, erau la fel de sfinte ca și săvârșirea ceremoniilor religioase Castele au fost explicate și justificate prin originea oamenilor din diferite părți ale corpului lui Brahma Dacă în astfel de exemple se pot vedea dovezi ale interferenței religiei în știință și în ordinea socio-economică; atunci cu exact același drept se poate afirma interferența științei și a ordinii economice sociale în religie, așa cum a fost de fapt În China, a cărei direcție prozaică, reală, nu a dat o asemenea amploare vederilor mistico-religioase, există totuși și un amestec de sfere de activitate religioase cu alte sfere de activitate: agricultura este preoție Dar la fel de exact se amestecă știința și politica - astfel, de exemplu, un examen este singurul mijloc de promovare în ierarhia oficială, observațiile astronomice fac obiectul serviciului public Prin urmare, este nedrept să numim vechile state egiptene și indiene teocrații În India, după cum se știe, casta spirituală, brahmanii, erau complet străine de ambiția politică Ambiția și mândria lor erau de o cu totul altă natură; și-au onorat chemarea spirituală, religioasă, științifică, RUSIA ȘI EUROPA divinul, ceva incomparabil mai înalt decât materia politică aspră, pământească, care era lăsată în seama castelor inferioare, cerând pentru sine doar cinste, și nu putere Influența preoților egipteni a fost de același fel Religia a ieșit în evidență ca ceva special și în același timp mai înalt doar în civilizația evreiască și a fost începutul ei atotpătrunzător Doar activitatea religioasă a poporului evreu a rămas o mărturie a posterității sale Această religie a fost nealiată, dar numai ea însăși și-a impus pecetea asupra tuturor și toate celelalte aspecte ale activității au fost neglijate; iar în ele evreii nu au produs nimic demn de atenţia contemporanilor şi a posterităţii lor În știință, ovii nici măcar nu au împrumutat nimic de la vecinii lor, babilonieni și egipteni; dintre arte, doar poezia religioasă a înflorit printre ele; în alte ramuri de activitate

artistică, precum și în tehnologie, erau atât de slabi, încât și pentru construirea și decorarea templului lui Iehova, centrul vieții lor naționale, au fost nevoiți să recurgă la ajutorul fenicienilor Structura politică a poporului evreu era atât de imperfectă încât nici măcar nu și-a putut apăra independența, nu numai împotriva statelor puternice, precum Babilonul, Asiria, ci chiar și împotriva micilor popoare canaanite și a întregii activități politice a acestora, precum și a celor mai sociale și economice dispozitiv, a constituit o reflectare completă a opiniilor lor religioase Dar pentru asta, latura religioasă a vieții și aderarea lor a fost înălțată și atât de perfectă, încât acest popor este numit doar poporul lui Dumnezeu - poporul ales, astfel încât printre el s-a dezvoltat și minele religioase, care au subordonat civilizațiile cele mai înalte, în curs de dezvoltare, și căreia i-au fost destinate națiunile religioase, forma sa unică, veșnică, nepieritoare Această concluzie, după cum am observat deja mai sus, nu se schimbă deloc, fie că rămânem la punctul de vedere că învățăturile Vechiului și Noului Testament sunt forme de viziune asupra lumii elaborate treptat de acest popor sau o revelație comunicată treptat acestora de sus í Prin urmare, tipul cultural și istoric evreiesc poate; numim nu numai predominant, ci chiar exclusiv "religios" Așa cum a fost cultura evreiască exclusiv TIP SLAV Õ religios, tipul elen a fost un tip cultural și, în plus, predominant artistic și cultural Înainte de această latură a dezvoltării, restul s-a retras în fundal Se poate spune chiar că în însăși structura psihică a grecilor antici nu exista un sol potrivit pe care să se dezvolte laturile economice, politice și religioase ale activității umane Acest popor cultural dotat, atât de bogat înzestrat, nu avea orice simț economic, politic sau religios Nu sunt multe de spus despre latura socio-economică a dezvoltării Un popor pentru care sclavia nu a fost doar un fenomen întâmplător, temporar, ca să spunem așa, un proces pregătitor pentru realizarea altor forme superioare de ordine socială, ci un fapt fundamental pe care s-a întemeiat întreaga lor viață politică și intelectuală, cu toată umanitatea ei filozofică şi luxul estetic,- un asemenea popor nu putea contribui la dezvoltarea ideii socio-economice Din punct de vedere politic, grecii nici măcar nu s-au putut ridica la conștiința unității politice a tribului lor, deși s-au recunoscut ca o unitate culturală specială, în contrast cu toate celelalte popoare barbare Doar furtuna persană, cu un pericol comun, a aprins în ei un patriotism grecesc comun, dar și atunci într-un mod foarte imperfect Spartanii au ratat în mod deliberat terenul Marathon; Argos și Viotia, de frică, s-au supus lui Xerxes și nu au participat la lupta împotriva lui; Peloponezianii au insistat să sacrifice Grecia continentală inamicului și să se apere pe istmul din Corint Când, odată cu dispariția pericolului, a trecut și entuziasmul patriotic, istoria politică a Greciei se transformă din nou în istoria luptei interne și a războaielor interne din cele mai patetice și neînsemnate motive Din cauza opiniilor lor egoiste, din cauza ideii înguste de dominație, spartanii caută ajutorul perșilor Să observăm că acest lucru s-a făcut nu în vremuri de grosolănie primitivă și sălbăticie a moravurilor și nu în vremuri de declin, ci în timpul cel mai înfloritor al dezvoltării mentale a grecilor - Celebrul Demostene, neînțelegând starea lucrurilor, neavând sens să înțeleagă ideea generală grecească, își folosește elocvența pentru a-i ademeni pe atenieni pe calea dezastruoasă a rezistenței față de Filip; şi atenienii, la fel de lipsiţi de politică RUSIA ȘI EUROPA înțelegând, ei urmează sfatul lui, și nu al lui Fokion Și astfel treaba continuă până la însăși subjugarea

de către romani În mod similar, învățătura religioasă a grecilor arată absența sensului și sentimentului religios adevărat Viziunea lor religioasă este una dintre cele mai mici și mai mizerabile și complet nedemne de un popor care ocupă un loc atât de înalt în gândirea filozofică Dintre cele trei laturi ale religiei cu care ea satisface cele trei laturi ale spiritului uman - dogma, etica si cult - numai aceasta din urma, conform organizarii artistice a grecilor, are un sens real Dogmatica lor nu reprezintă nici profunzime, nici armonie, de fapt, nici măcar nu are niciun conținut, căci nu include nici metafizica, nici cosmogonia, nici doctrina esenței spirituale a lumii, nici teoria originii ei Doctrina Providenței care guvernează lumea este străină de această dogmă: iar ideea cea mai înaltă, la care s-ar putea ridica viziunea religioasă asupra lumii a grecilor, constă într-o soartă oarbă, inconștientă, în personificarea legii necesității fizice În conformitate cu această sărăcie de conținut dogmatic, latura etică nu are temei, nici bază Nu ne prezintă un set de reguli morale, consacrate de cea mai înaltă autoritate divină, care să servească drept ghid indispensabil în activitatea practică Istoria aventurilor zeităților lor, care ar putea înlocui codul moral cu un exemplu viu, este mai degrabă o școală a imorității și a ispitei În toate aceste privințe, religia grecilor nu poate suporta nicio comparație nici cu panteismul filozofic al brahmanismului, unde un sens profund este întotdeauna ascuns sub forme aspre, nici cu metafizica profundă a budismului, nici cu învățăturile înalte ale lui Zoroastru, sau cu monoteismul strict al mahomedanismului Religia a jucat un rol atât de discret în viața greacă, încât nu a avut niciodată propria ei scriptură sacră, pentru că nu se poate numi cu acest nume Teogonia lui Hesiod, o colecție sistematică de legende populare mai degrabă decât un cod religios, un fel de Chet-Minaeus, și nu Biblia, căreia, în plus, nu i-a fost atribuită nicio autoritate Toate aceste legende religioase au servit doar ca material pentru întruchiparea fanteziei artistice a grecilor și au fost ridicate, prin aceasta, în tipuri artistice de frumusețe, fără nici un fel TIP SLAV semnificație misterioasă și morală În conformitate cu acest înțeles al religiei grecești, și în limba tuturor popoarelor poartă numele de mitologie prin excelență, adică de mitologie, care nu servește drept coajă pentru ceva mai înalt, secret, ci conține deja tot conținutul ei și este propriul său scop, unul într-un cuvânt, există un trup fără suflet Religia grecilor este, strict vorbind, venerarea frumuseții autosuficiente și, prin urmare, din ea miroase a epicureism, care este viziunea greacă asupra lumii, filozofia lor națională, care s-a manifestat în întreaga lor viață practică, atât înainte, cât și după a fost formulat de Epicur Moralitatea lor a constat doar în sensul proporției, care este tot ceea ce poate oferi o viziune estetică asupra lumii Dar acest simț al proporției este mai degrabă principiul de bază al artei de a se bucura de viață decât principiul moral-religios, a cărui esență constă întotdeauna în sacrificiul de sine La fel de unilateral ca și tipurile cultural-istorice grecești și evreiești a fost și tipul roman, care a dezvoltat și a desfășurat cu succes doar latura politică a activității umane Simțul politic al romanilor nu are egal Un bob mic cristalizează în jurul său triburile Latiumului și subjugă încetul cu încetul, treptat, sistematic, și nu prin impulsuri agresive, întregul bazin al Mării Mediterane și toată marginea vestică a Oceanului Atlantic Romanii iubitori de libertate, însă, nu pierd niciodată darul ascultării, darul de a-și subordona voința personală voinței generale, pentru a cărei întruchipare lasă loc în rândul republicii dictaturii, ceea ce cu ei nu

este un accident politic, dependent de predominanța dobândită de talentul ambițios, dar instituția potrivită, intrând în acțiune în anumite împrejurări Acest lucru nu este suficient În concordanță cu creșterea statului, ei schimbă forma de guvernământ, schimbând republica într-un imperiu, care devine o instituție cu totul populară, ținută nu prin forță externă - pentru câți împărați slabi, nesemnificativi au fost - ci prin voință a poporului, care a simțit instinctiv nevoia ca un imperiu să mențină o stare depășită în vremuri grele și periculoase Relațiile reciproce ale cetățenilor sunt determinate, în continuarea vieții publice a Romei, cele mai exacte și complete RUSIA ȘI EUROPA într-un anumit fel şi constituie cel mai perfect cod de legi civile Dar la Roma, ca și în Grecia, sclavia este faptul de bază, fundamental, al sistemului social Activitatea culturală, în sensul restrâns al cuvântului, este și ea destul de neînsemnată: în știință, în gândirea filosofică, precum și în arte, cu excepția arhitecturii, Roma nu produce nimic original Fie că cauza acestei neproductivitati s-a aflat în însăși condițiile morale, spirituale ale rasei latine, fie în imitarea romanilor, în aservirea grecilor în sfera științei și artei, aceasta nu este acum supusă analizei noastre; faptul în sine este suficient pentru noi Ceea ce s-a spus despre religia grecilor se aplică și la romani Este, de asemenea, sărac în conținut intern, lipsit de conținut și sens profund dogmatic și etic, lipsit de asemenea de sfânta scripturie; și, numai * din cauza acestei lipse de conținut, Roma a putut trata cu atâta indiferență față de orice formă religioasă, astfel încât zeii tuturor popoarelor cucerite au devenit zeii ei, zeitățile naționale ale romanilor s-au contopit cu zeitățile Greciei, devenind, deci pentru a vorbi, traducerile lor - Jupiter a devenit un sinonim Zeus, Neptun-Poseidon și așa mai departe Diferența esențială era doar că, așa cum, în conformitate cu principalele trăsături ale structurii mentale a grecilor, religia lor a primit un caracter exclusiv estetic, religia romanilor, de asemenea, în conformitate cu proprietățile de bază ale viziunii lor asupra lumii și cultura, a primit un caracter politic Prin urmare, acele singure doctrine care nu se puteau supune unei asemenea viziuni politice asupra religiei, ai căror adepți nu se puteau închina statului roman îndumnezeit, gata, în această condiție, să adopte obiectul cultului lor deosebit, au suferit persecuții religioase Astfel, civilizaţiile care au urmat culturilor autohtone primitive au dezvoltat fiecare doar unul dintre aspectele activităţii culturale: evreiesc - latura religioasă, greacă - propriu-zis culturală, iar romana - politică Prin urmare, trebuie să caracterizăm tipurile cultural-istorice: evreiesc, grecesc și roman - prin denumirile de tipuri monobazice TIP SLAV Progresele istorice ulterioare ar fi putut și ar fi trebuit să constea în principal atât în dezvoltarea celui de-al patrulea aspect al activității culturale - socio-economice - cât și în realizarea unei mai mari versatilități, prin îmbinarea în același tip cultural a mai multor aspecte ale activității culturale care se manifestaseră până atunci separat Pe acest drum mai larg, acest stadiu mai complex de dezvoltare, a apărut tipul care, sub denumirea de european sau germano-roman, a ocupat etapa principală a istoriei după dezintegrarea Imperiului Roman de Apus Asemenea procesului logic al gândirii într-o ființă spirituală individuală, în cursul logic al istoriei lumii, prin analiză, anumite aspecte ale mișcării culturale au fost dezvăluite din starea inițială mixtă (nediferențiată), ai cărei reprezentanți erau statele străvechi ale Asiei și Africa; iar apoi, se pare, a venit momentul procesului de fuziune sintetică în istoria

popoarelor germano-romane Împrejurările vremii au favorizat realizarea unei asemenea sinteze Adevărul religios, în forma veșnică a creștinismului, a fost descoperit și asimilat cu smerenie și entuziasm de către popoare noi, bogate în daruri de natură spirituală, printre care nu se poate decât să se încadreze un sentiment religios de foc În aceeași învățătură religioasă, ca și într-o sământă, s-a ascuns nevoia abolirii sclaviei; și într-adevăr, s-a dovedit a fi doar o formă trecătoare de viață a popoarelor germano-romane Simț politic și capacitate de dezvoltare culturală: științifică, artistică și industrială, aceste popoare s-au dovedit și ele bogat înzestrate Toate aceste mari înclinații nu au fost destinate, totuși, ele au putut fi pe deplin realizate și au servit drept obstacol în acest sens: violența naturii lor energetice și, căzând pe teren favorabil, puternica influență a poftei de putere romane și a romanului sistem de stat Am văzut deja cum adevărul creștin a fost denaturat în acest fel prin denaturarea unui concept esențial și important al sensului Bisericii, care s-a transformat în despotismul religios-politic al catolicismului Acest despotism bisericesc, combinat cu despotismul feudal, înrădăcinat în violența caracterului german, și cu despotismul scolastic, înrădăcinat într-o atitudine obsechioasă față de RUSIA ȘI EUROPA forme ale științei antice, au transformat întreaga istorie a Europei într-o luptă grea, terminând într-o triplă anarhie: anarhie religioasă - adică protestantismul, care credea să întemeieze certitudinea religioasă pe autoritatea personală; anarhie filosofică - adică un materialism atotnegativ care începe să capete caracterul de credință și, încetul cu încetul, ia locul convingerii religioase în minte; anarhia politico-socială - adică contradicția dintre democrația politică din ce în ce mai răspândită și feudalismul economic Întrucât aceste anarhii sunt vestigii și instrumente ale corupției, ele nu pot fi considerate, desigur, contribuții vii la vistieria comună a omenirii; iar tipul cultural-istoric germano-roman nu poate fi considerat un reprezentant de succes nici a laturii religioase, nici a laturii socio-economice a activităţii culturale Pe de altă parte, din punct de vedere politic și de fapt așa-zis cultural, rezultatele vieții istorice a Europei sunt enorme Popoarele Europei nu numai că au întemeiat state puternice care și-au extins puterea în toate părțile lumii, dar au stabilit și relații juridice abstracte între cetățeni între ele și între cetățeni și stat Cu alte cuvinte, au reușit să îmbine puterea politică a statului cu libertatea sa internă, adică au rezolvat ambele părți ale problemei politice într-un grad foarte satisfăcător Dacă această libertate nu dă în practică rezultatele așteptate și încă așteptate, atunci aceasta depinde de eșecul de a rezolva sau de a rezolva greșit o problemă de alt ordin, și anume cea socio-economică Deși, desigur, diferitele popoare ale Europei nu au acest simț politic în aceeași măsură, cu toate acestea, evenimentele recente au arătat că cei dintre ele care de mult timp nu și-au putut aranja poziția politică, precum italienii și germanii, totuși, în cele din urmă a ajuns, sau cel puțin Lumea a ajuns foarte aproape de realizarea unității politice, prima și indispensabilă condiție a puterii politice Și mai înalte și mai abundente sunt roadele civilizației europene în propriul lor sens cultural Metodele și rezultatele științei europene sunt dincolo de orice comparație cu perfectul TIP SLAV Õ toate celelalte tipuri culturale, fără a exclude măcar greaca Acestea sunt roadele activității industriale, tehnice Din partea artei, deși popoarele Europei trebuie să cedeze loc grecilor în ceea ce privește gradul de perfecțiune al rezultatelor obținute, aceștia și-au extins totuși semnificativ aria sa și au deschis noi

drumuri în ea Din toate aceste considerente, trebuie să asimilam tipul cultural-istoric germano-roman ca tip dual-bazic, politico-cultural, cu caracter predominant științific și industrial al culturii, în sensul strict al cuvântului Mă îndrept acum către lumea slavă, și în principal către Rusia, ca singurul său reprezentant independent, cu scopul de a lua în considerare rezultatele și înclinațiile vieții sale culturale și istorice, care abia începe, din patru puncte de vedere acceptate: religie, cultură , politica si sistemul socio-economic, pentru a clarifica astfel, cel putin in termeni cei mai generali, ce avem dreptul sa asteptam si sa speram de la tipul cultural-istoric slav, ce ar putea fi o civilizatie slava deosebita daca ar urma calea dezvoltării originale? Religia a fost conținutul cel mai esențial, dominant (aproape exclusiv) al vieții antice rusești, iar în prezent este interesul spiritual predominant al poporului rus obișnuit; și, în adevăr, nu se poate să nu se minuneze de ignoranța și îndrăzneala celor care puteau afirma (de dragul fanteziei lor) indiferența religioasă a poporului rus Din punct de vedere obiectiv, faptic, rușii și majoritatea popoarelor slave au primit lotul istoric de a fi, alături de greci, principalii paznici ai tradiției vii a adevărului religios - Ortodoxia și, astfel, să fie urmașii marii fapte care s-a abătut asupra Israelului și Bizanțului - să fie popoarele alese de Dumnezeu Din punct de vedere subiectiv, psihic, rușii și ceilalți slavi sunt înzestrați cu o sete de adevăr religios, ceea ce este confirmat atât de manifestările normale, cât și de însăși distorsiunile acestei aspirații spirituale Am subliniat deja natura specială a adoptării creștinismului de către Rusia, nu prin subordonarea celei mai înalte culturi a poporului creștin, nu prin dominația politică asupra unor astfel de S RUSIA ȘI EUROPA prin naționalitate, nu prin propagandă religioasă activă, ci prin nemulțumire internă, nemulțumire față de păgânism și căutare liberă a adevărului Însuși caracterul rușilor și al slavilor în general, străin de violență, plin de blândețe, smerenie, evlavie, are cea mai mare corespondență cu idealul creștin Pe de altă parte, abaterile religioase, bolile poporului rus, schisma Vechilor Credincioși și secte, indică: prima este o protecție persistentă care nu permite nici cea mai mică schimbare în înfățișarea, în învelișul altarului; acesta din urmă, în special duhoborismul, despre capacitatea de gândire religios-filosofică Printre alte popoare slave, vedem mișcarea religioasă hușită - cel mai pur, ideal al reformelor religioase, în care nu era spiritul răzvrătit, transformator al reformei lui Luther, Calvin, ci caracterul de restaurare, restaurator, luptă pentru revenire a adevărului spiritual, transmis cândva de Sf Chiril și Metodiu Pe de altă parte, la slavii occidentali, în influența profund distorsionantă a latinismului asupra caracterului național polonez, vedem din nou dovada că învățătura religioasă nu alunecă la suprafață printre popoarele slave, ci este capabilă să arate pe câmpul ei recunoscător tot ceea ce este în el și ceea ce, boabele semănate, în funcție de caracteristicile sale specifice, crește în fructe bune, sau în neghină și ciulini Este adevărat că activitatea religioasă a poporului rus a fost predominant conservatoare și conservatoare, iar acest lucru este blamat de unii Dar activitatea religioasă este protectoare în esența sa, după cum reiese din însuși sensul religiei, care fie este o revelație reală, fie cel puțin este venerată ca atare de către credincioși În fapta reală, sau cel puțin în opinia admiratorilor săi, religia vine invariabil din cer și, prin urmare, își atinge doar scopul - să fie un fundament ferm, de neclintit al moralității practice, a cărei esență nu constă în nimic altceva decât

abnegație, în sacrificiu de sine, posibil numai cu fiabilitatea deplină a acelor principii în numele cărora sunt cerute Orice altă certitudine, filozofică, metafizică și chiar pozitiv-științifică, nu are TIP SLAV realizabil: pentru câțiva aleși, dezvoltați intelectual, pentru că știu că știința și gândirea nu sunt definitive, că nu și-au spus și nu vor spune niciodată ultimul lor cuvânt, că, în consecință, îndoiala, posibilitatea și nevoia de revizuire sunt mereu amestecate cu rezultatele lor, re-investigații și, mai mult, într-o proporție complet nedeterminată; pentru mase, din motivul încă mai simplu că le este inaccesibil * Așadar, de îndată ce religia își pierde caracterul franc, ea se transformă, în funcție de demnitatea conținutului ei dogmatic-moral, fie într-un sistem filozofic, fie într-o prejudecată grosolană Dar dacă religia este o revelație, atunci este evident că dezvoltarea ei nu poate consta decât în dezvăluirea adevărurilor cuprinse în ea de la început, formularea lor cea mai precisă, în ceea ce privește atenția deosebită acordată cutare sau cutare latură, cutare sau cutare parte a religiei predarea la un anumit moment Iată motivul interior al caracterului strict protector al activității religioase a tuturor acelor popoare cărora adevărul religios a fost încredințat pentru protecție și transmitere în puritate inviolabilă altor popoare și generațiilor viitoare Dacă aceasta este natura adevăratei activități religioase în general, atunci aceasta se aplică cu o forță deosebită creștinismului ortodox după separarea Bisericii Apusene Potrivit învățăturii ortodoxe, infailibilitatea autorității religioase aparține numai întregii Biserici și, în consecință, dezvăluirea adevărurilor care stau în creștinism poate avea loc numai prin concilii ecumenice, singurele personificări ale Bisericii, a căror colecție, din secolul al VIII-lea, a fost împiedicată de circumstanțe istorice, logice În consecință, se cerea un mod de acțiune strict protectiv tocmai celor cărora le era încredințat adevărul religios; altfel, tradiția vie a momentului dezvoltării (sau, mai degrabă, dezvăluirea adevărului religios) ar fi fost sfâșiată de Ortodoxia universală înainte de schisma latină; acel punct ar fi amânat, spre care orice sete de adevăr s-ar putea întoarce cu deplină încredere că va găsi în el întregul adevăr universal - și nimic mai mult Din acest punct de vedere, vechii credincioși ruși înșiși dobândesc semnificație ca dovadă vie a cât de stricte sunt RUSIA ȘI EUROPA această securitate Acolo unde o ușoară schimbare de rit ar putea părea o inovație care a jignit conștiința a milioane de credincioși, acolo cu siguranță au fost atenți în acest sens; și cine știe de la câți pași nerezonabili ne-au ținut Vechii Credincioși, după ce europenizarea puse stăpânire pe viața Rusiei! Și astfel, putem spune că latura religioasă a activității culturale aparține tipului cultural slav și Rusia în special, este proprietatea ei inalienabilă, atât în ceea ce privește structura psihologică a popoarelor sale constitutive, cât și pentru că acestea au păstrat adevărul religios ; - aceasta se dovedește atât o latură pozitivă, cât și una negativă a vieții religioase a Rusiei și a slavilor Dacă trecem la latura politică a problemei, în măsura în care popoarele slave și-au arătat capacitatea de a-și organiza statalitatea, întâlnim, la prima vedere, un fenomen foarte descurajator Și anume, toate popoarele slave, cu excepția rusilor, fie nu au avut timp să întemeieze state independente, fie, cel puțin, nu au reușit să-și mențină independența și independența Nedoritorii slavilor deduc din aceasta inconsecvența lor politică O astfel de concluzie nu rezistă celei mai mici critici, chiar dacă nu se acordă atenție motivelor care i-au împiedicat până acum pe slavi să se transforme într-un organism politic independent, ci

să accepte faptul așa cum există Acest fapt spune că marea majoritate a triburilor slave (cel puțin două treimi dintre ele, dacă nu mai multe) formau o stare imensă, continuă, care exista deja de o mie de ani și creștea și creștea în forță și putere, în ciuda tuturor furtunile pe care a trebuit să le îndure în timpul lungii sale vieți istorice Acest fapt de prima amploare a dovedit semnificația politică a slavilor, cel puțin o majoritate semnificativă a acestora Când Imperiul German, după o scurtă perioadă de glorie și putere, s-a transformat într-un monstru politic, am putea concluziona pe bună dreptate că tribul germanic era incapabil de viață politică? - Cu siguranță nu; căci, de asemenea, tribul germanic a format puternicul Imperiu Britanic și numai din acest motiv, dezordinea politică a Germaniei SLAVA TIL ar fi trebuit să o atribuim condițiilor externe și interne nefavorabile în care s-a aflat temporar această țară, și nu unei incapacități fundamentale - care a fost confirmată de modul de acțiune al Prusiei, exprimând un profund sens politic, de care ea s-a ținut din cele mai vechi timpuri (cel puțin din vremea Marelui Elector) și care a culminat sub ochii noștri în acțiunile lui Bismarck În această judecată despre incapacitatea politică a slavilor se manifestă aceeași necinste, sau, în cel mai bun caz, aceeași iluzie optică, ca și în judecățile despre lipsa imaginară de unitate a statului rus, deoarece include, poate, despre o sute de popoare cu nume diferit În același timp, se uită că toată această diversitate dispare înaintea preponderenței tribului rusesc - dacă la analiza calitativă a fenomenului adăugăm și analiza cantitativă Dacă toate popoarele slave vestice și sud-estice ar fi într-adevăr incapabile de viață politică, atunci, totuși, tribul slav în general ar trebui să fie recunoscut ca având un înalt înțeles politic, doar prin prisma statului rus Dar este justificată ideea incapacității de stat a altor popoare slave, cu excepția celei ruse? Triburile slave occidentale, chiar și în epoca flexibilității și moliciunii, care distinge perioada etnografică a vieții populare, se aflau sub influența politică și culturală ostilă neîncetată a popoarelor lor dezvoltate mai devreme de tip cultural germano-roman În ciuda acestui fapt, deja în secolul al IX-lea, s-a format un puternic stat morav, care a primit germenii unei culturi originare - în scrierea ortodoxă și slavă, dar care au fost ulterior smulse în el de o influență ostilă germană catolică Invazia ugrului a rupt legătura dintre slavii occidentali Partea de sud a acestora nu și-a putut găsi centrul de greutate sub influența Bizanțului, a turcilor invadatori, a cuceririi Veneției, a cuceririlor maghiare, a mărcii austriece Partea de nord, după ce a primit renaștere spirituală prin reforma lui Hus, a reușit să se formeze în timpul Podibradului într-un stat special bine organizat; dar oare oare această insulă sau margine slavă să stea în mijlocul revărsării germane fără să se bazeze pe toată puterea slavilor uniți? RUSIA ȘI EUROPA Nu putea, așa cum nu poate acum, fără participarea directă și activă a Rusiei la soarta sa Existența independentă a Poloniei a fost mai lungă, dar dacă Polonia a fost mai mult decât alte țări slave occidentale libere de presiunea politică externă directă a lumii germano-romane, atunci ea s-a supus, mai mult decât oricine altcineva, dominației culturale morale a Occidentului, acționând prin Latinism și tentație feudală, pe clasa ei cea mai înaltă; și astfel, reținându-și deocamdată trupul, și-a pierdut sufletul de slavă și, pentru a-l câștiga, a trebuit să intre într-o unire strânsă, deși din păcate involuntară, cu Rusia Dacă, așadar, dintre toți slavii, un popor rus a reușit să se stabilească într-un stat puternic, atunci el se datorează atât proprietăților sale interne, cât și împrejurării că, în

funcție de poziția geografică a țărilor pe care le ocupă, i s-a dat trece prin primele forme ale dezvoltării sale la distanță de influența tulburătoare a vieții străine occidentale În exemplul Rusiei Mici, mult timp despărțită de restul Rusiei și unită în mod voluntar cu aceasta după recucerirea independenței sale, vedem dovezi că mai mult de un mare trib rusesc, după cum cred unii, este dotat cu un profund tact politic; și de aceea putem spera că, uneori, alți slavi vor da dovadă de același simț și tact, recunoscând de bunăvoie, după câștigarea independenței, hegemonia Rusiei în unire; căci, în esență, împrejurările în care se afla Mica Rusia pe vremea lui Hmelnițki și slavii occidentali acum, sunt foarte asemănătoare Entuziaismul popular, un furt de împrejurări, liderul general, înaintat de mișcarea populară, poate fi și poate să le ofere independența, la fel ca la Hmlnițki, dar păstrarea acesteia și, cel mai important, păstrarea generalului natura vieţii şi culturii este imposibilă pentru o anumită uniune reciprocă Orice ar spune viitorul, prin simplul fapt că slavii, și mai ales filiala rusă a acestora, au manifestat până acum în activitatea politică, avem dreptul de a clasifica aceste triburi printre cele mai înzestrate familii ale rasei umane din punct de vedere politic TIP SLAV Considerăm de cuviință să acordăm atenție aici naturii speciale a acestei activități politice, așa cum s-a exprimat în creșterea statului rus Poporul rus nu alunga din mijlocul lor, ca niște stupi de albine, roiuri care formează centrele noilor societăți politice, precum grecii în vremuri străvechi, sau englezii în vremuri mai apropiate de noi Rusia nu are ceea ce se numesc posesiuni, precum Roma și, din nou, Anglia Statul rus, încă din vremea primilor prinți ai Moscovei, este Rusia însăși, extinzându-se treptat, irezistibil în toate direcțiile, populând spațiile nelocuite învecinate cu el și asemănând cu sine așezările străine cuprinse în granițele sale de stat Numai o înțelegere greșită a acestui caracter de bază al răspândirii statului rus, care din nou, ca orice alt rău rus, de la întunecarea concepției rusești despre lucruri de către europenism, se poate gândi la niște indivizi provinciali separati, conectați cu Rusia printr-un singur stat abstract legătură, de care Nu este-Rusia în Rusia, să folosim excelenta expresie a domnului Rosenheim și nu numai să fim mulțumiți de ele, ci să vedem în ei un ideal politic, pe care nici sentimentul politic rus, nici gândirea politică rusă nu-l vor vedea recunosc vreodată Trebuie să sperăm că și această ceață se va risipi, ca multe altele Din același motiv, Rusia nu a avut niciodată colonii care au avut succes pentru ea și este foarte greșit să considerăm Siberia ca atare, așa cum o fac mulți Coloniștii, evacuați din patria lor, chiar și voluntar, nu prin constrângere, pierd rapid contactul strâns cu aceasta, primesc în curând propriul lor centru de greutate special, propriile interese speciale, adesea opuse, sau chiar ostile intereselor țării-mamă Toată comunicarea dintre ele se limitează la patronajul metropolei, de care colonia se bucură deocamdată, atâta timp cât o consideră benefică pentru sine Coloniile poartă foarte puține poveri în favoarea patriei lor originale și dacă sunt forțate să o facă față de asta, ei consideră că este o asuprire pentru ei înșiși și cu atât se străduiesc să obțină o independență completă Pe lângă caracterul național al popoarelor care s-au remarcat ca colonii, o asemenea atitudine față de fostul lor tată-
* RUSIA ȘI EUROPA Desigur, o mare influență are și separarea geografică a țărilor nou așezate În timpul așezărilor poporului rus, nu vedem nimic de acest fel Oriunde se duce poporul rus, chiar dacă circumstanțele temporare și locale le dau ocazia, sau chiar îi forțează, să accepte o organizare politică originală, cum, de exemplu,

în societățile cazaci, centrul vieții poporului său rămâne încă vechiul Rus' Moscova, cea mai înaltă putere în conceptul ei continuă să fie personificate în fața țarului rus Se grăbesc să-i depună un jurământ, să-i încline cu noile țări pe care le-au preluat, să intre în contact direct cu statul rus Aderând la structura lor, ei nu se deosebesc de poporul rus, continuă să-și considere interesul drept interesul lor și sunt gata să sacrifice totul pentru a-și atinge obiectivele Într-un cuvânt, ei nu formează noi centre ale vieții rusești, ci doar își extind cercul unic, indivizibil Prin urmare, noi așezări sunt începute doar la periferia țărilor care au devenit deja vechea Rusie adevărată (vorbesc despre așezările populare originale și nu despre întreprinderile guvernamentale de colonizare) Instalarea în sărituri, peste mări sau intervale semnificative, nu merge? cel puțin erau patronați de guvern Am eșuat în colonia americană, iar Amurul eșuează și el Acest caracter al așezării poporului rus, cea mai favorabilă unitate și integritate a statului rus, corespunde, de asemenea, asemănării puterii poporului rus, transformând în carne și oase proprii străinii cu care intră în contact sau ciocnire, desigur, dacă nu i se opun măsuri guvernamentale eronate Dar întemeierea, extinderea statului, dându-i putere, forță și putere nu constituie decât o latură a activității politice Mai are și alta, constând în stabilirea de relații legale ale cetățenilor între ei și cu statul, adică în instaurarea libertății civile și de stat, fără capacitatea la care este imposibil să recunoască poporul ca pe deplin dotat cu bun simț politic oameni către libertate? Nu trebuie menționat faptul că binevoitorii noștri dau tip slavic acesta este un răspuns negativ: unii consideră că sclavia este elementul natural al rușilor, alții se tem sau par să se teamă că libertatea în mâinile lor ar trebui să ducă la tot felul de excese și abuzuri Dar, pe baza faptelor din istoria Rusiei și a cunoștințelor cu opiniile și proprietățile poporului rus, nu se poate forma decât o opinie diametral opusă acestui punct de vedere: și anume, că nu a existat și există cu greu un popor capabil să suporte o mare parte cota de libertate și având mai puțină înclinație de a abuza de ea decât poporul rus Aceasta se bazează pe următoarele proprietăți inerente persoanei ruse: pe capacitatea și obiceiul său de a se supune, pe respectul și încrederea în putere, pe lipsa de poftă de putere și pe aversiunea de a se amesteca în ceea ce se consideră incompetent; iar dacă te aprofundezi în cauzele tuturor tulburărilor politice dintre diferitele popoare, atunci rădăcina lor nu va fi dorința de libertate propriu-zisă, ci tocmai dragostea de putere și pasiunea deșartă a oamenilor de a se amesteca în treburile care depășesc cercul lor concepte Atât evenimentele majore din istoria Rusiei, cât și evenimentele cotidiene ale vieții rusești confirmă în mod egal aceste trăsături ale caracterului național rus De fapt, uitați-vă la funcțiile elective din toate moșiile noastre, mai ales la comercianți, la mica burghezie și la țărănime Aceste funcții, care conferă putere și onoare, nu sunt considerate drepturi, ci îndatoriri, sau, mai bine zis, îndatoriri publice, iar singura excepție este poziția de lider, care conferă onoare, și nu putere Dacă sunt în căutarea unui post de magistrați, membri și președinți ai consiliilor zemstvo, atunci în principal din cauza salariului pe care îl oferă, care este destul de important pentru viața satului, raionului și chiar provincial Este la fel ca serviciul public cu un salariu bun, care, în plus, face posibil să nu părăsești treburile economice Ar fi interesant de văzut "dacă numai în astfel de cazuri ar fi permis să se facă experimente, cum ar înflori zemstvo și institutul mondial în țara noastră dacă ar fi

umplute, conform teoriilor" Știri cu figuri gratuite ale așa-zisei aristocraţie? Aceste trăsături ale caracterului național rusesc, în orice caz, arată că puterea are puțină atractie pentru noi RUSIA ȘI EUROPA Cu toate acestea, deși mulți consideră că acesta este un fel de neajuns, nu putem vedea nimic greșit în faptul că personalitățile noastre publice doresc ca munca lor pentru binele comun să fie răsplătită material, deoarece nu se întâmplă niciodată să fie complet gratuită, deoarece satisfacția a poftei de putere, a deșertăciunii, a mândriei este aceeași mită Aceleași proprietăți ale poporului rus enumerate mai sus constituie motivul intern pentru care Rusia este poate singurul stat care nu a avut niciodată (și, după toate probabilitățile, nu va avea niciodată) o revoluție politică, adică o revoluție menită să limiteze mărimea puterii, însuşirea întregului volum de putere sau a unei părţi din acesta de către orice moşie sau de către întreaga masă a cetăţenilor, alungarea dinastiei legitime domnitoare şi înlocuirea ei cu alta Toate necazurile pe care le reprezintă istoria Rusiei, puternice, prin forța și înfățișarea lor, a fi considerate revolte populare, au avut întotdeauna un caracter cu totul aparte, nu politic, în sensul strict al cuvântului Motivele lor au fost: îndoieli cu privire la legitimitatea celui care domnește, nemulțumirea față de iobăgie, care în practică a asuprit poporul întotdeauna în cel mai puternic grad, decât avea în vedere legea și, în final, acele elemente de voință proprie și revoltă, care în mod necesar dezvoltat la periferia Rusiei, lupta necontenit cu cazacii cu tătarii și alți nomazi Aceste trei elemente au luat parte în comun la cele trei răsturnări populare principale care au agitat Rusia în secolele al XV-lea și al XVIII-lea, astfel încât fiecare dintre ele a jucat un rol predominant alternativ În necazurile interregului, impostura a fost motorul principal, dar cu o participare semnificativă, nemulțumirea față de atașamentul recent introdus al țăranilor de pământ și a oamenilor liberi cazaci Revolta lui Stenka Razin a fost în principal opera acestei femei libere, care a început să se teamă că ordinele de stat mai stricte care erau introduse îi vor limita voința proprie Dar aceste frământări puteau crește în așa fel, iarăși, numai dacă țăranii ar fi nemulțumiți de înrobirea lor și, din nou, din motive legale, s-au străduit să dea tuturor acestor tulburări caracter de legalitate în ochii poporului În cele din urmă, principala forță a rebeliunii Pugaciov a fost tocmai tip slav în indignarea iobagilor, pentru care răzvrătirea micilor cazaci iaici a servit, ca să spunem așa, doar ca prima scânteie care a aprins focul Participarea nomazilor din Urali a intensificat această rebeliune, dar numele lui Petru al II-lea trebuia să-i dea legitimitate în ochii poporului, care și-a simțit întotdeauna solidaritatea cu puterea supremă și de la ea aștepta împlinirea prețului și dreptului lor dorinte Odată cu asigurarea corectitudinii și legalității în succesiunea tronului, odată cu introducerea cetățeniei și ordinii în cazaci și, în cele din urmă, cu eliberarea țăranilor, toate motivele care au îngrijorat poporul în trecut s-au secat și fiecare, Nu voi spune revoluție, ci chiar și o simplă rebeliune, care depășește dimensiunea unei regretabile neînțelegeri, a devenit imposibilă în Rusia până când caracterul moral al poporului rus, viziunea asupra lumii și întreaga gândire a lor nu vor fi schimbate; și așa ceva schimbările (dacă sunt considerate posibile) au loc numai de-a lungul secolelor și, prin urmare, depășesc complet cercul previziunii umane Dacă, în felul acesta, au fost eliminate toate elementele de neliniște care puteau excita poporul rus în vremuri trecute, atunci, pe de altă parte, au trecut și acele împrejurări care necesitau

valorificarea constantă a tuturor forțelor poporului în jugul statului în vremuri grele de organizare a statului, lupta împotriva dușmanilor externi, cu o populație încă rară și o slabă dezvoltare a forțelor sale Astfel, atât obstacolele interne, cât și cele externe în calea asimilării tuturor darurilor libertății de către poporul rus și-au pierdut sensul, semnificația și rațiunea existenței Crearea artificială a acestor obstacole, în numele unei măsuri de precauție împotriva pericolelor complet imaginare, ar fi asemenea construcției costisitoare de baraje și metereze împotriva inundațiilor într-o zonă înaltă care nu este supusă nicio scurgere; sau ziduri groase de fortăreață, bastioane și ravelins într-un oraș care este în afara oricărui pericol de atacuri inamice Câtă moderație, nepretenție și prudență caracterizează atât poporul rus, cât și societatea rusă, acest lucru a fost dovedit cu o claritate evidentă de evenimentele din ultimii ani În ceea ce privește memoria istorică a rasei umane, este greu de găsit schimbări mai rapide și bruște în principalele RUSIA ȘI EUROPA condiții esențiale ale vieții oamenilor, ca cele care s-au petrecut sub ochii noștri - nu mai mult de doisprezece ani, adică socotind din manifestul privind îmbunătățirea vieții țăranilor moșieri Sclavia feudala a fost desfiintata in Franta treptat, de-a lungul secolelor, astfel incat in celebra noapte de august a ramas Adunarii Nationale sa desfiinteze doar o ramasa relativ nesemnificativa din ea; între timp, la noi, iobăgia era încă în plină forță când a fost desființată deodată, cu toate consecințele ei Trecerea de la dependența dureroasă la libertatea completă a relațiilor a fost instantanee: secolele s-au concentrat în aproximativ trei ani, care au fost necesari pentru întâlniri și elaborarea unui plan Odată cu intrarea rapidă în vigoare a noilor prevederi, după anunțarea manifestului libertății către popor și, în consecință, după încetarea dependenței acestora față de proprietari, noile autorități ale mediatorilor mondiali nu au fost încă înființate, astfel încât poporul a rămas în aceste minute critice (conform conceptelor generale) de ceva timp fără putere imediată imediată; și totuși, ordinea nu a fost serios tulburată nicăieri și nicio incitare nu l-a putut scoate din încrederea deplină în guvernarea liniştii, nici atunci, nici după Figura principală în implementarea celei mai înalte voințe privind eliberarea țăranilor, Iakov Ivanovici Rostovtsev, a vorbit despre starea Rusiei în epoca întâlnirilor despre metodele de eliberare, că Rusia a fost scoasă de pe piedestal și este în greutate Așa li s-a părut tuturor, și mai ales celor care priveau cu răutate reforma și așteptau de la ea prăbușirea apropiată a urâtului colos; dar de fapt s-a dovedit că aici, ca întotdeauna, s-a odihnit pe temelia ei largi, de nezdruncinat Să luăm un alt exemplu Cenzura preliminară a fost slăbită și, în cele din urmă, complet desființată Și aici trecerea a fost la fel de rapidă și bruscă de pe vremea când ma o anecdotă prostească omise din presă, care conținea un indiciu de stingherealǎ a manierelor sau de ineleganța costumului funcționarilor oricărui departament, a avut consecințe crude pentru autor și pentru cenzor - față de acea stare a presei, când întrebările de religie , moralitatea, organizarea socială și de stat au devenit subiecte obișnuite pentru cărți, broșuri și reviste Diferența era enormă, iarăși mai mult decât atât TIP SLAV între presa franceză din vremurile lui Ludovic al XV-lea și al XVI-lea și vremurile revoluției: căci ce s-ar putea adăuga la ceea ce găsim în scrierile lui Diderot, Helvetius, Holbach, La Mettrie, Mirabeau, care au mers liber din mână în mână sub Ludovic al XV-lea și al XVI-lea, în ciuda interdicției pur nominale? Dar și literatura rusă și societatea rusă au dat dovadă de prudență aici, aceeași moderație ca și poporul rus, cu o

schimbare radicală a poziției sale civile și sociale Doctrine dăunătoare, care au început să fie propovăduite parțial de presa internă și, în parte, încă aveau o mare influență, prin atractivitatea a tot ceea ce este interzis, de publicațiile străine, au fost ucise, lipsite de semnificație și încredere în ochii publicului, nu prin măsuri guvernamentale (care, în acest sens, nu numai că sunt neputincioase, ci chiar se opun de obicei obiectivelor lor), ci chiar prin aceeași presă și, în principal, de către Moscova Și așa, ce vedem? Abuzurile și opresiunea pe care le-a experimentat Rusia înainte de reformele actualei domnii nu au fost mai puțin, în multe administrații, chiar mai sensibile decât cele sub care a suferit Franța înainte de revoluție; transformarea (nu în formă, desigur, dar în esență) nu a fost mai puțin radicală decât cea efectuată de Adunarea Națională; dar, între timp, la fel cum barajul rupt din Franța a produs o revărsare generală de elemente și pasiuni antisociale dăunătoare , în Rusia nu numai că nu au putut tulbura calmul, respectul și încrederea în putere, dar le-au întărit și au întărit toate bazele societatea rusă și statul După aceasta, nu avem dreptul să afirmăm că poporul rus și societatea rusă, în toate straturile sale, sunt capabile să accepte și să suporte orice doză de libertate - că poate fi sfătuit să o limiteze doar sub forma abolirii pericolelor creat de o imaginație bolnavă sau, și mai rău, sub influența unor motive și aspirații ascunse fără scrupule, ostile Rusiei? Și așa, concluzionăm, atât în raport cu puterea și puterea statului, în ceea ce privește capacitatea de a-i sacrifica toate beneficiile personale, cât și în ceea ce privește folosirea libertății de stat și civile, poporul rus este înzestrat cu un simț politic remarcabil După trăsăturile loialităţii şi devotamentului faţă de stat RUSIA ȘI EUROPA interese naturale, nepretenții, moderație în folosirea libertății, arătate de popoarele slave din Austria și mai ales din Serbia, putem extinde aceeași proprietate asupra altor slavi Dacă Polonia, în cursul vieții sale istorice, a arătat un exemplu de absență a oricărui sens politic, atunci acest exemplu negativ nu face decât să întărească poziția noastră, arătând că denaturarea principiilor slave, care i-au corodat sufletul și trupul, ar fi trebuit să aducă fructe corespunzătoare În raport cu sistemul socio-economic, Rusia este singurul stat vast care are teren solid sub picioare, în care nu există o masă fără pământ, în care, în consecință, clădirea publică se bazează nu pe nevoile majorității cetățenilor , nu pe nesiguranța poziției lor, unde nu există contradicție între idealurile politice și cele economice Am văzut că tocmai această contradicție amenință viața europeană, care, în călătoria sa istorică, a pătruns deja în acele mări periculoase în care, pe de o parte, amenință Caribdisul cezarismului sau despotismul militar și, pe de altă parte, Scylla a revoluției sociale Condițiile care dau sistemului social rusesc o asemenea superioritate față de cel european, îi conferă o stabilitate de nezdruncinat, transformă chiar acele clase sociale în cele mai conservatoare care amenință Europa cu răsturnări, stau în alocația țărănească și în proprietatea comunală a pământului Asemănarea etimologică a cuvintelor comunitate și comunal (tradus în franceză) cu cuvântul comunism a dat naștere unei necinste răutăcioase de a amesteca aceste concepte pentru a arunca o umbră nepotrivită asupra comunității noastre și, de altfel, deja asupra tuturor activităților oamenilor care pasă de bunăstarea țăranilor, mai ales dacă acest lucru este contrar intereselor polonezilor și germanilor În același timp, se uită în mare parte că comunitatea noastră, fie că este bună sau rea în consecințele sale economice și de altă natură, este un drept istoric, exact aceeași

formă sacră și inviolabilă de proprietate ca oricare alta, precum proprietatea privată în sine, care , în consecință, dorința de a o distruge nu poate fi în niciun caz numită dorință conservatoare Socialismul european este, dimpotrivă, o doctrină revoluționară, nu atât în esență, cât în TIP SLAV terenul unde trebuie să acţioneze Dacă s-ar mărgini să-i invite pe micii proprietari de pământ să-și unească proprietatea în proprietate comună, așa cum îi invită pe muncitorii din fabrici să-și unească forțele și capitalurile prin intermediul asociațiilor; atunci nu ar mai fi absolut nimic criminal sau dăunător în asta: dar adevărul este că, în cele mai multe cazuri, pământul nu este în mâinile celor care îl cultivă, ceea ce, în consecință, socialismul european, sub orice formă, necesită o prealabilă redistribuirea proprietății, o reorganizare completă a proprietății funciare și a întregului sistem socio-economic Problema nu este cu teoriile socialiste care pretind a fi medicamente pentru boala rădăcină a societății europene Aceste medicamente pot fi într-adevăr dăunătoare și otrăvitoare, dar care ar fi pericolul în ele dacă ar putea rămâne în siguranță pe rafturile farmaciilor, din cauza lipsei de nevoie de ele pentru un organism sănătos? Medicamentul este dăunător, dar boala în sine este și dăunătoare Există multe planuri de reconstrucție a clădirii, dar nu există niciun material din care să poată fi ridicată fără a distruge mai întâi clădirea terminată și finalizată La noi, dimpotrivă, materialul este din abundență și prin el însuși se conturează organic sub influența unor principii interne, constructive, fără a avea nevoie de nici un plan de construcție inventat Tocmai această soliditate a sistemului socio-economic al Rusiei constituie motivul pentru care putem spera la semnificația socio-economică ridicată a tipului cultural-istoric slav, care, pentru prima dată, a stabilit caracterul corect, normal al acea ramură a activității umane care îmbrățișează relațiile oamenilor între ei doar ca personalități morale și politice, dar și prin influența lor asupra naturii externe, ca sursă a nevoilor și nevoilor umane, pentru a stabili nu numai o legitimitate abstractă în raport cu cetățenii, ci și reale si concrete Rămâne să ne gândim dacă ne putem aștepta ca tipul cultural-istoric slav să ocupe un loc proeminent în termeni culturali, în sensul restrâns al cuvântului Este imposibil să nu admit că ceea ce a fost făcut până acum de rus RUSIA ȘI EUROPA și alte popoare slave în științe și arte - foarte nesemnificativ, în comparație cu ceea ce au făcut cele două mari tipuri culturale grecești și europene Acest fapt, care este defavorabil pentru slavi, poate primi, evident, o dublă explicație: fie este incapacitatea lor fundamentală de a se angaja în activități culturale, fie tinerețea lor comparativă, intrarea recentă în domeniul activității istorice și circumstanțele lor dezvoltare care sunt nefavorabile în acest sens Dacă se poate arăta influența incontestabilă și, în plus, semnificativă a acestei ultime cauze, dacă, în plus, cursul dezvoltării în general cere ca activitatea culturală să urmeze activitatea politică a slavilor, atunci este evident că doar a doua explicație va au toate probabilitățile de partea sa În ceea ce privește epoca culturii slave în general, luată în comparație cu epoca Europei, perioada de timp care a trecut de la apariția popoarelor germanice din perioada vieții lor etnografice până în perioada istorică este cu patru secole mai lungă decât perioada istorica a vietii statelor slave În mod similar, scrierea germanică, adică primul grăunte al dezvoltării culturale, traducerea Bibliei în limba gotică de către Ulfilas, este cu cinci secole mai veche decât traducerea slavă corespunzătoare a Sf Chiril și Metodiu Să adăugăm la aceasta că aproape toate noile popoare

europene și-au început viața istorică deja pe solul unei culturi vechi, în consecință pe un sol mai bogat în nutrienți, stimulând și accelerând creșterea, care însă nu putea să acționeze decât benefic asupra lor, pentru imitarea dezastruoasă a popoarelor dispărute din Roma pacea a fost doar într-o mică măsură posibilă Cu toate acestea, istoria medie a popoarelor europene, adică perioada preponderent statală a vieții lor, durează aproximativ o mie de ani, astfel că abia acum slavii au trăit la fel de mult o viață de stat ca și popoarele germano-romane la începutul aşa-zisei noi istorii Dar numai socoteala nu are o importanță mai mare în chestiuni de acest fel Am remarcat mai sus că după perioada etnografică a vieții, în care se stabilesc și se determină particularitățile structurii mentale a popoarelor - ceea ce le face subiecte istorice speciale și originale - intră TIP SLAV Õ cu siguranță se află în perioada activității statului Nu vedem în istorie un singur exemplu de activitate culturală propriu-zisă începută înainte, dacă nu sfârşitul perfect, desăvârşirea activităţii statului (căci în organismul naţional, precum şi în individul, toate funcţiile sale continuă să fie îndeplinite până la moarte) , dar nu cu aceeași forță), apoi, cel puțin, înainte de îndeplinirea celei mai urgente sarcini a statalității, afirmarea independenței naționale și determinarea granițelor naționale-state Dacă au existat exemple că activitatea culturală a unor popoare a continuat după pierderea unei existențe politice independente, atunci nu sa întâmplat niciodată ca cultura să înceapă sub un jug străin Acest fapt, care nu are o excepție, îl propunem ca una dintre legile dezvoltării tipurilor cultural-istorice și nu este greu de înțeles motivul universalității sale De fapt, dacă oamenii sunt încă supuși în momentul energiei forțelor lor vitale, care nu au avut încă timp să realizeze dezvoltarea culturală, atunci este evident că toate forțele morale ale personalităților cele mai înzestrate din el se străduiesc să returneze bunul național cel mai înalt pierdut - independența; tot eroismul poporului reflectă caracterul patriotic-militantului Dacă, dimpotrivă, această energie populară presupune, epuizarea iminentă a forțelor sau politica totală a cuceritorilor, iar fluorul străin începe puțin de la bărbatul dintre cei învingători; Iya, - cei care au posibilitatea de a primi o educație; educația are întotdeauna într-un astfel de caz caracterul caracteristic unui popor dominant, învingător Acei indivizi excepționali din clasele inferioare, unde naționalitatea se păstrează în general pentru cel mai mult timp, care se ridică cu abilitățile și talentele lor extraordinare, cad în același mediu Astfel, și în acest caz, toate rezultatele muncii mentale ale oamenilor supuși intră în vistieria mentală a învingătorilor și o îmbogățesc Dar chiar și acest caz este rar Influența unei educații străine în spirit și a unei situații sociale care nu corespunde alcătuirii spirituale interne a oamenilor nu pot intra într-o relație armonioasă RUSIA ȘI EUROPA cu nevoile lui spirituale Aceasta va fi educația unui pui de leu - un vultur Este greu să înveți un francez și un englez să gândească bine în acel mod german și invers, trebuie să fie și mai greu pentru un slav, pentru că distanța etnografică care îi desparte este semnificativă Este de la sine înțeles că ceea ce vorbesc aici despre motivele care împiedică apariția culturii între popoarele care nu se bucură de independență politică se aplică, într-o oarecare măsură, subordonării spirituale a popoarelor de un tip cultural față de altul Numai în acest caz, sterilitatea culturii nu are un caracter atât de fatal, necesar, pentru că în situația socială se păstrează un anumit grad de identitate națională, limba națională rămâne, nu numai ca mijloc de schimb de

gânduri cotidian, dar și ca organ al literaturii și al iluminismului în general și, într-o anumită parte, oamenii de gândire au o licărire de conștientizare a necesității unui caracter original, popular al culturii Dacă, de altfel, există oameni care ies din rânduri prin forța talentului lor, atunci roadele activității lor merg în cel mai firesc mod, fără eforturi deosebite, în folosul poporului lor; În cele din urmă, alte aspecte ale activității istorice a unui popor independent politic au un efect interesant asupra culturii în sine Aceste considerații arată că nu trebuie să ne oprim prea mult asupra motivelor lipsei de cultură originală, științifică și artistică în rândul slavilor occidentali, care nu se bucură de cel mai înalt bine național - independența, care au avut ghinionul să o piardă încă înainte de debutul perioadei culturale a vieţii lor Totuși, în timpul acelei existențe semi-independente de care s-a bucurat Republica Cehă înainte de a fi inclusă în pământurile ereditare ale Casei de Habsburg - semi-independentă, pentru că a fost totuși inclusă în Imperiul German ostil slavilor - s-au descoperit remarcabile muguri de cultură care a adus dacă acest impuls eroic către independența slavă nu s-ar fi stins cu sânge slav, nu ar fi fost zdrobit de forța combinată a latinismului și a germanismului Prin urmare, ne putem concentra toată atenția asupra Rusiei TIP SLAV acestea, ca în singurul stat slav independent Structura statului, spuneam noi, este prima activitate istorică a unui popor îndepărtat de împrejurări din viața etnografică și trebuie adusă într-o anumită măsură înainte de începerea așa-numitei activități culturale propriu-zise Este evident că cheltuirea forței trebuie să fie proporțională cu dificultatea sarcinii; iar dificultatea sarcinii de stat care a căzut în sarcina poporului rus a fost de așa natură încât nu este nimic de mirat că a durat o mie de ani, absorbind toate forțele poporului, când sarcina incomparabil de cea mai ușoară a popoarelor occidentale a avut nevoie de același timp pentru finalizare Am menționat deja tipul special de obstacole pe care regiunea de stat rusă le-a prezentat pentru stabilirea și aprobarea sistemului statal de viață pe ea, obstacolele, care au constat în principal în faptul că pădurile și stepele sale vaste au făcut posibilă o raritate populație, care încă trăia în forme etnografice de viață, pentru a se sustrage de la poverile impuse de stat - pentru a le sustrage fără rezistență activă O astfel de zonă, căzută în sarcina populației, deja obișnuită cu viața în stat, posedă deja un grad semnificativ de educație (cum s-a întâmplat în Statele Unite ale Americii), zonă cu o securitate perfectă din exterior, care nu nu necesită o coeziune puternică, concentrare a organului de stat, a îndreptat activitatea poporului să lupte cu natura exterioară, să dobândească bogății, prețul căruia populația îl înțelegea deja; iar acest lucru a conferit culturii americane un caracter predominant tehnic, industrial forțele naturale de a respinge inamicii, ar atrage în mod inevitabil pierderea irecuperabilă a independenței oamenilor De aici a apărut necesitatea unor tensiuni în activitatea politico-statologică, cu o stăpânire eventual puternică, adică autocratică și unică, care, prin voința sa nelimitată, să îndrepte și să direcționeze activitatea privată spre scopuri comune; la fel ca şi condiţiile americanului RUSIA ȘI EUROPA viața a dus la activitate tehnică, poate cu un guvern federal democratic slab În ambele cazuri, activitatea științifică și artistică a trebuit să se retragă în plan secund; încă nu a venit vremea pentru ei Această intensă activitate statală a vremurilor statului moscovit a fost intensificată și mai mult de reforma petrină, al cărei caracter esențial era pur politico-statal, și deloc cultural În esență, totul a

fost sacrificat statului, întrucât era necesar în funcție de nevoile vremii Din acest motiv, precum și pentru remodelarea complet inutilă și dăunătoare a vieții rusești pe cale străină, trebuie să admitem că reforma în sine a fost mai degrabă un obstacol decât o asistență pentru dezvoltarea culturală adevărată, condițiile pentru care ar fi mai mult favorabile dacă forțele culturale rusești originale ar fi trezite doar de o cunoaștere treptată cu știința europeană și cu arta europeană Dar acest lucru este răscumpărat prin faptul că transformarea, după ce a stabilit puterea politică a Rusiei, a salvat principala condiție a vieții oamenilor - independența politică a statului Din vremea lui Petru, după expresia pe bună dreptate acceptată printre noi, întregul popor a fost înhămat la impozitul de stat: nobilimea direct, iar celelalte moșii mediocru: clasa negustorului, după caracterul fiscal dat industriei, țărănimea, pe de altă parte, prin înrobirea ei statului sau nobilimii Necesitatea unei astfel de aservire a tuturor forțelor poporului în scopuri exclusiv politice s-a datorat faptului că statele europene, cu care Rusia trebuia să intre în relații politice strânse, în timpul vieții lor reușiseră deja să se populeze dens, ajunge la o ordine ordonată și acumulează o mulțime de rezultate științifice și industriale Armatele, care în Evul Mediu nu au depășit câteva zeci de mii, încă de pe vremea lui Ludovic al XIV-lea au început deja să fie considerate sute de mii de războinici, înarmați foarte divers, cu arme scumpe, a căror pregătire necesita deja o dezvoltarea tehnică semnificativă a țării Într-o măsură și mai mare, ceea ce s-a spus se aplică flotei În acest sens, America, cu care Rusia este comparată nu de puține ori, compensează cu ea, după cum sa menționat deja, jumătate TIP SLAV cel mai rău opus Neavând dușmani în jurul ei, ea putea economisi tot ceea ce i-a costat pe alții pentru a-și păstra identitatea politică Dacă luăm în considerare doar ceea ce Rusia a trebuit să cheltuiască pentru armamentul său de la pacificarea europeană de către Congresul de la Viena, atunci numai acesta se va ridica la miliarde, pe care Rusia, ca și America, le-ar putea folosi pentru rețeaua sa de căi ferate, flota comercială și toate celelalte un fel de perfecţionare tehnică în industrie şi agricultură - Ultima ceartă intestină a necesitat şi o mare tensiune din partea poporului american pentru a-şi păstra unitatea şi, în consecinţă, puterea şi independenţa reală Această tulpină a costat câteva miliarde financiar și aproximativ jumătate de milion de vieți umane Dacă America ar avea o armată permanentă în slujba guvernului central, atunci, desigur, indignarea ar fi înăbușită de la bun început incomparabil mai ușor și mai rapid, dar, în general, o organizare militară corectă ar costa totuși America mai mult decât ea a arătat un efort unic, care, de altfel, trebuia făcut deja atunci când economia pe termen lung a forțelor țării, care nu erau cheltuite pentru nevoile apărării statului, acumulase deja o bogăție enormă, care nu s-ar fi putut forma fără el în asemenea cantitate Dacă, totuși, America ar fi în poziția Europei, atunci asemenea eforturi extraordinare ar trebui făcute prea des, iar sistemul american ar costa mai mult decât cel european și chiar ar fi pur și simplu imposibil Statele europene ocupă în acest sens o poziţie de mijloc între America şi Rusia Fiecare dintre ele, deși a fost mai întâi înconjurat de alte state, de care trebuia să se apere, dar aceste state, care au apărut împreună, s-au dezvoltat și s-au dezvoltat în paralel și în comun și, prin urmare, niciunul dintre ele nu l-a putut depăși semnificativ pe celălalt în populație densitate, acumulare de mijloace industriale, educație tehnică și militară și, în consecință, nimeni nu a fost nevoit să încordeze într-o

direcție toată dezvoltarea forțelor sale, pentru a nu rămâne în urmă rivalilor săi Din activitățile statului-politic, care nu a avut nevoie să ajungă la limita extremă a tensiunii sale, au rămas RUSIA ȘI EUROPA deci suficiente forţe libere care ar putea fi folosite în alte domenii de activitate Pentru a clarifica modul în care activitatea de stat intensă a poporului rus ar fi putut și ar fi trebuit să împiedice dezvoltarea sa culturală, să urmărim modurile în care natura generală a activității naționale, datorită forței împrejurărilor, afectează activitatea privată Cel mai crud și poate cel mai puțin eficient mijloc în acest sens este constrângerea directă din partea autorității guvernamentale Ca să nu mai vorbim de vremea în care fiecare a trebuit să slujească toată viața, să ne amintim cât de mult trecuse vremea când se uitau prost la fiecare membru neservicios al acelei moșii, care, după mijloacele și poziția sa, singur se putea angaja în muncă nematerială seculară? Să ne îndreptăm atenția, mai departe, către un mijloc mai real, pozitiv al acelor privilegii și beneficii pe care serviciul public le-a oferit fiecărui tânăr Oamenii cu o atracție naturală atât de puternică pentru o anumită vocație încât ar putea depăși această influență atractivă a rentabilității sunt întotdeauna și pretutindeni atât de puțini încât în cursul general al treburilor umane este greu să-și pui toate speranța în ei Dar acest lucru nu este suficient: în conformitate cu scopurile statului, natura educației în instituțiile de învățământ instituite de guvern a constat în pregătirea tinerilor, și chiar a copiilor, pentru o anumită ramură a serviciului public Este evident că, în această ordine de lucruri, în părinți ar fi trebuit să se formeze un anumit ideal pentru viitoarea carieră a copiilor lor, pentru care i-au pregătit din copilărie și, ceea ce este și mai important, să le fie comunicat, astfel încât vorbesc din leagăn, aceeași viziune asupra vieții și cerințele ei O asemenea influență a mediului social nu poate decât să acționeze, credem noi, asupra însăși naturii înclinațiilor mentale și morale, asupra calității abilităților, în moduri cu totul deosebite, pur fiziologice Într-un mod cu totul de neînțeles, misterios pentru noi, proprietățile lor fizice sunt transmise de la părinți la copii: trăsături fiziologice, unele dispoziții morbide, calități mentale și spirituale - TIP SLAV Ar fi foarte ciudat dacă stările mentale constante nu s-ar transmite în același mod Numai acceptând această ultimă transmitere se poate explica așa-numitele epoci de aur ale literaturii, artelor și științelor - În a doua jumătate a secolelor al XV-lea și al XVI-lea, pictura constituie principalul interes al vieții italiene; ea dă cinste, glorie, bogăție; toate clasele mai mult sau mai puțin educate ale poporului admiră lucrările acestei arte, gândesc, vorbesc despre ele; simpatiile publice sunt îndreptate în această direcție Nu este probabil ca acele combinații speciale de elemente de organizare fizică, care produc în rezultatul lor ceea ce numim natură artistică, să primească, ca urmare a acestui fapt, o șansă mult mai mare de a fi realizate? Pe de altă parte, idealul de activitate, care a fost transmis din copilărie înaintea italienilor, a contribuit la dezvoltarea unor astfel de naturi La toate aceste motive pentru care activitatea indivizilor privați se conformează stării de spirit a mediului social în care își desfășoară activitatea - drept urmare activitatea poporului rus a trebuit să dobândească un caracter statal-politic - trebuie să adăugăm - pentru a explica slăbiciunea rezultatelor în raport cu pur cultural - faptul că învățământul public nu a avut încă timp să pătrundă în masele de oameni - Educația, pe lângă efectul general benefic asupra dezvoltării nivelului abilităților naționale necesare, deci a vorbi, pentru viața

de zi cu zi, face posibil ca naturi deosebit de înzestrate, împrăștiate fără îndoială peste toate straturile societății - să-și dea seama de puterea lor spirituală și să iasă în aer liber dintr-o cotă îngustă, delimitată de soarta lor În fine, activitatea științifică și artistică nu poate fi decât rodul liberului, al excesului, al excesului de forță, a rămâne liber de munca vitală, istorică Câți dintre ei ar putea rămâne cu rușii și alți slavi? Toate aceste considerații dau, mi se pare, un răspuns complet satisfăcător de ce Rusia și alte țări slave nu au reușit până acum să ocupe locuri proeminente în activitatea pur culturală, chiar dacă abilitățile cu care sunt înzestrate de natură le-au oferit o oportunitate deplină pentru asta Dar elementele acestor abilități, acele forțe spirituale care sunt necesare pentru o activitate strălucită în domeniul științei și * RUSIA ȘI EUROPA arte, fără îndoială reprezentate și acum de popoarele slave, cu toate condițiile nefavorabile ale vieții lor; și avem dreptul, așadar, să ne așteptăm ca, odată cu schimbarea acestor condiții, și ele să se dezvolte în flori și fructe splendide De fapt, diferitele popoare slave nu au prezentat deja nume mari în diferite ramuri ale științei: Copernic, Rokitansky, Purkinje, Shafarik, Ostrogradsky, Pirogov? Dar exemplele tuturor civilizațiilor arată că nu numai activitatea culturală a venit după o soluționare mai mult sau mai puțin reușită a sarcinii politico-statale, ci că și în ea dezvoltarea largă a științei a fost întotdeauna ultimul rod, că arta a precedat știința În conformitate cu aceasta, și în cultura slavă, elementele unei dezvoltări artistice originale sunt mult mai abundente decât cele ale unei dezvoltări științifice originale Obișnuiți să privim disprețuitor tot ce este rusesc, nu observăm că în unele ramuri de belles-lettres am prezentat mostre care pot egala cele mai înalte opere ale literaturii europene Putem spune cu siguranță acest lucru despre comedia, fabula și versurile rusești Nu vrem și nu putem aprofunda într-un studiu critic comparativ al literaturii ruse și al artei ruse, din motivele deja expuse mai sus; dar, pentru a nu lăsa ceea ce am spus sub forma unei afirmații nefondate, complet nefondate, voi prezenta măcar câteva exemple: Pentru a găsi o lucrare care ar putea fi la egalitate cu "Suflete moarte", trebuie să ne ridicăm la Don Quijote Scopul exterior al lui Gogol era să prezinte într-o formă comică abuzurile și escrocheria funcționarilor lumii provinciale și grosolănia moșierului Dar, la ambii artiști, profunzimea concepției lor poetice a surprins incomparabil mai departe decât scopul lor direct direct, după toate probabilitățile complet inconștient pentru ei conţinutul vieţii spaniole Cu un secol în urmă, eroismul spaniol se putea manifesta în activitatea strălucită a conchistadorilor; pe vremea lui Cervantes, eroul spaniol TIP SLAV roiul nu avea nicio ieșire practică, el rămânea doar cu tărâmul fanteziei Și Cicikov al nostru este un fel de erou, dar, în concordanță cu viziunea pe care ne-a insuflat natura secolului, el este un erou al vieții practice, deștept, ferm, plin de resurse, nu descurajat, Ulise de felul lui, numai, pe de o parte, lipsiți de orice aspirație ideală, pentru unde își pot asuma în viață, înstrăinați de propriile principii și totuși neasimilați de străini (deoarece acest din urmă este imposibil), pe de altă parte, incapabili să-și îndrepte activitățile către ceva cu adevărat util practic, și datorită sărăciei conținutului vieții rusești, prin îngustimea, constrângerea, lipsa de spațiu Oamenii cu mentalitate practică trebuiau să se îndrepte către scopuri pur personale, grosolan egoiste, spre complexitatea escrochei și, mai mult, la escrocherie, care avea legătură și corelație cu instituțiile statului, care au pătruns în toată viața rusească Dacă

personajul eroului unui poem tragicomic rus nu ne atrage sentimentele umane, ca un erou spaniol, atunci înțelegem mai bine motivul perversiunii naturii sale de către mediul social, în timp ce nebunia lui Don Quijote pare să fie doar un rezultat întâmplător al fanteziei sale morbide, încins de lectura unor romane ridicole În consecință, întregul decor din Dead Souls* este incomparabil mai înalt decât decorul lui Don Quijote, în care nu există decât două personaje - însuși eroul de la Manche și confidentul său Sanho "Moșierii din Lumea Veche și pardesiul lui Gogol reprezintă cele mai înalte exemple de umor adevărat, care ne inspiră involuntar o simpatie sinceră, profundă pentru personalitățile cele mai mici, nesemnificative, comice, au remarcat în ele trăsăturile adevăratei umanități Boris Godunov de Pușkin, deși nu o dramă în sensul strict al cuvântului, ci o epopee dramatizată în formă, este cea mai perfectă operă de acest gen, după cronicile dramatice ale lui Shakespeare În ceea ce privește frumusețea formei, perfecțiunea execuției, arta reproducerii realității, nici Wallenstein , nici Wilhelm-Tell a lui Schiller, aparținând aceleiași categorii de opere poetice, nu-l pot egala Literatura rusă este un exemplu de alta, înaltă бб0 RUSIA ȘI EUROPA sarò a unei opere epice, aceasta este "Război și pace" de contele L Tolstoi În ea, fundalul istoric al tabloului nu servește doar ca o etapă pentru dezvoltarea intrigii romanului; dimpotrivă, ca într-o epopee adevărată, evenimentele și punctele forte și trăsăturile spiritului național exprimate în ele constituie conținutul principal al operei, conținutul în care se concentrează tot interesul ei, de unde se revarsă toată lumina, luminând imaginea, și cu aceste evenimente, ca în viața reală destine împletite ale indivizilor "War and Peace(r) este o reproducere epică a luptei Rusiei cu Napoleon Ipotezele științifice ale autorului, latura reflexivă a operei sale, desigur, îi strică oarecum latura creativă, artistică, dar nu atât prin eroarea opiniilor sale, sau mai degrabă prin exagerarea lor, cât prin irelevanța lor Acest neajuns, însă, este departe de a avea semnificația pe care i-au atribuit-o majoritatea criticilor noștri, pentru că toate aceste locuri se desprind ușor, ca ceva exterior, străin construcției artistice a unui poem maiestuos Opera contelui L Tolstoi și succesul său colosal aparțin celor mai semnificative semne ale vremii, căci ele dovedesc că suntem încă capabili de o înțelegere epică a trecutului nostru, că este capabil să ne încânte, că suntem, în esență, mai bine decât parem Să ne arate o lucrare similară în orice literatură europeană! Adevărat, literatura rusă nu reprezintă exemple de dramă adevărată; dar sunt multe în toate literaturile europene? De altfel, de la Shakespeare nu a existat un singur dramaturg adevărat, cel puțin printre acele popoare a căror literatură este general cunoscută; căci nici Schiller, care, după cei mai buni critici, ocupă primul loc după Shakespeare, nu a produs nimic care să poată satisface cerințele pe care avem dreptul să le prezentăm dramei Astfel, nici cele mai bune dintre dramele sale, Wilhelm Tell(r) și Wallenstein(r), nu conțin un element dramatic real În domeniul altor arte, putem indica cel puțin o imagine, care este la egalitate cu cele mai înalte opere de creativitate, iar dacă nu ne bucurăm de gloria demnă de ea, este doar din cauza incapacității noastre de a ne prețui propriu, din obisnuinta de a masura totul pe altcuiva arshin, din cauza absentei din poza TIP SLAV strălucirea genului dominant în Europa, după profunzimea conținutului său, deoarece principalul său avantaj constă în ceea ce putem numi sufletul operei Doar rușii cu adevărat originali, precum Gogol și Homiakov, au înțeles și au făcut dreptate "Apariția lui Hristos în popor" a lui Ivanov,

aceasta este, în sensul deplin al cuvântului, o lucrare de primă clasă Sarcina artistului a fost să înfățișeze impresia diversă pe care ideea de creștinism trebuia să o facă asupra lumii la prima sa apariție, o impresie care, ca într-un bob, ar conține influența pe care a produs-o în timpul dezvoltării sale ulterioare prin satisfacerea celor mai înalte nevoi spirituale şi stârnirea împotriva ei însuşi pasiuni şi interese Într-un cuvânt, conform intenției artistului, tabloul său urma să servească drept frontispiciu, uvertură la marea acțiune de început O astfel de sarcină era să întruchipeze în imagini corporale cele mai înalte manifestări ale spiritului fără ajutorul alegoriei, fără ajutorul supranaturalului; și de aceea, artistul nu a avut la dispoziție acele mijloace care să livreze atributele pe care imaginația noastră le asimilează lumii supramundane Pe baza și mijloacele celei mai riguroase realități trebuia prezentată spiritualitatea cea mai ideală O sarcină atât de dificilă nu a fost stabilită aproape niciodată de un artist Nu este de mirare că s-au folosit atâția ani pentru a o rezolva; de aceea a ieșit uimitor de profund și în același timp uimitor de clar, astfel încât să citești gândul artistului din imagine, ca dintr-o carte În primul rând, a fost necesar să exprimăm că aceasta este prima apariție a lui Hristos în domeniul activității istorice Necunoscut încă de nimeni, El singur nu putea face o impresie asupra masei nepregătite prin simpla Sa apariție; El este încă cufundat în sine, pentru că nu a depășit granițele activității interioare, prin care s-a pregătit pentru înaltul său serviciu Prin urmare, artistul a făcut din figura Mântuitorului doar centrul ideal al tabloului, care se află în afara mișcării sale Pentru a-L cunoaște și a arăta oamenilor, este nevoie de un interpret, înzestrat cu spirit de profeție, de previziune și în Ioan Cre RUSIA ȘI EUROPA Ispravnicul ne este prezentat adevăratul tip de profet-pustnic sever și înfocat, în spiritul lui Ilie În ceea ce privește fidelitatea și forța de expresie, nimic nu poate fi imaginat mai real și mai tipic decât această figură, care constituie centrul real, mișcător, comandant al compoziției Dacă Rafael a creat tipul Sfintei Fecioare, atunci Ivanov va avea gloria de a crea tipul Premergător În duh, l-a recunoscut pe Mântuitorul lumii sub forma unui om care se apropie încet și calm de munte și, cu o privire inspirată, o mișcare entuziastă a mâinilor și a întregului său trup, transmite ceea ce a fost prevăzut și înțeles de spirit -poporului, care, nu prin ei înșiși, ci prin el, se întorc la Hristos, la ceva apoi la cel mare care trebuie să-și împlinească soarta; se ocupă de diferitele impulsuri, așteptări și temeri care l-au tulburat Aceste percepții diferite ale marii idei, a cărei realizare a fost Hristos, sunt grupate în trei secțiuni, în care se destramă întreaga masă de chipuri ale tabloului În spatele lui Ioan, în stânga privitorului, se află ucenicii săi și viitorii ucenici ai lui Hristos, care vor accepta învățătura Lui în spiritul adevărului, în sensul ei real profund În dreapta, o mulțime de indiferenți și ostili coboară de pe munte, atrași din Ierusalim de zvonul răspândit despre isprăvile locuitorului deșertului Printre această mulțime se numără călăreți romani, oameni din altă lume, cărora tot ceea ce s-a întâmplat, aparent, nu i-a preocupat deloc, sau vizați ca obiect de supraveghere administrativă, polițienească, - la care influența acestor evenimente ar fi trebuit să ajungă mai târziu În mijloc, un grup de evreu care tocmai ieșise din apă cu un fiu tânăr, care încă nu avusese timp să se îmbrace, personifică gândul devenit o relație medie cu Mântuitorul, între adevărații săi adepți și duşmanii lui Aceștia sunt reprezentanți ai celor care vor striga "Osana" și în câteva zile privesc cu indiferență moartea pe cruce; cei care se

așteptau la putere politică și toate binecuvântările pământești de la Mesia Această percepție grosolană și egoistă a învățăturii lui Hristos este exprimată cu neobișnuit claritate pe chipul unui evreu Xia "Bucurie aspră, pământească Încă indiferent este fiul băiatului; curiozitatea simplă, indiferentă se observă în el și, între timp, în timp ce atenția îi este ocupată, corpul, parcă, se înfioră de senzație de prospetimea baii care tocmai s-a incheiat Robul, care in adanca umilinta nu este inca TIP SLAV capabil să înțeleagă și să aprecieze semnificația spirituală a creștinismului, dar simte doar instinctiv îmbunătățirea iminentă și soarta lui mizerabilă Această distribuție a figurilor în trei grupe corespunde, așadar, celor trei tipuri principale sub care a fost percepută ulterior învățătura lui Hristos Cu toate acestea, nu constituie nimic inventat artificial, ca să spunem așa, un truc, pentru a clarifica gândurile artistului către public, ci decurge în cel mai firesc mod din conținutul intrigii De fapt, adevărurile flămânde trebuiau să vină în primul rând la chemarea la pocăință venită din pustie; iar acum au reușit deja să accepte botezul lui Ioan, au rămas să-i asculte învățăturile, au devenit tovarăși ai Profetului Cel mai apropiat de el este un alt Ioan, care, urmând indicația privirii și mișcării mâinilor Înaintașului, se repezi în duh spre Soarele spiritual care a apărut la orizont, iar trupul său urmează involuntar zborul spiritului Cei care au fost atrași de Ioan nu de setea spirituală, ci de promisiunile pământești, au trebuit să vină la chemare după cei mai de seamă conducători ai reînnoirii Prin urmare, tocmai fuseseră botezați, tocmai ieșiseră din apă în momentul reprezentat de imagine La urma urmei, forțele ostile ale Ierusalimului urmau să vină să vadă de ce se îngrijorează oamenii, de unde venea confuzia și, în conformitate cu aceasta, ele sunt reprezentate ca purtând în marș spre Iordan Pe chipul lor sunt scrise neîncrederea, disprețul mândru și un sentiment ostil față de cei care își pot încălca influența și puterea Așa este conceptul de tablou, concentrând în sine, ca într-un focar, toată această serie de impresii și evenimentele care au urmat din ele Despre detaliile imaginii - despre peisajul uimitor, despre aerul fierbinte, de stepă, prăfuit, despre prospețimea revărsată peste Iordan, despre frumusețea, corectitudinea, vitalitatea, relieful figurilor, nu voi vorbi ca despre obiecte care nu constituie specialitatea artistică a marelui nostru maestru Am răspândit atât de mult despre pictura lui Ivanov pentru că, în opinia mea, ea exprimă mai clar decât oriunde altundeva particularitățile concepției estetice rusești În sculptură, avem și o operă de artă ieșită din comun - acesta este un grup de Schimbările la Față ale lui Pimenov pentru Catedrala Sf Isaac, unde este stricat, totuși, de aurire Voi fi atent doar la uimitor pentru sculpturi- RUSIA ȘI EUROPA nyh figuri ale ipostazei lui Ilie și Moise, reprezentate prin zbor Deoarece, bineînțeles, trebuie susținute de ceva, punctul lor de sprijin sunt faldurile hainelor care cad Și aici trebuie să facem aceeași remarcă ca despre distribuția figurilor în trei grupe în pictura lui Ivanov Figurile zburătoare sunt susținute de îmbrăcăminte largi; dar dacă acest lucru nu ar fi cerut de necesitatea tehnică, dacă figurile s-ar putea ține singure în aer, atunci hainele ar trebui totuși să coboare în exact aceleași cute, conform legilor gravitației și proprietăților materiei Îmbrăcămintea nu constituie un stand, dar joacă acest rol ca din întâmplare, de altfel Există rimă, dar versul nu este scris pentru rimă; chiar dacă nu este necesară o terminație consoanică, același cuvânt ar trebui folosit ca cel mai precis, expresiv, direct și cel mai bun dintre toate care transmite sensul Am atras atenția asupra acestei dificultăți tehnice

cucerite ca dovadă a acelei îndepliniri stricte a cerințelor de naturalețe și realitate, care este una dintre trăsăturile distinctive ale artei ruse, precum și ale poeziei ruse Cunoscătorii de muzică văd aceeași claritate de gândire, artă și completitudine, combinate cu originalitatea și bogăția melodiei, în lucrările muzicale ale lui Glinka Alte popoare slave, care nu se bucură de multă vreme de independență politică, nu reprezintă însă nimic ieșit din comun în domeniul artei și literaturii Unii polonezi mai au în Mickiewicz un poet de primă clasă, ale cărui lucrări reflectă atât originalitatea și lirismul înalt al personalității poetului, cât și nesemnificația și, ca să spunem așa, caricatural vieții și modului de viață al societății poloneze; așa sunt prezentate în Pan Tadeusz, în care poetul nu și-a propus deloc să prezinte satire asupra compatrioților săi, ci, dimpotrivă, a tratat cu deplină simpatie pentru modul de viață pe care l-a înfățișat Dar, pe de altă parte, cei ai slavilor care se află, sau cel puțin s-au aflat recent, în stadiul imediat de dezvoltare, ca și sârbii militanti, sunt exemple minunate de creativitate pur populară, încă neuniți în ansamblu - parte a epopee populară Și așa, vedem că tipul cultural slav a prezentat deja destule înclinații ale artisticului, și într-o măsură mai mică TIP SLAV gradul și dezvoltarea științifică, din care putem, în orice caz, concluziona despre capacitatea sa de a atinge un grad semnificativ de dezvoltare în acest sens, și că doar relativa tinerețe a tribului, direcția tuturor forțelor sale asupra altora, mai urgente aspecte ale activității care i-au absorbit, - nu le-a dat slavilor posibilitatea de a dobândi până acum un sens cultural în sensul strict al cuvântului Acest lucru nu trebuie și nu ne poate conduce la confuzie, deoarece indică corectitudinea cursului dezvoltării Până la curățarea locului, nu se adâncește o fundație puternică în sol, nu se poate și nu trebuie să se gândească la ridicarea unei clădiri solide; se pot construi doar locuințe temporare, de la care avem dreptul să ne așteptăm și să cerem doar ca el/în unele părți dezvăluie talentele constructorului Acest fundament este independența politică a tribului și, în consecință, toate forțele slave ar trebui îndreptate către realizarea acesteia Acest lucru este necesar într-un dublu sens: în primul rând, pentru că fără conștiința integrității și unității tribale, spre deosebire de alte triburi, și nu numai fără conștiință, ci și fără implementarea sa practică (care singura este capabilă să coboare această conștiință la nivelul înțelegerea generală a masei de oameni), originalitatea culturii este imposibilă, adică, strict vorbind, cultura în sine este imposibilă, care nici măcar nu merită numele, dacă nu este originală În al doilea rând, pentru că fără interacțiunea fructuoasă a rudelor între ei, eliberați de puterea străină și de influența unităților naționale în care este împărțit tribul, diversitatea și bogăția culturii sunt imposibile Vedem deja un exemplu al acestei influențe fertilizatoare în interacțiunea pe care depozitele spirituale ale Rusiei Mari și Rusiei Mici au avut-o unul asupra celuilalt În raport cu slavii, această realizare preliminară necesară a independenței politice are, atât în plan cultural, cât și în toate celelalte aspecte, importanța deosebită ca însăși lupta cu lumea germano-romană, fără de care independența slavă este imposibilă, să servească drept un medicament pentru eradicarea acelui ulcer imitație și atitudine sclavă față de Occident, care s-a înrădăcinat trupului și sufletului slavilor prin unele condiții nefavorabile ale dezvoltării lor istorice Abia acum vine momentul istoric RUSIA ȘI EUROPA ment pentru a începe această dezvoltare culturală; căci abia odată cu emanciparea țăranilor s-a

anunțat începutul perioadei de viață culturală a Rusiei, care a încheiat astfel perioada statală a vieții sale, al cărei conținut esențial (am menționat mai sus) constă tocmai în conducerea poporului de la voința tribală la libertatea civilă, prin disciplină politică Dar mai întâi, ca condiție sine qua non pentru succes, ea, puternică și puternică, are o sarcină dificilă de a-și elibera colegii de trib și, în această luptă, să se tempereze pe ea și pe ei în spiritul originalității și al conștiinței de sine integral slave И такъ, на основанiи анализа существеннѣйшихъ общихъ результатовъ дѣятельтовъ дѣятельньшшиххъ общихъ результатовъ дѣятельньносди вилпестовъ ьтурно-историческихъ типовъ и сравненiя ихъ частiю съ высказавшимися уже особения особенно, сластiю стiю же съ тѣми задатками, которые лежатъ въ славянской природѣ, можемъ мы питатками, которые лежатъ въ славянской природѣ, можемъ мы питатками, ностатеь ностать ностать ностать что Славянскiй культурно- tipul istoric va prezenta pentru prima dată o sinteză a tuturor aspectelor activității culturale, în sensul larg al cuvântului, aspecte care au fost dezvoltate de predecesorii săi în domeniul istoric separat, sau într-o combinație foarte incompletă Putem spera că tipul slavon va fi primul tip cultural-istoric complet cu patru bază O caracteristică deosebit de originală a acesteia trebuie să fie, pentru prima dată, o soluție satisfăcătoare a unei probleme socio-economice care trebuie realizată Ce relație reciprocă vor ocupa în ea celelalte trei aspecte ale activității culturale? Care dintre ele îi va spune culoarea predominantă? Nu vor continua să ocupe acest rol principal? Ce caracter calitativ va lua, în cele din urmă, activitatea culturală propriu-zisă, care până acum a reușit să se definească cel mai puțin dintre celelalte aspecte ale activității? - acest lucru, desigur, este imposibil de prevăzut Dacă această speranță se va împlini depinde în întregime de influența educațională a evenimentelor viitoare, înțelese sub denumirea comună de Chestiune răsăriteană, care constituie nodul și centrul vital al viitoarei soarte a slavilor Fluxul principal al istoriei lumii începe cu două izvoare pe malurile Nilului antic Unul, ceresc, divin, prin Ierusalim și Țar-grad, ajunge într-o puritate neperturbată până la Kiev și Moscova; celălalt, pământesc, uman, TIP SLAV la rândul său, împărțindu-se în două canale principale: cultura și politica - curge pe lângă Atena, Alexandria, Roma - în țările Europei, secătuind temporar, dar din nou îmbogățite cu ape noi, din ce în ce mai abundente O nouă cheie străpunge pe pământul rusesc: un sistem socio-economic care asigură în mod corect masele de oameni Pe vastele câmpii ale slavismului, toate aceste pârâuri trebuie să se contopească într-un singur rezervor vast Și cred: va veni ceasul acela, Râul își va trece marginea, Se va uita la cerul albastru Și cerul va conține totul în sine Uite cât de late s-au revărsat apele peste văile verzi, cât de străine s-au adunat la țărm cu sete duhovnicească! SFÂRŞIT APENDICE TEORIA TIPURILOR CULTURALE ŞI ISTORICE (Articol de K H Bestuzhev-Ryumin) "Cărțile au propriul lor destin", spunea cu mult timp în urmă poetul roman Corectitudinea acestor cuvinte este confirmată pe cât posibil de cartea despre care ne propunem acum să vorbim "Rusia și Europa* a regretatului N Ya Danilevsky nu este nou în literatura rusă: în a fost publicată în revista de puțin tiraj Zarya*, iar în a apărut într-o ediție separată Această ediție a fost tipărită în de exemplare și doar recent epuizat complet Prin urmare, putem spune cu îndrăzneală că opera lui Danilevsky, care în Austria este numit "Apostolul slavilor" este cu greu cunoscută în Rusia; la aceasta mai trebuie adăugat că criticii care au vorbit despre el, cu o unanimitate emoționantă, în ciuda diferenței de partide, au răspuns la fel de

nefavorabil *) Prin urmare, pentru scriitorii ruși (aproape fără excepție) există un punct asupra căruia toți sunt de acord Acest punct - oricât de ciudat pare un astfel de fapt - este negarea posibilității unei culturi independente ruse, sau mai degrabă panslavice Cât de respingătoare pentru intelectualitatea rusă este ideea posibilității unei astfel de culturi, se poate vedea chiar și acum, și nici măcar în articolele scriitorilor obișnuiți de reviste, ci în articolele oamenilor de la care ne-am putea aștepta atât la o mai mare profunzime și o perspectivă mai mare *) Cu excepția articolului H N Strakhova în Zarya, retipărită ulterior în Izvestiia Slav Beneficii Uzual " iar acum în prefața noii ediții a Rusiei și a Europei APENDICE Motivul unui fenomen atât de ciudat, nu fără motiv, este văzut în istoria Rusiei din ultimele două sute de ani Solovyov notează că, de pe vremea lui Petru, am intrat în perioada simțirii în perioada gândirii, adică am trecut de la întreaga creativitate instinctivă la îndoială, verificare, critică Îndoiala, critica, verificarea s-au îndreptat în primul rând spre ale lor, spre vechi Este evident că acest entuziasm ar fi trebuit să fie urmat de apelul aceleiași critici la a altcuiva, de enumerarea începuturilor acestui altcuiva; dar această perioadă era încă departe, abia începe în memoria noastră și nu numai că nu domină încă conștiința publică, ci chiar îndură o luptă cumplită Toate acestea sunt de înțeles și așa ar trebui să fie O persoană în tinerețe este dusă de aparență, iar națiunile tinere sunt, de asemenea, duse de înfățișare Spunem popoare, deși în acest caz entuziasmul privește numai societatea (adică inteligența); dar societatea este partea în mișcare a poporului, iar restul este gardianul forțelor neangajate Binecuvântarea țării care are o asemenea comoară, un gaj al unei dezvoltări viitoare lungi O asemenea comoară a căzut și în soarta noastră: în timp ce societatea noastră era din ce în ce mai impregnată de legământul lui Remigius Clovis, el s-a străduit să ardă ceea ce s-a închinat și să se închine la ceea ce ardea, poporul s-a ținut ferm de vremurile lor vechi Societatea, ascultând vocea oamenilor săi avansați, și-a folosit forța mentală pentru a lupta împotriva ignoranței, pentru a studia Europa, iar oamenii s-au abătut din ce în ce mai mult de la ea, fără să realizeze clar, dar simțind instinctiv că în spatele ignoranței aparente se ascundeau adevărate forțe vii În secolul al XVIII-lea clasa de serviciu este unită prin numele nobilimii (însuși numele arată de ce parte provine inițiativa), schimbată curând în vechiul nume rusesc al nobilimii Ecaterina a acordat acestei nobilimi un rol politic important: autoguvernarea locală a fost transferată în mâinile lor Eliberată din serviciul obligatoriu, înzestrată cu drepturi, a rămas în loc în număr semnificativ, și a apărut o societate locală, care a purtat prin provincii ceea ce mai înainte se adunase în capitală, pentru că boierimea, încetul cu încetul, a devenit o moșie luminată de-a lungul provinciilor cu clerul? stvom, cu deosebirea că clerul se întemeia pe tipul academiei slavo-greco-latine, iar nobilimea era din ce în ce mai impregnată de iluminismul european, adică la acea vreme exclusiv francez idealuri nobiliare și magnate, TEORIA CULTURAL-ISTORIC tipic împrumutate din Polonia a făcut loc celor aristocratice franceze, mai ales când revoluția ne-a aruncat o masă de emigranți care au devenit fie modele, fie modele ale nobilimii noastre Orice a fost mai educat, sau s-a gândit la sine ca atare, a fost impregnat de principiul enciclopediștilor; fragmente din învățăturile lor au ajuns chiar și la Fonvizinsky Ivanushka Un bastion împotriva enciclopediștilor a fost și doctrina occidentală a masonilor Rusul era din ce în ce mai concentrat în statulitatea externă Încetul cu încetul, ideea salvării civilizației

europene a câștigat predominanță Karamzin s-a îndoit de speranțele sale pentru "epoca iluminismului" și, cufundat în istorie, a scos de acolo o premoniție prețioasă a principiilor naționale, dar nu a avut o conștiință clară a acestora De jur împrejur domina europenismul complet; Creștinismul general, idealurile europene: conservator, liberal, traduceri în rusă a codurilor franceze, inovații administrative în mod francez, etc Evenimentele de la sfârșitul anului au arătat necesitatea de a lua o bază națională ; există încercări de acest gen: așa-numita arhitectură Ton servește ca simbol al lor, atunci, da, nu asta La acea vreme, ca protest împotriva încercărilor stângace, crește europenismul deja conștient - occidentalismul, care, adăugând reformelor din perioada ulterioară, face ca celebrele cuvinte ale discursului dat împăratului Alexandru al II-lea de la schismatici să nu fie tocmai exacte: " în noutățile tale, se aud vremurile noastre vechi * și într-adevăr, vremurile de demult s-au înălțat mult incomplet și inexact în aceste noutăți Pământul rus s-a confruntat și se confruntă cu o sarcină enormă și dificilă: să recunoască fundamentele existenței sale, despărțindu-le de întreaga sa istorie veche de secole și să ridice asupra lor o nouă clădire a civilizației sale Ce ieșire indică autorul nostru, vom spune mai târziu, iar acum "să revenim la prima", conform cronicii Alături de occidentalizatori s-a format o nouă școală de slavofili Aceste figuri memorabile au fost primii purtători ai adevăratei conștiințe rusești Predica lor, adesea oprită și răspândită, după condițiile de atunci, nu era în întregime clară (să adăugăm că ei înșiși au crescut și s-au maturizat), a fost mult timp de neînțeles; erau acuzați de vechea credință, adică tocmai de ceea ce nu aveau Niciunul dintre ei nu s-a gândit să revină în antichitate în forma în care a existat; am nevoie de APENDICE a fost necesar să se înțeleagă principiile principale; dar acest lucru nu a fost înțeles de public, care confundă constant esențialul cu accidentalul Coincidența nefericită a propovăduirii slavofililor cu starea de spirit dominantă, o coincidență pur exterioară, a împiedicat societatea să-și aprecieze începuturile; în afară de aceasta, au existat astfel de scriitori care, sub pretextul apărării principalelor principii rusești, au apărat existentul O serie de neînțelegeri stârnite de această perioadă tristă s-au încheiat cu războiul Crimeii S-a trezit patriotismul de stat; eroica apărare a Sevastopolului este una dintre cele mai bune pagini ale istoriei Rusiei; dar sensul războiului era obscur, ceea ce nu se mai poate spune despre războiul din - După pacea de la Paris a venit vremea reformelor; slavofilii au luat parte activ la unele dintre ele; dar nici atunci învățătura lor nu a devenit dominantă, în multe feluri și în multe privințe s-a reflectat euroianismul nostru Este greu de înțeles istoria modernă, este dificil să-i tratezi imparțial fenomenele, dar nu se poate decât să admită că succesele conștiinței de sine naționale nu sunt încă destul de semnificative, iar ceea ce a fost plantat de slavofili nu a prins încă suficient rădăcini Slavofilii privesc lumea în sens larg, opiniile lor se bazează pe cunoașterea Europei și pe o atitudine critică față de aceasta; Occidentalii continuă să fie critici doar față de fenomenele vieții rusești Popularismul nou-născut înțelege naționalitatea prea îngust și ar trebui să o consideri aproape un produs al occidentalismului, pentru că idealurile sale nu reprezintă nimic nou Cartea lui Danilevsky, care este o sistematizare a perspectivei slavofile, bazată pe o educație largă și realizată de o minte profundă, ar trebui să servească drept punct de cotitură în mișcarea auto-constituției ruse, când în sfârșit poporul rus gânditor devine mai familiar cu ea și decide să-l studieze

fără nicio prejudecată Pentru a vorbi despre ea însă, considerăm că este necesar să facem puțin mai mult prefață Meritele slavofililor pentru dezvoltarea conștiinței de sine rusești sunt inestimabile și, dacă munca lor nu a adus încă toate rezultatele dorite, este doar pentru că gândurile lor s-au opus puternic și sunt încă puțin cunoscute; dar în viitor trebuie presupus că lucrurile vor merge altfel Slavofilii au conturat toate cele mai importante fundamente pe care ar trebui să se sprijine construcția civilizației integral slave: au dezvoltat conceptul de prioritate a dreptului TEORIA TIPURILOR CULTURALE ŞI ISTORICE δ glorie peste toate celelalte confesiuni creștine (Khomyakov, Samarin), a indicat fundamentele caracterului național rus (K S Aksakov), a indicat comunitatea tuturor popoarelor slave (Valuev, Homiakov, Pogodin, Hilferding), opusul lumilor Romano-Al-lea germanic și greco-slav (Vl Iv Lamansky) Nu vorbim aici despre meritele slavilor ruși și slavilor de vest, pentru că asta ne-ar duce prea departe Într-un cuvânt, pentru cei care vor să vadă, un orizont nemărginit se deschide înainte Nu se poate spune că în viața practică nu a avut loc zorii viitoarei apropieri a slavilor: activitățile societăților caritabile slave, oricât de constrânse, atitudinea oamenilor și a societății (deși cu excepții semnificative) în limba sârbă și războaiele ruso-turce, dorința crescândă de a studia limba rusă în rândul slavilor occidentali, toate acestea sunt semne favorabile Pentru cei care nu văd, cineva ar dori să repete cuvintele Evangheliei: "Din smochin, învață pilda: când este deja tânăr și frunzele vor vegeta, vezi, că se apropie secerișul Da, secerișul este aproape, putem spune, dacă, desigur, ne amintim că pentru evenimentele din viața oamenilor există o altă măsură a timpului decât pentru ciclul anual al naturii și pentru scurta viață a omului Oricât de departe am fi încă, ni se pare în nerăbdarea noastră, de la realizarea speranțelor noastre, dar, privind în urmă, trebuie să mărturisim că am făcut pași semnificativi spre obiectiv Amintește-ți despre ce a scris Raevsky Pogodin în ziua aniversării sale: "A fost o vreme, vă amintiți asta, karraz Ganka, Jungman, Shafarik și altcineva (probabil însuși Pogodin), adunați într-o cameră, au vorbit despre soarta lui Cehov, despre Slavi, și deodată au fugit de frică, ca să nu cadă tavanul peste ei și cu ei să zdrobească pe toți, apoi mici, slavi; acum, învățător, nu există un asemenea plafon în toată lumea, care ar putea zdrobi toată domnia de sub el Să ne amintim aceste cuvinte minunate ale unui om care a trăit mulți ani în centrul intereselor slavilor occidentali, la Viena, și, în consecință, care a știut și a văzut totul în practică Când deznădejdea ne va prinde o clipă, vom începe să recitim paginile inspirate din "Jurnalul unui scriitor" pentru a trage de la acest mare artist credința sa profundă în viitorul slavilor și în înalta chemare a Rusiei * APENDICE Ce a făcut Danilevski după aceste studii versatile care vizează un singur scop, după cuvintele profetice ale poeților slavilor (Homiakov, Tyutchev), după speranțele și așteptările profund simțite și cu ardoare exprimate ale marelui romancier (Dostoievski), după neobositul lupta cu dușmanii slavilor și indiferența marelui public rus, recent coborât de pe scenă, publicist (I S Aksakov)? O revizuire detaliată a "Rusia și Europa" ne va oferi un răspuns la această întrebare "Rusia și Europa" îl lovește pe cititorul care își deschide paginile pentru prima dată cu armonia neobișnuită a logicii, persuasivitatea argumentelor sale, obiectivitatea completă a expunerii, rezultatul unor studii constante în științele naturii, care, dacă puneți-le în limitele adecvate și nu le cereți să rezolve probleme care nu sunt supuse Introducerea unui element subiectiv în ele este

întotdeauna dăunătoare, fie că este vorba despre fantezie, la fel ca la mulți oameni de știință naturală care aspiră să devină artiști, sau un materialist perspectivă, introdus din exterior în studiul naturii, dar nu născut ca urmare a studiului Danilevsky a fost străin de un astfel de amestec, motiv pentru care el introduce metoda și obiectivitatea științei naturii în știința istorică, dar nu părăsește cea mai mică ocazie de a introduce în el acele concluzii pripite care sunt cunoscute sub numele de "ultimele cuvinte ale științei" Cu închinarea superstițioasă a acestor ultime cuvinte, Danilevsky luptă cu succes în darwinismul său Citind în continuare, cititorii sunt uimiți de masa cunoștințelor: economice, politice, istorice; este clar că autorul nu a studiat în zadar într-o instituție care oferă o educație juridică generală, ceea ce l-a pus în posibilitatea de a înțelege aceste probleme și de a se interesa de ele Cititorul timpului nostru ar trebui să fie frapat de faptul că autorul este departe de a fi străin de întrebările teologice, care par oamenilor superficiali atât de departe de realitate și, poate, deja complet depășite Lui Danilevsky nu i s-au părut așa: el a făcut din ele baza teoriei sale Aceasta nu a fost doar o consecință a influenței lui Homiakov, ci și rezultatul propriilor sale studii: cei familiarizați cu activitatea literară a lui Danilevski se pot convinge de acest lucru rememorând polemica sa cu Vl S Solovyov Toate acestea TEORIA TIPURILOR CULTURALE ŞI ISTORICE pregătirea a fost necesară pentru a trata problemele din mai multe unghiuri Și astfel, nu numai marea forță mentală a lui Danilevsky, ci și enorma sa harnicie conferă o asemenea fascinație, s-ar putea spune chiar irezistibilitate, cercetărilor sale, desigur, nu celor care au decis dinainte să nu accepte rezultatele sale Scopul cărții lui Danilevsky este de a dovedi posibilitatea, chiar și necesitatea, a unei noi culturi slave Pe calea soluționării acestei probleme se află o prejudecată care trebuie depășită: în Europa, ca și în țara noastră, toată lumea este sigură că cultura este doar una în continuă dezvoltare, iar toate culturile anterioare nu sunt altceva decât etape ale acestei dezvoltări Depozitarul acestei culturi este Europa, dar dezvoltarea ei este infinită, ca și existența infinită a umanității însăși, care nu poate fi încheiată decât printr-un fel de catastrofă În consecință, în prezent și în viitor, această cultură ar trebui să îmbrățișeze toate popoarele care încetează să mai fie barbare și, pentru a o percepe, trebuie să-și sacrifice propriul popor în numele universalului, pentru care această cultură se pretinde a fi Dacă toate cele de mai sus sunt adevărate, atunci noi, care ne străduim încă de pe vremea lui Petru să devenim adevărați europeni, probabil ne-am atins deja scopul: Europa ne consideră ai săi, luăm parte la toate bucuriile și necazurile ei, ea, pentru partea ei, ne arată aceeași participare; ciocnirea noastră cu una sau alta dintre țările europene va fi, așadar, o neînțelegere temporară, luptă intestină; relațiile noastre cu Europa sunt guvernate doar de legea echilibrului politic Este adevărat, totuși, că Europa consideră Rusia un membru egal? Răspunzând la această întrebare, autorul își începe cartea (Rusia și Europa, pp -) El caută rezolvarea chestiunii în fapte și se oprește asupra unui caz particular, dar extrem de caracteristic: în , Austria și Prusia au atacat fără drept special Danemarca; Europa le-a permis să intre în posesia Schleswig și Holstein În , Rusia a cerut de la Turcia protectoratul necesar asupra popoarelor ortodoxe din Turcia; rezultatul a fost Războiul de Est, în care nu numai guvernele s-au ridicat împotriva noastră, ci și opinia publică i-a susținut, mai degrabă chiar i-a stârnit Rusia a avut perfectă dreptate în cererile sale, fondată APENDICE nykh despre

tratat; dar a fost acuzată și a rămas singură, fără prieteni Acest exemplu arată clar că Europa nu consideră Rusia a ei De ce îi este frică de Rusia? (Paginile -) La aceasta ei răspund că Rusia este un stat cuceritor Autorul, printr-o analiză subtilă a tuturor așa-ziselor cuceriri ale Rusiei, dovedește nedreptatea acestei acuzații actuale De fapt, Rusia trebuia să se asigure de est și sud de raidurile nomazilor, trebuia să pătrundă până la mare și să capete în stăpânire acele provincii care fuseseră cândva în mâinile ei; nu putea suporta sclavia rușilor și asuprirea religiei lor Acestea sunt cele mai multe dintre așa-numitele cuceriri Anexarea Regatului Poloniei a avut loc ca urmare a dorinței împăratului Alexandru I de a restabili numele polonez Știm că Alexandru aproape că a renunțat la Polonia și Lituania restaurate Aceasta este cucerire? Polonia nu putea exista în forma în care a existat; Ar fi fost mai bine pentru ea să cadă în mâinile germanilor? Dacă unul dintre polonezi ar răspunde că este mai bine Ne-am oprit doar la câteva exemple; cititorul să citească singur paginile extraordinar de convingătoare ale lui Danilevsky dedicate acestei întrebări și să-și dea seama în ce măsură are dreptate De asemenea, Rusia este acuzată că este inamicul oricărei dezvoltări liberale Danilevsky indică clar că acesta este doar un pretext, pentru că atunci când Rusia, sub țarul-eliberator, a început să se reformeze, a realizat eliberarea țăranilor, cea mai dificilă, după cum părea, dar cea mai semnificativă și liberală reformă, Europa a tratat-o nu mai condescendent: note din -nu atât o expresie de simpatie pentru Polonia, cât un semn al dorinței de a profita de circumstanțele dificile ale Rusiei, care erau încă exagerate de speranța unor dificultăți interne Danilevski este convins că Europa nu ne cunoaște pentru că nu vrea să știe Într-adevăr, vedem că oamenii care au pretenția de a cunoaște Rusia și chiar care au declarat o dovadă a acestei cunoștințe, iau dintr-o dată de partea inamicilor Rusiei Evident, Europa nu ne consideră ai săi Dacă Europa nu ne recunoaște și nu suntem Europa, atunci ce este Europa? (Paginile -) În primul rând, este un termen geografic Autorul nostru dovedește cu brio toată convenționalitatea acestui termen, care a fost moștenit de lumea nouă din vechea TEORIA TIPURILOR CULTURALE ȘI ISTORICE numele celor trei țări ale lumii, cele trei țărmuri ale Mării Mediterane, fostul câmp al civilizației grecești și romane Lipsită de limite definite spre est, nereprezentând un întreg tip din punct de vedere al trăsăturilor fizice, Europa în acest sens nu poate fi considerată un tot separat Acest cuvânt are un sens mai semnificativ în sens cultural-istoric În acest sens, Europa îmbrățișează popoarele romano-germanice, care au trăit multă vreme o viață comună, au tradiții comune, au primit o educație istorică și religioasă comună, au supraviețuit împreună sistemului feudal și au purtat împreună jugul catolicismului (căci protestantismul însuși este concepebil doar ca o negaţie a catolicismului) licism), împreună au creat o civilizaţie materială modernă; evenimentele achizitiilor politice, culturale ale fiecaruia dintre popoarele acestui ansamblu raspund pozitiv sau negativ in viata altor popoare apartinand acestuia Rusia nu și-a experimentat istoria cu Europa; dar poate civilizația poate fi insuflată, poate Rusia a devenit Europa prin adopție? Europa nu vrea să considere Rusia a ei, îi atribuie rolul de civilizator al Asiei Centrale și, mai ales, se teme că nu va întrerupe acele țări din Europa, pe care aceasta din urmă le consideră domeniul de activitate Au fost astfel de ciocniri între popoarele europene, dar fiecare dintre ele și-a găsit susținători și aliați; găsim aliați în Europa doar atunci când susținem interese care ne sunt străine În consecință, adopția nu a urmat Pentru a deveni

europeni, ni se oferă (așa era gândul lui Chaadaev) să renunțăm la întreaga noastră viață trecută, la toate principiile naționale Aceasta este opinia occidentalilor noștri Mai târziu vom vedea cum autorul dovedește cu brio imposibilitatea inoculării civilizației, iar acum vom spune că, negând în mod corect imposibilitatea renunțării la naționalitate, găsește și mai de nesuportat așa-zisul patriotism politic, care este acceptat de mulți dintre noi ; căci patriotismul politic apără doar unitatea externă a statului şi recunoaşte o singură cultură În numele patriotismului politic, noi - după justa remarcă a autorului - nu putem cere predominarea naționalității ruse în periferia noastră, nu putem, de exemplu, să împiedicăm germanizarea estonienilor, letților și polonezilor APENDICE niyu bielorussov "Patriotismul politic", spune autorul, "este posibil pentru Franța, Anglia, Italia, dar imposibil pentru Rusia, deoarece Rusia și aceste țări nu sunt unități de același ordin Sunt doar unități politice care alcătuiesc părți ale unei alte unități cultural-istorice superioare - Europa, căreia Rusia nu aparține din multe motive" · Și Europa însăși nu vrea să ne considere ai săi Este adevărat, totuși, că civilizația europeană, așa cum crede cu fermitate Europa însăși și așa cum ar dori să ne asigure, este identică cu civilizația umană? Răspunsul la această întrebare este una dintre cele mai strălucitoare pagini ale cărții lui Danilevsky (Paginile -) Contrastele puternice sunt modalitatea cea mai evidentă de a face concluziile generale înțelese de toată lumea Deci în întrebarea care ne interesează, conceptul de progres este clarificat prin contrastul lui cu conceptul de stagnare; primul este personificat în Europa, al doilea în Asia Ca răspuns la o modalitate atât de ușoară de a rezolva întrebări dificile, autorul indică exemplul Chinei, de obicei citată ca model de stagnare completă Starea actuală a Chinei a fost precedată de o istorie vastă, care a creat un fel de civilizație, ale cărei roade sunt vizibile și astăzi: în agricultura chineză, în multe ramuri ale industriei, într-o etică deosebită, etc China era înclinată spre declin conform legii naturale, condamnând toate vieţuitoarele la bătrâneţe şi la moarte Bizanțul a îmbătrânit și și-a dobândit existența după marea sa ispravă - afirmarea dogmei ortodoxe Astfel, progresul nu este concentrat în Europa, iar stagnarea nu este personificată de Asia Capacitatea popoarelor de a se dezvolta este determinată de diferite condiții, care vor fi discutate mai jos Principalul motiv pentru formarea unei înțelegeri incorecte a ceea ce este progresul, autorul vede pe bună dreptate în faptul că, până acum, istoria a fost dominată de un sistem artificial, și nu de unul natural Îi este clar, ca om de știință naturală, că un sistem artificial este înainte natural, se datorează nevoii minții noastre de a distribui cumva cunoștințele acumulate, deoarece, fără distribuție, cunoștințele nu pot fi păstrate în memorie Astfel, un sistem artificial este o creație a minții noastre, unul natural este rodul unor îndelungate observații ale faptelor Baza primei TEORIA TIPURILOR CULTURAL-ISTORIC se pune un semn aleatoriu, al doilea se bazează pe unul esențial Autorul definește cerințele sistemului natural astfel: ") Principiul diviziunii ar trebui să cuprindă întreaga sferă a dilemei, intrând în ea ca cea mai esențială recunoaștere) Toate obiectele, toate fenomenele dintr-un grup ar trebui să aibă un grad mai mare de afinitate între ele decât cu fenomenele sau obiectele atribuite altui grup) Grupurile trebuie să fie omogene, adică gradul de afinitate care leagă membrii lor trebuie să fie același în grupurile cu același nume * Aplicând regulile logice pe care le-a exprimat la împărțirea existentă a istoriei, Danilevsky găsește această împărțire complet insuportabilă

Se știe că istoria se împarte în veche, mijlocie, nouă; altele adaugă cele mai vechi la început și cele mai noi la sfârșit O astfel de împărțire nu corespunde primei reguli, deoarece semnul divizării este ales a fi nesemnificativ: căderea Imperiului Roman de Vest nu are nicio semnificație pentru China, India; dacă luăm ca semn predicarea creștinismului, atunci va trebui să împărțim istoria Romei în două părți; același lucru trebuie spus despre fiecare linie care desparte istoria mijlocie de noua, căci fiecare astfel de linie trece prin istoria vie a popoarelor romano-germanice Această împărţire nu satisface nici a doua cerinţă logică, deoarece îmbină fenomene eterogene într-un singur grup: popoarele Orientului antic cu grecii şi romanii, arabii cu romano-germanii etc ; în consecință, o astfel de împărțire nu satisface nici a treia cerință logică În locul acestei împărțiri, ca să spunem așa, directă, Danilevsky propune o alta, bazată pe o analogie cu științele naturii, care au adoptat deja un sistem natural, o împărțire după tipuri de organizare "Aceste tipuri", spune el, "nu sunt stadii de dezvoltare în scara perfecționării treptate a ființelor (trepte, ca să spunem așa, subordonate ierarhic una altuia), ci planuri complet diferite, în care, într-un mod deosebit, se realizează varietatea și perfecțiunea formelor accesibile acestor ființe - planuri, de fapt, nu au un numitor comun, prin însumări sub care s-ar putea efectua o comparație între ființe (de diferite tipuri) pentru a determina gradul de perfecţiunea lor Acestea sunt, strict vorbind, cantități incomensurabile* Împărțirea în funcție de etapele de dezvoltare APENDICE sau după vârstă, autorul permite doar în cadrul fiecărui tip Astfel, fiecare dintre ele are istoria ei veche, mijlocie și nouă Beneficiile unei astfel de construcții a istoriei sunt neîndoielnice: așa cum în diversitatea tipurilor de plante și animale se reflectă toată diversitatea naturii, tot așa în diversitatea tipurilor de cultură se reflectă toată bogăția spiritului uman Acceptând o împărțire artificială, ele permit presupunerea că la un moment dat unul sau mai multe popoare stau în fruntea civilizației, luând în sine întreaga civilizație anterioară și trecând-o către alta: quasi cursores vitai lampada tradunt, că un astfel de transfer , totuși, se poate opri dacă civilizația atinge o asemenea perfecțiune, care se poate asigura de moarte, căci moartea în această doctrină nu este rezultatul condițiilor naturale ale organismului, ci consecința imperfecțiunii unui anumit grad de civilizație Europa, care și-a protejat civilizația, pe de o parte, prin rezultatul succeselor sale tehnice, care o protejează cu arme îmbunătățite de noii barbari, fac posibil, odată cu dezvoltarea ulterioară, să trăiască prin muncă și să folosească capitalul, pe de altă parte mână, prin tipărirea și popularizarea științei, al cărei scop este de a preveni viitoare căderea civilizației, nu se poate teme de moarte De asemenea, se crede că dezvoltarea treptată a instituțiilor statului ar trebui, încetul cu încetul, să satisfacă pe toți cei deposedați și să creeze împărăția lui Dumnezeu pe pământ Dar la urma urmei, Roma credea și în eternitatea sa, iar Imperiul Roman, se pare, trebuia să stabilească pacea pe pământ Pentru un ochi fără prejudecăți, nu totul în civilizația europeană apare așa cum pare în ochii admiratorilor săi zeloși; este clar că aceasta este o civilizație preponderent materială, că "sufletul este în slăbire, așa cum au observat deja cei mai perspicaci dintre europeni *); iar viața socială a Europei, creată de luptă, continuă cu lupta și, foarte probabil, ♦) La Paul Bourget am întâlnit cuvinte curioase: "din orice probabilitate, există o lege în virtutea căreia societățile barbare se străduiesc din toate puterile la o asemenea stare de spirit,

pe care o numesc "civilizată" ; imediat la atingerea acestei stări se remarcă în ele epuizarea izvoarelor vieţii Există o vorbă printre popoarele răsăritene: "când casa este reconstruită, moartea intră în ea"; "lăsați, măcar, acest oaspete inevitabil să ne găsească casa împodobită cu flori" TEORIA TILOVULUI CULTURAL ȘI ISTORIC se transformă într-un dezastru Atitudinea arogantă a europeanului față de toate celelalte popoare este resimțită constant; așa-zisa lărgime a civilizației nu l-a vindecat de acest "defect", moștenirea întregii sale educații istorice Să ne amintim cuvintele lui Tyutchev: Cu mult timp în urmă pe pământ european, Acolo unde minciunile au crescut atât de măreț, Demult știința fariseilor S-a creat un dublu adevăr: Pentru ei, legea este inegalitate, Pentru noi, violență și înșelăciune Și le-a consolidat vechimea, ca moștenirea slavilor Tratat de la Berlin, calomnie împotriva Rusiei, procese ale pr Naumovich, Dr Jivnago etc ; etc , etc reamintesc constant corectitudinea acestor cuvinte Și în popoare, minciuna și violența își găsesc pedeapsa, ca și la oamenii individuali, chiar dacă nu curând Autorul evidențiază următoarele tipuri culturale și istorice care au fost deja exprimate în istorie:) egiptean,) chinez,) asirio-babilonian-fenician, caldean sau semitic antic,) indian,) iranian,) evreiesc,) grecesc,) roman,) nou semitic sau arab și) romano-germanic sau european Autorul consideră că este posibil să se adauge încă subdezvoltate mexicane și peruane Aceste tipuri culturale nu epuizează, însă, întreaga gamă de fenomene istorice Acțiunea lor este pozitivă, dar mai există agenți negativi, ceva de genul meteorilor cerești (comete, aeroliți etc în astronomie) Așa sunt hunii, mongolii etc Există încă triburi care, "fie pentru că originalitatea lor încetează într-o perioadă extrem de timpurie a dezvoltării lor, fie din alte motive *, sunt doar material etnografic inclus în formarea popoarelor culturale; astfel sunt finlandezii și mulți alții (p -) Potrivit lui Danilevsky, din gruparea popoarelor după tipuri culturale și istorice decurg următoarele legi, pe care le vom afirma cu propriile sale cuvinte: Legea Orice trib sau familie de popoare, caracterizată printr-o limbă separată sau un grup de limbi, suficient de apropiate între ele astfel încât afinitatea lor să se simtă direct, fără cercetări filologice profunde, - APENDICE stabilește un tip cultural-istoric original, dacă este deloc, conform înclinațiilor sale spirituale, este capabil de dezvoltare istorică și a ieșit deja din copilărie "Legea Pentru ca o civilizație caracteristică de tip cultural-istoric originar să se nască și să se dezvolte, este necesar ca popoarele care îi aparțin să se bucure de independență politică "Legea Începuturile civilizației de un tip cultural-istoric nu se transferă popoarelor de alt tip Fiecare tip îl dezvoltă pentru sine, cu influență mai mare sau mai mică a civilizațiilor extraterestre, precedente sau moderne *) "Legea Civilizația, caracteristică fiecărui tip cultural-istoric, nu ajunge atunci deplin, diversitate și bogăție decât atunci când elementele etnografice care o alcătuiesc sunt diverse - când ele, nefiind absorbite de un singur tot politic, folosindu-se de independență, constituie o federație , sau sistemul politic de state "Legea Cursul de dezvoltare a tipurilor cultural-istorice este cel mai strâns asemănat cu acele plante perene cu un singur fruct, la care perioada de creștere este nelimitat lungă, dar perioada de înflorire și fructificare este relativ scurtă și se epuizează o dată pentru toată vitalitatea lor" Autorul explică primele două legi prin faptul că fiecare dintre culturile menționate mai sus aparține unui trib **) Dintre triburile ariene, doar un trib celtic nu a realizat o cultură independentă, dar asta se datorează faptului că era prea devreme *) Din

cuvintele subliniate reiese clar că teoria lui Danilevsky nu exclude posibilitatea răspândirii religiilor extranaționale (creștinism, budism, islam) Ideea este că aceste religii, chiar și creștinismul însuși, sunt acceptate de fiecare națiune, așa cum le poate accepta Diferența dintre catolicism și ortodoxie a venit din diferența dintre Europa de Vest și Europa de Est Același lucru trebuie spus despre budism; Desigur, lamaismul nu este ca budismul original Poate că, în diferențele dintre suniți și șiiți, se poate găsi și o bază populară **) Cultura europeană, reprezentată de triburile romanice și germanice, contrazice doar această aparentă propoziție Căci triburile romane s-au format cu o mai mare sau mai mică participare a elementelor germanice; apoi au trăit o singură viață istorică TEORIA TIPURILOR CULTURALE ȘI ISTORICE a dat independență politică Cultura slavă aparține viitorului În explicarea celei de-a treia legi, autorul citează faptele că cele mai vechi civilizații, dacă s-au răspândit, atunci numai între triburile înrudite Astfel, în aprilie, civilizația genei Karea nu a fost transmisă numidienilor Civilizația Greciei s-a extins doar la coloniile grecești Așa a fost și cu așa-numita elenizare a Orientului după Alexandru cel Mare: învățământul alexandrin era reprezentat în principal de greci și a constituit continuarea civilizației grecești Este adevărat că grecii și-au transmis civilizația romanilor, dar influența grecilor asupra romanilor a fost în multe privințe, de exemplu, moral deloc benefică, ci în raport cu științe și arte, acele ramuri în care Romanii supuși grecilor au fost mai puțin rodnici și înălțați decât ъ tѣ unde romanii au rămas romani (în drept, istoriografie, satiră, elegie, parțial în arhitectură: colosse și panteon) Romanii nu au mai avut succes: popoarele pe care le-au cucerit s-au latinizat, și-au pierdut naționalitatea, iar figurile care au ieșit din mijlocul lor au devenit contribuitori la civilizația romană Acest lucru se explică prin influența culturală violentă a romanilor; dar și goții au rămas infructi, acceptând civilizația romană după căderea imperiului Astfel, autorul respinge transplantarea civilizației unui popor în altul, dar, așa cum am văzut deja, admite direct că civilizațiile emergente se dezvoltă sub influența mai mare sau mai mică a civilizațiilor anterioare sau moderne Această împrejurare îl cheamă la o analiză detaliată a modurilor în care se transmite civilizația Prima metodă este colonizarea, dar în colonizare dezvoltarea are loc numai între coloniști, în timp ce nativii sunt fie exterminați, fie convertiți în material etnografic A doua metodă este altoirea, dar cu altoirea în grădină, ochiul altoit continuă să-și trăiască propria viață, iar cel sălbatic continuă să-și trăiască propria viață Un astfel de ochi era Alexandria în Egipt și cultura romană în Galia Niciuna dintre aceste experiențe nu a fost de folos Egiptului sau Galiei Autorul compară a treia cale de influență cu influența solului asupra organismului vegetal, sau îmbunătățirea nutriției asupra organismului animal Așa este influența Egiptului și Fenicia asupra Greciei, Romei, asupra popoarelor germano-romane organism APENDICE își păstrează activitatea educațională, se hrănește doar cu rezultatele activității altcuiva și le prelucrează în felul său Cu o asemenea atitudine, popoarele împrumută de la alții rezultatele experienței lor: concluziile științei, succesele tehnologiei etc , dar se păstrează propria lor religie, modul de viață, instituțiile lor De aceea tot ceea ce se referă la cunoașterea omului și a societății, și mai ales la aplicațiile practice ale acestor cunoștințe, nu poate fi decât luat în considerare A patra lege istorică, dedusă de Danilevsky, este că civilizația este cu atât mai completă, cu atât mai diversă, mai

independente sunt elementele ei constitutive, adică naționalitățile incluse în tipul cultural-istoric Cele mai complete civilizații ale celor de până acum sunt civilizațiile grecești și europene Ambele reprezintă o varietate de elemente În Grecia, triburi: doric, ionic, eolic; în Europa, pe de o parte, triburile germanice, pe de altă parte, romanice Din păcate, Grecia a fost prea fragmentată și a ajuns sub un jug străin; în Europa însă, unitățile subordonate tipului general reprezintă forţă suficientă; doar două dintre popoarele supuse tipului general reprezentau o fragmentare prea mare: Germania şi Italia, iar acum sunt unite Ce naționalități ar trebui să fuzioneze într-un întreg, care ar trebui să formeze fie o federație, fie un sistem politic? Autorul subliniază că linia este pusă de natura însăși: popoarele ale căror dialecte sunt atât de apropiate încât nu constituie dificultăți de comunicare reciprocă (Marii Ruși, Micii Ruși și Bieloruși) ar trebui să formeze un tot politic; popoarele, deși aparținând aceleiași familii lingvistice, dar având limbi separate, trebuie să constituie fie o federație, fie un sistem de state O astfel de conexiune nu trebuie să se extindă dincolo de un anumit tip cultural, căci o asemenea legătură necesită într-o oarecare măsură subordonarea intereselor individuale față de cele comune; deci popoarele Greciei, pe lângă interesele lor separate, trebuiau să aibă în vedere interesele Greciei, iar pentru popoarele Europei interesul european nu este un cuvânt gol Aceasta nu este atitudinea tipurilor culturale față de interesele umane comune: fiecare grup cultural nu poate fi conștient decât de propriul interes, dar numai Dumnezeu cunoaște interesul uman comun, iar conducerea treburilor omenirii îi aparține TEORIA CULTURAL-ISTORIC tipic A cincea lege este că perioada de civilizație a fiecărui tip este comparativ foarte scurtă, își epuizează giliul și nu se întoarce a doua oară** Perioada civilizației este precedată de o lungă perioadă etnografică, când popoarele ies în evidență, își formează propriile caracteristici, creează un stat, pregătesc forțe pentru activități viitoare În perioada civilizației, aceste forțe sunt irosite, popoarele își exprimă propriile caracteristici, care este progresul omenirii, care, în esență, este o dezvăluire cuprinzătoare a bogățiilor spiritului uman Dacă fiecare tip reprezintă un fel de limitare, atunci nu se poate dezvolta pentru totdeauna, ci trebuie să găsească o limită pentru el însuși Deci, conținutul principal al civilizației grecești este arta, în care elenii au atins în multe privințe perfecțiunea, care nu poate fi depășită; caracterul civilizației europene este știința pozitivă și așa mai departe în Israel, lupta cu triburile canaanite a fost motivul formării statului, iar opoziția față de culturile învecinate a dus la dezvoltarea unei culturi profetice etc Din toată această prezentare, autorul concluzionează că până acum dezvoltarea omenirii s-a realizat prin tipuri cultural-istorice Pentru a dovedi că nu se poate proceda altfel, el trece la o examinare a chestiunii raportului dintre universal și național (p -) De obicei, chestiunea este prezentată în așa fel încât naționalitatea să fie ceva îngust, de care cineva se poate elibera și trece la una mai larg; conform comparației potrivite a lui Danilevsky: naționalitatea, conform acestei concepții, este "o serie de curți sau cuști înconjurate de garduri, care înconjoară un pătrat vast, la care se poate ajunge doar prin spargerea pereților despărțitori** Acesta este punctul de vedere al occidentalilor noștri din anii și Autorul își vede sursele în filosofia germană, care se străduiește să reducă totul la un absolut, și în socialismul francez, care visa la o aranjare uniformă a întregii lumi Aceste două doctrine păreau să se ridice deasupra unei naționalități înguste - la vremea

aceea, nimănui nu ia trecut prin minte cât de naționali erau ei înșiși: Hegel nu putea să se nască decât APENDICE în Germania, căci nemţii sunt mai capabili decât toate celelalte popoare de construcţii teoretice îndrăzneţe; socialismul este un produs al spiritului francez: socialismul subordonează individul statului - așa este starea de spirit constantă a francezilor, așa au fost atât în monarhia lui Ludovic al XIV-lea, cât și în republica convenției Slavofilii înșiși, potrivit lui Danilevsky, nu sunt străini de ideea că slavii sunt chemați să rezolve o problemă umană universală, nu sunt străini pentru că au fost crescuți în mare măsură sub influența filozofiei germane Dar nu există o astfel de problemă umană universală pe care un trib să o poată rezolva într-un mod concret pentru toate celelalte triburi "Sarcina umanității", spune Danilevsky, "nu constă în nimic altceva, ci în manifestarea, în diferite momente și de către diferite triburi, a tuturor acelor părți, a tuturor acelor trăsături care stau virtual (în posibilitate, în potență) în ideea de "umanitatea" / Cum Naturistul, autorul, recurge la analogie pentru a-și consolida gândirea, arătând că nicio formă, fie vegetală, fie animală, nu conține perfecțiunea regnului vegetal sau animal Deci, omul este inferior multor animale în capacitatea de a se mișca: păsări, pești; organele digestive sunt mai perfecte la vaci sau cai; un vultur are o vedere mai bună etc Dacă luăm diferite vârste ale unei persoane, atunci niciuna dintre ele nu exprimă pe deplin o persoană: memoria este mai puternică în copilărie, experiența aparține bătrâneții etc , în consecință iar un om nu poate fi pe deplin uman decât în conștiința individualității sale Așadar, umanitatea se poate recunoaște ca un întreg numai în ideal, ca o combinație a tuturor manifestărilor separate, exprimate în tipuri culturale separate Omenirea este un gen, popoarele individuale sunt specii ale acestui gen; prin urmare, pentru o clarificare mai inteligibilă a relației reciproce dintre aceste concepte, autorul apelează la o explicație a relației dintre gen și specie El ia, de exemplu, un gen de plante, zmeura, și un gen de animale, pisica, și arată că, pentru a forma conceptul de gen, toate caracteristicile specifice ar trebui eliminate din conceptul de specie, iar conceptul este prea general , specia generală În consecință, genul se realizează în specii și numai atunci când sunt combinate caracteristici specifice avem conceptul de o specie integrală, care este mai larg și mai înalt decât fiecare specie separat, dar care se exprimă în acțiune TEORIA TIPURILOR CULTURAL-ISTORIC ness în anumite tipuri Deci umanitatea este exprimată în triburi separate, formând tipuri culturale și istorice Combinarea lor poate da naștere conceptului de umanitate totală, care este mai plin ca conținut decât conceptul de umanism universal, complet lipsit de trăsături specifice Epigraful pus de autor în titlul acestui capitol exprimă clar gândul său: a+b> a Astfel, o civilizație umană comună nu există, dar o civilizație umană universală este exprimată în tipuri culturale și istorice separate Revenind la slavi, trebuie să recunoaștem că, constituind un grup separat de popoare, trebuie fie să fie exprimat într-un tip cultural și istoric aparte, fie să se transforme în material etnografic Transferul civilizației de la un tip cultural la altul, așa cum am văzut, este imposibil Revenind din nou la această problemă, autorul arată că acceptarea civilizației occidentale a distorsionat imaginea Poloniei, că Cehia este pusă în față doar prin încercări de a arunca de pe acest jug (husitism, mișcare panslavistă) Tot acest raționament îl conduce pe autor la următoarea concluzie: "pentru fiecare slav: rus, ceh, sârb, croat, sloven, slovac, bulgar (aș vrea să adaug: tot polonez), după Bora și sfânta sa biserică - ideea a

slavismului ar trebui să fie ideea cea mai înaltă, mai înaltă decât libertatea, mai presus decât știința, mai presus de iluminare, mai presus de orice bun pământesc", pentru că aceste beneficii, în opinia adevărată a autorului, sunt rezultatul independenței oamenilor Autorul prevede că opinia sa despre necesitatea apariției unui nou tip cultural trebuie să întâmpine obiecții puternice și se grăbește să răspundă din timp (p -) În primul rând, arătând spre dezvoltarea strălucită a științei moderne, ei exprimă îndoieli cu privire la necesitatea unei noi culturi atunci când știința avansează constant Danilevski, fără a nega posibilitatea dezvoltării ulterioare a științei de către popoarele europene, precum și posibilitatea de a folosi rezultatele muncii lor pentru popoare de un nou tip, subliniază, ca o condiție pentru inevitabilitatea unui nou tip de cultura, ca pentru dezvoltarea in continuare a civilizatiei este necesara o schimbare de directie, dobandirea unui nou obiect de activitate Au fost exemple de cultură care nu avea activitate științifică proprie Așa era cultura Romei; și chiar în general, pentru popoarele înseși, constituind un tip cultural, activitatea practică a oamenilor de stat APENDICE pare să fie deasupra vieții lor mentale Dar pentru posteritate, o viață unilaterală și săracă, lipsită de propria sa dezvoltare științifică, pare mai mică decât viața popoarelor strălucite în știință și artă Nu putem decât să ne dorim o astfel de viață pentru viitoarea cultură slavă Nu există nimic de pus la îndoială cu privire la capacitatea slavilor de a arta: a fost dovedit de istorie; dar se poate introduce ceva nou în știință? Acest lucru îl determină pe autor la o analiză amplă a problemei naționalității în știință, care a fost ridicată cu mulți ani în urmă printre noi de către slavofili și a provocat apoi dezbateri puternice Să încercăm să subliniem pe scurt raționamentul original al lui Danilevsky și, în opinia noastră, destul de convingător în această problemă Adevărul, spun ei, este unul și, prin urmare, știința trebuie să fie aceeași pentru toți Danilevsky vede aici o neînțelegere Adevărul, conform definiției sale, "este cunoașterea a ceea ce există exact așa cum există " În consecință, există două elemente aici: realitatea și reflectarea ei în conștiința noastră Reflectarea deplină a realității în conștiința umană este imposibilă, prin însăși proprietatea a conștiinței, care este limitată de caracteristicile personale și naționale: oamenii au o viziune diferită asupra acelorași obiecte, în funcție de proprietățile lor personale (Soloviev și Pogodin) și în funcție de caracteristicile lor naționale (Cuvier și Oken) Desigur, amestecul a caracteristicilor personale și naționale lasă întotdeauna în rezultat amestecul unor minciuni, pe de altă parte, este, de asemenea, important ca o privire asupra muncii fiecărui cercetător, datorită caracteristicilor sale personale și naționale, să ne deschidă doar noi laturi în particularitățile privirii obiectelor, dar și în alegerea acelor sau a altor subiecte de studiu; sunt oameni incapabili de matematică: așa sunt majoritatea artiștilor; Sunt oameni care nu înțeleg istoria La fel se întâmplă și în rândul popoarelor: bunul simț al francezilor se reflectă în succesul lor la matematică, capacitatea de gândire abstractă a germanilor le oferă un avantaj în filozofie, în lingvistică comparată; caracterul practic al englezilor s-a reflectat în crearea economiei politice etc Este de la sine înțeles că cu cât metodele tehnice sunt stabilite mai precis în orice știință, cu atât succesul acesteia depinde de metodele tehnice, cu atât naționalitatea o afectează mai puțin TEORIA CULTURAL-ISTORIC tipic dezvoltare Dar și aici, totuși, există acces la proprietăți populare: grecii plastici s-au orientat în matematică la metoda geometrică,

hindușii mai abstracti la cea analitică Este de la sine înțeles că, cu cât subiectul științei este mai complex, cu atât metodele ei sunt mai puțin precise, cu atât se deschide mai mult accesul la caracteristicile personale și naționale: deci pe principiul luptei și competiției, atât de drag englezului, în a cărui viață principiul personalității este atât de dezvoltat și, în consecință, lupta, britanicii au construit trei teorii: teoria societății a lui Gobbes (bellum omnium contra omnes), teoria economiei politice a lui Adam Smith (concurența economică), teoria biologiei a lui Darwin (lupta pentru existență) Teoriile economice și socialiste ale francezilor necesită o participare puternică a statului la activitățile personale - aceasta este, evident, o trăsătură a dezvoltării naționale a francezilor În dezvoltarea științelor (încă predominant naturale), s-au remarcat mai multe etape: culegerea faptelor, sistemul artificial, sistemul natural, perioada legilor empirice particulare, perioada legii raționale generale Desigur, nu toate științele au trecut de aceste etape, dar unele au ajuns deja la cea mai înaltă dezvoltare Este imposibil pentru noi să intrăm într-o analiză detaliată a acestei chestiuni, care este atât de complet și amănunțită expusă de Danilevsky; vom sublinia doar că a observat participarea naționalității în această mișcare a științei: astfel participarea germanilor este mai puternică la crearea sistemelor artificiale, datorită tendinței lor mai mari spre abstractizare; la crearea sistemelor naturale, mai mult decât alte popoare, francezii au participat, ceea ce se explică pe deplin prin caracterul lor național Și astfel, naționalitatea se reflectă mai mult sau mai puțin în dezvoltarea științelor în general; mai ales, ar trebui să afecteze dezvoltarea științelor sociale, care se bazează pe studiul fenomenelor vieții sociale, unde caracteristicile naționale sunt cel mai clar exprimate Vedem acest lucru când comparăm opiniile englezilor și francezilor asupra fenomenelor vieții sociale Raționamentul autorului, expus până acum de noi, a avut scopul de a arăta că dezvoltarea omenirii are loc prin tipuri cultural-istorice Unul dintre aceste tipuri poate fi slav, dar această posibilitate a fost doar presupusă; rămâne de luat în considerare caracteristicile tribului slav pentru a determina pe baza acestora capacitatea acestui trib de a-și crea propriul cul- > APENDICE excursii Înainte de a se angaja într-o astfel de considerație, autorul își pune întrebarea: cultura occidentală se apropie cu adevărat de sfârșit? Această întrebare a fost exprimată de primii slavofili într-o formă mai clară: "Puterește Occidentul?" De aceea aceste cuvinte stau drept titlul capitolului corespunzător din cartea lui Danilevsky (Paginile -) El remarcă în prealabil însă că au existat exemple în istorie de existență a două sau mai multe culturi paralele, că ordinea ideală pe pământ ar fi cu siguranță una în care toate culturile ar apărea simultan; dar nu a existat un astfel de ordin, și nu putea fi, pentru că, în același timp, s-au ridicat, nuh, ar trebui să moară în același timp Iar istoria ne învață că culturile piere, precum piere tot ceea ce este pământesc La întrebarea de ce mor ei, putem răspunde la fel de puțin ca și la întrebarea de ce oamenii ar trebui să îmbătrânească și să moară; știm doar faptul și putem determina cum se face Vedem că culturile ating punctul lor cel mai înalt, se țin de el pentru un timp și apoi încep să cadă Pentru a clarifica acest proces, autorul recurge la comparații: soarele stă în punctul cel mai înalt la amiază, începe să se încline spre vest, iar rezultatul ascensiunii sale - căldura - crește pentru încă două-trei ore Solstițiul de vară cade în luna iunie, iar rezultatele sale ca temperatură ating apogeul în iulie sau august; dar în viaţa vegetală

aceste rezultate sunt exprimate fie în acelaşi timp, fie mai târziu În viața unei persoane individuale, plinătatea forței fizice și morale este atinsă în jurul vârstei de de ani și nu aduce cele mai abundente roade până la vârsta de patruzeci de ani, când acestea încep deja să scadă În dezvoltarea limbilor, filologii observă că acestea au atins cea mai înaltă dezvoltare mai devreme decât perioada în care ne-au devenit cunoscute, iar dezvoltarea literaturii este încă mai târzie; dezvoltarea deplină, de exemplu, a literaturilor slave, desigur, nu a venit încă Același lucru se observă și în istoria culturii: cea mai înaltă dezvoltare a culturii grecești este epoca lui Pericle, dar căderea Greciei începe cu războiul din Pelopones; vremea prosperității științelor începe cu Aristotel și continuă în Alexandria La Roma, epoca iluminismului începe de la Augustus până la Antonini; legea, cea mai înaltă culoare a spiritului roman, continuă să se dezvolte în Bizanț, dar între timp a fost descoperită boala internă a Romei TEORIA tipurilor culturale și istorice încă în epoca lui Gracchi În India, perioada de creație se referă la epoca cuceririi țărilor Lri-gangetice și timpul de înflorire în epoca Vikromaditya (la începutul erei noastre) Astfel, din aceste exemple reiese clar că punctul cel mai înalt al dezvoltării este o epocă creativă care creează forțe civilizaționale, apoi există o perioadă de prosperitate a artelor și a filozofiei, iar apoi crește o știință pozitivă, care caracterizează timpul, "când creația forțele sociale au lăsat deja destul de departe în urmă o eră a solstițiului său de vară În Europa, perioada creativă în literatură, artă - secolul al XVI-lea, timpul dezvoltării științei pozitive - secolul al XIX-lea Germania, din cauza Războiului de de ani, oarecum în urmă și, prin urmare, grăbită să ajungă din urmă, nu poate fi considerată o contradicție Desigur, este imposibil să spunem cu deplină certitudine dacă Europa a ajuns la sfârșitul verii sau la începutul toamnei, dar, în orice caz, a trăit deja timpul solstițiului de vară După ce a indicat inevitabilitatea apariției unui nou tip cultural, Danilevsky trece la întrebarea dacă tribul slav are în sine trăsături care condiționează formarea acestui tip din el Potrivit autorului, trăsăturile diferenței dintre popoarele care formează tipuri speciale se împart în trei categorii:) trăsături etnografice (structură mentală);) diferența în cel mai înalt început spiritual (religios);) diferența în educația istorică (condițiile vieții istorice) După aceste trei categorii, autorul indică diferența dintre popoarele slave și cele germane Trecând la diferențele de structură mentală (p -), autorul se oprește mai întâi asupra presupusei împărțiri a popoarelor în superioare și inferioare, pe baza structurii craniului, împărțirea lui Retzius, dar nu vom urmări considerentele spirituale ale lui Danilevsky; să spunem doar că el respinge această diviziune ca fiind prea artificială și, într-adevăr, pe baza ei, germanii înșiși trebuie să fie împărțiți în două triburi: cu cap lung - nordic și cu cap scurt - sudic Autorul consideră pe bună dreptate trăsăturile care parcurg întreaga sa istorie drept trăsături distinctive ale structurii mentale a oamenilor O astfel de caracteristică în istoria Occidentului este supradezvoltarea personalității, iar consecința ei este violența Aceste trăsături se manifestă în primul rând în intoleranța religioasă: primul exemplu de ardere APENDICE Ereticii au fost date prin arderea în a ereticilor spanioli la Bordeaux Însăși încorporarea în simbolul filioque a avut loc sub influența lui Carol, care a căutat să creeze o biserică de stat care să se despartă de unitatea universală sub conducerea papei și a considerat că este posibil să-l supună pe papa Clerul l-a sprijinit,

papa a cedat; dar mai târziu papii au fost ei înșiși purtători ai aceleiași dispoziții violente Ei singuri, însă, nu au putut acționa și s-au găsit în mod constant atât sprijin cât și întemeiere în starea de spirit a popoarelor: creștinismul se răspândea printre păgâni prin foc și sabie Arderea ereticilor, ororile din noaptea Sfântului Bartolomeu, și-au găsit susținători și unelte Protestanții, la rândul lor, nu au renunțat la același spirit de intoleranță: Calvin îl arde pe Servet; Anglicanismul este confirmat de execuții Ulterior, a venit toleranța, dar această toleranță a fost rezultatul indiferenței religioase și chiar și atunci când a venit, vedem, în perioada Revoluției Franceze, violențe împotriva preoților care au depus jurământul civil Aceleași trăsături apar la aventurierii spanioli și portughezi din America, în comerțul cu negrii și în așa-numita angajare modernă de cooli În Revoluția Franceză, violența se manifestă în trăsături strălucitoare, evidente pentru toți Când interesele comerciale ies din nou în prim-plan, întâlnim războiul Angliei cu China, care avea scopul de a aduce opiu în China Nu este aceeași violență? Rezistența la eliberarea slavilor și sprijinul Turciei este și rezultatul unor interese egoiste, chiar greșit înțelese În Rusia, vedem altceva: toleranța față de străini este un fenomen timpuriu în țara noastră; persecuția sângeroasă a ereziilor este aproape o excepție Să ne amintim că Ioan al II-lea a fost încurajat să persecute prin exemplul "Regelui Spaniei" Persecuția schismaticilor a devenit mai violentă când, chiar și sub Sophia, li s-a atribuit semnificație politică Petru a văzut în ei adversari ai reformelor sale; dându-le un caracter politic a continuat aproape până în vremurile noastre și a fost cauza multor neînțelegeri Așezarea poporului rus în est s-a desfășurat altfel decât cucerirea europeană a Americii de Sud Triburile semi-sălbatice nu au fost înrobite, au păstrat modul lor de viață și credința lor TEORIA TIPURILOR CULTURALE ŞI ISTORICE Predicarea creștinismului a continuat încet, pentru că a continuat fără violență, uneori chiar în limba maternă (Ștefan din Perm), într-o perioadă în care Occidentul nu se gândise încă să recurgă la alte limbi Remarcabilă este și atitudinea poporului rus față de pedeapsa cu moartea: a fost respinsă de Sf Vladimir, Monomakh a condamnat-o; din cauza circumstanțelor istorice, a fost introdus, dar și distrus în Rusia (cu excepția cazurilor excepționale) mai devreme decât în Europa Procesul de dezvoltare istorică în Rusia este diferit de cel din Europa: răsturnările istorice sunt precedate nu de agitarea intereselor reprezentate de diferite partide, ci de un proces intern care are loc în conștiința oamenilor Însăși apariția statului în Rusia a fost marcată de o legendă semnificativă despre chemare Poate că această legendă este falsă de fapt, dar este profund importantă ca fapt al conștiinței populare; Creștinismul a fost acceptat și ca urmare a conștiinței deficiențelor păgânismului Existența dublei credințe, conform remarcii potrivite a autorului, nu contrazice câtuși de puțin poziția sa generală: "conținutul creștinismului", spune el, "după înălțimea sa morală, este infinit și cu greu se realizează în separate, de cel mai înalt caracter, personalități, ca să nu mai vorbim de întreaga masă a poporului Dar un alt lucru este realizarea completă a idealului creștin în viață și activitate, alt lucru este o conștiință mai mult sau mai puțin clară a superiorității sale, a puterii sale dominatoare asupra sufletului Crearea statului moscovit a fost opera marelui popor rus la fel de mult ca și prinții, boierii și sfinții, care exprimau ideea generală a poporului Acest lucru este și mai evident în eliberarea Moscovei de către polonezi: în Minin s-a întrupat sentimentul poporului; de aceea poporul rus a răspuns atât de pe deplin

chemării sale Însăși reforma lui Petru, despre care autorul nu vorbește, a fost o expresie (uneori prea unilaterală) a unei nevoi urgente Eliberarea țăranilor s-a realizat nu numai prin voința Țarului-Eliberator, în care conștiința publică era personificată, ci și prin însăși conștiința trezită Nobilimea, de la care s-ar putea aștepta opoziție, a devenit în majoritate complice al reformei O astfel de caracteristică a dezvoltării noastre naționale face ca existența partidelor să fie un fel de anomalie în Rusia și, într-adevăr, nu avem partide, dar există doar opinii diferite Din ceea ce se numeste APENDICE partidelor, are o oarecare aparență de partid în sens european, așa-numitul partid aristocratic, care a fost reprezentat cândva de ziarul "Vest", și chiar și atunci pentru că i s-au adăugat tigăi poloneze și baroni germani Toate cele de mai sus se aplică în principal către Rusia, deoarece alți slavi fie s-au oprit din cauza dezvoltării naționale, fie au fost distorsionați de amestecul străin Astfel, dezvoltarea popoarelor europene se bazează pe începutul individului, rusul pe începutul națiunii Începutul personalității duce la luptă, terminând în contracte; principiul întregului popor duce la încredere Lupta se caracterizează prin cruzime în apărarea dreptului cuiva; începutul neamului cere o mare moliciune, se caracterizează prin bunătate Ni se pare că această considerație poate lega concluziile făcute de Danilevsky din compararea calităților morale ale slavilor cu popoarele germano-romane, cu împărțirea sa a calităților morale în trei grupe: bunătate, dreptate și puritate (cea din urmă este perfecțiunea) a unei persoane individuale), dintre care îi atribuie primii slavi, iar al doilea europeni Danilevsky nu compară proprietățile mentale ale triburilor studiate, din cauza tinereții științei în rândul slavilor, nici nu compară proprietățile estetice, deoarece acest lucru ar distrage atenția departe de subiect Diferența probabilă dintre popoarele comparate (p -) este că rușii și o parte semnificativă a celorlalți slavi mărturisesc Ortodoxia, în timp ce popoarele din Europa Occidentală fie catolicism, fie protestantism Oricât de importantă este diferența dogmatică dintre aceste diferite confesiuni, cu toate acestea, mai importantă este diferența de concepție despre biserică Danilevski citează observația atentă a lui Homiakov că ereziile Răsăritului se îndepărtează de Ortodoxie într-un sens dogmatic, dar sunt de acord cu el în conceptul de biserică, în timp ce doctrinele occidentale se retrag mai ales în conceptul de biserică, care este mult mai important, deoarece o neînțelegere dogmatică poate duce la ele, există o influență limitată, iar conceptul de biserică fals denaturează totul Biserica, în sensul în care înțelege învățătura ei ortodoxă, adică ca unitate a credincioșilor din toate timpurile și popoarele sub conducerea lui Iisus Hristos și călăuzirea Duhului Sfânt, păstrează curăția revelației și în acest sens ea TEORIA CULTURAL-ISTORIC tipic i se atribuie inerența Biserica este interpretul revelației, care stă la baza credinței creștine Pentru a-și clarifica gândirea, Danilevsky recurge la compararea revelației cu legea, iar biserica cu curtea Înțelegerea legii nu poate fi lăsată în seama înțelegerii private a justițiabililor; de asemenea, înțelegerea adevărului religios nu poate fi lăsată la înțelegerea personală a credincioșilor Pentru interpretarea legii există o instanță, pentru interpretarea revelației există o biserică Spre deosebire de viziunea ortodoxă asupra Bisericii, mai sunt trei: cea catolică, concentrând Biserica în persoana Papei și atribuindu-i infailibilitatea; Protestantă, recunoscând conștiința personală a fiecăruia ca măsură a adevărului, și mistică, aparținând anumitor secte, recunoscând cazuri de inspirație specială a Duhului

Sfânt, dar considerând conștiința personală ca un semn al unei astfel de inspirații În acest fel se abordează învățătura protestantă, singura diferență fiind că misticii, recunoscând, ca și protestanții, măsura conștiinței personale, consideră inspirația, și nu mintea personală, ca sursă a acestei conștiințe Inconsecvența viziunii mistice este vizibilă la prima vedere și, în plus, este prea puțin răspândită, motiv pentru care Danilevsky nu se oprește asupra ei O viziune protestantă importantă Pentru a clarifica întreaga inconsecvență a concepției protestante, care se referă la revelație, ca și la orice sistem filozofic, autorul citează un exemplu curios: președintele Statelor Nord-Americane, Jefferson, a luat două copii ale Evangheliei, decupate din le-a ceea ce i s-a părut adevărat și l-a lipit într-o carte specială Fiecare protestant face mental astfel de decupaje, și de aceea protestantismul duce la Buchner etc , iar dacă se oprește pe drum, este doar arbitrar, din motive personale Autorul acordă și mai multă atenție învățăturii catolice În primul rând, subliniază că catolicii înșiși nu sunt de acord cu privire la întrebarea care este mai înalt, papa sau conciliu El admite, însă, că odată cu învățătura catolică că papa este vicarul lui Hristos, doar prima opinie poate fi apărată, căci dacă conciliul este mai înalt decât papa, poate el afirma o nouă dogmă fără conciliu? Deci, nair , filioque nu este stabilit de niciun consiliu ecumenic Dar dacă papa are o asemenea autoritate, atunci de către cine îi este dată? Catolicii răspund: de către apostolul Petru Dar APENDICE se ştie că după Petru apostolul Ioan era încă în viaţă; dar nu știm dacă a renunțat la succesiunea lui Petru și dacă chiar și lui i s-a oferit această succesiune? În cele din urmă, cum a fost transmis după Petru? Știm că papii nu și-au numit proprii succesori; știm că catedrala nu a fost întotdeauna prezentă la numirea unui nou papă; și că coborârea mistică a Duhului Sfânt ar trebui să aibă loc în timpul alegerii unui nou papă, catolicii nu afirmă O asemenea contradicție internă a catolicismului este intensificată de o contradicție externă: papa nu poate renunța la autoritatea care i-a aparținut cândva, iar la toate cerințele noului timp el răspunde: non possumus Prin urmare, Europa catolică trebuie fie să se întoarcă înapoi la vremurile lui Grigore al VII-lea, fie să treacă la ortodoxie sau protestantism, fie să se separe de Biserică Acesta este sensul lui Cavour "biserică liberă în stare liberă" și faimoasa zicală: "La loi est athée" La început, nu se observă că acest lucru nu are ca rezultat separarea lui Cezar de cea a lui Dumnezeu, ci doar o nouă confuzie Autorul ia ca exemplu o căsătorie civilă, care este un contract; de ce nu se poate incheia acest contract pe perioada determinata, de ce nu ar trebui permise poligamia sau poliandria, casatoriile in grade apropiate de rudenie etc ? Evident, toate acestea găsesc un obstacol în motive religioase, iar dacă nu există, atunci unde să ne oprim? Poziția Ortodoxiei este diferită: ea nu îndepărtează de la religie temeiul ferm al revelației, așa cum face protestantismul și nu concentrează bisericile într-o singură persoană, așa cum face catolicismul Autoritatea lui s-a bazat pe concilii, iar decizia conciliilor este confirmată de acțiunea Duhului Sfânt O dovadă vizibilă este împrejurarea că ceea ce a fost condamnat de apărare, a fost ulterior condamnat de istorie: astfel adevărul a triumfat asupra minciunii În practică, problema limitelor dintre cele ale lui Cezar și ale lui Dumnezeu pentru Biserica Ortodoxă nu există: "pentru că", spune autorul, "pentru că biserica însăși, în tot ceea ce o privește, este infailibilă, nu o poate trece niciodată; dacă trece de stat, atunci aceasta nu mai mult decât o violență parțială și temporară, capabilă, este adevărat, să provoace necaz sau

suferință creștinilor individuali, ierarhilor, chiar și popoarelor întregi, dar complet neputincioasă în raport cu Biserica în general Libertatea ei este inviolabil pentru simplul motiv că nicio putere pământească nu este TEORIA TIPURILOR CULTURALE ŞI ISTORICE sub atac Biserica rămâne liberă sub persecuția lui Nero și Diocleţian și sub împărații eretici ai Bizanțului și sub opresiunea turcească Pe baza tuturor acestor considerații, Danilevsky constată că soarta care amenință Europa de Vest nu poate avea loc asupra popoarelor ortodoxe atâta timp cât acestea aderă la Ortodoxie A treia diferență semnificativă între lumea europeană și cea slavă este ceea ce autorul numește creșterea lor istorică (p -) Pentru a clarifica ce înseamnă prin acest cuvânt, el începe prin a defini conceptul de stat Dintre diferitele definiții ale acestui concept, el o alege pe cea engleză: "statul este o asemenea formă sau o astfel de stare a societății care asigură membrilor săi protecția persoanei și a proprietății, înțelegând viața, onoarea și libertatea de către persoană " El ia ultimele cuvinte în sens larg, adică nu numai viața personală, onoare și libertate, ci și pe cele naționale Dacă nu ar fi așa, de ce ar trebui să se formeze state mari? Și cantoanele elvețiene ar fi suficiente pentru acest scop De ce, mai departe, au trebuit germanii să se răzvrătească împotriva lui Napoleon? În ținuturile Confederației Rinului, din multe motive, viața era mai bună decât în fostul Sfânt Imperiu Roman De ce, în cele din urmă, fiecare stat cere un sacrificiu atât de mare de la supușii săi pentru armată și flotă, care sunt necesare pentru protecția nu a individului, ci a naționalității? Și astfel, naționalitatea este baza statului Un stat fără naționalitate nu are nici onoare națională, nici libertate națională Care este onoarea națională a Austriei sau Turciei? În consecință, fiecare naționalitate trebuie să constituie un stat separat Excepțiile de la această regulă generală sunt doar aparente Acestea includ popoarele care nu sunt conștiente de naționalitatea lor (triburile finlandeze din Rusia, bascii din Spania și Franța) și popoarele care și-au pierdut existența politică ca urmare a incapacității de a o aranja Dacă scopul statului este de a proteja viața, onoarea și libertatea poporului, atunci este corect ca fiecare națiune să constituie un singur stat Acest lucru pare a fi contrazis de existența a două state anglo-saxone: Marea Britanie și Statele Unite; dar Statele Unite sunt în mod evident în proces de formare a unui nou popor, sau noi popoare În funcție de modul în care se rezolvă acest proces, ei APENDICE formează una sau mai multe stări Scopul statului, așa cum îl înțelege Danilevsky, este acela de a proteja oamenii de pericolele externe; prin urmare, tensiunea forțelor ar trebui să fie mai mare acolo unde pericolul este mai mare; în consecinţă, acolo unde pericolul este puternic, acolo se creează un singur stat; daca pericolul este mai mic, se multumesc cu o federatie, mai mult sau mai putin slaba Naționalitățile nu sunt boabele lumii: ele aparțin unui grup tribal Naţionalităţile fiecăruia dintre aceste grupuri, pentru dezvoltarea naţionalităţii lor, pentru apărarea comună, trebuie să se unească într-o federaţie mai mult sau mai puţin strânsă; o astfel de federație poate lua forma unui stat unional în care, cu autonomie locală largă, există o autoritate politică centrală, sau o uniune de state legate între ele printr-un acord de acțiune externă comună, defensivă și ofensivă, sau un sistem de state legat doar de conștiința morală fără o obligație pozitivă definită Grecia și-a pierdut independența politică pentru că în timp nu a format din ea însăși nici un singur stat, care a fost determinat de unitatea de origine, limbă și credință, nici măcar un stat de uniune sau uniunea de state - formă

care ar fi determinată de conditiile fizice ale tarii Pentru întemeierea statelor este necesar un impuls extern: instinctul de sociabilitate, lăsat în sine, duce doar la formarea de volosturi, iar din combinația de volosturi conectate doar printr-o legătură slabă se formează un trib Acesta este ceea ce se întâmplă în cazuri rare când nu există un pericol extern puternic Deci, într-o oarecare măsură, vedem în exemplul Statelor Unite; dar nu este cazul în majoritatea cazurilor Cu toate acestea, în astfel de cazuri, triburile pentru o lungă perioadă de timp, recurg doar la putere temporară Acestea sunt de ex erau judecători evrei Independența tribală se apără mult timp împotriva necesității unirii Aceasta explică stabilirea îndelungată a puterii centrale între diferite popoare Așa se explică celebra legendă poloneză despre administrarea dublă a guvernatori, adică despre separarea triburilor de autoritatea centrală comună Însăși afirmarea sistemului specific în rândul popoarelor slave nu este lipsită de legătură cu aceste aspirații tribale Pentru a realiza unitatea statului, pericolul extern nu este suficient, este nevoie și de dependență Oamenii, care sunt în dependență, sunt învățați să le prețuiască pe ai oamenilor TEORIA CULTURAL-ISTORIC tipic cu trup și cinste, iar pentru realizarea lor se unește mai strâns Autorul remarcă pe bună dreptate că dominația duce la același scop Istoria cunoaște cazuri în care cei dominanti se unesc împreună pentru a-și menține avantajele Autorul numește o astfel de educație istorică raliantă și o compară cu disciplina școlară și asceza morală La fel ca aceste două tipuri de educație a personalității, educația istorică învață popoarele să subordoneze interesele private celor comune și restrânge arbitrariul unei unități separate (persoană sau trib) Danilevsky are trei forme de dependență: sclavie, tributar și feudalism Sclavia, care transformă o persoană într-un lucru, nu numai că nu educă oamenii, ci și corupe atât sclavii, cât și stăpânii; subminează rădăcina acelor state în care este legal stabilit Așa a fost și în lumea antică Tributarismul se formează atunci când un trib este supus de altul, atât de diferit de subjugați, încât, mulțumindu-se cu tributul, nu se amestecă cu cei subjugați și le lasă viața interioară liberă Așa a fost și cu Rusia sub stăpânirea tătarilor Această formă este în mod evident favorabilă pentru trezirea conștiinței de sine a oamenilor Autorul numește feudalismul o astfel de ordine de lucruri în care cuceritorii se stabilesc printre cuceriți, le iau proprietatea, lăsând o parte din ea să fie folosită pentru lucrări celebre, taxe etc Acest ordin a venit în Europa după așezarea germanilor în regiunile Imperiului Roman *) Pe lângă opresiunea feudală din Evul Mediu, mai există și asuprirea gândirii, generată de venerarea necondiționată a gânditorilor antici neînțeleși (Aristotel), și asuprirea conștiinței sub despotismul papal Sub aceste trei asupriri au fost crescute popoarele europene din Evul Mediu Cruciadele, care au adus apusul în contact cu estul, au fost urmate în secolul al XIII-lea cultura aristocratic-teocratică înfloritoare: teologie, poezie, arhitectură, cavalerism Dar clasele superioare înseși au simțit instabilitatea acestei stări și, mai ales, în Renaștere, au răsturnat mintea *) Problema diverselor teorii ale formării feudalismului, a diferitelor etape prin care a trecut, nu se aplică aici Faptul important este că această ordine a lucrurilor este o consecință a cuceririi germane, chiar dacă rădăcina ei a fost găsită parțial în instituțiile romane Õ APENDICE asuprirea naturală, iar apoi opresiunea teologică a fost răsturnată de Reformă Apoi a început o nouă perioadă de înflorire a vieții europene De data aceasta este idealul conservatorilor europeni, ca idealul romanticilor din Evul Mediu

Republica Franceză a rupt și feudalismul A venit dominația clasei de mijloc, vremea dezvoltării industriale și tehnice Dar şi aceasta se dovedeşte a fi insuficientă: cei deposedaţi cer restructurarea înseşi fundamentele edificiului public; teribilele zile de iunie , comuna - aceasta este ultima consecință a feudalismului, care a luat de la dezvoltare solul - dreptul de pământ Va supraviețui Europa crizei care o amenință? Autoarea crede că ar supraviețui dacă nu ar conține contradicții ireconciliabile Am văzut deja că principiul individualității stă la baza vieții europene; libertatea individuală nu admite decât acea limitare pe care ea însăși o recunoaște De aici democratizarea statului aranjamentele și cererea de vot universal, care ar trebui să transfere puterea în mâinile celei mai mari clase: populația muncitoare a marilor centre industriale Nimeni, după ce a primit puterea politică, nu se poate limita la ea; Poate un popor înfometat să arate mai multă stăpânire de sine? Macaulay a spus că fie comunismul, fie cezarismul ar putea urma votul universal Cezarismul a fost deja încercat, poate o vor încerca din nou, dar pentru cât timp? La observația că toate acestea se aplică numai Franței, autorul răspunde că Franța este o contracție a Europei, expresia ei deplină El își confirmă ideea printr-o trecere în revistă a istoriei Franței; adoptarea Ortodoxiei de către Clovis a ucis arianismul; Carol cel Mare a creat sământa din care a crescut ordinea europeană; cruciadele au fost începute și încheiate de francezi; Cavalerismul francez este un model pentru alții; centralizarea statală îşi are originea în primul rând în Franţa Deși Reforma nu a luat naștere în Franța, totuși aici a provocat prima ei luptă amară; epoca lui Ludovic al XIV-lea și-a pus pecetea întregii Europe; Revoluția Franceză a avut o influență extraordinară asupra Europei Centrale: într-un cuvânt, Franța a avut în mod constant o influență decisivă Acest autor explică cu inteligență acest fapt spunând că Franța reprezintă fuziunea ambelor elemente etnografice ale Europei, roman și german De aceea contradicţia dintre drepturile politice şi dependenţa economică a claselor inferioare, care s-a manifestat în TEORIA TIPURILOR CULTURAL-ISTORIC Franța predominant, de rău augur pentru întreaga Europă Anglia este asigurată pentru un timp de anumite trăsături ale caracterului englezesc și ale dezvoltării istorice:) în Anglia, logica strictă este înlocuită de utilitatea practică, în urma căreia compromisul este atât de puternic dezvoltat în viața politică a Angliei;) cea mai radicală parte a poporului englez - puritanii - s-a mutat în America;) stăpânirea Indiei, oferind multă bogăție, netezește multe deficiențe ale structurii sociale și dă forță artificială aristocrației;) concentrarea anormală a comerțului mondial în mâinile Angliei ajută la acumularea bogăției "Distribuirea bogăției", spune autorul, "are loc în Anglia foarte inegal, dar masa bogăției este atât de mare încât clasele sărace au încă o cotă echitabilă " Desigur, această situație este instabilă: se pot deschide noi rute comerciale , Anglia poate pierde India etc Păstrarea poziției lor este supravegheată cu gelozie de către englezi și poate avea succes de ceva timp, dar totuși acel moment trebuie să vină Irlanda nu este ultimul ghimpe din cununa de lauri a Angliei poate ocoli Anglia Ca și pentru a ajuta la apariția unui nou tip cultural și istoric în Europa, teoria naționalității este prezentată ca bază a vieții politice Această teorie este de cea mai recentă origine În perioada formării statelor, naționalitățile europene nu s-au format încă În primul rând, ei au fost uniți de principiul roman de stat, introdus în special de Carol cel Mare și de principiul ierarhic al papalității La unificare a contribuit și caracterul european comun al aristocrației, același lucru s-a

realizat prin cavalerism și cruciade Între timp, a existat un proces lent de formare a noilor naționalități În aceasta, autorul vede o nouă diferență între Europa de Vest și slavi: în primul, unitatea este deasupra, iar izolarea este dedesubt; în al doilea, dedesubt, se simte mai întâi o dorință instinctivă, apoi conștientă, de unitate Când forțele unificatoare au căzut, iar principiul naționalității, ca bază, nu a ajuns la deplină conștiință, conceptele au ieșit în prim-plan: o stare abstractă, în practică, care coincide cu interesele dinastice, și echilibrul, care trebuia să înfrâneze dinasticele interese Apoi s-au conectat, în numele intereselor dinasticului APENDICE skikh, diferite naționalități; zdrobit unul în interesul echilibrului Desigur, Franța a fost întotdeauna un stat național, dar a fost așa doar datorită condițiilor sale fizice Principiul naționalității a fost adus la viață de războaiele napoleoniene Napoleon al III-lea a decis să le folosească în scopuri proprii; dar, pentru a se apăra de consecințe adverse, a inventat votul universal pentru a determina dorința de a aparține unui stat sau altul Această invenție, foarte convenabilă pentru diverse intrigi, a pierit odată cu inventatorul ei Sarcinile naționale, însă, nu au o semnificație deosebită în Occident, dar în Est sunt destinate să joace un rol de conducere Lumea slavă a participat activ puțin la viața Europei de Vest: singura mișcare religioasă dintre slavii occidentali, husiții, avea ca scop revenirea la vechile tradiții slave În afacerile politice, participarea slavilor a venit foarte adesea dintr-o neînțelegere (așa a fost în majoritatea cazurilor politica externă a Rusiei) Din educația istorică a popoarelor din vestul Europei, Danilevsky trece la educația istorică a poporului rus (pp -) Primul imbold al vieții istorice a fost apariția Varyagilor în țara rusă, care, ca o echipă, s-au desființat curând în poporul slav Semnificația lor constă în faptul că au stabilit statulitatea, dar nu au introdus feudalismul Pentru dezvoltarea în continuare a statalității a servit un sistem specific, care leagă Rus' de unitatea familiei domnești; dar dacă nu ar fi venit tătarii, Rus' s-ar fi putut dezintegra Jugul tătar a trezit conștiința oamenilor, care deja se exprimase în minți separate Iar chemarea varangilor, și jugul tătar, în comparație cu fenomenele europene, autorul consideră mai ușoară El o aseamănă pe prima cu variola vaccinată, iar pe cea din urmă cu cea naturală Când jugul a fost răsturnat, tensiunea conștiinței poporului ar fi trebuit să slăbească, atunci statul a trebuit să protejeze libertatea și onoarea poporului, să impună dependență de popor, să facă tuturor moșiilor un serviciu puternic De aici și atașamentul țăranilor *) Autorul subliniază că *) Dacă iobăgia provine din decretul lui Teodor Ioanovici sau s-a format treptat, este o întrebare secundară aici Este important ca ei să ofere serviciul oamenilor de serviciu TEORIA TIPURILOR CULTURAL-ISTORIC iobăgia în sine a devenit deosebit de dificilă abia din vremea când, odată cu dezvoltarea luxului, nu mulțumiți cu proviziile casnice, proprietarii de pământ au cerut mai mulți bani Autorul își exprimă concluzia finală astfel: "Poporul rus a trecut prin diferite forme de dependență, care trebuiau să-l unească într-un singur corp, să-i înțărce de egoismul tribal personal, să-i învețe să-și supună voința unor scopuri mai înalte, comune, iar aceste obiective au fost atinse: statul se întemeia pe o bază naţională de nezdruncinat; și totuși, în timpul acestui proces de o mie de ani, egoismul tribal nu a fost înlocuit cu egoismul de clasă - poporul rus, fără să-și piardă virtuțile morale, nu și-a pierdut baza materială pentru dezvoltarea ulterioară, căci și-a păstrat posesia pământului într-un mod incomparabil mai mult decât oricare altul a existat un

popor european Revendicările politice în sine, sau, mai bine spus, speranțele lui sunt extrem de moderate, întrucât, în absența (de-a lungul întregii sale vieți) a unei lupte istorice interne interne între diverse pături ale societății ruse, el nu vede la putere un inamic (împotriva căruia sentimentul de autoconservare ar obliga să ia toate măsurile de precauție posibile) și o tratează cu deplină încredere Cu asemenea înclinații de sănătate, viața rusească poartă însă boala în sine; această boală i-a fost inoculată acum aproximativ de ani și se numește europenizare (p -) Desigur, ca toate bolile trăite de organismul oamenilor, poate duce la o creștere mai bună a organismului; dar autorul nostru admite și un alt deznodământ: el crede că dacă nu ne vindecăm în același timp de ea, atunci suntem amenințați cu o existență fără rod și fără putere Ar fi amar să credem într-un astfel de accident, iar noi refuzăm să credem în el, iar autorul însuși o consideră doar ca o posibilitate Într-adevăr, de fapt, am trăit în zadar o mie de ani, în zadar depunem atât de mult efort în crearea statului, sunt cu adevărat forțe mari care se reflectă în marii poeți și în marii artiști (Glinka, Ivanov etc), și în acei gânditori care sunt zorii eliberării noastre mentale - ar trebui toate acestea să ducă la o impotență completă? Chiar degeaba se îndreaptă spre noi ochii atâtor oameni gânditori din slavii occidentali? Rădăcinile acestei boli, desigur, sunt în reforma petrină, în acea şcoală grea care APENDICE trece poporul rus Danilevsky distinge pe bună dreptate două laturi ale activității lui Petru: activitatea sa politică, adică crearea unei flote, a trupelor, organizarea industriei, finanțelor, politicii externe etc , care a fost pozitiv fructuoasă și, pe de altă parte, o schimbare în obiceiuri, fără de care se poate s-ar fi dispensat, și care este o consecință a pasiunii caracterului lui Petru și a pasiunii sale pentru Europa Să adăugăm, însă, că acest entuziasm a pus stăpânire ulterior în straturile superioare, nu numai ca urmare a măsurilor guvernului, ci și prin însăși esența problemei S-ar putea să regrete că entuziasmul a mers prea departe (fie doar, de exemplu, în chestiuni bisericești), dar a fost acolo și, prin urmare, a fost imposibil de evitat în condițiile date Trebuie doar să dorim o însănătoșire rapidă de la el Analizând această boală, autorul indică trei forme în care s-a exprimat;) denaturarea vieții,) instituțiile care împrumută,) o privire asupra afacerilor interne și externe din punct de vedere european Distorsiunea vieții de zi cu zi, potrivit autorului, se reflectă în arte, care au fost private de sursele lor originale de creativitate Multă vreme arta a trăit prin imitație și abia acum iese pe o cale dreaptă; în plus, industria însăși suferă de imitație: modele străine necesită țesături străine sau imitații ale acestora; straturile inferioare, care au păstrat formele vechi, se uită adesea cu suspiciune la cele superioare; în cele din urmă, rusificarea străinilor, care a avut atâta succes dată fiind integritatea vieții statului moscovit, este acum dificilă și, chiar și prin adoptarea unui costum european comun și a acelorași obiceiuri, străinii nu devin ruși A doua formă de boală este transferul instituțiilor străine În acest domeniu se arată clar inconvenientul împrumutului Pe vremuri, ateliere și bresle au fost introduse printre noi, în ajunul distrugerii lor în Europa; şi în prezent se remarcă urme de influenţă europeană: nu se poate auzi un ecou al avocaţilor francezi în elocvenţa avocaţilor noştri?- etc Autorul spera în că avocaţii noştri vor evita acest exces; dar mai târziu i-a atribuit remarca amară, care apare în ediția postumă: "nu s-au ferit, ci iarăși au caricaturat întărit" *) *) Însemnările postume ale autorului sunt însemnări făcute de acesta

asupra cărții în vederea noii ediții Aceste note, scrise, se pare, în momente diferite (și în dispoziții diferite, autorul ar putea fie să dezvolte, fie să renunțe Aici TEORIA TIPURILOR CULTURALE ȘI ISTORICE ; Epoca slavă, Popoarele slave, , , , , , , , , " ; Întrebări slave, Tip cultural slav, " ; Uniunea Slavă, Slavdom, , , , " , , , , , , - , - , , , , " INDEX DE NUME , , , , - , , , , , , , - , , , - , , , , - , , , - , , , , ' Slovaci, Sloveni, , , Smith Adam, Calea ferată Smolensk-Brest dor , Smolensk, , , Catedrala Sf Petru, Statele Unite ale Americii, , , , , , , Lacul sărat, Soliman, , Solovyov, istoric, Regele Solomon, de ani Solon, str Sofia, Sofocle, Sparta, , , , , , , , , Mediterana, , , , , , , , , , , , , , , , , , , Asia Centrală, Istanbul, Stenka Razin, Strabon, Suvorov, , , , , ; Războiul italian al lui Suvorov, Suzdal, Susanin, Istmul din Suez ; Canalul Suez, , , Syr-Darya, , Marele Război Nordic, , Statele Americii de Nord, , , , Dieta Germaniei de Nord, ; Uniunea Germaniei de Nord, Teritoriul de Nord-Vest, , , Xu, Eugene, Taganrog, Taipings, , Talleyrand, Talyshen Khanate, de ani Tanais, de ani Peninsula Taman, de ani raionul Tarnopol, tătari, , , , , ; Triburi tătare, Tacitus, Ordinul Teuton, teutoni, Tenedos (insula), Tibetani, Tilsitsky Mir, - , Tirol, Tyr, Oceanul Pacific, Tycho de Brague, Tolstoi, L BL, , Torvaldsen, Transilvania, , Transleithania, Traian, Tribonian, Catedrala din Trier, Districtul Trieste, Campania troiană, Toulon, Turanii, , , Turan, Războiul Turc, , , , , Imperiul Turc, ; posesiuni turcesti, ; stăpânirea turcă, Turkestan, ; Regiunea Turkestan, Turci, , , , , , , , , , , , , , - , , , , , , , , , , , , , , , , , , Turcia European, , Turcia, , - , , , , , , , , , , , , , , - , , , , , , , , , , , , , , , , , , - , , , Thiers, Tuileries, Trib turcesc, Ugri, , Ulise, Ulfila, Ural, , ; Creasta Uralului, , , Urban P, , , Uta, Orașul Utrecht, , Falmerayer, Antichități fanagoriene, Faraday Feuerbach, , Ferdinand P, Fermor, Fidia, , , , , Filip cel Frumos, ' Filip al Macedoniei, , , , , , , , , h INDEXUL NUMELOR Filip P, Fenicia, , , , , Fenicieni, , , , Finlanda, , , , trib finlandez, , , Catedrala Florentină, , Florența, Fogy Imperator, Phokion, , , Focht, Franks, , , Franklin, , House of Franks, Franco-Polish Sympathy, Frankish Tosudarst , ¡ Francis I, Franța, , , - , , , - , - , - , , , , , , , , , , , , , - , - , , , , , , , Franceză, ; Naţionalitate franceză, Franche-Comté, , , Frauenhofer, Fresnel, Frederic cel Mare, , , , , Friedrich Wilhelm, , Friedrich cel Frumos, Friedrich, Germ , Imp , Redbeard, Friedrich V, Friedrich VI, Fourier, Haldea, popoare canaanite, Khiva, Khlodovik, , , Hmelnițki, , , Homiakov, , , , , , Croația, , , Croații, , , , , Contractul Hunkiar-skelesskiy, Tsargrad, , , , , , , , , ; districtul Țargradsky, Zwingli, , Cezar, , , , , Cisleitania, Zorndorf, , Zulihau, Chaadaev, de ani Czartoryskie, Cancelar, de ani Muntenegru, , Marea Neagră, , , , , L , , , , , Flota Mării Negre, Cheremisy, , , cehi, - , , , , , , , , - , , , ; Tribul ceh, Cehia, , , , - , , , , , , , ; Regatul Boemiei, , Regatul ceho-moravo-slovac, Ciuvaș, Lacul Peipsi, Chud, de ani Shafarik, Suedezi, , , , , , , Elveția, ; cantoane elvețiene, ; Elveția, Suedia, , , , , , , , , Shedo-Ferroti, , Sheki Khanate, de ani Shakespeare, , , , , , Schiller, , , Shirvan Khanate, de ani Sișkov, de ani Schleswig, , , , , Schleswig-Holstein, ; Disputa Schleswig-Holstein, , , , , Schleiermacher, Schleicher, Schleitz-and-Lobenstein, de ani Shmerling, , Scoția, , ; scoțieni, ; Munții Scoțieni, Stahl, , , Stein, Stiria, , Shtur, Choiseul, , INDEX DE NUME Euclid, Aegean, , , , ; Coasta Mării Egee, Egersdorf, Eider Danes, Euler, Hellas, , , Regatul Elen, Ellora, Elba, Alsacia, , Epaminondas, , , Epicur, Epir, , ,

Regiunea Erivan, Oersted, Eschimosi, Estonieni, , , , , , , , Eschil, , , Etrusci, , Marginea de sud-vest, , Oceanul de Sud, Yukagiriya, Julian Didiy, de ani Iulian apostatul Yung, Iuriev, de ani Iustinian, , ; regatul egoului, Jagiellons, Iacov, Yakutia, Jan Sobiesskyi, Japonia, , , ; Japoneză, Yaroslav', , Yassky Mir, θales, Themistokl, Teodoric, Teodosie cel Mare, ; regatul egoului, Teofrast, Tesalia, , θyvy, , θyvaida, Tracia, θukidtsd, Anii dați în această carte - ,- "- "- ,- "- ,,- "- " iunie "- p "- ! " - o - pagina eu eu eu eu eu sunt eu eu eu eu eu " P , , L , , g - p -p , i- "- " - "- , , eu eu eu ," ' -p "-" , -p "- " , , , , , , , , , -p "-" ,' , , , , , , , -p , , , , , , -p , "- " , , din până în -p -p " " , , - p , , " "I " , , , , , , , , , , , - p , , , , p , , , , , , - p , , , - p " " " " - p "- "- "- eu , , , , , ,